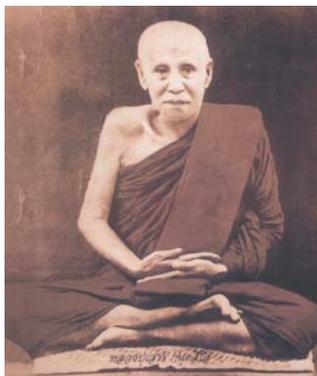

พระครูฉีกพุทธกิต
หลวงพ่อใหญ่เสวาร์ กนฺตสีโล
พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายพระกรรมฐาน

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๕

พระครูติวเวกพุทธกิต
หลวงพ่อใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล
พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายพระกรรมฐาน
โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๕

จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ
สำหรับผู้ร่วมบริจาค
พระมหาธาตุมณฑปอนุสรณ์บูรพาจารย์
และ
โครงการหนังสือบูรพาจารย์

วัดป่าอาถรรพ์มั่น (ภูริทตฺโต)
บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

กันยายน ๒๕๖๖

พระครูวิเวกพุทธกิจ

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโต

พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายพระกรรมฐาน

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๕

จัดพิมพ์เป็นธรรมบรรณาการ

ในการสร้างพระมหาธาตุมณฑลปอณุสรณ์บูรพาจารย์

และโครงการหนังสือบูรพาจารย์

วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทตฺโต)

บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

เลขมาตรฐานสากลหนังสือ : ISBN : 974 - 91816 - 3 - 8

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : เดือนธันวาคม ๒๕๕๖

พิมพ์ด้วยเงินบริจาค จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทตฺโต)

บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

พระอาจารย์จรัส จิรวโส (รักษาการเจ้าอาวาส)

ผู้เรียบเรียงและจัดพิมพ์ :

รศ.ดร.ปฐม - รศ.ภัทรา นิคมานนท์

๔/๔๔๙ ซอย ๑๙ หมู่บ้านสหกรณ์ ถนนเสรีไทย เขตบึงกุ่ม กทม. ๑๐๒๔๐

โทร. ๐-๒๓๓๓๙-๓๑๓๙, ๐-๑๕๕๓๗-๖๕๒๓

e-mail : ppn1@hotmail.com

พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด

๔ ซอยสิรินธร ๗ แขวงบางบำหรุ เขตบางพลัด กทม. ๑๐๗๐๐

โทร. ๐-๒๒๘๘๑-๙๘๙๐

สารบัญ

ภาค ๑ : สมัยเริ่มต้น	๑
๑. หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล	๓
๒. ครูบาอาจารย์พูดถึงหลวงปู่ใหญ่	๕
๓. อุปนิสัยและข้อวัตรของหลวงปู่ใหญ่	๑๓
๔. รากแก้วของพระฝ่ายกรรมฐาน	๑๖
๕. หลวงปู่มั่นเล่าถึงหลวงปู่ใหญ่	๒๑
๖. ชาติภูมิ	๒๗
๗. ชีวิตในวัยเด็ก	๓๒
๘. อุบลเมืองนักปราชญ์	๓๔
๙. บรรพชาเป็นสามเณร	๓๗
๑๐. วัดใต้	๔๐
๑๑. เตรียมตัวลาสิกขา	๔๒
๑๒. จุดเปลี่ยนเมื่อโยมแม่ถึงแก่กรรม	๔๔
๑๓. ตัดสินใจขอบวชตลอดชีวิต	๔๗
๑๔. สละสิ่งที่ชาวโลกเขามีกัน	๔๙
๑๕. กำเนิดธรรมยุติกนิกาย	๕๑
๑๖. พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์ผู้ก่อเกิดธรรมยุติกนิกาย	๕๔
๑๗. นาที่กาลแห่งสวรรคต	๖๐
๑๘. กำเนิดวงศ์ธรรมยุต	๖๗
๑๙. กำเนิดวงศ์ธรรมยุตในภาคอีสาน	๗๓
๒๐. ท่านพญฐโธ (ดี)	๗๖
๒๑. วัดสุปัฏน : วัดธรรมยุตวัดแรกของอีสาน	๗๙
๒๒. ท่านท้าวธมมี (ม้า)	๘๑

๒๓.	วัดศรีทอง	๘๕
๒๔.	พระแก้วบุษราคัม	๘๗
๒๕.	การสอนของท่านเทวธมมี (ม้า)	๙๑

ภาค ๒ : บนทางเส้นใหม่ **๙๕**

๒๖.	เข้าเป็นศิษย์ท่านเทวธมมี	๙๗
๒๗.	พาหมู่คณะเข้ารับการอบรมธรรม	๑๐๐
๒๘.	ญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุต	๑๐๒
๒๙.	เร่งความเพียรอย่างเต็มที่	๑๐๔
๓๐.	พระครูวิเวกพุทธกิจ	๑๐๖
๓๑.	ไม่เอาเรื่องพิธีกรรมตลอดจนไสยศาสตร์ต่างๆ	๑๐๙
๓๒.	สลัดสังเวชในกามกิเลส	๑๑๑
๓๓.	เกิดวัดใหม่ชื่อวัดเลียบ	๑๑๓
๓๔.	ได้ศิษย์เอกชื่อว่ามั่น	๑๑๖
๓๕.	วัดบูรพารามเมืองอุบลฯ	๑๒๒
๓๖.	หลวงปู่มั่นต้องการลาสิกขา	๑๒๕
๓๗.	หลวงปู่มั่นเปลี่ยนใจไม่สึก	๑๒๘
๓๘.	ไปบำเพ็ญเพียรที่ภูหล่น	๑๓๑
๓๙.	คำบอกเล่าจากหลวงปู่โชน	๑๓๔

ภาค ๓ : รุดงค์แดนไกล **๑๓๙**

๔๐.	ออกรุดงค์ไปทางฝั่งลาว	๑๔๑
๔๑.	ปางหย่อนเกิดจากแรงพยาบาลของหญิง	๑๔๕
๔๒.	จำพรรษาที่พระธาตุพนม	๑๔๗
๔๓.	แสงประหลาดที่พระธาตุพนม	๑๕๐
๔๔.	เริ่มต้นบูรณะพระธาตุพนม	๑๕๓

๔๕.	บันทึกการบูรณะพระธาตุนพม	๑๕๓
๔๖.	กลับมาเยี่ยมบ้านคำบังบ้านเกิดหลวงปู่มั่น	๑๕๘
๔๗.	การทำบุญฉลองการบูรณะพระธาตุนพม	๑๖๐
๔๘.	พระครูวิโรจน์รัตโนบล พระผู้บูรณะพระธาตุนพม	๑๖๓
๔๙.	ตำนานพระธาตุนพม	๑๖๖
๕๐.	ขบถผีบุญที่มณฑลอิสาน	๑๗๔
๕๑.	อาราธนาอยู่โปรดชาวนครพนม	๑๘๖
๕๒.	คำบอกเล่าของเจ้าคุณปู่	๑๘๙
๕๓.	บทเรียนที่ต้องจำฝังใจ	๑๙๔
๕๔.	พระธรรมเจดีย์(จูม พนฺธุโล)	๑๙๙
๕๕.	สนับสนุนการเรียนปริยัติธรรม แต่ไม่สนับสนุนการตั้งสำนักเรียน	๒๐๓
๕๖.	ลิปปีประวัติขาดช่วงไป	๒๐๘
๕๗.	บันทึกของหลวงปู่เทสก์	๒๑๑
๕๘.	ช่วงลิปปีที่หลวงปู่มั่นแยกไปบำเพ็ญเพียร	๒๑๕
๕๙.	พำนักที่ถ้ำจำปา ภูผากูด	๒๒๘
๖๐.	หลวงปู่มั่นตามมาจำพรรษาด้วย	๒๓๑
๖๑.	เลิกความปรารถนาพระปัจเจกโพธิ	๒๓๓
๖๒.	พบวิมุตติสมปรารถนา	๒๓๖
๖๓.	บันทึกของท่านหลวงตาฯ	๒๓๘
๖๔.	หลวงปู่ใหญ่หนึ่งสมาธิแล้วตัวลอย	๒๔๐
๖๕.	บวชชีให้โยมมารดาของหลวงปู่มั่น	๒๔๓
๖๖.	ถ้ำจำปา ภูผากูด ในปัจจุบัน	๒๔๖
๖๗.	หลวงปู่มั่นออกธุดงค์ต่อ	๒๔๘
๖๘.	เยือนนครพนมแล้วธุดงค์ไปฝั่งลาว	๒๔๔
๖๙.	การธุดงค์และจำพรรษาร่วมกับหลวงปู่มั่น	๒๕๑

๗๐.	หลวงปู่สิงห์ตามมาที่ภูผาภูด	๒๕๕
๗๑.	ธุดงค์มาทางสกลนคร	๒๕๖
๗๒.	จำพรรษาที่บ้านคือ อ.บ้านผือ อุตรธานี	๒๖๓
๗๓.	จำพรรษาที่พระบาทบัวบก	๒๖๕
๗๔.	วัดพระงาม อ.ท่าบ่อ หนองคาย	๒๗๗
๗๕.	กองทัพธรรม	๒๖๙
๗๖.	ประชุมศิษย์วางระเบียบการปฏิบัติ	๒๗๓
๗๗.	เสนาสนะป่านอกเมืองสกลนคร	๒๗๕
๗๘.	บ้านสามผง ดงพระเนาว์	๒๗๗
๗๙.	จากสามผงลงมานครพนม	๒๗๙
๘๐.	หลวงปู่ใหญ่ ถ่ายรูปเป็นครั้งแรก	๒๘๒
๘๑.	ภาวนาที่ถ้ำเสือฝั่งประเทศลาว	๒๘๕
๘๒.	จำพรรษาที่บ้านม่วงส้ม ฝั่งลาว	๒๘๘
๘๓.	ตั้งสำนักวัดป่าที่ธาตุพนม	๒๘๙
๘๔.	ท่านเจ้าเมืองสร้างถนนถวายเป็น	๒๙๑

ภาค ๔ : ฝ่าดงอุปสรรค

๒๙๕

๘๕.	เชื่อมโยงถึงสมเด็จพระมหาวิรวงศ์(อ้วน ติสฺโส)	๒๙๗
๘๖.	สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ติสฺโส อ้วน)	๒๙๙
๘๗.	ฝ้ายตรงข้ามที่คอยขัดขวาง	๓๐๓
๘๘.	การเป็นปฏิปักษ์จากพระผู้ใหญ่	๓๐๖
๘๙.	ห้ามประชาชนไม่ให้ใส่บาตร	๓๐๘
๙๐.	ให้ตามรื้อกุฏิที่พัก	๓๑๐
๙๑.	หลวงปู่มนั่กัโดนเล่นงาน	๓๑๔
๙๒.	พาทพระมหาเปรียญมาจับผิดหลวงปู่มนั่กั	๓๑๘
๙๓.	การรู้วาระจิตของคนอื่น	๓๒๐

๙๔.	บทบาทของหลวงปู่สิงห์	๓๒๓
๙๕.	ทรมานสมเด็จฯ ให้คลายทิฏฐิ	๓๒๕
๙๖.	เจ้าประคุณสมเด็จฯ คลายทิฏฐิ	๓๒๙
๙๗.	สมเด็จฯ สนใจด้านสมาธิภาวนา	๓๓๑
๙๘.	มีบัญชาให้พระป่าแสดงธรรม	๓๓๓
๙๙.	ทรงชมพระกรรมฐาน	๓๓๗
๑๐๐.	หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม	๓๓๙
๑๐๑.	หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญฺญาปโล	๓๔๑
๑๐๒.	สร้างวัดพระศรีมหาธาตุ :	
	ความพยายามรวมมหานิกายกับธรรมยุต	๓๔๔
๑๐๓.	เรื่องของธรรมะจัดสรรค์	๓๕๒

ภาค ๕ : เตรียมกลับอุปถัมภ์บ้านเกิด **๓๕๕**

๑๐๔.	ไปวัดอรัญญิกาวาสนครพนม	๓๕๗
๑๐๕.	ไต่ต้นกะบก-ดงบาก มาเป็นวัดป่าสุทธาวาส	๓๕๙
๑๐๖.	บันทึกการสร้างวัดป่าสุทธาวาส	๓๖๒
๑๐๗.	หลวงปู่บัวพาศิษย์อุปัฏฐากรุ่นสุดท้าย	๓๖๘
๑๐๘.	ประวัติหลวงปู่บัวพา ปญฺญาภาโส	๓๗๑
๑๐๙.	บันทึกจากหนังสือหลวงปู่หลุย	๓๗๖
๑๑๐.	ข้อมูลจากปากคำหลวงปู่กิ	๓๗๙
๑๑๑.	มอบหมายวัดให้ลูกศิษย์	๓๘๓
๑๑๒.	ปรารภกลับจังหวัดอุบล	๓๘๕
๑๑๓.	มอบภาระและจัดขบวนทัพ	๓๘๘
๑๑๔.	เรื่องของพระธรรมยุต และมหานิกาย	๓๙๐
๑๑๕.	ให้ศิษย์ธรรมยุตกับมหานิกายจำพรรษาารวมกัน	๓๙๓
๑๑๖.	พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ	๓๙๕

๑๑๗.	พระอาจารย์สุวรรณ สุจินฺตโน	๓๙๘
๑๑๘.	หลวงปู่ทองรัตน์ กนตลีโล	๔๐๐
๑๑๙.	วีรกรรมหลวงปู่ทองรัตน์	๔๐๔
๑๒๐.	หลวงปู่ทองรัตน์ที่บ้านชีทวน	๔๑๑
๑๒๑.	การเคลื่อนทัพพระกรรมฐานสู่อุบลฯ	๔๒๒
๑๒๒.	หลวงปู่ใหญ่เดินทางโดยรถยนต์	๔๒๔
๑๒๓.	จุดพักครั้งแรกที่บ้านท่าวารี	๔๒๖
๑๒๔.	วัดป่าหนองอ้อ บ้านชำโคม	๔๒๘
๑๒๕.	สามเณรบุญภาคเที่ยวกรรมฐาน	๔๓๓
๑๒๖.	เรื่องเล่าจากหลานของหลวงปู่ใหญ่	๔๓๗
๑๒๗.	วิธีเรียกฝนของหลวงปู่ใหญ่	๔๔๐
๑๒๘.	การสอนศิษย์ที่สติไม่สมประกอบ	๔๔๒
๑๒๙.	จำพรรษาที่วัดบูรพาราม	๔๔๓
๑๓๐.	สามเณรพุท วัดบูรพาราม	๔๔๕
๑๓๑.	สอนทำอะไรให้เป็นเวลา	๔๔๘
๑๓๒.	พุทโธแปลว่าจั่งได้	๔๕๐
๑๓๓.	แนะนำการภาวนาและนิมิต	๔๕๒
๑๓๔.	ทำไมจึงสอนภาวนาพุทโธ	๔๕๕
๑๓๕.	หลักปฏิบัติที่ครูอาจารย์พาดำเนิน	๔๕๘
๑๓๖.	หลักสมถวิปัสสนาของหลวงปู่ใหญ่	๔๖๑
๑๓๗.	หลวงปู่ใหญ่ฉันเห็ดเบือ	๔๖๕
๑๓๘.	ทิพยจักขุ - การมีตาทิพย์	๔๖๖
๑๓๙.	หลักคำสอนของหลวงปู่ใหญ่อีกครั้ง	๔๖๙
๑๔๐.	ตอบปัญหาธรรมพระเจ้าอยู่หัว	๔๗๒
๑๔๑.	สถานที่พำนักในจังหวัดอุบลราชธานี	๔๗๖
๑๔๒.	วัดภูเขาก้าว อ.พิบูลมังสาหาร	๔๗๙

๑๔๓.	สร้างวัดดอนธาตุเป็นวัดสุดท้าย	๔๘๑
๑๔๔.	สำรวจที่ตั้งวัด	๔๘๔
๑๔๕.	ไหนธาตุอยู่ที่ไหน?	๔๘๖
๑๔๖.	สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์	๔๘๘
๑๔๗.	ถูกต่อต้านใส่ร้ายจากกลุ่มไสยศาสตร์หมอผี	๔๙๑
๑๔๘.	กุข่าวเรื่องอีแร้งหม่น	๔๙๔
๑๔๙.	พระอุปชฌาย์เป็นพระหุ่นยนต์	๔๙๖
๑๕๐.	กล่าวหาพระพุทธรูปนอนขวางฟ้าขวางฝน	๔๙๘
๑๕๑.	สมโภชพระพุทธรูปไสยาสน์	๕๐๑
๑๕๒.	วัดเกาะแก้วพระนอนคอนสวรรค์ฯ	๕๐๓
๑๕๓.	ประวัติดอนธาตุ	๕๐๕
๑๕๔.	เจดีย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่ใหญ่	๕๐๙
๑๕๕.	พระเถรที่พำนักกับหลวงปู่ใหญ่	๕๑๘
๑๕๖.	สละเลือดให้ทานปลิง	๕๒๐

ภาค ๖ : ช่วงสุดท้าย

๕๒๓

๑๕๗.	งานถวายมุทิตาจิตอายุ ๘๐ ปี	๕๒๒
๑๕๘.	เตรียมหีบศพไว้ล่วงหน้า	๕๒๗
๑๕๙.	สงครามอินโดจีน...ทิ้งระเบิดเมืองอุบลฯ	๕๒๘
๑๖๐.	ฝั่งขวางตะวัน!	๕๓๒
๑๖๑.	ทำให้ดูมันก็ยังไม่ดู	๕๓๕
๑๖๒.	อีการักหลวงปู่ใหญ่	๕๓๗
๑๖๓.	ปรารภไปเมืองลาว	๕๓๙
๑๖๔.	สบโอกาสเหมาะ	๕๔๒
๑๖๕.	จัดแบ่งการเดินทางเป็น ๓ คณะ	๕๔๔
๑๖๖.	คณะที่สาม คณะของหลวงปู่เจี๊ยะ	๕๔๗

๑๖๗.	นัดศิษย์มารวมกันทำพิธีมาฆบูชา	๕๕๑
๑๖๘.	วงศ์ธรรมยุตสี่พันตร ดอนโขง	๕๕๓
๑๖๙.	ทำบุญถวายกุศลพระอุปัชฌาย์	๕๕๘
๑๗๐.	หลี่ผี และคอนพระเพ็ง	๕๖๐
๑๗๑.	หลวงปู่ใหญ่อาพาธ	๕๖๓
๑๗๒.	อาราธนาหินนดีให้ไปถึงวัดอำมาตย์ฯ	๕๖๕
๑๗๓.	ยังพูดเข้าแห่ลูกศิษย์	๕๖๗
๑๗๔.	ละวางหมดทุกอย่าง	๕๖๙
๑๗๕.	ลงเรือสู่นครจำปาศักดิ์	๕๗๑
๑๗๖.	เรือถึงปลายทาง	๕๗๓
๑๗๗.	ลาขันธ์ต่อหน้าพระประธาน	๕๗๕
๑๗๘.	ข่าวการมรณภาพของหลวงปู่ใหญ่	๕๗๙
๑๗๙.	บันทึกของหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท	๕๘๑
๑๘๐.	เดินทางไปรับศพหลวงปู่ใหญ่	๕๘๔
๑๘๑.	อัญเชิญศพกลับสู่เมืองอุบลฯ	๕๘๖
๑๘๒.	เผาศพสีบุญราจารย์เมืองอุบล	๕๘๘
๑๘๓.	คำเทศน์หลวงปู่มั่น ในงานเผาศพหลวงปู่ใหญ่	๕๙๑

รายนามผู้บริจาค ๕๙๕

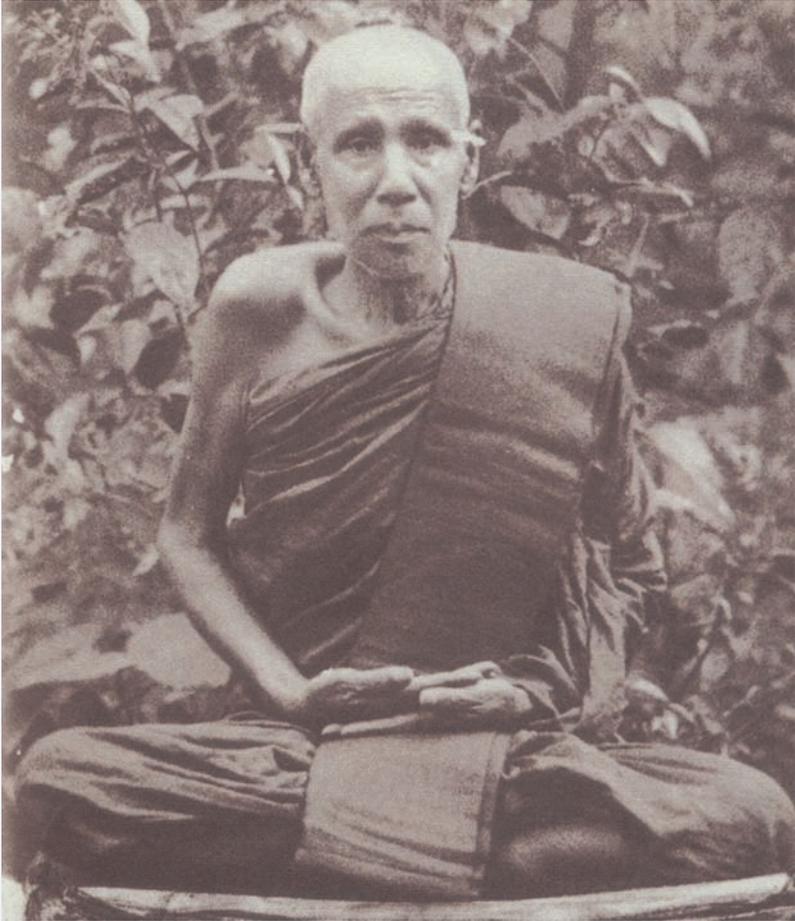
รายรับ - รายจ่าย โครงการหนังสือบูรพาจารย์ ๖๐๖

ใบเชิญชวนทำบุญท้ายเล่ม ๖๐๘

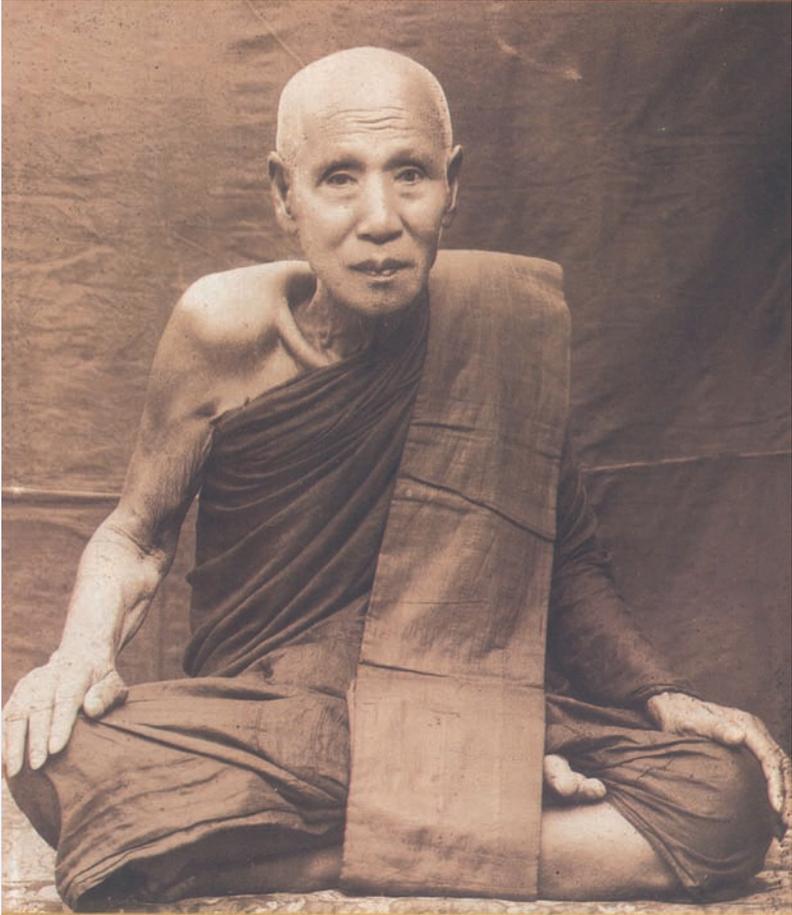
พระแก้วบุษราคัม หรือพระขอฝน เป็นพระคู่บ้านคู่เมืองอุบลฯ

วัดศรีอุบลรัตนาราม (วัดศรีทอง) วัดที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ อุบลสมบท

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล

ภาพนี้หลวงพ่อพุทธ ฐานियो วางไว้ประจำบนหัวนอน
บอกว่าญาติโยมทางแถบ อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม นำถวายท่าน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๑

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล

ภาพนี้ถ่ายเมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ที่วัดแสนสำราญ
อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี ถ่ายก่อนที่ท่านจะเดินทางเข้ากรุงเทพฯ

พระเครื่องพระกรุเมืองโกสุมพิสัย หนองบัวลำภู

อัฐิธาตุ

ทันตธาตุ

อัฐิธาตุ

อัฐิธาตุ รากขั้วญ
(กระดุกไพลาร้า)

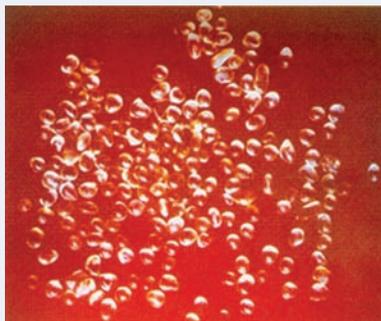
รากขั้วญ

อัฐิธาตุ (สะบ้า)

รากขั้วญ

พระอัฐิธาตุ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล แสดงบูชาและเก็บรักษาไว้ที่
วัดเลียบและวัดดอนธาตุ จ.อุบลราชธานี

พระพุทธรูปที่หลวงพ่อใหญ่เสาร์ สร้างขึ้น
และนำมาบูชาที่วัดตองปุณณาคู อ.พินธุสมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

พระพุทธรูปไสยาสน์ ฝีมือปั้นของ พระอาจารย์ดี ฉนฺโน

พระพุทธรูปไม้แกะสลัก
อยู่ที่กุฏิที่พักของท่าน

พระพุทธรูปปางลีลาดี
และพระพิมพ์เนศวร

พระพุทธรูปปางมารวิชัย ท่านได้มาจากเมืองลาว

พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ปางสมาธิ
ที่พระมหาเถระ ๓ องค์ คือ
พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ หลวงปู่ใหญ่เสาร์
และหลวงปู่มั่น ร่วมกันสร้างเป็นอนุสรณ์

พระแก้วมรกต และ
พระพุทธรูปแก้วสี
ปางสมาธิ
พระอุบาลีคุณูปมาจารย์
มอบให้หลวงปู่ใหญ่เสาร์

พระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ปางสมาธิ
ที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น
ร่วมกันสร้างที่บ้านคำบง

พระพุทธรูปทองคำ

พระพุทธรูปปางนาคปรก

ใต้ฐานมีอักษรธรรมจาร
โดยหลวงปู่ใหญ่เสาร์

พระพุทธรูปปางช้างแกะสลัก

พระพุทธรูปทองคำ

พระชัย ใต้ฐานบรรจุ
พระธาตุหลวงปู่มั่น

พระพุทธรูปปางช้างแกะสลัก

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

ภาค ๑ : สมัยเริ่มต้น

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล

พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายพระกรรมฐาน

พระครูวิเวกพุทธกิจ หรือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล เป็นพระบูรพาจารย์ผู้ริเริ่มการถือ**ธุดงค์วัตร** และใช้ชีวิตแบบพระธุดงค์กรรมฐาน ออกบ่าเพ็ญภาวนาตามป่าเขาห่างไกลในถิ่นทุรกันดาร มุ่งความรู้แจ้งแห่งธรรม ตามรอยบาทขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อความวิมุตติหลุดพ้นอย่างแท้จริง

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล เป็นพระอาจารย์ของหลวงปู่**มั่น ภูริทัตโต** พระอาจารย์ใหญ่สายพระกรรมฐานแห่งยุค

ในวัดป่า หรือ วัดในสายกรรมฐาน ทุกแห่ง เรามักจะได้ยินชื่อเห็นรูปถ่าย รูปปั้น ของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** อยู่คู่กับ **หลวงปู่มั่น** เสมอ

แต่น่าเสียดาย ที่เรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ เป็นที่รู้จักกันน้อยมาก หากอ่านหาศึกษาได้ยากยิ่ง

ทั้งนี้ เพราะขาดการบันทึก และขาดการรวบรวมค้นคว้าอย่างเป็นระบบ ทำให้พวกเรา หลาน - เหลนรุ่นหลัง ไม่ค่อยทราบประวัติและเรื่องราวของท่านเท่าที่ควร

นับเป็นเรื่องที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง !

ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ผู้เขียน และครอบครัวมีโอกาสกราบ
หลวงพ่อพุทธ ฐานियो วัดป่าสาละวัน จังหวัดนครราชสีมา

หลวงพ่อ ได้เล่าเรื่อง **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ให้ฟังอย่างย่อ
ในฐานะที่**หลวงพ่อ** เคยเป็นสามเณรถวายการอุปฐากรับใช้**หลวงปู่ใหญ่**
เมื่อครั้งอยู่เมืองอุบลฯ ได้รับการอบรมด้านข้อวัตรปฏิบัติ และการภาวนา
อันเป็นพื้นฐานการปฏิบัติธรรมขั้นสูงต่อไป

นอกจากนี้ **หลวงปู่ใหญ่** ยังได้เดินธุดงค์เข้ากรุงเทพฯ เพื่อนำ
สามเณรพุทธ มาฝากให้เป็นลูกศิษย์ของท่านเจ้าคุณ**พระปัญญาพิศาลเถร**
(หนู จิตปณฺโณ) พระสหธรรมิกคฤงคารมรณฐานของท่าน ซึ่งเป็น
เจ้าอาวาสครอง**วัดปทุมวนาราม** ในสมัยนั้น

หลวงพ่อพุทธ ท่านเริ่มต้นเล่าถึงครูอาจารย์ของท่านว่า **“หลวงปู่มั่น
ภุทิตโต** เป็นลูกศิษย์ของ**พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** ถ้าจะถามว่า **ท่าน
พระอาจารย์เสาร์** เป็นลูกศิษย์ของใคร ก็ต้องตอบว่า **พระอาจารย์เสาร์**
เป็นลูกศิษย์ของ**พระครูสีทา ชยเสโน** ถ้าจะถามต่อจากนั้นขึ้นไป**หลวงพ่อ**
ก็**ไม่รู้** แต่ถ้าจะให้ตอบ ก็ต้องตอบว่า **ท่านพระครูสีทา ชยเสโน** เป็นลูก
ศิษย์ของ**พระพุทธเจ้า** ก็ไปจบลงที่นั่น...”

หลวงพ่อพุทธ เล่าว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ท่านชอบอ่านพุทธประวัติ
ศึกษาเรื่องราวของพระพุทธเจ้าจากคัมภีร์ไบเบิล ท่านจึงดำเนินรอย
ตามพระพุทธเจ้า คือท่านไม่ติดสถานที่ ไม่ติดญาติโยม ไม่ติดลาภยศ
มุ่งบำเพ็ญเพียรตามป่าเขาห่างไกลจากผู้คน เพื่อบำเพ็ญไปสู่มรรคผล
นิพพานอย่างแท้จริง

ในการภาวนา **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ท่านให้ใช้คำบริกรรมว่า “พุทโธ” เป็นอุบายธรรมน้อมนำเอาพระพุทธรูปเข้ามาเป็นอารมณ์จิต เพื่อให้เกิดความสงบ เป็นสมาธิได้ง่ายขึ้น

หลังจากนั้น จึงค่อยพิจารณาธรรมอย่างอื่น เช่น การพิจารณา กาย พิจารณาอสุภกรรมฐาน พิจารณาความตาย พิจารณากฎไตรลักษณ์ จนถึงพิจารณาอริยสัจสี่ ต่อไป ดังนี้เป็นต้น

เป็นการดำเนินจิตไปตามลำดับ จาก สมถกรรมฐาน อุบายให้ เกิดความสงบ แล้วจึงเดินจิตเข้าสู่วิปัสสนากรรมฐาน อุบายให้เกิดปัญญา ธรรม ต่อไป

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ท่านเป็นผู้เคร่งครัดในธรรมวินัยอย่างยอดเยี่ยม มีบุคลิกลักษณะสมบุรณ์ ส่างผ่าเผยหน้าเครงขาม พุดน้อย แต่มีวาจา คักดีลึลึทึ พุดจาอะไรมักเป็นอย่างนั้น

ดังตัวอย่าง สมัยหนึ่ง เมื่อ**ท่านหลวงปู่ใหญ่**ออกเผยแผ่ธรรม แก่ประชาชน ได้มีผู้เลื่อมใสไปทำบุญถวายทานกับท่านเป็นจำนวนมาก หลังจากนั้นญาติโยมได้ขอให้ท่านแสดงธรรม ท่านจึงกล่าวเป็นธรรมคติ แต่โดยย่อว่า :-

“การให้ทาน ใครๆ ก็ให้ทานมามากแล้ว มีพลาณสงส์มาก เหมือนกัน แต่สู้เป็นชาวเป็นชีร์รักษาศีลอุโบสถไม่ได้ มีอานิสงส์มากกว่า ให้ทานนั้นเสียอีก ถ้าใครอยากได้บุญมาก ขึ้นสวรรค์ไปนิพพานพ้นทุกข์ ก็ควรบวชเป็นชาวเป็นชีร์รักษาศีลอุโบสถเสียวันนี้”

ปรากฏว่าในคำวันนั้นเอง ได้มีญาติโยมชายหญิงพากันมาบวช ผ่าขาว บวชชี ถือศีลอุโบสถ ฟังเทศน์ฟังธรรม และปฏิบัติภาวนากัน เป็นจำนวนมาก

และถือปฏิบัติในวงพระปาสาทายกรรมฐานตั้งแต่นั้นมา

ผู้เขียน (นายปฐม นิคมานนท์) เชื่อว่า ประเพณีการนุ่งห่มขาว ถือศีลอุโบสถ ซึ่งเรียกกันภายหลังว่าบวชชีพราหมณ์บ้าง บวชเนกขัมมะ หรืออย่างอื่น ที่จัดกันในทุกวันนี้ น่าจะสืบทอดมาจากสมัยที่**หลวงปู่ใหญ่** ท่านพาทำนั่นเอง

อันนี้เป็นเพียงข้อสันนิษฐานของผู้เขียน ถ้าผิดพลาดคลาดเคลื่อน ขอท่านผู้รู้โปรดช่วยแก้ไขชี้แนะด้วยครับ

ผู้เขียนเคยตั้งใจไว้นานแล้วว่า จะหาโอกาสเขียนหนังสือ เกี่ยวกับประวัติ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** โดยตั้งความหวังไว้ที่ **หลวงพ่อพุทธ** ในฐานะเป็นคลังข้อมูลใหญ่ อยากจะได้ข้อมูลจากปากของท่านเองเป็นหลัก

แต่ยังไม่ได้ลงมือสักที ผัดผ่อน รังรอไปเรื่อยเป็นเวลานาน กว่าสิบปี ก็ยังไม่ได้ฤกษ์

ผู้เขียนมีโอกาสกราบ**หลวงพ่อพุทธ** บ่อย นิมนต์ท่านบ่อย รวมทั้ง ไปภาวนากับท่านเป็นประจำ ส่วนมากจะ**นั่งหลับตา**ต่อหน้าท่าน คือ หลวงพ่อก็หลับตา และเราก็หลับตา ท่านแนะอุบายเพียงสั้นๆ และแก้ไข เมื่อเราติดขัดเมื่อเดินทางจิตต่อไปไม่ได้ เป็นส่วนใหญ่

หลวงพ่อเล่าเรื่อง**หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น** รวมทั้งครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ และประสบการณ์ของท่านเอง ให้เราฟังบ่อยๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเวลาสบายๆ ไม่มีญาติโยมคนอื่น ท่านจะเคี้ยวหมากและพูดไปเรื่อยๆ เราก็ถวายนวดที่เท้าท่านไปเรื่อยๆ

แต่หน้าเสียดายที่ไม่ได้จัดบันทึกให้เป็นเรื่องเป็นราว มัวประมาทรอสอบถามหรือสัมภาษณ์ท่านอย่างเป็นทางการ ในที่สุดหลวงพ่อก็นำก็มีมรดกภาพลาชันท์ไปเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๒

การมัวแต่ตั้งท่า รื้อรื้อ จึงทำให้เสียประโยชน์ ดังที่เป็นอยู่

จะหวังพึ่งครูบาอาจารย์องค์อื่น ต่างองค์ต่างก็มีมรดกภาพลาชันท์ไปตามกาล ยิ่งเหลือไว้แต่เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับหลวงปู่ใหญ่ ให้พวกเราได้ระลึกถึงเป็นสังฆานุสติเท่านั้น จะนำมาเขียนให้ละเอียดเป็นเรื่องราวดูจะไกลเกินฝัน

อยากสมน้ำหน้าตัวเอง ที่ครูบาอาจารย์บอกว่าให้พวกสูรไปถึงยุคพระศรีอารียะก็แล้วกัน ชาตินี้ยังไม่เอาจริง แล้วชาติต่อไปจะหวังได้อย่างไร ?

โชคคืออย่างไม่น่าเชื่อ วันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ผู้เขียนกับอาจารย์ภักตรา ได้ไปร่วมพิธีสมโภชเจดีย์พิพิธภัณฑสถานหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล ที่วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ขากลับได้แวะไปกราบพระครูพิบูลธรรมภาณ หรือ หลวงพ่อโชติ อากคโค วัดภูเขาก้าว ซึ่งอยู่ในตัวอำเภอพิบูลมังสาหาร

หลวงพ่อกงรูใจหรือไว้ใจผู้เขียนที่สุดจะเดา ท่านเอาสำเนาบันทึกประวัติหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ซึ่งท่านบันทึกไว้นานกว่า ๒๐ ปี มอบให้ผู้เขียนรวมทั้งมอบเหรียญ ๓ บูพพาจารย์เมืองอุบลฯ คือ หลวงปู่เสาร์ - หลวงปู่มั่น - หลวงปู่ดี ให้เราสองคน คนละเหรียญ

ไม่ต้องบอกก็ได้ นะครับว่าเราตื่นตื่น ปีติเพียงไร !

โชคดีชั้นที่สอง ที่อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้บันทึกฉบับดังกล่าวไปก่อนหน้านี้อแล้ว แล้วท่านได้ใช้บันทึกนี้เป็นหลักในการ

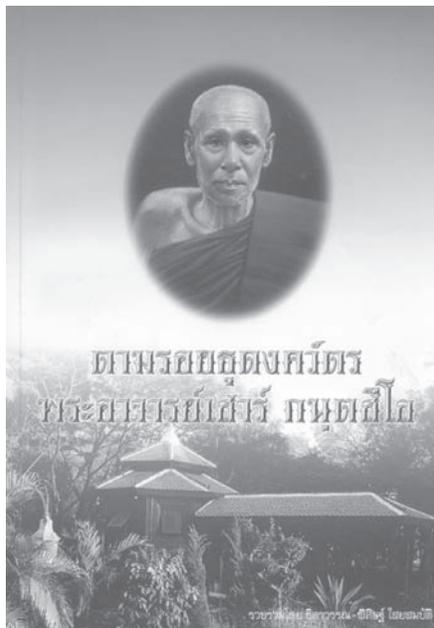
สืบค้นประวัติหลวงปู่ใหญ่ ใช้เวลารวบรวมอยู่ ๔ - ๕ ปี จึงออกมาเป็นหนังสือ “พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล” ที่มีเรื่องราว เนื้อหา และหลักฐานสมบูรณ์ที่สุด เท่าที่จะหาได้

หนังสือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ซึ่งเป็นเล่มที่ ๕ ในโครงการหนังสือบูรพาจารย์ วัดป่าอาจารย์มั่น (ภฺรุตฺตฺโต) บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ เล่มนี้ ได้ดำเนินไปในแนวทางเดียวกันกับหนังสือของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ

และก็นั่นอนที่ผู้เขียนเป็นฝ่าย “คัดลอก” งานของท่านอาจารย์พิศิษฐ์

เป็นการคัดลอกด้วยความภาคภูมิใจยิ่งครับ !

และ ขอยืนยันว่า ด็อกเตอร์ก็ลอกเก่งเหมือนกัน นี !

๒.

ครูบาอาจารย์ พูดถึงหลวงปู่ใหญ่

หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี วัดหินหมากเป้ง อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เขียนถึง หลวงปู่ใหญ่ ดังนี้ :-

“ท่านอาจารย์เสาร์ แท้ที่จริงควรที่จะมีประวัติไว้อ่านกันสนุกบ้างก็จะดี แต่ก็ไม่ค่อยเห็นประวัติของท่าน หรือมีข้าพเจ้าก็ไม่ทราบได้ ยินแต่ท่านเล่าให้ฟังว่า อยู่วัดเลียบ ได้ ๑๐ กว่าพรรษา คิดเลื่อมใสในพระคณะธรรมยุต จึงยอมสละญัตติเป็นธรรมยุต ฮ่อง กลองสำหรับตีในงานประเพณีทำบุญอีกที่กกรีกโครมในสมัยนั้น ซึ่งมีอยู่ประจำวัดของท่าน ท่านก็สละทั้งหมด ญัตติเป็นธรรมยุตแล้วก็อยู่วัดนั้นต่อมา

พวกที่เขาไม่ชอบเขาก็โกรธ พวกที่ชอบเขาบอกว่าของเหล่านั้นไม่จำเป็น เป็นสงฆ์ขอให้ปฏิบัติถูกต้องตามธรรมวินัยก็แล้วกัน

ข้าพเจ้าก็ลืมหืมตาไปว่า ภูมิลำเนาของท่านเกิดบ้านใด อำเภอใด มารดาบิดา พี่น้องของท่านมีกี่คน แต่เชื่อว่าท่านอยู่ใกล้เมืองอุบลฯ นี้แหละ เพราะท่านเคยพูดถึงเรื่องญาติของท่านบวชแล้วไปอยู่หลวงพระบาง เพราะคนหลวงพระบางชอบใจได้มานิมนต์ญาติของท่านไป ท่านนั้นก็ลืมหืมตาไปอีกเหมือนกัน ไม่ทราบว่าจะชื่ออะไร จึงน่าจะเสียดายประวัติของท่านมาก ไม่มีใครบันทึกไว้

ส่วนข้าพเจ้าเองก็ไม่คิดจะบันทึกเสียด้วย ทั้งๆ ที่ท่านเล่าให้ฟัง สอดๆ (สอดๆ) อยู่นั่นเอง มันจะเป็นเพราะพระกัมมัฏฐานในขณะนั้น ไม่คิดจะบันทึกอะไรทั้งหมด คิดแต่จะทำความเพียรภาวนาอย่างเดียว การบันทึกนั้นบันทึกนี้ เรื่องราวต่างๆ เป็นเหตุให้ยุ่งสมอง ทำอารมณ์ให้ ฟุ้งมาก...”

หลวงปู่หลุย จันทสาโร ได้บันทึกเรื่องนิสัยของ**หลวงปู่ใหญ่** ไว้ดังนี้ :-

“**นิสัยท่านพระอาจารย์เสาร์** ชอบก่อสร้าง ชอบปลูกพริก หมากไม้ (ไม้ผล) ลักษณะจิตเยือกเย็น มีพรหมวิหาร ทำจิตดูจแน่นดิน มีเมตตา เป็นสาธารณะ เป็นคนพูดน้อย ยกจิตขึ้นสู่องค์เมตตาสุกใสรุ่งเรือง เป็นคนเอื้อเฟื้อในพระวินัย ทำความเพียรเป็นกลาง ไม่ยิ่งไม่หย่อน **พิจารณาถึง** **ชั้นภูมิธรรมละเอียดมาก**

ท่านบอกให้เราภาวนาเปลี่ยนอารมณ์แก้อาพาธได้ อยู่ข้างนอก วุ่นวาย **เข้าไปหาท่านจิตสงบดี เป็นอัศจรรย์ปาฏิหาริย์หลายอย่าง** จิตของท่านชอบสันโดษ ไม่มักใหญ่ใฝ่สูง หมากไม่กิน บุหรี่ ไม่สูบ **ท่านแต่งตั้งเป็นอุปัชฌายะฯ** เติบจนกรมเสมอไม่ละกาล น้ำใจดี ไม่เคยโกรธซึ่งให้พระเถร อุบาสกอุบาสิกา

มักจะวางสังฆทานอุทิศให้สงฆ์สันนิบาต แก้วปัสสนุแก่สาธุศิษย์ ได้ อำนาจวางจิตเฉยๆ เรื่อยๆ ชอบดูตำราเรื่องพุทธเจ้า

รูปร่างใหญ่ สันทัด เป็นมหานิกาย ๑๐ พรรษา จึงมาบัญญัติ เป็นธรรมยุต ชอบรักเด็ก เป็นคนภูมิใหญ่กว้างขวาง ยินดีทั้งปริยัติ - ปฏิบัติ ลักษณะเป็นคนโบราณพร้อม ทั้งกาย วาจา ใจ เป็นโบราณทั้งสิ้น ไม่เห่อ ตามลาภ ยศ สรรเสริญ อาหารชอบเห็ด ผลไม้ต่างๆ ชอบน้ำผึ้ง”

หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ วัดป่าไม้โคธาราม อำเภอหนองวัวซอ
จังหวัดอุดรธานี พูดถึง หลวงปู่ใหญ่ ดังนี้ :-

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านไม่พูด ไม่เทศน์ ถ้าท่านเทศน์ท่าน
เทศน์นิดเดียว เอา! ฟังเทศน์ พวกมันตั้งใจฟังเทศน์ กายสุจริต วาจาสุจริต
มโนสุจริต พวกมันตั้งใจรักษากายให้บริสุทธิ์ รักษาวาจาให้บริสุทธิ์ รักษา
ใจให้บริสุทธิ์ เอวังฯ.”

ท่านพระอาจารย์เสาร์ มีลูกศิษย์ของท่านมากมาย ท่านนำ
หมู่คณะเดินธุดงค์เพื่อธรรมาภิเษก ฝึกความเพียร ลูกศิษย์พระกรรมฐาน
จึงมาก สามเณรที่อยู่กับท่าน จะบวชเป็นพระภิกษุต้องท่องปาฏิโมกข์
ให้ได้เสียก่อน ถ้าท่องไม่ได้จะไม่อนุญาตให้บวช

ท่านพูดคำไหนคำนั้น มีวาจาศักดิ์สิทธิ์ พูดคำสัตย์จริง ท่านพูดน้อย
กับลูกศิษย์ลูกหาท่านไม่พูดมาก ท่านจะมาตรวจดูข้อวัตรว่า น้ำในโอ่ง
มีไหม? ฟืนมีไหม? แล้วท่านก็เข้าทางจงกรม ทำความเพียรปฏิบัติให้
ลูกศิษย์ดู

คำสอนของท่านนั้นคือความเพียร ธรรมของท่านพระอาจารย์
เสาร์ สอน “พุทฺโธ” คำเดียว แต่ความเพียรของท่านเป็นการพันทุกซ์
ความเพียรของท่านเป็นธรรมเทศนา

ความเพียรของท่านพระอาจารย์เสาร์เป็นยอด เมื่อท่านฉันเสร็จ
ท่านเดินไปที่กุฏิ เอากาน้ำ สะพายย่ามไปทางจงกรม จนถึงเวลาทำ
ข้อวัตร

ท่านอาจารย์เสาร์นั้นท่านจะไม่นั่งในที่นอน ท่านจะไม่นอนในที่
นั่งสมาธิ...”

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ท่านเป็นผู้ริเริ่มการถือ **ธุดงค์วัตร ๑๓** **ขันธวัตร ๑๔** และออกธุดงค์เพื่อคิดค้นธรรมะจากการปฏิบัติภาวนาอย่างจริงจัง จนรู้แจ้งเห็นจริงด้วยตนเอง

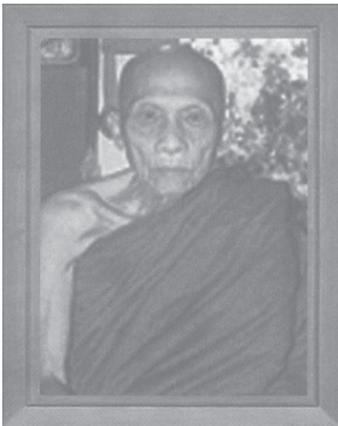
การประพฤติตามจรรยาแห่งพระวินัยแล้วนับว่าท่านปฏิบัติอย่างเคร่งครัดยิ่ง ไม่ยอมให้ตัวท่านเองและศิษย์ล่วงละเมิดวินัยแม้แต่เรื่องเล็กน้อย **ท่านจึงมีความบริสุทธิ์ งดงาม ตลอดประวัติชีวิตของท่าน**

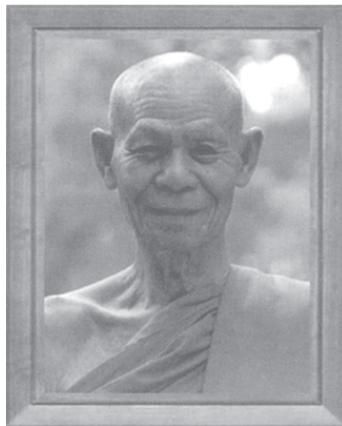
หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล

หลวงปู่หลุย จนฺตสาโร

หลวงปู่อน ญาณสีริ

หลวงปู่พุทธ ญาณโย

๓.

อุปนิสัยและข้อวัตร ของหลวงปู่ใหญ่

ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน วัดป่าบ้านตาด อำเภอเมืองอุดรธานี ได้พูดถึงปฏิบัติและอุปนิสัยของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ดังนี้ :-

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโลเถร พระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนากัมมัฏฐาน มีศิษยานุศิษย์เข้ามาศึกษาอบรมธรรมปฏิบัติกับท่านเป็นจำนวนมาก

แต่ด้วยปกตินิสัยของท่าน เป็นคนไม่ชอบพูด พูดน้อยที่สุด ทั้งวันไม่พูดอะไรกับใครเกิน ๒ - ๓ ประโยค

เวลานั่งก็ทันทาน นั่งอยู่ได้เป็นเวลาหลายๆ ชั่วโมง (หมายถึงนั่งสมาธิ) เดินก็ทำนองเดียวกัน (หมายถึงเดินจงกรม)

ลักษณะของท่านมีความสง่าผ่าเผย นำเคารพเลื่อมใส มองเห็นท่านแล้วเย็นตาเย็นใจไปหลายวัน ประชาชนและพระเถรเคารพเลื่อมใสท่านมาก ท่านมีลูกศิษย์มากมายเหมือน**ท่านอาจารย์มั่น**

ท่านพระอาจารย์เสาร์ อบรมสั่งสอนศิษยานุศิษย์โดยประพฤติกปฏิบัติธรรมให้ดูเป็นเยี่ยงอย่าง **ข้อวัตรปฏิบัติของท่านคือคำสอนที่ดีที่สุด**

ศิษยานุศิษย์ที่เข้ามารับการอบรมธรรมปฏิบัติจากท่าน **พระอาจารย์เสาร์** ส่วนใหญ่มักจะสืบทอดแนวทางดำเนินของท่าน คือ รักษาพระวินัยอย่างเคร่งครัด มีความเป็นอยู่สมถะ สันโดษ เรียบง่าย ไม่ชอบคนหม่่มาก เดินธุดงค์จาริกแสวงหาที่วิเวกบำเพ็ญภาวนา ตามป่าเขา

พระคณาจารย์ที่เป็นศิษย์ท่าน**พระอาจารย์เสาร์**มีจำนวนมาก แต่ไม่เปิดเผยตัวเท่าที่ควร มีท่าน**พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถร** ศิษย์เอกของท่าน ที่ระยะหลังต่อมาได้ปรากฏประวัติและธรรมะของท่าน ซึ่งแต่เดิมท่านก็ไม่ปรากฏองค์ท่านเช่นเดียวกับท่าน**พระอาจารย์เสาร์**

และศิษยานุศิษย์ที่ถวายตัวเป็นศิษย์ ท่าน**พระอาจารย์มั่น** มาก่อน ต่อมาก็มากราบนมัสการถวายตัวเป็นศิษย์เพื่ออบรมศึกษาธรรม กับท่าน**พระอาจารย์เสาร์** เช่นกัน เพราะพระคณาจารย์ที่เป็นศิษย์เหล่านั้น ให้ความเคารพนับถือท่านเป็นอย่างมาก

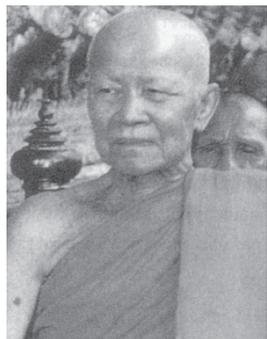
ด้วยคุณธรรม และเป็นพระอาจารย์ใหญ่ ซึ่งเปรียบเสมือนท่าน เป็นพระปรมาจารย์ใหญ่สายพระกัมมัฏฐาน”

นอกจากปฏิบัติภาจริยวัตรที่ดงามของท่านแล้วข้อสำคัญ อีกประการหนึ่งคือ สถานที่ใดที่**หลวงปู่ใหญ่** เทียวธุดงค์ไปพักชั่วคราว สถานที่แห่งนั้นมักจะกลายเป็นวัดถาวรและเจริญรุ่งเรืองตามมา ภายหลัง

เช่น **พระธาตุพนม** ซึ่งแต่ก่อนรกร้างเป็นดง เมื่อท่านเดินรุกขมูล เข้าไปพักอาศัยที่นั่นชั่วคราว ให้คนถากทางทำความสะอาดปิดกวด อย่างดี ครั้นต่อมาภายหลังที่นั่นจึงกลายเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และเจริญรุ่งเรืองเป็นที่เลื่อมใสของชาวพุทธทั่วประเทศมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้

และในทำนองเดียวกัน ก็ยังมีสถานที่อื่นอีกหลายแห่งในจังหวัด
ทางภาคอีสาน รวมทั้งฝั่งประเทศลาวที่ **หลวงปู่ใหญ่** ชุดงค์ผ่านไปพัก
ชั่วคราว แล้วกลายมาเป็นวัด ได้รับความเจริญรุ่งเรืองเหลือเป็น
อนุสรณ์จนกระทั่งทุกวันนี้

๑. พระธาตุพนม อ.ธาตุพนม จ.นครพนม
๒. หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล
๓. หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
๔. หลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปันโน

รากแก้วของ พระฝាយกรรมฐาน

ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้เขียนถึง
พระอาจารย์ใหญ่ทั้งสององค์ คือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และ
หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ดังนี้ :-

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีเลธ และท่านพระอาจารย์มั่น
ภูริทตฺตเถร เป็นหลักในการสั่งสอนกัมมัฏฐานอยู่ในภาคอีสานจน
ตลอดอายุขัยของท่าน

ปฏิบัติของ**พระเถรจารย์** ทั้งสองท่าน (โปรดระวังอย่าหลงไป
เรียกว่า **เกจิอาจารย์** นะครับ เพราะครูอาจารย์สายพระป่าท่านไม่นิยม
เรื่องเครื่องรางของขลัง หรือเรื่องตฤกษ์ยาม ทำพิธีมงคลต่างๆ ถ้า
จะเรียกตามแนวที่ท่านถนัดก็ต้องว่า **พระวิปัสสนาจารย์** จะตรงกว่า _ ปฐม)
ได้ปลุกเร้าจิตใจชาวอีสาน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้หันมานิยม
ศึกษาแนวปฏิบัติกัมมัฏฐานกันอย่างจริงจังอย่างไม่เคยปรากฏ
มาก่อน

ภิกษุสามเณรจำนวนมากจากจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสานได้มารับการอบรมสั่งสอนทางกัมมัฏฐานจากพระเถรจารย์ทั้งสองท่านไม่ขาดสาย ทำให้เกิดมีพระเถระผู้มีปฏิปทาและสามารถทางกัมมัฏฐานขึ้นเป็นจำนวนมาก และพระเถระเหล่านี้ก็ได้กระจายกันออกไปแนะนำสั่งสอนพุทธบริษัททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ประจำอยู่ในที่ต่างๆ ทั่วภาคอีสาน

เป็นเหตุให้เกิดมีวัดป่า หรือสำนักกัมมัฏฐาน ขึ้นทั่วไปในภาคอีสาน และมีพระคณาจารย์ฝ่ายกัมมัฏฐาน ที่ประจำอยู่ในสำนักต่างๆ ทั่วอีสานสืบมาจนทุกวันนี้

ล้วนเป็นศิษย์และอนุศิษย์สืบเนื่องมาแต่พระเถรจารย์ทั้งสองท่านดังกล่าวมาข้างต้นเกือบทั้งสิ้น”

ท่านหลวงตาฯ ได้เขียนบรรยายต่อไปว่า :-

“พระกัมมัฏฐานรู้ลึกลับจะมากทางภาคอีสาน และมากเรื่อยมา เพราะรากแก้วของกัมมัฏฐานในสมัยปัจจุบันก็อยู่ที่ภาคอีสานเป็นพื้นฐาน

ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านพระอาจารย์มั่น เป็นรากฐานของกัมมัฏฐานมานาน

เพราะฉะนั้น บรรดาลูกศิษย์ลูกหาที่ต้องการอรรถธรรมจริง จึงต้องหมั่นหาอาจารย์ซึ่งเป็นที่แน่ใจได้ แล้วยกไม่พ้นท่านพระอาจารย์ทั้งสององค์ คือ ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านพระอาจารย์มั่น

ท่านพระอาจารย์เสาร์ เป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร ท่านไม่ค่อยเทศน์เสียง ไม่เทศน์ ถ้าจะเทศน์ก็พูดเพียงสองสามประโยคแล้วหยุดเลย

สำหรับท่านพระอาจารย์มั่น การเทศนาว่าการทุกสิ่งทุกอย่าง
อยู่นั้นหมดเลย ธรรมทุกชั้นอยู่นั้นหมด ออกจ๋าๆ เลย

จากนั้นมา บรรดาลูกศิษย์ลูกหาที่ไปศึกษากับท่านทั้งสององค์นี้
มา ก็กลายเป็นอาจารย์ของหลวงปู่ทั้งหลายต่อมาเรื่อยๆ ดังที่เราเห็น เช่น
อาจารย์นั้น อาจารย์นี้ ออกจาก เจาะอย่างยิ่ง **ท่านพระอาจารย์มั่น**
ออกจากนี้เรียกว่ามีอยู่ทั่วไปทุกภาค

ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านพระอาจารย์มั่น ซึ่งเป็นพระอันเลิศเลอ
ถ้าสมัชชูปุทธกาลก็เรียกว่า **ท่านทั้งสององค์นี้คือพระอรหันต์**
ร้อยเปอร์เซ็นต์นั้นแล

ท่านได้อุตสาหะบุกเบิกเพิกถอนสิ่งที่เป็นข้าศึกต่ออรรถต่อธรรม
ต่อจุดศรัทธา ข้อวัตรปฏิบัติ จารีตประเพณีที่พระพุทธรเจ้าทรงพาดำเนินมา
ซึ่งถูกปกคลุมหุ้มห่อด้วยความมืดมิดปิดกั้นบังของกิเลสทั้งหลาย ให้
ค่อยเบิกกว้างออกไปๆ

ท่านเป็นผู้ทรงข้อวัตรปฏิบัติ ซึ่งข้อวัตรปฏิบัตินี้มีมาแต่ดั้งเดิม
ท่านจดจารึกในคัมภีร์ไบเบิลมาตลอดว่า **พระจุดศรัทธา กัมมัฏฐาน จุดศรัทธา**
ก็แปลว่า เครื่องกำจัดกิเลสนั่นเอง กัมมัฏฐาน แปลว่า ฐานที่ตั้งแห่งงาน
อันชอบยิ่งทางพระพุทธศาสนา เมื่อรวมแล้วเรียกว่า พระธรรมกัมมัฏฐาน

ท่านพระอาจารย์เสาร์ และ ท่านพระอาจารย์มั่น ทั้งสอง
พระองค์นี้เป็นผู้อุตสาหะพยายามบุกเบิกเพิกถอนชวากหนามที่เป็น
อุปสรรคต่อการดำเนิน**จุดศรัทธา**

เพราะแต่ก่อน ในสมัยนั้นไม่มีใครสนใจ**ชุดงควัตร** พระกัมมัญฐาน
 ประหนึ่งว่าแทบไม่มีในเมืองไทย แต่ครั้งแล้วก็มีท่านทั้งสองพระองค์ คือ
ท่านพระอาจารย์มั่น ท่านพระอาจารย์เสาร์ นีแล ได้นำคัมภีร์ที่ทรงแสดง
 ไว้แล้วในพระไตรปิฎกต่างๆ ออกมาประพุดติปฏิบัติให้เปิดเผย จนเป็น
 ที่รำลือ

และ ทางซั๊กก็คิดขวางเข้ามา บางครั้งถูกขับไล่ไสส่งหาว่าเป็น
พระจรจัด พระชัตขวางต่อบ้านเมือง ถูกขับไล่ไสส่งจากฝ่ายปกครอง
ตามสถานที่นั้นๆ เรื่อยมา ท่านก็ไม่หวั่นไหวในการประพุดติปฏิบัติ
 ดำเนินตามข้อวัตรปฏิบัติที่มีแล้วในคัมภีร์เรื่อยมา ค่อยบุกเบิกเพิกถอน
 ไปเรื่อยๆ

การบำเพ็ญธรรมของท่านก็ปรากฏขึ้นภายในจิตใจเป็นลำดับ
 ลำดา เป็นกำลังใจที่ท่านอุตสาหะพยายามเพิกถอนกิเลสตัณหาภายใน
 จิตใจ แล้วก็กันไปพร้อมๆ กันกับการแนะนำสั่งสอนบรรดาลูกศิษย์
 ลูกหาเรื่อยๆ กัมมัญฐานจึงค่อยเบิกกว้างออกไปๆ จนกระทั่งมาถึง
 สมัยปัจจุบันนี้ รู้สึกว่าไปที่ไหนพระกัมมัญฐานเรา ซึ่งเป็นทางดำเนินมา
 ตั้งเดิมก็ได้เปิดกว้างกระจายออกไปทุกหนทุกแห่งทั่วประเทศไทย
 ของเรา

**ทั้งนี้ก็ขึ้นไปจากทั้งสองพระองค์นี้แลเป็นผู้บุกเบิก ในเบื้องต้น
 ท่านจึงได้รับความลำบากลำบากมากทีเดียว”**

ท่านหลวงตา ได้แสดงความรู้สึกของท่านเองต่อเรื่องนี้ว่า :

“ตามที่ท่านเล่าให้ฟัง เราน้ำตาร่วงๆ เวลาท่านเล่าถึงความทุกข์
 ความทรมาน **ทั้งถูกขับไล่ไสส่งจากที่ต่างๆ ฝ่ายปกครอง มักจะเป็นอยู่**
เสมอ

เวลาท่านเล่า ท่านไม่ได้เล่าด้วยความโกรธความแค้นอะไร เวลาเรื่องไปสัมผัสท่านก็เล่าให้ฟังธรรมดาๆ ท่านไม่มีลักษณะท่าทางว่าจะโกรธเคืองหรือเคียดแค้นให้ผู้หนึ่งผู้ใดที่ขบไล่ท่าน แต่ท่านพูดถึงเรื่องความทุกข์ความทรมานของท่านที่สมบุกสมบันมาตลอดต่างหาก

สำหรับเราผู้ฟังท่านพูดแล้ว เกิดความสลดสังเวชสงสารท่านเป็นกำลัง น้ำตาร่วง โดยไม่让您ทราบแหละ กลืนน้ำตาเข้าภายใน รู้สึกว่าเราก็มักมีเลสเหมือนกัน ท่านไม่เคียดแค้น เราก็กะแค้นอยู่ภายในใจถึงผู้ที่มาขบไล่ไล่ส่งโดยหาเหตุผลหลักเกณฑ์อะไรไม่ได้เลย

นั่น ท่านเล่ามาที่ไรนี่ อดสลดสังเวชน้ำตาร่วงไม่ได้ เพราะความทุกข์ ความสมบุกสมบันของท่านเรื่อยมา

ความรู้ความเห็นที่เป็นขึ้นภายในจิตของท่าน ท่านก็เล่าไปพร้อมๆ กัน ไปอยู่ที่นั่น เกิดความรู้ความเห็นอย่างนั้น ไปที่นั่น เกิดความรู้ความเห็นอย่างนั้น นับตั้งแต่ธรรมภายในใจ พวกสมาธิ พวกปัญญา จนกระทั่งถึงวิมุตติหลุดพ้น แล้วแตกกระจายออกรอบด้านของจิตนั้นเกี่ยวกับเรื่องเทวบุตร เทวดา อินทร์ พรหม ตลอดจนรอกเวจกระจายไปหมด ท่านรู้ตลอดทั่วถึงเต็มกำลังของท่านนั้นแล

เวลา (หลวงตาฯ) เล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังจึงเป็นที่ปลื้มอกปลื้มใจ เป็นสดๆ ร้อนๆ ไม่ลื้มมาจนกระทั่งถึงวันนี้ จึงได้นำเรื่องราวที่ได้ยินได้ฟังจากท่าน ซึ่งเล่าตลอดมาตามเวลาที่เหมาะสม ซึ่งเข้าไปสัมผัสแล้ว ท่านก็นำออกมาเล่าให้ฟัง **จึงได้นำเรื่องความจริงใจและความรู้จริงเห็นจริงของท่านมาเล่าให้พี่น้องชาวไทยเราทราบ ให้ฟังทราบกันว่าสิ่งที่ท่านกล่าวถึงนั้นเป็นวิสัยของใจที่เกิดขึ้นจากจิตตภาวนา”**

หลวงปู่มั่น เล่าถึงหลวงปู่ใหญ่

เรื่องที่หลวงปู่มั่น ฐิริทตฺโต ได้เล่าเกี่ยวกับพระอาจารย์ของท่าน คือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล นั้น ได้รับการถ่ายทอดโดย ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน มาอีกชั้นหนึ่ง ดังต่อไปนี้ :-

“เมื่อท่านพระอาจารย์มั่น เริ่มปฏิบัติวิปัสสนาใหม่ๆ ในสำนักท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล ณ วัดเลียบ อุบลราชธานี ท่านบวชกรรมภาวนาด้วยบท “พุทโธ”

ท่านเล่าว่า นิสัยของท่านพระอาจารย์เสาร์ เป็นไปอย่างเรียบง่าย และเยือกเย็น น่าเลื่อมใสมาก จิตของท่านพระอาจารย์เสาร์ เป็นไปอย่างเรียบง่าย สงบเย็นโดยสม่ำเสมอแต่ขั้นเริ่มแรกจนถึงสุดท้ายปลายแดนแห่งปฏิบัติของท่าน ไม่ค่อยล่อแหลมต่ออันตราย และไม่ค่อยมีอุปายต่างๆ และความรู้อันแปลกๆ เหมือนจิตของท่านพระอาจารย์มั่น

ท่าน (หลวงปู่มั่น) เล่าว่า ท่านพระอาจารย์เสาร์เดิมท่านปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า เวลาออกบำเพ็ญ พอแรงความเพียรเข้ามากๆ

ใจรู้สึกประหวัดๆ ถึงความปรารถนาเดิม เพื่อความเป็นพระปัจเจก
พุทธเจ้าแสดงออกเป็นเชิงอาลัยเสียดาย ยังไม่อยากไป**นิพพาน**

ท่าน (หลวงปู่ใหญ่เสาร์) เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อความเพียร
เพื่อความรู้แจ้งซึ่งพระนิพพานในชาติปัจจุบันนี้ ท่านเลยอธิษฐานขอ
งดความปรารถนานั้น และขอประมวล**เพื่อความรู้แจ้งซึ่งพระนิพพาน**
ในชาตินี้ ไม่ขอเกิดมารับความทุกข์ทรมานในภพชาติต่างๆ อีกต่อไป

พอท่านปล่อยวางความปรารถนาเดิมแล้ว การบำเพ็ญเพียรรู้สึก
สะดวกแลเห็นผลไปโดยลำดับ ไม่มีอารมณ์เครื่องเกาะเกี่ยวเหมือน
แต่ก่อน สุดท้ายท่านก็บรรลุถึงแดนแห่งความเกษมตั้งใจหมาย

แต่การแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ท่านไม่ค่อยมีความรู้แตกฉานกว้าง
ขวางนัก ทั้งนี้อาจเป็นไปตามภูมินิสัยเดิมของท่าน ที่มุ่งเป็นพระปัจเจก
พุทธเจ้า ซึ่งตรัสรู้เองชอบแต่ไม่สนใจสั่งสอนใครก็ได้...

เวลาท่าน (หลวงปู่มั่น) ออกเที่ยวธุดงค์ก็มีภูมิลานทางภาคอีสาน
ตามจังหวัดต่างๆ ในระยะต้นวัย ท่านมักจะไปกับ**ท่านพระอาจารย์เสาร์**
เสมอ แม้ความรู้ทางภายในจะมีแตกต่างกันบ้างตามนิสัย แต่ก็ชอบไป
ด้วยกัน

สำหรับท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านเป็นคนไม่ชอบพูดไม่ชอบเทศน์
ไม่ชอบมีความรู้แปลกๆ ต่างๆ กวนใจเหมือนท่านพระอาจารย์มั่น

เวลาจำเป็นต้องเทศน์ ท่านก็เทศน์เพียงประโยคหนึ่งหรือสอง
เท่านั้น แล้วก็ลงธรรมาสน์ไปเสีย ประโยคธรรมที่ท่านเทศน์พอจับใจ
ความได้ว่า

ให้พากันละบาปและบำเพ็ญบุญ อย่าให้เสียชีวิตลมหายใจ
ไปเปล่า ที่ได้มีวาสนาเกิดเป็นมนุษย์ หรือ

เราเกิดเป็นมนุษย์ มีความสูงศักดิ์มาก แต่อย่างนำเรื่องของสัตว์
มาประพฤติ มนุษย์เราจะต่ำลงกว่าสัตว์และจะเลวกว่าสัตว์อีกมาก เวลา
ตกรอกจะตกหลุมที่ร้อนกว่าสัตว์มากมาย อย่าพากันทำ

แล้วก็ลงกรรมาสน่ไปกุฎิโดยไม่สนใจใครต่อไปอีก”

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท วัดป่าภูกิริห์ตตปฏิปทาธรรม อำเภอสามโคก
จังหวัดปทุมธานี เคยตามไปอุปฐาก หลวงปู่ใหญ่ ที่วัดดอนธาตุ
อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี เล่าว่า ครั้งหนึ่งหลังจากถวายไทยทาน
แล้ว ญาติโยมขอให้หลวงปู่ใหญ่ เทศน์ ท่านก็เทศน์เพียงสั้นๆ แล้วให้
พระอาจารย์ดี จุนโน เทศน์ต่อ

คำเทศน์ของหลวงปู่ใหญ่ มีว่า “ทำให้ดูมันยังไม่ดู ปฏิบัติให้ดูอยู่
ทุกวัน มันยังไม่ปฏิบัติตาม เทศน์ให้ฟัง มันจะฟังหรือพวกเจ้า ข้อยเข็ด
ให้เบ็งยังบ่เบ็ง เทศน์ให้หมูเจ้าฟัง หมูเจ้าสิฟังฤา”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านพูดเป็นคติว่า “เขาสื่อความดีที่เราเข็ด
หลายกั้วคำเว้าที่เราสอน” (เขาเชื่อในความดีที่เราทำ มากกว่าในคำพูด
ที่เราสอน)

ท่านหลวงตาพระมหาบัวฯ เล่าต่อไปว่า :-

ทราบของท่านพระอาจารย์ทั้งสององค์นี้รักและเคารพกันมาก
ในระยะวัยต้น ไปที่ไหนท่านชอบไปด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ทั้งในและ
นอกพรรษา พอมาถึงวัยกลางผ่านไป เวลาพักจำพรรษามีแยกกันอยู่
แต่ไม่ห่างไกลกันนัก พอไปมาหาสู่กันได้สะดวก

มีน้อยครั้งที่จำพรรษาร่วมกัน ทั้งนี้อาจเกี่ยวกับบรรดาศิษย์ ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีมากด้วยกัน และต่างก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ถ้าจำพรรษาร่วมกันจะเป็นความลำบากในการจัดที่พักอาศัย จำต้องแยกกันอยู่เพื่อเบารภาระในการจัดที่พักอาศัยไปบ้าง

ทั้งสองพระอาจารย์ ขณะที่แยกกันอยู่จำพรรษา หรือนอกพรรษา รู้สึกคิดถึงและเป็นห่วงกันมาก เวลามีพระที่เป็นลูกศิษย์ของแต่ละฝ่าย มากราบนมัสการ จะมากกราบนมัสการ **ท่านพระอาจารย์เสาร์** หรือมากกราบนมัสการ **ท่านพระอาจารย์มั่น** ต่างจะต้องถามถึงความสุขทุกข์ ของกันและกันก่อนเรื่องอื่นๆ จากนั้นก็บอกกับพระที่มากกราบว่า **“คิดถึงท่านพระอาจารย์...”** และฝากความเคารพคิดถึงไปกับพระลูกศิษย์ที่มากกราบเยี่ยมตามสมควรแก่ **อาวุโส - ภัณฑ** ทุกๆ ครั้งที่พระมากกราบ **ท่านพระอาจารย์ทั้งสอง** แต่ละองค์

ท่านมีความเคารพในคุณธรรมของกันและกันมากไม่ว่าจะอยู่ไกลหรืออยู่ใกล้ เวลาท่านพระอาจารย์ทั้งสององค์ใดองค์หนึ่ง พุดปรารภถึงกันและกันให้บรรดาลูกศิษย์ฟังจะมีแต่คำที่เต็มไปด้วยความเคารพและความยกย่องสรรเสริญโดยถ่ายเดียวไม่เคยมีแม้คำเชิงตำหนิแย้งขึ้นมาบ้างเลย

ท่านพระอาจารย์มั่น เล่าให้ฟังว่า **ที่ท่านพระอาจารย์เสาร์** ให้ท่านว่า **“จิตท่านเป็นจิตที่โลดโผนมาก รู้อะไรแต่ละครั้งขึ้นมามันไม่พอดีเลย เดี่ยวจะเหาะเหินเดินฟ้า เดี่ยวจะดำดิน เดี่ยวจะดำน้ำข้ามทะเล...”** นั้น ท่านว่าเป็นความจริงที่**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ตำหนิ เพราะจิตท่านเป็นเช่นนั้นจริงๆ

เวลารวมสงบลงแต่ละครั้ง แม้แต่**ขั้นเริ่มแรกบำเพ็ญ** ยังออก
 เทียวรู้เห็นอะไรต่างๆ ทั้งที่ท่านไม่เคยคาดฝันว่าจะเป็นได้เช่นนั้น
 เช่น ออกรู้เห็นคนตายต่อหน้า และฟังพิจารณาจนคนตายนั้นเป็นวงแก้ว
 และเกิดความรู้ความเห็นแตกแขนงออกไปไม่มีที่สิ้นสุด...

เวลาปฏิบัติที่เข้าใจว่าถูกต้องแล้ว ขณะที่จิตรวมสงบตัวลง
 ก็ยังอดจะออกรู้สิ่งต่างๆ มิได้ บางทีตัวเหาะลอยขึ้นไปบนอากาศและ
 เทียวชมสวรรค์วิมาน กว่าจะลงมากินเวลาหลายชั่วโมง และมุดลงไป
 ใต้ดินค้นดูนรกหลุมต่างๆ และปลงธรรมสังเวชกับพวกสัตว์นรกที่มี
 กรรมต่างๆ กัน เสวยวิบากทุกข์ของตนๆ อยู่จนลืมเวล่ำเวลาไปก็มี
 เพราะเวลานั้นยังไม่แน่ใจว่าจะเป็นความจริงเพียงไร

เรื่องทำนองนี้ ท่าน (หลวงปู่มั่น) ว่า **จะพิจารณาต่อเมื่อจิตมี
 ความชำนาญแล้ว จึงจะรู้เหตุผลผิดถูกชั่วดีได้อย่างชัดเจนและอย่าง
 แม่นยำ** พอเพลินิด ขณะที่จิตรวมลงและพักอยู่ก็มีทางออกไปรับรู้
 กับสิ่งภายนอกอีกจนได้ แม้เวลามีความชำนาญและรู้วิธีปฏิบัติได้ดี
 พอสมควรแล้ว ถ้าปล่อยให้ออกรู้สิ่งต่างๆ จิตย่อมจะออกรู้อย่างรวดเร็ว

ระยะเริ่มแรกที่ท่าน (หลวงปู่มั่น) ยังไม่เข้าใจ และชำนาญต่อ
 การเข้าออกของจิต ซึ่งมีนิสัยชอบออกรู้สิ่งต่างๆ นั้น ท่านเล่าว่า เวลา
 บังคับจิตให้พิจารณาในร่างกายส่วนล่างแทนที่จิตจะรู้ลงไปตามร่างกาย
 ส่วนต่างๆ จนถึงพื้นเท้า แต่จิตกลับพุ่งเลยร่างกายส่วนต่ำลงไปใต้ดิน
 และทะลุลงไปใต้พื้นพิภพ **ตั้งท่านพระอาจารย์เสาร์ว่าให้จริงๆ”**

ตามประวัติบอกว่า หลวงปู่มั่น ท่านใช้เวลาตั้งนานกว่าที่จะแก้ไข
 บังคับจิตของท่านให้มาพิจารณาเฉพาะภายในกายของท่าน ไม่ให้เตลิด
 เบียดเบียนออกไปภายนอก ไปดูสวรรค์วิมาน ดุนรกดูเปรต ทำให้เสียเวลา
 ไปนานพอสมควร

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ศิษย์เอกของท่าน

เรื่องนี้คงให้อุททาหารณ์สำหรับนักปฏิบัติธรรมกรรมฐาน จะได้นำไปพิจารณาว่า การปฏิบัติเพื่อยกภูมิจิตของตน เพื่อละเพื่อวาง เพื่อผลในทางวิมุตติหลุดพ้นนั้น ควรพิจารณาอยู่ภายในกายในใจของตน หรือควรจะเพลิดเพลिनกับเรื่องนรก - สวรรค์ กันแน่?

หลวงปู่ดุลย์ อตุโล ท่านสอนไม่ให้สนใจนิमित คืออย่าสนใจในสิ่งที่เห็น ท่านว่าเราเห็นจริง แต่สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริง ท่านให้มองเข้ามาข้างใน ค้นหาค้นตัวผู้รู้ ผู้เห็น ให้เจอ

หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ขยายความเรื่องนี้ว่า การนั่งสมาธิแล้วเห็นนิमित เปรียบเหมือนเราฉายไฟไปกระทบอะไร เราก็เห็นภาพของสิ่งนั้น ถ้าเราดูที่ภาพมันจะมีไปเรื่อยไม่จบสิ้น ให้มองย้อนลำแสงเข้ามาหากระบอกไฟฉายให้เจอ ถ้าได้กระบอกไฟฉาย และเปิดสวิตช์เป็น เราจะส่องดูอะไรเมื่อไรก็ได้

ชาติภูมิ

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล เป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี โดย
กำเนิด

ตามบันทึกของ**พระครูพิบูลธรรมภาณ (หลวงพ่อโชติ อากุโค)**
วัดภูเขากแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี บันทึกไว้ดังนี้

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล ถือกำเนิดเมื่อวันจันทร์ เดือน
สิบสอง ปีระกา พ.ศ. ๒๔๐๒ ที่บ้านชำโคม ตำบลหนองช้าง อำเภอเมือง
จังหวัดอุบลราชธานี ปัจจุบันอยู่ในพื้นที่อำเภอเขื่องใน”

ในงานสมโภชเจดีย์พิพิธภณธ์ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล เมื่อวันที่
๒๓ มีนาคม ๒๕๔๖ ที่วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี ผม (ปฐม นิคมานนท์) ได้รับหนังสือที่ระลึก ๓ เล่ม ซึ่ง
แต่ละเล่มล้วนมีคุณค่าที่ประเมินราคาไม่ได้ทั้งนั้น

เป็นที่น่าสังเกต (ตามประสาคนชอบจับผิดผู้อื่น) ว่า ข้อมูล
เกี่ยวกับปี พ.ศ.เกิด กับสถานที่เกิดของ**หลวงปู่**ไม่ตรงกัน ดังนี้ :-

หนังสือเล่มที่หนึ่ง เขียนโดย**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** จัดพิมพ์
โดย **ชมรมพุทธศาสตร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย** ได้เขียน
ถึงปีและสถานที่เกิดของ**หลวงปู่** ๓ ที่ ล้วนไม่ตรงกัน ดังนี้ :-

๑. **หน้าเปิดปก** หรือ คำนำ เขียนว่า “ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโลเถระ ชาตภูมิของท่านเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี ชาตะเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕”

๒. ในเนื้อเรื่อง หน้า ๑ หัวข้อ**ชาตภูมิ** เขียนค่อนข้างยาวว่า “ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล ถือกำเนิดเมื่อวันจันทร์ เดือนสิบสอง ปีระกา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๔ (ตามบันทึกของท่านพระครูพิบูลธรรมภาณ วัตภูเขาก้าว) หรือวันจันทร์ แรม ๑๔ ค่ำ เดือนยี่ ปีระกา ตรงกับวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๔ (ตามหนังสือที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ พระอาจารย์เสาร์ฯ โดย สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ สังฆนายก) ที่บ้านท่าโคม (ชื่อเดิม “บ้านท่าโคมคำ”) ต.หนองซอน อ.เมืองอุบลราชธานี (ปัจจุบันคือ ต.ปะอาว อ.เมือง จ.อุบลราชธานี)”

ในข้อนี้แปลก ตรงที่ท่านยืนยันปีเกิดของ**หลวงปู่** เป็นปี ๒๔๐๔ ถึง ๒ แห่งติดกัน และก็อ้างบันทึกของ**พระครูพิบูลธรรมภาณ** ด้วย บันทึกที่ว่า**หลวงพ่อ** ท่านมอบให้ผม ยังอยู่กับผม **หลวงพ่อก**ก็บันทึกว่า ปี ๒๔๐๒ ตามที่ผมคัดลอกมาเสนอตั้งแต่ต้นนี้แหละ

ส่วนเดือนเกิดตามระบบจันทรคติ ในหนังสือเล่มดังกล่าวก็บอกไว้สองอย่างคือ “เดือนสิบสอง ปีระกา” กับ “เดือนยี่ ปีระกา” แล้วท่านก็บอกต่อไปว่า “ตรงกับวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๔” ผมว่าถ้าเราเอาเดือน**พฤศจิกายน** เป็นตัวตั้ง ก็น่าจะไปใกล้กับ**เดือนสิบสอง** มากกว่า ส่วน **เดือนยี่** น่าจะเป็น**เดือนมกราคม** โดยประมาณ ซึ่งห่างกันตั้ง ๓ เดือน

ประเด็นนี้ขอทิ้งไว้ให้ท่านที่มีปฏิทินย้อนหลังมากกว่า ๑๐๐ ปี ได้กรุณาช่วยสอบทานด้วยก็แล้วกัน

๓. ในแผ่นพับเชิญชวนร่วมบริจาคสร้างเจดีย์พิพิธภัณฑฯ ที่แนบมากับหนังสือเล่มเดียวกันนี้ ระบุวันเกิดของหลวงปู่ว่า “หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล เกิดเมื่อวันจันทร์ที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒ ที่บ้านท่าโคม ตำบลหนองซอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”

สรุป ในหนังสือเล่มเดียวกันนี้ระบุปีเกิดของหลวงปู่ใหญ่ เป็น ๓ ปี คือ ๒๔๐๒, ๒๔๐๓ และ ๒๔๐๔ และนำเสียดายที่ผมขาดความสังเกตไป ไม่ทราบว่าภายในเจดีย์ของหลวงปู่ จะมีการจารึกปีเกิดของท่านไว้หรือไม่ กราบท่านผู้สร้างเจดีย์โปรดช่วยตรวจสอบความถูกต้องด้วยครับ

หนังสือเล่มที่สอง เป็นหนังสือที่ยิ่งใหญ่และสวยงามมาก ใคร่ได้รับก็ต้องปลื้มใจเป็นที่สุด ชื่อหนังสือ “**พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโลเถร**” ไม่ระบุชื่อผู้เขียน แต่ระบุเจ้าของลิขสิทธิ์ คือ คุณสุกัญญา มกฺกอรดี ศูนย์บริการสื่อการศึกษา สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เขียนไว้ว่า

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโลเถร เป็นพระปรมาจารย์สายวิปัสสนากัมมัฏฐาน ท่านเกิดวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๓ ที่บ้านท่าโคม ตำบลปะอ่าว (หนองซอน) อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี...”

เล่มนี้ระบุปี พ.ศ. ๒๔๐๓ และระบุตำบลว่า “**ปะอ่าว**” อันนี้รับรองว่าไม่ใช่ ชื่อ “**ตำบลปะอ่าว**” เขาตั้งมากในเรื่องเครื่องทองเหลือง

หนังสือเล่มที่สาม เล่มเล็กกะทัดรัด เนื้อหาสาระมาก ชื่อ “**เจดีย์พิพิธภัณฑฯ ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล**” ไม่ระบุชื่อผู้เขียน อยาก

จะขอบพระคุณก็ไม่รู้จะขอบพระคุณไปที่ไหน หนังสือเล่มนี้ระบุ วันและสถานที่เกิดของหลวงปู่ ๓ ที่ ดังนี้

- ที่คำนำ หน้า (๑) : “ท่านเกิดที่บ้านชำโคม ตำบลหนองซอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๒ ...”

- ในเนื้อเรื่องหน้า ๑๕ : “เกิด วันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒ ที่บ้านชำโคม ตำบลหนองซอน อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี”

- ในหน้า ๓๙ เป็นคำบอกเล่าจาก หลวงปู่หลุย จันทสาโร : “ท่านเกิดที่บ้านชำโคม อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๐๒”

ในเล่มนี้ วันเกิดตรงกัน ต่างกันที่อำเภอเกิด...?

ต้องการขออภัยท่านผู้อ่าน ที่ผู้เขียนจู้จี้กับเรื่องเหล่านี้ซึ่ง บางท่านอาจเห็นว่าเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่เพื่อความรอบคอบผมขอเสนอ ดังนี้

๑. ขอให้ท่านผู้สร้างเจดีย์และพิพิธภัณฑสถานให้เราได้กราบไหว้ กรุณาสอบถามวันเดือนปีเกิดของหลวงปู่ ทั้งทางสุริยคติ และจันทรคติ ให้แน่ชัด อย่างน้อยต้องลงกันได้

๒. เรื่องตำบล และอำเภอเกิด ว่าในปัจจุบันอยู่ในตำบลอะไร และอำเภออะไรกันแน่ อันนี้ผมขอท้วงไว้ให้ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ กับพี่น้องชาวอุบลฯ ช่วยตรวจสอบก็แล้วกัน

กราบขออภัยท่านผู้อ่านอีกที เรากลับมาเรื่อง **ชาติภูมิ** ของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ต่อ :-

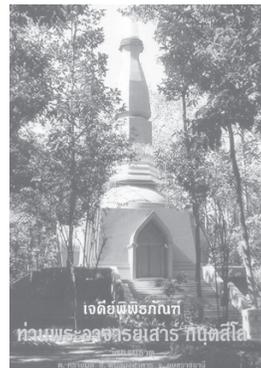
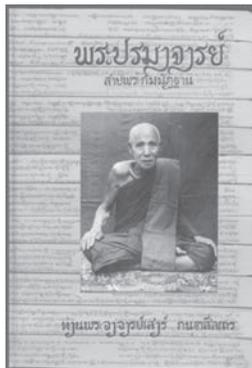
เกี่ยวกับนามสกุลของหลวงปู่ ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ เขียนว่า “นามสกุลสมัยนั้นยังไม่มี ภายหลังมีญาติสืบสายกันมาในตระกูลอุปวัน และ พันธุ์โสรี”

หมายความว่า ลูก - หลาน หลวงปู่ รุ่นต่อๆ มาได้ใช้สองนามสกุลนี้ ส่วนในบันทึกของ พระครูพิบูลธรรมภาณ (หลวงพ่อโชติ อากคโค) เขียนไว้ว่า “ชื่อเดิม ชื่อ เสาร์ นามสกุล พันธุ์โสรี บิดาชื่อ ทา มารดาชื่อ โม่”

หลวงปู่ มีพี่น้อง ๕ คน คือ

๑. หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล
๒. นางสาวแบ (ครองโสดตลอดชีวิต)
๓. แม่ดี
๔. แม่บุญ
๕. พ่อทิดพา อุปวัน

เรื่องชาติภูมิของท่าน หาข้อมูลได้เพียงเท่านี้

หนังสือที่ระลึก ในวันเปิดเจดีย์ของหลวงปู่ใหญ่ ที่วัดดอนธาตุ
อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี
ที่ใช้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญในการเขียนหนังสือเล่มนี้

๗.๒

ชีวิตในวัยเด็ก

เรื่องราวชีวิตในวัยเด็กของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ไม่มีการจดบันทึกไว้ แต่ผู้เขียนเชื่อว่าท่านคงใช้ชีวิตเยี่ยงเด็กท่องไร่ท่องนาทั่วไ้ คือช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาไปตามกำลัง โดยเฉพาะท่านเป็นบุตรชายคนโต น่าจะเป็นแรงงานที่สำคัญของครอบครัวมาตั้งแต่เด็ก

ในบันทึกของ **ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** กล่าวถึงบุคลิกของ **หลวงปู่ใหญ่** ในวัยเด็กว่า “ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล มีรูปร่างสูงใหญ่ หน้าตา ผิวพรรณดีมาก”

และบันทึกของ **หลวงพ่อโชติ อากุโค** มีดังนี้

“มีความพึงพอใจ ศรัทธาเลื่อมใสในพระบวรพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ด้วยมองเห็นสีแห่งผ้ากาสาฬหพัศตร์เป็นสีแห่งความงามและสงบสุข เห็นสมณะเป็นเพศที่สูงส่ง เปี่ยมด้วยความเมตตากรุณา ไม่เบียดเบียนชีวิตของเพื่อนสัตว์โลกผู้ร่วมเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกัน”

รวมความว่า **หลวงปู่ใหญ่** เป็นเด็กชายที่หน้าตาดี รูปร่างสูงใหญ่ ใฝ่ทางศีลธรรม และสนใจบวชเรียนในพระศาสนามาตั้งแต่เด็ก

ในสมัยของ **หลวงปู่ใหญ่** ยังไม่มีโรงเรียน เพราะโรงเรียนอย่างในปัจจุบันเริ่มมีขึ้นครั้งแรกในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ นี้เอง

ในวันทีกของ**หลวงพ่อโชติ** บรรยายว่า “กอบปรักกับการศึกษาสมัยก่อนยังไม่เจริญ กุลบุตรผู้มีความสนใจใคร่ศึกษา ต้องการเรียนรู้อ่านออกเขียนได้ไม่เป็นคนโง่เง่าเต่าตุ่น หูป่าตาเถื่อน จะต้องอาศัยวัดเป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้

ข้าราชการสมัยนั้น ส่วนมากไปจากผู้ผ่านการบวชเรียนหรือผู้ที่สอบได้นักธรรม และมหาเปรียญมาก่อน...”

บันทึกของ**ท่านอาจารย์พิศิษฐ์** ในเรื่องเดียวกันนี้ว่า “สำนักศึกษาในสมัยก่อนคือวัด ถือว่าวัดเป็นแหล่งรวมความรู้ เป็นที่ประสิทธิ์ประสาทวิทยากรด้านต่างๆ และเป็นแหล่งเหนือนาบุญ เป็นที่อยู่ของคนดี คนมีบุญ

พ่อแม่ผู้ปกครองในสมัยนั้น จึงนิยมส่งบุตร - หลานอันเป็นที่รักของตนให้ **เข้าวัด** และ **บวชเรียน** เพื่อที่ว่าจะได้เป็น **คนสุก** ลบเสียซึ่งคราบของ **คนดิบ** และยังเป็น **ญาคู** - **ผู้รู้** เป็น **มหาเปรียญ** - ผู้ปราดเปรื่อง หรือสื่อกออกมาเป็น **ทิด** เป็น **นักปราชญ์** มีความรู้รับราชการ **ได้เป็นเจ้าเป็นนาย** ต่อไป”

ด้วยเหตุนี้**หลวงปู่ใหญ่** ของเราจึงได้ไฝฝืนที่จะบวชเรียนตั้งแต่ยังเด็ก ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจของเด็กหนุ่มผู้ไฝ่ในทางดีตามยุคสมัยในเวลานั้น

อุบลเมืองนักปราชญ์

เมืองอุบลในอดีต ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งการศึกษาที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในดินแดนภาคอีสาน เด็กหนุ่มผู้สนใจศึกษาหาความรู้จากที่ต่างๆ จึงหลั่งไหลไปที่เมืองอุบลฯ เมื่อครั้งกระโน้น

บันทึกของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ เขียนไว้ว่า “อุบลราชธานีในอดีต จึงเป็นแดน ตักศิลา - เป็นเมืองศูนย์กลางการศึกษาของภาคอีสาน มีวัดวาอารามสวยงามตระการตา แพรวพราว หลากหลายเต็มไปหมด ทุกแห่งแหล่งถนนในตัวเมืองอุบล ก่อให้เกิดพระเถรานุเถระ พระอุปัชฌายาจารย์ นักปราชญ์ราชบัณฑิต อย่างมากมาย...”

บันทึกของหลวงพ่อไซดี เขียนว่า “จังหวัดอุบลราชธานีเป็นแดนแห่งนักปราชญ์ราชบัณฑิตอันยิ่งใหญ่” และอีกตอนหนึ่งว่า “อุบลราชธานีในอดีต จึงเป็นแดนของนักปราชญ์ทางศาสนามากมาย”

ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ได้กล่าวคำเปรียบเทียบกับคล้องจองว่า

“อุบลเมืองนักปราชญ์ โคราชเมืองนักมวย เชียงใหม่เมืองคนบุญ
ลำพูนเมืองคนสวย”

(ผมขออนุญาตต่อเติมอีกว่า คนรำรอยอยู่ที่เมืองพอ แล้วท่านจะว่าอย่างไรครับ?)

หลวงพ่อโชติ เขียนถึงค่านิยมของคนเมืองอุบลว่า “เกิดเป็นชาย **ต้องบวช** จะต้องให้เกลี้ยงให้หล่อจน (หมดจด) ดังนั้น ไม่ว่าไปทางไหน ของเมืองอุบลจึงตระการแพรวพราวไปด้วยวัดวาอาราม มีภิกษุสามเณร ในพุทธศาสนานานอย่างมากมาย เป็นค่านิยมของสังคมในสมัยนั้น”

หลวงพ่อโชติ ได้เขียนถึงสภาพภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ของเมืองอุบลฯ อย่างย่อไว้ดังนี้ :-

“อุบลราชธานีเป็นเมืองชายแดน มีแม่น้ำมูล แม่น้ำชี ไหลผ่าน อันเปรียบเสมือนสายธารแห่งน้ำใจของชาวอุบลฯ ที่สดชื่นไหลเอื่อย อยู่ชั่วนาตาปี ...

อุบลราชธานี แต่เดิมเรียก **ดงอู่ผึ้ง** และ **ดอนมดแดง** เป็นเมืองที่ **พระวอ พระตา** สองพี่น้องเชื้อสายเจ้าลาวหนิศึกมาจากนครเวียงจันทน์ ครั้งแรก **พระวอ พระตา** ได้พาสมัครพรรคพวกหนีข้ามโขงมา ตั้งรกรากอยู่ที่ **หนองบัว** หรือ **หนองบัวลำภู** ในปัจจุบัน แต่ถูก**เจ้าศิริบุญสาร** ทางฝั่งลาวติดตามรังควานอีก จึงได้พากันอพยพหลบหนีลงไปทางใต้เรื่อยๆ จนไปปักหลักลงที่ **ดงอู่ผึ้ง** ข้าง**ห้วยแจละแม** และที่ **ดอนมดแดง** **แก่งส้มป่อย**

ขุนทหารแม่ทัพของ**พระวอ พระตา** ที่ติดตามมาด้วย ได้แก่ **ท่านขุนน้อย** กับ **ท่านขุนใหญ่** ได้ไปพักอยู่ที่**บ้านทุ่งขุนน้อย** **บ้านทุ่งขุนใหญ่** ในปัจจุบัน เป็นทัพคอยรักษาด่านหน้าไว้

พระวอ พระตา ยังมีความประทับใจอยู่กับ**หนองบัวลำภู** แหล่งแรกที่อพยพมา เมื่อมาถึงที่ใหม่ ปักหลักได้มั่นคงแล้วจึงได้ขุดหนองน้ำขนาดใหญ่แล้วปลูกดอกบัวขึ้น เรียกว่า **หนองบัว** อยู่ตรงค่าย ต.ช.ด. กม. ๓ (ผมเองก็ไม่ทราบว่าจะอยู่ตรงไหน) ในปัจจุบันนี้เอง

แล้วได้ตั้งชื่อเมืองใหม่ตรงริมฝั่งแม่น้ำมูลแห่งนี้ว่า **เมืองอุบล** แปลว่า **เมืองดอกบัว** เพื่อเตือนความทรงจำถึง**หนองบัวลำภู** แห่งแรกที่ท่านอพยพมาอยู่ในประเทศไทย...”

หลวงพ่ ท่านสรุปประวัติเมืองอุบลฯ ว่า “นี่คือตำนานเก่าแก่ของเมืองอุบลฯ ที่คนเฒ่าแก่แก่พื้นเมืองเล่าสืบต่อกันมา”

นอกจากนี้ **หลวงพ่** ยังเขียนถึง **ประเพณีการลงช่วง** ในคืนเดือนเพ็ญ ที่ผู้ใหญ่เปิดโอกาสให้หนุ่มสาวได้ทำความรู้จักและเกี่ยวพาราสีกัน อ่านแล้วยากจะกลับไปเป็นหนุ่ม - สาวอีกสักครั้ง คงจะดีไม่น้อย

ท่านที่สนใจประเพณีดังกล่าวอย่างนี้ คงต้องไปค้นหาอ่านเอาเองก็แล้วกัน ถ้ามาเขียนลงตรงนี้ เกรงจะพาพวกท่านเตลิดเปิดเปิงกลับไปสู่ออดีต กลายเป็นหนุ่ม - สาวกันหมด ชัดกับคำสอนของพระที่ว่า **“ให้อยู่กับปัจจุบัน”**

พระครูพิบูลธรรมภาณ
(หลวงพ่ชิตี อภาคโค)
วัดภูเขาแก้ว อ.พิบูลมังสาหาร
จ.อุบลราชธานี ผู้เมตตาตามอบบันทึก
ประวัติหลวงปู่ใหญ่ ให้ผู้เขียนได้ใช้
ในการเขียนหนังสือครั้งนี้

บรรพชาเป็นสามเณร

ด้วยเหตุที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล** มีจิตโหนมเอียงไปทางด้าน การบวชเรียนมาตั้งแต่เด็ก พออายุได้ ๑๒ ปี บิดามารดาจึงได้นำท่านไป ฝากเป็นศิษย์วัด เพื่อเตรียมตัวบวชเป็นสามเณร ณ **วัดใต้** อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งมี**พระอาจารย์บุญศรี** เป็นเจ้าอาวาส

หลวงปู่ใหญ่ ได้บรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๕ ปี ณ **วัดใต้** แห่งนี้ ซึ่งเป็นวัดในสังกัดมหานิกาย

ในบันทึกของ**หลวงพ่อโชติ** กล่าวถึงการเป็นสามเณรของ **หลวงปู่ใหญ่** ว่า “ด้วยความมุ่งมั่นในพระพุทธศาสนาท่านเป็นคนพูดจริง ทำจริง ไม่เหลวไหล เป็นผู้ไม่นิ่งนอนใจ เมื่อบรรพชาเป็น สามเณร ท่านมีความอุตสาหะขยันขันแข็ง ตั้งใจทำกิจการงานของวัด ทั้งการท่องบ่นสาธยายมนต์ เรียนมูลน้อย มูลใหญ่ มูลกัจจายน์ ศึกษา ทั้งการอ่านการเขียนอักษรไทยน้อย ไทยใหญ่ และอักษรขอม จน ชำนาญคล่องแคล่วทุกอย่าง”

บันทึกของ**หลวงพ่อโชติ** มีต่อไปว่า :-

“**ท่านอาจารย์**เคยเล่าประวัติชีวิตครั้งเป็นสามเณรให้ลูกศิษย์ ลูกหาฟังเสมอ ซึ่งแสดงถึงความวิริยะอุตสาหะ และการปฏิบัติครูอาจารย์ ของท่านว่า

สมัยนั้นท่านเป็นสามเณรใหญ่ ถ้ามีกิจนิมนต์พระไปฉันนอกรวัดแล้ว ท่านจะต้องเป็นคนพิเศษได้ติดตามครูอาจารย์ไปด้วยเสมอ เพราะท่านเป็น**เณรใหญ่** ที่ครูบาอาจารย์รัก และไว้เนื้อเชื่อใจมาก ไปไหนจะต้องเอาท่านไปด้วยเสมอ เพื่อคอยปฏิบัติรับใช้ครูอาจารย์

กิจการของครูอาจารย์ทุกอย่างท่านจะรับทั้งหมดโดยไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบากใจใดๆ ทั้งสิ้น เป็นต้นว่าบาตรของพระทุกองค์ ท่านจะรับภาระคนเดียว สะพายที่คอแล้วห้อยไว้ทั้งหน้าทั้งหลังจนรอบตัว

ท่านผู้อ่านคงจะนึกภาพออก คือสามเณรคนเดียวหอบหิ้วบาตรตั้ง ๖ ลูก พร้อมทั้งถือกล้วยอ้อยที่ชาวบ้านเขาถวายมา อันเป็นประเพณีของชาวอีสาน

ท่านเล่าว่าในสมัยเป็นสามเณร ท่านฉันอาหารได้มาก เมื่อไปฉันตามบ้าน ญาติโยมจะคอยตักเติมอาหารให้ท่านบ่อยๆ เขาเติมมากเท่าไร ท่านก็ยิ่งฉันเพื่อฉลองศรัทธาเขาได้มากเท่านั้น จนชาวบ้านสงสัยว่าท่านฉันได้เยอะอย่างนี้แล้วท่านเอาไปเก็บไว้ที่ไหนกัน

แต่ชาวบ้านก็ดีใจที่เห็นเณรฉันได้มาก อามิสทานของพวกเขาได้รับการบริโภคอย่างเอร็ดอร่อย

นี่คือเรื่องราวบางส่วนในสมัยที่ท่านเป็นสามเณร

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่** อายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ ท่านก็ได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุ และพำนักอยู่ที่**วัดใต้**เรื่อยมาจนถึงพรรษา ๑๐ ได้ศึกษาเล่าเรียนจนได้เป็น **“ญาคู”** คือเป็นครูสอนหมู่คณะสืบต่อมา

ชาวบ้านทั่วไปเรียกท่านว่า **“ญาคูเสาร์”**

ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ใสยสมบัติ ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับสมณศักดิ์ของพระภิกษุในสมัยก่อน ดังนี้

๑. ธรรมเนียมการจัดสมณศักดิ์ของวัฒนธรรมล้านช้าง แบ่งออกเป็น ๘ ชั้น (จากต่ำไปสูง) คือ **สำเร็จ ฆา คุ ฝาย ด้าน หลักคำ ลูกแก้ว ยอดแก้ว**

๒. ธรรมเนียมการจัดสมณศักดิ์ของหัวเมืองอีสานโบราณ แบ่งออกเป็น ๖ ชั้น คือ **สำเร็จ ฆา คุ ฝาย ด้าน หลักคำ** ส่วนสมณศักดิ์ชั้น **ลูกแก้ว** กับ **ยอดแก้ว** นั้น ไม่มีในหัวเมืองอีสาน เพราะเป็นสมณศักดิ์เทียบเท่าชั้น **รองสังฆราชา** และ **สังฆราชา**

๓. สมณศักดิ์ฝายปริยัติ เป็นครูอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาการ ได้แก่ **สำเร็จ ฆา** และ **คุ**

๔. สมณศักดิ์ฝายปกครอง ได้แก่ **ฝาย** - ปกครองในหมวด, **ด้าน** - ปกครองในแขวง และ **หลักคำ** - ประมุขสงฆ์

ทั้ง ๔ ข้อที่กล่าวมาเป็นคำอธิบายจาก “**ทำเนียบสมณศักดิ์ของชาวเมืองเวียงจันทน์โบราณ**” โดย **สมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ (ดิศโล อัศว)**

ก็คัดลอกมาให้ท่านผู้อ่านได้รับทราบ เป็นการ**ประเทืองความรู้** ซึ่งผมก็ไม่สามารถอธิบายขยายความไปอีกได้

เคยได้ยินชื่อพระที่มีชื่อเสียงของฝั่งลาวในอดีต ซึ่งมีเรื่องราวที่น่าสนใจมาก คือ ท่าน **สำเร็จจุน** ไม่ใช่ “สมเด็จพระ” อย่างที่หนังสือหลายเล่มเขียนถึงนะครับ

๑๐.

วัดใต้

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล บวชเป็นพระแล้วท่านได้พำนักอยู่ที่วัดใต้จนถึง ๑๐ พรรษา ชีวิตบรพชิตของหลวงปู่ใหญ่ จึงเริ่มต้นที่วัดแห่งนี้

ผมขออนุญาตคัดลอกข้อเขียนของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ เกี่ยวกับเรื่อง **วัดใต้** มาเสนอ ดังนี้ :-

วัดใต้ หรือ **วัดใต้เทิง** เป็นวัดที่ตั้งอยู่บนที่สูงริมฝั่งแม่น้ำมูลตอนใต้ทางทิศตะวันออกของเมืองอุบลราชธานี เป็นบริเวณแถบที่อยู่ทางท้ายเมือง แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่ตะวันออกสุดของประเทศไทยที่อำเภอโขงเจียม

ตามประวัติวัดในเมืองอุบลราชธานีมีว่า **วัดใต้เทิง**นี้ญาท่านบุญศรี เป็นผู้สร้าง เมื่อ จ.ศ.๑๑๗๖ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๗๗ โดยครั้งนั้นเป็นวัดในคณะมหานิกาย

เดิมทีนั้นที่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่ลาดลงไปจนจรดแม่น้ำมูลนั้นเป็นที่ตั้งของ**วัดใต้** เช่นกัน เรียกขานกันว่า **วัดใต้ท่า** เดิม**พระมหाराชครูเจ้าท่านหอแก้ว** ผู้เป็น **หลักคำเมืองอุบล** (ตำแหน่งประมุขสงฆ์เดิมของทางอีสาน) หลบไปนั่งกรรมฐานที่ป่าบริเวณนี้ ครั้นมีพระสงฆ์ตามไปอยู่

ปฏิบัติมากชิ้นจึงได้สร้างเพิ่มขึ้นเป็นวัด เรียกว่า **วัดใต้ท่า** ต่อมาถูก
ยุบร้างไปเมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙

... ฯลฯ ...

ในหนังสือ**ประวัติวัดใต้** ฉบับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๒๙ กล่าวว่า
“เดิมที่นั่น**วัดใต้** มีอยู่ ๒ วัด คือ **วัดใต้ท่า** กับ **วัดใต้เทิง** เพราะเหตุที่วัด
ทั้งสองนั้นอยู่ติดกัน ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนโท)**
ซึ่งเป็นผู้ปกครองสังฆมณฑลในสมัยนั้น จึงได้ยุบ**วัดใต้ท่า**ที่ร้างไป ให้
รวมกับวัดใต้เทิง กลายเป็น**วัดใต้วัดเดียวในปัจจุบัน** แล้วโอนมอภที่ดิน
วัดใต้ทำให้เป็นศาสนสมบัติกลางในกรมการศาสนา กระทรวงศึกษา-
ธิการ

ต่อมาที่ดินบริเวณนั้นก็ได้รับอนุญาตให้ก่อสร้างเป็นสำนักงาน
ไฟฟ้าบริษัทส่วนบุคคล ทำการผลิตไฟฟ้าโดยใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิง...”

บันทึกของท่าน**อาจารย์พิศิษฐ์** ได้อ้างถึงคำกล่าวของคุณ**ตา
บำเพ็ญ ญ อุบล** ว่า “วัดใต้นี้ มี ๒ วัด คือ **วัดใต้ท่า** และ **วัดใต้เทิง (เทิง
แปลว่า ที่สูง, ข้างบน)** ทั้งสองวัดนี้ตั้งอยู่ตรงกันข้าม ต่อมาไม่ทราบว่ามี
เกิดจากสาเหตุใดที่ทำให้**วัดใต้ท่า**กลายเป็น**วัดร้าง**ไป ซึ่งต่อมาก็ตรงนั้นได้
เป็นที่ตั้งโรงไฟฟ้าของเมืองอุบลฯ ใช้เครื่องจักรจุดเครื่องกำเนิด
กระแสไฟฟ้า จนต่อมาใช้ไฟฟ้าจากเขื่อนกันน้ำจึงเลิกใช้เครื่องจักร
ปั่นไฟ เหลือเป็นที่ตั้งสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จ.อุบลราชธานี
ส่วน**วัดใต้เทิง** นั้น ยังคงอยู่และเจริญรุ่งเรืองมาจนกระทั่งบัดนี้
เรียกขานกันว่า**วัดใต้**”

เตรียมตัวลาสิกขา

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล หรือ **ญาณุเสาร์** ในขณะที่บวชได้ ลีบกว่าพรรษา และพำนักอยู่ที่วัดใต้ตลอดมา ท่านเกิดมีความคิด จะลาสิกขา อยากออกไปครองเพศฆราวาสเป็นกำลัง

หลวงปู่ใหญ่ ได้คิดวางแผนที่จะสึกเป็นเวลาหลายปี เตรียมตัว จะไปประกอบอาชีพพ่อค้า โดยล่องเรือค้าขายไปตามลำน้ำมูล และ แม่น้ำโขง ลงไปทางเมืองโขง เมืองจำปาศักดิ์ เมืองสีทันดร ทางฝั่งลาว แวะขายสินค้า และซื้อสินค้าท้องถิ่นไปเรื่อยๆ เอาสินค้าจากบ้านนี้ไปขาย บ้านนั้น เอาของจากบ้านนั้นไปขายบ้านโน้น เมื่อได้เงินพอสมควรแล้ว จึงจะหวนกลับมาปลุกบ้าน แต่งเมีย สร้างหลักฐานทำไร่นาค้า ขายเป็น

หลวงปู่ใหญ่ ได้สะสมวัตถุข้าวของและเงินทองไว้เป็นจำนวนมาก กุฎีของท่านจึงเต็มไปด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ผ้าไหมแพรพรรณต่างๆ ที่พร้อมจะเป็นสินค้าเพื่อประกอบอาชีพภายหลังลาสิกขาแล้ว

หลวงปู่ใหญ่ มั่นใจว่าท่านสะสมสิ่งของมากพอสมควร เงินทอง ก็มีมากพอสมควรแล้ว สิ่งที่ยังขาดอยู่ที่เรือบรรทุกสินค้าขึ้น - ล่องไป ตามลำน้ำ หากได้เรือเมื่อไรก็พร้อมที่จะลาสิกขา ออกไปประกอบอาชีพ ตามที่ฝันเอาไว้

เป็นจังหวะเหมาะ ท่านได้ข่าวว่ามีท่อนซุงต้นหนึ่งอยู่ในดง เป็น
ขอนทิ้งดงมาและเหมาะที่จะซุดเป็นเรือบรรทุกสินค้ามาก

แต่ขอนซุงที่ว่านั้นเป็นขอนที่มีอาถรรพณ์ ไม่มีใครสามารถไป
เอาออกมาจากดงได้ มีผู้พยายามหลายคนแต่ไม่สำเร็จ บางคนต้องตาย
น่าอนาถ ที่ไม่ตายก็ป่วยไข้หรือเป็นบ้า บ๊าๆ เบ๊อๆ ไปก็มี ที่นอนไหลตาย
ก็มี จึงไม่มีใครกล้าไปแตะต้องขอนซุงต้นนั้นเลย ปล่อยให้มันนอนอยู่กับ
ดินที่กลางดงนั้นอยู่นาน

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่**ทราบข่าว ก็เดินทางไปดู เห็นว่าเป็นขอนซุงที่
ทิ้งดงมาเหมาะที่จะซุดเรือมาก ท่านจึงลงมือซุดจนกระทั่งสำเร็จเป็นเรือ
ทิ้งดงมาโดยที่ไม่มีเหตุร้ายเกิดขึ้นแต่อย่างใด

ท่านพอใจในเรือลำนั้นมาก ได้นำมาผูกไว้ที่ท่าหน้าตรงหน้ากุฏิ
นั่นเอง ทุกวันคืนท่านจะมองเห็นเรือลำสวยงามนั้นลอยอยู่หน้ากุฏิ
ล่ายขึ้นลงไปตามแรงกระเพื่อมของน้ำ เหมือนกับเรื่องวันเร่งคืนให้
เจ้าของริบลาสิกขาเพื่อใช้พาพระคู่มือขึ้นล่องไปตามแม่น้ำสู่สถานที่ต่างๆ
ตั้งใจฝัน

กล่าวกันว่าเรือลำนั้นมักจะมีเหตุการณ์ประหลาดๆ ให้พบเห็น
อยู่เสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พอถึงวันพระ ตอนกลางคืนเรือจะลอย
ออกไปกลางลำแม่น้ำได้เองทั้งๆ ที่ผูกเอาไว้ จนกระทั่งเช้าเรือก็กลับ
มาได้เอง นอกจากนี้ก็มีเหตุการณ์ประหลาดอื่นๆ เป็นที่น่าอัศจรรย์ จนไม่
มีใครกล้าที่จะขึ้นไปนั่งเรือลำนั้น

บัดนี้ การลาสิกขาของ**หลวงปู่ใหญ่**เป็นอันว่าพร้อมทุกอย่าง
เพียงแต่ว่ายังไม่ได้กำหนดวันเวลาที่แน่นอนเท่านั้น

๑๒.

จุดเปลี่ยนเมื่อโยมแม่ ถึงแก่กรรม

ช่วงที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** รอวันที่จะลาสิกขาอย่างกระวนกระวายใจนั้น บังเอิญโยมแม่ของท่านเสียชีวิต ท่านจึงเดินทางไป**บ้านท่าโคม** บ้านเกิด เพื่อประกอบพิธีเผาศพให้โยมแม่

ในช่วงนั้น**หลวงปู่ใหญ่**ท่านเศร้าโศกเสียใจและอาลัยอาวรณ์โยมแม่ของท่านมาก

เมื่อจัดงานศพเสร็จเรียบร้อยแล้ว **หลวงปู่ใหญ่**ก็กลับมาพำนักที่**วัดใต้** เหมือนเดิม

ในเวลาเย็น **หลวงปู่ใหญ่** นั่งอยู่องค์เดียวเงียบๆ บนกุฏิที่พักของท่าน ทอดสายตาไปทางลำน้ำมูลที่อยู่เบื้องหน้า มันเป็นฤดูน้ำหลาก กระแสน้ำไหลค่อนข้างเชี่ยว พัดพาเอาโคลนตมสีขุ่นแดงมาตามแรงไหลของมัน เหล่านกกากำลังบินกลับรวงรังแข่งกับพระอาทิตย์ที่ใกล้จะลับขอบฟ้า

ลมเย็นพัดมาเรื่อยๆ กำลังสบาย สายตาของท่านจับอยู่ที่ลำเรือที่ท่านภาคภูมิใจ และเป็นเรือแห่งความหวังของท่าน มันถูกล่ามเชือกไว้ที่ตันท่า มันเคลื่อนไหวโคลงตัวไปตามแรงคลื่น รอการ

ปลดปล่อยเพื่อนำพาเจ้าของออกไปแสวงหาความร่ำรวย ตามที่ท่านคาดฝันเอาไว้

แม้ดูท่านจะนั่งสงบนิ่ง แต่ภายในจิตใจกำลังครุ่นคิดและสับสนพอประมาณ

หลวงปู่ใหญ่เล่าว่าท่านทวนคิดไปถึงโยมแม่ที่เพิ่งจะลาจากไป โยมแม่เป็นคนขยันขันแข็ง ทำมาหากินไม่เคยได้หยุดพัก ทำงานหนักมาตลอดชีวิต อุตส่าห์เก็บหอมรอมริบมาจนจัดได้ว่าเป็นครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะ แต่เมื่อถึงคราวที่ท่านตายลง สมบัติทั้งหลายที่ท่านเก็บสะสมไว้ตลอดชีวิต ไม่สามารถนำติดตัวไปได้เลยแม้แต่ชิ้นเดียว เสื้อผ้าติดกายก็ถูกไฟเผาหมดไหม้เป็นถ้ำถ่านจนหมดสิ้น เห็นแล้วชวนให้น่าสลดสังเวชเป็นอย่างยิ่ง

หลวงปู่ใหญ่ คิดทบทวนไปมา มันสมควรแล้วหรือ เมื่อครั้งโยมแม่ยังมีชีวิต ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ท่านสู้เหน็ดเหนื่อยทุกอย่างเพื่อสร้างฐานะให้ครอบครัว แล้วท่านได้อะไรที่เป็นแก่นสารของชีวิตที่พอจะนับได้ว่าเกิดมาแล้วไม่ขาดทุน

หลวงปู่ย้อนมานึกถึงตัวท่านเองว่า “ตัวเรานี้ก็เช่นกัน เมื่อเราสึกออกไปค้าขาย เราจะต้องเสี่ยงกับความไม่แน่นอนหลายอย่าง ประการแรก ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะได้กำไรหรือขาดทุน ประการที่สอง จะต้องเสี่ยงภัยกับโจรผู้ร้ายจะถูกปล้นถูกลักขโมยเอาเมื่อไรก็ได้ และประการที่สาม อาจต้องเสี่ยงกับอุบัติเหตุ เรืออาจจมน้ำอาจจมน้ำเพราะโดนคลื่นโดนพายุ เราต้องล่มจมเพราะภัยธรรมชาติก็ได้

ถ้ามองในแง่ดี ถ้าหากการค้าของเรามีกำไร สะสมเงินทองได้มากพอ นำไปสร้างบ้านเรือน แล้วแต่งเมียอยู่กินด้วยกันมีความสุขเล็กๆ น้อยๆ พร้อมกับมีลูกที่น่ารักสร้างฐานะได้มั่นคง ก็นับว่าดีไป

พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ
วัดใต้ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระอุโบสถวัดใต้หลังปัจจุบัน

แต่ถ้าเงินทองเราหมดลง ก็ต้องดิ้นรนชวนขายต่อไปอย่างไม่รู้จัก
จบสิ้น ดูแต่โยมแม่ของเรา ท่านต้องเหน็ดเหนื่อยตลอดชีวิต เวลาท่านตาย
ไม่เห็นท่านเอาอะไรไปได้บ้าง สมบัติพิสดานต่างๆ เราไม่สามารถเอาเป็น
ที่พึ่งที่ยึดได้...”

๑๓.

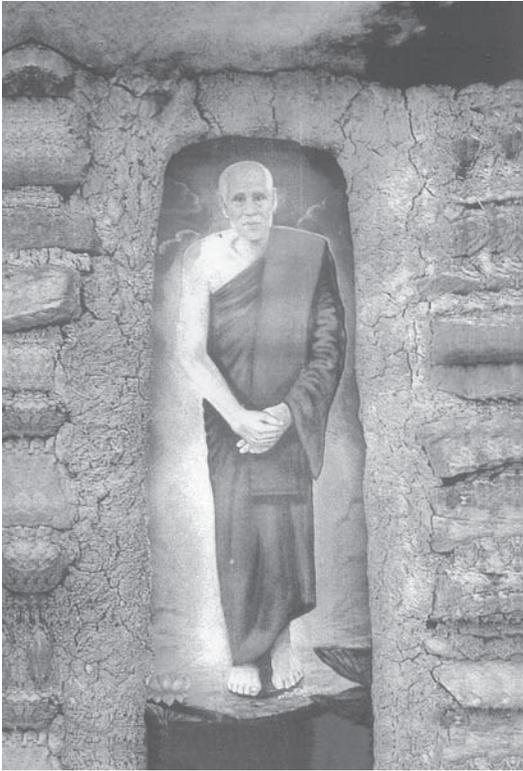
ตัดสินใจ ขอบวชตลอดชีวิต

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล คิดทบทวนอยู่นานด้วยการถามตอบตัวเองกลับไปกลับมา เรื่องที่ผูกไว้ที่หน้าน้ำก็ดูกระสับกระส่ายคล้ายจะเร่งเอาคำตอบจากเจ้าของว่า “จะเอาอย่างไรแน่ ทุกอย่างพร้อมอยู่แล้ว เหลือเพียงการตัดสินใจว่าท่านจะสึกหรือไม่สึก เรารอท่านอยู่อย่างนี้มานานพอสมควรแล้ว ขอให้ท่านรีบตัดสินใจไวไว”

ใกล้จะถึงเที่ยงคืน ก็เกิดความคิดสุดท้ายขึ้นมาว่า “การสึกออกไปใช้ชีวิตฆราวาส เราจะต้องดิ้นรนชวนชวายนหาทรัพย์อย่างไม่รู้จักจบสิ้น เมื่อตายไปก็ไม่สามารถนำติดตัวไปได้ ดูตัวอย่างโยมแม่ของเราซิ ท่านแสดงให้เราเห็นอย่างชัดเจนแล้วไม่ใช่หรือ

ถ้าเช่นนั้นเราจะสึกหาลาเพศออกไป มันจะได้ประโยชน์และมีความหมายอย่างไรเล่า สู้อยู่ในเพศพรหมจรรย์อย่างนี้ น่าจะดีกว่า นอกจากเป็นเพศที่ถือว่าสูงส่ง ไม่ได้ประกอบกรรมทำชั่วแล้ว ยังสามารถประกอบมรรคผลนิพพานให้เกิดให้มีขึ้นได้ อย่างน้อยก็เป็นอุปนิสัยปัจจัยติดตามตนไปได้ยังมีใช่หรือ

อย่ากระนั้นเลย เราไม่สึกดีกว่า !”

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ ได้พิจารณาเห็นความทุกข์ยากที่ไม่สิ้นสุดของการใช้ชีวิตฆราวาส และเห็นความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิต เช่นนั้นแล้ว ท่านจึงตัดสินใจแน่วแน่ว่า :-

“ข้าพเจ้าตัดสินใจขอบวชเพื่อถวายพรหมจรรย์ตลอดชั่วชีวิต”

**สาธุ! สาธุ! สาธุ! ก้อนสะเก็ดหิน ของผมปรากฏขึ้น รู้สึกปีติยินดี
อย่างที่สุด สาธุ! สาธุ! สา__ธุ!**

๑๔.

สละสิ่งที่ชาวโลกเขามีกัน

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ตัดสินใจได้เด็ดขาดว่าจะไม่ลาสิกขาแล้ว ภายในจิตใจก็เกิดความเชื่อมั่นและเข้มแข็งขึ้นมาอย่างประหลาด

ท่านรีบลงจากกุฏิ เดินตรงไปยังท่าน้ำ จัดการแก้เชือกเรือที่ผูกไว้กับเสาหลัก หยุดอธิษฐานจิตครู่หนึ่ง แล้วผลักหัวเรือออกไปในทิศทางที่น้ำไหล เรือพุ่งออกไปตามแรงผลัก ลอยเคว้งคว้างกลางกระแสน้ำ แล้วล่องลอยไปเรื่อยๆ ตามความแรงของกระแสน้ำ ไม่มีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน ดูราวกับแล้วแต่บุญแต่กรรมจะพัดพาไป

พอเรือลางามลอยลัดไปจนสุดสายตาแล้ว ท่านรู้สึกโล่งอกโล่งใจขึ้นทันที มีความสุขใจ สบายใจ และมั่นใจอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน คล้ายกับได้ปลดเครื่องพันธนาการบางอย่างให้ออกไปจากชีวิตฉันนั้น

หลวงปู่ใหญ่ เดินขึ้นกุฏิด้วยความสุขใจ คิณนั้นท่านได้หลับอย่างมีความสุขและความสบายใจชนิดที่ไม่เคยได้พบเห็นมาก่อน

พอรุ่งเช้า **หลวงปู่ใหญ่** ได้ประกาศบอกข่าวให้หมู่คณะและญาติมิตรได้ทราบโดยทั่วกันว่า ท่านเลิกล้มความตั้งใจที่จะลาสิกขาแล้ว ผู้ที่ทราบข่าวต่างก็อนุโมทนาสาธุไปตามๆ กัน

นอกจากนี้ท่านได้บอกข่าวไปทางหมู่ญาติอย่างเปิดเผยว่าบรรดา
ข้าวของ เครื่องใช้ไม้สอย เสื้อผ้าแพรพรรณ ตลอดจนเงินทองที่
ท่านอุตส่าห์เก็บสะสมมานานปี ท่านจะสละแจกสละทานให้จนหมดสิ้น
ใครอยากได้อะไรก็ขอให้มารับเอาไป

เมื่อญาติมิตรได้ทราบข่าว ต่างก็พากันมารับเอาสิ่งของที่ท่าน
สละเป็นทานเหล่านั้น แจกทานอยู่หลายวันจึงหมด เพราะของสะสมไว้
มากจริงๆ

หลวงปู่ใหญ่ ท่านเล่าให้ศิษย์ฟังว่า ท่านไม่ได้นึกอภายาวรณ์
ในข่าวของเหล่านั้นเลย กลับโล่งใจเบาสบาย และเลิกการสะสมมา
จนทราบเท่าชีวิต

**ภายหลังที่ท่านออกธุดงค์กรรมฐานแล้ว ท่านบอกว่าแม้แต่ชีวิต
ของท่านก็สละถวายพระศาสนาอย่างหมดสิ้น ไม่มีความห่วงอาลัย
ในสิ่งใดเลย**

กล่าวถึงเรื่องลำบากของท่าน ทราบต่อมาในภายหลังว่ามี
ชาวบ้านเขา**จับได้** คนผู้นั้นเขารู้ข่าวคราวความอาภรณ์ของเรื่อลำนันดี
จึงได้ทำพิธีบวงสรวงเช่นไหว้อย่างถูกต้อง หลังจากนั้นไม่ช้านานนักเขา
กลายเป็นคนมั่งมีขึ้นมาทันตาเห็น

น่าเสียดายในบันทึกไม่ได้บอกว่า โยมผู้จับเรื่อนั้นได้เป็นใคร
ไม่เช่นนั้นจะตามไปสัมภาษณ์เขียนเรื่องราวมาแล้วสู่กันฟังได้

และน่าเสียดายที่ไม่ทราบว่า หลวงปู่ใหญ่ ท่านอธิษฐานจิตก่อน
ปล่อยเรื่อลำนันว่าอย่างไร ใครทราบก็ช่วยบอกด้วยนะครับ

กำเนิดธรรมยุติกนิกาย

ผมขออนุญาตพักเรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโลไว้ตรงนี้นัก่อน เพื่อนำเสนอเรื่องราวสำคัญที่เกี่ยวข้องกัน

ในขณะนั้น หลวงปู่ใหญ่ ของเรายังเป็นพระสังกัดในคณะมหานิกาย ซึ่งท่านเห็นว่าการปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระสงฆ์ในสมัยนั้นยังลุ่มๆ ดอนๆ อยู่ ไม่ได้ปฏิบัติเพื่อมรรคผลนิพพานอย่างแท้จริง ท่านจึงบัญญัติใหม่มาสังกัดธรรมยุติกนิกาย

เพื่อให้เรื่องราวเชื่อมโยงกัน จึงได้นำเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวกับกำเนิดธรรมยุติกนิกาย ขึ้นในประเทศไทย และการประดิษฐานคณะธรรมยุติกนิกายในจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นครั้งแรกที่คณะธรรมยุติกนิกายแผ่ขยายออกไปยังต่างจังหวัด จนกระทั่งปักหลักฐานที่มั่นคงในภาคอีสานแล้วแผ่ขยายออกไปยังภูมิภาคอื่นๆ ของประเทศ ซึ่ง หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับ หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต มีบทบาทในการสร้างวัดกรรมฐานสังกัดคณะธรรมยุตเป็นร้อยๆ วัดทั่วภาคอีสานทีเดียว

ในหนังสือชื่อ พุทธศาสนวงศ์ พระนิพนธ์ของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ตรัสถึงธรรมยุติกนิกาย ไว้ดังนี้ :-

ธรรมยุติกนิกาย เป็นนิกายสงฆ์นิกายหนึ่งในประเทศไทย เป็นผลเกิดจากการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ของ**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔** ตั้งแต่ครั้งยังเสด็จออกผนวชมีพระนามในพระศาสนาว่า **“วชิรญาณ”**

พระองค์สืบวงศ์บรรพชาอุปสมบทมาแต่คณะสงฆ์ผู้อุปสมบทในนิกาย**สีมกาลยาณี** ใน**รามัญประเทศ** อันสืบมาแต่ลังกา และสืบๆ ขึ้นไปได้จนถึงต้นเดิม

(หมายความว่ามีการอุปสมบทสืบทอดกันมาโดยไม่มีขาดสาย สืบย้อนหลังไปได้ถึงสมัยพุทธกาล ซึ่งจะได้กล่าวถึงเรื่องนี้ในตอนต่อไป - ผู้เขียน)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงอุปสมบทในพระสงฆ์ไทยที่สืบมาแต่เดิม ซึ่งเรียกภายหลังว่า**มหานิกาย** แล้วได้ทรงรับอุปสมบทอีกใน**วงศ์สีมกาลยาณี**นี้ขึ้น ได้ทรงปฏิบัติและวางระเบียบให้เคร่งครัดถูกต้องตามพระธรรมวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงบัญญัติไว้ อันปรากฏในพระบาลีพระไตรปิฎก

ได้มีผู้บรรพชาอุปสมบทและปฏิบัติตามในวงศ์และระเบียบวิธีเดียวกันมากขึ้น จนเกิดเป็นพระสงฆ์นิกายหนึ่งเรียกนามในภายหลังว่า **“ธรรมยุติกนิกาย”** หรือ **“นิกายสงฆ์คณะธรรมยุติกา”** เรียกสั้นว่า **“ธรรมยุต”**

ชื่อนี้แปลว่า **“ผู้ประกอบด้วยธรรม”** หรือ **“ชอบด้วยธรรม”** หรือ **“ยุติตามธรรม”**

เป็นเนติกนามอันหมายถึงเหตุที่คณะสงฆ์นี้เกิดขึ้นด้วยมุ่งแสวงหาว่า ข้อใดเป็นธรรม เป็นวินัย เป็น**สัตตสุสาน** (คำสั่งสอนของพระศาสดา) แล้วปฏิบัติข้อนั้น เว้นข้อที่ไม่เป็นธรรมไม่เป็นวินัย ไม่เป็นสัตตสุสาน แม้จะเป็น**อาจิณปฏิบัติ** (ข้อปฏิบัติที่ประพวติตามกันมาแต่ผิดธรรมวินัย)

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
ในชุดฉลองพระองค์ทรงศีล(รักษาศีล) ฉายเมื่อปีเถาะ พ.ศ.๒๔๑๐
เป็นพระบรมฉายาลักษณ์หลังสุดก่อนเสด็จไปหัวก้าว

๑๖.

พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว องค์ผู้ก่อเกิดธรรมยุติกนิกาย

เพื่อพวกเราอันเป็นชนรุ่นหลัง จะได้ทราบประวัติการเกิดขึ้นแห่งคณะธรรมยุตโดยแจ่มแจ้ง ผมขอัญเชิญพระราชประวัติของ **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔** ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาโดยย่อ มาเสนอไว้ ณ ที่นี้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เป็นพระราชโอรสใน**พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒** กับ **สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี** ประสูติเมื่อวันศุกร์ ขึ้น ๑๔ ค่ำ เดือนสิบเอ็ด ปีชวด นศก จ.ศ. ๑๑๖๖ ตรงกับวันที่ ๑๘ ตุลาคม พ.ศ. ๒๓๔๗ ทรงตั้งอยู่ในฐานะเป็นรัชทายาทตามโบราณราชประเพณี

พ.ศ. ๒๓๕๕ พระชันษา ๙ พรรษา มีการพระราชพิธีลงทรงทำเป็นครั้งแรกในกรุงรัตนโกสินทร์ พระราชทานพระนามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “**สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎ สมมุติเทววงศ์ พงศ์อัครกษัตริย์ วรชัตติยราชกุมาร**”

พ.ศ. ๒๓๖๐ พระชันษา ๑๔ พรรษา ทรงผนวชเป็นสามเณร ณ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม** ประทับอยู่ ณ **วัดมหาธาตุ** ๗ เดือน จึง

ลาผนวช กล่าวกันว่า **สมเด็จพระสังฆราช (มี)** เป็นพระอุปัชฌาย์ และ **สมเด็จพระญาณสังวร (สุข)** เป็นพระอาจารย์ถวายศีล

ก่อนออกทรงผนวชเป็นสามเณร พระองค์ทรงเริ่มเรียนอักษรสมัยในฝ่ายภาษาบาลีมาบ้างแล้ว เมื่อทรงผนวชจึงได้ทรงเล่าเรียนมากขึ้น โดยลำดับ และเมื่อลาบวชสามเณรแล้ว ก็ได้เสด็จไปเรียนภาษาบาลีต่อที่หอ**พระมณเฑียรธรรม** จึงนับว่าพระองค์มีพื้นฐานทางภาษาบาลีเป็นอย่างดีตั้งแต่สมัยยังทรงพระเยาว์

ต่อมา พ.ศ. ๒๓๖๗ พระชันษา ๒๑ พรรษา เสด็จออกทรงผนวชเป็นภิกษุ ณ **วัดพระศรีรัตนศาสดาราม สมเด็จพระสังฆราช (ต่อน)** เป็นพระอุปัชฌาย์ และทรงได้รับการถวายสมณฉายาว่า **“วชิรญาณโณ”**

หลังพิธีผนวช ได้เสด็จประทับ ณ ตำหนัก**วัดมหาธาตุ** ทรงทำอุปัชฌาย์วัตร ๓ วัน แล้วเสด็จไปจำพรรษาเพื่อศึกษาวิปัสสนาธุระตามนิยมผู้บวชมีเวลาน้อย ณ **วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส)**

ทรงผนวชได้ ๑๕ วัน สมเด็จพระชนกนาถ รัชกาลที่ ๒ เสด็จสวรรคตโดยไม่ได้มีพระราชดำรัสสั่งมอบราชสมบัติ พระราชวงศ์และเสนาบดีได้ทูลถามว่าจะทรงปรารธนาราชสมบัติ หรือจะทรงผนวชต่อไป

ท่าน**วชิรญาณโณภิกษุ** ทรงตอบว่าจะทรงผนวชต่อไป พระราชวงศ์และเสนาบดีจึงทูลอัญเชิญ **กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** พระโอรสองค์ใหญ่ (ต่างพระมารดา) ซึ่งมีอายุแก่กว่าพระองค์ ๑๗ ปี ขึ้นเสวยราชย์เป็น **พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓**

ส่วนท่าน **วชิรญาณโณภิกษุ** ก็ทรงดำรงอยู่ในสมณเพศ ตั้งพระทัยศึกษาพระพุทธศาสนาต่อไปไม่มีกำหนด

(เหตุการณ์ก่อตั้ง**ธรรมยุติกนิกาย** ผมขอขยับไปเสนอในตอนที่ไป)
หากเราได้ศึกษาพระราชประวัติโดยละเอียด จะเห็นได้ว่า
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จออกผนวช ทรงปฏิบัติถูกต้อง
ปฏิบัติตรง และทรงปฏิบัติจริง เป็น**ธรรมทายาท** (ทายาทแห่งธรรม)
ไม่ได้ทรงมุ่งลาภยศสักการะ ที่เรียกว่า **อามิสทายาท** (ทายาทแห่งอามิส
วัตถุสิ่งของเครื่องล่อใจ) และทรงเป็น **กธมลิกะ** (ผู้เป็นไปในอำนาจ
แห่งเหตุ คือ ทรงประกอบกรรมดี โดยเชื่อกฎแห่งกรรมว่า ทำดีได้ดี)
อย่างไม่มีความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ เลย

พ.ศ. ๒๓๖๔ พรรษาที่ ๓ ท่าน**วชิรญาณโณภิกขุ** ทรงเข้าแปล
หนังสือในพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัยได้ ๕ ประโยค ก็ขอพระราชทานหยุด
หมายความว่าพระองค์ทรงเข้าสอบแปลบาลีได้เปรียญธรรม ๕
ประโยค แล้วขอพระราชทานหยุดการสอบไว้เพียงนั้น เพราะมิได้ทรง
ปรารถนาที่จะมียศมีตำแหน่งในทางพระแต่อย่างใด

พ.ศ. ๒๓๗๒ พรรษาที่ ๖ **สมเด็จพระสังฆราช (ปลุกเสก สา)
วัดราชประดิษฐ์** ทรงเล่าว่า วันหนึ่งได้เสด็จเข้าไปถวายเทศน์ **พระบาท
สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓** ตรัสถึงท่านวชิรญาณโณภิกขุ ว่า “ซีตั้น
บวชมานานแล้ว **ควรเป็นราชาคณะได้** แล้วพระราชทานพัดแจก
พื้นตาดให้ทรงถือเป็นพัดยศต่อมา”

ท่าน**วชิรญาณโณภิกขุ** ทรงจำพรรษาที่**วัดสมอราย** (วัดราชาธิวาส)
ตลอดจนถึง พ.ศ. ๒๓๗๔ พรรษาที่ ๑๓ จึงโปรดให้เลื่อนสมณศักดิ์
ขึ้นเสมอ**เจ้าคณะรอง** แล้วเชิญเสด็จมาครอง**วัดบวรนิเวศวิหาร**

สาเหตุที่โปรดให้เชิญเสด็จมาครอง**วัดบวรนิเวศวิหาร**ในเรื่อง
พระราชประวัตินั้นเห็นว่า :-

“เมื่อ**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** เสด็จกลับไปอยู่**วัดราชาธิวาส** นั้น พระสงฆ์ซึ่งถือวัตรปฏิบัติอย่างธรรมเนียมปฏิบัติที่มีจำนวนเพียงสัก ๒๐ รูป ตามเสด็จไปอยู่**วัดราชาธิวาส**บ้าง คงอยู่**วัดมหาธาตุ** หรืออยู่**วัดอื่น**บ้าง

แต่เมื่อพระเกียรติคุณที่ทรงเชี่ยวชาญชาฎะพระไตรปิฎกและพระปฏิภาณในการแสดงพระธรรมเทศนาเรื่องลือแพร่หลาย ก็มีพระภิกษุสามเณรมหานิกายพากันไปถวายตัวเป็นศิษย์แล้วเลียบวชเป็นพระภิกษุมากขึ้น และพวกคฤหัสถ์พากันเลื่อมใสไปถือศีลฟังธรรมมากขึ้นโดยลำดับ **จนที่วัดราชาธิวาสเกิดเป็นสำนักคณาจารย์แห่งหนึ่ง**

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงทรงตั้งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระราชาคณะ

ถึงกระนั้นการทรงทำความเจริญให้เกิดขึ้น ณ **วัดราชาธิวาส** ก็เป็นเหตุให้พวกคัตรุมิจิตริชะยาขึ้นถึงกล่าวแสดงความสงสัยว่า ที่คนพอใจไปวัดราชาธิวาสนั้นเพราะประสงค์จะยกย่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในทางการเมือง

(จากพระราชประวัติ จะเห็นว่า มีฝ่ายตรงข้ามพยายามต่อต้านขัดขวาง การตั้งคณะธรรมยุตของพระองค์มาโดยตลอด และในที่สุดปล่อยข่าวว่าพระองค์ท่านคบคิดกันที่จะแย่งราชสมบัติ - ปฐม นิคมานนท์)

ความทราบถึง**พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว**ก็ไม่ทรงระแวงสงสัยในส่วนพระองค์**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** แต่ทรงรำคาญพระราชหฤทัยที่เกิดกล่าวกันเช่นนั้นแพร่หลาย

จึงตรัสปรึกษา**สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาพิชัยญาติ**เมื่อยังเป็น
ที่**พระยาศรีพิพัฒน์** ๆ กราบทูลความเห็นว่ถ้าโปรดฯ ให้พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จมาอยู่เสียใกล้ๆ ความสงสัยนั้น จะระงับ
ไปเอง **พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำริเห็นชอบด้วย**

เพื่อผู้มีกรณีเหมาะแก่พระราชประสงค์ ด้วยพระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นพระราชอาคณเ แต่ยังไม่ได้ครองวัด และ
เวลานั้นพระราชอาคณเตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่ง
กรมพระราชวังบวรมหาศักดิพลเสพทรงสร้างใหม่ทีในพระนครว่างอยู่
จึงโปรดฯ ให้เลื่อนสมณศักดิ์พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ขึ้นเสมอเจ้าอาคณเรอง แล้วเชิญเสด็จมาครองวัดบวรนิเวศวิหาร”

ในพระนิพนธ์ **พุทธศาสนวงศ์** ของ**สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระ
สังฆราช** บันทึกไว้ว่า

“เมื่อเสด็จมาครองวัดบวรนิเวศวิหารแล้ว ก็ทรงได้อิสระภาพ
ในการปฏิบัติลัทธิพิธีธรรมยุตได้โดยเอกเทศ เพราะเมื่อประทับอยู่ที่
วัดมหาธาตุกิติ ที่วัดสมอรายกิติ เพียงประทับอาศัยอยู่กับ**พระสงฆ์
เนวาลิกะ** (หมู่เจ้าอาวาส)

ครั้นได้ทรงครองวัดเป็นอิสระ โดยส่วนหนึ่งแล้วก็ได้จัดการ
ศึกษาปฏิบัติพระธรรมวินัย และทรงตั้งชนบธรรมเนียมต่างๆ ไว้เป็น
อันมาก ได้มีผู้มาบวชปฏิบัติเป็นธรรมยุตมากขึ้น จนถึงขยายออกไป
ตั้งสำนักต่างขึ้นโดยลำดับ...”

ขออนุญาตแทรกเหตุการณ์เรื่องหนึ่ง คือ ประมาณ พ.ศ. ๒๓๙๑
ได้มีผู้นำพระพุทธรูปศิลาสมัยศรีวิชัย หน้าพระเพลาหนึ่งคืบสี่นิ้ว สูง

ตลอดพระรัศมีหนึ่งศอกมีเศษไม่ถึงนิ้วมาถวาย ทรงถวายพระนามว่า **พระไพรีพินาศ** ซึ่งประดิษฐานที่วัดบวรนิเวศวิหาร มาจนตราบเท่าทุกวันนี้

พ.ศ. ๒๓๙๔ พรรษาที่ ๒๗ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จสวรรคต พระราชวงศ์และเสนาบดีพร้อมกันทูลเชิญให้ทรงลาผนวชไปทรงปกครองบ้านเมือง

ทรงเห็นแก่ความสงบสุขของบ้านเมือง อันเป็นที่ตั้งของพระศาสนา เป็นสำคัญ จึงทรงลาผนวช เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบพระราชสันตติวงศ์เป็นรัชกาลที่ ๔ เรียกพระนามโดยย่อว่า **“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร”**

ทรงทะนุบำรุงบ้านเมืองและพระศาสนาให้เจริญสืบต่อมาจนถึงรัชกาล

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
(รัชกาลที่ 4)

วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพมหานคร

๑๗.

นาทีกาลแห่งสวรรคต

เรื่องนี้ดูจะห่างไกลไปจากเรื่องของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล แต่เห็นว่าให้อุทาหรณ์สอนใจแก่ผู้ปฏิบัติธรรมได้ดีถึงเรื่อง “สติ” เพราะธรรมปฏิบัติทุกอย่างตามแนวทางพระพุทธศาสนา สามารถขยับย่อรวมลงที่เรื่อง “สติ” นี้เอง

สติ จึงเป็นแก่นธรรมในทางพระพุทธศาสนา (สิ่งที่คณะของ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง พยายามค้นหาทาง ทวี แต่หาไม่เจอนั่นเอง) เราคงจะมีโอกาสพูดถึงเรื่องนี้ในภายหลัง

ณ โอกาสนี้ ผมขออนุญาตท่านผู้อ่าน เพื่อคัดลอกเหตุการณ์วันสวรรคตของ**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** องค์ผู้ก่อกำเนิดธรรมยุติกนิกาย มาเสนออย่างย่อที่สุด **เพื่อแสดงอุทาหรณ์ให้เห็นถึงพระผู้เข้าถึงธรรมอย่างแท้จริง สามารถครองสติได้อย่างแน่วแน่ แม้เผชิญกับความตาย**

เรื่องดีๆ อย่างนี้ ถ้าไม่ฉวยโอกาสนำเสนอ แล้วเมื่อไรจะได้กลับมาเขียนถึงอีกให้ไหมครับ ?

ท่านผู้อ่านคงทราบแล้วว่า **สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงประชวรหลังกลับจากทอดพระเนตรสุริยุปราคา ที่ตำบลหว้ากอ อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ และ

พระองค์ท่านเสด็จสวรรคตเมื่อวันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ คือวันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เมื่อพระชมมายุ ๖๔ พรรษา เท่านั้นเอง

ในหนังสือเรื่อง **พระเจ้ากรุงสยาม** ของท่านอาจารย์ ส.พลายน้อย ได้บันทึกเหตุการณ์วันสวรรคต ดังนี้ :-

วันพฤหัสบดี ขึ้น ๑๕ ค่ำ วันที่ ๑ ตุลาคม (๒๔๑๑) เวลาเช้าสองโมง รับสั่งแก่**พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ** ว่า “วันนี้เป็นวันสำคัญอย่าไปข้างไหนเลย ให้คอยดูใจพ่อ ข้ารู้เวลาตายของข้าแล้ว ถ้าข้าจะเป็นอย่างไรลง ก็อย่าได้วุ่นวายบอกหนทางว่า **อรหันต์พุทโธ** เลย ให้หนึ่งดูแต่ในใจเถิด เป็นธุระของข้าเอง”

ความสัตย์จริงที่มีพระกระแสรับสั่งดังนี้ เวลานั้น**พระยาบุรุษฯ** หาได้ลงใจตามเสด็จไม่ ด้วยเห็นพระอาการยังปกติเรียบร้อยอยู่หาได้เห็นสัญญาณวิปลาสนิ่งใดสิ่งหนึ่งในพระองค์ไม่

ครั้นเวลาสามโมงเศษ (ตอนเช้า ประมาณ ๙ น. - ผู้เขียน) จึงรับสั่งให้หา**พระราชโกษา** (จัน) กรมพระภูษามาลาเข้าไปเฝ้าแล้วรับสั่งว่า

“เมื่อข้าไม่มีตัวแล้ว เจ้าจะทำในสรีระร่างกายของข้าสิ่งไรไม่เป็นที่ซบใจอยู่แต่ก่อน ขออย่าได้ทำ เป็นต้นว่า แหวนที่จะใส่ปากผี เอาเชือกผูกแหวนแขวนห้อยไว้ริมปากกลัวผีจะกลืนแหวนเข้าไป อย่างนี้จึงอย่าได้ทำแก่ข้าเลย แต่อย่าให้เสียดรรรมเนียม แหวนที่จะใส่ปากนั้น ให้เอาเชือกผูกแหวนแขวนที่เข็มกัลดคอเสื้อเพชรที่ข้าได้ขอไว้นานแล้ว เมื่อจะตายจะเอากัลดไปด้วย ราคาก็ไม่มากนักเพียงห้าสิบชั่งเศษ แล้วจะได้ทำพระฉลองพระองค์ด้วย

เข็มขัดที่คาดนั้น อย่าให้เอาของแผ่นดิน ให้เอาของเดิมของข้า
ที่**สมเด็จพระศรีสุริเยนทร์** ซึ่ง**กรมหลวงพิทักษ์มนตรี** นั้น

แหวนที่จะใส่นั้นได้จัดมอบไว้แล้ว ให้ไปถาม**พ่อกกลาง**ดูเถิด

สังวาลเครื่องต้น เอาสายที่ข้าทำใหม่ อย่าให้เอาสายสำหรับ
แผ่นดิน ให้เอาของที่ข้าทำใหม่ การอื่นๆ นอกนั้นก็ให้ไปปรึกษา**พ่อกกลาง**
ดูเถิด แต่อย่าให้เกี่ยวข้องเป็นของแผ่นดิน ของแผ่นดินนั้นพระเจ้า
แผ่นดินใหม่ท่านจะได้ใส่เสียบพระนคร

เมื่อเอาโกศลงเปลื้องเครื่อง ให้คันทูในปาก ฟันที่มีให้เอาไว้
ให้หมด จะได้แจกลูกที่ยังไม่ได้ให้พอกัน ถ้าฟันไม่พอกันให้ถอดเอา
เล็บมือ ถ้าเล็บมือไม่พอให้ถอดเอาเล็บตีน แบ่งปันกันไปกว่าจะพอ

เงินก้อนเงินของข้าหาสะสมไว้ว่าจะทำลงในโกศขึ้นไว้อีกสัก
องค์หนึ่ง ก็ทำหาทันไม่ เงินก้อนนั้นวางอยู่ที่หน้าต่างข้างโน้นหรือ
อย่างไรไม่รู้ได้เลย ให้กับ**กรมหลวงเทเวศร์** สถานเสื่อปูพระรัตนสถาน
เสียดเถิด

ทองก็ได้หาสะสมไว้ จะทำโกศลงยาขึ้นไว้อีกสักองค์หนึ่งทำก็
ไม่ทัน ทองนั้นระคนปนกันอยู่กับทองอื่นๆ ก็ให้เอาไปใช้ในการเบญจจา
หรือจะเอาไปใช้ในพระฉลองพระองค์ก็ตามแต่ พระเบญจจานั้นอย่าทำให้
ใหญ่โตไปเลยให้ปวยการผู้คนช่างเชี่ยวชาญ ให้เอาอย่างเบญจจาที่ข้าทำให้
วังหน้าห้องข้า มีตัวอย่างอยู่แล้วถึงจะใช้ใครงอนนั้นก็ได้”

ครั้งเช้าห้าโมงเศษ (๑๑ น.) มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า
สั่ง**พระยาบวรราชพัลลภ** ให้ไปเชิญเสด็จ**พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวง**
วงศาธิราชสนิท ท่านเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ที่พระสมุหกลาโหม **ท่านเจ้า**
พระยาภูธราภัย ที่สมุหนายก ให้เข้าเฝ้า เมื่อจะเข้ามาให้คอยเวลา
ทุกขเวทนาน้อยจึงให้เข้ามา

พระยาบุรุษฯ ก็ไปกราบทูล กราบเรียนตามพระกระแสพระราช
โองการ

ครั้นเวลาเกือบจะใกล้เที่ยง พระวายุถอย พระอาการค่อยคลาย
สบายขึ้น **พระเจ้าน้องยาเธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท ท่านเจ้าพระยา
ศรีสุริยวงศ์ ท่านเจ้าพระยาภูธราภัย** เข้าไปเฝ้ารับสั่งเรียกพระนาม
และชื่อเรียงกันไป แล้วรับสั่งให้เข้าเฝ้าใกล้พระแท่น ให้ยื่นมือเข้าไป
ถวาย เอาพระหัตถ์มาทรงจับมือท่านทั้งสาม แล้วรับสั่งล่าวา

“วันนี้พระจันทร์เต็มดวง เป็นวันเพ็ญ อายุของฉันทจะหมด
จะดับในวันนี้แล้ว ท่านทั้งหลายกับดิฉันได้ช่วยทำนุบำรุงประคับประคอง
กันมา

บัดนี้ การมาถึงฉันทแล้ว ฉันทจะขอลาท่านทั้งหลาย ด้วยฉันทออก
อุทานวาทาไว้เมื่อบวชอยู่นั้นว่า วันไรเป็นวันเกิดอยากจะตายในวันนั้น

วันฉันทเกิดเป็นวันเพ็ญ เดือนสิบเอ็ด วันมหาปวารณา เมื่อ
ป่วยไข้จะตายจะให้สังขวิหาริก อันเตวาลิก ยกลงไป จะขอตายใน
ท่ามกลางสงฆ์ เมื่อเวลาที่พระสงฆ์กระทำวินัยกรรมมหาปวารณา

ก็บัดนี้เห็นจะไม่ได้พร้อมตามความที่ปวารณาไว้เพราะเป็น
ศฤงษ์เสียแล้ว **ฉันทจะขอลาท่านทั้งหลายไปจากภพนี้ในวันนี้แล้ว**
ฉันทขอฝากลูกของฉันทด้วย อย่าให้มีภัยอันตรายเป็นที่กีดขวางในการ
แผ่นดิน ถ้าจะมีความผิดสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นข้อใหญ่ ขอแต่ชีวิตไว้ให้เป็น
แต่โทษนเรทศ ขอให้ท่านเป็นที่พึ่งแก่ลูกของฉันทต่อไปด้วยเถิด”

ท่านทั้งสามก็พากันโศกเศร้าร้องไห้ จึงรับสั่งห้ามว่า

“อย่าร้องไห้เลยจ้ะ ความตายไม่เป็นของอัศจรรย์อะไรดอก
สพฺพเส สงฺขารอ อนิจฺจา สพฺพเส ธมฺมา อนตฺตา ย่อมเหมือนกันทุกรูป
ทุกนาม แต่ผิดกันที่ตายก่อนตายหลัง แต่ก็ต้องตายเหมือนกันทั้งสิ้น

ก็บัดนี้กาลมาถึงตัวฉันเข้าแล้ว ฉันจึงได้อำลาท่าน ท่านเห็นว่าฉันจะพลัดพรากจากไป มีความอาลัยรักใคร่จึงได้ร้องไห้ด้วยความเสียดาย ก็บัดนี้ตัวฉันเป็นคนถึงเข้าก่อน แล้วท่านทั้งหลายก็คงจะต้องถึงเหมือนกัน ผิดกันแต่ถึงก่อนถึงหลัง คงจะต้องไปทางเดียวอย่างนี้เหมือนกันทุกรูปทุกนาม”

...ฯลฯ...

พระองค์รับสั่งกับท่านทั้งสามต่อไปว่า “ฉันจะขอพูดด้วยการแผ่นดิน ยังหาได้สมทานศีล ๕ ประการไม่ **ฉันเป็นคนป่วยไข้จะขอสมทานศีล ๕ ประการเสียก่อน แล้วจึงจะพูดด้วยการแผ่นดิน**”

จึงทรงตั้ง **นะโม** ขึ้นสามหน ทรงสมทานศีล ๕ ประการจบแล้ว เลยตรัสภาษาอังกฤษต่อไปอีกยืดยาว แล้วรับสั่งว่า

“สมทานศีลแล้วทำไมจึงพูดภาษาอังกฤษต่อไปอีกเล่า เพื่อจะสำแดงให้ท่านทั้งหลายเห็นว่า**สติยังดีอยู่** ไม่ใช่ภาษาของตัวก็ยังทรงจำได้แม่นยำอยู่ สติสตั้งยังดีอยู่ จะพูดด้วยการแผ่นดินท่านทั้งหลายจะได้สำคัญว่าไม่พินเพื่อนเลอะเทอะ สติยังดีอยู่

ตัวท่านกับฉันได้ช่วยกันทำนุบำรุงแผ่นดินมา ได้อยู่เย็นเป็นสุขตลอดมาจนสิ้นตัวฉัน

ถ้าสิ้นตัวฉันแล้ว ขอท่านทั้งหลายจงช่วยกันทำนุบำรุงการแผ่นดินต่อไปให้เรียบร้อย สมณพราหมณ์อาณาประชาราษฎร์จะได้เป็นที่พึ่งอยู่เย็นเป็นสุข แต่ต้องรับฎีการ้องทุกข์ของราษฎรให้เหมือนฉันที่เคยรับมาแต่ก่อน...ฯลฯ...”

เวลาบ่ายห้าโมงเศษ (๑๗.๐๐ น.) มีพระบรมราชโองการรับสั่งแก่**พระยาบุรุษรัตนราชพัลลภ** ให้ไปตาม**ตาฟัก** (พระยาศรีสุนทรโวหาร)

เข้ามา ให้เอาสมุดดินสอเข้ามาด้วย ให้เข้ามารอคอยอยู่เมื่อพระอาการ
ค่อยสบายจึงเข้ามา...

...**พระศรีสุนทรโวหาร** เข้ามาเฝ้าทูลละอองฯ แล้วจึงรับสั่ง
แก่พระยาศรีสุนทรโวหารเป็นภาษามคธยืดยาวเรื่อง**อนาถปิณฑิโกวาทะ**
จบแล้วจึงรับสั่งถามพระศรีสุนทรโวหารว่า ที่ตรัสเป็นภาษามคธ
ดังนี้ ผิดเพี้ยนอย่างไรบ้าง

พระยาศรีสุนทรโวหาร กราบทูลพระกรุณาว่า ซึ่งภาษามคธนี้
ไม่ผิดเพี้ยนแต่สิ่งหนึ่งสิ่งใด เหมือนหนึ่งไม่ทรงพระประชวร

จึงรับสั่งว่า อาการก็มากถึงเพียงนี้แล้ว ยังมีสติไม่พินเพื่อน
ให้เอาสมุดมา **ข้าจะเขียนคาถาลาพระ**

เมื่อทรงแต่งพระคาถาลาพระเสร็จแล้ว จึงรับสั่งแก่พระยา-
ศรีสุนทรโวหาร ว่า ให้เอาไปคัดลอกให้อ่านออกง่าย ๆ แล้วให้ไปสั่ง
มหาดเล็กให้จัดเครื่องนมัสการไปตั้งที่ในพระอุโบสถ**วัดราชประดิษฐ์**
เมื่อสงฆ์จะทำวัตรนัยกรรมปวารณาพระวัสสา ให้จุดธูปเทียนขึ้น แล้วจึง
อ่านคาถาลาพระในท่ามกลางสงฆ์แทนตัวข้า

พระยาศรีสุนทรโวหาร ก็กราบถวายบังคมลามาทำตาม
พระกระแสรับสั่งทุกประการ

ครั้นเวลาสองทุ่มสามสิบหกนาที่ จึงรับสั่งเรียกพระยาบรูษ
รัตนราชพัลลภ ว่า “พ่อเพ็ง เอาโถมารองเบ้าให้พ่อที”

พระยาบรูษรัตนราชพัลลภ จึงเชิญเอาพระโถพระบังคนขึ้นไป
บนพระแท่นถวายลงพระบังคน แล้วก็พลิกพระองค์ไปข้างทิศตะวันออก
รับสั่งบอกว่า “**จะตายเดี๋ยวนี้แล้ว**”

แล้วพลิกพระองค์หันพระพักตร์สู่เบื้องตะวันตกก็รับสั่งบอก
อีกว่า “**จะตายเดี๋ยวนี้แล้ว**”

ต่อจากนั้นทรงภาวนาว่า **อรหัง สมมาสมพุทโธ** ทรงอัดหนึ่งไป แล้ว
ผ่อนอัสสาสะ ปัสสาสะ (ลมหายใจเข้า - ออก) เป็นคราวๆ ยาว แล้ว
ผ่อนสั้นเข้าทีละน้อย ทางพระสุรเสียงมีสำเนียงดัง **โธ - โธ** ทุกครั้ง
สั้นเข้า **โธ** ก็เบาลงทุกทีตลอดไปจนยามหนึ่ง (สามทุ่ม) ก็ตั้งครอกเบาๆ
พอระฆังยาม**หอกวาดลัคไณย** ย่ำก่าๆ นกตุ๊ดก็ร้องขึ้นตุ๊ดหนึ่ง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสู่สวรรคต

ท่าบรรทมเมื่อสวรรคตนั้นเหมือนกับท่าพระไสยาสน์ในวัด
บวรนิเวศวิหาร พระสรีรร่างกายและพระหัตถ์พระบาทจะได้กระดิก
กระเดี้ยเหมือนสามัญชนทั้งหลายนั้นไม่มีปรากฏ แล้วก็ยังมีหมอกคลุ้มมัว
เข้าไปในพระที่นั่งเวลานั้น...

ที่คัดลอกมาก่อนข้างยาว เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้พิจารณาดูว่า
สมเด็จพระพ่อ ผู้เป็นองค์ปฐมวงศ์ธรรมยุติกนิกาย มีความงดงามและ
สะอาดบริสุทธิ์เพียงใด สมควรหรือไม่ที่พระองค์ท่านถูกประณามจาก
คนบางกลุ่ม ทั้งพระและคฤหัสถ์ ตั้งแต่อดีตมาจนตราบเท่าทุกวันนี้
กล่าวหาว่าพระองค์เป็นตัวการทำให้สังฆ์เกิดการแตกแยก?

ถือเป็นเรื่องต่างจิตต่างใจ ต่างมุมมองก็แล้วกัน

เชิญท่านตรองดูด้วยใจเป็นกลาง ถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นโปรดหาอ่าน
รายละเอียดจากแหล่งต่างๆ ซึ่งหาได้ไม่ยากนัก

กำเนิดวงศ์ธรรมยุต

หลังจาก**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** สละสิทธิการขึ้นครองราชย์ และตั้งพระทัยที่จะผนวชต่อไป ไม่มีกำหนดแล้วพระองค์ท่านได้ลาพระอุปัชฌาย์เสด็จไปจำพรรษาที่**วัดสมอราย** (วัดราชาธิวาส) เพราะถือตามคติว่า วัดสมอรายเป็นที่สถิตของ**พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย** พระราชบิดา เมื่อครั้งทรงผนวชนั่นเอง

ในชั้นต้นพระองค์ทรงศึกษาทางวิปัสสนาธุระ “ทรงทราบสิ้นตำราที่พระอาจารย์เคยสอนเจ้านายมาแต่ก่อน เมื่อทรงสงสัยได้ถามพระอาจารย์ก็ไม่อาจชี้แจงถวายให้สิ้นสงสัยได้ ทูลแต่ว่าครูบาอาจารย์เคยสอนมาอย่างนี้เท่านั้น จึงเห็นว่าเป็น**อวจินปฏิบัติ** (ประพฤติตามกันมา) เป็นไปด้วย**สัมโมหะ**มงาย ก็เกิดท้อพระทัยในวิปัสสนาธุระเช่นนั้น”

ข้อความนี้คัดมาจากพระนิพนธ์ของ**สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช** มีเนื้อความต่อไปว่า

ออกพรรษาแล้วจึงเสด็จกลับมาประทับ ณ **วัดมหาธาตุ** ทรงตั้งต้นเรียน**คันถธุระ** ได้**พระวิเชียรปรีชา** (ภู่) เจ้ากรมราชบัณฑิตย์ เป็นพระอาจารย์สอนภาษามคธถวาย ทรงขะมักเขม้นเรียนอยู่ ๓ ปี ก็ทรงอ่านพระไตรปิฎกได้อย่างแตกฉาน

“เมื่อทรงเรียนทราบแล้ว ได้ทรงสอบพระธรรมวินัยกับข้อปฏิบัติของบรรพชิตสงฆ์บางหมู่ในเวลานั้น ก็ทรงเห็นว่าผิดพลาดบกพร่อง ครั้นทรงไต่ถามศึกษาถึงข้อปฏิบัติต่างๆ ที่ได้มีมาแต่โบราณ ก็ได้ทรงทราบ ว่าอันตรายมาแต่กรุงเก่าแล้ว

ทรงสลดพระหฤทัยในการที่จะทรงเพศเป็นบรรพชิตต่อไป วันหนึ่งจึงทรงอธิษฐานพระหฤทัยเพื่อจะได้ทรงประสพวงศ์บรรพชาอุปสมบทที่เนื่องมาแต่เดิม ก็ได้ทรงประสพและเข้าสู่วงศ์นั้น ตั้งธรรมยุติกนิกายสืบมา...”

ผู้เขียนเคยฟังเรื่องราวจากครูบาอาจารย์เก่าแก่ที่มรณภาพไปนานแล้วว่า **สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงท้อพระทัยที่เห็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ในสมัยนั้นย่อหย่อนไม่เอื้อต่อพระธรรมวินัย เช่น มีพระตะตะกร้อ เล่นหมากรุก ตีไก่ กัดปลา สะสมของมีค่าราคาแพง หวังความร่ำรวย หวังยศตำแหน่งทั้งทางสงฆ์และทางฆราวาส ประกอบพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ รวมทั้งหากินหลอกลวงด้วยเล่ห์กลต่างๆ ไม่ได้ตั้งใจบวชเรียนเพื่อปฏิบัติและเพื่อสืบทอดพระศาสนาจริงแล้วจะสามารถรักษาพระศาสนาให้อยู่ยาวนานถึงห้าพันปีตามพุทธทำนายได้อย่างไร

พระองค์ได้ทรงอธิษฐานจิตขอให้ได้พบพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีงามถูกต้องตรงตามพระธรรมวินัย เพื่อจะได้ถือเป็นแบบอย่างของการประพฤติปฏิบัติให้บังเกิดผลดีต่อไป

หลังการอธิษฐานจิตของพระองค์อยู่ไม่กี่วัน ก็มีพระธุดงค์ราว ๕ - ๗ รูป มาปักกลดอยู่แถวบางลำภู (สมัยนั้นยังเป็นป่าอยู่) พระองค์ใช้ให้คนของพระองค์เฝ้าติดตามสังเกตดูการกระทำของพระธุดงค์กลุ่มนั้นโดยไม่ให้ท่านรู้ว่าติดตามดูอยู่

พระองค์ได้รับการรายงานว่า พระธุดงค์กลุ่มนั้นปฏิบัติตน เหมือนกับพระธุดงค์ในสมัยปัจจุบัน คือ กลางคืนมีการสวดมนต์นั่งสมาธิ ภาวนา และเดินจงกรมแทบทั้งคืน ตอนเช้าออกบิณฑบาต ฉันมื้อเดียว จันในบาตร กลางวันก็ทำสมาธิภาวนาและเดินจงกรม ตอนบ่ายมีญาติโยม มาฟังธรรมและรับการอบรม ถวายน้ำปานะ ฯลฯ

พระองค์ทรงเลื่อมใสพระธุดงค์กลุ่มนั้น ทราบภายหลังว่าเป็น พระสงฆ์รามัญ บวชมาจากเมืองมอญใน**คณะสีมกัลยาณี** ซึ่งรับสมณวงศ์ มาจากพระภิกษุลังกาคณะมหาวิหาร และสืบมาจากพระมหินทเถระ อันพระเจ้าอโศกมหาราชทรงส่งจากกรุงปาณฑลิบุตรให้มาประดิษฐาน พระพุทธรศาสนาในลังกาทวีป ซึ่งมีปรากฏหลักฐานในศิลาจารึกเรื่อง สีมกัลยาณี ที่เล่าถึงประวัติสมณวงศ์ตั้งแต่พระพุทธรเจ้าปรินิพพาน มาได้ ๒๐๘ ปี เป็นสมัยที่**พระเจ้าอโศกมหาราช** ทรงทะนุบำรุงพระพุทธรศาสนา

ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนเคยได้รับฟังมา และพระอุปัชฌาย์ ของพระภิกษุชาวมอญกลุ่มนี้มีการบวชสืบต่อมาถึง ๘๘ ชั่วรุ่น โดย ไม่มีการขาดตอน

หลักฐานจากพระนิพนธ์ของ **สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ** ผู้ได้ชื่อว่าบิดาแห่งประวัติศาสตร์ไทย ได้บันทึกเหตุการณ์ในเรื่องนี้ว่า

“การที่**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ทรงศึกษา คันถุระพิดกับผู้อื่น ด้วยตั้งพระทัยจำแนงแต่จะเรียนพระพุทธรศาสนา ให้รอบรู้อย่างถ่องแท้ มิได้หมายจะมีตำแหน่งฐานันดรอย่างใดใน สักขมณฑล

เพราะฉะนั้น เมื่อทรงทราบภาษามคธถึงสามารถอ่านพระไตรปิฎก
เข้าพระหฤทัยได้โดยลำพังพระองค์ ก็ทรงพยายามพิจารณาหลักฐาน
พระพุทธานุศาสนาสืบต่อมา... ฯลฯ... ยิ่งทรงพิจารณาไปก็ยิ่งทรงเห็น
วิปัสสนาคลาดเคลื่อน และเป็นมาช้านานแล้ว ก็เกิดวิตกขึ้นในพระหฤทัย
ว่า **หรือสมณวงศ์ที่สืบเนื่องมาจากพระอริยสาวกของพระพุทธเจ้าจะ
สูญเสียแล้ว**

การที่พระองค์ทรงผนวช ได้สมาทานว่า จะประพฤติตาม
พระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า ถ้าทรงประพฤติวัตรปฏิบัติต่อไปใน
ทางที่ผิดพระพุทธานุบัญญัติเห็นว่าลาผนวชออกเป็นอุบาสกจะดีกว่า

ในขณะที่กำลังทรงพระวิตกดังว่ามา และยังไม่เห็นทางที่
จะแก้ไข ได้กิตติศัพท์ทราบถึงพระภรรณว่า มีพระเถระมอญองค์หนึ่ง
(ชื่อ **ชาย** นามฉายาว่า **พุทธวัโส**) บวชมาแต่เมืองมอญ มาอยู่
ณ **วัดบวรมงคล** (อยู่เชิงสะพานกรุงธน หรือสะพานช้างอิฐ ฝั่งธนบุรี
เดิมเรียกวัดลุงขบ ภายหลังเรียกเพี้ยนเป็นวัดลิงขบ_ปทุม) ได้เป็น
พระราชาคณะที่**พระสุเมธมณี** เป็นผู้ชำนาญพระวินัยปิฎกและประพฤติ
วัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด

จึงเสด็จไปทรงทำวิสาสะสนทนากับ**พระสุเมธมณี** ๆ ทูลอธิบาย
ระเบียบวัตรปฏิบัติของพระมอญคณะ (กัลยาณิ) ที่ท่านอุปสมบทให้
ทรงทราบโดยพิสดาร

ทรงพิจารณาเห็นไม่ห่างไกลจากพระพุทธานุบัญญัติเหมือน
อย่างวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์สยามก็ทรงยินดีด้วยตระหนักพระหฤทัยว่า
สมณวงศ์ไม่สูญเสียแล้วเหมือนอย่างทรงพระวิตกอยู่แต่ก่อน

ก็ทรงเลื่อมใสใคร่จะประพฤติวัตตปฏิบัติตามแบบพระมอญ แต่มีความขัดข้องด้วยเสด็จประทับอยู่ ณ **วัดมหาธาตุฯ** อันเป็นที่สถิตของสมเด็จพระสังฆราช จะทรงประพฤติให้ผิดกับระเบียบแบบแผนของพระสงฆ์ในวัดนั้น ก็จะเป็นการละเมิด และคนทั้งหลายอาจจะเกิดความเข้าใจผิดต่อไป

จึงเสด็จย้ายไปประทับ ณ **วัดสมอราย** เมื่อปีฉลู พ.ศ. ๒๓๗๒ เหมือนอย่างเคยเสด็จประทับเมื่อพรรษาแรกทรงผนวช

เวลานั้นมีพระภิกษุหนุ่ม เป็นเจ้าบ่าว เป็นลูกผู้ดีบ้างที่ได้ถวายตัวเป็นลิสสานุศิษย์ ศึกษาอยู่ในพระสำนักและเลื่อมใสในพระดำริอีกราว ๖ รูป ตามเสด็จไปอยู่**วัดสมอราย** ก็มี อยู่วัดอื่นเป็นแต่ไปประชุม ณ วัดสมอรายก็มี **จึงเริ่มเกิดเป็นคณะพระสงฆ์ ซึ่งแสวงหาสัมมาปฏิบัติ** อันมาได้นามในภายหลังว่า **ธรรมยุติกา** แต่ขึ้นเป็นต้นมา”

เรื่องราวการก่อตั้งคณะธรรมยุตมีเหตุการณ์ที่น่าสนใจมากมาย และส่วนหนึ่งจะเป็นเหตุการณ์ที่ถูกขัดขวาง กลั่นแกล้งใส่ร้าย ด้วยประการต่างๆ ซึ่งยังมีสืบทอดมาจนปัจจุบัน รวมทั้งข้อกล่าวหาที่ว่า **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงทำสังฆเภท คือ ทำให้สงฆ์แตกแยก ก็ยังมีอยู่จนถึงปัจจุบันเช่นกัน**

หากเราได้ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา จะเห็นว่าในการทำสังคายนา หรือการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะยุคใดสมัยใด มักจะมีกลุ่ม คณะ นิกายใหม่ๆ เกิดขึ้นเสมอ ซึ่งเป็นธรรมดาของวิวัฒนาการ ซึ่งในศาสนาอื่นๆ ก็มีเช่นกัน

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ได้ประทานความเห็นในเรื่องนี้ว่า

“การที่ภิกษุสงฆ์แยกออกเป็นนิกายต่างๆ ไม่ใช่เป็นการแปลก
มีในทุกๆ ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา และการที่แยกกันออกไปนี้
อาจกล่าวได้ตามประวัติศาสตร์ว่าต้องมีเป็นธรรมดา ถึงพยายามรวมให้
เป็นหนึ่งสักเท่าไรก็ไม่สำเร็จ อาจสำเร็จได้ชั่วคราว แต่ต่อมาไม่นาน
ก็กลับแยกกันออกไปอีก ในศาสนาอื่นๆ ก็มีแยกเป็นลัทธินิกายต่างๆ
เหมือนกัน

**การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา มิใช่อยู่ที่การพยายามเพื่อรวม
นิกายสงฆ์ แต่อยู่ที่การพยายามให้พระสงฆ์ทุกนิกายตั้งอยู่ในพระธรรม
วินัย**

**ส่วนการรวมกันนั้น เมื่อดีเสมอกัน หรือเลื่อมเสมอกันก็รวมกัน
เข้าได้เอง**

ในประเทศไทย พระสงฆ์ลังกาวงศ์ได้เข้ามาหลายครั้ง เมื่อกาล
ล่วงไปนานก็เลื่อมหายไป ท่านผู้ต้องการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา คิดหา
สมณวงศ์จากต้นเดิม ก็ต้องไปอาราธนามาตั้งใหม่

จนถึง**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ** เมื่อทรงผนวชทรงรับ
ศาสนวงศ์ที่พระสงฆ์รามัญรับมาจากต้นเดิม มาประดิษฐานคณะ
ธรรมยุติกนิกายขึ้น

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ มีพระนามฉายาเมื่อทรงผนวชว่า
วชิรญาณโณ ศาสนวงศ์ธรรมยุติกนิกายนี้จึงนับว่าเป็น **วชิรญาณวงศ์**
เพราะเป็นวงศ์ที่สืบมาจากพระองค์ (เทียบ **อุบาสีวงศ์** ในศรีลังกา) และ
เป็นพุทธศาสนวงศ์ เพราะเป็นศาสนวงศ์ หรือสมณวงศ์ที่สืบมาจาก
พระสัมมาสัมพุทธเจ้าฯ”

๑๙.

กำเนิดวงศ์ธรรมยุต ในภาคอีสาน

ถึงแม่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล่ กับศิษย์ของท่านคือ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จะได้ชื่อว่าเป็นปฐมปรมาจารย์สายพระกรรมฐาน ก็จริง แต่ทั้งสององค์ไม่ได้เป็นผู้เริ่มต้นของคณะธรรมยุตในภาคอีสาน

ในสมัยของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ นั้น คณะสงฆ์ธรรมยุตได้ลงหลักปักฐานในจังหวัดอุบลราชธานีเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นับเป็นกำเนิดวงศ์ธรรมยุตครั้งแรกในภาคอีสาน

พระมหาเถระผู้เริ่มต้นปักหลักวงศ์ธรรมยุตสายภาคอีสาน คือ ท่านพญสุโล (ดี) ท่านเป็นพระชาวยุบลฯโดยกำเนิด สมควรที่ชาวยุบลฯ ทั้งหลายจะได้ภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง

หลวงปู่เทศก์ เทสรูสี ได้เขียนหนังสือชื่อ “วงศ์ธรรมยุตในภาคอีสาน” ท่านเริ่มต้นดังนี้ :-

“ความเป็นจริงเรื่องนี้ไม่ควรพูดหรือ เพราะใครๆ ก็รู้จักนอญู เต็มอกว่าธรรมยุตเป็นมาอย่างไร แต่ที่ข้าพเจ้าอยากจะพูด คือ การเผยแพร่พุทธศาสนาในภาคอีสานนั้น เผยแพร่โดยการปฏิบัติกรรมฐาน ที่ว่าเผยแพร่เพราะกรรมฐานนั้น มีคนรับรองและนับถือกันมาก

แท้จริงพุทธศาสนานี้มีปริยัติและปฏิบัติเป็นพื้นฐาน ถ้าหากปริยัติและปฏิบัติเป็นไปโดยเสมอภาคกัน ศาสนาย่อมเจริญรุ่งเรือง

มายุคหลังๆ นั้น ศาสนาได้เสื่อมโทรมลงมาก

รัชกาลที่ ๔ ท่านได้ทรงผนวชแล้วไปศึกษาปริยัติจนเข้าใจแจ่มแจ้งว่า พระราบบัญญัติอยู่นี้ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงได้ริเริ่มตั้งวงศ์ธรรมยุตขึ้น แล้วท่านก็นำศึกษาและปฏิบัติควบคู่กันไปจนเป็นเหตุให้คนนับถือขึ้นมาก แม้ตัวท่านเองก็เคยเสด็จเที่ยวรุกขมูลส่วนปริยัติท่านก็ศึกษาจนถึงได้ประโยค ๕”

หลวงปู่เทสก์ ได้เล่าถึงการตั้งวงศ์ธรรมยุตในภาคอีสานว่า :-

“วงศ์ธรรมยุตสายภาคอีสาน คือ **ท่านพญธูโล (ดี)** ก็เป็นสหธรรมิกของ**พระองค์ท่าน** องค์หนึ่ง แต่น่าเสียดายไม่ทราบว่าท่านมีภูมิลำเนาอยู่ไหน ประวัติความเป็นมาของท่านอย่างไร จึงได้มาอยู่**วัดสุปฏิภูมิ** อุดรราชธานี นี้

ข้าพเจ้ามีโอกาสศึกษาหาประวัติของท่าน ได้ทราบว่าก่อนที่จะมาอุดรราชธานีนี้ **เจ้าเมืองอุบลฯ** ได้ลงไปราชการในกรุงเทพฯ ไปเห็นเข้าเกิดศรัทธาเลื่อมใสในคณะธรรมยุตจึงได้ขออนุมัติจากพระเจ้าแผ่นดิน**รัชกาลที่ ๔** ขอให้ได้โปรดให้วงศ์ธรรมยุตไปตั้งที่เมืองอุบลฯ

ตอนนั้น**รัชกาลที่ ๔** ลี้กออกไปเสวยราชย์แล้ว ยังเหลือแต่สหธรรมิกของท่าน จึงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้**พระพญธูโล (ดี)** ขึ้นมาอยู่เมืองอุบลฯ ตามคำขอร้องของเจ้าเมืองอุบลฯ

แล้วทรงพระราชดำรัสว่า **จงรักษาให้ดีนะ อย่าให้มีอันตราย**

เจ้าเมืองรับใส่เกล้าใส่กระหม่อม แล้วก็อาราธนานำขึ้นมาเมืองอุบลฯ ตั้งวงศ์ธรรมยุตขึ้นที่**วัดสุปฏิภูมิ** ตำบลในเมือง

วัดสุปฏิภูมิ นี้ เดิมที่เข้าใจว่าเป็นป่า แล้วมาตั้งวัดลงที่นั่น เพราะลักษณะก็คล้ายๆ กับเป็นวัดป่า ข้าพเจ้าไม่ได้ถามคนเฒ่าคนแก่ว่าวัดตั้งมาได้อย่างไร

เรื่องทั้งหมดที่เล่ามานี้ก็เป็นเรื่องคนเฒ่าคนแก่เล่าให้ฟัง เมื่อตั้งวงศ์ธรรมยุตแล้ว ก็ไม่ทราบอีกด้วยว่าท่านพระราชทานให้เป็นอุปัชฌาย์มาด้วยหรือเปล่าก็ไม่ทราบ”

จากการค้นคว้าของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้เขียนเรื่องเดียวกัน ดังนี้ :-

“มีพระมหาเถระเมืองอุบลฯ รูปหนึ่ง ซึ่งเป็น**ปุราณสหธรรมิก** (ร่วมปฏิบัติธรรมกันมาแต่เริ่มแรก) ใน**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ของจักรีวงศ์** เมื่อครั้งที่พระองค์ยังทรงผนวชอยู่ที่**วัดสมอราย (วัดราชาธิวาส)**

พระมหาเถระรูปนั้นมีนามว่า **พนธุโล (ดี)** หรือ **ญาท่านพันธุละ** ท่านเป็นชาวบ้านหนองไหล อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากอุปสมบทแล้ว ท่านไปอยู่**วัดเหนือ** ในเมืองอุบลราชธานี ต่อมาได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้ ณ เมืองหลวง กรุงเทพมหานคร ที่**สำนักวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์** แล้วเข้ารับ**ทัฬหีกรรม** (บวชใหม่) อานนอกเสียงตามลำเนียงมครว่า ทัฬ - ฮี - กำ) ตาม**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔** นับว่าเป็น **พระธรรมยุตรุ่นแรก** ของภาคอีสาน”

๓๐.

ท่านพนฺธุโล (ดี)

หลวงปู่เทศก์ เทศฺรสี ได้เล่าถึง ท่านพนฺธุโล (ดี) พระมหาเถระ ผู้แรกตั้งวงศ์ธรรมยุตในภาคอีสาน ดังนี้

“คนแก่คนแก่เล่าให้ผู้เขียน (หลวงปู่เทศก์) ฟังว่าท่านเรียนหนังสือ เก่งมาก ขนาดเอามะพร้าวแห้งมาหนุนหัว พอหัวตกจากมะพร้าวก็ตื่น และจุดธูปจิ้นส่งหนังสือ ท่องปณหนังสือต่อไปอีก

เรียนจนไม่มีใครสอนได้ในเมืองอุบลฯ แล้วท่านเสาะแสวงหา เรียนจนกระทั่งถึงกรุงเทพฯ ไปพักวัดคอกหมู หรือ วัดอะไรก็ไม่ทราบ นอกกรุงเทพฯ แล้วเรียนหนังสือ ณ ที่นั้น

สมัยนั้น พระกรุงเทพฯ คำมาก็เตะตะกร้อสนุกสนานกัน ส่วนท่านมีแต่ตั้งหน้าตั้งตาเรียนถ่ายเดียว เรียนได้เท่าไรก็จารใส่ใบลานไว้ เพื่อจะเอาไปเผยแพร่เมืองอุบลฯ ต่อไป

พวกพระเหล่านั้นเตะตะกร้อไปๆ มาๆ ตะกร้อไปตกที่หน้าท่าน เขาบอกว่า **ไอ้ลาว ส่งตะกร้อให้ซิ** ท่านอุตสาห์เอาตะกร้อไปส่งให้เขาแล้ว ก็กลับมาจารหนังสืออีกต่อไป อุตสาห์ตั้งหน้าหลับหูหลับตาเรียนต่อไป เพราะไม่มีใครฝาก ญาติพี่น้องก็ไม่มีอีกด้วย

เรียน ณ ที่นั้นจนกระทั่งไม่มีใครสอนได้ ด้วยความวิริยะ พากเพียร เขาเห็นดีเห็นชอบจึงได้ส่งเข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ...

ไม่ทราบว่าคุณเรียนได้ประโยคไหน แต่ด้านปฏิบัติท่านเป็นเยี่ยมองค์หนึ่ง เหตุนั้น **พระจอมเกล้าฯ** จึงได้บัญชาให้ท่านไปเมืองอุบลฯ ตั้งวงศ์ธรรมยุตองค์แรก และการกลับไปเมืองอุบลฯ ครั้งนั้น ได้มีการรับแขกกันเหมือนกับเจ้าเข้าเมือง เห็นจะเป็นเพราะเหตุนี้กระมัง ชาวเมืองอุบลฯ จึงมักกล่าว (เรียกขาน) พระผู้ใหญ่ว่า **ท่านเจ้าท่านนาย** สิบมาจนกระทั่งบัดนี้”

เกี่ยวกับข้อวัตรปฏิบัติของท่าน**พญฺธฺโร (ดี)** นั้น **หลวงปู่เทสก์** กรุณาเล่าดังนี้ :-

“ท่านเป็นองค์แรกที่มาตั้งวงศ์ธรรมยุตที่เมืองอุบลฯ ท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตรงตามธรรมวินัยโดยแท้ ท่านไม่ได้เที่ยวรุกขมูล แต่ชูดงค์วัดท่านก็รักษาไว้ได้ตามสมควรแก่ภาวะสถานที่ คืออยู่วัด เติมนจกรม นั่งสมาธิภาวนา ใ้หัวพระสวดมนต์ แล้วนั่งสมาธิกันอีกที่ นั้นเป็นวิธีหนึ่งหมู่ แต่อยู่กุฏิแล้วก็ทำเฉพาะตนเอง ท่านบริหารหมู่คณะ พร้อมทั้งการปฏิบัติไปด้วย

การตีระฆังของวัดธรรมยุต ซึ่งตี ๔ แล้วจะต้องตีทุกวันเป็นระเบียบของท่านที่ตั้งไว้แต่โน้น ธรรมยุตภาคอีสานจึงต้องรักษาสืบมาจนกระทั่งทุกวันนี้

หมายความว่า ตี ๔ จะต้องลุกขึ้นมาทำวัตรสวดมนต์พร้อมๆ กันทุกองค์ พอหลังจากนั้นแล้วก็นั่งสมาธิภาวนา ต่อนั้นไปใครจะท่องบ่นสวดมนต์อะไรก็ตามใจ

การตั้งวงศ์ธรรมยุตเมืองอุบลฯ นี้ มีอุปสรรคมาก เพราะพระท้องถิ่นไม่เคยปฏิบัติตามธรรมวินัย เห็นธรรมยุตปฏิบัติเข้าก็หาว่าเป็นป่าเถื่อนและเป็นสัตว์จำพวกหนึ่งเท่านั้น

ท่านพญโล (ดี)

แต่อาศัยท่านวางอุเบกขา เห็นว่าทำหน้าที่พุทธศาสนาที่ดีแล้ว
สิ่งภายนอกก็วางเฉยลงได้ ใครจะว่าอะไรทำอะไรก็ตามใจ นานหนักเข้า
ก็ค่อยดีขึ้น เพราะคนด้วยกัน พูดภาษาปรับปรุงความเข้าใจกันได้

ท่านพญโล นี้ เมื่อขึ้นไปเมืองอุบลฯ แล้วได้เผยแพร่วงศ์ธรรมยุต
แต่เฉพาะในเมืองได้ไม่กี่วัด พอหมดอายุ **ท่านเทวธมฺมี (ม้า)** ลีบต่อมา”

๒๑.

วัดสุปัฏน : วัดธรรมยุต วัดแรกของอิสาน

การตั้งวัดธรรมยุตครั้งแรกในจังหวัดอุบลราชธานี หรือวัดธรรมยุตวัดแรกของภาคอิสานนี้ เป็นพระราชประสงค์ของ**พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ที่จะตั้งรากฐานของคณะธรรมยุตในภาคอิสาน

ในปีแรกที่พระองค์ทรงครองราชย์ คือ ปี พ.ศ. ๒๓๙๔ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ **พระพรหมราชวงศา (กุทอง สุวรรณภู)** เจ้าเมืองอุบลราชธานีคนที่ ๓ (พ.ศ. ๒๓๘๘ - ๒๔๐๙) อาราธนา **ท่านพนธุโล (ดี)** ซึ่งเป็นชาวอุบลและเป็น**ปุราณสหธรรมิก** ในพระองค์ พร้อมด้วย**ท่านเทวธมมี (ม้าว)** ให้มาสร้างวัดธรรมยุตขึ้นในอุบลฯ

ท่านพนธุโล (ดี) และคณะ จึงได้ทำการก่อสร้างวัดขึ้นระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๙๔ - ๒๓๙๕ ที่ริมฝั่งแม่น้ำมูลด้านเหนืออยู่ระหว่างตัวเมืองกับ **บึงกาแซว**

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดพระราชทานทุนทรัพย์เป็นเงิน ๑๐ ชั่ง (๘๐๐ บาท) พระราชทาน**เลกวัด** (ผู้ปฏิบัติรับใช้วัด) ๑๐ คน และพระราชทาน**นิตยภัต** แก่เจ้าอาวาส เดือนละ ๘ บาท

การก่อสร้างวัดเสรีจในปี พ.ศ. ๒๓๙๖ ตรงกับ รศ. ๗๒ พระราชทานนามว่า **วัดสุปิตน์** แปลว่า วัดหรืออาศรมของพระฤาษีที่ชื่อดี ภายหลังพระราชทานเปลี่ยนชื่อเป็น **วัดสุปฏิณาราม** แปลว่า **ทำน้ำดี** เพราะวัดตั้งอยู่ในทำเลจุดเรือที่ดี

วัดสุปฏิณาราม จึงเป็นวัดธรรมยุตแห่งแรกของภาคอีสานมี **ท่านพนรุโธ (ดี)** เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก

ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ โปรดให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระอารามหลวงวรวิหาร ชั้นตรี มีนามว่า **วัดสุปฏิณารามวรวิหาร** มีพื้นที่ตามโฉนด ๒๐ ไร่ ๓๘.๓ ตารางวา

(อ้างอิงข้อมูลจากหนังสือของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ)

ภาพทำวัดสุปฏิณารามวรวิหาร
ริมแม่น้ำมูล เมื่อครั้งอดีต

วัดธรรมยุตวัดแรกของภาคอีสาน

พระอุโบสถวัดสุปฏิณาราม

๒๒.

ท่านเทวธมมี (ม้าว)

ท่านเทวธมมี (ม้าว) เป็นพระอาจารย์สายธรรมยุตองค์แรกของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล

ท่านเทวธมมี (ม้าว) เป็นหลานของท่านพนฺธุโล (ดี) ได้รับอาราธนามาเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) วัดธรรมยุตวัดที่ ๒ ของภาคอีสาน

ท่านเทวธมมี (ม้าว) เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๖๑ ในเมืองอุบลราชธานี

ในช่วงที่ท่านพนฺธุโล (ดี) ไปศึกษาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ เมืองหลวง และเป็นสหธรรมิกในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ท่านได้กลับมาเยี่ยมบ้านเกิดที่อุบลฯ ขากลับได้นำพระหลานชายคือ ท่านเทวธมมี (ม้าว) เข้ากรุงเทพฯ ด้วย โดยพาเข้าถวายตัวเป็นพระศิษย์หลวง ซึ่งศิษย์หลวงเดิมมีอยู่ ๔๘ รูป

ดังนั้น ท่านเทวธมมี (ม้าว) จึงได้เป็นสัทธิวิหาริก แห่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีสมเด็จพระสังฆราช (สา) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ เมื่อครั้งทำญัตติกรรมเป็นธรรมยุต

ท่านพนฺธุโล (ดี) องค์ปฐมแห่งพระธรรมยุตสายอีสานนี้ ได้ส่งศิษย์เข้าไปศึกษาเล่าเรียนทั้งด้านปริยัติและการอบรมวิปัสสนากรรมฐานในกรุงเทพฯ หลายรุ่น ซึ่งต่อมาพระมหาเถระเหล่านั้นได้มี

บทบาทสำคัญในการแผ่ขยายการศึกษาทางพระพุทธศาสนา และการแผ่ขยายของคณะธรรมยุตไปยังที่ต่างๆ ทั่วภาคอีสาน และภาคอื่นๆ ของประเทศ

พระมหาเถระสายธรรมยุตที่**ท่านพนฺธุโล (ดี)** ส่งไปศึกษาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ และกลับมาสร้างความสำเร็จให้พระศาสนา ที่มีชื่อเสียงมาก ได้แก่

- อาชญาท่านกำ คุณสมบุโน
- ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท)
- พระอริยกวี (อ่อน ธรรมรชฺชิตโต)
- ท่านอาจารย์สีทา ชยเสโน
- พระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน)
- ท่านเจ้าคุณสมเด็จพะมหาวีรวงศ์ (อ้วน จิตฺโส)

พระมหาเถระแต่ละองค์ล้วนแต่มีผลงานในด้านพระศาสนาที่เป็นคุณูปการอันยิ่งใหญ่มาถึงพวกเราอันเป็นลูกหลานเหลนรุ่นหลัง

หลวงปู่เทศก์ เทสรฺรสี ได้เล่าถึง**ท่านเทวธมฺมี (ม้าว)** ดังนี้ :-

“**ท่านเทวธมฺมี** องค์นี้ ข้าพเจ้าเป็นเณรไปอยู่เมืองอุบลฯ มีคนเฒ่าคนหนึ่ง เขาตั้งให้แกเป็น**สังฆการี** แต่อาตมาก็จำชื่อแกไม่ได้ แกเล่าให้ฟังว่า

ท่านเทวธมฺมี องค์นี้ **ปฏิบัติเคร่งครัดในกรรมฐานยิ่งนัก** ไปบิณฑบาตก็เอาตาลปัตรกันหน้าไป

ท่านเกิดโรคหูเป็นหนอง แมลงวันขึ้นใส่เลยเกิดเป็นตัวหนอนขึ้น หนองไหลหูท่าน เขาจะควักออกก็ไม่ให้เอาออก หนองไหลจนมรณภาพ

การมรณภาพ ท่านก็นั่งขัดสมาธิสิ้นลมหายใจในอริยาบถนั่นเอง
ท่านมีเมตตามาก กลัวสัตว์อื่นจะเป็นทุกข์เพราะเหตุการณ์กระทำ
ของท่าน บ้านใครมีตัวเรือดมากๆ ไปขอมาเลี้ยงไว้ที่นอนท่านแหละ

เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนของโลก สมทุกประการอย่างท่าน
เทวธมฺมี แม้กระทั่งถึงสัตว์ที่เป็นสังเสทชะ และอสังเสทชะ ซึ่งไม่รู้
เดียงสาเลย ท่านก็เมตตาให้เขาได้ความสุข นับประสาอะไรแต่คนที่รู้
เดียงสากัน

จิตที่มีเมตตาแล้วแผ่คลุมไปถึงสัตว์ทุกจำพวกเขาเห็นเป็นมิตร
ไปในที่ทุกสถาน สัตว์ที่เป็นศัตรูก็เป็นมิตร ถ้าใครคิดอิจฉาในผู้ที่มี
เมตตาเช่นนั้นย่อมถึงความวิनाศ เรื่องเหล่านี้ย่อมเห็นประจักษ์อยู่
ทั่วไป”

น่าเสียดายที่ไม่มีมีการจดบันทึกประวัติของพระมหาเถระองค์นี้ไว้
ให้ลูกหลานรุ่นหลังได้ศึกษากัน

มีข้อมูลอีกส่วนหนึ่ง เล่าไว้ดังนี้

เมื่อตอนที่**ท่านพนฺธุโล (ดี)** ได้นำพระหลานชาย คือ **ท่าน**
เทวธมฺมี (ม้าว) เข้าถวายตัวเป็นศิษย์ของ**พระองค์ท่าน รัชกาลที่ ๔**
เมื่อทรงผนวช และเป็นองค์อุปัชฌาย์

พระองค์ท่านได้ใช้เทียนส่องดูหน้า**ท่านเทวธมฺมี** เป็นเวลานาน
พระองค์ท่านคงตรวจดูบุคลิกลักษณะ ซึ่งท่านเป็นพระหนุ่ม ร่างใหญ่
ใบหน้าคมคาย เป็นที่สับอรรถยาศัย

พระองค์ตรัสว่า เออ! ชรัวดี คนอย่างนี้ทำไมไม่เอามาเยาะๆ

ท่านพนฺธุโล (ดี) กราบทูลว่า “หายากพระเจ้าข้า”

ท่านเทวธมมี (ม้าว)

ท่านเทวธมมี (ม้าว) จึงได้เป็นศิษย์ หรือ สัททวิहारิกรุ่นแรก
ในพระองค์ท่านรัชกาลที่ ๔ เมื่อตอนเปลี่ยนญัตติกับคณะธรรมยุต
พระองค์ท่านทรงเป็นพระอุปัชฌาย์ ต่างได้อยู่ศึกษาปริยัติธรรม
ปฏิบัติสมาธิภาวนา และศึกษาขนบธรรมเนียมประเพณีในสำนัก
อุปัชฌาย์จารย์

๒๓.

วัดศรีทอง

วัดศรีทอง หรือ **วัดศรีอุบลรัตนาราม** มีความสำคัญต่อ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** เพราะท่านเริ่มเข้าสู่คณะธรรมยุตโดยเข้ามารับการอบรมธรรม และทำวัตรตติกรรมเป็นพระธรรมยุตที่วัดนี้

วัดศรีทอง สร้างโดย **พระอุปฮาด (โท)** ต้นตระกูล **ณ อุบล** ผู้เป็นบิดาของ **พระอุบลเดชประชารักษ์ (เลื้อ ณ อุบล)** กรมการเมืองอุบลราชธานี

พระอุปฮาด (โท) ได้มีจิตศรัทธายกที่ดินส่วน เนื้อที่ ๓๐ ไร่เศษ สร้างขึ้นเป็นวัด เมื่อปีเถาะ รัตนโกสินทร์ศก ๗๔ ตรงกับปี พ.ศ. ๒๓๙๘ เป็นปีที่ ๕ แห่งรัชกาล **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔**

หลังจากที่ **ท่านเทวธมฺมี (ม่วง)** ได้รับอาราธนาเป็นเจ้าอาวาส **วัดศรีทอง** ก็ได้กลายเป็นวัดธรรมยุตวัดที่สองของภาคอีสาน

ชื่อของ **วัดศรีทอง** ตั้งตามนิมิตมงคลที่เห็นเป็นแสงสว่างกระจ่างไปทั่วบริเวณสวนแห่งนี้ในขณะที่ประกอบพิธีถวายที่ดินยกให้เป็นที่สร้างวัดในพระพุทธศาสนา

หลังจากมาเป็นเจ้าอาวาสได้ ๒ ปี **ท่านเทวธมฺมี (ม่วง)** ก็ได้สร้างพระอุโบสถขึ้น และผูกพัทธสีมาในปี พ.ศ. ๒๔๐๐ และได้ให้ **ญาท่านสีทา ชยเสโน** เป็นช่างดำเนินการสร้างหอพระแก้ว เพื่อเป็นที่ประดิษฐาน **พระแก้วบุษราคัม** ซึ่งประดิษฐานอยู่ในพระอุโบสถในปัจจุบันนี้

วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม)

พระแก้วบุษราคัม

วัดศรีทอง

พระประธานในศาลาการเปรียญ

พระแก้วบุษราคัม องค์นี้ ถือเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองอุบลฯ มาแต่โบราณ เมื่อถึงเทศกาลสงกรานต์ชาวเมืองอุบลราชธานีต่างพร้อมใจกันประกอบพิธีสมโภชเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ากราบนมัสการ และถวายน้ำสรงขอพร เป็นประจำทุกปี

(หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้เล่าถึงความเป็นมาของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์พระองค์นี้ ผมขอนำเสนอในตอนต่อไป)

หลังจาก**วัดศรีทอง** เป็นวัดธรรมยุตแล้วก็มีกรขยายเพิ่มจำนวนวัดและภิกษุสามเณรมากขึ้นโดยลำดับ จนกระทั่งภาคอีสานมีวัดและพระเถระในคณะธรรมยุตมากกว่าทุกภาคในประเทศไทย

๒๔.

พระแก้วบุษราคัม

ก่อนจะนำเสนอเรื่องราวของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** โดยตรง ผมขอแนะนำเรื่อง **พระแก้วบุษราคัม** พระศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดอุบลราชธานี ตามที่ **หลวงปู่ใหญ่** ท่านเล่าให้ลูกศิษย์ฟัง นำมาที่ท่านผู้อ่านได้รับทราบก่อน

หลังจากท่าน **ทอธรมมี (ม้า)** มาปกครอง **วัดศรีทอง** แล้วประชาชนได้หลังไหลไปพึ่งเทศน์ ปฏิบัติธรรม รับพระไตรสรณคมน์จากท่าน เจ้าอาวาสจนแน่นขนัดทุกวัน

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้เล่าเรื่องมหัศจรรย์ที่ **วัดศรีทอง** ให้ลูกศิษย์ฟัง และได้รับการถ่ายทอดต่อจาก **พระอาจารย์บัวพา ปญฺญาภาโส** ศิษย์อุปัฏฐากไถ่ชีวิต ว่า ครั้งหนึ่งเวลาเย็น ซึ่งเป็นวันพระ ภายในอุโบสถ **วัดศรีทอง** จะมีแสงขาวนวลสว่างไสวด้วยรัศมีขึ้นมาเอง และบอกว่า **อาชญาท่านทอธรมมี** เคยเล่าว่า เป็นเพราะเทวดามานมัสการบูชา **พระแก้วบุษราคัม** นั้นเอง

พระแก้วบุษราคัม ศักดิ์สิทธิ์องค์นี้ เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หรือปางชนะมาร ขนาดหน้าตัก ๓ นิ้ว ตามประวัติเล่าว่า มีพระกรรมฐานรูปหนึ่งเป็นผู้อัญเชิญมาประดิษฐานไว้ที่ **วัดศรีทอง**

ตามประวัติบอกว่า พระชุตติกรรมฐาน รูปนี้ได้เที่ยวจาริกไปตามป่าเขาลำเนาไพร ท่านผ่านไปถึงหมู่บ้านแห่งหนึ่ง สภาพเป็นภูเขาสูงเป็น**หมู่บ้านชา** คือ **พวกชาวชา** อาศัยอยู่

พวกชาวชาเป็นชาวป่าที่ห่างไกลจากความเจริญ แทบจะว่ามีความเป็นอยู่เยี่ยงมนุษย์ยุคหินจริงๆ ไม่มีเสื้อผ้า ปกปิดร่างกายด้วยใบไม้ และหนังสัตว์

พระชุตติกรรมฐานรูปนั้นเข้าไปเพื่ออาศัยบิณฑบาต พอไปถึงหมู่บ้าน ท่านเห็นภาพที่ชวนให้เศร้าสลดมาก คือเห็นเด็กคนหนึ่งใช้เชือกผูกที่คอพระพุทธรูปแล้วลากเล่นอย่างสนุกสนานไปรอบๆ ลานบ้าน ด้วยไม่รู้ว่าเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญสูงสุดในพระพุทธรูปศาสนา

พระท่านตรงไปพูดจาขอสิ่งอันเป็นมงคลนั้นจากเด็ก เด็กไม่เคยเห็นพระมาก่อน จึงวิ่งหลบหากที่กำลังโดยทิ้งพระพุทธรูปไว้บนดิน

พระท่านไปเหยียบพระพุทธรูปตั้งขึ้น แล้วก็ล้มกราบบนพื้นดิน ๓ หน ด้วยกิริยาที่แสดงความเคารพอย่างแท้จริง

ทันใดนั้นมีผู้ชายชาวชากลีบกว่าคน มือถืออาวุธ เข้ามารุมล้อมท่าน ด้วยกิริยาอาการที่พร้อมจะล่าเหยื่อ หรือต่อสู้กับศัตรู พวกเขามีทั้ง หน้าไม้ หลาว และหอก เตรียมพร้อมอย่างครบครัน

พระท่านกำหนดจิตแผ่เมตตาไปยังพวกคนเหล่านั้น ทำหน้ายิ้มแย้มแสดงความเป็นมิตร พร้อมทั้งเปิดจีวรทำท่าแสดงให้รู้ว่าท่านไม่มีอาวุธ และไม่เป็นภัยต่อพวกเขา

เมื่อพวกเขายอมรับรู้ว่าพระท่านไม่เป็นภัย จึงส่งสัญญาณขอให้ท่านตามพวกเขาไปทางหัวหน้าหมู่บ้าน เมื่อไปถึง พบว่าพวกชาวชากล่านั้นให้ความเคารพและเกรงกลัวต่อหัวหน้าหมู่บ้านมาก

หัวหน้าหมู่บ้านพอจะพูดกันรู้เรื่องดีกว่าพวกลูกบ้าน พระท่านเจรจาทูลพระพุทธรูปที่เด็กลากเล่น

หัวหน้าหมู่บ้านบอกว่าเขาให้ไม่ได้ กลัวผีจะโกรธเอา เพราะผีเฒ่าของเล่นนั้นแก่เด็กมา ถ้าให้ไปเดี๋ยวผีจะโกรธและจะทำร้ายพวกเขา เขาเล่าต่อไปว่า พวกเขาได้วัตถุชิ้นนั้นมาจากในถ้ำซึ่งอยู่บนยอดเขาสูง พวกเขาเห็นเป็นช่องแปลก เมื่อถูกแดดจะส่องแสงเลื่อมพรายเป็นประกายสวยงาม ถ้าเอาวัตถุชิ้นนั้นไปไว้ในสวน หรือในที่ปลูกข้าว พวกนกกาไปป่าไม่กล้าลงกินพืชผลเป็นอันตราย แม้พวกสัตว์ใหญ่ก็ไม่กล้าเข้ามาในบริเวณนั้น และที่แปลกอีกอย่างคือ ในกลางคืนบางครั้งจะส่องแสงเป็นประกายสว่างไสวขาวนวลมาก สีนวลสวยงามยิ่งกว่าพระจันทร์วันเพ็ญ พวกตนจึงเก็บเอาไว้ให้เด็กเล่น

หลังจากการเจรจาเป็นเวลานาน หัวหน้าหมู่บ้านจึงใจอ่อนและยอมมอบพระพุทธรูปองค์นั้นให้แก่พระท่าน ท่านได้นำไปมอบให้เจ้าเมืองในนครเวียงจันทน์ แล้วถูกอัญเชิญไปประดิษฐานไว้คู่กับพระแก้วมรกต

เมื่อครั้งที่ **สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ ๑** ครั้งดำรงตำแหน่งแม่ทัพเป็น**เจ้าพระยามหากษัตริย์ศึก** ยกทัพไปตีนครเวียงจันทน์ แล้วได้อัญเชิญ**พระแก้วมรกต** และ**พระแก้วบุษราคัม** มายังกรุงเทพฯ และต่อมา **พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว** ได้ทรงประทาน**พระแก้วบุษราคัม**ให้แก่**อาชญาท่านเวรธมฺมีย์ (ม้าว)** ซึ่งเป็นลัทธิวิหริกของพระองค์ท่านให้นำมาประดิษฐานไว้ที่จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้มาประดิษฐานในพระอุโบสถ**วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม)** トラบเท่าทุกวันนี้

ทั้งหมดนี้สรุปมาจากบันทึกของท่าน**พระครูพิบูลธรรมภาณ (หลวงพ่อโชติ อาภคโค)** วัดภูเขาแก้ว อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

พระแก้วบุษราคัม
พระคู่บ้านคู่เมือง อุบลราชธานี
ในอุโบสถวัดศรีอุบลรัตนาราม

เรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของพระแก้วบุษราคัม มีต่อไปว่า

ในปีหนึ่ง จังหวัดอุบลราชธานีเกิดภาวะวิปริตของดินฟ้าอากาศ เกิดความแห้งแล้ง ฟ้าฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล ชาวนาชาวสวนไม่สามารถเพาะปลูกได้ บางทีถึงกับอดตายก็มี

ชาวบ้านได้พากันมาปรึกษาอาชญา**ท่านเทวธมฺมี** ขออาราธนาพระแก้วบุษราคัมออกแห่แห่นรอบเมือง เพื่อทำพิธีขอฝนให้ชาวเมืองได้มีโอกา**สขุดสร้งน้ำ** โดยทั่วกัน

ก่อนนี้ชาวบ้านได้เคยจัดการบวงสรวงและพิธีกรรมต่างๆ มาแล้ว ตามความเชื่อที่ถือกันมาแต่โบราณ นับตั้งแต่พิธีพราหมณ์ พ่อมดหมอผี การเช่นสรวงบูชาขัณฑ์ต่างๆ นานา ก็ไม่เป็นผล

เมื่อจัดพิธีอัญเชิญ**พระบุษราคัม** แห่รอบเมือง ชาวบ้านร้านตลาดได้พากัน**ขุดสร้งน้ำอบน้ำหอม** กันแล้ว ก็เกิดเหตุอัศจรรย์เกิดฝนตกชุ่มฉ่ำอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน ยิ่งความปลาบปลื้มยินดีและเลื่อมใสศรัทธาให้กับชาวอุบลราชธานี ต่างก็กล่าวขานถึงอภินิหารของพระแก้วบุษราคัมกันมาตั้งแต่นั้น

พระแก้วบุษราคัมจึงเป็นพระมิ่งขวัญคู่บ้านคู่เมืองอุบลฯ นับตั้งแต่นั้นมาตราบเท่าปัจจุบัน ซึ่งทาง**วัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม)** ได้จัดเป็นประเพณีแห่และสร้งน้ำพระบุษราคัมเป็นประจำทุกปีในวันเพ็ญเดือน ๓ สืบต่อกันมาไม่เคยขาด

๒๕.

การสอนของท่านเทวธมมี (ม้า)

อาชญาท่านเทวธมมี (ม้า) ได้ใช้วัดศรีทอง เป็นศูนย์กลางเผยแผ่พระธรรมคำสอนที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยให้แก่พระภิกษุสามเณร อุบาสกอุบาสิกา ตลอดจนประชาชนทั่วไป

ดังนั้น ทั้งพระเณร และประชาชนจากที่ต่างๆ ต่างหลั่งไหลมาฟังเทศน์ ปฏิบัติกรรมฐาน ที่วัดศรีทอง กันอย่างเนืองแน่นเป็นประจำ

พระธรรมเทศนาของท่านเทวธมมี แตกต่างจากการสอนที่มีอยู่ในขณะนั้น คือท่านสอนให้มีเหตุมีผล อย่าเชื่ออะไรโดยไม่พิจารณาด้วยปัญญา อย่าเชื่อโดยความหลงงมงาย หลงผิดในลัทธิประเพณีบางอย่างที่ขัดต่อหลักการของพระพุทธศาสนา

ท่านสอนให้เลิกละประเพณีบางอย่างที่ขัดต่อคำสอน ให้ประพฤติในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม ได้แก่ การแสดงตนเข้าถึงพระไตรสรณคมน์กันใหม่ ให้ยึดเอาสามรัตนะ คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งที่ระลึกอันเกษม ที่จะนำพาให้พ้นทุกข์

สอนให้เลิกละกินของดิบของตาย งดบริโภคเนื้อสัตว์ ๑๐ อย่างตามที่พระองค์ทรงห้าม ไม่กราบไหว้ศาลผีปู่ตา ให้เลิกการเช่นไหว้บูชา

ถือผีถือสา เพราะสิ่งเหล่านั้นไม่ใช่สรณะที่พึ่งอันแท้จริง ไม่ช่วยให้คน
พ้นทุกข์ได้ มันเป็นเพียงมายาหลอกให้เราหลงเชื่อ ใฝ่มหาย

การบวงสรวงผีอาจช่วยด้านกำลังใจได้บ้าง ถ้าหากผีดีจริงมัน
จะไปเป็นปรตเวทหนารับเครื่องเช่นสรวงสังเวชญาของเราอยู่อย่างนั้น
หรือ ถ้ามันดีจริง ทำไมจึงต้องเป็นอยู่อย่างอดหยากปากแห้งอยู่อย่างนั้น
ทำไมไม่ไปเกิดไปขานกับเขาลักที่

เหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะผีก็คือความชั่ว บุคคลเคยประกอบ
กรรมทำชั่วร้ายเอาไว้ เมื่อตายไปจึงไปเป็นผีตกนรกหมกไหม้ พอพ้น
ขึ้นมาก็ยังกลายเป็นปรตเวทหนาก็ จนกว่าพวกมันจะหมดเวรหมดกรรม
มีคุณงามความดีขึ้นมาใหม่ จึงจะได้กลับมาเกิดเป็นคนกับเขาได้อีก

เมื่อความเป็นมาของผีเป็นอย่างนี้ พวกเรายังจะไปนับถือพวกที่
เคยทำชั่วมาแล้วเช่นนั้นหรือ ดังนั้น ผู้ที่นับถือผีก็คือผู้ที่นับถือผู้ที่ทำ
ความชั่วนั่นเอง เมื่อตายไปต้องไปเป็นลูกน้องผี ไปอยู่กับผี คอยรอรับ
เครื่องสังเวชจากพวกมนุษย์

เมื่อมนุษย์ไม่นำไปให้ก็ต้องอยู่อย่างอดๆ อยากๆ ความหิว
กระหายกดดันบังคับ จนทำให้ต้องเข้าสิงกายมนุษย์ หรือต้อง “ซุน”
ให้เจ็บให้ป่วยเพื่อขออาหาร ให้เขาสังเวชเช่นสรวงไปให้กิน ต้องอดอยาก
ปากแห้งอยู่อย่างนั้น จนกว่าจะได้ไปผุดไปเกิด

ส่วนเราเป็นมนุษย์ผู้มีใจสูงแล้ว เพราะสามารถที่จะทำให้มรรคผล
นิพพานให้เกิดขึ้นได้ แล้วคิดจะพากันมาหลงมหายนับถือผีกัน
อยู่ทำไม

พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ นำพาพวกเราสู่อารยธรรมแนวใหม่ที่
พระองค์ท่านค้นพบ ที่สมบูรณ์ด้วยเหตุผล แล้วพวกเรายังจะพากันทูลนา
ตาเถื่อนอยู่อีกหรือ

การนับถือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ คือการทำความดีด้วยกาย วาจา ใจ เมื่อเราทำดี ตายไปก็จะไปสู่สิ่งที่ดีคือ **สุคติ** ไม่ต้องไปเกิดทนทุกข์ทรมานเป็นเปรตเวหนาท่อไป

ท่านเทวธมฺม ยังสอนต่อไปว่า เรื่อง **กรรม** นี้ คือพระญาณที่พระพุทธเจ้าท่านตรัสรู้ในยามที่สอง ในจำนวนทั้งหมด ๔ ญาณ

กรรม คือการกระทำประกอบด้วยเจตนา ความตั้งใจ จงใจ ใจไม่ว่าดีหรือชั่ว กรรมนั้นจะตามสนองผู้กระทำไม่ช้าก็เร็ว ไม่ชาตินี้ก็ชาติหน้า เพราะเรา **มีกรรมเป็นของของตน มีกรรมเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย**

ดังนั้น พวกที่ไปหลงในพิธีกรรมต่างๆ เช่น หักไม้ใส่มือ ดูหมองสังเวท เช่น สรวงบูชา ถือถุภษ่งามยามดี วันจรมวันพู่ วันดีวันร้าย ถือผี ถือสาง จึงเป็นลัทธิของคนโง่เขลา ไกลจากอารยธรรม ไกลจากแสงสว่าง คือ **พระธรรม** เพราะเป็นการถือปฏิบัติตนอกริตนอกรอยของพระพุทธศาสนาไปแล้ว

เมื่อเป็นเช่นนั้นอย่าหวังเลยว่า จะทำมรรคผล นิพพาน ให้บังเกิดขึ้นได้

พวกเชื่อดวงชะตา หว่าพระพรหมลิขิตขีดเส้นชีวิตให้เป็นไป จึงเป็นอารยธรรมของคนยุคหิน เพราะชีวิตของมนุษย์สัตว์โลกจะเป็นไปอย่างไรนั้น จะดีจะชั่ว จะสุขจะทุกข์ ก็ด้วยผลแห่งกรรมเท่านั้น ที่ตามสนอง ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต

พระพุทธองค์ทรงเปรียบเทียบเวไนยสัตว์ เหมือนกับดอกบัว สี่เหล่า บุคคลที่หลงมกมายในสิ่งที่กล่าวมานี้คือเหล่าบัวที่ยังเป็นหน่อจมปลักอยู่ในโคลนตม ไกลจากแสงสว่าง ไกลจากพระพุทธศาสนามาก เป็นผู้อยู่นอกศาสนา

ศาสนา คือการปฏิบัติด้วยกาย วาจา ใจ เท่านั้น แม้ตัวจะกราบไหว้ทุกวี่ทุกวันก็ตาม พอออกจากวัดไปก็ไปไหว้ผีไหว้เจ้า สังเวียง บวงสรวงศาลพระภูมิ **ไตรสรณคมน์** ก็ขาดแล้ว เสร้าหมองแล้ว การเข้าวัดก็ไม่มีความหมายอะไร

ท่านยังสอนต่อไปว่า เราแขวนพระ เราถือพระ ก็คือเราอาราธนาเอาคุณพระไตรสรณคมน์ หรือพระรัตนไตรมาไว้ในตัวเรา เพราะพระที่เราแขวนเราถือ ก็คือสัญลักษณ์คุณเครื่องของพระไตรสรณคมน์ เมื่อเราถือเอาพระไตรสรณคมน์ คือ พระพุทฺธ พระธรรม และพระอริยสงฆ์ สรรณะอันนั้นก็เต็มเปี่ยมอยู่ในตัวเรา

บุคคลที่แขวนพระห้อยพระอยู่ในคออยู่ที่ตัว เมื่อพระไตรสรณคมน์ที่ท่านสละทิ้งอยู่ในวัดตมุงคละเหล่านั้น พอมนุษย์ไม่มีความเชื่อถือ ยังจะน้อมเอาคุณอันอื่นที่ไม่เป็นแก่นสารเข้าไปอีก ทั้งกินเหล้า ฆ่า ประพฤติผิดศีลธรรม ท่านจะอยู่ต่อไปในวัดตมุงคละนั้นได้อย่างไร

ในเมื่อ**ท่าน** ก็คือศีลธรรม ท่านก็เสด็จออกจากวัดฤ เหล็กทอง ปูน ดิน ว่าน เหลือเพียงเศษเหล็ก เศษทอง เศษปูน เศษดิน เศษว่านเท่านั้นเอง

เมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้องแล้ว จะให้ท่านคุ้มครองรักษาเราได้อย่างไร ทั้งๆ ที่ท่านเป็นผู้หนึ่งที่ยอมรับอยู่มิใช่หรือว่าพระเครื่อง เครื่องรางของขลังมีอยู่จริง ฯลฯ

ภาค ๒ : บนทางเส้นใหม่

๒๖.

เข้าเป็นศิษย์ท่านเทวธมมี

หลังจากที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** ตัดสินใจจะขอบวชตลอดชีวิต และได้สละข้าวของเงินทองที่เคยสะสมมาจนหมดสิ้นแล้ว ท่านก็ได้พยายามคิดทบทวนดูจิตดูใจของท่านเองว่า เราบวชเรียนมากี่มากกว่าสิบปีแล้ว จนสามารถท่องจำพระวินัยได้เกือบหมด แต่เหตุไฉนจิตใจของเราจึงยังมีตมนอนธกกาลอย่างนี้หนอ ที่เราดำเนินมาตั้งแต่ต้นเห็นจะไม่ถูกทางแน่นอน เราจำเป็นจะต้องหาทางเดินเส้นใหม่

หลวงปู่ใหญ่ พยายามมองหาผู้รู้เพื่อชี้แนะทางเดินที่ถูกต้องในสมัยนั้นได้ทราบข่าวว่า **อาชญาเทวธมมี (ม้า) ที่วัดศรีทอง** เป็นพระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตรงต่อพระธรรมวินัย ตรงต่อมรรคผลนิพพาน

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่**พิจารณาอย่างรอบคอบแล้ว ท่านจึงละทิ้งทิฐิฐิความเป็น “ญาติ” ของท่าน มุ่งตรงไปยัง**วัดศรีทอง** ที่สำนักของ**อาชญาท่านเทวธมมี** ทันที เพื่อขอรับฟังธรรม

เมื่อไปถึง **อาชญาท่าน** ได้เทศน์อบรมสั่งสอนให้ละเลิกการกระทำที่ไม่ถูกต้องตามพระธรรมวินัย และที่ไม่ใช่หนทางของพระพุทธเจ้าที่ดำเนินมา เป็นต้นว่า การเช่นสรวงบูชา พาเขาแต่งเสียเคราะห์เสียคาย ผูกดวง ดูดวง หาฤกษ์หายาม วันจรมวันฟู เวลาดีเวลาร้าย เครื่องรางของขลัง คงกระพันชาตรี

การกระทำเหล่านี้ นอกจากเป็นการกระทำนอกกลุ่มนอกทางห่างไกลจากมรรคผลนิพพานแล้ว ยังเป็นการมอมเมาให้ประชาชนออกนอกรีตนอกรอยของพระพุทธศาสนาอย่างสิ้นเชิง

นอกจากนี้แล้ว **อาชญาท่าน** ยังแนะนำให้เลิกละเครื่องเกี่ยวข้องกับ**ในประเพณีบางอย่าง อันเป็นทางเครื่องติดโลกโลภีย เครื่องสังสมกิเลส ให้พอกพูน** ซึ่งพระสงฆ์ไม่ควรไปยุ่งเกี่ยว ได้แก่ การเล่นบั้งไฟ เล่นกลองแข่ง กลองเลี้ยง เล่นเรือแข่ง เป็นต้น

ผู้ที่ต้องการเข้าถึงมรรคผลนิพพาน จะต้องเลิกลาสิ่งดังกล่าวข้างต้นโดยเด็ดขาด และหันเข้ามาประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่แท้จริง ได้แก่การเจริญศีล สมาธิ และปัญญา ให้เต็มรอบบริบูรณ์ ซึ่งเป็นของที่ไม่วิปริตแปรผัน อันพระพุทธรเจ้าและพระอรหันตสาวกได้พาดำเนินมาแล้วด้วยดี

ท่านอาชญาเทวธมมี ได้สอนต่อไปว่า พระ คือผู้ประเสริฐผู้สละเพศจากคฤหัสถ์แล้ว จะต้องไม่เป็นผู้ชวนชวยเพื่อ ลาก ยศ สุข สรรเสริญ เพราะอันนั้นมันคือเหล็กแดงของร้อนโดยแท้ นั้นเป็นเรื่องของฆราวาส ญาติโยมเขาทำกัน

พระเราจะต้องรู้ จะต้องทำความเข้าใจ ด้วยพระเราเป็นที่สักการะ เป็นื่อนานาบุญของโลก **สมณะ คือผู้สงบ ผู้เห็นภัยในวัฏฏสงสาร** ความทนทุกข์ทรมาน ความเจ็บความตาย ความโศกเศร้าโศกาอาดูร

ให้เบื่อหน่ายให้เห็นภัยในวัฏฏเหล่านี้ พยายามทำให้สิ้นให้หมดอย่าไปยึดถือ แม้ยังไม่สิ้นไม่หมด ก็จะเป็นอุปกนิสัยติดตามตนต่อไปในภพภาคหน้า

การปฏิบัติของผู้เดินทางในเส้นทางศีล สมาธิ ปัญญา คือ การปฏิบัติที่กาย วาจา ใจ ของเรานี่เอง เป็นหนทางของพระอรียเจ้า

สาวกผู้ยึดมั่นในธุดงค์วัตร ๑๓ คือกัลบุตรของพระตถาคต โดยแท้

ผู้พิจารณาไปนอกเหนือจากอริยสัจ คือผู้หลงทางเพราะมีดวงตา อันมืดบอด

ท่านหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้พิจารณาตามคำสอนของ อาชญาท่านเทวธมฺมึ ก็เห็นจริงไปตามกระแสธรรมที่ท่านแสดง แล้ว ท่านรับมาลงมือปฏิบัติในทันที โดยไม่มีข้อสงสัยในคำสอนแต่อย่างใด

รูปหล่อพระวชิรญาณภิกขุเสด็จออกธุดงค์

๒๗.

พาหุมนะ เข้ารับการอบรมธรรม

ในระยะแรกๆ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ไปรับฟังโอวาธรรม จาก **อาชญาท่านเทวธมฺมี** เพียงองค์เดียว แล้วนำมาพิจารณาประพฤติปฏิบัติจนเห็นจริงตาม**กระแสธรรม** ที่ได้สดับรับฟังมา และเริ่มต้นนั่งสมาธิภาวนา เติบจนกรม ตามวิธีการที่ได้รับมาอย่างจริงจัง ได้รับความสงบ ความเย็นใจและเห็นว่าเป็นแนวทางที่ตรงกับจริตของท่าน มีความมั่นใจในการปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้น

ต่อมา**หลวงปู่ใหญ่** ก็ได้ชักชวนสหธรรมิกที่ใกล้ชิด คือ **หลวงปู่หนู จิตปญฺโณ** (ภายหลังมีสมณศักดิ์ที่**พระปัญญาพิศาลเถร** เจ้าอาวาส **วัดปทุมวนาราม** เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ) และหมู่คณะที่พำนักอยู่วัดได้ด้วยกันไปฟังเทศน์ที่**วัดศรีทอง**ด้วยเป็นจำนวนมาก

หลังจากที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และพระภิกษุสามเณรได้รับการอบรมธรรมจาก**อาชญาท่านเทวธมฺมี** แล้ว การประพฤติปฏิบัตินอกหนทางพระศาสนาที่เคยทำมาแบบเก่า ก็พากันเลิกหมด หันเข้ามาประพฤติปฏิบัติด้วยการเดินจงกรม ทำสมาธิภาวนา พยายามรักษาศีลให้บริสุทธิ์ เลิกการฉันทเพลโดยฉันทหนเดียวเป็นวัตร เป็นการปฏิบัติแนวใหม่เพื่อมุ่งตรงต่อนิพพานอย่างจริงจังมากขึ้น โดยที่ไม่เคยได้รับรู้ในเรื่องเหล่านี้มาก่อนเลย

การประพาศปฏิบัติตนใหม่ของ**หลวงปู่เสาร์**และพรรคพวกนี้ ทำให้ญาติโยมและพระภิกษุบางพวกไม่พอใจ โดยเฉพาะเมื่อท่านเลิกเล่น**เรือแข่ง** (การแข่งขันเรือ) ทำให้ญาติโยมส่วนมากไม่พอใจ พวกนั้นคิดว่าร้ายท่านต่างๆ นานา หว่าท่านทำลายประเพณีที่ทำสืบทอดกันมานาน โดยเฉพาะเรือแข่งของวัดใต้นั้นมีชื่อเสียงมาก

เสียงนินทาว่าร้ายต่างๆ มีมากกระทบท่านมากมาย แต่**หลวงปู่ใหญ่** ท่านก็เฉยเสีย ไม่ปริปากโต้ตอบใดๆ ทั้งสิ้น แต่ท่านก็ไม่ได้ขัดขวางการกระทำของคนอื่น แต่จะให้ลงมาเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงพาพระเถรและประชาชนลงแข่งเรือในนามของวัดนั้น ท่านไม่ขอยุ่งเกี่ยวกับ

เมื่อเห็น**หลวงปู่ใหญ่** เดินจงกรม นั่งสมาธิอย่างเอาจริงเอาจัง ก็โดนเพื่อนพระด้วยกัน แม้กระทั่งพระผู้ใหญ่บางท่าน ต่างพูดเยาะเย้ยเสียดสีท่านว่า “ถ้าญาติโยมไปสวรรค์นิพพานจริงๆ ก็ขอห้อยขอแขวนหางด้วยดี”

โดยนัยแห่งคำพูด ก็หมายถึงว่าถ้าหาก **หมา** สามารถไปนิพพานได้ ก็ขอเกาะหางตามไปด้วย

แทนที่**หลวงปู่ใหญ่**จะโกรธ ท่านกลับนิ่งเฉย ทำให้เห็นว่าคำพูดเหล่านั้นไม่มีความหมายใดๆ สำหรับท่าน ท่านเพียงพูดว่า “เขามีปากให้เขาพูดไป สิ่งเหล่านี้ใครทำใครได้”

จากปฏิปทาของท่าน จะแสดงให้เห็นถึงความอดทนอย่างยอดเยี่ยมตลอดชีวิตของท่าน ไม่ว่าจะต่อสู้กับสภาพความทุกข์ลำบากในป่าเขาลำเนาไพร การต่อสู้กับกิเลสต่างๆ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงแรกๆ ต้องต่อสู้กับปากคนและการขัดขวางของคนที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งท่านสามารถเอาชนะอุปสรรคทุกอย่างด้วยความอดทนและความสงบเย็นของท่าน

๒๘.

ญัตติกรรม เป็นพระธรรมยุต

แม้การปฏิบัติธรรมในแนวใหม่ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล จะได้รับความสงบเย็นและก้าวหน้าไปด้วยดี แต่ก็ยังมีอุปสรรคขวางกั้น ทำให้ไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะเป็นพระในสังกัดคณะนิกาย

ถึงแม้อาชญาท่านเทวธมฺมสี จะยอมรับหลวงปู่ใหญ่ เป็นศิษย์ และให้การอบรมสั่งสอนอย่างเต็มที่ก็ตาม เนื่องจากสังกัดคณะนิกาย จึงไม่สามารถเข้าอุโบสถร่วมสังฆกรรมกันได้ นอกจากนี้ก็ไม่สามารถไปหยิบจับหรือแตะต้องของใช้ของฉันของท่านได้ ถ้าถูกต้องแล้วจะต้องประเคน (ถวาย) ใหม่เหมือนกับฆราวาสทั่วไป

อุปสรรคที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การพูดจาว่าร้ายและการขัดขวางจากพระในสังกัดนิกายเดิมของท่าน ที่บรรดาพระเหล่านั้นไม่เห็นด้วยกับการฉันหนเดียว การฉันในบาตร รวมทั้งการมือไวปากไวของพระเถรทั้งหลายที่เคยชินมาแต่เดิม ต้องมีการปลั่งเปลอบ่อยๆ เพราะขาดการสำรวจระวังอย่างจริงจังทำให้ต้องล่วงละเมิดวินัยของพระอยู่เสมอๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่มีอะไรที่มาเป็นกรอบบังคับ ทำให้ความเกียจคร้านเข้ามารอบงำ ไม่สามารถประกอบความเพียรอย่างเต็มที่

พระที่ไม่เห็นด้วยต่างพากันเป็นปรปักษ์กับท่าน แทนที่จะพากันเป็นปรปักษ์ศัตรูคู่อาฆาตกับกิเลสที่อยู่ในใจของตน ซึ่งถือเป็นงานหลักของนักบวชในพระพุทธศาสนา

ด้วยอุปสรรคทั้งหลายทั้งปวง ในที่สุด หลวงปู่ใหญ่และพระเถรในวัดใต้ ทั้งหมดได้พร้อมใจกันเข้าญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุติกันทั้งวัด เป็นการบวชครั้งที่ ๒ ณ อุโบสถวัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) โดยมีพระครูหา โชติปาโล เป็นพระอุปัชฌาย์ และเจ้าอธิการสีหาชยเสโน เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ด้วยเหตุนี้ วัดใต้ จึงได้กลายเป็นวัดธรรมยุตตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

พระอาจารย์สีหา ชยเสโน

พระปัญญาพิศาลเถร
(พระอาจารย์หนู จิตปญโญ)

๒๙.

เรื่องความเพียรอย่างเต็มที่

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และพระเถรในวัดใต้ประกอบพิธีอุทิศกรรมเป็นพระในสังกัดธรรมยุติกนิกายเรียบร้อยแล้ว ความกังวลใจที่เนื่องจากคำพูดกระทบกระเทียบบเปรียบเปรยจากหมู่พวกในนิกายเดิมก็ลดลงไป สามารถปฏิบัติตามแนวทางธรรมยุตได้เต็มที่ ไม่ต้องคอยเกรงอกเกรงใจหรือกลัวๆ กลัวๆ ต่อไปอีก

ในการประกอบความเพียรนั้น หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และคณะต่างพากันรีบเร่งโดยไม่นิ่งนอนใจ เวลาที่ผ่านไปทุกขณะเป็นเวลาแห่งชีวิต คนเราจะตายในวินาทีใดก็ได้ ท่านจึงไม่ประมาท ตั้งตัวเป็นศัตรูคู่อาฆาตกับความเกียจคร้านโดยไม่เห็นแก่นอน ไม่เห็นแก่ปากแก่ท้อง ไม่เห็นแก่ลาภสักการะและสิ่งสรรเสริญเยินยอต่างๆ เพราะสิ่งเหล่านี้มันเป็นหนามแหลมคมที่ทิ่มแทงสรรพสัตว์ให้ได้รับความปวดแสบสาหัส สาครรรจ์มานานจนนับภพนับชาติไม่ถ้วน

หลวงปู่ใหญ่ ยึดมั่นในหลักชุดงควัตร ๑๓ โดยถือเป็นเกราะเพื่อป้องกันความหลง ความเพลินไพล ในการดำเนินบนเส้นทางแห่งศีล สมาธิ ปัญญา โดยมีการเดินทาง การทำสมาธิภาวนา เป็นพาหนะนำไปสู่หลักชัย คือ มรรค ผล นิพาน แดนเกษมที่ชาวพุทธปรารถนาเป็นที่สุด

ในประวัติ ไม่ว่าหลวงปู่ใหญ่ จะไปที่ใด อยู่ที่นี่ใด จิตใจท่านมิได้เห็นห่างคลาดเคลื่อนไปจากความเพียร นับแต่ไปบิณฑบาต ปิดตาดกวาดลานวัด ชัดกระโถน เย็บผ้า ย้อมผ้า เดินไปเดินมาในวัดและนอกวัด ตลอดจนการขบฉัน ยืน เดิน นั่ง นอน ทุกอิริยาบถ จะตั้งสติกำหนดอยู่กับความเพียรทุกขณะไม่ให้เกิดคลาดเคลื่อน ไม่ยอมให้อารมณ์ภายนอกมากระทบจิตใจให้วอกแวกแผ่สลายไปตามอารมณ์นั้น หรือไม่ยอมให้จิตปรุงแต่งไปตามอารมณ์ จิตของท่านก็ได้รับความสงบเย็นเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

หลวงตาพระมหาบัว ญาณสมปนฺโน แสดงพระธรรมเทศนา
ในวันเปิดพระเจดีย์หลวงปู่เสาร์ ณ วัดดอนธาตุ

๓๐.

พระครูวิเวกพุทธกิจ

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ที่
พระครูวิเวกพุทธกิจ ตั้งแต่เมื่อใด ไม่มีการบันทึกไว้
 เมื่อศึกษาประวัติ และข้อวัตรที่ท่านบำเพ็ญมาตลอดชีวิตจะ
 เห็นว่า **หลวงปู่ใหญ่** เป็นผู้ชอบความสงบอย่างแท้จริง

ในบันทึกของหลวงพ่อไซติ อากุโค ได้กล่าวถึงอุปนิสัยของ
หลวงปู่ใหญ่ ดังนี้ :-

“อุปนิสัยที่แท้จริงของ**พระอาจารย์เสาร์** ท่านเป็นผู้สันโดษ
 ชอบความสงบ ไม่ระคนด้วยหมู่คณะ ไม่ชอบความฟุ้งเพื่อเห่อเหิม
 ตลอดเวลาการบำเพ็ญสมณธรรม ถ้าที่ไหนมีความวุ่นวาย จุ้นจ้าน
 ท่านก็จะปลีกตัวออกหนีทันที

อุปนิสัยของท่านเช่นนี้ จะเห็นได้จากการเที่ยวเพื่อบำเพ็ญเพียร
 และเผยแผ่สังฆธรรมของท่าน ท่านจะท่องเที่ยวไปในที่ต่างๆ ที่ห่างไกล
 ผู้คน

พอไปถึงสถานที่ที่สงบสงัด เหมาะสม ตั้งหลักลงที่ไหนที่นั้น
 จะต้องกลายเป็นวัดเป็นสำนักปฏิบัติธรรมทันที สถานที่ที่ท่านเคย
 พักบำเพ็ญเพียรจึงเกิดเป็นวัดป่าเป็นร้อยๆ แห่งในภาคอีสาน และทาง
 ฝั่งประเทศลาว

แม้การเที่ยวไป แม้จะไปเป็นหมู่คณะ แต่จะเจียบสงบเหมือนกับ
ไม่มีพระไม่มีคนในที่นั้นเลย

ญาติโยมคนเฒ่าคนแก่ในสถานที่ต่างๆ ที่ท่านเคยจาริกผ่านไป
เล่าให้ข้าพเจ้า (หลวงพ่อโชติ) ฟังว่า เมื่อท่านเดินทางมาถึงที่ปักกลดพัก
มีพระเณรติดตามท่านมามากที่สุด กระทั่งพระธุดงค์จรก็จะเที่ยวมา
กราบนมัสการฟังโอวาทจากท่านมิได้ขาด

ทั้งๆ ที่มาเป็นจำนวนมากๆ อย่างนั้น ก็ดูเหมือนว่าไม่มี
พระอยู่เลย ในวัดเจียบสงัด ไม่มีการจับกลุ่มพูดคุย ไม่มีพระเณร
เดินเฟ้นพ่านให้เห็น ไม่มีการหยอกล้อแม่เสียงกระแอมไต่ไต่

ต่างองค์ต่างบำเพ็ญเพียรทางจิต นั่งสมาธิภาวนาหรือเดินจงกรม
ในที่ของตนโดยมิได้ประมาท

เมื่อเข้าไปภายในวัด จะเห็นเพียง**พระอาจารย์**กับศิษย์อุปัฏฐาก
ของท่านเท่านั้น พระนอกนั้นจะเข้าหาที่สงัดวิเวก ตั้งหน้าบำเพ็ญเพียรดู
จิตดูใจของตน ไม่ได้มาชุมนุมพูดคุยกัน

วัดทั้งวัดเหมือนกับเป็นวัดร้าง จะเห็นมีพระเณรก็ในเวลาเช้า
พระจะออกมาบิณฑบาต มารวมฉันภัตตาหารอีกครั้งก็ตอนเวลาเย็น
พระจะออกมาปิดกวาดตาด ตักน้ำเช็มน้ำใส่โถใส่ตุ่มทุกแห่ง

ในเวลาที่จะมารวมกันเช่นนี้ จึงจะเห็นพระเณรมากันเต็มไปหมด
แม้กระนั้นก็ตาม ท่านจะพูดกันเท่าที่จำเป็นและพูดเพียงเบาๆ พอได้ยิน
ระหว่างคู่สนทนาเท่านั้น ทุกท่านทุกองค์ต่างพากันสำรวมปิด**ประตูทวาร**
ทั้งหมด (หู ตา จมูก ลิ้น กายใจ) อย่างเต็มที่ ทำทุกอย่างด้วยความสงบ
เสียงมระว่างกายระว่างใจ ไม่ให้เปลอสติออกนอกกายนอกใจตน เป็นการ
ปฏิบัติภาวนาทุกอิริยาบถ และทุกช่วงลมหายใจเข้าออก

พระป่าท่านพยายามฝึกกันถึงขนาดนั้นจริงๆ เพราะท่านเห็นภัยในความเอิกเกริกเฮฮาสาธิตต่างๆ เพราะอย่างนี้เองพระอุดมคุณธรรมฐานท่านจึงพากันได้ดิบได้ดีในทางธรรม เป็นที่เคารพศรัทธาแก่หมู่ชนทั่วไป

บรรดาพระลูกศิษย์ที่ติดตามปฏิบัติธรรมกับ **หลวงปู่ใหญ่** ในสมัยนั้น ก็ได้แก่บูรพาจารย์สายอุดมคุณธรรมฐานในยุคต่อมานั้นเอง ซึ่งรวมทั้ง **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต**, **หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม** สืบมาจนถึง **หลวงพ่อพุธ จานีโย** เป็นต้น

๓๑.

ไม่เอาเรื่องพิธีกรรม ตลอดจนไสยศาสตร์ต่างๆ

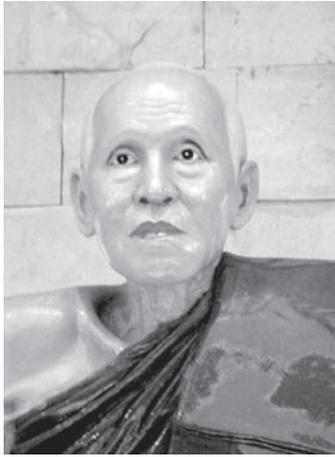
เกี่ยวกับเสียงรบกวน และความจู้จี้จวนวายต่างๆ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** หรือ **พระครูวิเวกพุทธกิจ** ตามสมณศักดิ์ของท่าน ท่านได้เข้มงวดกวดขัน ไม่ยอมให้เกิดให้มีในวัดที่ท่านปกครองอยู่

เป็นต้นว่า เสียงไก่ ซึ่งสมัยนั้นคนมักนิยมเอาไปปล่อยในวัด โดยเชื่อกันว่าเป็นการเสดตะเคราะห์ เสียดกรรม หรือ “โผดสัตว์” ปล่อยสัตว์ เพื่อเป็นการต่ออายุ และทำให้ตนเองหมดเคราะห์หมดโศก

นอกจากนี้ก็ความเชื่อเรื่องพิธีกรรมต่างๆ เช่น การต่อหลักปี คำโพธิ์ (เอาไม้ไปคำต้นโพธิ์) คำไฮ เหล่านี้เป็นพิธีกรรมที่นิยมทำกันมาแต่บรรพกาล

เรื่องต่างๆ เหล่านี้ **หลวงปู่ใหญ่** ท่านสอนไม่ให้เชื่อ ไม่ให้ทำกัน ซึ่งไม่ใช่แนวทางตามหลักพระพุทธศาสนา เป็นการมงายที่ปฏิบัติต่อๆ กันมา

เกี่ยวกับการเอาไก่มาปล่อยในวัด **หลวงปู่ใหญ่** จะไม่ยอมเป็นอันขาด ท่านแนะนำให้ไปปล่อยที่อื่น แต่ญาติโยมก็ยังขัดขืนดื้อดึงเอาไปแอบปล่อยหลังวัด

พอท่านได้ยินเสียงไก่ขัน หรือส่งเสียง ท่านก็จะสั่งให้ลูกศิษย์ตามจับ แล้วเอาไปปล่อยที่อื่นไกลๆ เพราะท่านไม่ชอบเสียงและความจู้จี้จ้านของมัน เนื่องจากรบวงการประพาศิธรรมของบรรดาพระเถระ นอกจากจะเป็นไก่ป่าจริงๆ ซึ่งมันพากันมาอาศัยอยู่ตามบริเวณวัด มันอยู่อย่างธรรมชาติจริงๆ ไม่จู้จี้จ้านเหมือนไก่บ้าน (ซึ่งอาจติดนิสัยบ้านมาจากคนก็ได้)

ปฏิบัติเหล่านี้เองเป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นว่า**หลวงปู่ใหญ่** ท่านชอบความสงบสงัดและความวิเวกอย่างแท้จริง สมกับราชทินนาม**พระครูวิเวกพุทธกิจ** ของท่าน

อุปนิสัยที่ชอบความวิเวก ไม่ระคนด้วยหมู่คณะนี้ท่านเริ่มดำเนินอย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มอธิษฐานจิตเพื่อขอบวชตลอดชีวิต ต่อมาถึงการได้ฟังเทศน์จาก**อาชญาท่านเทวธมฺมี (ม้า)** การเข้าพิธีอุปตติกรรมเป็นพระธรรมยุต ท่านมุ่งหน้าสู่ปฏิบัติแนวทางใหม่ เพื่อบำเพ็ญเพียรมุ่งสู่ความหลุดพ้นและหมดกิเลสอย่างแท้จริง

๓๒.

สลตสังเวชในกามกิเลส

วัดใต้ ที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ท่านเจ้าพรรษาและเป็นสถานที่แห่งแรกที่ท่านเริ่มต้นการบำเพ็ญเพียร เป็นวัดที่อยู่นอกเมืองยังเป็นสถานที่เงียบสงบพอประกอบความเพียรได้ดีอยู่

ต่อมาหมู่คณะก็มีมากขึ้น อารมณ์กิเลสก็มีมากเป็นเงาตามตัว ท่านจึงต้องย้ายที่ใหม่เพื่อการบำเพ็ญเพียร

ดังนั้น ทุกๆ วัน หลังจากทำวัตรกิจในตอนเช้าเสร็จ หลวงปู่ใหญ่จะถือโอกาสปลีกเร้นจากหมู่คณะ ไปหาที่บำเพ็ญเพียรตามลำพังองค์เดียว เทียวไปตามป่าละเมาะด้านหน้าของวัดใต้

หลวงปู่ใหญ่ เล่าให้ศิษย์ฟังว่า สถานที่นั้นถือว่าเป็นห่างไกลจากพระห่างไกลจากผู้คนแล้ว ก็ยังมีพวกหนุ่มสาวแอบไปพลอดรักกัน แอบกระทำการกามกิจให้ท่านได้รู้ได้เห็นอยู่อีก แสดงถึงกิเลสตัณหาและเครื่องช่วยวนใจนั้นมีอยู่ทุกหนทุกแห่ง จึงขื่นอยู่ที่ตัวเราว่าจะหนักแน่นมั่นคงเพียงใด

ท่านเล่าให้ฟังว่า วันหนึ่ง หลังจากฉันภัตตาหารในตอนเช้าเสร็จแล้ว ท่านก็ปลีกเร้นออกไปทำความเพียรดังที่เคยทำมาทุกวัน หลังจากเดินจงกรมพอประมาณแล้ว ท่านก็เข้าที่นั่งสมาธิภาวนาสงบนิ่งอยู่

ตรงที่ท่านนั่งนั้นเป็นจอมปลวกสูงใหญ่ (ทางภาคอีสานเรียก **โพนใหญ่**) ท่านนั่งสมาธิไปจนถึงเวลาบ่ายคล้อย ก็เกิดได้ยินเสียงหญิงชายกระซิบกระซาบในเชิงพลอดรักกันในบริเวณนั้น ตอนแรกท่านคิดว่าเป็นเสียงที่เกิดในนิมิต ท่านก็สงบนิ่งดูอยู่

สักพักหนึ่งท่านลืมตาขึ้น ก็เห็นภาพปรากฏขึ้นจริงต่อหน้าต่อตา มีหนุ่มสาวคู่หนึ่ง น่าจะเป็นเด็กที่เอาวักควายมาเลี้ยง แล้วหลบมาพลอดรัก กระทำกามกิจกันอยู่ที่ตีนจอมปลวกนั้น พวกเขาไม่รู้สึกละอายแก่สิ่งใด คิดว่าคงไม่มีใครรู้เห็นการกระทำของพวกเขา

หลวงปู่ใหญ่ คงไม่อยากจะให้พวกเขาต้องอับอายจึงหลับตาสงบนิ่ง โดยที่พวกเขาคงไม่รู้ว่ามีคนอื่นอยู่แถวนั้นด้วย

หลวงปู่ใหญ่ เล่าว่า ทั้งภาพและการกระทำที่ท่านพบเห็นนั้นชวนให้ปลงสังเวชเป็นอย่างยิ่ง ที่เห็นมนุษย์และสรรพสัตว์ทั้งหลายยังหมกอยู่ ช้องอยู่ จมอยู่ ในกิเลสวัฏฏะ ไม่อาจข้ามพ้น ต้องมีดมนต์บอดบาในสังสารวัฏฏ์รำไป

เมื่อพิจารณาจนถ้วนถี่แล้ว ท่านบอกว่าเกิดความเบื่อหน่ายในการที่ต้องเวียนเกิดเวียนตายอยู่รำไป ทำให้ท่านตั้งความปรารถนาขึ้นว่า ถ้ายังไม่หลุดพ้น ถ้าหากยังต้องเกิดอีก จะขอเว้นจากเรื่องเพศตรงข้ามทุกภพทุกชาติไป ขอบวชอุทิศพรหมจรรย์ถวายในพระพุทธศาสนา เพื่อให้พ้นกลมายาโลกเหล่านี้ตลอดไป

๓๓.

เกิดวัดใหม่ชื่อวัดเสียบ

บริเวณป่าละเมาะด้านหน้า**วัดใต้** ที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ปลีกจากหมู่คณะออกมาบำเพ็ญเพียรนี้ ต่อมาก็มีหมู่คณะตามมาปฏิบัติด้วย ต่างเห็นว่าเป็นที่สงบสงัดดี

บรรดาพระที่มากำเพ็ญภาวนานั้น ได้พากันปลูกกระต๊อบหลังเล็กๆ แยกกันอยู่ตามจุดที่แต่ละองค์ถูกอชยาคัย ต่อมาก็สร้างศาลา หอฉันขึ้นเป็นการชั่วคราว จนกระทั่งสถานที่ใหม่นี้เกิดเป็นวัดขึ้นมาในภายหลัง นั่นคือ **วัดเสียบ** และก็เป็นวัดสังกัดคณะธรรมยุตไปโดยปริยาย

ต่อมาทางเจ้าเมืองได้ตัดถนนผ่านด้านหน้า**วัดใต้** ที่ดินในบริเวณนั้นจึงกลายเป็นวัด ๒ วัด ตั้งอยู่คนละฟากถนนคือฟากหนึ่งเป็น**วัดใต้** ที่อยู่เดิม และอีกฟากหนึ่งก็เป็น**วัดเสียบ** ได้มีการพัฒนามาเป็นลำดับจนเป็นวัดที่มีความมั่นคงและสวยงามในปัจจุบัน

วัดใต้ กับ **วัดเสียบ** จึงเป็นเสมือนวัดพี่วัดน้องที่มีถนนคั่นกลางมาเท่าทุกวันนี้

วัดเสียบ เมืองอุบลราชธานีแห่งนี้เอง เป็นวัดที่**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ได้มาถวายตัวเป็นศิษย์วัดอยู่กับ**หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล** ตั้งแต่ครั้งยัง

เป็นป่า ที่พักสงฆ์ยังเป็นเพียงกุฏิกระท่อหลังเล็กๆ อยู่ ซึ่งหลวงปู่มั่น ก็ได้บวชเป็นสามเณร และบวชเป็นพระในเวลาต่อมา

ดังนั้น วัดเลียบเมืองอุบลฯ จึงเป็นจุดเริ่มต้นในทางพระพุทธศาสนาของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์ใหญ่สายตรงดั่งคณครมฐาน ในยุคปัจจุบัน

สำหรับประวัติความเป็นมาของวัดเลียบ ตามที่ปรากฏในประวัติ วัด จมับพิมพ์ พ.ศ. ๒๕๔๑ (ซึ่งผมคัดลอกมาจากหนังสือของท่าน อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ อีกที่หนึ่ง) มีดังนี้ :-

“เมื่อจุลศักราช ๑๒๑๐ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๙๑ ปีวอก เอกศก เดือน ๑๒ ขึ้น ๑๐ ค่ำ วันพฤหัสบดี ได้ตั้งวัดเลียบมีเนื้อที่ ๙ ไร่ ๑ งาน ๓๗ ตารางวา มีสมภารอยู่นับได้ ๑๐ รูป และมีพระอาจารย์ทิพย์เสนา แก่นทิพย์ ฉายา ทิพฺพเสโน เป็นหัวหน้าปกครองคณะสงฆ์ ต่อมา ท่านได้มรณภาพลง สำนักสงฆ์แห่งนี้จึงร้างไป

ต่อมา พระครูวิเวกพุทธกิจ (เสาร์ กนฺตสีโล) ได้มาเป็นสมภาร เมื่อจุลศักราช ๑๒๕๔ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๓๕ ปีมะเส็ง เบญจศก เดือน ๕ ขึ้น ๑ ค่ำ วันอังคาร พร้อมภิกษุสามเณร

ส่วนฆราวาสมี พระอุบลการประชานุกิจ (บุญชู) พระสุระพล ชยากร (อุ่น) ท้าวกรมช้าง (ทองจัน) สังฆการีจารปัจฉิม สังฆการีจารเกษ และทายกทายิกา ได้พร้อมกันมีศรัทธาสร้าง ขยายวัดออกทางด้านบูรพา กว้างได้ ๑๑ วา ยาว ๖๔ วา ๒ ศอก ด้านอุดร กว้าง ๑๘ วา ๒ ศอก ยาว ๕๓ วา และได้สร้างรั้วรอบวัดมีเสนาสนะ มีพัทธสีมา ๑ มีหอแจก ๑ หลัง หอฉัน ๑ หลัง มีกุฏิ ๔ หลัง โป่ง ๑ และได้ปลูกต้นไม้ ได้แก่

พระพุทธรูปเมือง หลวงปู่ใหญ่เสาร์
สร้างถวายเป็นรัชกาลที่ ๕
พระประธานในโบสถ์วัดเลียบ

มะพร้าว ๒๑๐ ต้น หมากร ๖๐ ต้น มะม่วง ๔๐๐ ต้น หมากรมี (ขหนูน)
๓๒๘ ต้น มะปราง ๒๕ ต้น

ต่อมา**พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** พร้อมด้วย**ท้าวสิทธิสาร** และ
เพี้ยเมืองจัน ได้กราบบังคมทูลขอพระราชทานวิสุงคามสีมา ตามพระราช
โองการที่ ๘๗/๓๐๓ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ ตรงกับ
ร.ศ. ๑๑๕ อันเป็นปีที่ ๒๙ ในรัชสมัยของ**พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕** มีขนาดด้านยาว ๗ วา ด้านกว้าง ๕ วา

อุโบสถหลังเดิมมีขนาดกว้าง ๘ เมตร ยาว ๑๒ เมตร ก่อสร้าง
ด้วยไม้ หลังคามุงด้วยสังกะสี ควบคุมการก่อสร้างโดย**พระอาจารย์เสาร์
กนฺตสีโล**

ภายในอุโบสถประดิษฐานพระประธาน นามว่า “พระพุทธรูปเมือง” ซึ่ง **พระอาจารย์เสาร์** เป็นผู้สร้าง...

๓๔.

ได้ศิษย์เอกชื่อว่ามัน

มีอยู่ช่วงหนึ่ง ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๓๔ - ๒๔๓๕ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล ได้ออกธุดงค์มาพักที่**กุดเม็ก** ซึ่งอยู่ห่างจาก**บ้านคำบง** อำเภอโขงเจียม ออกไปประมาณ ๒ กิโลเมตร

คำว่า “**กุดเม็ก**” มาจากคำว่า **กุด** คือลำน้ำที่ปลายขาดห้วงเรียกปลายกุด และ **เม็ก** คือต้นสะเม็ก หรือที่เราเรียกว่า ผักเม็ก ยอดสีน้ำตาลอ่อน มีรสฝาด เอามาจิ้มกับน้ำพริก หรือกินกับลาบนั้นเอง

กุดเม็ก เป็นป่ารมรื่นอยู่ติดกับ**ลำห้วยยาง** ที่ไหลลงมาจาก**ภูหล่น** มีน้ำอุดมสมบูรณ์ตลอดปี แม้ปัจจุบันนี้ชาวบ้านคำบงและหมู่บ้านใกล้เคียงยังได้อาศัยน้ำที่ดื่มกินยามขาดแคลนในหน้าแล้ง

ข้อมูลนี้ได้จากหนังสือของท่าน**พระครูกรมหลวงนาร** เจ้าอาวาส**วัดภูหล่น** ซึ่งท่านได้บรรยายต่อไปว่า กุดเม็กนี้ยังเป็นป่ารมรื่นดีอยู่ในปัจจุบัน เพราะ**ชาวบ้านคำบง** ได้เห็นความสำคัญของสถานที่ของพระบูรพาจารย์ จึงได้ร่วมกันอนุรักษ์สถานที่แห่งนี้ไว้

สมัยที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** มาพักบำเพ็ญเพียรอยู่นั้น **กุดเม็ก** ยังเป็นป่ารกชัฏไปตลอดแนวของ**ลำห้วยยาง** ผู้เฒ่าเล่าให้ฟังว่าพอถึงตอนกลางคืน แถวนั้นดูแสนเปลี่ยวยิ่งนัก ไม่มีใครกล้าเดินเข้าไปหา**หลวงปู่ใหญ่** คนเดียว ต้องไปกันหลายๆ คน

ท่าน**พระครูกรมลาภานการ** ได้ให้ข้อสังเกตโดยส่วนตัวของท่านว่า “ท่าน**หลวงปู่เสาร์** ท่านชอบไปพักที่เป็นลับปายะ ไกลๆ ลำห้วยลำน้ำเสมอ เช่น ที่**กุดน้ำใส** เขตอำเภอพิบูลมังสาหาร มีส่วนคล้ายคลึงมากกับสถานที่**กุดเม็ก** คืออยู่ใกล้ลำห้วยเหมือนกัน ยิ่งเป็น**วัดดอนธาตุ** บ้านทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร ที่ท่านอยู่จำพรรษาหลายปีนั้นเป็นเกาะดอนตั้งอยู่กลางลำน้ำมูลเลยทีเดียว อากาศร่มรื่นเย็นสบายดี”

ที่เอยถึง**บ้านคำบง** ช้างต้น พวกเราคงจำได้ใช่ไหมครับว่าเป็น**บ้านเกิดของพระอาจารย์ใหญ่มั่น ภูริทัตโต** พระอาจารย์ใหญ่สายพระป่าในปัจจุบัน

หลวงปู่มั่น ท่านเคยบรรพชาเป็นสามเณรเมื่ออายุ ๑๕ ปี ซึ่งตรงกับปีระกา พ.ศ. ๒๔๒๘ ที่โบสถ์**วัดคำบง** โดยมี **ญาท่านโครต บ้านตุงลูกกลาง** ซึ่งอยู่ห่างจากบ้านคำบงประมาณ ๓ กม. เป็นบรรพชาจารย์ของท่าน

หลวงปู่มั่น บวชเณรอยู่ได้ ๒ พรรษา เมื่อท่านอายุได้ ๑๗ ปี จึงได้ลาสิกขาเพื่อออกไปช่วยงานทางบ้านตามคำขอของบิดา

หลวงปู่มั่น เมื่อวัยหนุ่ม นอกจากจะมีความขยันขันแข็งในการทำงานแล้ว ท่านยังเป็น**หมอลำฝีปากดี** ของหมู่บ้านด้วย ซึ่งเล่ากันว่าท่านสามารถลำเดินนิทานพื้นเมืองอีสานได้ไพเราะจับใจผู้ฟังมาก ถึงกับผู้เฒ่าผู้แก่งั่งฟังด้วยน้ำตาซึมไปเลย

ในหนังสือของ**พระครูกรมลาภานการ** เขียนไว้ดังนี้

“ผู้เล่าประวัติ เล่าว่า **หลวงปู่มั่น** (ตอนเป็นฆราวาสอยู่) พบกับ**หลวงปู่เสาร์** ครั้งแรกที่**กุดเม็ก** และได้มอบตัวเป็นศิษย์ **หลวงปู่เสาร์** ได้ขอเอา**หลวงปู่มั่น** ไปบวชจากโยมพ่อแม่ของท่าน ในสถาน

ที่กุดเมือก นี้เอง ผู้เล่าเล่าว่า**หลวงปู่มั่น** เทียวเข้าเทียวออกเป็นประจำ บางคืนก็ไม่กลับเข้าไปนอนที่บ้าน อยู่ฝึกสมาธิกัมมัฏฐานและเพื่ออุปฐากกราบรับใช้ท่านอาจารย์”

ท่านพระครูกรมลา ได้บันทึกคำบอกเล่าเป็นภาษาอีสานว่า “ผืนนั้นแหละ เทียวเข้าเทียวออกตุ่กว่าหมู่ ล้างบาตร เช็ดบาตร ต้มน้ำ ร้อนน้ำอุ่น รับเคนสิ่งของผืนประจำ ฮอดบเข้าเมื่อนอนเฮือน ผืนว่า อยู่หนึ่งหัตถกรรมฐาน... กะ**หลวงปู่เสาร์** นั้นแหละชวนเอาผืนไปบวชนำ ผืนว่า **โตไปบวชกับเฮาเนอ**” และเล่าต่อว่า **ท่านหลวงปู่เสาร์** ได้ขอเอา **หลวงปู่มั่น** กับโยมพ่อโยมแม่ของท่านไปบวชที่**กุดเมือก** นี้เอง

ผมขออาสาถอดรหัสออกเป็นภาษาไทยกลาง ความว่า “ก็ท่าน (หลวงปู่มั่น) นั้นแหละ เทียวเข้าเทียวออกบ่อยกว่าคนอื่น ล้างบาตร เช็ดบาตร ต้มน้ำร้อนน้ำอุ่น คอยประเคนสิ่งของท่านเป็นประจำ ถึงขนาดไม่กลับไปนอนที่บ้าน ท่านว่าอยู่หนึ่งหัตถกรรมฐาน... และก็**หลวงปู่เสาร์** เองเป็นผู้ชวนให้ท่านบวช ท่านชวนว่า **ไปบวชกับเรา เน๊าะ !**”

(ที่แปลมานี้ เพื่อยืนยันกับท่านผู้อ่านว่าผมก็รู้ภาษาอีสาน คือกัน เต้!)

และ.. ในปี พ.ศ. ๒๔๓๖ เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** บวชเป็นพระได้ ๑๔ พรรษา ก็ได้นำศิษย์เอกจาก**บ้านคำบง** ที่ชื่อว่า **มั่น แกนแก้ว** เข้ารับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุในคณะธรรมยุต ณ **วัดศรีทอง** (วัดศรีอุบลรัตนาราม) โดยมี**พระอริยวิ (อ่อน ธมฺมรทฺธิโต)** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระครูสีทา ชยเสโน** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ **พระครูประจักษ์อุบลคุณ (ส่วย)** เป็นพระอนุสาวนาจารย์ เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๓๖ ได้รับสมณฉายาว่า **ภุริทฺตโต**

หลังจากอุปสมบทแล้ว **หลวงปู่มั่น** ก็ได้ไปพำนักฝึกอบรม
ด้านสมถะและวิปัสสนากรรมฐานอยู่กับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ที่วัดเลียบ
ในเมืองอุบลฯ นั้นเอง

ความใกล้ชิดผูกพันระหว่าง**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ผู้เป็นอาจารย์
กับ **หลวงปู่มั่น** ผู้เป็นศิษย์ มีความลึกซึ้งเช่นไร ผมเชื่อว่าท่านผู้อ่าน
ส่วนใหญ่คงได้รับทราบจากหนังสือของท่าน**หลวงตาพระมหาบัว**
ญาณสมปนฺโน กันมาแล้วนะครับ

อ้อ! ผมไปเจอเกร็ดอีกตอนหนึ่งว่า **หลวงปู่มั่นเกือบจะไม่ได้**
บวชในตอนนั้น พระอุปัชฌาย์จะไม่บวชให้

ท่านพระครูกรมลาพานาร บันทึกคำบอกเล่าอีกตอนหนึ่งว่า
“ท่านอาจารย์ใหญ่ที่อยู่เมืองอุบลฯ (หมายถึงหลวงปู่เสาร์) ลังลง
มาว่า **ให้นำผู้ชื่อนั้นขึ้นไปบวช** ท่าน (หลวงปู่มั่น) จึงได้ขึ้นไปพร้อมกับ
คณะญาติพี่น้องของท่าน”

ท่านผู้เล่า ย้ำเป็นภาษาอีสานว่า “หังสิแมนตัวของเป็นอาจารย์
ของเผิ่น เผิ่นถือเป็นอาจารย์ เผิ่นสั่งมาอีกว่า**ให้เอาผู้ล่ำหม่วนๆ นั้นเลอ**
ขึ้นมาบวช”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านบอกว่า **ให้เอาคนที่ล่ำสนุกๆ (เก่งๆ) นั้นแหละ**
ขึ้นมาบวชกับท่าน

เล่ากันว่าหลวงปู่มั่น สมัยเป็นหนุ่มท่านเป็นหมอลำ ลำเดินนิทาน
พื้นเมืองอีสานได้ไพเราะและกินใจมาก ผู้เฒ่าผู้แก่ฟังแล้วถึงกับ
น้ำตาไหล และการเป็นหมอลำที่เก่งนี้เองเป็นสาเหตุที่ทำให้ท่านเกือบ
ไม่ได้บวชในครั้งนั้น

เรื่องมีอยู่ว่า ในตอนกลางคืนก่อนวันบวช ก็มีมหรสพ คือ มี
หมอลำในงานบวชนั้น บังเอิญหมอลำชายไม่มา ผู้เฒ่าผู้แก่และเพื่อนๆ

ได้รับร่ำให้ท่าน (ผมเข้าใจว่าเป็น **นาค**) ขึ้นไปล่าแทน ทนรบร่ำไม่ได้ ท่านจึงขึ้นไปล่าเพื่อสนองตอบคำเรียกร้องนั้น

ด้วยเหตุการณ์คืบนั้นเอง “ท่านถูกอุปัชฌาย์ดูเอาจนจะไม่ยอมทำการอุปสมบทให้ และดูพวกญาติโยมที่ยู่ให้ท่านขึ้นไปล่าด้วย จน **พระอาจารย์ของท่าน** ต้องได้เข้าไปขอขมาโทษแทน พระอุปัชฌาย์จึงยอมทำการอุปสมบทให้”

ท่านพระครูกรมหลวงนาร ท่านระมัดระวังในการเขียนมาก ท่านบอกว่าที่ผู้เฒ่าผู้แก่ อายุ ๕๐ - ๑๐๐ ปีกว่า เล่าเรื่องนี้ให้ฟัง โดยใช้สรรพนามว่า “**อาจารย์ของท่าน**” เช่น “**อาจารย์ของท่าน**ได้เข้าไปขอโทษแทน” หรือ “**อาจารย์ของท่าน** สั่งลงมาจากเมืองอุบลฯ ให้เอาผู้ชื่อนี้ไปบวช” ฯลฯ ท่านอาวุโสที่เล่าเรื่องนี้ไม่ได้ยืนยัน และ**ท่านพระครูกรมหลวง** เอง ท่านก็ไม่กล้าชี้ชัดว่า เป็น**หลวงปู่เสาร์** ท่านว่า “ผู้เขียนเกรงว่าจะเป็นการล่วงเกินพระบูรพาจารย์ เพราะผู้เล่าประวัติก็ไม่ได้ยืนยันชัดเจน...”

นี่คือความระมัดระวังของพระป่า ลูกศิษย์สายหลวงปู่ใหญ่เสาร์ - หลวงปู่มั่น อะไรไม่แน่ใจ แม้เพียงเล็กน้อยท่านก็จะไม่ฝันทำ

ส่วนผู้เขียนเอง (นายปลื้ม) ไม่มีวินัย ๒๒๗ ข้อ เหมือนกับท่าน อยากจะฟันธงลงไปว่า “**พระอาจารย์ของท่าน**” ตามที่กล่าวข้างต้น น่าจะเป็น **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** นั่นเอง **ท่านรักลูกศิษย์ของท่าน** มากถึงกับยอมขอขมาแทนลูกศิษย์ จึงได้บวชสมความตั้งใจ

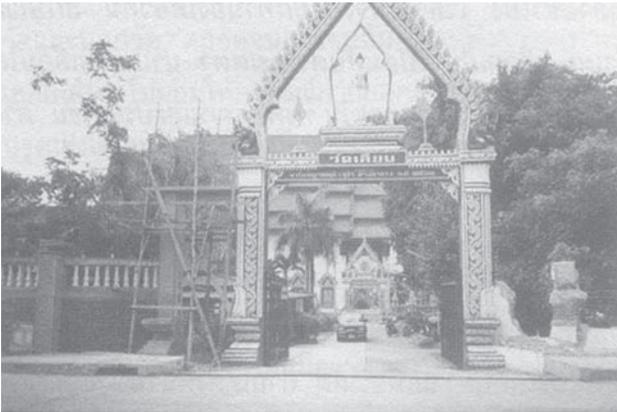
ก็ฝากให้ท่านผู้รู้ช่วยพิจารณาตรงนี้ด้วยครับ !

ในตอนนี้ก็ยังไม่จบลงไม่ได้ ยังมีคำถามคาใจที่**ท่านพระครูกรมหลวงนาร** ได้ถามผู้เฒ่าผู้แก่ว่า “ใครเป็นครูอาจารย์แต่งกลอนให้ท่าน (หลวงปู่มั่น) ?”

ได้รับคำตอบว่า “ท่านเรียนและค้นคว้าด้วยตัวท่านเอง เพราะเรื่องนิทานต่างๆ มีอยู่ในหนังสือโบราณและสมุดข่อยอยู่ในสมัยนั้น เช่น นิทานเรื่องกำพร้าไก่อแก้ว ขุนทิง ขุนเทือง จำปาสีตัน ท้าวสุริวงค์ ท้าวกำกาดำ ซึ่งเป็นนิทานพื้นเมืองอีสานที่นิยมกันอยู่ในสมัยนั้น”

ลูกหลานคนอีสานสมัยนี้ ได้มีโอกาสรู้เรื่องนิทานพื้นบ้านดีๆ เหล่านี้ไหมหนอ? หรือว่าเรื่องซินเดอร์เรลล่า เรื่องสโนว์ไวท์ ฯลฯ จะมีคุณค่ารับรู้มากกว่า

ซุ้มประตูวัดเลียบ

วัดเลียบ และวัดที่อยู่คละฟากถนน

๓๕.

วัดบูรพาราม เมืองอุบลฯ

เนื่องจาก**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ท่านชอบที่วิวек ชอบความสงบ ไม่ระคนด้วยหมู่คณะ ซึ่งเป็นอุปนิสัยประจำองค์ท่าน

ในเวลาต่อมา ที่วัดเลียบมีศิษย์มากเข้า มีพระเถรเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ท่านจึงได้หาที่วิวекแห่งใหม่ และท่านไปพบสถานที่แห่งหนึ่ง อยู่ด้านตะวันออกของตัวเมือง ห่างจาก**วัดเลียบ** ประมาณ ๑ กิโลเมตร

สถานที่ตรงนั้นเป็นวัดเก่าแก่ ร้างมานานหลายปี มีโบสถ์หลังเล็กๆ อยู่หลังหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสภาพที่ชำรุดทรุดโทรมมากแล้ว แต่พออาศัยเป็นที่บำเพ็ญเพียรได้ หากมีการซ่อมแซมทำความสะอาดขึ้น

ในบริเวณวัดร้างแห่งนั้นมี**ดินหนามคอม** ขึ้นปกคลุมเต็มไปหมด ไม่มีผู้ใดที่จะย่างกรายเข้าไปในที่แห่งนั้น **หลวงปู่ใหญ่**จึงหลบจากหมู่คณะ ออกมาใช้ที่นั่นเป็นที่นั่งสมาธิภาวนาและเดินจงกรม แสวงความวิเวก ในเวลากลางวัน พอเย็นลงก็กลับไปประกอบกิจวัตร และพักผ่อนที่**วัดเลียบ** ตามปกติ

หลวงปู่ใหญ่ หลบผู้คนไปบำเพ็ญเพียรที่โบสถ์ในวัดร้างแห่งนั้น ทุกวัน ท่านมุ่งหวังที่จะให้วัดร้างแห่งนั้นถูกสร้างขึ้นมาเป็นวัดที่มีพระสงฆ์อีกแห่งหนึ่ง

หลวงปู่ใหญ่ เล่าว่า ทุกวันในตอนเช้าเวลาท่านไปถึงและตอนเย็นเวลาท่านจะกลับวัดเลียบ ท่านจะกราบพระประธานในโบสถ์ ทำวัตรสวดมนต์และอธิษฐานจิต ขอให้ผู้มีฤทธิ์ดลบันดาลให้สถานที่แห่งนี้ได้เป็นวัดที่สมบูรณ์ภายในอนาคตอันใกล้

ในเวลาต่อมา**หลวงปู่ใหญ่** ได้พา**หลวงปู่มัน** ศิษย์ของท่าน ออกแสวงวิเวก ไปภูวนาที่**บ้านภูหล่น** ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอโขงเจียม อยู่บนฝั่งแม่น้ำโขงคนละฝั่งกับประเทศลาว

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่** ออกเที่ยวธุดงค์ไปทาง**ภูหล่น** ได้เพียง ๗ วัน **พระอาจารย์สีทา ขยเสโน** พระกรรมวาจาจารย์ของ**หลวงปู่ใหญ่** ก็ได้มาใช้สถานที่ที่วัดร้างแห่งนั้นเป็นที่บำเพ็ญเพียร เพราะเห็นว่าเป็นที่สงบดี

พระอาจารย์สีทา เห็นโบสถ์ร้างแห่งนั้นก็เกิดศรัทธา อยากจะบูรณะสถานที่นั้นขึ้นเป็นวัดอีกครั้งหนึ่ง

จากวันนั้นเป็นต้นมา ทุกวันที่ท่านไปบำเพ็ญเพียรที่วัดแห่งนั้น ท่านจะเอาศิษย์วัดติดตามไปด้วย ให้เอามีด พรวัว จอบ เสียม ไปถางพงไม้ต่างๆ ที่ขึ้นเป็นปารกทึบ ทำความสะอาดและซ่อมแซมโบสถ์ เพื่อให้สภาพดูดีขึ้น

พระอาจารย์สีทา พาเด็กออกไปถากถางทุกวัน ทำวันละนิดละหน่อย ส่วนตัวของท่านก็ให้เวลาตลอดทั้งวันบำเพ็ญเพียรโดยการเดินจงกรมบ้าง นั่งสมาธิภาวนาบ้าง ตามแบบฉบับของพระกรรมฐาน

อยู่มาวันหนึ่ง เวลาบ่ายคล้อยมากแล้ว **พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์** เจ้าเมืองอุบลราชธานีในสมัยนั้น ได้ขี่ช้างออกตรวจรอบเมืองมาพร้อมด้วยทหาร พอมาถึงบริเวณวัดร้างนั้น ท่านข้าหลวงได้ยินเสียงคนตัดไม้ หักร้างถางพง ณ สถานที่นั้น

ด้วยความสงสัย จึงใช้ให้ทหารเข้าไปดู แล้วกลับมารายงานว่า
“ญาคุสีทา ท่านให้เด็กถางป่ารอบโบสถ์ร้าง”

ท่านข้าหลวงใช้ให้ทหารวิ่งเข้าไปถามพระท่านอีกว่า **“ท่านญาคุ
จะอยู่เองหรือ?”**

ทหารกลับมารายงานตามคำของ**พระอาจารย์สีทา** ว่า **“ถ้ามีคน
ศรัทธาสร้างวัดให้ก็จะอยู่ ถ้าไม่มีใครสร้างให้ก็จะไม่อยู่”**

เมื่อทราบความดังนั้น ท่านเจ้าเมืองก็ไม่ได้พูดอะไร ท่านเดินทาง
กลับเข้าเมือง

ตกเย็น **ท่านพระอาจารย์สีทา** ก็พาเด็กเดินทางกลับวัดตามปกติ
พอรุ่งขึ้นเช้าวันใหม่ **ท่านข้าหลวงฯ** ก็สั่งให้เบิกนักโทษจาก
เรือนจำทั้งหมด (เรือนจำสมัยนั้นอยู่ตรงที่ตั้งสโมสรข้าราชการในปัจจุบัน)
ให้ไปถากถาง และทำความสะอาดบริเวณวัดร้างจนเตียนโล่ง เหลือไว้
เฉพาะต้นไม้ใหญ่

จากนั้นมาก็เริ่มต้นสร้างวัดขึ้นมาใหม่ ชื่อว่า **วัดบูรพาราม**
และเป็นวัดที่มั่นคงเป็นปึกแผ่นมาจนทุกวันนี้

เป็นอันว่าการอธิษฐานจิตของท่านหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล
สัมฤทธิ์ผลตามที่ท่านปรารถนาในเวลาไม่นานนัก

ต้นขนุนและต้นพิกุล
ที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ปลุกไว้ที่วัดเลียบ

๓๖.

หลวงปู่มั่น ต้องการลาสิกขา

คงอยู่ในราวปี พ.ศ. ๒๔๔๐ หลวงปู่มั่น ฐิริทุดโต เป็นพระบวชใหม่ อายุพรรษาราว ๔ พรรษา ขณะนั้นท่านทำนบปฏิบัติธรรมอยู่กับ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ที่วัดเลียบ เมืองอุบลฯ ซึ่งหลวงปู่ใหญ่ท่าน เป็นสมภารอยู่

หลวงปู่มั่น ท่านเป็นพระหนุ่มที่เพิ่งเริ่มต้นภาวนา จิตใจของท่าน คงจะยังโลดแล่นคึกคะนองตามธรรมชาติของคนวัยหนุ่มโดยทั่วไป จิตใจ ยังไม่สนิทแนบแน่นในทางธรรม ท่านเกิดอยากจะลาสิกขาไปครองเพศ ฆราวาสเป็นกำลัง สุดท้ายจะหักห้ามจิตใจไว้ได้

หลวงปู่มั่น จึงตัดสินใจเตรียมเสื้อผ้าและเครื่องใช้สำหรับฆราวาส ไว้พร้อม รอโอกาสเหมาะ จึงได้จัดขันดอกไม้ธูปเทียนตามประเพณี เข้าไปแสดงความประสงค์จะขอลาสิกขากับหลวงปู่ใหญ่

จะเป็นด้วยบุญบารมีของหลวงปู่มั่น ที่จำเป็นจะต้องได้บำเพ็ญ ตนเป็นพุทธสาวกที่สามารถประกาศสังฆธรรมได้อย่างกว้างขวาง หรือ ด้วยการที่หลวงปู่ใหญ่จะสามารถหยั่งรู้จิตใจและอนาคตของศิษย์ หรือ ด้วยองค์ประกอบทั้งสองอย่าง ก็สุดท้ายคาดเดา (ผมเชื่อว่า เป็นบุญ

ของพวกเราผู้เป็นศิษย์รุ่นหลานเหลนด้วย ที่จะได้มีครูบาอาจารย์
ที่ประกาศสังฆธรรมได้ตรงตามคำสอนของพระพุทธองค์)

เมื่อหลวงปู่มัน เข้าไปบอกความประสงค์จะขอลาสิกขา
ปรากฏว่าหลวงปู่ใหญ่ ไม่ได้กล่าวคำทัดทานเลยแม้แต่น้อย ท่านพูด
ด้วยน้ำเสียงสงบเย็นตามอุปนิสัยของท่านว่า

“ถ้าท่านจะลาสิกาก็สึกได้ ไม่ห้ามไม่หวง แต่ผมจะขอร้องและ
แนะนำท่านสักอย่างว่า การที่เราได้เกิดเป็นมนุษย์ มีโอกาสได้พบ
พระพุทธศาสนาเช่นนี้ เป็นของยากเหลือเกิน

ฉะนั้น เมื่อเราได้ลาภอันประเสริฐ ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ โดย
เฉพาะอย่างยิ่ง เกิดเป็นลูกผู้ชายได้บวชครองผ้ากาสาเยชะของ
พระพุทธองค์อันบริสุทธิ์เช่นนี้แล้ว ขออย่าได้ละโอกาสอันดีงามนี้ให้
ล่วงเลยไปโดยปราศจากประโยชน์เลย

การได้มาบวชมาประพฤตินิธรรมเป็นบารมีของเรา เราอาจจะ
ยังไม่ถึงพร้อมจึงยังไม่สามารถทำให้บรรลุถึงมรรคผลนิพพานได้
แต่ก็ช่วยอบรมบ่มนิสัยในทางที่ดีงามให้แก่เราได้พอสมควร

**ในโอกาสที่ท่านจะสึกหาลาเพศออกไปนี้ ผมอยากขอร้องให้ท่าน
บำเพ็ญเพียรอย่างเต็มที่สัก ๗ วัน เพื่อเป็นการสร้างสมบารมีให้เกิด
เป็นอุปนิสัยติดตามตนไป ไม่ว่าจะไปทำอะไรจะได้มีชีวิตที่รุ่งเรืองสดใส**

ในช่วง ๗ วันก่อนสึกนี้ ขอให้ท่านปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ขยัน
เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ใช้ความสามารถทั้งหมดที่มีให้เต็มที่
ระมัดระวังปิดประตูทวารทั้งหมดให้เป็นศีล เป็นสมาธิ เป็นปัญญา

ใช้ความเพียรให้เต็มที่ เพราะเป็นโอกาสสุดท้ายของท่านที่
จะทำ ถ้าออกไปครองเพศฆราวาสแล้วไม่สามารถประกอบความเพียร

เช่นนี้ได้ ด้วยการครองเพศฆราวาสนั้นมันวุ่นวาย ต้องต่อสู้ดิ้นรน จะหยุดนิ่งไม่ได้ โอกาสทำความเพียรของฆราวาสจึงยากแสนยาก ไม่เหมือนอยู่ในเพศบรรพชิตเช่นนี้

ในช่วง ๗ วันสุดท้ายของการเป็นพระนี่ จึงขอให้ท่านเร่งความเพียรให้เต็มที่เถิด ถือ**ธุดงค์วัตร ๑๓** ให้เคร่งครัดที่สุด **ฉันเภา** เป็นวัตร ถือ**เนสัชชิก** ไม่นอนทอดกายตลอดวันคืน และการ**เข้าเยี่ยมป่าช้า** เป็นต้น

ขอให้ท่านทำตามคำขอร้องของผมอย่างเคร่งครัด เมื่อครบ ๗ วันแล้วเราค่อยมาพูดเรื่องการลาสิกกันใหม่”

วัดบูรพา อำเภอมือง
จังหวัดอุบลราชธานี

๓๗.

หลวงปู่มั่น เปลี่ยนใจไม่สึก

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล แนะนำหลวงปู่มั่น ลูกศิษย์ของท่านแล้ว หลวงปู่มั่น ท่านมีความดีใจมาก เพราะความหวังที่จะได้สึกมาเป็นฆราวาสลอยมาอยู่แค่เอื้อม แค่ ๗ วันเท่านั้นเอง

หลวงปู่มั่น จึงตกลงรับปากกับครูอาจารย์ท่านอย่างแข็งขัน คือ **ทำความเพียรให้เต็มที่เพื่อแลกกับการสึก**

หลังจากนั้นหลวงปู่มั่น ก็กราบลาไปเร่งทำความเพียรอย่างเต็มที่หวังแต่เพียงเพื่อให้เป็นอุบาสกขี้บ๊วไปทั้งในภพนี้และภพหน้า ตามคำที่ท่านอาจารย์ใหญ่บอก

ส่วนหลวงปู่ใหญ่ ท่านก็เร่งทำความเพียรของท่านอย่างไม่หยุดหย่อน คือ ทุกวัน หลังฉันภัตตาหาร ท่านจะปลีกจากหมู่คณะไปบำเพ็ญเพียรที่โบสถ์วัดร้างจนถึงเวลาเย็นจึงกลับวัดตามปกติ

เมื่อครบกำหนด ๗ วันตามสัญญา ท่านก็เรียกหาหลวงปู่มั่น เข้ามาพบ แล้วก็ถามความสมัครใจว่าจะสึกหรือไม่ ถ้าต้องการจะสึกก็จะสึกให้

พร้อมกันนั้น **หลวงปู่ใหญ่** ก็พูดในเชิงปรารภว่า “สมณะหรือนักบวชที่แท้จริง ต้องเป็นผู้ชวนเขาหาที่สงบเพื่อประกอบความเพียรชำระจิตใจของตนเพื่อให้ถึงที่สุดแห่งความทุกข์”

แล้วท่านก็บอกความประสงค์ของท่านว่า ท่านจะออกธุดงค์แสวงวิเวกไปทาง**ภูหล่น** ที่นั่นมีภูเขายาวเป็นเทือกโอบล้อมอยู่ มีถ้ำอยู่หลายแห่ง เป็นที่สงบส่งัดเหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนา

หลวงปู่ใหญ่ บอกว่าท่านจะอยู่ที่**ภูหล่น** ลักระยะหนึ่ง ต่อจากนั้นก็ออกวิเวกไปเรื่อยๆ ไม่มีที่กำหนดหมาย สุดแต่ความพอใจและสมควรแก่สถานการณ์

หลวงปู่มัน รู้สึกตื่นเต้นดีใจที่พระอาจารย์ของท่านบอกความประสงค์เช่นนั้น ประกอบกับช่วง ๗ วันที่ท่านเร่งประกอบความเพียรอย่างเต็มที่ ถือธุดงค์วัตรอย่างเคร่งครัด เกิดความมั่นใจในทางธรรมขึ้นมาก

หลวงปู่มัน ได้พิจารณาถึงความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของชีวิตหาแก่นสารแท้จริงไม่ได้ ไปหลงยึดถือเอาสิ่งไม่เป็นแก่นสารมาเป็นสาระ จึงได้พากันเวียนว่ายตายเกิดในวัฏทุกข์อยู่ร่ำไป ไม่มีที่สิ้นสุดคิดแล้วชวนสลดสังเวชเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อคิดพิจารณาอย่างถึถ้วนแล้ว ท่านจึงเลิกล้มความคิดที่จะสึกและตัดสินใจด้วยตัวท่านเองว่า จะขออยู่ปฏิบัติธรรมในเพศบรรพชิตอย่างมอภกายถวายชีวิตไม่ขอสึกอีกต่อไป

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่** บอกข่าวเรื่องที่ท่านจะไป**ภูหล่น**และธุดงค์ไปเรื่อยๆ **หลวงปู่มัน** จึงขอติดตามไปด้วย

หลวงปู่ใหญ่ ท่านอนุญาต และเห็นว่าเป็นโอกาสดีที่หลวงปู่มั่น
จะได้ถือโอกาสแวะเยี่ยมบ้านเกิดของท่านด้วย

ตั้งแต่นั้นมาทั้งอาจารย์ และศิษย์ คือหลวงปู่ใหญ่เสาร์และ
หลวงปู่มั่น ก็เที่ยวจาริกธุดงค์ไปด้วยกันหลายถิ่นหลายที่เรื่อยมา

ถ้าที่ปฏิบัติธรรมของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น
บนภูหล่น อ.ศรีเมืองใหม่ จ.อุบลราชธานี

๓๘.

ไปบำเพ็ญเพียรที่ภูหล่น

ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๔๐ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้พาศิษย์ของท่าน คือ หลวงปู่มั่น ฐิริทตฺโต ซึ่งยังเป็นพระนวกะ บวชได้ ๔ พรรษา ออกเดินธุดงค์จากวัดเลียบ ในเมืองอุบลราชธานี ไปปฏิบัติภาวนาที่ภูหล่น ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอโขงเจียม (ปัจจุบันอยู่ในเขตอำเภอศรีเมืองใหม่) จังหวัดอุบลราชธานี อยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับฝั่งประเทศลาว

หลวงปู่ใหญ่ ได้พาหลวงปู่มั่น เวะเยี่ยมบ้านเกิดของหลวงปู่มั่นที่บ้านคำบง ซึ่งอยู่ห่างจากภูหล่น ประมาณ ๕ กิโลเมตร เพื่อให้โอกาสลูกศิษย์ได้เยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ และศิษย์เดินทางไปถึงบ้านคำบง บรรดาเพื่อนฝูงญาติมิตรของหลวงปู่มั่น และพี่น้องชาวบ้านคำบง ต่างพากันมากラブเยี่ยมเยียน ทักทาย โอภาปราศรัย และให้การอุปัฏฐากต้อนรับเป็นอย่างดี

ท่านทั้งสองพักอยู่ที่บ้านคำบง ช่วงระยะเวลาหนึ่ง (ในบันทึกไม่ได้บอกว่ากี่วัน) หลวงปู่ใหญ่ เห็นว่าถ้าพักอยู่นานจะทำให้ศิษย์ของท่านฟุ้งซ่านมากขึ้น ท่านจึงออกอุบายขอร้องให้ชาวบ้านคำบงช่วยนำทางไปยังบ้านภูหล่น เพื่อสำรวจหาสถานที่เหมาะสมในการภาวนา

หลวงปู่ใหญ่เสาร์กับหลวงปู่มั่น ได้มาพักปักกลดที่ภูหล่นและ
ออกสำรวจดูภูเขาหลายลูก ในที่สุดก็ได้กำหนดเอาสถานที่บนหลังเขา
ภูหล่นเป็นที่พักบำเพ็ญเพียร โดยจะอยู่ประจำสักระยะเวลาหนึ่งที
นานพอสมควร

**ภูหล่นเป็นภูเขาที่ไม่สูงนัก ขึ้นลงก็พอดี ไม่ถึงกับลำบาก ที่โคจร
บิณฑบาตก็อยู่ไม่ไกล อีกทั้งบริเวณภูหล่นนั้นอากาศดี เหมาะแก่การ
ทำความเพียรอบรมสมาธิภาวนา**

(คนไทยแต่ละภาคจะเรียกชื่อภูเขาต่างกัน ภาคอีสาน เรียก **ภู**
ภาคเหนือเรียก **ดอย** ภาคกลางเรียก **เขา** และภาคใต้เรียก **ควน**)

เล่ากันว่า **ภูหล่น** สมัยนั้นมีสัตว์ป่าชุกชุมมาก ตอนรุ่งเช้า
เสียงนกร้องแข่งกับเสียงไก่ป่าขันกันแซ่แซ่ พอตกตอนกลางคืน
บางคืนเดือนมืด ครีမ်ฟ้าครีမ်ฝน ได้ยินเสียงสัตว์ป่านานาชนิด และ
เสียงเสื่อร้องคำราม บางคืนเสียงส่งดังกลัวมาก ต้องเข้าที่ภาวนาทั้งคืน
ไม่ได้หลับนอนเลย

ในบันทึกของท่าน**พระครูมลภาวนาภร** มีดังนี้

“ผู้เล่าประวัติเล่าว่า **หลวงปู่มั่น** ท่านชอบอากาศบริเวณ
หลังเขา (หมายถึงบนสันเขา) ท่านนั่งสมาธิ ได้รับความสงบติดต่อกัน
ทั้งกลางวันกลางคืน จนได้เกิดนิมิตและอุคคหนิมิตหลายสิ่งหลายอย่าง
ทำให้เกิดปีติเต็มด้าเปี่ยมล้นทันจิตใจ อย่างที่ไม่เคยประสบความสุข
สงบอันลี้กล้าเช่นครั้งนี้จากที่เหนียวมาก่อน จิตใจค่อยถ่างถอนจากความ
ฟุ้งซ่าน

ท่านได้เข้าไปเรียนให้**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ทราบถึงเรื่องที่
เกิดขึ้นในการปฏิบัติ ที่ได้รับความรู้แปลกๆ ใหม่ๆ เกิดขึ้น

ท่านพระอาจารย์เสาร์กล่าวว่า “ดีแล้วท่านมัน ท่านมาบำเพ็ญ
 อบรมสมาธิบนสถานที่แห่งนี้เพียงเวลาไม่นาน ท่านก็ได้กำลังใจที่ตั้งมั่น
 ในสมาธิ และได้รับผลคือเกิดปีติ ความเย็นนอกเย็นใจในสถานที่แห่งนี้
 ให้ท่านพยายามรักษาความบริสุทธิ์ และกำลังสมาธิที่เกิดขึ้นนั้นอย่า
 ให้เสื่อม เรื่องต่างๆ เกี่ยวกับญาติโยม ผมจะรับหน้าที่แทนเอง”

ภูหล่น อำเภอกรีเมืองใหม่
 จ.อุบลราชธานี

๓๗.

คำบอกเล่า จากหลวงปู่โตน

หลวงปู่โตน กนฺตสีโล เป็นศิษย์อาวุโสองค์หนึ่งของหลวงปู่มั่น ขณะที่เล่าเรื่อง**ภูหล่น**นั้นท่านอายุได้ ๙๓ ปี ท่านขึ้นไปปฏิบัติธรรมที่ภูหล่นครั้งสุดท้าย เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ท่านขึ้นมาทำวัตร (สักการะ) ณ สถานที่ของพ่อแม่ครูอาจารย์ ซึ่งท่านเคยมาปฏิบัติธรรมด้วย

หลังจาก**หลวงปู่โตน** กลับลงจาก**ภูหล่น** ได้ ๕ - ๖ เดือน ก็เกิดอาพาธ และมรณภาพก่อนที่จะออกพรรษาเพียง ๑๐ วัน ที่สำนักของท่าน คือ **วัดบูรพา** บ้านสะพือ อำเภอพิบูลย์มังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ส่วน**ภูหล่น** ต่อมาภายหลังได้เป็นสำนักสงฆ์ และเป็น**วัดภูหล่น** โดยมี **พระครูกรมหลวงนาร (หลวงพ่อสีทน กมฺโล)** เป็นเจ้าอาวาส และเป็นผู้บูรณะพัฒนาขึ้นมา เป็นสถานที่ที่เหมาะสมในการบำเพ็ญภาวนาในปัจจุบัน โดยได้รับการสนับสนุนจาก**หลวงปู่กิ ธมฺมุตฺโตโม วัดป่าสนามชัย อ.พิบูลย์มังสาหาร** และ**พระครูพิบูลธรรมภาณ (หลวงพ่อโชติ อาภคฺโค) วัดภูเขาก้าว อ.พิบูลย์มังสาหาร จ.อุบลราชธานี**

หลวงปู่โตน เล่าว่า “ภูหล่นสมัยนั้นไม่เหมือนปัจจุบันนี้หรอก สัตว์ป่ามีแทบทุกชนิด” แล้วท่านก็เปลี่ยนสำเนียงเป็น “นามมื่อเข้าจั่งซี

เสียงนกกก นกแกง นกกาเวา ฮ้องสนั่น เสียงไก่ป่าขันกันเป็นแซวๆ”
นี่คือบรรยากาศ **นามมือเข้า** คือยามเช้า

“บางคืนเดือนมืด ครีမ်ฟ้าครีမ်ฝน ได้ยินเสียงสัตว์ป่าต่างๆ
และเสียงเลื้อร้อง และเงียบส่งตนา่กัล้วมาก ต้องเข้าที่ภาวนาทั้งคืน
ไม่ได้นอน”

หลวงปู่โตน เล่าถึงช่วงที่ท่านมาปฏิบัติธรรมอยู่กับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**
และ**หลวงปู่มั่น** เมื่อครั้งกระโน้นให้**ท่านพระครูกรมลา** ฟังว่า “นั่น...
ผมนั่งอยู่ตรงนั้น ฟุ้งถึง ๓๐ - ๔๐ ตัวมันมานั่งล้อมดูเรา ไม่หนีไปไหน
เวลานั่งสมาธิ มันจะมานั่งล้อมเราอยู่ใกล้ๆ เราได้เข้าไปเรียนเรื่องนี้
กับ**หลวงปู่มั่น** ท่านบอกว่าให้**สวดกรณีย์** และแผ่เมตตา มันก็หนีหรงก”

(**สวดกรณีย์** คือ **บทสวดกรณีย์เมตตสูตร** เป็นบทแผ่เมตตา
โดยเฉพาะเวลาไปพักตามป่าตามเขา ในช่วงที่ผู้เขียนฝึกนั่งกลดเดิน
จงกรมใหม่ๆ เมื่อกว่า ๒๐ ปีมาแล้ว เคยกลัวผีมาก ถึงกับเวลาเข้ากลด
แล้วไม่กล้าลืมตาจนตลอดคืน กลัวจะเห็นอะไรที่เราไม่อยากจะเห็น
หลวงพ่อพุทธ จานีโย บอกให้**สวดมนต์บทกรณีย์เมตตสูตร** ทำให้มั่นใจ
หายกลัวได้ ใครที่กลัวผีลองดูนะครับ และควรศึกษาความเป็นมา
ของพระสูตรบทนี้ด้วย น่าสนใจมาก มีอยู่ในบทสวดมนต์ทำวัตร
ทั่วไป - ปฐม)

หลวงปู่โตน เล่าต่อว่า “ตอนกลางคืน หมิมันไล่กัดกันขึ้นมา
ที่บนหลังภูหล่น กัดกันเอาเป็นเอาตาย ไม่ยอมไปที่อื่น และคืนหนึ่ง
เสือมันขึ้นมาหมอบอยู่ข้างๆ ต้นกระบก หัวทางเดินจงกรมของ**ท่าน**
อาจารย์ใหญ่ (หลวงปู่เสาร์) แต่ตอนกลางคืนที่มันมาไม่เห็นมันนะ ตอนเช้า
มาแล้วจึงเห็นรอยของมันหมอบอยู่ใกล้ๆ”

ท่านหลวงปู่เสาร์ ท่านได้เล่าเรื่องนี้ให้โยมชาวบ้านที่ขึ้นมาในตอนเช้าฟัง และให้ชาวบ้านขึ้นมาช่วยขนหินชนดินก่อเป็นถ้ำ มีประตูเข้าออกเปิดปิดได้ โดยเอาดินโคลนผสมกับเศษหินเล็กๆ และฟางข้าว ทำอยู่หลายวันจึงแล้วเสร็จ”

ท่านพระครูกรมลา ถามว่า “หลวงปู่ทั้งสองท่านได้ทำด้วยหรือถ้านี้?”

หลวงปู่โชน : “ก็ท่านนั้นแหละเป็นผู้บอกแนะวิธีทำยกหินเพื่อดิน (ฉาบดินโคลน) ทำช่วยกันทั้งพระทั้งโยมนั้นแหละ ทำเสร็จยังไม่นาน ดินโคลนที่ฉาบทาผนังถ้ำบางแห่งยังไม่แห้งสนิทดี เสื่อมันขึ้นมาตอนกลางคืน

คืนนั้นครีမ်ฟ้าครีမ်ฝนและลมด้วย มันมาเดินวนเวียนอยู่ที่บริเวณรอบๆ ถ้ำ”

ท่านพระครูฯ : “มีผู้อยู่ในถ้ำนั้นไหม?”

หลวงปู่โชน : ก็ท่านอาจารย์ใหญ่ (หลวงปู่เสาร์) ท่านอยู่ข้างใน (เสื่อ) มันเดินวนเวียนไปมาเหมือนจะหาทางเข้า และมันได้เอาเท้าตะปบที่ข้างประตูด้านซ้าย ซึ่งยังเป็นรอยติดอยู่ที่ถ้ำข้างประตูมาจนถึงทุกวันนี้”

หลวงปู่โชน เล่าต่อไปว่า “วันหนึ่ง ตอนใกล้ค่ำ ท่าน (น่าจะเป็นหลวงปู่มั่น - ปลฺฐม) จะให้ขึ้นเขาอีกลูกหนึ่งและจะให้ไปกับท่าน แต่ไม่ได้ขึ้นไปกับท่าน...ภูเขาที่อยู่ในบริเวณแถวๆ นี้ มีหลายลูก ท่านหลวงปู่มั่น ท่านเที่ยวขึ้นไปบำเพ็ญสมาธิภาวนาเกือบทุกลูก ท่านเป็นคนกล้ามาก ท่านเล่าว่า ถ้ำได้ไปอยู่ในที่เปลี่ยวๆ รู้สึกได้กำลังจิตดีมากในการทำสมาธิ

แล้วต่อมาท่าน (ทั้งสององค์) ก็ได้แยกกันที่ภูห่อ่น”

บันทึกของท่าน**พระครูกรมหลวงนาร** มีต่อจากนี้ว่า “ผู้เล่าประวัติ (หลวงปู่โชน) ไม่ได้ระบุให้ผู้เขียนฟังว่า **ท่านหลวงปู่เสาร์** พร้อมกับ **หลวงปู่มั่น** ท่านลงจาก**ภูหล่น** ด้วยสาเหตุอะไร? ท่านไปไหน? ปี พ.ศ. เท่าไร?

ประวัติความเป็นมาในช่วงนี้จึงได้ขาดหายไป และไม่มีโอกาสเรียนถามท่านได้อีกเลย ท่านผู้เล่าประวัติก็ได้แยกจากท่านไปด้วยเหมือนกัน

ประวัติที่ท่าน (หลวงปู่โชน) เล่าให้ผู้เขียน(พระครูกรมหลวงนาร) ฟังบางตอนก็จบลงเพียงเท่านี้

แต่มีโยมผู้เฒ่าที่พอจำเหตุการณ์ได้ในตอนนั้นแล้วว่า **ท่านหลวงปู่มั่น** ได้ออกจาก**ภูหล่น** ได้เดินธุดงค์ไปกับ**อาจารย์ของท่าน** (ไป) ทางฝั่งลาว และยังได้ยืนยันว่าท่านได้อยู่จำพรรษาที่**ภูหล่น** ๒ พรรษา บางคนว่า ๔ - ๕ พรรษา บางคนว่าท่านอยู่ถึง ๖ - ๗ ปี

ส่วนผู้ที่ยืนยันฝ่ายหลัง (ท่านพระครูฯหมายถึงตัวท่านเอง - ปฐม) คิดเอาเองว่า ท่านอาจเลยมาพักที่**ภูหล่น** และได้เล่าต่อมาว่า ท่านได้นำทองของเก่าแก่หลายอย่างมาจากทางฝั่งลาว **มาหล่อเป็นพระพุทธรูปที่ กุดเม็กได้สององค์** โดยทำเตาหลอมเททองด้วยตัวท่านเอง และประดิษฐานไว้ที่ **วัดบ้านคำบง** บ้านเกิดของท่าน (หลวงปู่มั่น) ซึ่งชาวบ้านคำบงและพระสงฆ์ได้เก็บรักษาไว้จนถึงทุกวันนี้”

ในหนังสือ **พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน : ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร** ได้เขียนถึงเหตุการณ์ในตอนนี่ว่า

“**ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร** ได้อบรมแนะนำการปฏิบัติ กัมมัฏฐานแก่**ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร** จนรู้แน่ชัดว่า มีกำลัง

สมาธิพอแก่การบำเพ็ญเพียรโดยลำพังได้ ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนต
สีลเถร จึงได้ปลีกวิเวกไปแสวงหาที่ปฏิบัติแห่งใหม่ และให้ท่าน
พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร ปฏิบัติอบรมภาวนาที่ภูหล่น เป็นเวลา
ประมาณ ๒ ปี

ต่อมา ท่านพระอาจารย์มั่น ได้เดินรุกขมูลร่วมกับท่าน
พระอาจารย์เสาร์ ไปจุดดงฝิ่งลาว และท่านทั้งสองได้กลับมาเยี่ยม
บ้านคำบางอีกครั้ง พร้อมกับสร้างพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ๒ องค์
ที่ กุดเม็ก โดยทำเตาหลอมและหล่อพระด้วยองค์ท่านเอง”

กุดเม็ก บ้านคำบาง ต.สงยาง อ.ศรีเมืองใหม่ จ.อุบลราชธานี
และพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ ๒ องค์ ที่หลวงปู่ทั้งสองเป็นผู้สร้าง

ภาค ๓ : ชุตงค์แดนไกล

๕๐.

ออกธุดงค์ไปทางฝั่งลาว

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับลูกศิษย์คือ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** พักบำเพ็ญเพียรอยู่ที่ภูหล่น ราว ๒ ปี

หลวงปู่ใหญ่ เห็นว่าลูกศิษย์ของท่านได้ฝึกทำความเพียรจนจิตมีกำลังกล้าแข็งพอสมควรแล้ว จึงได้พาออกธุดงค์ข้ามแม่น้ำโขงไปทางฝั่งประเทศลาว

การออกธุดงค์ครั้งนั้นอยู่ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๔๒ - ๒๔๔๓ ไปกัน ๓ องค์ มี **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น** ซึ่งเป็นพระหนุ่ม อายุพรรษาประมาณ ๖ พรรษา และสามเณรอีก ๑ รูป

ทั้งสามองค์พากันเดินลัดเลาะไปตามป่าเขาขึ้นไปทางทิศเหนือเรื่อยไป จนไปถึง**เมืองหลวงพระบาง** นอกจากแสวงหาที่วิเวกเพื่อบำเพ็ญเพียรแล้ว **หลวงปู่ใหญ่** ยังมีความประสงค์ที่จะเสาะหาครูอาจารย์กรรมฐานที่เก่งๆ พอที่จะช่วยแนะนำการภาวนาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

หลังจากเที่ยวเสาะหาอยู่ระยะหนึ่ง ก็ไม่พบว่าจะมีใครที่สามารถให้ความรู้ด้านกรรมฐานได้ดีกว่าแนวทางที่ตัวท่านเองกับลูกศิษย์กำลังปฏิบัติอยู่ จึงตัดสินใจกลับมาทางฝั่งไทยคืน

ทั้งสามองค์เดินย้อนลงมาทาง**แขวงคำม่วน** ตลอดเส้นทาง เป็นป่าดงดิบ และภูเขาเฟิงผาสลับซับซ้อนเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง

หลวงปู่ใหญ่ พาศิษย์เดินธุดงค์ลงมาถึงเขต**เมืองท่าแขก** ซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดนครพนมของไทย รัยะนั้นเป็นช่วงใกล้จะเข้าพรรษา จึงได้พักบำเพ็ญสมณธรรมและจำพรรษาอยู่ที่ถ้ำแห่งหนึ่ง อยู่ไม่ห่างจากหมู่บ้านชาวป่า เรียกว่า **บ้านถ้ำ**

ภูมิประเทศแถบนั้นเป็นป่าเขาที่อุดมไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด มีทั้งช้าง เสือ หมี และผีร้ายนานาประการ ตลอดจนไข้มาเลเรียก็ชุกชุม แต่เป็นที่สงบวิเวกเหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรเป็นอย่างยิ่ง

ทั้งหมดนี้ได้จากบันทึกของ **หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร** ซึ่งท่านได้รับการบอกเล่ามาจาก**หลวงปู่มั่น**โดยตรง ในบันทึกมีต่อไปว่า

“ในระหว่างพรรษานั้น **ท่านอาจารย์เสาร์** และสามเณรได้จับไข้มาเลเรีย มีอาการหนักบ้างเบาบ้าง ก็ไม่ถึงกับร้ายแรงจริง...

วันหนึ่งมีคณะอุบาสกอุบาสิกาได้นำผ้ามาบังสุกุล **ท่านอาจารย์เสาร์** ต้องการจะตัดจีวร เรา (**หลวงปู่มั่น**) ก็ต้องจัดทำทุกอย่างกว่าจะเย็บเสร็จ เพราะต้องเย็บด้วยมือ ใช้เวลาถึง ๗ วันจึงเสร็จ”

หลวงปู่มั่น เล่าว่า “...(จีวร) ยังไม่เสร็จดีเลย ไข้มันเกิดมาจับเอาเราเข้าให้แล้ว ทำให้เราต้องเกิดความวิตกกังวลขึ้นมา นึกในใจว่า เณรก็ไข้ อาจารย์ก็ไข้ เราก็กลับจะมาใช้เสียอีก ถ้าต่างคนต่างหนัก ใครเล่าจะดูแลรักษากัน ถ้าเกิดล้มตายกันเข้า ใครจะเอาใครไปทิ้งไปเผากันเล่า

เจ้ากรรมเอ๊ย อยู่ด้วยกันสามองค์ก็เจ็บป่วยไปตามๆ กัน ยิ่งกว่านั้น อาจารย์ของเรานั้นแหละจะร้อนใจมาก”

หลวงปู่มั่น เล่าให้หลวงพ่อวิริยงค์ ฟังต่อไปว่า “...เราได้คิดมานะขึ้นมาในใจว่า บัดนี้เราไม่มีทางเลือกทางอื่นแล้ว ที่จะมาระงับเวทนานี้ได้ เพราะยาจะฉันทันแกไขก็ไม่มีเลย มีแต่กำลังอานุภาพแห่งภาวานี้เท่านั้น

เรามาอยู่สถานที่นี้ก็เพื่อจะอบรมตนในทางเจริญกรรมฐานภาวนา เราจะมาคิดแส่สายไปทางอื่นหาควรไม่ เราต้องเอาธรรมเป็นที่พึ่ง จึงจะถูก แม้จะตายขอให้ตายด้วยการภาวนา ไม่ต้องห้อยย่อนแอะจะต้องเป็นผู้กล้าหาญจึงจะจัดว่าเป็นนักพรตได้

แล้วเราก็ตัดสิ้นใจปฏิบัติบูชาพระพุทธศาสนาด้วยข้อปฏิบัตินั้น”

แล้ว**หลวงปู่มั่น** ก็กำหนดบริกรรมว่า พุทโธ ๆ ๆ ไป จนใจเริ่มสงบเย็น ซึ่งท่านบอกว่าในขณะนั้นท่านยังไม่สันทัดในการเจริญกรรมฐานเท่าไร

“ครั้นบริกรรม พุทโธ ๆ ๆ ก็นึกถึงคำสอนของ**อาจารย์**ขึ้นมาว่า กายนี้เป็นที่อาศัยของจิตและเป็นทางเดินของจิต เปรียบเหมือนแผ่นดิน ย่อมมีทางน้อยใหญ่เป็นที่สัญจรของหมู่มสัตว์ทุกหมู่เหล่า

กายนี้ก็เหมือนกัน ย่อมเป็นที่อยู่อาศัยของจิต และเป็นที่เที่ยวไปมาของจิตฉันนั้น

ถ้าจิตตามัวยึดถือกายนี้ว่าเป็นตนอยู่เมื่อใดย่อมได้รับความทุกข์ ความเศร้าโศกเสียใจ มีความเดือดร้อนวุ่นวายอยู่เป็นนิตย์...”

หลวงปู่มั่น เล่าต่อไปว่า “เมื่อหมดหนทางเพราะไม่มีใครช่วยแล้ว เรานั่งสมาธิเข้าที่อยู่ที่โดยการเสยสละกำหนดจิตแล้วทำความสงบ ทำให้เป็นหนึ่งแนวแน่ไมให้ออกนอกเป็นอารมณ์ได้เลย

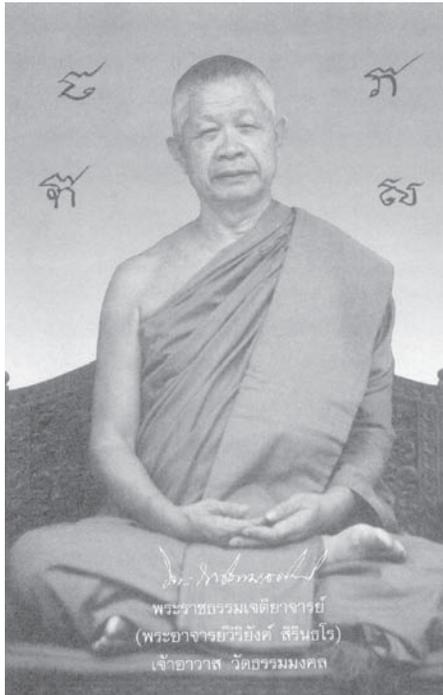

เพราะขณะนั้นทุกขเวทนาใกล้จริงๆ พอกำหนดความเป็นหนึ่ง
 หนึ่งจริงๆ คุรุหนึ่ง **ปรากฏว่าศีระะลันเปรี๊ยะปะระไปหมด จนเหงื่อไหลออก
 มาเหมือนรดน้ำ**

เมื่อออกจากสมาธิปรากฏว่าใช้ได้หายไปราวกับปลิดทิ้ง
 นี่เป็นระงับอาพาธด้วยธรรมโอสถเป็นครั้งแรกของเรา เราได้
 พยาบาลอาจารย์ของเราได้เต็มที...

การเดินทางในครั้งนี้นั้น ได้เป็นเช่นนี้หลายหน บางครั้งมาเลเรีย
 ขึ้นสมองแทบเอาชีวิตไม่รอด”

**หลวงปู่ใหญ่ ท่านเห็นว่า การจะเดินธุดงค์ในถิ่นทุรกันดาร
 เช่นนั้นต่อไปคงจะไม่ใช่เป็นผลดี พอออกพรรษาแล้วท่านก็พาศิษย์เดินทาง
 กลับประเทศไทย**

๕๑.

ปางหย่อนเกิดจาก แรงพยายามของหญิง

เรื่องตอนนี้ได้รับการถ่ายทอดจาก หลวงปู่เทสก์ เทสรูสี วัดหินหมากเป้ง อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย ดังนี้ :-

“ท่านอาจารย์เสาร์ ได้เล่าเรื่องประวัติท่านอาจารย์มั่น ให้ผู้เขียน (หลวงปู่เทสก์) ฟังว่า ท่านมั่นเป็นลูกศิษย์ที่ดี พรรษาตั้ง ๑๐ กว่าแล้ว ยังตักน้ำให้อาจารย์อาบอยู่ ด้านการภาวนาก็เก่งมาก เราไม่เป็นไม่เห็นสิ่งต่างๆ แต่ท่านมั่นก็เห็นและเป็นไปต่างๆ

เมื่อครั้งมาเที่ยวประเทศลาวครั้งแรก ท่านพูดน่าขบขันมาก บอกว่าท่าน (หลวงปู่เสาร์) ป่วยเป็นโรคปางหย่อน คือ ม้ามหย่อนนั่นเอง เจ็บไม่หายสักที

ภาวนาวันหนึ่ง เกิดรู้ขึ้นมาว่า มีผู้หญิงคนหนึ่งซึ่งอิจฉาพยายามทำอันตรายไม่หาย ตั้งแต่สมัยท่านยังหนุ่มลี้กออกจากสามเณรไป เกิดชอบรักกัน เมื่อจะร่วมรัก ไปเห็นของสกปรกของผู้หญิงคนนั้น จึงไม่กล้าสำเร็จความใคร่ ผู้หญิงเลยอายุ เกิดความพยายามอาฆาตจองเวร

ไม่ได้ดอก ถ้าไม่พามากลับไปเมืองอุบลฯ ไปให้เขาอโหสิให้เสียก่อนจึงจะหาย

ท่านอาจารย์เสาร์และท่านอาจารย์มั่น

เมื่อท่านกลับไปเมืองอุบลฯ แล้ว ได้เรียกผู้หญิงคนนั้นกับแม่เขามาหา **ท่านอาจารย์เสาร์** ได้เล่าเรื่องความจริงให้เขาฟังทุกประการ ถ้าหากเป็นความจริงอย่างนั้นก็ให้อโหสิกรรมกันเสีย **การผูกกรรมทำเวรกันเป็นกรรมอันยืดยาวมาก อันนี้ยังดีที่ยังไม่ได้ตายจากกัน อโหสิกรรมให้กันเสียก็จะแล้วกันไป**

เมื่อพูดแล้ว ผู้หญิงคนนั้นก็ยิ้มๆ ได้ขันน้ำแล้วไปกรวดน้ำที่ตึนบันได **เป็นอันว่าอโหสิกรรมกันหมดเท่านั้น”**

(เรื่องกรรมนี้เป็นเรื่องที่ซับซ้อนมาก ถ้ายิ่งนั่งสมาธิ - ภาวนายังไม่ถึงที่ก็จะไม่เข้าใจ ท่านที่สนใจโปรดหาอ่านได้ที่ **ชีวิตนี้สำคัญนัก** เป็นพระนิพนธ์ของ **สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก** เป็นเล่มบางๆ ๔๐ กว่าหน้าเท่านั้น พระองค์อธิบายสิ่งที่ยากให้เข้าใจได้ง่ายๆ เป็นพระปริชาอย่างยิ่ง - ปฐม)

๑๒.

จำพรรษา ที่พระธาตุพนม

เมื่อออกพรรษาแล้ว หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล ก็พาหลวงปู่มั่น และสามเณร รอนแรมตามฝั่งโขงเรื่อยลงมา อาศัยบิณฑบาตตาม หมู่บ้าน ซึ่งมีเป็นหย่อมๆ ของชนเผ่าต่างๆ ได้แก่ ชาวภูไท ไทยดำ ลาวโห่ง เป็นต้น ซึ่งชนแต่ละเผ่านี้ล้วนแต่นับถือพระสงฆ์องค์เจ้า ชอบทำบุญ

หลวงปู่มั่น ได้พูดถึงตัวท่านเองในขณะนั้นว่า “...แต่ขณะนี้ ตัวของเราเองก็ยังไม่เห็นธรรมของจริง ยังหาที่พึ่งแก่ตนเองยัง ไม่ได้ จะไปสอนผู้อื่นก็เห็นจะทำให้ตัวของเราเนิ่นช้า จึงไม่แสดงธรรมอะไร นอกจากเดินทางไป พักบำเพ็ญสมณธรรมไปตามแต่จะได้อ”

จากหนังสือของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ เขียนถึง การเดินทางในตอนนั้นว่า หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้พาศิษย์ “เดินมาจนถึง ปากเซบั้งไฟ จึงพากันนั่งเรือข้ามมาฝั่งขวาคือฝั่งประเทศไทย ขึ้นฝั่ง ที่ทำน่าน้ำวัดพระธาตุพนม และหยุดพักที่วัดพระธาตุพนม”

(การเรียกฝั่งซ้ายฝั่งขวานั้น ท่านให้ยืนหันหลังไปทางต้นน้ำ หันหน้าไปทางที่น้ำไหลลง ฝั่งที่อยู่ทางซ้ายมือของเราถือเป็นฝั่งซ้าย และฝั่งทางขวามือเราก็เป็นฝั่งขวา_ปลื้ม)

ในปีนั้นน่าจะเป็นปี พ.ศ. ๒๔๔๓ **หลวงปู่มั่น** ได้เล่าถึงสภาพของพระธาตุพนมในสมัยนั้นว่า :-

“ขณะนั้น พระธาตุพนมไม่มีใครเหลียวแลดอก มีแต่เถาวัลย์นานาชนิดปกคลุมจนมืดเหลือแต่ยอด ต้นไม้รกรงรังไปหมด”

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น กับ**สามเณร** ได้พักอยู่ที่นั่นเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม

จากบันทึกของ**หลวงพ่อโชติ อากุโค** ได้กล่าวถึง**ท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร** (หนู จิตปญฺโธ) ซึ่งต่อมาเป็นเจ้าของอาวาสวัดปทุมวนาราม กรุงเทพฯ ได้ร่วมคณะชุดดงคี่ในครั้งนั้นด้วย ดังนี้ :-

“สมัยหนึ่งท่านรวมกันอยู่ มี**ท่านพระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น** และ**ท่านเจ้าคุณปัญญาพิศาลเถร** ออกปฏิบัติธรรมร่วมกัน เพื่อบำเพ็ญไปตามฝั่งแม่น้ำโขง พอจวนเข้าพรรษาในปีนั้น ท่านหวนกลับมาฝั่งไทยข้ามแม่น้ำโขงมาจากฝั่งจังหวัดนครพนม เข้าพักที่ธาตุพนม ประมาณปี ๒๔๔๓ พระธาตุพนมสมัยนั้นยังไม่สูงเหมือนสมัยนี้...”

ในบันทึกของ **หลวงพ่อโชติ** มีต่อไปว่า :-

“ปี พ.ศ. ๒๔๔๔ **พระครูวิโรจน์รัตโนบล** เจ้าคณะจังหวัดอุบลราชธานี วัดทุ่งศรีเมือง ได้ไปบูรณะพระธาตุพนม

ท่านเล่าว่า สมัยนั้นพระธาตุพนมรกตีบ มีต้นไม้ เครือเถาวัลย์ขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะต้นยางใหญ่ขึ้นใหญ่จนคนโอบไม่หุ้ม

ตรงบริเวณฐานและส่วนกลางของพระธาตุจะมองไม่เห็นองค์พระธาตุเลย ไม่มีคนกล้าไปแตะต้องதாக่างได้ เพราะกลัวอาถรรพ์ต่างๆ นานา ซึ่งเป็นอำนาจลึกลับเร้นลับที่คนไม่สามารถเข้าไปที่นั่น”

บันทึกของหลวงพ่อโชติ ได้พูดถึงคณะของหลวงปู่ใหญ่ ว่า :-

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ ปกติวิสัยท่านชอบกุฏิน้ำ ถ้ามีสระ ท่านจะให้ทำยื่นไปในสระน้ำ แล้วทำสะพานเข้าไป ถ้าริมน้ำท่านจะให้ทำใกล้น้ำที่สุด

อยู่ที่ธาตุพนมก็เหมือนกัน ตรงบริเวณพระธาตุมีสระน้ำอยู่ สระหนึ่ง น้ำใสมาก มีดอกบัวบานสะพรั่ง และจอกแหน

ท่านพระอาจารย์เสาร์ จึงให้ทำกุฏิน้ำให้ท่าน ส่วนพระอาจารย์มั่น และท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร ทำที่พักกุฏิริมรอบพระธาตุ ปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ผู้เขียน (หลวงพ่อโชติ) ไปไหว้พระธาตุพนมยังเห็น กุฏิพระอาจารย์เสาร์ในสระข้างโรงเรียน”

ภาพพระธาตุพนม

วาดจากภาพถ่ายของนักสำรวจชาวฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๙

๕๓.

แสงประหลาด ที่พระธาตุนม

พระธาตุนมในสมัยก่อน ประชาชนแถวนั้นคงไม่รู้ถึงความสำคัญ จึงไม่มีใครสนใจเท่าใดนัก เมื่อคณะของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้มาพำนักจำพรรษา จึงได้เปิดเผยความลึกลับและความศักดิ์สิทธิ์ประชาชนและทางบ้านเมืองจึงได้ตื่นตัว ต่อมาก็ได้มีการบูรณะขึ้นมาจนกลายเป็นปูชนียวัตถุที่สำคัญของภาคอีสาน และของประเทศไทยในปัจจุบัน

จึงนับได้ว่าการมาพำนักของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พระปัญญาพิศาลเถร (หลวงปู่หนู จิตปญฺโญ) และคณะ ในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ จึงถือเป็นคุณมหาศาล ที่ทำให้ชนรุ่นหลังได้พระธาตุนมสถานศักดิ์สิทธิ์เพื่อการกราบไหว้มาจนทุกวันนี้

ในบันทึกของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ที่ได้ฟังจากปากของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ บันทึกไว้ดังนี้

“ท่านเล่าไปเคี้ยวหมากไปอย่างอารมณ์ดีว่า ขณะนั้นพระธาตุนม ไม่มีใครเหลียวแลดอก มีแต่เถาวัลย์นานาชนิดปกคลุมจนมืดเหลือแต่ยอด ต้นไม้กรูกร้างไปหมด

ทั้งสาม ศิษย์อาจารย์ก็พากันพักอยู่ที่นั่นเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม ขณะที่ท่านอยู่กันนั้น พอตกลงเวลากลางคืนประมาณ ๔ - ๕ ทุ่ม จะปรากฏมีแสงเขียววงกลมเท่ากับลูกมะพร้าว และมีรัศมีสว่างเป็นทาง ผุดออกจากยอดพระเจดีย์ แล้วก็ลอยห่างออกไปจนสุดสายตา และเมื่อถึงเวลาก่อนจะแจ้ง ตี ๓ - ๔ แสงนั้นจะลอยกลับเข้ามาจนถึงองค์พระเจดีย์ แล้วก็หายวับเข้าองค์พระเจดีย์ไป

ทั้งสามองค์ ศิษย์อาจารย์ได้เห็นเป็นประจักษ์เช่นนั้นทุกๆ วัน ท่านอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโลเถร จึงพูดว่า**“ที่พระเจดีย์นี้ต้องมีพระบรมสารีริกธาตุอย่างแน่นอน”**

ในบันทึกของหลวงพ่อโชติ อากุโค เล่าถึงเหตุการณ์เดียวกัน ดังนี้ :-

“นับแต่วันแรกของการอธิษฐานเข้าพรรษา **พระอาจารย์เสาร์** ได้เห็นแสง **ฉัพพรรณรังสี** พวยพุ่งออกมาจากองค์พระธาตุในระยะหัวค่ำ ครั้นพอจวนสว่างก็ปรากฏแสงสีต่างๆ ลอยพวยพุ่งเข้าสู่องค์พระธาตุเหมือนเดิม

ปรากฏการณ์ที่แปลกประหลาดนั้น ปรากฏขึ้นโดยตลอดจนออกพรรษา

ท่านพระอาจารย์เสาร์ท่านเชื่อแน่ว่า พระธาตุนี้บรรจุพระอรังคธาตุของพระพุทธเจ้าอย่างไม่ต้องสงสัย”

ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้ไปเสาะหาข้อมูลในภายหลัง ได้บันทึกไว้ดังนี้ :-

“เรื่องแสงประหลาดลอยออกจากพระธาตุฯ มีผู้รู้เห็นกันมากมาย เรื่องนี้มีการเล่าขานสู่กันฟังในหมู่ลูกหลาน**ชาวเมืองพนม** (ชาวธาตุพนม) ว่า ตกมือสวรรค์ ยามค่ำคืนกะลิมิแสงคือลูกไฟลอยจากพระธาตุให้ที่บ้านไทเมืองพนมได้เห็นกันทั่ว

ข้าพเจ้าได้สอบถามจาก**คุณเฉลิม ตั้งไพบูลย์** เจ้าของ**ร้านเจียบแซง** จำหน่ายยารักษาโรค ผู้ตั้งรกรากอยู่ที่ถนนกุศลรัชฎากร อันเป็นถนนจากท่าน้ำตรงไปยังวัดพระธาตุพนม ท่านเล่าให้ฟังว่า

สมัยก่อนนั้น (เมื่อ ๔๐ ปีก่อนหลัง) ท่านยังได้เห็นแสงจากองค์พระธาตุอยู่บ่อยๆ คือตอนกลางคืนราว ๓ - ๔ ทุ่ม จะมีแสงสว่างคล้ายหลอดไฟ ๖๐ แสงเทียน เป็นทรงกลมเท่าผลส้ม ลอยออกจากองค์พระธาตุฯ ในระดับสูงเท่ายอดมะพร้าว (๔๐ - ๕๐ เมตร) ลอยขนานกับพื้นในระดับความเร็วกว่าคนวิ่ง ฟุ่งไปทางทิศตะวันออก ผ่านหลังคาบ้านของท่าน... แล้วลอยข้ามโขง (แม่น้ำโขง) ไปจนลับสายตา... พอตกตึกจวนสว่างก็จะลอยกลับมาในแนวเดิม แล้วลับหายเข้าสู่องค์พระธาตุฯ เหมือนเดิม ผู้คนแถวนี้ไม่เคยเห็นกันอยู่บ่อยๆ ปัจจุบันนี้ไม่มีปรากฏให้เห็นอีก”

หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้พูดถึงการบำเพ็ญสมณธรรมที่พระธาตุพนมในครั้งนั้นว่า “การพักอยู่ในบริเวณของพระธาตุพนมนี้ทำให้จิตใจเบิกบานมาก และทำให้เกิดอนุสรณ์รำลึกถึงพระพุทธเจ้าได้อย่างดียิ่ง”

เริ่มต้น บูรณะพระธาตุนม

จากบันทึกของหลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ตามคำบอกเล่าของหลวงปู่มั่น เกี่ยวกับการเริ่มต้นบูรณะพระธาตุนม มีว่า :-

“ดังนั้น ท่าน (หลวงปู่ใหญ่เสาร์) จึงได้ชักชวนญาติโยมทั้งหลายในละแวกนั้น ซึ่งก็มีอยู่ไม่กี่หลังคาเรือน และส่วนมากก็เป็นชาวนา ได้มาช่วยกันถากถางทำความสะอาดบริเวณองค์พระเจดีย์นั้น

ได้พาญาติโยมทำอยู่เช่นนี้ ๓ เดือนเศษ จึงค่อยสะอาดเป็นที่เจริญหูเจริญตามาตราบเท่าทุกวันนี้

เมื่อญาติโยมทำความสะอาดเสร็จแล้ว ท่านอาจารย์ก็พาญาติโยมในละแวกนั้นทำมามบูชา ซึ่งขณะนั้นผู้คนแถวนั้นยังไม่รู้ถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด ทำให้พวกเขาเหล่านั้นเกิดศรัทธาเลื่อมใสอย่างจริงจัง จนได้ชักชวนกันมารักษาอุโบสถ ผูกหัดกรรมฐานทำสมาธิกับท่านอาจารย์จนได้ประสบผลตามสมควร”

บันทึกของหลวงพ่อวิริยงค์ มีต่อไปว่า “...จากนั้นท่านทั้งสามก็ได้ออกเดินทางจาริกต่อไป และแสวงหาความสงบตามป่าดงพงพีไปเรื่อยๆ โดยมุ่งหวังเพื่อบรรลुरुธรรม แต่ก็ยังไม่สมความตั้งใจไว้

ต่อมาพระอาจารย์เสาร์ ก็พากลับจังหวัดอุบลราชธานีอันเป็นที่ดินเดิมของท่าน”

ในบ้านที่กของหลวงพ่อไซติ อากุโค มีดังนี้ :-

ท่านพระอาจารย์เสาร์ จึงได้ไปวประกาศให้ญาติโยมจังหวัดนครพนมได้ทราบว่า พระธาตุพนมนี้เป็นพระธาตุอันศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นพระธาตุที่บรรจุนิเวศน์ของพระพุทธเจ้า ขอให้ชาวบ้านชาวเมืองทั้งหลายช่วยกันถากถาง ทำความสะอาดบริเวณพระธาตุ แล้วทำบุญอุทิศถวายกุศลแด่พระพุทธเจ้า พระบรมศาสดาของเรา

เมื่อชาวบ้านชาวเมืองได้รู้เช่นนั้นแล้ว ก็พากันบังเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง เอิกเกริกโกลาหลกันเป็นการใหญ่

ครั้นถึงวันเพ็ญเดือน ๓ **ท่านพระอาจารย์** ก็พาญาติโยมทั้งหลายทำบุญ อันมี**พระอาจารย์มั่น** และ**ท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร** รวมอยู่ด้วย จนเป็นประเพณีสืบๆ ต่อกันนามมิได้ขาด จนกระทั่งบัดนี้”

หลวงพ่อไซติ อากุโค ได้เปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปมัยในการค้นพบพระธาตุพนม ของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และคณะศิษย์ ดังนี้ :-

“เมื่อถึงวันเพ็ญเดือน ๓ หลังจากที่ชาวเมืองนครพนมจมอยู่ในความมืดบอดเป็นเวลานาน ปล่อยให้พระธาตุเป็นปากรกทึบ และแล้ว**พระอาจารย์เสาร์** **ท่านพระอาจารย์มั่น** และ**ท่านเจ้าคุณปัญญาพิศาลเถร** ได้นำเอาแสงสว่างดวงประทีปธรรมของพระพุทธองค์ ส่องทางให้ได้เห็นหนทางแห่งการปฏิบัติธรรมเป็นเครื่องดำเนินต่อไป”

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้เล่าให้ **หลวงปู่บัวพา ปณณภาโส** ศิษย์อุปัฏฐากฟังว่า ที่แรก ชาวเมืองได้ขอให้**หลวงปู่ใหญ่**เป็นผู้บูรณะ แต่ท่านบอกว่า “เราไม่ใช่เจ้าของ เตี่ยเจ้าของผู้ซ่อมแซมจะมาทำเอง”

และ**เจ้าของ** ที่**หลวงปู่ใหญ่**พูดไว้ก็คือ **พระครูวิโรจน์รัตโนบล** หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า **ท่านพระครูดีโลด** นั่นเอง

บันทึกการบูรณะ พระธาตูปนม

บันทึกการบูรณะพระธาตูปนม หลังจากหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล และศิษย์มาพักจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๔๓ แล้ว ก็ได้มีการบูรณะพระธาตูปนมอย่างจริงจังขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ (การบูรณะครั้งที่ ๕) ตามหนังสือ **อรรถนิทาน** ตำนานพระธาตูปนมที่ท่านเจ้าคุณ **พระธรรมราชานุวัตร** (แก้ว กนฺโตภาโส) ได้กล่าวไว้ ดังนี้ :-

“ครั้นถึง พ.ศ. ๒๔๔๔ มีพระเถระนักปฏิบัติชาวเมืองอุบลฯ ๓ รูป เติมนุองค์มาจำพรรษาอยู่ **วัดสระพัง** (ตะพัง) ซึ่งเป็นสระโบราณใหญ่ อยู่บริเวณนอกกำแพงวัดทางด้านเหนือของธาตูปนม คือ **พระอุปัชฌาย์ทา ๑ พระอาจารย์เสาร์ ๑ พระอาจารย์มั่น ๑**

ท่านและคณะได้มานมัสการพระบรมธาตุ และพิจารณาดูแล้ว มีความเลื่อมใส เห็นว่าพระธาตูปนมเป็นที่บรรจุพระบรมธาตุอันแท้จริง แต่เป็นที่น่าสลดใจ เมื่อเห็นองค์พระธาตุเศร้าย่อมกร้างตามบริเวณทั่วไป

ทั้งพระวิหารหลวง ซึ่ง **พระเจ้าโพธิศาล** (พ.ศ. ๒๐๗๓ - ๒๑๐๓) แห่งนครหลวงพระบางได้สร้างไว้ (ตามประวัติพระธาตูปนมบูรณะครั้งที่

๒) ก็พึงทลายกลายเป็นกองอิฐปูนอยู่ภายในกำแพงพระธาตุ ถ้าได้ผู้
สามารถเป็นหัวหน้าบูรณะจะเป็นมหากุศลสาธารณะแก่พระพุทธศาสนา
และบ้านเมืองมิใช่น้อย

จึงแต่งตั้งให้หัวหน้าเฒ่าแก่ชาวบ้านธาตุพนม เดินทางลงไป
เมืองอุบล ให้อาราธนาเอาท่านพระครูวิโรจน์รัตโนบล (รอด มนฺตร)
วัดทุ่งศรีเมือง จ.อุบลฯ แต่เมื่อท่านดำรงสมณศักดิ์เป็นพระครูอุตรพิทักษ์
คณาเดช ขอให้ท่านขึ้นมาเป็นหัวหน้าซ่อมแซมพระบรมธาตุ ท่านก็
ยินดีรับขึ้นมาตามความประสงค์ (ท่านมีคุณสมบัติพิเศษ โอบอ้อมอารี
จนได้มีนิทานชื่อว่า “พระครูดีโลด” คืออะไรก็ตีหมด)

ท่านเป็นพระเถระผู้เชี่ยวชาญทางการฝีมือ ศิลปกรรม การ
ก่อสร้าง เกะสลักทั้งไม้ อิฐ ปูน เป็นนักปกครองชั้นดี ทั้งเป็นนักปฏิบัติ
มีจิตตานุภาพและจิตวิยาสูง เป็นที่นิยมของประชาชน ทั้งคฤหัสถ์
และบรรพชิต มีศิษย์มากอยู่ ผู้ใดได้พบปะสนทนาด้วยแล้ว ต่างมี
ความเคารพรัก

เมื่อท่านพระครูฯ รับนิมนต์ เดินทางมาถึงแล้วได้ประชุมหารือ
ทั้งชาววัดและชาวบ้าน

ชั้นแรกชาวบ้านจะยอมให้ทำแต่เพียงหาปูนลานพระธาตุ ให้มี
ที่กราบไหว้เท่านั้น มิยอมให้ซ่อมองค์พระธาตุเพราะเกรงกลัวเภทภัย
ทั้งหลายซึ่งเคยเป็นมาแล้วแต่หนหลัง

ท่านพระครูฯ ไม่ยอม บอกว่าถ้ามิได้บูรณะพระธาตุแต่ยอด
ถึงดิน แต่ดินถึงยอดแล้วจะมีทำ

ชาวบ้านไม่ตกลง เลิกประชุมกัน

ครั้นต่อมาในวันนั้น มีอัครราชเสนาบดี เข้ามากราบทูลว่า ข้าพระพุทธเจ้าได้พาครอบครัวมากราบทูลขอพระราชทานให้ตั้งบ้านเกิดเมืองนอนที่เมืองหลวง เพื่อให้ท่านพระครูฯ ทำตามใจชอบ

ท่านพระครูโรจนฯ ได้เริ่มบูรณะตั้งแต่เดือนอ้าย ขึ้น ๑๔ ค่ำ จนถึงเดือน ๓ เพ็ญ ได้ฉลอง มีประชาชนหลั่งไหลมาจากจตุรทิศ ช่วยเหลือจนมีตึกพม่าวัดเป็นประวัติการณ์นับแต่หลังจากบ้านเมืองเป็นจลาจลมา (เกิดศึกสงครามระหว่างไทยกับญวน ทำให้ผู้คนแตกตื่นอพยพหนีภัยไปจำนวนมาก และช่วงนั้นเกิดกรณีกบฏผีบุญ ขึ้นที่มณฑลอุบล เมื่อสมัย ร.ศ. ๑๑๗ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๔๓ **สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ ด้วย**)

มีผู้ศรัทธาร่วมบริจาคทรัพย์เพื่อบูรณะพระธาตุเป็นจำนวนมาก

การบูรณะ ได้ชำระต้นโพธิ์เล็กที่เกาะจับอยู่ออก ชูตโคลนน้ำ และกะเทาะสะเกษที่ชำรุดออก โบกปูน ทาสีใหม่ ประดับกระจกสีในที่บางแห่ง และลงรักปิดทองยอดตามท่อนควง ลิ้นทองเปลว ๓ แฉกแผ่นหมดเงินหนัก ๓๐๐ บาท ทองคำ ๕๐ บาทเศษ แก้วเม็ด ๒๐๐ แก้วประดับ ๑๒ ทิป หล่อระฆังโบราณด้วยทองแดง ๑ ลูก หนัก ๒ แส่น (๒๔๐ กก.) ไว้ตีเป็นพุทธรูชา”

ทั้งหมดนี้ผมผลลอกมาจากหนังสือของท่าน**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** อีกต่อหนึ่ง (จะหาว่าผมขโมยมาก็ยอมรับครับ)

๕๖.

กลับมาเยี่ยมบ้านคำบาง บ้านเกิดหลวงปู่มั่น

ข้อมูลในตอนนี้ได้จากการสืบค้นของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ เหตุการณ์ช่วงนี้ไม่ได้ระบุวันเดือนปีที่แน่นอน แต่เป็นเหตุการณ์ภายหลังจากหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้นำลูกศิษย์ของท่าน คือ หลวงปู่มั่น ชูดงค์ ออกจากภูหล่น ข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปทางฝั่งลาว แล้วกลับมาฝั่งไทยพักบำเพ็ญเพียรที่พระธาตุพนมระยะหนึ่ง แล้วก็เดินชูดงค์กลับมาจังหวัดอุบลราชธานี

ในช่วงนี้ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับหลวงปู่มั่น ได้เดินทางไปที่บ้านคำบาง อำเภอโขงเจียม บ้านเกิดของหลวงปู่มั่นอีกครั้งหนึ่ง

ข้อมูลจากท่านอาจารย์พิศิษฐ์ บอกว่า ผู้เฒ่าชาวบ้านคำบาง เล่าว่า หลวงปู่ทั้งสอง ได้รับการถวายทองคำมาจำนวนหนึ่ง ได้นำมาหล่อเป็นพระพุทธรูปที่ บ้านกุดเม็ก โดยทำเตาหลอม และเททองหลอมด้วยตัวของท่านเอง

ชาวบ้านเล่าว่า พระอาจารย์ กับ ศิษย์ ได้ช่วยกันหล่อพระพุทธรูปขึ้น ๒ องค์ องค์ใหญ่หลวงปู่ใหญ่เสาร์เป็นคนหล่อและหลวงปู่มั่นหล่อพระพุทธรูปองค์เล็ก

อาจารย์พิศิษฐ์ บรรยายว่า “...พระพุทธรูปสององค์นี้เป็นทองสัมฤทธิ์ ขนาดหน้าตักราว ๗ - ๘ นิ้ว ข้าพเจ้าคาดไม่ถึงว่าจะมีน้ำหนักมากมายจนเกือบยกไม่ขึ้นปานนี้ ต่อเมื่อได้ยกขึ้นพิจารณาดูอย่างละเอียดใกล้ชิดแล้ว จึงได้ทราบว่าเป็นพระพุทธรูปที่หล่อต้นหิ้งองค์ จะมีกลวงนิดหน่อยก็ตรงส่วนฐานของพระพุทธรูปเท่านั้นเอง พระพุทธรูป ๒ องค์นี้ชาวบ้านคำบงและพระสงฆ์ทั้งหลาย พากันเคารพหวงแหนมาก โดยได้เก็บรักษาไว้อย่างปลอดภัยมาจนถึงทุกวันนี้”

พระพุทธรูป ๒ องค์นี้ ชาวบ้านคำบงและพระสงฆ์ทั้งหลาย พากันเคารพหวงแหนมาก โดยได้เก็บรักษาไว้อย่างปลอดภัยมาจนถึงทุกวันนี้

๔๗.

การทำบุญฉลอง การบูรณะพระธาตุพนม

การบูรณะพระธาตุพนมในปี พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยพระครูวิโรจน์-
รัตโนบล หรือ พระครูดีโลด เป็นการบูรณะครั้งที่ ๕ โดย “ได้เริ่มบูรณะ
แต่เดือนอ้าย ขึ้น ๑๔ ค่ำ จนถึงเดือน ๓ เพ็ญ ได้ฉลอง มีประชาชน
หลังไหลมาจากจตุรทิศ... จนมีดฟ้ามัวดิน...”

ในวันทีกของหลวงพ่อโชติ อากุโค ได้กล่าวถึงงานฉลอง
พระธาตุพนม ดังนี้ :-

“ในงานมหามงคลวันนั้น ท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร (หนู)
เป็นผู้แสดงธรรม นำเสียงของท่าน ล่านวนภาษา อรรถาธิบาย อุปมาอุปมัย
ความสงบ กิริยาท่าทาง ดำเนินไปเยี่ยงผู้เห็นภัยด้วยความมงดงามยิ่ง
ไพเราะเพราะพริ้งเป็นที่ชื่นชมโสมนัสเลื่อมใสศรัทธาประทับใจผู้ฟัง
เป็นอย่างมาก ข้อความที่ท่านยกขึ้นแสดงแต่ละอย่าง ก็ซึ่งสมบูรณ์
ด้วยเหตุผลจนผู้ฟังบังเกิดความเห็นคล้อยตามไปทุกอย่าง ไม่มีแม้
เสียงเคลือบไหวแทบจะไม่หายใจ เจียบกริบ นั่งเป็นระเบียบฟังอย่าง
เป็นสมาธิ ไม่มีเสียงกระแอมไอแม้กระทั่งเขี่ยนิ้ว เป็นต้น

น้ำเสียงของท่านเป็นกังวานชัดเจน ในสมัยนั้น ถึงไม่มีเครื่องขยายเสียง แต่กระแสน้ำเสียงของท่าน แม้จะพูดธรรมดาก็ได้ยินโดยทั่ว เพราะความสงบเรียบง่ายนั่นเอง

นี่ละหนอ เมื่อครั้งพระพุทธรองค์ทรงแสดงธรรมท่ามกลางบริษัทมากมาย ต้องกินเนื้อที่กว้างไกล สมัยพุทธกาลก็ไม่มีเครื่องขยายเสียง ทำให้คนจึงได้ยินโดยทั่วกัน

ก็คงเป็นเหมือนเช่นครั้งท่านเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถรท่านแสดงธรรมทั่วพระธาตุพนมนี้เอง เพราะอาศัยความเจียม ความสำรวมของผู้ฟัง น้ำเสียงจึงแผ่ไปทั่วทุกอณูของสถานที่บริเวณอย่างชัดเจน ซึ่งต่างจากปัจจุบันนี้เป็นไหนๆ

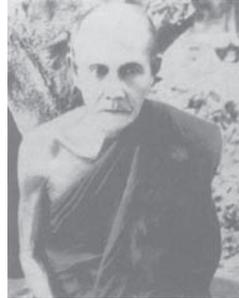
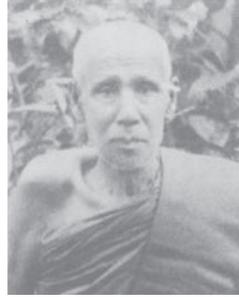
การแสดงความเคารพเป็นกิจเบื้องต้นในบวรพุทธศาสนา ผู้ที่ขาดความอ่อนน้อม แข็งกระด้าง ก็อย่าหวังเลยว่าจะทำมรรคผลนิพพานให้เกิดขึ้นได้ ความเคารพนั้น แสดงออกได้ ๓ ทาง คือ กาย วาจา ใจ

ก่อนฟังเทศน์ บริษัททั้งหลายสมาทานเอาไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่งที่เคารพยึดถือ ต้องแสดงความเคารพอย่างสูงสุดหยุดนิ่ง

เมื่อครูอาจารย์ขึ้นเทศน์อบรม ถึงจะเป็นใครก็ตาม ไม่ว่าจะ เป็นเถระ พระเถรเถรน้อย หรือเจ้าฟ้าเจ้าคุณก็ตาม เราจะต้องให้ความเคารพเสมอภาคกันหมด เพราะผู้เทศน์ผู้แสดงธรรมท่านเอาพระธรรมของพระพุทธเจ้ามาอบรมสั่งสอนเรา เมื่อเราแสดงออกซึ่งความไม่เคารพ คือไม่ตั้งใจสงบนิ่งด้วยกาย วาจา ใจ ซึ่งแสดงว่าเราไม่มีความเคารพในพระพุทธ พระธรรม และพระอริยสงฆ์ ที่เราอุตส่าห์สมาทานเอาเป็นสรณะแต่เบื้องต้น เมื่อเป็นเช่นนั้น การสมาทาน การฟังเทศน์ จะมีประโยชน์มีความหมายอะไร ไม่มีอันสงสัยแม้แต่น้อย ลักแต่ว่าเป็นทุกขเวทนา เป็นบาปกรรมเปล่าๆ”

แม้ในบันทึกจะไม่ได้กล่าวถึงเนื้อหาของพระธรรมเทศนา ก็ได้บ่งบอกถึงบรรยากาศของการฟังเทศน์ของคนในสมัยนั้น ว่าเป็นไปด้วยความเคารพศรัทธา และความตั้งใจฟังอย่างแท้จริง

พระองค์ล่าสุดคือ พระครูวิโรจน์รัตโนบล (บุญรอด นันทโร)
หรือ พระครูติโลด พระผู้บูรณะพระธาตุพนม

พระครูวิโรจน์รัตโนบล พระผู้บูรณะพระธาตุนพรม

ผมขออนุญาตนำเสนอประวัติและข้อมูลโดยย่อของท่าน **พระครูวิโรจน์รัตโนบล** ผู้นำในการบูรณะพระธาตุนพรมในครั้งนั้น ไว้ ณ ที่นี้ด้วย เพราะโอกาสที่ท่านผู้อ่านจะไปค้นหาประวัติเป็นเรื่องที่ไม่ได้ง่ายนัก

ท่าน**พระครูวิโรจน์รัตโนบล** (บุญรอด นนฺตโร) หรือ “**พระครูดีโลด**” เกิดวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ.๒๓๙๘ ที่บ้านหมูที่ ๑ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ท่านอุปสมบทเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๑ ที่**วัดป่าน้อย** (วัดมณีวนาราม) **เจ้าอธิการจันลา** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระอาจารย์คำ** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ **พระอาจารย์ดี** เป็นพระอนุสาวนาจารย์

ท่านได้รับการศึกษาเบื้องต้น คือ การเรียนอักษรขอม อักษรธรรม อักษรไทยน้อย หนังสือไทย การคิดเลข จากท่าน**ราชบรรเทา**

เมื่ออุปสมบทแล้ว ท่านได้เล่าเรียน ท่องปณ สวดมนต์น้อย สวดมนต์กลาง ได้แก่ เจ็ดตำนาน สิบสองตำนานในปัจจุบัน สวดมนต์ปลาย ได้แก่ ปาฏิโมกข์ สัททสังคหสูตร เรียบมูลกัจจายน์ และ

เรียนวิชาช่างศิลป์ (ช่างปั้น เซียน แกะสลัก) จากอาจารย์ชื่อ **ราชบรรเทา** อีกด้วย

หลังจากอุปสมบทพระยะหนึ่ง ก็ย้ายไปอยู่ที่**วัดทุ่งศรีเมือง** ต่อมา เมื่อเจ้าอาวาสมรณภาพ ท่านจึงได้เป็นเจ้าอาวาส**วัดทุ่งศรีเมือง** สืบมา

เกียรติประวัติของท่าน พอสรุปได้ดังนี้

๑. การปกครอง พ.ศ. ๒๔๓๔ เป็นเจ้าคณะแขวง อำเภออุตุตร ปรนิคม (อำเภอม่วงสามสิบ) ต่อมาเป็นเจ้าคณะอำเภอ และเจ้าคณะจังหวัด อุบลราชธานี ในปี พ.ศ. ๒๔๔๖ รวมเวลาเป็นเจ้าคณะบริหารคณะสงฆ์ รวม ๓๗ ปี

๒. การสาธารณูปการ เนื่องจากท่านเป็นช่างศิลป์ ท่านได้รับ อาราธนาให้ดำเนินการปฏิสังขรณ์ และสร้างถาวรวัตถุที่สำคัญ คือ (๑) ปฏิสังขรณ์**พระธาตุพนม** พ.ศ. ๒๔๔๔ (๒) ปฏิสังขรณ์วิหาร**พระเหลา เทพนิมิต** (๓) เป็นกรรมการสร้าง**อุโบสถ์สุปฏิญาณารามวรวิหาร** หลัง ปัจจุบัน และ (๔) เป็นประธานหล่อพระพุทธรูปสำคัญของจังหวัด อุบลราชธานี ได้แก่ **พระประธานวัดสุปฏิญาณารามวรวิหาร** **พระประธาน วัดบ้านท่าบ่อ** **พระประธานวัดบ้านหนองไหล** เป็นต้น

๓. เกียรติคุณทางอาคม ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ เกิดกรณีพิพาท ระหว่างไทยกับฝรั่งเศสในอินโดจีน กองทหารหน่วยบุกยึดนครจำปาศักดิ์ ได้มาตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ที่อุบลราชธานี **พระกล้ากลางสมร** ซึ่งเป็น ผู้บังคับบัญชา ได้นิมนต์**ท่านพระครูวิโรจน์ฯ** เป็นผู้ประสาทพรแก้ ทหารและ**ขุนบุรีสารบดี** ผู้แทนสมัยนั้นได้นำเอารูปถ่ายของ**พระครู วิโรจน์ฯ** มาทำเป็นเหรียญมอบให้ ปรากฏว่าทหารหาญรุ่นนั้นปลอดภัย เป็นส่วนใหญ่ เหรียญรุ่นนั้นจึงเป็นที่ต้องการอย่างแพร่หลาย

ท่านพระครูวิโรจน์รัตโนบล มรณภาพเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม
พ.ศ. ๒๔๘๕ อายุได้ ๘๗ ปี

(ข้อมูลจาก พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล ชมรม
พุทธศาสตร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ๒๕๕๖)

พระครูวิโรจน์รัตโนบล(บุญรอด นนฺตโร)
พระผู้บูรณะพระธาตุพนม (ครั้งที่ ๕)

ตำนานพระธาตุนม

ตำนานพระธาตุนม โดยย่อ มีดังนี้

ในตำนานพระธาตุนมตอนหนึ่ง ได้กล่าวถึงพุทธประวัติโดยย่อไว้ที่น่าสนใจว่า ครั้งหนึ่งในตอน**ปัจฉิมโพธิกาล** (ช่วงท้ายที่พระองค์ยังทรงชันรุธอยู่) พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์ที่เป็นปัจฉาสมณะ ได้เสด็จออกจาก**พระเชตวัน**โดยทางอากาศ ผินพระพักตร์มาทางเมืองบุรพาทิส เสด็จประทับที่**ดอนกอนเนา** นั้นก่อน แล้วเสด็จไป**หนองคันแทลื่อน้ำ** (เวียงจันทน์) ทรงทอดพระเนตรเห็นแล่นคำ (ตะกวด) แลปลิ้น แล้วทรงทำนายชะตาเมืองล้านช้างไว้ตาม**นิมิตของแล่นคำนั้น**

จากนั้นก็ได้โปรดสัตว์มาตาม**ลำแม่น้ำโขง** (เดิมเรียก **ชลนที**) และได้ประทับรอยพระบาทมาโดยลำดับ มี**รอยพระบาทบัวบก** (อำเภอบัวบก อุดรธานี) **พระบาทโพนเพล** (ฝั่งซ้ายตรงกับอำเภโพนพิสัย) **พระบาทเวินปลา** (เหนือบ้านสำราญ อำเภอมืองนครพนม) แล้วมาพักแรมที่**ภูกำพร้าว** หรือ**กปณศรี** (ที่ตั้งพระธาตุนม) ๑ ราตรี

รุ่งขึ้นเสด็จไปชำระพระบาทที่ริมแม่น้ำแห่งหนึ่ง เอบาทครล่องไว้ที่กิ่งไม้พุทรา ใต้ป่าไม้แบ่งต้นหนึ่ง เดี่ยวนี้เรียกว่า **โพธิห้อยบาตร** อยู่ริม**แม่น้ำก่า** ใต้พระธาตุนมประมาณ ๒ กิโลเมตร

จากนั้นได้เสด็จไปประทับอยู่ที่**ตัมรังตันหนึ่ง** ซึ่งอยู่ใต้**ปากเซบังไฟ** **พญาเมืองศรีโคตบูร** ได้อาราธนาให้เข้าไปบิณฑบาตในเมือง แล้วได้กลับมาฉันที่**ภูกำพร้าว**

ที่โคนต้นรังอันเป็นที่พระพุทธรูปเจ้าประทับอยู่ในครั้งนั้น ต่อมา
ในราว พ.ศ. ๕๐๐ **พญาสุมิตธรรมวงศา** แห่งเมือง**มรุกขนคร** (นครพนม
ในปัจจุบัน) ได้สร้างเจดีย์ครอบไว้เพื่อเป็นพุทธรูบูชา คนทั้งหลายพากัน
เรียกว่า **พระธาตุอิงฮัง** (พิงต้นรัง) อยู่ห่างจากสุวรรณเขตไปทางเหนือ
ประมาณ ๑๔ กิโลเมตร

เมื่อพระพุทธรูปองค์ทรงทำภักตติงที่**ภูกำพำ**เสร็จแล้วได้ทรง
พยากรณ์**เมืองศรีโคตบูร** ปรารภถึง**ภูกำพำ** และ**เมืองมรุกขนคร**
แล้วได้เสด็จไปเมือง**หนองหานหลวง** ได้เทศนาโปรด **พญาสุวรรณภิงคาร**
และ **พระนางเทวี** พร้อมทั้งบริวารทั้งหลาย ให้ตั้งอยู่ในไตรสรณคมน์
ดีแล้ว จึงได้เสด็จไปประทับรอยพระบาทไว้ที่**ภูน้ำรอดเชิงซุม** ได้ทรง
ตรัสว่า **ณ สถานที่นั้น พระพุทธรูปเจ้าซึ่งสิ่งพระองค์ได้มาประทานรอยบาท**
ไว้แล้ว

พญาสุวรรณภิงคาร ทรงศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย
อย่างแรงกล้า ได้ทรงสละมงกุฏทองคำถวายเป็นพุทธรูบูชาไว้ที่รอย
พระบาทนั้น และทรงสร้างเจดีย์ครอบไว้ ๑ องค์ คนทั้งหลายเรียกว่า
พระธาตุเชิงซุม มาจนกระทั่งบัดนี้ (อยู่ในตัวเมืองสกลนคร)

เมื่อพระพุทธรูปองค์ได้โปรด**พญาสุวรรณภิงคาร** และ**พระนางเทวี**
แล้ว ได้เสด็จไปประทับที่แท่นศิลาอาสน์ ณ **ดอยคุณาธุก**หนึ่ง
ทรงทอดพระเนตรเห็น**เมืองหนองหานหลวง** **เมืองศรีโคตบูร** และ
ภูกำพำ (ธาตุพนม) ทรงรำลึกถึง**พระมหากัสสปเถระ** ท่านใดนั้น เมื่อ
พระมหากัสสปเถระ ได้ทราบวาระจิตของพระองค์แล้ว ก็ได้มาเฝ้าโดย
ทางอากาศ

พระพุทธองค์ได้ตรัสกับพระเถระว่า **“ดูรกัสสปะ เมื่อตถาคต
ปรินิพพานแล้ว เธอจงนำเอาอัฐิธาตุแห่งเราตถาคตไปประดิษฐานไว้
ที่ภูกัฬาโน้นเถิด เธออย่าได้ละทิ้งคำสั่งของเราตถาคตนี้เสีย”**

พระมหากัสสปเถระ เมื่อได้ฟังพระดำรัสนั้นแล้วก็ชื่นชม
ยินดี ยกอัฐิขึ้นกล่าวว่า “สาธุ สาธุ!” ดังนี้ แล้วก็กลับไปที่อยู่ของตน
ภูเขาลูกที่พระพุทธองค์ประทับขณะนั้น คนทั้งหลายเรียกว่า
ดอยแพน ในกาลต่อมาเรียกว่า **ภูเพ็ก** ตั้งอยู่ในเขตตำบลนาหัวบ่อ
อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร

จาก**ภูเพ็ก** พระองค์เสด็จไป**ภูเวียง ดอยนันทังฮี**แล้วเสด็จ
กลับพระเชตุวันมหาวิหาร อยู่มาไม่นานก็เสด็จดับขันธปรินิพพาน
ณ **เมืองกุสินารา**

ในตำนาน**พระธาตุพนม**ได้กล่าวต่อไปอีกว่า เมื่อ**พระมหา-
กัสสปเถระ** ได้ถวายพระเพลิงพระบรมศพแล้ว ได้อัญเชิญเอา
พระอัฐิธาตุของพระองค์มาประดิษฐานไว้ที่**ภูกัฬา**ตามพระดำรัสที่
พระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งไว้

ในระหว่างการเดินทาง **พระมหากัสสปเถระ** พร้อมด้วยพระ
อรหันต์ ๕๐๐ พระองค์ ได้พักอยู่ที่**ดอยแพนหรือภูเพ็ก**ก่อน รุ่งขึ้น
ได้ไปบิณฑบาตที่**เมืองหนองหานหลวง** เพื่อโปรด**พญาสุวรรณภิงคาร**
และแจ้งข่าวการปรินิพพานของพระพุทธเจ้าให้ทรงทราบ

กล่าวถึง **เมืองหนองหานหลวง** อันมี **พญาสุวรรณภิงคาร** และ
พระนางนารายณ์เจงเวง เป็นต้น พอได้ทราบข่าวว่าพระพุทธเจ้าทรง
ปรินิพพานแล้ว ก็มีความหวังอยู่ว่าตนเองจะได้รับส่วนแบ่งพระบรม

สารีริกธาตุนั้น จึงได้สร้างเจดีย์ขึ้น ๒ องค์ด้วยศิลาล้วนๆ เพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ในการสร้างเจดีย์ขึ้นครั้งนั้น ได้แบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือ ฝ่ายชายมี**พญาสุวรรณภิงคาร** เป็นหัวหน้าสร้างที่**ภูเพ็ก** ฝ่ายหญิงมี**พระนางนารายณ์เจงเวง** เป็นหัวหน้า สร้างขึ้น ณ สวนอุทยานห่างจากตัวเมืองสกลนครไปทางทิศตะวันตกประมาณ ๖ กม. เดียวนี้เรียกว่า **ธาตุนางเวง**

ทั้งสองฝ่ายได้ให้สัญญากันว่า ถ้าเจดีย์ของฝ่ายใดสร้างเสร็จก่อน จะไปบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ ในที่สุดของทางฝ่ายหญิงเสร็จก่อน

เมื่อ**พระมหากัสสปเถระ**ได้เดินทางมาถึงแล้ว ทั้งสองฝ่ายต่างผิตหวัง ไม่มีใครได้รับส่วนแบ่งพระบรมสารีริกธาตุที่**พระมหากัสสปเถระ**อัญเชิญมา โดย พระเถระได้ชี้แจงให้ทราบว่ ที่**พระธาตุนางเวง**ก็ดีและที่**ภูเพ็ก**ก็ดี ไม่ใช่**ภูกำพำ** และถ้าจะนำเข้าไปบรรจุในเจดีย์ที่สร้างด้วยการพนันขันแข่งกันนี้ก็ผิตพุทธประสงค์ และไม่เป็นศิริมงคลแก่บ้านเมือง

พระมหากัสสปเถระ จึงให้พระอรหันต์ไปอัญเชิญพระอังคารคือ ถ้ำถ่านจากที่ถวายเป็นพระเพลิงพระพุทธสรีระ ณ เมืองกุสินารา มาบรรจุในเจดีย์ทั้งสององค์นั้น

พระมหากัสสปเถระ พร้อมด้วยพระอรหันต์ ๕๐๐ องค์ ออกจากเมืองหนองหานหลวง ตรงมาที่ดอยกปณคิริ หรือ**ภูกำพำธาตุนม**ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำขลนที หรือแม่น้ำโขง ได้ทำการก่อสร้างเจดีย์ด้วยอิฐ ก่อเป็นรูปเตาสีเหลี่ยมสูงประมาณ ๘ เมตร แล้วอัญเชิญพระอัฐกธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ข้างใน

สำหรับประวัติการสร้างและบูรณะปฏิสังขรณ์**พระธาตุพนม** หรือเรียกตามแผ่นทองจารึกไว้ในสมัย**เจ้าราชครูหลวงโพนสะเม็ก** แห่งนครเวียงจันทน์มาบูรณะใน พ.ศ. ๒๒๓๖ - ๔๕ ว่า “**ธาตุพนม**” เป็นพุทธรูปเจดีย์ที่บรรจุพระอัฐิธาตุ (กระดูกส่วนพระอุระ) ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

มีรูปทรงสี่เหลี่ยมประดับตกแต่งด้วยศิลปะลวดลายอันวิจิตร ประณีตทั้งองค์ มีความหมายทางพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง สูงจากระดับพื้นดิน ๕๓ เมตร ฉัตรทองคำสูง ๔ เมตร รวมเป็น ๕๗ เมตร

ในตำนานพระธาตุพนมกล่าวไว้ว่า องค์พระธาตุพนมสร้างขึ้นครั้งแรกในราว พ.ศ. ๘ ในสมัย**อาณาจักรศรีโคตบูร** กำลังเจริญรุ่งเรืองอยู่ โดยทำวพญาทั้ง ๕ อันมี**พญาศรีโคตบูร** เป็นต้น และพระอรหันต์ ๕๐๐ องค์ อันมี**พระมหากัสสปเถระ** เป็นประมุข

ลักษณะการก่อสร้างในสมัยแรกนั้น ใช้ดินดิบก่อขึ้นเป็นรูปเตาสี่เหลี่ยม แล้วเผาให้สุกที่หลัง กว้างด้านละ**สองวาของพระมหากัสสปเถระ** สูงสองวา ข้างในเป็นโพรงมีประตูเปิดปิดทั้งสี่ด้าน เมื่อสร้างเสร็จแล้วก็ได้อัญเชิญพระอัฐิธาตุของพระพุทธรูปองค์ที่พระมหากัสสปเถระอัญเชิญมา ประดิษฐานไว้ข้างใน แล้วปิดประตูทั้งสี่ด้าน แต่ยังไม่สนิททีเดียวยังเปิดให้คนเข้าไปสักการบูชาได้อยู่ในบางโอกาส

ในตำนานพระธาตุพนมบอกว่า “**ยังมีได้ฐานนาให้สมบูรณ**” ซึ่งหมายความว่า ยังมีได้ปิดประตูพระธาตุให้มิดชิด ฟังมาสถาปนาให้สมบูรณี่ในราว พ.ศ. ๕๐๐

ท้าวพญาทั้ง ๕ ผู้มาเป็นประมุขประธานในการก่อสร้างพระธาตุ
ในครั้งนั้น เป็นเจ้าผู้ครองนครในแคว้นต่างๆ คือ

๑. พญาจุลณีพรหมทัต ครองแคว้นจุลณี ก่อด้านตะวันออก
๒. พญาอินทปัตถานนคร ครองเมืองอินทปัตถานนคร ก่อด้านใต้
๓. พญาคำแดง ครองเมืองหนองหานน้อย ก่อด้านตะวันตก
๔. พญานันทเสน ครองเมืองศรีโคตบูร ก่อด้านเหนือ
๕. พญาสุวรรณภิงคาร ครองเมืองหนองหานหลวง ก่อขึ้น
รวบยอดเข้าเป็นรูปฝ่าละมី

ประวัติการบูรณะปฏิสังขรณ์พระธาตุพนมยุคต่อมา มีดังนี้

บูรณะครั้งที่ ๑ ในราว พ.ศ. ๕๐๐ โดยมี**พญาสุมิตธรรมวงศา**
แห่งเมืองมรุกขนคร และพระอรหันต์ ๕ องค์ เป็นประธานการ
บูรณะครั้งนั้น ได้เอาอิฐซึ่งเผาให้สุกดีแล้ว มาก่อต่อเติมจากยอด
พระธาตุองค์เดิมให้สูงขึ้นไปอีกประมาณ ๒๔ เมตร แล้วอัญเชิญ
พระอัฐิธาตุจากอุโมงค์เดิม ขึ้นไปประดิษฐานไว้ใหม่ที่ใจกลาง
พระธาตุชั้นที่สอง แล้วปิดประตูอย่างมิดชิด หรือสถาปนาไว้อย่างสมบูรณ์
(อยู่สูงจากพื้นดิน ๑๔.๗๐ เมตร)

บูรณะครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ. ๒๑๕๗ โดยมี**พระยานครหลวงพิชิต**
ราชธานีศรีโคตบูร แห่งเมืองโคตบูร เป็นประธาน ได้บอกสหายตี
พระธาตุทั้งสี่ด้าน และสร้างกำแพงรอบพระธาตุพร้อมทั้งซุ้มประตู
และเจดีย์หอข้าวพระทางทิศตะวันออกพระธาตุ ๑ องค์

บูรณะครั้งที่สาม เมื่อ พ.ศ. ๒๒๓๖ - ๔๕ โดยมี**เจ้าราชครูหลวง**
โพนสะเม็ก แห่งนครเวียงจันทน์ เป็นประธาน ได้ใช้อิฐก่อกต่อเติมจาก
พระธาตุชั้นที่สองให้สูงขึ้นไปอีกเป็น ๔๓ เมตร ได้มีการปรับปรุงที่

ประดิษฐานพระอุรังคธาตุใหม่ โดยสร้างอุบสาริตครอบเจดีย์ศิลาอันเป็นที่บรรจุบุษบกและหอบพระอุรังคธาตุไว้อย่างแน่นหนา และได้บรรจุพระพุทธรูปเงิน ทอง แก้วมรกตและอัญมณีอันมีค่าต่างๆ ไว้ภายในอุบสาริตไว้มากมาย มีจารึกนามพระธาตุพนมว่า “**ธาตุพนม**” (พระนม)

บูรณะครั้งที่สี่ ใน พ.ศ. ๒๓๕๐ - ๕๖ โดยมี**เจ้าอนุวงศ์**แห่งนครเวียงจันทน์เป็นประธาน ได้ทำฉัตรใหม่ด้วยทองคำประดับด้วยเพชรพลอยสีต่างๆ ประมาณ ๒๐๐ เม็ด และได้ทำพิธียกฉัตรขึ้นสู่ยอดเจดีย์ในปี ๒๓๕๖

บูรณะครั้งที่ห้า ใน พ.ศ. ๒๔๔๔ โดยมี**พระครูวิโรจน์รัตโนบล** วัดทุ่งศรีเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เป็นประธาน ได้ซ่อมแซมโอบกปูนองค์พระธาตุใหม่ ลงรักปิดทองส่วนบน ประดับแก้วติดดาวที่ระฆังแผ่แผ่นทองคำหุ้มยอด ปูลานพระธาตุ ซ่อมแซมกำแพงชั้นในและชั้นกลาง

บูรณะครั้งที่หก ใน พ.ศ. ๒๔๘๓ - ๘๔ ในสมัย**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘** รัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ให้กรมศิลปากร อันมีหลวงวิจิตรวาทการ เป็นหัวหน้า สร้างเสริมครอบพระธาตุองค์เดิมด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก ตั้งแต่ชั้นที่ ๓ ขึ้นไป และต่อยอดให้สูงขึ้นไปอีก ๑๐ เมตร รวมเป็น ๕๗ เมตร

มีเหตุการณ์ที่ทำความสะเทือนใจมาสู่ชาวพุทธ คือเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๘ เวลา ๑๙.๓๘ น. องค์พระธาตุพนมได้หักล้มลงไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทับวัดถูกก่อสร้างต่างๆ ซึ่งอยู่บริเวณนั้นได้แก่ หอพระทางทิศเหนือและทิศใต้ ศาลาการเปรียญและพระวิหาร หอพระแก้วเสี้ยวหายหมด ทั้งนี้เพราะฐานหรือพระธาตุชั้นที่ ๑ ซึ่งสร้าง

แต่สมัยแรกนั้นเก่าแก่มาก ไม่สามารถทานน้ำหนักส่วนบนได้จึงพังทลายลงมาหมดทั้งองค์

ต่อมาก็ได้ทำการรื้อถอน และได้สร้างขึ้นมาใหม่ สำเร็จสมบูรณในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ ได้จัดพระราชพิธีบรรจุพระอุรังคธาตุระหว่างวันที่ ๒๑ - ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จมาเป็นองค์ประธาน และทรงบรรจุพระอุรังคธาตุ

หมายเหตุ : ทั้งหมดนี้สรุปมาจากหนังสือ **ประมวลภาพประวัติ ศาสตร์พระธาตุพนม** ซึ่งวัดพระธาตุพนมวรวิหารจัดพิมพ์ สำหรับท่านที่สนใจประวัติศาสตร์อีสานโบราณและตำนานพระธาตุพนม โปรดอ่าน **อุรังคนิทาน : ตำนานพระธาตุพนม (พิสดาร)** โดย **พระธรรมราชานุวัตร** อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนม

พระธาตุพนมองค์เดิม

๕๐.

ขบถผีบุญ ที่มณฑลอิสาน

เหตุการณ์ขบถผีบุญ ที่มณฑลอุบล เป็นเรื่องที่ตั้งมากในสมัยนั้น ผมเองเคยได้ยินแต่ชื่อ ไม่ทราบเรื่องราวที่แท้จริง เผิดูเรื่องนี้มีความเกี่ยวพันกับ **หลวงปู่มั่น** อยู่บ้างเล็กน้อย คือ ชื่อของหัวหน้าผีบุญ ที่เรียกว่า **อ้ายมั่น** (อ้าย แปลว่า พี่ หรือ ลูกพี่) ต่อมาก็เรียกว่า **องค์มั่นผู้วิเศษ** ชื่อไปพ้องกับ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ของพวกเราเข้า เลยก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ก่อเรื่องกวนใจให้ครูบาอาจารย์ในสมัยนั้นพอสมควร

เรื่องขบถผีบุญ ที่นำเสนอ ณ ที่นี้ เป็นผลการศึกษาค้นคว้าของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ **ไสยสมบัติ** อีกตามเคย ต้องขอบพระคุณที่ท่านอุตสาหะค้นคว้าและเรียบเรียงสาระสำคัญมาให้พวกเราได้อ่านกัน

ผมเองก็ แฮะ!...แฮะ! **คัดลอกมาทั้งดุ้น** เพื่อเสนอท่านผู้อ่านดังต่อไปนี้ครับ :-

อาจารย์สมบัติ ตั้งชื่อหัวชื่อว่า “**กรณีขบถผีบุญหรือผู้มีบุญ**” มีรายละเอียด ดังนี้ :-

เนื่องจากมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน ควรที่จะนำลงมาพิมพ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่คนรุ่นหลังที่อาจจะยังไม่ทราบ นั่นคือเกิดเหตุการณ์

เรื่องขบถผีบุญ หรือขบถผู้มีบุญ ขึ้นที่มณฑลอุบล เมื่อ ร.ศ. ๑๑๗ (พ.ศ. ๒๔๔๓) ตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

เหตุการณ์เริ่มต้นจากการที่มีข้อความเป็นคำพยากรณ์ซึ่งนัยว่ามาจากหนังสือผูกที่จารลงใบลาน เป็นถ้อยคำปริศนา ความว่า

“...ถึงกลางเดือนหก ปีฉลู จะเกิดเภทภัยใหญ่หลวง หินแระ (หินลูกรัง) จะกลายเป็นเงินทอง พักเขี้ยวพักทองจะกลายเป็นช้างม้าควายหุยเผือกและหมูจะกลายเป็นยักษ์กินคน **ท้าวธรรมิกราช** (ผู้มีบุญ) จะมาเป็นใหญ่ในโลกนี้ **ใครอยากพ้นเหตุร้ายก็ให้ตัดลอกบทความลายแทงให้รู้กันต่อๆ ไป** ถ้าใครเป็นคนบริสุทธ์ไม่ได้กระทำชั่วบาปกรรมใดๆ แล้ว ให้เอาหินแระมาเก็บรวบรวมไว้ รอท้าวธรรมิกราช มาชุบเป็นเงินเป็นทองขึ้น ถ้าใครได้กระทำชั่วต่างๆ แต่เพื่อแสดงตนให้เป็นคนบริสุทธ์ ก็ต้องมีกรล้างบาปโดยจัดพิธีนิมนต์พระสงฆ์มารดน้ำมนต์ให้ ถ้ากลัวตายก็ให้ฆ่าควายหุยเผือกเสียก่อนกลางเดือนหก อย่าหันให้มันกลายเป็นยักษ์ต่างๆ นานา ผู้ที่เป็นสาวโสดก็ให้รับมีผ้า มิฉะนั้นยักษ์จะกินหมด...”

(ข้อความข้างต้น มีที่สะดุดใจมากตอนที่ว่า **“ใครอยากพ้นเหตุร้ายก็ให้ตัดลอกบทความลายแทงให้รู้กันต่อๆ ไป”** ข้อความตรงนี้คຸ້ນๆ ใหมครับ ทุกวันก็ยังมีอยู่บ่อยๆ ในลักษณะจดหมายลูกโซ่ ให้ตัดลอกข้อความแล้วส่งต่อหลายๆ ชุด ถ้าใครทำก็บอกว่าจะเจริญ แล้วถ้าใครไม่ทำก็จะเป็นความหายนะต่างๆ นานา เข้าใจว่าหลายๆ ท่านคงเคยได้รับและหลายท่านก็ส่งมาให้ผมบ่อย ผมก็ฉีกทิ้งทุกครั้ง แล้วท่านยังกลัวยังเชื่อในเรื่องนี้อยู่หรือครับ - ปฐม)

อาจารย์พิศิษฐ์ เขียนต่อไปว่า :-

**ข้อความดังกล่าวนี้ ได้แพร่หลายไปในหมู่ชนชาวอีสานแถบ
มณฑลอุบล สร้างความสะเทือนขวัญ ปั่นป่วนหวาดผวา ให้กับชาวบ้าน
เป็นอันมาก**

เหตุการณ์ดังกล่าวนี้ สืบเนื่องมาจากหลายสาเหตุ เช่น สาเหตุ
ความขัดแย้งกันระหว่างผู้ปกครองส่วนกลางจากกรุงเทพฯ กับผู้ปกครอง
ส่วนท้องถิ่น **“เจ้าเมืองเก่า”** และความขัดแย้งระหว่างชนชั้นผู้ปกครอง
กับราษฎรอีสาน อันเนื่องมาจากสภาพความเร้นแค้นขัดสนทางเศรษฐกิจ
ความกดดันทางจิตใจ ประกอบกับความเชื่อถือในเรื่องภูติผีปีศาจ พิธี-
กรรมทางไสยศาสตร์ ที่ยังครอบงำชีวิตจิตใจและวิถีชีวิตของชาวบ้าน
ตามชนบทอยู่เป็นส่วนใหญ่

ราษฎรส่วนมากจึงเกิดความไม่พอใจข้าราชการเกี่ยวกับการ
เข้ามา**ขูดรีดเงินส่วย**โดยไม่เป็นธรรม อีกทั้งเหตุการณ์ภาวะแห่งการ
แผ่ขยายอำนาจเข้ามาในภาคพื้นดินสองฝั่งลุ่มน้ำโขงของมหาอำนาจ
ประเทศฝรั่งเศสในช่วงนี้ (พ.ศ. ๒๔๓๖ - ๒๔๔๕) ที่กองทัพแห่งสยาม
ประเทศจำต้องยอมเสียดินแดนฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงทั้งหมด ถอยมาอยู่
ฝั่งขวา

จากเหตุการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ ทำให้มีข่าวลือต่างๆ เช่น

“ผู้มีบุญจะมาแต่ตะวันออก”

“เจ้าเก่าหมดอำนาจ ศาสนาก็สิ้นแล้ว”

“บัดนี้ฝรั่งเข้าไปเต็มกรุงเทพฯ แล้ว กรุงจะเสียแก่ฝรั่งแล้ว”

ส่วนทางบ้านเมืองนั้น **พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลธิ
ประสงค์** ซึ่งในสมัยนั้นทรงเป็นข้าหลวงต่างพระองค์ลำเ็จราชการ
มณฑลลาวกาว (พ.ศ. ๒๔๓๖) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเรียกเป็น**มณฑล
ตะวันออกเฉียงเหนือ** (พ.ศ. ๒๔๔๒) แล้ว เปลี่ยนชื่อเป็น **มณฑลอิสาน**
(พ.ศ. ๒๔๔๓) พระองค์ได้ทรงบันทึกเอาไว้ในหนังสือ**มูลสมเด็จฯ
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ** (เสนาบดี หรือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
มหาดไทย ในสมัยนั้น) ว่า :-

“ตามซึ่งไต่สวนขึ้นไป ได้ความเป็นพยายามมาตั้งแต่ปี ๑๑๘
(พ.ศ. ๒๔๔๒) มาแล้ว...เดิมมาเป็นหมอลำ เกี่ยวกับ**คำผญา** (สุภาษิต
คำกลอนของอิสาน) บ่งความไปในส่วนผู้มีบุญจะมาแต่ตะวันออก

ข่าวลือจึงมาจากตะวันออก เพราะเดินเป็นสายไปทาง เดชอุดม
ชูพันธ์ ทางหนึ่ง, ไปทางศรีสะเกษ สุรินทร์ ทางหนึ่ง, มาทางเขมรราช
อำนาจเจริญ เกษมสีมา ผาสีดอน กันทวิไชย หนองเลา วาปีปทุม
มาหนองขำ พยัคฆ์ ไปทางกาฬสินธุ์ และเสลภูมิ”

(จะเห็นว่าการแพร่ของขบวนการผีบุญได้แผ่ขยายไปเร็วมาก
สมัยนั้นไม่มีสื่อมวลชนประเภททีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ หากแต่แพร่
ขยายไปทางลือหมอลำ)

หมอลำ ได้กระจายไปตามท้องถิ่นต่างๆ ทั่วเมืองอุบลฯ และ
ใกล้เคียง เนื้อหาของ**กลอนลำ** เป็นการสรรเสริญ**ผู้มีบุญ** ที่จะมาจาก
ทิศตะวันออก และโจมตีการเข้ามาปกครองของกรุงเทพฯ เป็นต้นว่า

“ลือแะแซงแซ่ลำโขง หนองขำเป็นเขตลาลีมา ผุ่งไทยใจฮ้าย
ตายสิ้นบ่หลง”

ความหมายของกลอนลำข้างต้น หมายความว่า

**“มีข่าวเล่าลือไปทั่วลำน้ำโขง จนไปถึงหนองซำ เมื่อผู้มีบุญมา
เกิดแล้ว ชาวกรุงเทพฯพวงใจโหดร้ายก็จะตายสิ้นไม่มีเหลือ (ด้วยอำนาจ
อิทธิฤทธิ์ของผู้มีบุญ)”**

ปรากฏว่าชาวบ้านนิยมฟังกลอนลำประเภทนี้มากและเริ่ม
เห็นคล้อยตามคำพยากรณ์ และคำโฆษณาชวนเชื่อกันเพิ่มมากขึ้น
ในทุกท้องถิ่น อันเป็นช่องทางให้มีผู้แอบอ้างกระทำตนเป็นผู้วิเศษ
สวมรอยข่าวโคมลอยขึ้นมา

ผู้แอบอ้างต่างตั้งสำนักขึ้น ชวนเชื่อชาวบ้านให้เข้ามาอยู่ในอารักขา
โดยมีเจ้าสำนักกระทำตนเป็น**ผีบุญ** เป็นผู้วิเศษ ที่สามารถปิดเป่า
ความชั่วร้ายให้หายไป

บรรดาชาวบ้านซึ่งตกอยู่ในความหวาดกลัวอยู่แล้วต่างก็อยาก
จะแสวงหาที่พึ่งอยู่พอดี ซึ่งทันทีที่มีผู้วิเศษอวดอ้างฤทธิ์เดชปรากฏขึ้น
จึงได้พากันแห่ไปหา เพื่อที่จะให้ช่วยเหลือคุ้มครองภัยต่างๆ

เหตุการณ์ตอน**ขบถผีบุญ**นี้ สมเด็จพระยาตำราจราชานุ
ภาพทรงเล่าเอาไว้ในหนังสือพระนิพนธ์เรื่อง **นิทานโบราณคดี**ที่พระองค์
ทรงรับสั่งเอาไว้ว่า เรื่องราวเหล่านี้เป็นเรื่อง**เกร็ดนอกพงศาวดาร** เขียน
รักษาไว้ให้เป็นประโยชน์แก่ลูกหลานและผู้อื่นต่อไป ว่า :-

“ข่าวที่มีผู้วิเศษรับจะช่วยป้องกันภัยรู้ไปถึงไหน ก็มีราษฎร
ที่นั่นพากันไปหา โดยประสงค์เพียงจะขอให้เสกเป่ารดน้ำมนต์ให้ก็มี
ที่นี้กว่าเป็น**ท้าวธรรมิกราชผีบุญ มาบำรุงโลก** เลยสมัครเข้าเป็น
พรรคพวกติดตามผู้วิเศษนั้นก็มี ผู้วิเศษไปทางไหนหรือพักอยู่ที่ไหน
พวกชาวบ้านก็รับรองเลี้ยงดู เลยเป็นเหตุให้มีคนเข้าเป็นสมัครพรรคพวก

มากขึ้นโดยลำดับ เมื่อผู้วิเศษนั้นเห็นว่ามีคนนับถือกลัวเกรงมาก ก็เลยแสดงตนโดยเปิดเผย ว่าเป็น**ท้าวธรรมิกราชฝิบัญ** ที่จะมาดับ ยุคเข็ญตามคำพยากรณ์”

ในตอนแรก ฝ่ายรัฐบาลไม่ประสงค์จะเข้าไปยุ่งด้วย เพราะไม่แน่ใจว่าเรื่องฝิบัญ หรือผู้ฝิบัญนี่จะเป็น “ความผิดแท้” (คือเจ้าหน้าที่ไม่แน่ใจว่าจะเอาความผิดในข้อกฎหมายใด)

และเกรงว่า “ถ้าห้ามไป กำลังต้นคนนั้นตำราว่า **ไม่ได้** จะกลายเป็นยาบ่ารุงไป” (คือเจ้าหน้าที่กลัว **มवलชน** เพราะตอนนั้นชาวบ้านไม่พอใจข้าราชการอยู่แล้ว ขึ้นทางการเข้าไปยุ่งก็จะเป็นการเติมเชื้อไฟให้ลุกโชนรุนแรงขึ้น - ปลุ่ม)

(ด้วยทางราชการประเมินสถานการณ์อย่างนี้) ทำให้**ผู้ฝิบัญ** หรือ **ฝิบัญ** มีโอกาสเกลี้ยกล่อมและซ่องสุมผู้คนได้มากขึ้น **จนต่อมาได้พากันตั้งตนขึ้นเป็นใหญ่ไม่ขึ้นกับทางการบ้านเมืองอีกต่อไป** มีการปกครองกันเองในกลุ่ม มีกองกำลังคุ้มกันตนเอง

กลุ่มฝิบัญ มีหลายกลุ่ม ที่เป็นกลุ่ม หรือ **กอง** ขนาดใหญ่ มีอยู่ ๓ กลุ่ม หรือ **กอง** ดังนี้ :-

ฝิบัญกลุ่มที่หนึ่ง เรียกว่า **กองอ้ายเล็ก** หรือ **อ้ายเหล็ก** (ภาษาไทยกลางก็ต้องว่า กลุ่มพีเล็ก หรือ พีเหล็ก) เป็นฝิบัญคนแรกที่อ้างตัวเป็น **พระยาธรรมิกราช** เป็นผู้มาดับยุคเข็ญให้ประชาชน ตั้งสำนักขึ้นที่**บ้านหนองซำ** อำเภอยักษ์คณภูมิพิสัย เมืองสุวรรณภูมิ (ก็ในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม กับ ร้อยเอ็ด ในปัจจุบัน)

ผีบุญกลุ่มที่สอง เรียกว่า **กองอ้ายบุญจัน** เป็นน้องชาย **พระยาชุมชนร์ภักดีศรีนครลำดวน** เมื่อพี่ชายถึงแก่กรรมได้เกิดการขัดแย้งกับทางการ จึงร่วมมือกับ**ท้าวทัน** บุตรพระยาชุมชนร์ฯ พร้อมด้วย**หลวงรัตน** อดีตกรมการเมืองพากันไปตั้งตัวเป็นผู้มีบุญอยู่ที่**สันเขาบรหัต** **เขตเมืองชุมชนร์** (เขตปฏิบัติภารกิจอยู่แถวศรีสะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์)

ผีบุญกลุ่มที่สาม เรียกว่า **กองอ้ายมัน** เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด กลุ่มนี้ที่ไม่มีส่วนพัวพันทำให้ทางการเข้าใจผิด เพราะชื่อและข้อมูลบางอย่างเกิดไปพ้องกับ**หลวงปู้มัน** ของเรา ดังกล่าวแล้ว

ผีบุญอ้ายมัน ตั้งตัวเป็น **องค์ปราสาททอง** หรือ **องค์หาสาทรทอง** ในภาษาอีสาน อยู่ที่**บ้านกระจิ้น** แขวงเมืองเขมรราช (ใกล้ถิ่นของหลวงปู้มัน) เคยร่วมมือกับ **องค์แก้ว** ทางฝั่งลาว มีราชฎา नियมทั้งฝั่งซ้ายและฝั่งขวาแม่น้ำโขง

ต่อมาได้เข้าสมทบกับกองกำลังของ**ท้าวสน** นายอำเภอโขงเจียม และกับ**กองอ้ายเล็ก** (กลุ่มที่หนึ่ง) ที่ยกกำลังมาจาก **หนองข่า** นำกำลังประมาณ ๒,๕๐๐ คนเศษ ยกเข้าปล้นและเผาเมืองเขมรราช อีกทั้งได้สังหาร **ท้าวโพธิราช** กรมการเมือง และจับตัว **ท้าวธรรมกิตติดา** กรมการเมือง และ**พระเขมรรัฐเดชนารักษ์** ผู้รักษาเมือง ไปเป็นตัวประกัน แล้วถอดนักโทษออกทั้งหมด ทำให้ได้สมัครพรรคพวกเพิ่มขึ้นอีกมาก

หลังการกระทำอุกอาจครั้งนั้น **พวกผีบุญทั้งหลายก็กลายเป็นขบถขึ้นแต่บัดนี้ไป** และได้เพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น โดยส่งกำลังไปบุกล้อมจับ**ท้าวกรมช้าง** กรมการเมืองอุบลฯ ที่ออกมารักษาการนายอำเภอ

พนาณิคม แล้วฆ่าทิ้งเสีย เป็นการข่มขู่ข้าราชการและประชาชน ทำให้ผู้คนตื่นกลัว ยินยอมเข้าเป็นพรรคพวกเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

พวกราษฎรต่างพากันแห่เข้าไปขอให้พวกผีบุญช่วยขับไล่ป้องกันภัย “**องค์ผีบุญ**” ก็เป่าคาถา รดน้ำมนต์ให้ตามประสงค์ พร้อมโหมปราศรัยด้วยเป็นอย่างดี ราษฎรทั้งหลายต่างพากันเข้านับถือ **องค์มันผู้วิเศษ**

ในการนี้ **กรมหลวงสรรพสิทธิประสงค์** เจ้าเมืองอุบลฯ ได้รายงานเหตุการณ์ต่างๆ ให้ทางกรุงเทพฯ (กระทรวงมหาดไทย) ทราบและขอกำลังทหารพร้อมอาวุธปืนไปโดยด่วน จำนวน ๔๐๐ - ๕๐๐ คน

พร้อมกันนั้น ทางจังหวัดอุบลฯ ก็จัดทหารไปคอยสกัดพวกผีบุญอยู่ที่**วารินชำราบ บ้านตุงสูง เมืองเกษมสีมา บ้านลืออำนาจ** และได้ส่งกองกำลังออกไปจับพวกผีบุญอีกหลายกอง

ในตอนแรก กองกำลังที่ไปทางเมืองชูชนธ์ โดยการนำของ **ร้อยโทหวั่น** ได้ทำการปราบปรามผีบุญกอง**อ้ายบุญจัน** ลงได้อย่างราบคาบ อ้ายบุญจันตายในที่รบ ที่เหลือก็แตกสลายหนีไปไม่มีให้เห็นอีกเลยตลอดท้องที่เมืองชูชนธ์ เมืองศรีสะเกษ และอีสานตอนใต้

ส่วนศึกใหญ่หลวงซึ่งอยู่ทางตะวันออกและทางเหนือนั้นล้วนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของพวกผีบุญที่เป็นสมัครพรรคพวกของ **องค์มัน** ผู้ที่กำลังโด่งดังสุดขีด

ศึกยกแรก (ตามคำของอาจารย์พิศิษฐ์) นั้น **ทางการประสพความพ่ายแพ้อย่างหมดรูป** คือ หน่วยของ**ร้อยเอกหม่อมราชวงศ์ร้าย** คุณกำลังพลตระเวน ๑๒ นาย กับคนนำทางและชาวบ้านที่เกณฑ์มาอีกเป็นจำนวน ๑๐๐ คน ได้เกิดปะทะกับกองระวางหน้าของพวกผีบุญจำนวนร้อยคนเศษ **ใกล้บ้านขุหลุ** (ไม่ทราบอยู่ที่ไหนเหมือนกัน)

พวกผีบุญร้องขู่ว่า “ผู้ใดไม่สู้ให้วางอาวุธ หมอบลงเสีย” พวกชาวบ้านที่โดนเกณฑ์มา ก็พากันหมอบกราบพวกผีบุญเสียหมดสิ้น เหลือแต่**หม่อมราชวงศ์ร้าย**กับพลตระเวน ๑๒ นาย ที่ได้ต่อกรกับพวกผีบุญ พร้อมกับล่าถอยกลับไปกราบทูลให้เสด็จในกรมฯ (พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรรพลิทธิประสงค์ เจ้าเมืองอุบล) ทรงทราบ

จากชัยชนะครั้งนั้นทำให้บรรดาสาวกของเหล่าผีบุญได้ใจ มีความฮึกเหิมถึงขนาดประกาศว่า **จะยกพวกเข้ามาตีเมืองอุบลราชธานี แล้วผนวกรวมกับดินแดนสองฝั่งลุ่มน้ำโขง จัดตั้งอาณาจักรใหม่ ที่ไม่ขึ้นต่อกรุงเทพฯ และฝรั่งเศส**

สร้างความขุ่นเคืองให้กับเสด็จในกรมฯ ยิ่งนัก พระองค์จึงทรงให้ **พันตรีหลวงสรกิจพิศาล** ผู้บังคับการทหารอุบลราชธานี **จัดทหารออกไปสืบดูเหตุการณ์ที่แท้จริงอีกครั้ง**

(แสดงว่าการข่าวของทางราชการสมัยนั้นสู้สมัยนี้ไม่ได้ ใช่ไหมครับ !)

พันตรี หลวงสรกิจฯ จึงได้จัดส่ง **ร้อยตรีหลี** กับทหารจำนวน ๑๕ คน ออกไปสืบดูร่องรอยของเหล่าขบถทางอำเภอพนา อำเภอตระการ (ตระการพืชผล) ปรากฏว่าพวกทหารได้ไปเสียท่า โดนพวกผีบุญล้อมจับฆ่าตายถึง ๑๑ คน เหลือพลตระเวนหนีรอดกลับมาได้ ๔ คนเท่านั้น

ทางการเห็นว่ารอให้เพลิงปล้ำมากไปกว่านี้ไม่ได้อีกแล้ว (เอาเป็นว่า **เครื่องเพ็ชรร้อน**) การปราบปรามขั้นเด็ดขาดจึงเริ่มขึ้นเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ (หลังปล่อยให้ลูกลามอยู่ ๒ ปี) โดยรับสั่งให้ **ร้อยเอกหลวงชิตสรการ** (จิตร มัชยมจันทร์) นายทหารปืนใหญ่ กับ **ร้อยตรีอิน** คุมทหาร ๒๔ คน พลเมือง ๒๐๐ คน อาวุธปืน ๑๐๐ กระบอก ปืนใหญ่อีก ๒ กระบอก ออกไปปราบขบถ

ขณะเดียวกันก็กราบทูลไปยัง **กรมพระยาดำรงราชานุภาพ** (เสนาบดี กระทรวงมหาดไทย) เมื่อวันที่ ๓ เมษายน พ.ศ. ๒๔๔๕ (ร.ศ. ๑๒๑) ว่า

“ทหารอุบลราชธานีคิดใช้หลายทางหมดตัว เรียกว่าตรวจฐร ขึ้นหมดกำลังก็ยังไม่พอใช้ ถ้าเกณฑ์มา **เชื่อใจชาวบ้านไม่ได้ว่าจะไม่** **วิ่งเข้าหาผีบุญอีก** ขอทหารหรือตำรวจเป็นดีๆ รีบไปช่วยเร็วๆ อีกสัก ๔๐๐

แล้ว **ทหารจากมณฑลนครราชสีมา** จึงถูกส่งไปปราบขบถ โดยแบ่งออกเป็น ๔ กองพัน กองพันละ ๒ กองร้อย ยกไปมณฑล อีสาน ๒ กองพัน และเตรียมพร้อมอยู่ที่เมืองนครราชสีมาอีก ๒ กองพัน ทหารทุกคนได้รับจ่ายปืนคนละ ๑ กระบอก กระสุนคนละ ๑๐๐ นัด และเสบียงติดตัวอยู่ไปได้ ๕ วัน

อาจารย์พิศิษฐ์เขียนว่า “เป็นกองทหารที่ทันสมัยที่สุดในขณะนั้น”

เชิญกลับมาดูด้าน **ร้อยเอกหลวงชิตสรการ** ได้ยกกำลังเข้าสู่ **บ้านสะพือ** (อ.พิบูลมังสาหาร) ในวันที่ ๔ เมษายน (พ.ศ. ๒๔๔๕) ตอน กลางคืน ได้จัดให้กองกำลังส่วนหนึ่งตั้งพักตรง**บ้านสา** อีกส่วนหนึ่งตั้ง ค่ายอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสม ห่างจากค่ายพวกผีบุญประมาณ ๕๐ เส้น (๒ กิโลเมตร)

“ที่ตรงนั้นเป็นทางเดินเข้ามาเมืองอุบลฯ สองข้างเป็นป่าไม้ ต้อง เดินเข้าไปในตรอก”

จัดให้**พระสุนทรภักจวิมล** (คุณ ลังไชยบล) เป็นปีกขวา **เพี้ยซามาตย์** (แหว่ง) เป็นปีกซ้าย ตั้งปืนใหญ่ไว้ใต้ซุ้มไม้ในป่าทึบ ใกล้ทางเลี้ยวออกมาจากบ้าน**สะพือ** หมายถึงถล่มในทางตรอกนั้น แล้วให้ซุ่มกำลังไว้ใน ป่าสองข้างทางอีก

วันรุ่งขึ้น ได้เกิดปะทะกับพวกขบถผีบุญ ยิงถล่มสู้รบใส่พวก
ผีบุญ เกือบ ๔ โมง จึงกำชัยชนะได้โดยเด็ดขาด (ต้องร้องว่า โอโฮ!
ง่ายจัง!)

พวกขบถผีบุญถูกถล่มเสียชีวิตไป ๒๐๐ คนเศษ บาดเจ็บอีก
ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ คน แกรมถูกจับเป็นได้ ๑๒๐ คน

ส่วน องค์มันหัวหน้าผีบุญ ได้หลบหนีไปพร้อมกับสมุนราว ๑๐ คน

จากนั้นก็มีการกวาดล้างจับกุมพวกผีบุญไปทั่วมณฑลอิสาน
สั่งปราบปรามอย่างเด็ดขาด มีตราสั่งไปถึงทุกหัวเมือง ดังนี้ :-

“อย่าให้มีการหลบหนีไปได้เป็นอันขาด ถ้าหากผู้ใดปกปิด
พวกเหล่าภัยและเอาใจช่วยให้หลบหนีไปได้ จะเอาโทษแก่ผู้ปิดบังและ
เจ้าหน้าที่หัวเมืองนั้นๆ อย่างหนัก”

เป็นอันว่าพวกขบถผีบุญก็แตกฉานชานกระเซ็นไป

แล้วที่มาเกี่ยวกับ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ศิษย์ของหลวงปู่เสาร์
กนฺตสีโล ก็เพราะความบังเอิญที่มีส่วนไปพ้องกันหลายอย่าง

องค์มั่น หัวหน้าผีบุญที่พาพวกหลบหนีไป **ถูกตามล่าอย่างหนัก**
ตอนนี้ข่าวกรองของทางราชการเกิดการสับสนในข้อมูล เพราะ **หนึ่ง**
ชื่อไปซ้ำกันกับ **หลวงปู่มั่น สอง** เป็นคนอยู่ใน ถิ่น, แขวง, เขต, เมือง
เดียวกัน **สาม** มีความสามารถเฉพาะตัวเป็น **หมอลำกลอน** คล้ายกัน
สี่ เครื่องนุ่งห่มแต่งกายก็คล้ายคลึงกัน คือพวกผีบุญระดับหัวหน้า
จะแต่งกายต่างไปจากสาวกคนอื่นๆ ซึ่งรายงานทางราชการบอกว่า
“นุ่งห่มผ้าขาวจีบ ห่มครองอย่างพระหรือสามเณร” **ห้า** ผีบุญที่เป็น
พระสงฆ์ก็มีหลายรูป

และที่สำคัญยิ่งก็คือ **หก** ในช่วงนั้น **หลวงปู่มั่น** ได้จุดธูปติดตาม**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ข้ามไปทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและมาพักบำเพ็ญเพียรอยู่ที่พระธาตุพนม แสดงว่า**ท่านหลบหนีไปจากเมืองอุบลฯ** และไปในทิศทางเดียวกันกับ**ที่องค์มั่นฝิบุญญ** หลบหนีไป

สมัยนั้นไม่มีบัตรประจำตัว ไม่มีรูปถ่าย ไม่มีเอกสารยืนยัน คงจะยุ่งกันพอสมควร

อาจารย์พิศิษฐ์ ก็ไม่ได้เขียนตอนจบว่า มีการ “เคลียร์” กันอย่างไร แต่ท่านลงท้ายว่า “ครุบาอาจารย์รุ่นต่อๆ มา จึงได้มีเรื่องเล่าถึงการตามล่า**ฝิบุญญองค์มั่น** ที่มาเกี่ยวข้องอย่างบังเอิญเหลือหลายกับ **หลวงปู่มั่น ฤทธิ์ทูโต** ผู้ที่เราเคารพเทิดทูนอยู่เหนือเศียรเกล้าจะนี่แล”

โอ ! โลงใจ !

ผมเอง (ปลื้ม) ก็ไม่ได้ถาม**อาจารย์พิศิษฐ์** ว่าท่านเขียนโยงเหตุการณ์ขึ้นมา หรือเหตุการณ์เป็นอย่างนั้นจริงๆ แต่... ผมก็เชื่อว่า**หลวงปู่** ของเรา ท่านสร้างบารมีมามาก คงไม่กลับไปเป็น **แพะ** ให้พวกเจ้าหน้าที่เอาไปสร้างผลงานให้กับตนเองได้หรอก ใช่ไหมครับ ?

ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ได้ให้ความรู้ต่อท้ายไปอีกว่า “หลังจากการจับสั้นของกรณีขบถฝิบุญญหรือขบถผู้มีบุญแล้วไม่นานนัก อีก ๒ เดือนต่อมา **พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕** ก็ทรงตรา**พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑** เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๔๔ ให้เป็นกิจลักษณะในรูปของกฎหมายเป็นครั้งแรก อีกทั้งยังทรงโปรดให้จัดพิมพ์หนังสือ**พระไตรปิฎกขึ้นเป็นครั้งแรกอีกด้วย**”

ก็ขอบคุณ**ท่านอาจารย์พิศิษฐ์** ที่อุตส่าห์ค้นเรื่องดีๆ มาให้เราได้ศึกษา ทำให้ผมมีกำลังใจที่จะลอกผลงานของท่านต่อไป ขอบคุณครับ

๕๑.

อาราธนา อยู่โปรดชาวนครพนม

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๕ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดเลียบ กับสหธรรมิกของท่าน คือ หลวงปู่หนู จิตปณฺโณ เจ้าอาวาสวัดใต้ (ภายหลังมีสมณศักดิ์เป็น พระปัญญาพิศาลเถร เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม กรุงเทพฯ) ได้ออกธุดงค์ไปจังหวัดนครพนม

ในหนังสือของท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ระบุว่า หลวงปู่ทั้งสององค์ ได้พักปักกกลดอยู่ที่ใต้ต้นโพธิ์สุดเขตเมืองนครพนมทางด้านทิศใต้ เข้าใจว่าจะเป็นแถบบริเวณโรงฆ่าสัตว์เทศบาลจังหวัดนครพนมในปัจจุบัน

ได้มีประชาชนชาวบ้านจำนวนมากไปสนทนารับการอบรมเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ทั้งสององค์ ข้าหลวงประจำเมืองนครพนมคือ พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ (เลื่อง ภูมिरัตน์) ได้ทราบเรื่อง จึงไปนมัสการและสนทนาธรรมด้วย

มีตอนหนึ่ง ท่านเจ้าเมืองได้ปรารภถึงปัญหาของพระเถรในจังหวัด ได้ขอคำปรึกษาหารือและขอให้หลวงปู่ทั้งสองได้ช่วยคิดอ่านแก้ไข พร้อมทั้งกราบเรียนหลวงปู่ให้พำนักโดยตั้งวัดธรรมยุตขึ้นในจังหวัดนครพนมด้วย

ท่านเจ้าเมืองกราบเรียนว่า “กระผมขอโอกาสกราบเรียนนมัสการ
ครูบาอาจารย์ พวกกระผมมีศรัทธาปสาทย่างเต็มที่ ต้องการอยากได้
วัดคณะธรรมยุติกนิกายไว้เป็นศรีสง่าคู่บ้านเมืองของจังหวัดนครพนม
สืบไป เกล้ากระผมในนามเจ้าเมือง ซึ่งเป็นตัวแทนของชาวจังหวัด
นครพนม ขอกราบอาราธนาให้ครูบาอาจารย์เป็นประมุขประธาน
เป็นพ่อแม่เป็นที่พึ่งต่อไป”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านยิ้มตามลักษณะของท่าน แล้วพูดขึ้นว่า “เมื่อ
ญาติโยมมีศรัทธาอันแรงกล้าอย่างนั้นก็ดีแล้ว อาตมาขออนุโมทนา
สาธุการ แต่ทว่าเวลานี้อาตมายังเป็นพระเถีวอยู่ จะอยู่ประจำตามที่
นิมนต์อาราธนา นั้นคงยังไม่ได้ คงจะอยู่ได้ชั่วคราวอย่างนี้แหละ

เอายังงี้ดีไหม เมื่อโยมมีความปรารถนาอันแรงกล้า อยากได้พระ
อยากได้วัดคณะธรรมยุตแล้ว ให้โยมไปหาพระมาลักรูปหนึ่ง พยายาม
เลือกเฟ้นเอาผู้มีอุปนิสัยพอเป็นไปได้ด้วยศิลาจารวัตร มีความอดทน
แล้วอาตมาจะเอาไปญัตติกรรม ทำทัฬหีกรรมใหม่ เพื่อให้ศึกษา
ข้อวัตรปฏิบัติ กับจะส่งไปเรียนที่กรุงเทพฯ เมื่อสำเร็จแล้วจึงจะส่ง
กลับมาเป็นหัวหน้าเป็นผู้นำสร้างวัด สร้างความเจริญในพระพุทธศาสนา
ต่อไป”

พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ ข้าหลวงประจำจังหวัดนครพนม
เห็นด้วยอย่างยิ่งกับคำแนะนำของ**หลวงปู่ใหญ่** จึงได้ให้คนของ
ท่านออกสืบเสาะเลือกเฟ้นหาพระภิกษุตามที่**หลวงปู่ใหญ่**บอก ใช้เวลา
หลายวัน

ในที่สุดได้คัดเลือกพระภิกษุมา ๔ รูป ได้แก่

พระจันทร์ เขมियो, พระสา อธิคโม, พระหอม จนุทสโร และ พระสังข์ รุกขิตถมโ กับสามเณรอีก ๑ รูปที่ติดตามพระจันทร์ เขมियो จากท่าอุเทน ชื่อ **สามเณรจุม จันท์วงศ์**

เวลานั้นท่านหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล กับ หลวงปู่หนู จิตปญโญ ยังพักรออยู่ที่พระธาตุพนม

ท่านข้าหลวงได้นำพระภิกษุและสามเณรทั้ง ๕ รูปเข้าถวายตัว เป็นศิษย์ เพื่อให้หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับ หลวงปู่หนูช่วยรับเอาเป็นธรรมาสน์และส่งสอนและฝึกอบรมต่อไป พระคุณเจ้าทั้งสองก็รับไว้ด้วยความยินดี

จากการติดตามศึกษาประวัติครูอาจารย์พระกรรมฐานในภายหลังจะปรากฏชื่อเพียง ๒ องค์ คือ **พระจันทร์ เขมियो** ภายหลังมีสมณศักดิ์เป็น **พระเทพสิทธิอาจารย์** ประชาชนชาวนครพนมเรียกว่า **“เจ้าคุณปู่”** เพราะเป็นปู่ใหญ่พระธรรมยุคทองคำแรกของจังหวัดนครพนม กับ **สามเณรจุม จันท์วงศ์** ภายหลังมีสมณศักดิ์เป็น **พระธรรมเจดีย์** (จุม พนฺธุโล) แห่งวัดโพธิสมภรณ์ จังหวัดอุดรธานี มีบทบาทสำคัญยิ่งในวงศ์พระกรรมฐานสายหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น นั่นเอง

ส่วนพระภิกษุอีก ๓ องค์ ไม่เห็นกล่าวถึง หรือมีการกล่าวถึงแต่ผู้เขียนหาไม่พบ

ในบันทึกมีว่า “ท่านเจ้าเมืองได้นำ**พระจันทร์ เขมियो** ไปถวายตัวเป็นศิษย์ของ**พระอาจารย์เสาร์** ที่ยังรออยู่ที่พระธาตุพนมเป็นเวลานานพอสมควรแล้ว จึงได้พากันเดินทางชุดงค์กลับจังหวัดอุบลราชธานี รอนแรมผ่านป่าดงดิบผืนใหญ่ชื่อ**ดงบัง** ที่แสนลำเค็ญ แล้วเข้าเขตอำนาจอเจริญ ใช้เวลาร่วมเดือนจึงถึง**วัดเลียบ** ในตัวเมืองอุบลราชธานี”

๕๒.

คำบอกเล่าของเจ้าคุณปู่

จากปากคำของท่านเจ้าคุณ**พระเทพสิทธิอาจารย์** (หลวงปู่จันทร์ เขมิโย) หรือที่ชาวนครพนมเรียกว่า “เจ้าคุณปู่” ได้พูดถึงการติดตามไปปฏิบัติธรรมกับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ที่จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้ :-

ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๕ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่หนู** (พระปัญญาพิศาลเถร) ก็ได้อำนวยการชวนชาวจังหวัดนครพนม เดินทางกลับสู่จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมด้วยพระภิกษุ ๔ รูป คือ **หลวงปู่จันทร์ เขมิโย** **พระภิกษุสา** **พระภิกษุหอม** **พระภิกษุสังข์** และสามเณรอีก ๓ รูป ในจำนวน ๓ รูปนี้ มี **สามเณรจุม** **จันทร์วงศ์** (ต่อมาได้เป็น **พระธรรมเจดีย์**) รวมอยู่ด้วย

คณะของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ได้จาริกธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ หยุดพักนอนแรมกลางป่าดงพงไพร ได้พบสัตว์ป่านานาชนิด มีเสือ ช้าง ละอง ละมั่ง ควายป่า เป็นต้น

เมื่อเจอสัตว์ป่า **หลวงปู่ใหญ่** ก็สั่งให้คณะนั่งลงกับพื้นดิน แล้วกำหนดจิตแผ่เมตตาให้สัตว์เหล่านั้น พระภิกษุสามเณรทุกรูปก็ แคล้วคลาดปลอดภัย

ท่านเจ้าคุณปู่เล่าว่า “ในการบำเพ็ญกรรมฐานในป่านั้นประการสำคัญต้องทำตนให้เป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ ถ้าศีลไม่บริสุทธิ์มักจะมีควมวิตกกังวล ซึ่งจะทำให้เกิดความไม่เชื่อมั่นในตัวเองต่อจากนั้นก็มันปั่นป่วนไป

หากมีศีลบริสุทธิ์ จิตก็สงบเป็นสมาธิได้ง่าย และอีกประการหนึ่งจะต้องยึดมั่นในพระรัตนตรัย ระลึกถึงพระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณอยู่เสมอ”

ท่านเจ้าคุณปู่ เล่าต่อไปว่า การจุดธูปไปกับ**หลวงปู่ใหญ่** ในครั้งนั้น ทำให้การฝึกฝนด้านกรรมฐานของท่าน นับว่าก้าวรุดหน้าไปกว่าเดิมมาก ทั้งนี้เพราะท่าน**หลวงปู่ใหญ่** ซึ่งมีความเชี่ยวชาญทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานได้พยายามถ่ายทอดความรู้และอบรมท่านอย่างเคร่งครัดยิ่ง

“ตอนนั้น พอเราจุดธูปถึงสถานที่อันวิเวกเหมาะแก่การปฏิบัติแห่งไหน **ท่านพระอาจารย์เสาร์** จะหยุดพักและพวกเราเร่งบำเพ็ญเพียรอบรมจิตอย่างหนักหน่วงที่ท่านให้พยายามกำจัดมหาโจรภายใน อันหมายถึงตัวกิเลส คือ ความโลภ โกรธ หลง ให้เบาบางลงไปให้ได้ และให้ทำงานหมดสิ้นไปจากจิตใจตามกำลังความสามารถ

การปฏิบัติกรรมฐานภายในนั้น หลักสำคัญประการแรก ผู้ปฏิบัติจะต้องทำตนให้บริสุทธิ์ด้วยศีล เพราะในป่าเขาลำเนาไพรมีเทพารักษ์ ลี้ตวัร่ายนาทานชนิด ดั่งนั้น ต้องคอยตรวจสอบศีลของเราอยู่เสมอ ถ้าศีลไม่บริสุทธิ์เมื่อไรแล้ว ก็มักจะมีอันเป็นไปในทางไม่ดีเสมอ

และเมื่อมีศีลบริสุทธิ์แล้ว ก็ต้องรักษาจิตของเราให้บริสุทธิ์ด้วยระวางอย่าให้จิตเอนเอียงไปหารากเหง้าแห่งกิเลส คือ ราคะ โทสะ โมหะ

หลังจากนั้น เมื่อศีลและจิตบริสุทธิ์ ก็ต้องตรวจความเห็นของตนว่ามีความบริสุทธิ์หรือไม่ ความเห็นของเราตรงต่อคุณธรรมจริงหรือไม่

เมื่อเราอุทิศชีวิตของตนต่อพระรัตนตรัยอย่างแท้จริงแล้ว มีอะไรเกิดขึ้นแก่ชีวิตเราบ้าง

ควรยึดมั่นเอาพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง ยอมสละทุกอย่างเพื่อพระรัตนตรัย แม้ชีวิตของเราก็ต้องยอมเสียสละ จึงจะสามารถรู้แจ้งเห็นจริงในชีวิต สามารถหยั่งจิตลงในคุณแห่งพระรัตนตรัยอย่างมั่นคงไม่หวั่นไหว จนถึงคุณอันสูงสุดในพระศาสนา จึงจะประสบตัววิปัสสนาอย่างแท้จริง”

ท่านเจ้าคุณบุญ บอกต่อไปว่า “สำหรับการเจริญกรรมฐานนั้น หากยังไม่พบตัววิปัสสนาแล้ว จะไม่สามารถพบกับความสุขอย่างแท้จริงได้

การเข้าถึงพระพุทธเจ้า ประการแรกก็คือ การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง อันได้แก่ การรักษาศีลของตนให้บริสุทธิ์ การทำความดี มีความเฉลียวฉลาดให้พร้อมอยู่เสมออีกก็คือการเข้าถึงพระศาสนาด้วยการบำเพ็ญสมาธิ และการเข้าถึงพระศาสนาด้วยการทำจิตของตนให้ผ่องแผ้ว”

ท่านเจ้าคุณบุญ เล่าถึงการเดินทางในครั้งนั้นว่า ท่านต้องใช้เวลาอยู่หลายสัปดาห์จึงเดินทางถึงจังหวัดอุบลราชธานี

จากนั้น **ท่านหลวงปู่ใหญ่เสาร์** ได้นำคณะพระเถระเข้าไปพำนักอยู่ที่**วัดเสียบ** ซึ่งเป็นสำนักของท่าน และ ณ สถานที่นั้นเอง **ท่านเจ้าคุณบุญ** ก็ได้พบกับ **ท่านพระอาจารย์ใหญ่มั่น ฐริทตฺโต**

ดังนั้น นอกจาก**เจ้าคุณบุญ** จะร่ำเรียนความรู้ในทางธรรมจาก**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**แล้ว ท่านยังได้มีโอกาสร่วมศึกษาหาความรู้และปฏิบัติธรรมกับ**ท่านพระอาจารย์ใหญ่มั่น** อีกกระยะหนึ่งด้วย

ท่านเจ้าคุณปู่ ฟานักอยู่ที่**วัดเลียบ** จนถึงเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๔๖ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** จึงนำท่านไปแปรญัตติเป็นพระฝ่ายธรรมยุตที่พระอุโบสถ**วัดศรีอุบลรัตนาราม** อ.เมือง จ.อุบลราชธานี โดยมี**พระสงฆภิกขุโต** (พูน) วัดศรีทอง เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระปัญญาพิศาลเถร** (จิตปณฺเฑน หนู) วัดใต้ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ**พระครูประจักษ์อุบลคุณ** (ญาณสโย สู้ย) วัดสุปัฏนาราม เป็นพระอนุสาวนาจารย์ ได้รับฉายาเดิมคือ **เขมโย**

หลังจากที่อุปสมบทแล้ว **ท่านเจ้าคุณปู่** ก็กลับมาฟานักที่วัดเลียบ ศึกษาข้อวัตรปฏิบัติกับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** สำหรับการศึกษาด้านปริยัติธรรม ท่านก็สนใจศึกษาอย่างเอาจริงเอาจัง พยายามศึกษาพระปริยัติธรรมแผนใหม่ ได้แก่ วิชาธรรมะ วิชาวินัย วิชาพุทธประวัติ และวิชาอธิบายกระทู้ธรรม ซึ่ง**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** (จันทร์ สิริจันโท) ได้นำมาเผยแพร่ที่อุบลฯ

ส่วนแนวทางปฏิบัติกรรมฐาน **ท่านเจ้าคุณปู่** ได้ฝึกอบรมในสำนักของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ท่านอาจารย์ใหญ่มั่น และหลวงปู่หนู** (พระปัญญาพิศาลเถร) จนมีความรู้ทั้งด้านปริยัติและด้านปฏิบัติอย่างแท้จริง มีจิตใจมั่นคงแนบแน่นต่อธรรมะอย่างไม่สั่นคลอน

ท่านเจ้าคุณปู่ พุดถึงการศึกษาด้านปริยัติของท่านในสมัยที่ฟานักอยู่**วัดเลียบ** อุบลราชธานีว่า นอกจากการปฏิบัติกรรมฐานอย่างคร่ำเคร่งแล้ว ท่านยังได้ศึกษาหลักพระพุทธศาสนาแผนใหม่ด้วย คือ ศึกษาวิชาวินัย วิชาธรรม วิชาพุทธประวัติ และวิชาเรียงความแก้กระทู้ธรรม ตลอดจนการศึกษาทบทวนบทบาลีไวยากรณ์แบบเก่า จากคัมภีร์มูลกัจจายน์ตามที่เคยศึกษามาก่อนด้วย ท่านว่า “บาลีไวยากรณ์ที่แต่งขึ้นใหม่มีความเข้าใจได้ง่ายกว่าแบบเก่า เมื่ออาตมาได้ศึกษาคัมภีร์ต่างๆ แล้ว จึงได้ศึกษาพระวินัยอันเป็นข้อปฏิบัติโดยตรงของพระสงฆ์จาก**คัมภีร์จุลวรรค** ศึกษาบทสวดมนต์และช้ดตำนาน

พระเทพสิทธิศาสตร์
(พระอาจารย์มหาจันทร์ เขมิโย)

พระธรรมเจดีย์
(พนฺธุโล จูม)

บทสวดมนต์ต่างๆ ศึกษาแบบแผนพิธีกรรมต่างๆ ของคณะธรรมยุต ในแต่ละสำนักวัดต่างๆ”

ท่านเจ้าคุณปู่ อยู่พำนักจำเรียนทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติที่วัดเสียบ เมืองอุบลฯ อยู่ ๓ ปีเต็มๆ นอกจากอยู่เรียนในสำนักแล้ว บางโอกาส ท่านยังได้ออกจุดรงค์แสวงความวิเวกติดตาม**พระอาจารย์ใหญ่มั่น ภูริทัตโต** ด้วย

ท่านเจ้าคุณปู่ เคยออกจุดรงค์ร่วมกับ**พระอาจารย์ใหญ่มั่น** ไปบำเพ็ญเพียรอยู่บ่นภูเขาแห่งหนึ่งในเขตจังหวัดสกลนครและท่านพูดว่า “แต่ในระยะหลัง อาตมาไม่ค่อยอยากไปพบ**ท่านพระอาจารย์มั่น**หรอก เพราะพออาตมาจะไปที่ไรท่านจะทราบล่วงหน้าทุกที แล้วท่านก็จัดสถานที่พักให้ยกใหญ่ มีโหฬารมาก ทั้งที่ท่านอยู่ในป่าในเขา สร้างความยุ่งยากลำบากให้แก่ท่านเปล่าๆ

ท่านพูดกับอาตมาเสมอว่า อาตมาเป็นเจ้าคุณ

ต่อมาภายหลัง **ท่านเจ้าคุณปู่** ก็ได้เป็นเจ้าคุณจริงๆ ตามที่ **หลวงปู่มั่น** ออกปากปรารภ ซึ่งเรื่องการรู้จักคนและการทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าของ**หลวงปู่มั่น** นั้น เป็นที่ทราบกันอย่างกว้างขวาง ในหมู่พระกรรมฐานด้วยกันมาช้านานแล้ว

๕๓.

บทเรียนที่ต้องจำฝังใจ

เมื่อหลวงปู่จันทร์ เขมियो หรือท่านเจ้าคุณปู่ ของชาวจังหวัด นครพนม มาอยู่ศึกษาอบรมในสำนักของพระอาจารย์ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล จนเวลาล่วงเข้า ๓ ปี พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ ข้าหลวงประจำเมือง นครพนมได้ทำหนังสือไปนมัสการ หลวงปู่ใหญ่ พร้อมทั้งอีกฉบับ ส่งไปกราบทูลพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงสรพลสิทธิประสงค์ (พระองค์ เจ้าชายชุมพลสมโภช เป็นพระโอรสองค์ที่ ๑๗ ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ข้าหลวงต่างพระองค์ในรัชกาลที่ ๕ ประจำ มณฑลอุบลฯ “เพื่อขอนิมนต์ตัวพระภิกษุจันทร์ เขมियो และคณะ กลับไปตั้งสำนักคณะธรรมยุติกนิกายขึ้นที่เมืองนครพนม”

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ จึงได้พา เจ้าคุณปู่ เข้าพบ กรมหลวงสรพล สิทธิประสงค์ ท่านเจ้าเมืองอุบลฯ

พระองค์ท่านทอดพระเนตรเห็นเจ้าคุณปู่ ยังเป็นพระหนุ่มน้อย อยู่ จึงรับสั่งด้วยความห่วงใย (เชิงสบประมาท) ว่า

“นี่นะหรือพระที่ท่านอาจารย์เสาร์จะให้นำคณะธรรมยุตไปตั้งที่ เมืองนครพนม ดูรูปร่างลักษณะเล็ก บาง ยังหนุ่มแน่นมาก จะไม่ทำให้ ครูอาจารย์และวงศ์ธรรมยุตต้องเคঁร้ำหมองเสียหายไปด้วยหรือ

เพราะประสบการณ์ที่ยังอ่อน หากพอที่จะรักษาตัวและหมู่คณะไว้ได้ไม่
จะไปตายเพราะผู้หญิง **ฉันเกรงว่าจะเอาบาตรไปทำเป็นรังไก่เสียก่อน
นะซี!**

ท่านเจ้าคุณปู่ เล่าว่า ตอนนั้นท่านเป็นพระวัยหนุ่มแน่น
เมื่อถูกท่านเจ้าเมืองสบประมาทเช่นนั้น ท่านถึงกับตัวลั่นระคนไป
ด้วยความน้อยใจ เสียใจ จนถึงกับกลืนน้ำตาไว้ไม่อยู่ ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์
ไปด้วย ท่านอยากจะแทรกแผ่นดินหนีไปในบัดนั้นเลย

และด้วยคำพูดอันรุนแรงของท่านเจ้าเมืองในครั้งนั้นเองที่ทำให้
ท่านเจ้าคุณปู่ยิ่งมุมนะ มีใจมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าเพื่อที่จะลบ
คำสบประมาทนั้นให้ได้

ด้วยเหตุการณ์ที่ถูกสบประมาทอย่างรุนแรงในครั้งนั้นเองได้
เป็นแรงบันดาลใจส่วนหนึ่งที่ทำให้**ท่านเจ้าคุณปู่** ได้ขยันศึกษาหา
ความรู้ บำเพ็ญสมณธรรมค้ำตน จนครองเพศบรรพชิตได้ดิบได้ดีสืบ
ต่อมา

ถ้าสมัยใหม่ ต้องว่า **ทำวิกฤติให้เป็นโอกาส** นั่นเอง

ทางฝ่าย**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** เมื่อได้ฟังท่านเจ้าเมืองตรัส
ดังนั้น ท่านเพียงแต่ยิ้มด้วยนิสัยใจเย็นของท่าน แล้วจึงถวายพระพร
เล่าถึงปฏิปทา จรรยา มารยาท และความหนักแน่นในพระธรรมวินัย
ของพระลูกศิษย์ให้ทรงทราบทุกประการ

หลังจากได้ฟังคำบอกเล่าเช่นนั้นแล้ว ท่านเจ้าเมืองก็ทรง
อนุญาตให้**เจ้าคุณปู่** และคณะเดินทางกลับไปนครพนม พร้อมกับ
ทรงออกหนังสือรับรอง เป็นการอำนวยความสะดวกในการเดินทาง
ให้ มีใจความว่า

“ให้นายอำเภอ กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ในเส้นทางที่เดินผ่าน ให้จัดคนตามส่งตลอดทาง พร้อมทั้งให้จัดที่พักแล้กัตอาหารถวายด้วย”

คณะของ**เจ้าคุณบุญ** ใช้เวลาเดินทางจากอุบลฯ ถึงนครพนมเป็นเวลา ๒๑ วัน ท่านเจ้าเมืองนครพนมได้จัดขบวนออกไปต้อนรับแห่แหนเข้าเมือง แล้วนิมนต์ให้พำนักอยู่ ณ **วัดศรีขุนเมือง**

วัดศรีขุนเมือง เป็นวัดโบราณที่รกร้างมานาน ได้รับการบูรณะขึ้นสำหรับเป็นที่พำนักของพระสงฆ์ธรรมยุต ที่ขึ้นมาตั้ง ณ จังหวัดนครพนมเป็นครั้งแรก โดยคณะของ**เจ้าคุณบุญ** ในครั้งนั้น

ภายหลังต่อมาวัดนี้ได้รับการขนานนามใหม่ว่า **วัดศรีเทพประดิษฐาราม** เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐ นับเป็นวัดธรรมยุตวัดแรกในจังหวัดนครพนม โดยมี **เจ้าคุณบุญ** ซึ่งยังเป็นพระอันดับ พรราชา ๔ เป็นผู้นำคณะธรรมยุตขึ้นมาประดิษฐาน ณ จังหวัดนครพนม เป็นครั้งแรก

ปี พ.ศ. ๒๔๔๓ **เจ้าคุณบุญ** พร้อมด้วยคณะอีก ๓ รูป คือ **พระสารพระจุม พนฺธุโล** (หลังสุดเป็น **พระธรรมเจดีย์**) และ **สามเณรจันทร์** ได้เข้ามาศึกษาเล่าเรียนในกรุงเทพมหานคร ในสำนักของ**สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์** (ญาณวโร เจริญ) **วัดเทพศิรินทราวาส** แต่ครั้งยังเป็น**พระเทพกวี**

หลังจากเล่าเรียนอยู่ ณ วัดเทพศิรินทราวาส ๖ ปี **เจ้าคุณบุญ** จึงได้กลับมาประจำอยู่ ณ **วัดศรีเทพประดิษฐาราม** จังหวัดนครพนม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๘

วัดศรีเทพประดิษฐาราม จึงเป็นแหล่งกำเนิดการศึกษาทั้งฝ่ายพระปริยัติธรรมและฝ่ายสามัญศึกษาของจังหวัดนครพนม ซึ่งความสำเร็จทั้งปวงนี้เกิดจากความวิริยะอุตสาหะของ**เจ้าคุณบุญ**โดยแท้

โดยที่**เจ้าคุณปู่**ได้บำเพ็ญคุณประโยชน์ต่อการพระศาสนา และการศึกษาของบ้านเมืองเป็นอันมาก จึงได้รับพระราชทานสมณศักดิ์ มาโดยลำดับ คือ พ.ศ. ๒๔๖๐ ในรัชกาลที่ ๖ เป็นที่ **พระครูสีลสัมบัน**, พ.ศ. ๒๔๗๓ ในรัชกาลที่ ๗ เลื่อนขึ้นเป็นที่ **พระครูสารภานพนมเขต** รองเจ้าคณะจังหวัด, พ.ศ. ๒๔๗๘ เลื่อนเป็น **พระครูสารภานมุนี** เจ้าคณะจังหวัด, พ.ศ. ๒๔๘๐ เลื่อนขึ้นเป็นพระราชาคณะชั้นสามัญที่ **พระสารภานมุนี**, พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ **พระเทพ** **สิทธิธจารย์**

เจ้าคุณปู่ หรือ **พระเทพสิทธิธจารย์** (เขมียเถร จันทร์) มรณภาพ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๖ สิริอายุได้ ๙๒ ปี

กรณีของ**พระเทพสิทธิธจารย์** หรือ **เจ้าคุณปู่** ของจังหวัด นครพนม นี้ เป็นปฏิปทาอีกอย่างหนึ่งของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ซึ่งนอกจากการมุ่งปฏิบัติธรรมกรรมฐานแล้ว ท่านยังส่งเสริมสนับสนุน การศึกษาภาคปริยัติธรรมด้วย เพราะเป็นธรรมที่เกี่ยวข้องกัน จะขาด เสียอย่างหนึ่งอย่างใดไม่ได้

เมื่อพูดถึงการเริ่มต้นคณะสงฆ์ธรรมยุตในจังหวัดนครพนม แล้ว ผู้เขียนจะขออนุญาตนำบันทึกของ **พระญาณวิศิษฐ์** หรือ **หลวงปู่** **สิงห์ ขนดยาคโม** แม่ทัพใหญ่แห่งกองทัพธรรม ที่ได้บันทึกถึง การเผยแผ่ธรรมด้านวิปัสสนาธุระของ**กองทัพธรรม** ในจังหวัดนครพนม ดังนี้ :-

“พระอาจารย์เง็ง อธิมุตตโก พระอาจารย์บุญมา มหายโส, พระอาจารย์ทอง อโสโก, พระอาจารย์สนธิ์, พระอาจารย์คำ คมฺภีโร,

พระอาจารย์จรัส พร้อมด้วยภิกษุสามเณรหมวดละ ๗ องค์ไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาฝ่ายวิปัสสนาธุระในท้องที่จังหวัดนครพนม เมื่อไปถึงจังหวัดนครพนมแล้ว ท่านได้แยกกันอยู่ตามสำนักต่างๆ ดังนี้ :-

๑. พระอาจารย์เก็ง อธิมุตตโก อยู่สำนักวัดโพธิชัย ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌายะ

๒. พระอาจารย์บุญมา มหายโส อยู่สำนักวัดอรัญญิกาวาส จังหวัดนครพนม ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระครูสัญญาบัตรที่ **พระครูไพโรจน์ปัญญาคุณ**

๓. พระอาจารย์ทอง อโสโก อยู่สำนักสงฆ์วัดป่าเกาะแก้ว อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

๔. พระอาจารย์สนธิ์ อยู่สำนักสงฆ์วัดถ้ำบ้านนาโสก อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

๕. พระอาจารย์คำ คมภีโร อยู่สำนักสงฆ์วัดป่าสิลาวิเวก อำเภอ Mukdahan จังหวัดนครพนม

๖. พระอาจารย์จรัส อยู่สำนักสงฆ์วัดป่าท่าควาย อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม”

พระเถระทั้ง ๖ องค์ จึงถือว่าเป็นบูรพาจารย์สายวิปัสสนาธุระรุ่นแรกของจังหวัดนครพนม

พระธรรมเจดีย์ (จุม พนฺธุโล)

: ตัวอย่างการสนับสนุนด้านปริยัติธรรมของหลวงปู่ใหญ่

การยกเรื่องของท่านเจ้าคุณ**พระธรรมเจดีย์** (จุม พนฺธุโล) แห่ง **วัดโพธิสมภรณ์** จังหวัดอุดรธานี มากเล่าในที่นี้ ก็เพื่อจะให้เห็นอีกตัวอย่างหนึ่งว่า แม้**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ **หลวงปู่มั่น**จะให้น้ำหนักความสำคัญทางด้านวิปัสสนาธุระ แต่ท่านทั้งสองก็สนับสนุนการศึกษาด้านปริยัติเหมือนกัน

ในกรณีของ **เจ้าคุณปู่** แห่งจังหวัดนครพนมที่กล่าวมาแล้ว เป็นตัวอย่างหนึ่ง และกรณีของ**พระธรรมเจดีย์** นี้ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า **ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** สมัยเป็น **สามเณรจุม** ได้ติดตาม**เจ้าคุณปู่**ไปรับการศึกษาอบรมกับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** ที่จังหวัดอุบลราชธานี ถึง ๔ ปี ก่อนจะกลับมาร่วมตั้งวัดธรรมยุตแห่งแรกในจังหวัดนครพนม คือ **วัดศรีขุนเมือง** และเปลี่ยนชื่อภายหลังเป็น **วัดศรีเทพประดิษฐาราม** ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

นอกจากการศึกษาด้านปริยัติขั้นต้นในจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว **ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** สมัยยังเป็น**สามเณรจุม** ได้เคยติดตาม**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** กับ**หลวงปู่มั่น** ออกปฏิบัติธรรมตามป่าเขาในช่วง

ออกพระราชหลายครั้ง จึงได้รับการฝึกหัดด้านวิปัสสนากรรมฐานเป็นอย่างดี

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ คงจะมองเห็นอุปนิสัยและมองการณ์ไกล จึงได้สนับสนุน**สามเณรจুম**ให้ก้าวหน้าในด้านปริยัติธรรม ซึ่งต่อมา**สามเณรจুম**ก็ได้ไปศึกษาพระปริยัติธรรมในกรุงเทพฯ เมืองหลวง จนได้เป็นพระมหาเปรียญ แล้วกลับมาบริหารและจัดการศึกษาแก่คณะสงฆ์ในภาคอีสาน นับเป็นการปกครองและจรรโลงหมู่คณะและทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญขึ้นเป็นอย่างมาก

ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์ ได้เป็นพระอุปัชฌายะให้การบวชแก่พระสายธรรมยุต ท่านจึงมีลูกศิษย์ลูกหามาก จะว่าเต็มบ้านเต็มเมืองก็ได้ ท่านจึงเป็นที่เคารพนับถือของพระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และประชาชนทั่วไป อย่างกว้างขวาง แม้แต่**ท่านหลวงปู่ใหญ่**และ**หลวงปู่มั่น**ก็ให้ความเชื่อถือลูกศิษย์องค์นี้มาก

แม้**ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** จะมีภาระในด้านการปกครองสงฆ์ และด้านการศึกษาของสงฆ์อย่างมากมาย ท่านก็ไม่เคยละทิ้งด้านการปฏิบัติพระกรรมฐาน ตามที่**พระอาจารย์ใหญ่ทั้งสอง** ได้เคยพาดำเนินมา ซึ่งองค์ท่านเองก็ปฏิบัติอย่างเสมอต้นเสมอปลายและสนับสนุนพระสายกรรมฐานอย่างเต็มที่

ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า **ท่านเจ้าคุณพระธรรมเจดีย์**องค์นี้ เป็นพระผู้ใหญ่ที่เดินทางไปอาราธนา**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ที่จังหวัดเชียงใหม่ ให้กลับมาโปรดลูกศิษย์ลูกหาทางภาคอีสาน หลังจาก**หลวงปู่มั่น** ได้ไปอยู่ทางภาคเหนือติดต่อกันนานถึง ๑๒ ปี

จึงกล่าวได้ว่า การที่พระปาสายหลวงปู่มั่น ได้แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวางนั้น ส่วนหนึ่งก็ด้วยการสนับสนุนของท่าน**เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** (จุม พนฺธุโล) นี้เอง

สำหรับประวัติย่อของท่าน**เจ้าคุณพระธรรมเจดีย์** (จุม พนฺธุโล) มีดังนี้ :-

พระธรรมเจดีย์ มีนามเดิมว่า **จุม** นามสกุล **จันทรวงศ์** เกิดเมื่อวันที่ ๑๒ เมษายน พ.ศ. ๒๔๓๑ ณ บ้านท่าอุเทน อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม บิดา - มารดาชื่อ **นายคำสิงห์ นางเขียวจันทรวงศ์** ท่านเป็นบุตรคนที่ ๓ มีพี่น้องทั้งหมด ๙ คน

ปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ได้บรรพชาเป็นสามเณร ที่**วัดโพนแก้ว** อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม มี**พระอาจารย์เหง้า** เป็นพระอุปัชฌาย์ ต่อมาได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุสังกัดธรรมยุติกนิกาย เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๔๔๐ ณ **วัดมหาชัย** อำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี โดยมี**พระครูแสง** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระครูสีมา** เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และ**พระครูสารภณพนมเขต** (เจ้าคุณปู่) เป็นพระอนุสาวนาจารย์

เมื่ออุปสมบทแล้วได้ศึกษาพระปริยัติธรรมด้วยความขยันหมั่นเพียร สอบได้เปรียญธรรม ๓ ประโยค ที่สำนักเรียน**วัดเทพศิรินทราวาส** กรุงเทพมหานคร

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ - ๒๔๙๖ ได้ปฏิบัติศาสนกิจด้วยความขยันหมั่นเพียรและเป็นผลดีแก่พระศาสนา จึงได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส**วัดโพธิสมภรณ์** เมืองอุดรธานี เป็นผู้รักษาการเจ้าคณะมณฑลอุดรธานี และสมาชิกสังฆสภา เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๖๕ ได้เลื่อนสมณศักดิ์ตามลำดับดังนี้ คือ
**พระครูสังฆวุฒิกร, พระครูชินวาทธำรง, พระญาณดิลก, พระราชเวที,
 พระเทพกวี, และสุดท้าย พระธรรมเจดีย์**

ท่านได้มรณภาพเมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ สิริรวม
 อายุได้ ๗๔ ปี อายุพรรษา ๕๔

นั่งแถวหน้า จากซ้าย

**พระเทพสิทธิธำรง (จันทร์ เขมโย) พระธรรมเจดีย์ (จุม พนฺธุโล)
 พระอริยคุณาธาร (เส็ง ปุสฺโส)**

นั่งแถวที่สอง จากซ้าย

**หลวงปู่ขาว อนาลโย พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร พระอาจารย์กว่า สมโน
 พระครูอุดมธรรมคุณ (ทองสุข สุจิตโต) พระอาจารย์กงมา จิรปุญฺโญ**

ยืนแถวหลัง จากซ้าย

**พระญาณวิริยะ (วิรัชค์ สิรินฺโร) หลวงพ่อบัว สิริปุญฺโญ
 พระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน**

๕๕.

สนับสนุนการเรียนปริยัติธรรม แต่ไม่สนับสนุนการตั้งสำนักเรียน

จากกรณีของ**พระเทพสิทธิอาจารย์** (จันทร์ เขมियो) หรือ **เจ้าคุณปู่** กับกรณีของ **พระธรรมเจดีย์** (จุม พนธุโล) รวมทั้งกรณีครูบาอาจารย์องค์อื่นๆ อีก แสดงให้เห็นว่า**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ท่านสนับสนุนการเรียนด้านปริยัติธรรม เพื่อให้ลูกศิษย์ที่มีนิสัยชอบในทางนี้ได้เจริญก้าวหน้าทางด้านการศึกษาและบริหารการศาสนา แต่**หลวงปู่ใหญ่ท่านไม่สนับสนุนให้ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมในสำนักปฏิบัติด้านวิปัสสนากรรมฐาน หรือในวัดป่าทั่วไป**

ปฏิปทาในเรื่องนี้จะเห็นได้จากเมื่อ**หลวงปู่ใหญ่** ได้รับการนิมนต์จาก **โยมหนุ่ม ชวานนท์** ให้ไปพำนักที่ป่าช้าดงปู่ตา นอกเมืองสกลนคร ซึ่งต่อมากลายเป็น **วัดป่าสุทธาวาส** สถานที่**หลวงปู่มั่น** ได้ละวางสังขารในปี พ.ศ. ๒๔๙๒

ในสมัยที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** พร้อมด้วยบรรดาศิษย์ที่เป็นพระภิกษุและสามเณรพักจำพรรษาที่**วัดป่าสุทธาวาส** สกลนคร นี้ ได้มีพระมหาเปรียญรูปหนึ่ง ชื่อ **พระมหาปาน** เดินทางมาจาก**วัดบรมนิวาส** กรุงเทพฯ เพื่อศึกษาด้านธรรมปฏิบัติกับ**หลวงปู่ใหญ่**

ท่านพระมหาปาน ได้เข้ากราบเรียน**หลวงปู่ใหญ่** เพื่อขอเปิดโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยที่ท่านมหาธิบจะเป็นครูสอนให้บรรดาพระภิกษุสามเณรที่**วัดป่าสุทธาวาส** ก็แสดงความกระตือรือร้นที่จะเรียนด้วย

หลวงปู่ใหญ่ ท่านเห็นว่าไม่ควรจะตัดทานในตอนนั้น จึงได้ออนุญาตให้ทดลองทำดูว่าผลจะเป็นอย่างไร พร้อมทั้งกำชับพระเณรอย่าให้ละทิ้งการปฏิบัติด้านภาวนาด้วย

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ ท่านยินยอมให้พระเณรเข้าเรียนหลักสูตรนักรธรรมได้ตามความสมัครใจ ปรากฏว่ามีพระเณรสมัครใจเรียนเป็นจำนวนมาก การเรียนการสอนก็ดำเนินไปด้วยดี พอใจทั้งผู้สอนและผู้เรียน

บรรดาพระเณรที่**วัดป่าสุทธาวาส** เมื่อก่อนนั้นต่างก็มุ่งมั่นที่จะเอาดีด้านการปฏิบัติภาวนา และทำกันอย่างจริงจัง พอเริ่มเรียนด้านปริยัติ ในตอนแรกๆ ก็ตั้งใจเรียนและปฏิบัติข้อวัตรต่างๆ ควบคู่ไปด้วยกัน ดูกงเส้นคงวาเป็นปกติ

พอเรียนไปได้หน่อย การนั่งสมาธิ การเดินจงกรมก็เริ่มลดน้อยลง ตั้งใจท่องบ่นบทเรียนเป็นส่วนใหญ่ พอถึงกลางพรรษา เรื่องการเดินจงกรมก็หายหมด ทางเดินจงกรมกลายเป็นทางมดทางปลวกไปสิ้น การนั่งสมาธิก็ไม่มี หนักๆ เข้า วัตรปฏิบัติต่างๆ ในชั้นวัตรแทบไม่มีเหลือเลย ทั้งๆ ที่ข้อวัตรเหล่านี้ถือเป็นชีวิตจิตใจของผู้มุ่งปฏิบัติเพื่อให้เข้าถึงพระธรรมอย่างแท้จริง

หนักกว่านั้น การสวดมนต์ทำวัตรก็ไปบ้างไม่ไปบ้าง ขาดๆ หายๆ ต่างก็หันไปเอาดีทางด้านหนังสือกันเสียหมด การปฏิบัติตามพระธรรมวินัยก็ดูย่อหย่อน ขาดๆ เกินๆ ไม่เอาจริงเอาจังเหมือนแต่ก่อน

เพื่อไม่ให้เกิดการปฏิบัติหย่อนยานของพระกลายเป็นความเคยชินไป **หลวงปู่ใหญ่** จึงสั่งห้ามการเรียนการสอนด้านปริยัติใน**วัดป่าสุทธาวาส** โดยเด็ดขาด ให้พระหันมาเอาดีด้านการปฏิบัติภาวนาอย่างแท้จริง

สำหรับพระเณรที่ใฝ่ใจศึกษาเล่าเรียนทางด้านพระปริยัติธรรม **หลวงปู่ใหญ่** ท่านจะสนับสนุนโดยส่งให้ไปเรียนตามสำนักต่างๆ เช่น สำนักปริยัติธรรมใหญ่ๆ ในกรุงเทพฯ ซึ่งลูกศิษย์ของท่านต่างก็เจริญก้าวหน้าเป็นพระมหาเปรียญ และมีสมณศักดิ์ในระดับต่างๆ จำนวนมากมาย

แนวปฏิบัติในท่านองเดียวกันนี้ จะถือปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา ผู้เขียนขอยกตัวอย่างสำนักที่ผู้เขียนเกี่ยวข้องกับอย่างมาก คือ สำนัก**วัดบูรพาาราม** จังหวัดสุรินทร์ ของ**ท่านหลวงปู่ดูลย์ อตุโล**

ที่วัดนี้มีสอนทั้งด้านปริยัติธรรม และด้านสมาธิภาวนา แต่เป็นขั้นเริ่มต้นเท่านั้น

หลังจากนั้นก็แยกการศึกษาเป็นสองสาย คือ พระเณรที่ใฝ่ใจด้านปริยัติ ต้องการเรียนเป็นมหาเปรียญระดับสูงๆ ขึ้นไป ก็จะส่งต่อไปยังสำนักเรียนที่จังหวัดนครราชสีมา หรือส่งเข้ามาเรียนต่อที่**วัดบวรนิเวศ** ในกรุงเทพมหานคร

อีกสายหนึ่ง คือ พระเณรที่สนใจด้านปฏิบัติภาวนาก็จะส่งไปภาวนากับ**หลวงปู่เทสก์ เทสรูสี** วัดหินหมากเป้ง จ.หนองคาย, **หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** วัดป่าอุดมสมภรณ์ จ.สกลนคร, หรือกับ **ท่านหลวงตา พระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน** วัดป่าบ้านตาด จ.อุดรธานี เป็นต้น

นอกจากนี้ก็มีวัดเล็กวัดน้อยที่เป็นวัดสาขา อยู่ในถ้ำ ในป่า ในเขา แถบชายแดนด้านสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ อีก ๓๐ - ๔๐ วัด สำหรับพระและฆราวาสที่มุ่งปฏิบัติภาวนาอย่างแท้จริง

วัดบูรพาราม ซึ่งเป็นวัดหลัก อยู่ในตัวเมืองสุรินทร์ ก็จะช่วยดูแล เจือจาน วัดเล็กวัดน้อยเหล่านั้น เพื่อไม่ให้พระเถรต้องกังวลกับการเรียไรรอบบุญต่างๆ ท่านจะได้บำเพ็ญภาวนาอย่างแท้จริง โดยที่ผู้เขียนเองได้ร่วมกับท่านเจ้าคุณ**พระโพธิ์นันทมุนี** (หลวงพ่อสมศักดิ์) จัดตั้ง**ทุนนิธิกัมมัฏฐานหลวงปู่ดูลย์ อดุล** เพื่อสนับสนุนเจือจานวัดเล็กวัดน้อยตามป่าตามเขาแถบชายแดนนั้นเอง

ตัวอย่างที่ท่านผู้อ่านพอจะทราบกันดี เช่น การที่ผู้เขียนจัดพิมพ์หนังสือ **หลวงปู่ฝากไว้** อยู่ตลอดเวลา คือพิมพ์แล้วพิมพ์อีกหลายครั้ง ก็เป็นการหารายได้เข้า**ทุนนิธิฯ** ดังกล่าวนั่นเอง

ไหนๆ ก็พูดเรื่องนี้แล้ว ก็ขออนุญาตตอบคำถามที่หลายท่านสงสัยว่า ทำไมผู้เขียนชอบพาคณะไปทำบุญที่วัดใหญ่ๆ เช่น **วัดบูรพาราม** สุรินทร์ แทนที่จะไปทำที่วัดยากจน ?

ความจริงแล้ว วัดเล็กวัดน้อยพวกเราก็ทำ แต่เน้นที่**วัดปฏิบัติ** หรือ **วัดป่า** สำหรับวัดใหญ่ เช่น **วัดบูรพาราม** พวกเราไปทำบุญที่วัดเดียวซึ่งเป็นวัดศูนย์กลาง แล้วปัจจัยไทยทานเหล่านั้นจะถูกแบ่งเฉลี่ยแจกจ่ายไปยังวัดเล็กวัดน้อยที่มีความจำเป็นอีกต่อไป แทนที่จะกระจุกหรือจมอยู่ที่เดียว

อีกประเด็นหนึ่ง ที่คนชอบพูดว่าเขาชอบทำบุญกับคนยากจนมากกว่าทำกับวัดซึ่งรวยแล้ว อันนี้ก็ถือเป็นความชอบส่วนตัวก็เป็นบุญเหมือนกัน ก็น่าอนุโมทนา

ถ้าผู้เขียนถามว่า ทำไมพวกเราจึงชอบถวายเป็นกับ**พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว** หรือ **สมเด็จพระเทพฯ** ทั้งๆ ที่พระองค์ก็มีพร้อมแล้ว คำตอบก็คือพระองค์ท่านเป็นเนื้อนาบุญที่ดียิ่งยอดเยี่ยม

ย่อมบังเกิดผลอย่างมหาศาลนั่นเอง เงินที่พวกเราทูลเกล้าฯ ถวาย
จะกระจายผลไปสู่ทุกส่วนของประเทศชาติต่อไป

ฉันใดก็ฉันนั้น ใช่ไหมครับ ?

ขอภัยที่เขียนโยงออกไปนอกเรื่องเสียไกล คิดว่าเป็นเรื่องที่
เกี่ยวเนื่องกันก็แล้วกันนะครับ

สิบปีที่ประวัติศาสตร์ช่วงไป

ประวัติของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล** ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔๕๘ เป็นช่วงเวลาประมาณ ๑๐ ปี ไม่สามารถหาหลักฐานได้ชัดเจน จากการศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ผม (นายปฐม) พอจะประมวลเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับ**หลวงปู่ใหญ่** ได้ดังนี้

๑. **หลวงปู่ใหญ่** ท่านเป็นเจ้าของ**าวาสวัดเลียบ**ในเมืองอุบลฯ ประมาณ ๑๐ ปี เริ่มจากปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ถ้านับไป ๑๐ ปี ก็จะเป็นเจ้าอาวาสถึงปี พ.ศ. ๒๔๔๕

ถ้าดูจากเรื่องราวของ**เจ้าคุณปู่**ของชาวนครพนม คือ **พระเทพสิทธิจารย์** (จันทร์ เขมियो) จากตอนที่ผ่านมา ซึ่ง**เจ้าคุณปู่** ติดตาม**หลวงปู่ใหญ่** จากนครพนมเมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๔๕ มาอยู่รับการศึกษอบรมที่ **วัดเลียบ** อุบลราชธานี เป็นเวลา ๔ ปี ก่อนจะกลับไปตั้งวัดธรรมยุตแห่งแรกที่จังหวัดนครพนม

จึงพอสรุปได้ว่า จากปี พ.ศ. ๒๔๔๕ ไป **หลวงปู่ใหญ่** พักจำพรรษาอยู่ที่**วัดเลียบ** เมืองอุบลฯ อย่างน้อย ๔ ปี ถึง พ.ศ. ๒๔๔๙ ไม่ได้อยู่ในฐานะเจ้าอาวาส แต่เป็นพระผู้ใหญ่ประจำสำนัก และในช่วงนี้ท่านไปๆ มาๆ ระหว่าง**วัดเลียบ** กับ **วัดบูรพาราม** ในเมืองอุบลฯ และตามปกติ ในช่วงออกพรรษา**หลวงปู่ใหญ่** จะพาคณะศิษย์ออก

ท่องรุดงค์ไปตามที่ต่างๆ พอใกล้จะเข้าพระราชาก็กลับมาจำพระราชที่
วัดเลียบ

๒. การออกรุดงค์กับหลวงปู่มั่น ลูกศิษย์ของท่าน พอประมวลได้
ว่า เมื่อกลับจากนครพนมมาอยู่ที่เมืองอุบลฯ แล้ว ทั้งสององค์ได้กลับ
ไปพำนักที่**ภูหล่น** อีกครั้งหนึ่ง แล้วทั้งสององค์ได้พาชาวบ้านหล่อพระพุทธร
รูปทองสำริด ๒ องค์ หน้าตัก ๗ และ ๙ นิ้ว ไว้ที่**บ้านกุดเม็ก** องค์ใหญ่
แทนหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และองค์เล็กแทนหลวงปู่มั่น ประดิษฐานอยู่คู่กัน
จนถึงทุกวันนี้

หลังจากพำนักที่วัดเลียบระยะหนึ่ง **หลวงปู่มั่น** ได้แยกเดินรุดงค์
ไปทางภาคกลาง แล้วขึ้นเหนือไปในเขตพม่า กลับลงมาส่งสหธรรมิกท่าน
ที่กรุงเทพฯ แล้วไปรุดงค์ที่จังหวัดเลย กลับมาอยู่วัดเลียบระยะหนึ่ง
แล้วไปภาวนาที่ถ้ำไผ่ขวาง น้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก บรรลุธรรม
ชั้น**พระอนาคามี** จำพรรษาที่กรุงเทพฯ ระยะหนึ่ง แล้วจึงกลับมาอุบลฯ
แล้วตามไปจำพรรษาอยู่กับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ที่ **ภูผากูด** คำชะอี จังหวัด
มุกดาหาร ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕

(จะเสนอรายละเอียดในตอนต่อไป)

๓. การออกรุดงค์กับพระปัญญาพิศาลเถร (หนู จิตปญโญ)
ท่านเป็นพระสหธรรมิกรุ่นราวคราวเดียวกัน **หลวงปู่ใหญ่** เป็นเจ้าอาวาส
วัดเลียบ และ **หลวงปู่หนู** เป็นเจ้าอาวาส**วัดใต้** ซึ่งสองวัดนี้อยู่คนละ
ฟากถนนกัน

หลวงปู่ทั้งสององค์ ออกรุดงค์ด้วยกันหลายครั้งทั้งฝั่งไทย
และฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขง รวมทั้งไปที่นครพนม

มีช่วงหนึ่ง หลวงปู่ทั้งสององค์ได้เดินทางเข้ากรุงเทพฯ พักอยู่ที่ **วัดปทุมวนาราม** ได้รับข่าวว่าพระผู้ใหญ่จะแต่งตั้ง **หลวงปู่ใหญ่** ให้เป็นเจ้าอาวาส **วัดบรมนิวาส** และให้ **หลวงปู่หนู** เป็นเจ้าอาวาส **วัดปทุมวนาราม** แต่ **หลวงปู่ใหญ่** ท่านไหวตัวทัน รีบออกจากวัดทั้งกลางคืน เดินรุดงค์ไปเรื่อยๆ เลยไม่ถูกจับตัวเป็นเจ้าอาวาส แต่ **หลวงปู่หนู** ท่านหลឹกลืมไม่ทัน จึงได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส **วัดปทุมวนาราม** ได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ และครองวัดนี้จนมรณภาพ

เรื่องของ **หลวงปู่ใหญ่** มาปรากฏชัดเจนนี้อีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เมื่อท่านมาพักจำพรรษาที่ **ภูผากูด** คำชะอี จังหวัดมุกดาหาร ดังจะกล่าวรายละเอียดในตอนต่อไป

ก่อนจะถึงเรื่องราวที่ **ภูผากูด** จะขอยกการบันทึกเหตุการณ์ของครูบาอาจารย์สององค์ คือ **บันทึกของหลวงปู่เทศก์ เทศร์สี** กับ **บันทึกของหลวงพ่อวิริยังค์ สิรินฺธโร** มาเสนอเพื่อทบทวนความจำของพวกเรา อีกลัก ๒ ตอนยาวๆ ครับ

ภูผากูด

๕๗.

บันทึกของหลวงปู่เทศก์

จากตอนที่แล้ว ผมบอกว่าจะนำเสนอบันทึก ๒ ตอนยาวๆ ก่อนจะถึงเรื่องของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ โดยตรง ตอนที่พักอยู่ที่ภูผากูด ตอนนี้เป็นบันทึกของหลวงปู่เทศก์ เทศร์สี ซึ่งยังไม่ยาว ตอนต่อไปเป็นตอนที่ยาวจริงๆ

หลวงปู่เทศก์ ได้บันทึกเรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์กับหลวงปู่มั่น ในช่วงปี พ.ศ. ๒๔๔๙ - ๒๔๕๘ ดังนี้

ท่านพระอาจารย์เสาร์ และท่านพระอาจารย์มั่น ได้นำพระและเถรที่พระยายศสุนทร (เจ้าเมืองนครพนม) หามาให้ลงไปเมืองอุบลฯ แล้วส่งไปเรียนนครุงเทพฯ ต่อไป ส่วนท่านทั้งสองนั้นอยู่วัดเลียบเรื่อยมา

ตอนนี้ไม่ทราบที่ท่านอยู่นานเท่าไรท่านจึงได้ออกเที่ยวอีก แต่ไม่ทราบว่ายาวไปที่ไหนบ้าง ไปคราวนี้ดูจะไป ๓ องค์ด้วยกัน คือท่านอาจารย์มั่น และท่านอาจารย์เสาร์ อาจารย์หนู อีกองค์หนึ่ง ต่อมาที่หลังเขาเลยจับเป็นสมภารที่วัดสระประทุม (วัดประทุมวนาราม) ที่กรุงเทพฯ นี้เอง จนกระทั่งได้เป็นเจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร แล้วก็มีมรณภาพในที่นั่นเอง

ตอนนี้ไม่ทราบว่าคุณไปเที่ยวที่ไหนบ้าง ได้ทราบแต่ว่าคุณ **อาจารย์มั่น** ไปเที่ยวพม่าพร้อมด้วยท่านเจ้าคุณ**พระเทพมงคลปัญญาจารย์** (ภายหลังเป็น **พระธรรมปาโมกข์** บุญมั่น มนุสสาโย เจ้าอาวาส วัดปทุมวนาราม รูปที่ ๖ ต่อจาก**พระปัญญาพิศาลเถร - หลู**) ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดสระประทุมเดี๋ยวนี้ (หมายถึง เมื่อตอนนั้น) กับ**พระเมืองโขง** (ฝั่งประเทศลาว) องค์หนึ่ง ซึ่งอะไรจำไม่ได้

ตอนนี้**ท่านเจ้าคุณวิริยงค์** (วัดธรรมมงคล สุขุมวิท ๑๐๑ กรุงเทพฯ) พูดว่า ท่านหลวงปู่มั่นไปเที่ยวพม่าเมื่อ พ.ศ. ๒๔๔๕ แล้วกลับจากพระธาตุชเวตาคอง เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า กลับมาจำพรรษาที่**มอระเมง** (เมืองมะละแหม่ง)

ออกพรรษากลับมาเมืองไทย ส่ง**พระอาจารย์ (บุญ) มั่น** กลับวัด แล้วเดินธุดงค์ไป**จังหวัดเลย** ไปจำพรรษาที่**ถ้ำผาบิ้ง**

ออกพรรษาแล้วกลับไปพักที่**วัดเลียบ** เมืองอุบลราชธานี เกิดภาพนิมิตหลายเรื่องหลายอย่างกำหนดให้คนตายเต็มวัดทั้งวัดก็ได้ขึ้นไปบนชั้นฟ้าสวรรค์ เห็นวิมานปราสาทเหลือที่จะคณานับ แล้วกลับลงไปเล่าให้**ท่านอาจารย์เสาร์ฟัง** ท่านก็บอกว่า**ผมไม่เป็นอย่างนั้น ไม่ทราบว่าจะพูดอย่างไร**

พ.ศ. ๒๔๕๕ ท่าน (หลวงปู่มั่น) ออกธุดงค์ไปคนเดียว เดินด้วยเท้าเปล่า มาอยู่ถ้ำไผ่ขวาง ลพบุรี และได้จำพรรษาที่**ถ้ำสาริกา** น้ำตกนครนายก จนเกิดความรู้ในธรรมชัดเจนขึ้นในใจ อันเป็นเหตุให้กล้าหาญจะออกเผยแผ่ธรรมต่อไป

ตอนนี้**เจ้าคุณวิริยงค์**ไม่ได้พูด แต่ท่านเล่าให้ผู้เขียน (หลวงปู่เทสก์) ฟังว่า ขณะที่อยู่**ถ้ำไผ่ขวาง** นั้นปรากฏเห็น**ท่านเจ้าคุณ**

อุบาสีฯ นั่งหันหน้าไปทางทิศตะวันออก อยู่ที่**วัดบรมนิวาส** กำลังพิจารณา**ปฏิจสุมุปปบาท**อยู่ ท่านเกิดสงสัย แล้วกำหนดเวลา วันที่เท่า่นั้น เดือนที่เท่า่นั้น เมื่อเข้ามากรุงเทพฯ จึงเรียนถาม**ท่านเจ้าคุณอุบาสีฯ** ท่านก็ตอบว่าเป็นอย่างนั้นจริง **เจ้าคุณอุบาสีฯ** ได้พูดในที่ประชุมว่า **ท่านมันเป็นกัลยาณมิตร ควรสมาคม**

พ.ศ. ๒๔๕๖ จวนเข้าพรรษา (หลวงปู่มั่น) เดินทางผ่านจังหวัด**สระบุรี** ไป**ลพบุรี** พักที่**ถ้ำสิงโต เขาช่องลม** (ปัจจุบันเรียกว่า **เขาพระงาม**) จำพรรษาที่นี่

พ.ศ. ๒๔๕๗ **เจ้าคุณอุบาสีฯ** นิมนต์ (หลวงปู่มั่น) ไปจำพรรษาที่**วัดสระประทุม** (วัดปทุมวนาราม) กรุงเทพฯ

พ.ศ. ๒๔๕๘ ดำริถึงหมู่คณะว่า **สมควรจะสอนธรรมต่างๆ ที่ได้รู้เห็นมา** แล้วจึงลา**เจ้าคุณอุบาสีฯ** กลับไปจำพรรษาที่**วัดบูรพา** จังหวัดอุบลฯ กับ **อาจารย์สีทา (ชยเสโน)** ซึ่งเป็นพระกรรมวาจาจารย์ของท่าน ปีนี้พรรษาท่าน (หลวงปู่มั่น) ได้ ๒๕ ปี

ตอนนั้น**ท่านอาจารย์สิงห์** (ขนุดยาโคโม) ซึ่งขณะนั้นเป็นครูโรงเรียนอยู่ และ**มหาปิ่น** (ปญญาพล) น้องชายของท่านอีกองค์หนึ่ง ได้ข่าวก็เข้าไปศึกษา เกิดศรัทธาเลื่อมใสลาออกจากครูโรงเรียนแล้วติดตามท่าน (หลวงปู่มั่น) ไป ส่วน**ท่านมหาปิ่น** น้องชายนั้น ขอลาไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ เสียก่อน แล้วจะตามไปที่หลัง

ส่วน**ท่านอาจารย์มั่น** และ**ท่านอาจารย์เสาร์** ได้ออกเที่ยวชูดงค์ไปทาง**อำเภอหนองสูง** จังหวัดนครพนมโดยมี**ท่านอาจารย์สิงห์** ติดตามไปด้วย และยังมีอีกคนหนึ่งทีสึกแล้วชื่อ**หนู** ติดตามไปอีกด้วย

พอไปถึงอำเภอหนองสูง คำชะอี ท่านอาจารย์สิงห์ เป็นไขป่า
อย่างหนัก จนญาติพี่น้องของท่านให้หามกลับคืนมา (เมืองอุบลฯ)

ท่านอาจารย์เสาร์ ไปถึงอำเภอหนองสูง คำชะอี แล้ว ก็ตั้ง
สำนักอยู่ ณ ที่นั้น ตอนนั้นไม่ทราบว่าเป็นท่านอาจารย์มั่น จำพรรษาอยู่ที่
ไหน แต่เข้าใจว่าอยู่ในบริเวณเดียวกัน

ก็จบบันทึกของหลวงปู่เทศก์ เทศร์สี แล้วก็ไปต่อกับตอน พำนัก
ที่ถ้ำจำปา ภูผากูด ข้ามตอนยาวๆ ไปอีกตอน

ตอนต่อไปเป็นบันทึกของ หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร เป็น
เรื่องราวของ หลวงปู่มั่น ในช่วง ๑๐ ปี ที่แยกจากหลวงปู่เสาร์ แล้วไป
ต่อกับตอนถัดไปคือ พำนักที่ถ้ำจำปา ภูผากูด ดังที่กล่าวมาแล้ว

ตอนต่อไปนี้เป็นตอนที่ยาวที่สุด มีหลายสิบหน้าผมไม่เอาก
ตัดออก ขอนำเสนอเต็มที่ เลย ทนอ่านสักหน่อยก็แล้วกันนะครับ

วัดถ้ำจำปากันตสีลาวาส
อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

ช่วงสิบปีที่หลวงปู่มั่น แยกไปบำเพ็ญเพียร

เรื่องราวในส่วนนี้สรุปย่อมาจากบันทึกของหลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร
วัดธรรมมงคล สุขุมวิท ๑๐๑ พระโขนง กรุงเทพฯ

หลวงพ่อวิริยงค์ ได้ติดตามอาจารย์ของท่าน คือ หลวงปู่กงมา
จิรปุณโธ ไปกราบหลวงปู่มั่น ที่วัดป่าบ้านหนองผือ อำเภอพรรณานิคม
จังหวัดสกลนคร และมีโอกาสถวายอุปัฏฐากหลวงปู่มั่น ๓ - ๔ ปี
ได้ฟังเรื่องราวต่างๆ จากปากของหลวงปู่มั่น โดยตรง

บันทึกที่เป็นเรื่องราวช่วง ๑๐ ปีดังกล่าว มีความยาวมากกว่า
๖๐ หน้า ผมขอแนะนำขอ ณ ที่นี้อย่างย่อที่สุดดังต่อไปนี้ ครับ :-

... จากนครพนมในครั้งนั้น หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้
พาหลวงปู่มั่น และคณะศิษย์เดินทางกลับมายังจังหวัดอุบลราชธานี
แล้วพักอยู่ที่ วัดเสียบ เช่นเดิม

ในส่วนขององค์หลวงปู่มั่น ท่านพักที่วัดเสียบ อยู่ระยะหนึ่ง
แล้วกราบลาหลวงปู่ใหญ่ ออกธุดงค์ไปตามป่าเขาลำเนาไพร่อีกครั้งหนึ่ง
คราวนี้ได้พบกับพระองค์หนึ่ง ชื่อ มั่น เหมือนกับท่าน (จากข้อมูลที่สืบ
ค้นได้ พบว่า พระมั่น องค์นี้ก็คือหลวงปู่บุญมั่น มนฺตาสโย เป็นเจ้า

อวาสวัตปทุมวาราม รูปที่ ๖ สมณศักดิ์ครั้งสุดท้ายเป็นเจ้าคุณชั้นธรรม
ที่**พระธรรมปาโมกข์**)

หลวงปู่มั่น กับ**หลวงปู่บุญมั่น** ออกธุดงค์เดินทางด้วยเท้า
ข้ามป่าเขาหลายแห่งไปจนถึงเขต**ประเทศพม่า** ตั้งใจแสวงหาความวิเวก
ไปเรื่อยๆ โดยไม่สนใจว่าเป็นเขตประเทศอะไร พอพบสถานที่เหมาะก็
ปักกลดบำเพ็ญภาวนา พอเริ่มรู้สึกคุ้นกับสถานที่ คุ้นกับญาติโยม
ก็ต้องย้ายไปที่ใหม่ เพื่อไม่ให้ติดสถานที่ ไม่ให้ติดญาติโยม และที่สำคัญ
คือไม่ให้ติดความสุขอันเป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติไปสู่ความ
หลุดพ้น

หลวงปู่มั่น บอกว่า ชาวพม่าที่ท่านพบล้วนมีศรัทธาต่อ
ศาสนามาก ให้ความอนุเคราะห์ต่อพระสงฆ์เป็นอย่างดี แต่พูดกันไม่รู้เรื่อง
ซึ่งท่านเห็นว่าเป็นการดีที่ไม่ต้องพูดกันให้มีเรื่องกวนใจ สามารถปฏิบัติ
ภาวนาได้เต็มที่

หลวงปู่ทั้งสอง ได้พำนักในที่ต่างๆ เป็นการชั่วคราวเพื่อทดลอง
ศรัทธาชาวบ้าน ท่านไม่คิดจะอยู่ที่ใดเป็นเวลานานๆ เพราะท่าน **“ไม่ได้
มาเพื่อเอาคน แต่มาเพื่อหาทางพ้นทุกข์”**

ช่วงนี้**หลวงปู่มั่น** ยังไม่ได้สอนธรรมะให้แก่ใคร เพราะท่าน **“ต้อง
การความหลุดพ้นของตนก่อน ถ้าตนหลุดพ้นแล้วจึงจะช่วยให้คนอื่น
หลุดพ้นตามได้”** ท่านจึงมุ่งปฏิบัติอย่างเดียวโดยไม่สนใจใครทั้งนั้น

ในท่ามกลางป่าเขา สัตว์ป่า เช่น เสือ ช้าง รูกงอาจ หมี วัว กระตัง
มีชุกชุม ท่านรู้สึกเคยชินกับพวกสัตว์เหล่านั้น “แม้จะเดินสวนทางผ่าน
กันไป ต่างก็ทำเหมือนไม่รู้ไม่ชี้ซึ่งกันและกัน”

หลวงปู่ทั้งสององค์ ได้พักจำพรรษาที่สำนักสงฆ์แห่งหนึ่ง
อยู่บนภูเขาในเขต**เมืองมะละแหม่ง** ซึ่งมีพระพม่าอยู่เพียงองค์เดียว
การปฏิบัติทางจิตมีความก้าวหน้าพอสมควร

ออกพรรษาแล้ว **หลวงปู่มั่น** กับ**หลวงปู่บุญมั่น** ก็เดินทางกลับประเทศไทย ท่านเดินทางด้วยเท้าไปส่ง**หลวงปู่บุญมั่น** ที่**วัดพุทธวนาราม** กรุงเทพฯ พักอยู่ที่นั่นระยะหนึ่ง แล้ว**หลวงปู่มั่น** ก็ออกเดินธุดงค์ต่อไปเพียงลำพังองค์เดียวมุ่งสู่**จังหวัดเลย** ไปพำนักบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำผาบิ้ง** อำเภอวังสะพุง (ต่อมาภายหลัง **หลวงปู่หลุย จันทสาโร** ได้ไปสร้างเป็นวัด ชื่อ **วัดถ้ำผาบิ้ง** ในปัจจุบันนี้)

การอยู่ภาวนาที่**ถ้ำผาบิ้ง** แต่องค์เดียว “เป็นการทำความเพียรที่ได้ผลมาก แต่ก็ยังไม่ได้ปัญญาเป็นที่แน่ใจได้เลย”

หลวงปู่มั่น เล่าว่า “แม้ผ่านการปฏิบัติมาอย่างรุดกัณดาร จิตได้รับความสงบถึงที่สุดแล้ว วิเวกถึงที่สุดแล้ว นิ่งสมาธิถึงที่สุดแล้ว อยู่ถ้ำมาก็ถึงที่สุดแล้ว แต่ความสงสัยก็ยังไม่สิ้นไปเสียที”

อยู่**ถ้ำผาบิ้ง** นานพอสมควร **หลวงปู่มั่น** ก็เดินทางกลับ**วัดเลียบ** เมืองอุบลราชธานี สำนักของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** พระอาจารย์ของท่าน

เมื่อ**หลวงปู่มั่น** ท่านมาอยู่กับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** เมื่อใดก็ตาม**หลวงปู่มั่น** จะทำตัวประหนึ่งพระบวชใหม่ ดูแล**หลวงปู่ใหญ่**ทุกอย่างด้วยความเคารพ นับตั้งแต่ล้างบาตร เทกระโถน ปูอาสนะ ถวายน้ำอาบ บีบนวด และอุปัฏฐากทุกอย่าง ซึ่งท่านทำอย่างเสมอต้นเสมอปลาย จนรู้สึกว่าคุณครูและศิษย์คู่นี้มีความผูกพันกันอย่างมาก

และนี่ก็เป็นต้นแบบที่ศิษย์สายกรรมฐานปฏิบัติต่อครูอาจารย์ของตน สืบต่อมาจนปัจจุบัน

ที่**วัดเลียบ** เมืองอุบลฯ **หลวงปู่มั่น** ได้เพียรปฏิบัติภาวนาอย่างไม่ลดละ การดำเนินจิตของท่านมีความก้าวหน้าโดยลำดับ มีนิมิตสำคัญที่นำสนใจ ๒ ครั้ง

ครั้งที่หนึ่ง หลวงปู่มั่น เล่าว่า คืนหนึ่ง “เราได้หลับไปแล้ว แต่ การหลับของเราในขณะนั้นเหมือนจะตื่นเพราะต้องกำหนดจิตให้มีสติไว้เสมอ”

ท่านรู้สึกว่าจะฝันไป (สุบินนิมิต) ว่าเดินออกจากบ้านเข้าสู่ป่าที่ รกชัฏ พบต้นไม้ใหญ่ ชื่อ **ต้นชาด** ถูกโค่นล้มอยู่กึ่งพื้น กิ่งก้าน ผุพังหมดแล้ว ท่านขึ้นไปยืนบนขอนต้นชาด มองเห็นทุ่งกว้างอยู่ เบื้องหน้า แล้วมีม้าขาววิ่งมาหยุดอยู่ใกล้ๆ ท่านขึ้นไปนั่งบนหลัง แล้ว ม้าก็วิ่งผ่านทุ่งไปจนสุด พบตู้พระไตรปิฎกตั้งตระหง่านอยู่ ท่านไม่ได้ เปิดดู แล้วก็รู้สึกตัวตื่น

ท่านได้ทบทวนเรื่องที่ฝัน เกิดความรู้สึกมั่นใจในการปฏิบัติ ภาวนาของท่าน ภายหลังท่านเล่าคำทำนายฝันให้ฟังว่า **ที่ออกจากบ้าน** ก็คือออกจากเพศฆราวาส ไปพบ**ป่ารกชัฏ** แสดงว่ายังไม่ถูกทางจริง จึงต้องลำบากหนัก ที่ท่านขึ้นไป**ยืนบนขอนชาดที่ผุพังแล้ว** แสดงว่าชาตินี้เป็นชาติสุดท้ายของท่าน เหมือนขอนชาดย่อมไม่สามารถงอก ขยายพืชพันธุ์ต่อไปได้ ท่านต้องแสวงหาต่อไป **ทุ่งโล่ง** หมายถึง แนวทางที่ถูกต้อง เป็นทางที่ไม่ลำบากนัก **การได้ขี่ม้าขาว** หมายถึง การเดินทางไปสู่ความบริสุทธิ์ได้อย่างรวดเร็ว **การพบตู้พระไตรปิฎก แต่ไม่ได้เปิดดู** ก็คือท่านคงไม่ได้ถึง **ปฏิสัมภิทาญาณ** ถ้าได้เปิดดูก็คง จะแตกฉานกว่านี้ ท่านเพียงได้ความรู้ถึง**ปฏิสัมภิทาคาสตร์** สามารถ สอนผู้อื่นได้เพียงบางส่วนเท่านั้น

ขณะอยู่ที่วัดเสียบ หลวงปู่มั่นได้เร่งความเพียรหนักขึ้นได้ เปลี่ยนวิธีการ คือ พอจิตดำเนินถึงขั้นสงบนิ่งแล้ว แต่ไม่หยุดที่ความ สงบนิ่งเหมือนแต่ก่อน **ยกกายขึ้นพิจารณา** เรียก **กายคตาสติ** โดย กำหนดจิตเข้าสู่กายทุกส่วน ทั้งยืน เดิน นั่ง นอน ให้จิตจดจ่อที่กายตลอด

เวลา พิจารณาให้เป็นอนุสฺสະ จนเกิดความเบื่อหน่ายในจิต (นิพพิทาญาณ) บางครั้งขณะเดินจงกรมอยู่ ปรากฏเดินลุลยอยู่ท่ามกลางชากศพ ก็มี **เหตุการณ์ เช่นนี้ ปรากฏขึ้นเป็นเดือน** ท่านว่า ปรากฏปัญญา ขึ้นบ้าง ไม่เหมือนตอนทำจิตให้สงบอยู่อย่างเดียว เหมือนที่ผ่านมา ซึ่งได้แต่ความสุข ความอิม่ใจเฉยๆ ไม่เกิดปัญญา ยิ่งกว่านั้นยังเกิดความหวั่นไหวไปตามอารมณ์กิเลสอยู่ แต่การปฏิบัติคราวหลังนี้ความรู้สึกหวั่นไหวได้ชะงักลง **จึงปลงใจว่าน่าจะไปถูกทาง**

นิมิตครั้งที่สอง เกิดจากการปฏิบัติภาวนา เห็นนิมิตในสมาธิ เกิดต่อเนื่องขึ้นไปเป็นลำดับ เกิดอยู่นานถึง ๓ เดือน

หลวงปู่มั่น เล่าว่า วันหนึ่งเกิดนิมิตในสมาธิว่าเห็นคนตายนอนอยู่ห่างจากตัวท่านราว ๑ ศอก มีสุนัขกำลังกัดทั้งตั้งไล่ออกมาเดี่ยวกินอยู่ ท่านกำหนดจิตพิจารณาดูชากศพทุกส่วน กำหนดขยายส่วนต่างๆ ขึ้นพิจารณาจนเห็นเด่นชัด สามารถกำหนดขยายให้ใหญ่ขึ้นหรือย่อให้เล็กลงได้ตามต้องการ (ปฏิภาคนิมิต) ยิ่งพิจารณาไปจิตก็ยิ่งสว่างไสวปรากฏเป็น**ดวงแก้ว** ขึ้นมา แล้วทั้งการกำหนดดอสุภะ มากำหนดเอาเฉพาะ**ดวงแก้ว** เป็นอารมณ์

วาระต่อไป ได้ปรากฏนิมิตเป็นภูเขาสองอยู่ข้างหน้า ท่านกำหนดจิตขึ้นไปดู เห็นมี ๕ ชั้น เดินขึ้นไปจนถึงชั้นที่ ๕ พบบันไดแก้ว แล้วหยุดอยู่ที่นั่น ไปต่อไม่ได้จึงเดินทางกลับ ท่านได้พบว่าตัวท่านได้สะพายดาบและรองเท้าพิเศษไปด้วยทุกครั้งที่เกิดนิมิตเช่นนั้น

ในครั้งต่อไป เมื่อทำสมาธิ ก็เกิดนิมิตและดำเนินไปเหมือนเดิม แต่ไปได้ไกลกว่าเดิม พบเห็นสิ่งต่างๆ มากขึ้น มีอยู่ครั้งหนึ่ง ได้เดินสวนทางกับท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** (จันทร์ สิริจนโท

วัดบรมนิวาส) ท่านเจ้าคุณฯ แปลงเป็นภาษาบาลีว่า “อฏฺฐจฺจฺโคโก มคฺโคโค”
แล้วก็เดินต่อไป

นิมิตในสมาธิเช่นนี้เกิดเหตุการณ์ต่อเนื่องกันไปนานถึง ๓ เดือน
จนในที่สุดไม่มีนิมิตอะไรต่อไปอีกแล้ว มีแต่ความสุขสงบเหลือที่
จะประมาณได้ จนท่านเองสำคัญว่า **“ตนของตนถึงความบริสุทธิ์แท้จริง
หมดจากกิเลสแล้ว”**

ยังครับ ! อย่าเพิ่งดีใจ !

หลวงปู่มั่น ได้ยกประสบการณ์ในครั้งนั้นมาเป็นตัวอย่าง
สั่งสอนศิษย์ว่า **“ระวัง อย่าได้หลงในนิมิตเช่นนั้น เพราะมันวิเศษจริงๆ
ผู้ปฏิบัติทางจิตชอบจะมาติดอยู่เพียงแค่นี้แล้วสำคัญตนผิด... เราเองก็
เป็นมาแล้ว และมันก็น่าจะหลงไหลเพราะเป็นสิ่งอัศจรรย์มาก ที่เรียกว่า
วิปัสสนูปกิเลสก็คือความเป็นเช่นนี้”**

(ไปเที่ยววรก เทียวสวรรค ไปกราบเจดีย์พระเกตแก้วจุฬามณี
หรือแม้กระทั่งไปท่องในแดนนิพพาน ก็ตาม กิเลสหาได้หมดลงไม่
รู้สึกมีความสุขจริง ได้เห็นจริง...แต่ **สิ่งที่เห็นนั้นไม่จริง!** นั่งเมื่อไรก็จะ
ไปดูสวรรค แล้วตรงไหนจะเป็นการละวาง ละครับท่าน? - ปฐม)

หลังจากที่**หลวงปู่มั่น** รู้ตัวว่าหลงไปตามนิมิตต่างๆ แล้วท่าน
กลับมากำหนด **กายคตาสติ** จิตได้เข้าถึงฐาน ปรากฏว่าได้เลิกหน้
ของตนออกหมด แล้วแหะในกาย พิจารณาทบทวนในร่างกายอย่าง
ละเอียด แล้ว**พักจิต** (ไม่ใช่พิจารณาไปเรื่อยโดยไม่พัก ภาษาพระ
ท่านว่า **เดินจิต** แล้ว **พักจิต** สลับกันไป **เดินจิต** อย่างเดียวจิตอ่อนพลัง
แล้วฟุ้งซ่าน **พักจิต** นานไปก็ติดสุข เป็นการเข้าฌานเหมือนฤๅษีไซ้ไพร
ไป - ปฐม)

ขณะที่พักจิตก็รู้ว่า**ปัญญาได้เกิดขึ้นพอควร** มีอาการไม่ตื่นเต้น ไม่หวั่นไหว จึงได้เปล่งอุทานว่า :-

“นี่แหละจึงจัดว่า**รวมถูก** เพราะไม่ใช่จิตสงบแล้วก็อยู่เฉยที่สงบนั้น ต้องสงบแล้วพิจารณาอยู่ในกัมมัฏฐาน คืออยู่ในการพิจารณาตัวทุกข์ และให้เห็นตัวทุกข์อยู่ จึงจะได้ชื่อว่าดำเนินจิตอยู่ในองค์มรรค ... ฯลฯ ... เราจะต้องตรวจค้นให้รู้จริงเห็นจริงอยู่ที่กายกับจิตเท่านั้น จึงจะถูก**อริยมรรคปฏิบัติ**”

หลวงปู่มั่น เล่าว่า มีครั้งหนึ่ง ปรากฏในนิมิตว่าร่างกายของท่านแตกออกเป็น ๒ ภาค ท่านกำหนดจิตให้หนึ่งจนเกิดความสังเวช สลดใจ เห็นทุกข์ของการเวียนว่ายตายเกิดจึงถือเอาหลักที่ทำมาเป็นการ**เริ่มต้น** เพราะมั่นใจว่า**ปฏิบัติถูกต้อง**เป็นทางดำเนินจิตของท่านต่อไป

ไปภาวนาที่ถ้ำไผ่ขวาง น้ำตกสาริกา นครนายก

การปฏิบัติภาวนาในช่วงที่อยู่**วัดเลียบ** เมืองอุบลฯ แม้จะก้าวหน้าไปโดยลำดับ แต่**หลวงปู่มั่น** ตระหนักว่า “**ยังไปได้ไม่ไกลเท่าไร**” ท่านจึงได้กราบลา**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ออกชุดงค์เข้าป่าเพียงลำพังองค์เดียว ไปทางนครราชสีมาแสวงวิเวกไปเรื่อยๆ จนถึงบริเวณ**น้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก** เป็นป่าที่บึงเต็มไปด้วยสิงสาราสัตว์ เป็นสถานที่นำประหลาดสำหรับพระชุดงค์

หลวงปู่มั่น มุ่งหน้าสู่**ถ้ำไผ่ขวาง** ชาวบ้านได้ตัดทอนไว้เนื่องจากมีพระชุดงค์ไปมรณภาพที่ถ้ำแห่งนั้นถึง ๖ องค์แล้ว แต่**หลวงปู่** ตอบชาวบ้านว่า “ขอให้เอาตมาเป็นองค์ที่ ๗ ก็แล้วกัน”

หลวงปู่มั่น ศิษย์เอกของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ท่านมีความเด็ดเดี่ยวปฏิบัติธรรมแบบมุ่งมั่นไม่กลัวตาย หากแต่กลัวกิเลสที่ย่ำยีจิตใจทำให้**รู้มรณมากกว่า**

ถ้าแห่งนั้นเป็นถ้าที่ไม่ใหญ่โตนัก มีต้นไม้ขึ้นปกคลุมหนาแน่น บรรยากาศน่าสะพรั่งกลัว ยิ่งตอนพลบค่ำยิ่งวังเวงแต่หลวงปู่ท่านเคยชินกับสภาพเช่นนั้นมากแล้ว จึงไม่มีอะไรทำจิตของท่านหวั่นไหวได้

หลังจากจัดแจงสถานที่และเดินดูรอบๆ บริเวณแล้ว พอค่ำลงสนิท ท่านก็เริ่มบำเพ็ญภาวนาโดยนั่งสมาธิตลอดคืน ปรากฏว่าในจิตเกิดสว่างไสวอย่างประหลาด นับเป็นนิมิตที่ดียิ่ง

รุ่งเช้า หลวงปู่มั่น ก็ออกบิณฑบาตที่หมู่บ้านชาวไร่ นั้น หลังจากฉันแล้ว ท่านก็พักผ่อนไปสักหนึ่งชั่วโมง พอลุกขึ้นรู้สึกตัวหนักไปหมด หน้าซำเกิดท้องร่วงอย่างแรง เมื่อสังเกตดูอุจจาระพบว่า อาหารที่ฉันเข้าไปไม่ย่อยเลย ข้าวสุกยังเป็นเม็ด อาหารที่รับเข้าไปยังอยู่ในสภาพเดิม ท่านจึงเข้าใจว่าพระธาตุคงค่องค่อนๆ ที่มรณภาพไปก็คงเป็นเพราะเหตุนี้ ได้รำพึงกับองค์ท่านเองว่า “เราเองก็เห็นจะตายแน่เหมือนพระเหล่านั้น”

หลวงปู่มั่น ได้หาที่ที่น่าหวาดเสียวที่สุด เห็นว่าริมปากเหวเหมาะที่สุดที่จะนั่งบำเพ็ญเพียร ท่านตั้งใจแน่วแน่ว่า “หากจะตายขอตายตรงนี้ ขอให้ร่างกายหล่นลงไปในพื้นที่ จะได้ไม่ต้องเป็นที่รบกวนเดือดร้อนแก่ใครๆ”

ตั้งแต่นั้น หลวงปู่มั่น ได้ตั้งปณิธานแน่วแน่ว่า “ถ้าไม่รู้แจ้ง เห็นจริงในธรรม ก็จะไม่ลุกจากที่นั่งนี้เป็นอันขาด”

หลวงปู่ได้นั่งสมาธิอยู่ ณ จุดนั้นติดต่อกันเป็นเวลา ๓ วัน ๓ คืน โดยไม่ขยับเขยื้อนและไม่ลืมตาเลย

หลวงปู่ เริ่มกำหนดจิตต่อจากที่เคยดำเนินมาครั้งหลังสุด ได้เกิดการสว่างไสวดูกลางวัน ความฟ่องใสของจิตสามารถเห็นทุกสิ่งทุกอย่างตามต้องการ แม้จะกำหนดดูเม็ดทรายก็เห็นได้อย่างชัดเจนทุกเม็ด แม้จะพิจารณาดูทุกอย่างที่ผ่านมาก็แจ้งประจักษ์ขึ้นในปัจจุบันหมด

ในขณะที่จิตของท่านดำเนินไปอย่างได้ผล ก็ปรากฏเห็นเป็น ลูกสุนัขกำลังกินนมแม่ ท่านพิจารณาใคร่ครวญดูว่าทำไมจึงเกิดมี นิमितมาปน ทั้งๆ ที่จิตของท่านเลยขั้นที่จะนิमितแล้ว เมื่อกำหนดจิต พิจารณาก็เกิดญาณรู้ขึ้นว่า “**ลูกสุนัขนั้นก็คือตัวเราเอง เราเคยเกิด เป็นสุนัขอยู่ตรงนี้มานับอภัพไม่ถ้วน เวียนเกิดเวียนตายเป็นสุนัขอยู่ หลายชาติ**”

เมื่อพิจารณาโดยละเอียดได้ความว่า **ภพ** คือความยินดี ในอภัพของตน สุนัขก็ยินดีในอภัพของมัน จึงต้องเวียนอยู่ในภพ ของมันตลอดไป

เมื่อ**หลวงปู่มั่น** ทราบความเป็นไปในอดีตชาติของท่านก็ได้ถึงความสลดจิตเป็นอย่างมาก

ความสว่างไสวในจิตของท่านยังคงเจิดจ้าอยู่ แต่ทำไมยังมีการ ทวงหน้าพะวงหลังอยู่ ไม่สามารถพิจารณาธรรมให้ยิ่งขึ้นไปได้ เมื่อ ตรวจสอบดูก็พบความจริงที่ท่านไม่เคยทราบมาก่อน นั่นคือ “**การปรารถนาพระสัมมาสัมโพธิญาณ**” ของท่าน โอ! แล้วจะต้องเวียน ตายเวียนเกิดไปอีกกี่หมื่นกี่แสนชาติ จึงจะถึง **คิวิ** ได้เป็นพระพุทธเจ้า สมความปรารถนา

หลวงปู่มั่น ได้ย้อนพิจารณาถึงภพชาติในอดีตปรากฏว่า ท่าน เคยมีตำแหน่งเป็นเสนาบดี**เมืองกุรุรัฐ (กรุงเดลี)** ในปัจจุบัน) พระพุทธเจ้า ได้เสด็จไปแสดงธรรมโปรดชาวกุรุรัฐ พระองค์ทรงแสดง**มหาสติปัฏฐาน สุตตร หลวงปู่**ในชาตินั้นก็ได้เจริญสติปัฏฐานแล้วยกจิตขึ้นอธิษฐาน ว่า “**ขอให้ข้าพเจ้าได้เป็นพระพุทธเจ้าเช่นพระองค์เถิด**”

ได้ความว่า **หลวงปู่มั่น** ได้ปรารถนาโพธิญาณมาตั้งแต่บัดนั้น ซึ่งเป็นเหตุให้ท่านต้องชงักในการพิจารณาวิริยสังข์เพื่อทำจิตให้หลุดพ้นได้ ต้องสร้างบารมีเป็นพระโพธิสัตว์ไปอีกชั้วกับชั้วกลับ ถ้าไม่ปล่อยวาง ความปรารถนานั้น

หลวงปู่มั่น ยังเห็นต่อไปอีกว่า **หลวงปู่เทศก์ เทศร์สี** เคยเป็นหลานชายของท่านในชาติที่เป็นเสนาบดีเมืองกรุงรัฐ นั้น ภายหลังเมื่อหลวงปู่เทศก์ตามท่านไปอยู่ที่เชียงใหม่ **หลวงปู่** เคยบอกหลวงปู่เทศก์ว่า “เธอเคยเกิดเป็นหลานเราที่กรุงกรุงรัฐ ฉะนั้น เธอจึงต้องดิ้นไม่ค่อยจะฟังเรา และสนิทสนมกับเรายิ่งกว่าใคร”

ต่อจากนั้น **หลวงปู่มั่น** ได้ระลึกถึง **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** พระอาจารย์ของท่าน ก็ปรากฏว่า **หลวงปู่ใหญ่** ก็ได้เคยปรารถนาเป็นพระปัจเจกโพธิญาณ (พระปัจเจกพุทธเจ้า) จึงไม่สามารถที่จะกระตือรือร้น ที่จะทำจิตให้ถึงที่วิมุตติได้

หลวงปู่มั่น ตั้งใจไว้ว่าจะต้องหาโอกาสไปกราบอาราธนาให้ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ได้ละวางความปรารถนาเป็นพระอรหันต์ในชาตินี้ให้ได้ นี่คือการมกตัญญูส่วนหนึ่งของท่าน

หลังจากที่ได้ใคร่ครวญสิ่งต่างๆ แล้ว **หลวงปู่มั่น** รู้สึกสลดใจที่เคยเกิดเป็นสุนัขบ้าอวดภาพไม่ถ้วน และยังจะต้องเวียนว่ายตายเกิดเพื่อสร้างบารมีต่อไปอีกนานแสนนาน ท่านจึงได้อธิษฐานจิตหยุดการปรารถนาพระโพธิญาณ ตั้งใจแน่วแน่ที่จะขอบรรลุมรรคในชาติปัจจุบัน

ต่อจากนั้น **หลวงปู่มั่น** ได้พิจารณาธรรมที่พระพุทธรองค์ทรงตรัสรู้ จึงระลึกได้ว่า **ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** ที่ทรงแสดงในปฐมเทศนา เป็นทางบรรลู่ที่แท้จริง พระองค์ทรงแสดงจากความเป็นจริงที่พระองค์ได้ทรงรู้ แล้วย่นำออกแสดงโปรดพระปัญจวัคคีย์ ทรงแสดงถึง **อริยสัจ ๔** คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค และทรงย้ำว่า

ปริเมยฺยนฺ เม ภิกฺขเว ทุกข์พึงกำหนดรู้ **ปริณาตฺนฺ เม ภิกฺขเว** เราได้กำหนดรู้แล้ว **ปหตฺตพฺพนฺติ เม ภิกฺขเว** สมุทัยควรละ **ปหีนฺนฺติ เม ภิกฺขเว** เราได้ละแล้ว **สทฺถกาทพฺพนฺติ เม ภิกฺขเว** นิโรธควรทำให้แจ้ง เราทำให้แจ้งแล้ว **ภาเวตพฺพนฺติ เม ภิกฺขเว** มรรคควรเจริญให้มาก **ภาวิตนฺติ เม ภิกฺขเว** เราก้เจริญให้มากแล้ว

เมื่อได้ระลึกถึงธรรมะอันเป็นหัวใจของ**พระธัมมจักกัปปวัตตนสูตร** คือ **อริยสัจ ๔** ได้แก่ **ทุกข์** ควรกำหนดรู้ **สมุทัย** ควรละ **นิโรธ** ควรทำให้แจ้ง และ **มรรค** ควรเจริญให้มาก ดังนี้แล้ว **หลวงปู่มั่น** ก็ได้พิจารณาอริยสัจไปตามลำดับ

หลวงปู่ ได้พิจารณา**กายคตาสติ** โดยยกเอาการระลึกชาติที่เกิดเป็นสุนัขมาเป็นตัว**ทุกข์** จนกระทั่งเกิดความแจ่มแจ้งขึ้นในจิต กลายเป็น**ญาณ** คือ การหยั่งรู้ที่เกิดจากการดำเนินทางจิตจนพอเพียงแก่ความต้องการ (อิมัตถ์) ไม่ใช่เกิดจากการนึกเอาคิดเอา หรือน้อมเอาเพื่อให้เป็นไป แต่เกิดจากการพิจารณาโดยความเป็นจริงแห่งกำลังของจิตที่ได้รับการฝึกอบรมมาพอแล้ว

(ตัวอย่างเช่น ผลไม้ มันจะต้องพอแก่ความต้องการของมัน จึงจะสุกได้ ไม่ใช่นึกเอาคิดเอา หรือ ข้าว จะสุกได้ก็ต้องได้รับความร้อนที่พอแก่ความต้องการของมัน)

ในการพิจารณาภายในที่เป็นตัวทุกข์ก็เช่นกัน กว่าจะกลับกลายเป็นญาณ ขึ้นมาได้ ก็ต้องอาศัยการพิจารณาทางจิต จนเพียงพอแก่ความต้องการ คือ อิมัตถ์ในแต่ละครั้ง จะเกิดเป็น**นิพพิทาญาณ** คือความเบื่อหน่ายจะตั้งอยู่ในใจได้ก็เมื่อการพิจารณาภายในได้เห็นชัดด้วยความสามารถแห่งพลังจิต... “การพิจารณาทุกข์เป็นเหตุให้เกิด**นิพพิทาญาณ** ถ้าเกิดความเพียงพอแห่งกำลังเข้าเมื่อใด ญาณนั้นจึงจะเป็นกำลังตัดกิเลสได้”

โดยย่อ **หลวงปู่มั่น** ได้พิจารณาปริยัติ ๔ จนเกิดญาณรู้แจ้งขึ้นในจิตโดยลำดับ ในวาระสุดท้าย **หลวงปู่** ได้กำหนดทบทวนกระแสจิตกลับมาหา **จิตกุศล** คือ **ที่ตั้ง**ของจิต จนปรากฏตัว “**ผู้รู้ - ผู้เห็น**” และ “**ผู้ไม่ตาย**” ท่านพิจารณาทบทวนกลับไปกลับมาจน **หมดความสงสัยทุกอย่างโดยสิ้นเชิง**

ความจริงมีเรื่องราวการพิจารณาธรรมของ**หลวงปู่มั่น**ต่อไปอีกหลายอย่าง ครั้นจะนำเสนอในที่นี้ก็จะยาวและออกนอกเรื่องมากไป

ท่านที่ต้องการทราบเพิ่มเติม โปรดอ่านได้ที่หนังสือ “**หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต : ประวัติ ข้อวัตรและปฏิบัติ**” โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๑

หรือถ้าต้องการอ่านรายละเอียดอย่างพิสดาร โปรดอ่านได้ที่หนังสือ **ประวัติหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** เขียนโดย **หลวงพ่อวิริยงค์ สิริธโร วัตรธรรมมงคล** สุขุมวิท ๑๐๑ พระโขนง กรุงเทพฯ

เมื่อออกจาก**ถ้ำไผ่ขวาง หลวงปู่มั่น** ไปพักบำเพ็ญเพียรที่**ถ้ำสิงโต** เขาช่องลม หรือที่เรียกว่า **เขาพระงาม** จังหวัดลพบุรี ในปัจจุบัน ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๖

พ.ศ. ๒๔๕๗ **หลวงปู่มั่น** ได้รับการขอร้องจากท่านเจ้าคุณ **พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** ให้ลงมาจำพรรษาที่กรุงเทพฯ เพื่อโปรดพระเถระ และประชาชนที่สนใจในธรรมปฏิบัติ ท่านพักจำพรรษาที่ **วัดปทุมวนาราม**

พ.ศ. ๒๔๕๘ **หลวงปู่มั่น** อายุ ๔๗ ปี อายุพรรษา ๒๕ ได้เดิน ทางกลับอีสาน พักจำพรรษาที่ **วัดบูรพาราม** ในเมืองอุบลฯ มีช่วงหนึ่ง ขณะที่ท่านกำลังพิจารณาว่า “ใครหนอจะเป็นผู้ควรแก่การสั่งสอน” ก็พอดีกับ **หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม** เข้าไปกราบถวายตัวเป็นศิษย์

หลวงปู่มั่น ทักทายเป็นประโยคแรกว่า “เราได้อรธเออมานานแล้ว ที่อยากจะพบและต้องการชักชวนให้ปฏิบัติธรรมด้วยกัน”

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม (วัดป่าสาละวัน นครราชสีมา) องค์นี้ จึงเป็นศิษย์รุ่นแรก ได้ติดตามปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่มั่น ได้รับความไว้วางใจและมอบหมายให้เป็นผู้ปกครองดูแลพระภิกษุสามเณรสายกรรมฐานแทน เมื่อครั้งหลวงปู่มั่นท่านปลีกตัวไปอยู่ภาคเหนือนานถึง ๑๒ ปี และ **หลวงปู่สิงห์** ได้รับการยกย่องว่าเป็น **แม่ทัพใหญ่แห่งกองทัพธรรม**

ในปีเดียวกันนั้น **หลวงปู่มั่น** ได้ไปโปรด **โยมมารดา** จนเกิดศรัทธา แก่กล้า ลาลูกหลานออกบวชซึ่งจนตลอดชีวิต

ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ หลังออกพรรษา **หลวงปู่มั่น** ได้รุดงค์ไปหา **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** พระอาจารย์ของท่านซึ่งทราบว่าจะจำพรรษาอยู่ที่ **ถ้ำภูผากูด** บ้านหนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดนครพนม (ในขณะนั้น) เพื่อหาโอกาสให้ **สติหลวงปู่ใหญ่** ได้วางการปรารถนาพระปัจเจกโพธิ์ ทำให้ **หลวงปู่ใหญ่** ได้ปฏิบัติก้าวหน้าต่อไป จนบรรลุ หมดความสงสัยในพระธรรม สำเร็จคุณธรรมสูงสุดในพระพุทธศาสนาตั้งใจปรารถนา

๕๙.

พำนักที่ถ้ำจำปา ภูผากูด

ตามประวัติทราบว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** พักบำเพ็ญเพียรอยู่ที่**ถ้ำภูผากูด** ต.หนองสูง อ.คำชะอี จ.นครพนม (ปัจจุบันขึ้นอยู่กับจังหวัดมุกดาหาร) เป็นเวลา ๕ ปี แต่ไม่ได้ระบุว่าตั้งแต่ปีใดถึงปีใด

แต่จากประวัติ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ได้ระบุว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ **หลวงปู่มั่น** ได้ไปกราบ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ที่**ถ้ำภูผากูด** ด้วยจุดประสงค์หลักเพื่อให้สติ**หลวงปู่ใหญ่** ได้ละวางความปรารถนาพระปัจเจกโพธิ เพื่อจะได้บรรลุธรรมสูงสุดคือ **อรหัตตภูมิ** ในชาติปัจจุบัน

เรื่องนี้**หลวงปู่มั่น** ท่านทราบด้วยญาณในขณะที่บำเพ็ญเพียรอยู่ที่ถ้ำไผ่ขวาง น้ำตกสาริกา จังหวัดนครนายก ตามที่กล่าวแล้วในตอนต้น

หลวงพ่อวิริยังค์ สิรินุโร ได้บันทึกเหตุการณ์จากการบอกเล่าของ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ดังนี้ :-

“... (พ.ศ. ๒๔๕๙) ... เมื่อออกพรรษาที่วัดบูรพาฯ จังหวัดอุบลฯ **ท่านอาจารย์มั่น** ได้กราบลาพระกรรมวาจาจารย์ (**พระครูสีทา ชยเสโน**) เพื่อไปติดตาม**พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโลเถร** ซึ่งขณะนั้นท่านจำพรรษาอยู่ที่**ถ้ำภูผากูด**

เมื่อทราบแน่แล้ว **ท่านอาจารย์มั่น** ก็ได้เดินโดยเท้า เช่น พระพุทธรูปทั้งหลาย ท่านเล่าว่าทางรถยนต์ไม่มีรถยนต์วิ่ง ...นับเป็นเวลา เดือนๆ ก็ไม่เห็นสักคันหนึ่ง

ตามทางที่ท่านไปก็เป็นดงดิบ ล้วนแต่ต้นไม้ใหญ่ๆ เช่น ต้นตะเคียน ต้นยาง ต้นประดู่ ต้นตระแบก และสารพัดไม้นั้นเป็นไม้ใหญ่ บางต้น ๙ อ้อม ๑๐ อ้อม แลดูไม่เห็นพระอาทิตย์ทีเดียว เป็นป่าเปลี่ยวจริงๆ ขณะที่เดินพุทธรูปเห็นว่าที่ไหนเหมาะก็แวะพักทำความเพียรกัน เป็นเวลา ๕ วัน หรือ ๗ วัน

ขณะที่**ท่านอาจารย์มั่น** กำลังเดินพุทธรูประหว่างทางยังไม่ถึง **ถ้ำภูผากูด** นั้น ท่านได้คิดถึงท่านอาจารย์ของท่านมาก และก็วันหนึ่ง หลังจากการพักผ่อนเดินทางซึ่งเร่งเดินเป็นวันๆ มาแล้วอย่างเหน็ดเหนื่อย ท่านได้พิจารณาถึงท่านอาจารย์เสาร์ที่เป็นอาจารย์ของท่านและ**ได้ระลึกถึง** **ที่ท่านได้ทราบภายในญาณเมื่อคราวที่ท่านอยู่ที่ถ้ำสาริกา** ว่า **ท่านอาจารย์** **ของท่านปรารถนาพระปัจเจกโพธิ** ถ้าหากว่าท่านยังมีจิตกังวลในการปรารถนาเช่นนั้น การทำความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ก็จะสำเร็จไปไม่ได้...

ถ้าเราไปพบท่านอาจารย์ของเรา เราก็จะต้องแนะนำให้ท่านเลิกจากการปรารถนาเช่นนั้นเสีย..."

"...ท่านก็ได้พุทธรูปเรื่อยๆ ไปจนใกล้จะถึง**ถ้ำภูผากูด** โดยรอบบริเวณภูเขาอันเป็นถ้ำแห่งนี้นั้น เป็นภูมิประเทศที่เป็นป่าไม้เต็ง ไม้รัง ไม้แดง ไม้มะค่า แต่ไม่เป็นดงที่บดเหมือนกับดงอื่นๆ จึงทำให้บริเวณนั้นมีอากาศปลอดโปร่งดี ถ้ำแห่งภูเขาแถวนั้นก็ไม่นับขึ้น ทว่าบริเวณจึงเป็นสถานที่ที่จะพึงอาศัยเป็นเวลาแรมปีได้

ถ้าเป็นดงดิบมองไม่เห็นพระอาทิตย์แล้ว จะอยู่กันนานไม่ได้ เพราะจะทำให้สุขภาพเสีย โดยที่**ท่านอาจารย์เสาร์**ท่านได้เลือกเอาสถานที่แห่งนี้อยู่ถึง ๕ ปี และท่านก็ยังมีสุขภาพดีเป็นปกติเหมือนกับอยู่ในวัดธรรมดา

นับว่า**ท่านอาจารย์เสาร์** มีความรู้ความชำนาญในการอยู่ป่าอย่างยิ่ง

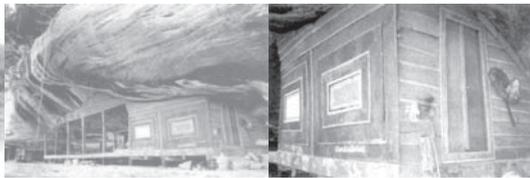
ท่านอาจารย์มั่น ท่านว่า เราได้เดินมองพิเคราะห์ดูแล้ว เป็นที่เหมาะสมจริงๆ เพราะมีธารน้ำเล็กๆ ไหลไม่ขาด อยู่ที่ตรงกลางทางที่จะขึ้นถ้ำพอดิ

คำว่า **ภูผากูด** คือ มีผักกูดขึ้นอยู่ตามตลิ่งธารน้ำนั้นมาก เมื่อผักกูดขึ้น ผักที่จะขึ้นตามผักกูดมาก็เช่นผักหนาม ผักเต่าเกียด

ในคราวนั้น **ท่านอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม** ทราบว่า**ท่านอาจารย์มั่น** รุดงค์ไป ท่านก็รุดงค์ตามไปติดๆ กับท่านอาจารย์มั่น แต่พอก่อนจะถึงถ้ำภูผากูด ท่านก็ล้มเจ็บเป็นไข้ จึงได้เดินทางกลับมารักษาตัวอยู่ที่จังหวัดอุบลฯ เมื่อท่านหายป่วยแล้วก็ได้ติดตามท่านอาจารย์มั่นไปเพื่อหวังในการศึกษาธรรมปฏิบัติอีก โดยมีได้มีการยื่นย่อท้อถอยแต่ประการใด”

เชิงเขาถ้ำจำปา

ถ้ำจำปาที่หลวงปู่เสาร์เคยจำพรรษา

๖๐.

หลวงปู่มั่น ตามมาจำพรรษาด้วย

ระหว่างพำนักอยู่ที่ภูผากูด หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ได้ทราบด้วยญาณและรู้ถึงวาระจิตของหลวงปู่มั่น ฐริหตุโต ศิษย์เอกของท่าน ว่ากำลังเดินทางติดตามหาท่านอยู่ และใกล้จะถึงภูผากูดแล้ว

เมื่อหลวงปู่มั่น เดินทางเข้ามาถึง ก็ได้เห็นหลวงปู่ใหญ่นั่งรอรับอยู่แล้ว หลังจัดวางบริขารเรียบร้อยแล้วก็เข้าไปกราบหลวงปู่ใหญ่ทันที

ทั้งอาจารย์และศิษย์ได้สนทนาปราศรัย ใต้ถ้ำมทุกข์สุขกัน และกันสมกับที่ได้จากกันเป็นเวลานานหลายปี แล้วหลวงปู่ใหญ่ก็ให้หลวงปู่มั่นเข้าที่พักที่เตรียมไว้ให้ และบอกให้พักจำพรรษาอยู่ด้วยกัน

ดังนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับหลวงปู่มั่น ฐริหตุโต จึงได้พักจำพรรษาอยู่ด้วยกันที่ถ้ำภูผากูด ซึ่งตลอดพรรษา ทั้งสององค์ก็ได้ปรึกษาสอนทวนธรรมกันแทบทุกวัน

ในปีนั้น หลวงปู่มั่น มีอายุพรรษาได้ ๒๖ ท่านได้ปฏิบัติต่อหลวงปู่ใหญ่ เหมือนกับท่านเป็นพระใหม่ คือปฏิบัติตั้งแต่การล้างบาตร ชัดกระโถน ชักจีวร ปูที่นอน ตักน้ำ ถวายน้ำสรง ถูหลังให้ แม้กระทั่ง

ปีบหนด แม้หลวงปู่ใหญ่ ท่านจะห้ามปรามก็ตาม หลวงปู่มัน ท่านก็ยังปฏิบัติต่อครูอาจารย์ของท่านด้วยความอ่อนน้อมทุกประการ

การที่หลวงปู่มัน ปฏิบัติต่อครูอาจารย์ของท่าน จึงเป็นแบบอย่างของพ่อแม่ครูอาจารย์สายพระกรรมฐาน ที่แสดงถึงความกตัญญู รู้คุณต่อพระผู้เป็นครูอาจารย์

ทางฝ่าย หลวงปู่ใหญ่ แม้ท่านจะเป็นอาจารย์ท่านก็ยอมรับฟังข้อแนะนำจากศิษย์ด้วยความตั้งอกตั้งใจ ไม่มีทิฐิถือตนเองว่าเป็นครูเป็นอาจารย์เลย

คุณธรรมของบุพพอาจารย์ทั้งสององค์นี้ นับว่าประเสริฐยิ่ง และถือเป็นแบบอย่างของการปฏิบัติระหว่างครูอาจารย์กับศิษย์ในสายกรรมฐานสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

ศาลาสมณธรรมมังคลาภุมหาธาตุ

๖๑.

เลิกความปรารถนา พระปัจเจกโพธิ

จากประวัติของหลวงปู่มั่น ฐิริทตฺโต ท่านผู้อ่านคงจำได้ว่า ในช่วงที่หลวงปู่มั่น บำเพ็ญเพียรอยู่ที่ถ้ำสาริกา จังหวัดนครนายกนั้น หลวงปู่มั่น ได้ทราบด้วยญาณว่าอาจารย์ของท่าน คือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ท่านปรารถนาปัจเจกโพธิ และถ้ายังมีจิตกังวลในการปรารถนาเช่นนั้น การทำความเพียรเพื่อความพ้นทุกข์ก็ไม่สามารถสำเร็จได้ในชาตินี้

การเดินทางตามหาหลวงปู่ใหญ่ ในครั้งนี้ ก็ด้วยความกตัญญูที่หลวงปู่มั่น ต้องการจะหาโอกาสให้สติอาจารย์ของท่านได้ปล่อยวาง การปรารถนาปัจเจกโพธิ (ปรารถนาจะเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า) นั้นเสีย ไม่เช่นนั้นจะต้องเวียนว่ายตายเกิดเพื่อสร้างบารมีไปอีกนานแสนนาน

หลวงปู่มั่น พยายามหาโอกาสที่จะให้สติแก่อาจารย์ของท่านในเรื่องนี้

อยู่มาวันหนึ่ง เมื่อได้โอกาสเหมาะ หลวงปู่มั่น ได้กราบเรียนหลวงปู่ใหญ่ว่า “ท่านอาจารย์ได้พิจารณาอริยสังขธรรมหรือไม่?”

หลวงปู่ใหญ่ ตอบว่า “เราก็พิจารณาเหมือนกัน”

หลวงปู่มั่น ถาม “แล้วได้ผลเป็นอย่างไรบ้าง?”

หลวงปู่ใหญ่ ตอบว่า “ได้ผลเหมือนกัน แต่ไม่ชัดเจน”

หลวงปู่มั่น ถามรุกต่อไปว่า “เพราะเหตุไรบ้างครับ?”

หลวงปู่ใหญ่ ตอบว่า “เราได้พยายามอยู่ คือพยายามคิดถึง ความแก่ความตาย แต่ว่าบางครั้งมันก็ไม่แจ่มแจ้ง”

หลวงปู่มั่น ก็ถามต่อไปว่า “ถ้าเช่นนั้น ท่านอาจารย์คงมีอะไร เป็นเครื่องห่วงหรือกระมัง?”

หลวงปู่ใหญ่ ตอบ “เราก็พยายามพิจารณาเหมือนกัน แต่ก็ หาลสิ่งขัดข้องไม่ได้” แล้วท่านก็พูดต่อไปว่า “ความจริง ความสว่างของ ดวงจิตนั้นก็เป็นที่ปกติดีอยู่ แม้มันจะดีบ้างไม่ดีบ้างมันก็เรื่องธรรมดา ของสมมติ แต่ว่าเมื่อจิตพิจารณาที่ไร รู้สึกว่ามันไม่ก้าวไป...”

หลวงปู่มั่น เห็นสบโอกาส จึงกราบเรียนไปว่า “กระผมคิดว่า คงมีอะไรสักอย่างเป็นเครื่องห่วง”

หลวงปู่ใหญ่ จึงย้อนถามลูกศิษย์กลับไปว่า “แล้วเธอรู้ไหมว่า เรามีอะไรเป็นเครื่องห่วง?”

หลวงปู่มั่น จึงได้เรียนตอบตามความรู้ที่ท่านได้ทราบเมื่อคราว อยู่ถ้ำสาริกาในทันทีว่า “**ท่านอาจารย์ห่วงเรื่องการปรารถนาพระปัจเจก โภธิกรรมัง?**”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านเห็นด้วย จึงพูดว่า “แน่ทีเดียว ในจิตของเรา ตั้งอยู่ว่า จะขอให้รู้ธรรมเองโดยมิต้องให้ใครมาแนะนำหรือบอกให้ และ มันก็ตั้งอยู่ในใจของเราตลอด”

หลวงปู่มั่น จึงได้ถวายนามเห็นว่า “ขอให้ท่านอาจารย์อย่าเป็น ห่วงเลย ขอให้พิจารณาอริยสัจจ์เพื่อความพ้นทุกข์เสียแต่ชาตินี้เถิด เพราะกระผมเองก็ปรารถนาพระโพธิญาณและกระผมก็ได้ละความ ปรารถนานั้นแล้ว เนื่องด้วยว่าการท่องเที่ยวในสังสารวัฏฏ์นี้มันนาน เหลือเกิน”

พระศรีสุพลพุทธวิเวกที่ถ้ำภูผากูด
พระอาจารย์เสาร์เป็นผู้นำในการสร้าง

การสนทนาระหว่างอาจารย์กับศิษย์ข้างต้นนี้ได้จากบันทึกของ หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ที่ได้รับฟังมาจากหลวงปู่มันโดยตรงแล้วหลวงพ่อวิริยงค์ ได้เขียนต่อไปว่า

“ในวันนั้นท่านอาจารย์เสาร์ ต้องประหลาดใจที่ศิษย์ของท่านได้ล่วงรู้ถึงความจริงอันปรากฏอยู่ในใจของท่านซึ่งท่านไม่เคยปริปากบอกใครเลย ฉะนั้น จึงทำให้ท่านรู้สึกว่าคุณอาจารย์มัน นี้ ต้องมีความดีความจริงชัดเจนในใจอย่างแน่นอน ในวันนั้นก็ได้อยู่กันเพียงเท่านี้แล้วก็เลิกกันไป”

๖๒.

พบวิมุตติสมปรารถนา

หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ได้บันทึกตามคำบอกเล่าของ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ดังนี้

“อยู่มาวันหนึ่ง ท่านอาจารย์เสาร์ได้ไปนั่งอยู่ที่สงัดเฉพาะองค์เดียว เริ่มด้วยการพิจารณาถึงอริยสัจจ์โดยอุบายอย่างหนึ่ง คือ การพิจารณากายจนชัดแจ้งประจักษ์ เกิดนิพพิทาญาณ - ความเบื่อหน่ายขึ้น

และ ท่านก็เริ่มดำเนินจิต เจริญให้มาก กระทำให้มากจนเป็นญาณ สามารถทวนกระแสมาถึงที่ตั้งของจิตได้ และวันนั้น ท่านก็ตัดเสียซึ่งความสงสัยได้อย่างเด็ดขาด”

ในบันทึกมีต่อไปว่า :-

“เมื่อได้รับการอธิบายจากท่านอาจารย์มั่น ซ้ำอีกว่าเมื่อเป็นเช่นนั้น ก็ควรจะเจริญให้มาก จนกว่าจะพอแก้ความต้องการ

เมื่อถึงกาลปวารณาออกพรรษา ท่าน (หลวงปู่ใหญ่) ก็ทราบชัดถึงความเป็นจริงทุกประการ และท่านก็บอกแก่อาจารย์มั่นว่า

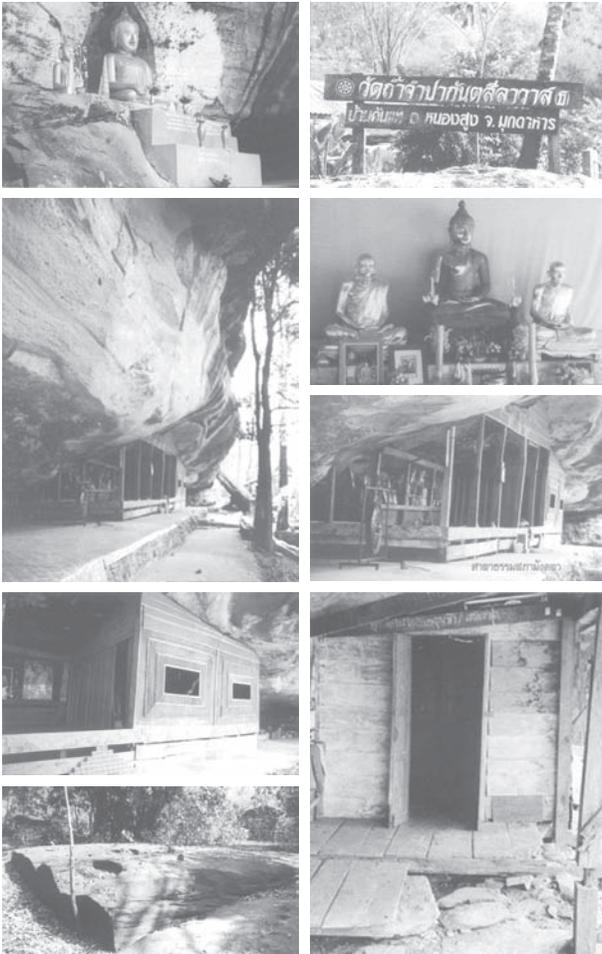
เราได้เลิกการปรารถนาพระปัจเจกโพธิแล้ว และเราก็ได้เห็นธรรมจริงแล้ว

เมื่อท่านอาจารย์มั่นได้ฟัง ก็ได้พูดให้ความมั่นใจว่าเป็นจริง
เช่นนั้นแล้ว ต่างก็อึ้งเอิบไฉนธรรม”

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

แม้ในบันทึกไม่ได้เขียนไว้ แต่ผู้เขียนก็เชื่อว่าเหล่าเทพเทวดา
ต่างก็อนุโมทนาสาธุการอย่างสนั่นหวั่นไหว กระเทือนไปทั้งสามโลกธาตุ
อย่างแน่นอน

วัดจำป่ากัณฑ์สิลาวาส ภูผากุด อ.หนองสูง จ.มุกดาหาร

๖๓.

บันทึกของท่านหลวงตาฯ

ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสัมปนโน ได้เขียนถึงการปล่อยวางความปรารถนาพระปัจเจกโพธิ์ของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ในหนังสือประวัติหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ดังนี้ :-

“ท่าน (หลวงปู่มั่น) เล่าว่า ท่านพระอาจารย์เสาร์ เดิมท่านปรารถนาเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า เวลาออกบำเพ็ญ พอเร่งความเพียรเข้ามาๆ ใจรู้สึกประหวัดๆ ถึงความปรารถนาเดิมเพื่อความเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า แสดงออกมาเป็นเชิงอาลัยเสียดาย ยังไม่ยอมไปนิพพาน

ท่าน (หลวงปู่เสาร์) เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อความเพียรเพื่อความรู้อย่างซึ่งพระนิพพานในชาติปัจจุบันนี้ ท่านเลยอธิษฐานขอออกจากความปรารถนา นั้น และขอประมวณมาเพื่อความรู้อย่างซึ่งพระนิพพานในชาตินี้ ไม่ขอเกิดมารับความทุกข์ทรมานในภพชาติต่างๆ อีกต่อไป

พอท่านปล่อยวางความปรารถนาเดิมแล้ว การบำเพ็ญเพียรรู้สึกสะดวกและเห็นผลไปโดยลำดับ ไม่มีอารมณ์เครื่องเกาะเกี่ยวเหมือนแต่ก่อน

สุดท้ายท่านก็บรรลุถึงแดนแห่งความเกษมตั้งใจหมาย”

ท่านหลวงตา ได้เขียนต่อไปว่า “...แต่การแนะนำสั่งสอนผู้อื่น ท่านไม่ค่อยมีความรู้แตกฉานกว้างขวางนัก ทั้งนี้อาจจะเป็นไปตามภูมินิสัยเดิมของท่านที่มุ่งเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า ซึ่งตรัสรู้เองชอบ แต่ไม่สนใจสั่งสอนใครก็ได้

อีกประการหนึ่ง ที่ท่านกลับความปรารถนาได้สำเร็จตามใจนั้น คงอยู่ในขั้นพอแก้ไขได้ ซึ่งยังไม่สมบูรณ์เต็มภูมิแท้”

คำพูดประโยคหลังนี้ ผมก็ไม่เข้าใจหรอกครับ เชิญพิจารณาเอง หรือถามผู้รู้ท่านอื่นเอาเถอะครับ

ข้อความจารึกไว้ข้างผนังถ้ำ

ถ้าแม่ขาว
ที่เชื่อกันว่าเป็นที่พำนักของแม่ชีจันทร์
ผู้เป็นโยมมารดาของหลวงปู่มั่น

คุณปู่ก้านั้น มหาปณ แสนสุข
เคยบวชเป็นสามเณรอยู่กับ
พระอาจารย์เสาร์ที่ภูผากูด

๖๔.

หลวงปู่ใหญ่ นั่งสมาธิแล้วตัวลอย

ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้เล่าถึงปฏิปทาของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ตามคำบอกเล่าของหลวงปู่มั่น ฐิริทฺตฺโต ดังนี้ :-

ท่าน (หลวงปู่มั่น) เล่าว่า นิสัยของท่านพระอาจารย์เสาร์ เป็นไปอย่างเรียบง่าย และเยือกเย็นน่าเลื่อมใสมาก

ที่มีแปลกอยู่บ้างก็เวลาท่านเข้าที่นั่งสมาธิ **ตัวของท่านชอบลอยขึ้นเสมอ** บางครั้งตัวลอยขึ้นไปจนผิติดลังเกตเวลาท่านนั่งสมาธิอยู่

ท่านเองเกิดความแปลกใจในขณะนั้นว่า **ตัวเราทำจะลอยขึ้นจากพื้นแน่ๆ** เลยลืมหัดขึ้นดูตัวเอง ขณะนั้นจิตท่านถอนออกจากสมาธิพอดี เพราะพะวักพะวงกับเรื่องตัวลอย **ท่านเลยตกลงมาก้นกระแทกกับพื้นอย่างแรง** ต้องเจ็บเเวออยู่หลายวัน

ความจริงตัวท่านลอยขึ้นจากพื้นจริงๆ สูงประมาณ ๑ เมตร ขณะที่ท่านลืมหัดดูตัวเองนั้น จิตได้ถอนออกจากสมาธิ จึงไม่มีสติพอ ยับยั้งไว้บ้าง จึงทำให้ท่านตกลงสู่พื้นอย่างแรง เช่นเดียวกับสิ่งต่างๆ ตกลงจากที่สูง

หลวงปู่ใหญ่ ท่านพยายามหาวิธีใหม่

ในคราวต่อไป เวลาท่านนั่งสมาธิ พอรู้สึกว่าคุณท่านลอยขึ้นจากพื้นดิน ท่านพยายามทำสติให้อยู่ในองค์ของสมาธิแล้วค่อยๆ ลืมตาขึ้นดูตัวเอง ก็ประจักษ์ว่า **ตัวท่านลอยขึ้นจริงๆ !**

แต่... มิได้ตกลงสู่พื้นเหมือนคราวแรก เพราะท่านมิได้ปราศจากสติ และคอยประคองใจให้อยู่ในองค์สมาธิ ด้วยเหตุนี้**หลวงปู่ใหญ่** ท่านจึงรู้เรื่องของท่านได้ดี และจับหลักได้

เนื่องจาก**หลวงปู่ใหญ่** ท่านเป็นคนละเอียดถี่ถ้วนอยู่มาก แม้จะเห็นด้วยตาท่านก็ยังไม่แน่ใจ ก่อนนั่งสมาธิครั้งต่อไป ท่านจึงเอาวัตถุเล็กๆ เบาๆ เช่น กลักไม้ขีดไปเหน็บไว้กับหมำมุงหลังคากุฏิ

แล้วท่านก็เริ่มนั่งสมาธิ พอจิตสงบและรู้ว่าตัวเริ่มลอยขึ้นอีก ท่านพยายามประคองจิตให้มั่นอยู่ในสมาธิ เพื่อตัวจะได้ลอยขึ้นไปจนถึงวัตถุเครื่องหมายที่นำไปเหน็บไว้ แล้วค่อยๆ เอื้อมมือจับเอาวัตถุนั้นด้วยความมีสติ แล้วนำลงมาโดยทางสมาธิภาวนา

คือ พอหยิบได้วัตถุนั้นแล้ว ก็ค่อยๆ ถอนจิตออกจากสมาธิ เพื่อกายจะได้ค่อยๆ ลงมาจนถึงพื้นอย่างปลอดภัยแต่ไม่ถึงกับให้จิตถอนออกจากสมาธิจริงๆ

หลวงปู่ใหญ่ ได้ทดลองทำหลายครั้งจนเป็นที่แน่ใจแล้ว ท่านจึงมั่นใจว่าตัวท่านเองลอยขึ้นได้จริงในเวลาเข้าสมาธิ คือ **ลอยขึ้นได้ในบางครั้ง มิใช่ลอยขึ้นทุกครั้งเสมอไป**

ท่านหลวงตาพระมหาบัว สรุปรว่า “นี่เป็นจริตนิสัยแห่งจิตของท่าน**พระอาจารย์เสาร์** รู้สึกผิดกับนิสัยของท่าน**พระอาจารย์มั่น** อยู่มากในปฏิบัติทางใจ

จิตของท่าน**พระอาจารย์เสาร์** เป็นไปอย่างเรียบง่าย สงบเย็น โดยสม่ำเสมอ นับแต่ขั้นเริ่มแรกจนถึงสุดท้ายปลายแดนแห่งปฏิบัติของท่าน ไม่ค่อยย่อแหลมต่ออันตราย และไม่ค่อยมีอุปบายต่างๆ และความรู้อีกแปลกๆ เหมือนจิตท่าน**พระอาจารย์มั่น**”

หมายเหตุ : ผู้เขียนเคยได้ฟังเรื่องการทะเลาะของ**หลวงปู่มั่น** ในคราวที่ท่านบำเพ็ญเพียรอยู่ที่**ถ้ำเชียงดาว** อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เรื่องนี้ **หลวงพ่อเปลี่ยน ปณฺญาปทีโป** เป็นผู้เล่าให้ผู้เขียนและอาจารย์ภัทรพงษ์ ท่านบอกว่า **หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม** เล่าให้ท่านฟัง คราวอยู่**ถ้ำเชียงดาว** หลวงปู่มั่นพักอยู่ที่ถ้ำด้านบน ส่วนถ้ำใหญ่ข้างล่างเป็นที่มารวมฉันภัตตาหาร และการอบรมสั่งสอนศิษย์ ซึ่งศิษย์แต่ละองค์แยกย้ายกันอยู่คนละที่ต่างๆ กัน ปกติลูกศิษย์จะมารวมฉันภัตตาหารทุกๆ เช้า แต่องค์**หลวงปู่มั่น** ท่านจะลงมาร่วมฉัน ๔ วันต่อครั้ง ทำให้**หลวงปู่ตื้อ** สงสัย เข้ามิตจึงได้ไปหมอบแอบดูที่ปากถ้ำ **หลวงปู่ตื้อ**เล่าว่า “เห็น**พี่หม่มจิ๋ว สะพายบาตร แล้วทะเลาะข้ามหัวอาตมาไป**” **หลวงปู่ตื้อ** แอบดูอยู่ ๒ - ๓ วัน เหตุการณ์ก็เป็นเช่นนั้นและท่านทราบภายหลังว่า “**หลวงปู่มั่น**เห็น**พี่หม่มมาน**ทะเลาะไปบิณฑบาตโปรดชาวเมืองเชียงใหม่ พวกอาตมาก็เลยเลิกเป็นห่วงท่าน”

ถ้าท่านผู้อ่านเห็นว่า เหลือเชื่อ...ก็เหลือเชื่อจริงๆ ครับ !

๖๕.

บวชชีให้โยมมารดา ของหลวงปู่มั่น

ตามประวัติของหลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต หลังจากที่ท่านบรรลุนิพพานขึ้น ๓ คือ อนาคามิผล ที่ถ้ำสาริกาแล้ว ท่านได้รับนิมนต์ไปจำพรรษาในกรุงเทพฯ ๑ พรรษา

ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ หลวงปู่มั่น ได้เดินทางกลับจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อตอบแทนผู้มีพระคุณ คือไปให้สติ พระอาจารย์สีหาชยเสโน พระกรรมวาจารย์ของท่าน ซึ่งพำนักอยู่ที่วัดบูรพารามเมืองอุบลฯ ทำให้พระอาจารย์ของท่านปฏิบัติธรรมก้าวหน้าไปได้อย่างน่าพอใจ และชื่นชมในความเฉลียวฉลาดและความกตัญญูของศิษย์

หลังจากนั้น หลวงปู่มั่น ก็เดินทางไปบ้านคำบาง บ้านเกิดเพื่อโปรดโยมมารดา ยิ่งความปลื้มปีติให้โยมมารดายิ่งนัก

หลวงปู่มั่น ได้เล่าเรื่องการเดินธุดงค์ไปตามที่ต่างๆ ทั้งในฝั่งลาวพม่า และตามป่าเขาในประเทศไทย ตลอดจนผลการปฏิบัติภาวนาให้โยมมารดาฟัง รวมทั้งเทศน์โปรดชี้แนะแนวทางปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์ ยิ่งความปลาบปลื้มและเลื่อมใสศรัทธาแก่โยมมารดายิ่งนัก

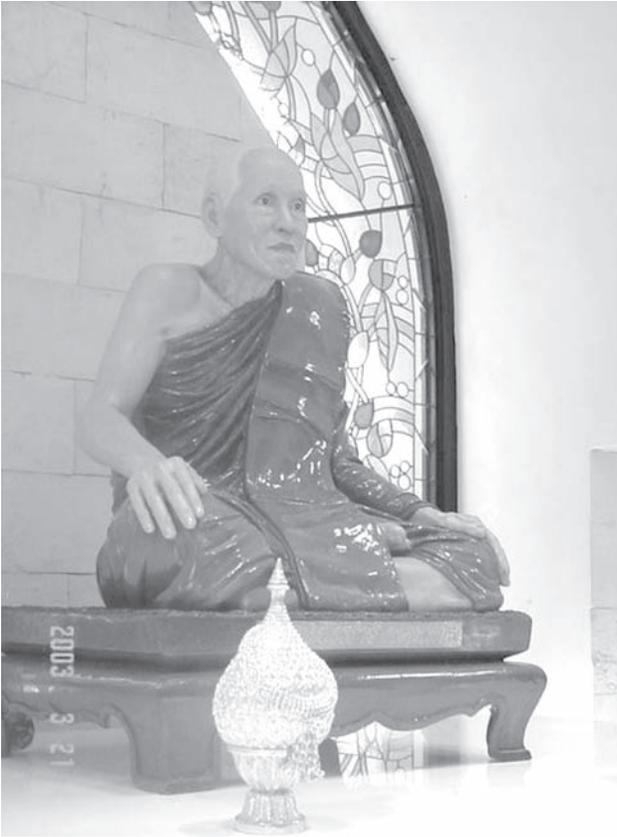
โยมมารดาของท่านเกิดความศรัทธาแรงกล้า จนได้ลาลูกหลานออกบวชซึ่งจนตลอดชีวิต โดยมี**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** เป็นผู้บวชให้ แต่ไม่มีหลักฐานชี้ชัดว่าท่านบวชที่ที่ไหนกันแน่ บางท่านบอกว่าท่านบวชที่บ้านคำบาง แล้วติดตามไปบำเพ็ญเพียรอยู่กับ**หลวงปู่ใหญ่** ที่ถ้ำภูผากูด และบางท่านก็บอกว่าท่านไปบวชที่**หลวงปู่ใหญ่**ที่ถ้ำภูผากูด

ผู้เขียนขอทิ้งประเด็นเรื่องสถานที่บวชชี่ของโยมแม่ของ**หลวงปู่มั่น**ไว้ แต่ชี้ให้ทราบว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ หลังจากได้ฟังเทศน์จากพระลูกชายคือ **หลวงปู่มั่น** แล้ว โยมแม่ก็ออกเดินทางติดตาม**หลวงปู่มั่น** ไปพักบำเพ็ญอยู่ที่**ถ้ำภูผากูด** โดยไปถึงที่หลัง**พระลูกชาย**

เท่าที่ผู้เขียนได้สืบค้นจากแหล่งต่างๆ พอจะชี้ชัดได้ว่า ก่อนเข้าพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๕๘ **แม่ชีจันทร์** โยมมารดาของ**หลวงปู่มั่น** ได้อุตสาห์เดินทางออกจากจังหวัดอุบลฯ ด้วยความล้มลุกคลุกคลานไปตามวิบากของคนแก่เฒ่า ติดตาม **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** พระลูกชาย มาจนถึง**ถ้ำจำปา** บน**ภูผากูด**

หลวงปู่ใหญ่ ได้กำหนดให้ โยมแม่**ชีจันทร์** พักอยู่ที่เื้องมผาแถบนั้น ซึ่งต่อมาเรียกว่า **ถ้ำแม่ขาว** เป็นที่ปฏิบัติธรรม

แม่ชีจันทร์ โยมมารดาของ**หลวงปู่มั่น** ท่านมีจิตใจที่มั่นคงเด็ดขาด แม้จะอยู่ในวัยสังขารร่วงโรยก็ตาม แต่จิตใจของท่านหาได้เสื่อมถอยไปตามสังขารไม่ กลับมีความแจ่มใสเบิกบานเป็นอย่างยิ่ง ถ้าแม้จิตใจไม่แน่วแน่จริงคงไม่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคนำพาสังขารของท่านผ่านป่าผ่านดง ที่เต็มไปด้วยสัตว์อันตรายต่างๆ จำพวกช้าง เสือ หมู ภู ตะขาบป่า มาได้แน่

ด้วยจิตใจที่แจ่มใส มั่นคง สงบเยือกเย็นนี้ เป็นผลดีในการ
ภาวนาของ**แม่ชีจันท์**เป็นอย่างมาก การปฏิบัติของท่านได้ผลเป็น
อย่างมาก

ท่านแม่ชีจันท์ ได้เร่งความเพียรเป็นยิ่งยวดไม่ว่าจะเป็น
กลางวันหรือกลางคืน อยู่ ณ ภูผากูดแห่งนี้ นับว่าเป็นवासนาของท่าน
แม่ชีจันท์ที่มี**ท่านหลวงปู่ใหญ่** กับ **หลวงปู่มั่น** จำพรรษาอยู่ที่เดียวกัน
ให้การแนะนำและอุบายธรรมที่ลึกลับพิเศษในพรรษานั้น

๖๖.

ถ้าจำปา ภูผากูด ในปัจจุบัน

ทราบแต่เพียงว่าหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล พักจำพรรษา
อยู่ที่ถ้ำภูผากูด อยู่นานถึง ๕ ปี แต่ไม่ทราบว่าเป็นปีใดถึงปีใดเป็น
การแน่นอน ที่ระบุชัดคือในพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๕๙ หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
กับ คุณแม่ชีจันทร์ โยมมารดาของท่านได้มาพักจำพรรษาอยู่ใน
สถานที่นี้ด้วย

ปัจจุบัน ถ้ำภูผากูด อยู่ในพื้นที่ตำบลหนองสูง อำเภอคำชะอี
จังหวัดมุกดาหาร

อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้เขียนถึงถ้ำภูผากูด ดังนี้

“ปัจจุบันภูผากูด เป็นภูเขาขนาดกลางลูกหนึ่งในหมู่เทือกเขา
แถบนี้ สามารถมองเห็นได้ชัดเจนจากในหมู่บ้าน ต.หนองสูง อ.คำชะอี
ตั้งอยู่ห่างไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ราว ๕ กม. เท่านั้น โดยแยก
เข้าทางบ้านคันแท ต.หนองสูง อ.คำชะอี

เดินลัดตัดทุ่งนาไปถึงเชิงเขา มีป่าโปร่งเป็นที่พักสงฆ์มีนามว่า
วัดถ้ำจำปากันตสีลาวาส

มองขึ้นไปตามไหล่เขาจะเห็นจุดที่เป็นเพิงผาที่อยู่สูงขึ้นไปพอประมาณ มีทางวกวนขึ้นไปถึงข้างบน ซึ่งมีลานตรงกลางโล่งๆ เป็นหลืบใต้ชะง่อนเพิงผา ถ่ายเทอากาศได้ดี มีชื่อเรียกว่า **ถ้ำจำปา** มีศาลาไม้ยกพื้นสูงเพียงเอวสร้างขึ้นใต้เพิงผานี้ชื่อ **ศาลาธรรมสภามังคลา**

ห่างออกไปทางขวามือ จะเป็นถ้ำลักษณะเดียวกันแต่เล็กกว่า เรียก **ถ้ำแม่ขาว** (แม่ขาว คือแม่ชี) ว่ากันว่าเป็นที่พักของ**แม่ชีจันทร์** ผู้เป็นมารดาของท่านหลวงปู่มั่นนั่นเอง

ส่วนถัดไปทางซ้ายมือ จะมี**พระพุทธรูปใหญ่ปูนปั้น**ประดิษฐานบนแท่นหินและปูนหันหลังพิงหน้าผา ต่ำลงมาตรงแท่นข้างซ้าย มี**รอยพระพุทธรูปจำลอง**อยู่ด้วย

เลยไปอีกเป็นเนินขวางทางเดิน ต้องปีนบันไดขึ้นไปใต้เพิงผา **เป็นที่นั่งภาวนาพิจารณาธรรม**

สภาพป่าเป็นป่าโปร่ง ไม่เป็นดงทึบมากนัก มีป่าไผ่ ไผ่เต็ง ไผ่รัง ไผ่แดง ไผ่มะค่า อยู่”

อาจารย์พิศิษฐ์ เขียนบรรยายต่อไปว่า

“ด้วยความรอบรู้ชำนาญชีวิตป่า **ท่านพระอาจารย์เสาร์** ได้หาสถานที่พอเหมาะสม ถ้ำที่พักก็อยู่ไม่สูงจนเกินไป ป่าก็โปร่งดี ไม่ทึบอับชื้น ข้างล่างมีลำธารน้ำไหลผ่าน

สมัยก่อนนั้น พ่อแม่ครูอาจารย์เล่าว่า แถวนี่เต็มไปด้วยเสียงสังเสียงหยอกล้อกันเพ่นพ่าน ทำให้พระเถรต้องหมั่นเร่งภาวนาจิตอย่างยิ่งยวด ซึ่งสถานที่แห่งนี้เองเป็นที่ที่**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ได้เลือกพำนักอยู่ท่ามกลางแมกไม้ สัตว์ป่า อย่างสงบยาวนานร่วม ๕ ปี”

๖๗.

หลวงปู่มั่นออกธุดงค์ต่อ

หลังจากที่ท่านแม่ชีจันทร์ โยมมารดาของหลวงปู่มั่น ได้บวชชีและมีที่พักบำเพ็ญเพียรที่ภูผากูด ภายในสำนักของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ก็ทำให้หลวงปู่มั่น มีความสบายใจหายห่วง โดยมั่นใจว่าโยมแม่ชีของท่านต้องพอใจในสำนักของพระอาจารย์ได้อย่างดีแน่

พอออกพรรษา ปี พ.ศ. ๒๔๕๙ แล้ว หลวงปู่มั่น พร้อมด้วยคณะก็กราบลาหลวงปู่ใหญ่ ออกธุดงค์ไปบอกรมเผยแผ่ธรรมปฏิบัติให้แก่ประชาชนตามสถานที่ต่างๆ ต่อไป

หลวงปู่มั่น และคณะได้ออกธุดงค์ไปเผยแผ่ธรรมะทางจังหวัดอุดรธานี จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๖๔ จึงย้อนกลับมาเยี่ยมแม่ชีมารดา และ พระอาจารย์ ที่ภูผากูด อีกครั้ง พอถึงฤดูเข้าพรรษาหลวงปู่มั่น และคณะได้พักจำพรรษาที่บ้านห้วยทราย ซึ่งอยู่ใกล้ๆ กับภูผากูด นั่นเอง

ดังนั้น เราจึงมั่นใจได้ว่า ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๕๙ - ๒๔๖๔ หลวงปู่ใหญ่ ท่านพักจำพรรษาอยู่ที่ภูผากูด แห่งนี้ ส่วนระหว่างช่วงออกพรรษาไม่มีการบันทึกว่าท่านออกธุดงค์ไปที่ใดบ้าง นอกจากปี พ.ศ. ๒๔๖๔ ท่านเดินทางไปนครพนม แล้วออกธุดงค์ไปฝั่งลาว แล้วกลับมาจำพรรษาที่ภูผากูดเหมือนเคย ดังเรื่องราวในตอนต่อไป

๖๘.

เยือนนครพนม แล้วรุดงค์ไปฝั่งลาว

ออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๕๖๔ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ออกเดินทางไปทางนครพนม ได้แวะเยี่ยมลูกศิษย์ของท่านคือ **เจ้าคุณปู่จันทร์ เขมियो** ที่สำนักวัดศรีเทพประดิษฐาราม บริเวณวัดยังมีสภาพเป็นป่าซึ่งเหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนา หลวงปู่ใหญ่ ได้พักที่วัดนั้นอยู่ระยะหนึ่ง ต่อจากนั้น หลวงปู่ใหญ่ ได้ออกรุดงค์ข้ามแม่น้ำโขงไปยังฝั่งประเทศลาว **เจ้าคุณปู่จันทร์ เขมियो** ได้ติดตามไปด้วย

คณะของหลวงปู่ใหญ่ ออกรุดงค์ไปทางเมืองท่าแขกซึ่งอยู่ตรงข้ามจังหวัดนครพนม แถบนั้นมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน มีถ้ำถ้ำน้ำร้อนผาอยู่มากมาย เหมาะที่จะบำเพ็ญเพียรเป็นอย่างดี

เมื่อ ๒๐ ปีก่อนนี้ หลวงปู่ใหญ่ ได้เคยพาหลวงปู่มนัฒมารุดงค์ในแถบถิ่นนี้ จนพากันล้มป่วยด้วยไข้มาเลเรียจนแทบจะเอาชีวิตไม่รอดมาแล้ว

มาครั้งนี้ หลวงปู่ใหญ่ ท่านค้ำและชานาญภูมิประเทศมากขึ้น จึงไม่ค่อยลำบากลำบากเหมือนกับครั้งแรก เมื่อท่านเดินรุดงค์ผ่านไปถึงหมู่บ้านใด ก็จะชี้แจงแสดงธรรมอบรมให้ชาวบ้านตั้งมั่นอยู่ในศีลทำ

และยึดพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งอาศัย รวมทั้งสอนให้รู้จักสวดมนต์ รู้จักภาวนา

การออกจุดงค์ของ**หลวงปู่ใหญ่** และคณะในครั้งนั้น ไม่มีบันทึกว่าท่านไปนานเท่าใด แต่พอประมาณได้ว่า เมื่อถึงฤดูกาลเข้าพรรษา ท่านกลับมาพักจำพรรษาที่**ภูผากูด** ซึ่งน่าจะเป็นพรรษาที่ ๕ ที่ท่านพำนักอยู่ ณ สถานที่นั้น

และในพรรษาเดียวกันนั้น **หลวงปู่มัน** ลูกศิษย์ของท่าน ได้พักจำพรรษาที่**บ้านห้วยทราย** ไม่ห่างไกลจาก**ภูผากูด** ไปมาหากันได้สะดวก

ทัศนียภาพแม่น้ำโขงและภูเขาเมืองท่าแขก ประเทศลาว

๖๗.

การธุดงค์และจำพรรษา ร่วมกับหลวงปู่มั่น

ท่านหลวงตาพระมหาบัว ญาณสมฺปนฺโน ได้พูดถึงความผูกพันระหว่างหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับศิษย์เอกของท่านคือ หลวงปู่มั่น ฎริตฺโต ดังนี้

“ท่านพระอาจารย์ทั้งสององค์นี้ (หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับ หลวงปู่มั่น) รักและเคารพกันมาก ในระยะต้น ไปที่ไหนท่านชอบไปด้วยกัน อยู่ด้วยกัน ทั้งในและนอกพรรษา

พอมาถึงวัยกลางผ่านไป เวลาพักจำพรรษามักแยกกันอยู่แต่ไม่ห่างไกลกันนัก พอไปมาหาสู่กันได้สะดวก มีน้อยครั้งที่จำพรรษาด้วยกัน ทั้งนี้อาจเกี่ยวกับบรรดาศิษย์ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีมากด้วยกัน และต่างก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นทุกที ถ้าจำพรรษาร่วมกันจะเป็นความลำบากในการจัดที่พักอาศัย จำต้องแยกกันอยู่เพื่อเบาภาระในการจัดที่พักอาศัยได้บ้าง

ทั้งสองพระอาจารย์ ขณะที่แยกกันอยู่จำพรรษา หรือนอกพรรษา รู้สึกคิดถึงกันมากและเป็นห่วงกันมาก เวลาที่มีพระที่เป็นลูกศิษย์ของแต่ละฝ่ายมารบมณัสการ จะมารบมณัสการท่านพระอาจารย์เสาร์

หรือมาราบทนมัสการ**ท่านพระอาจารย์มั่น** ต่างจะต้องถามถึงความสุขทุกข์ของกันและกันก่อนเรื่องอื่นๆ จากนั้นก็บอกกับพระที่มาราบทว่า “คิดถึงท่านพระอาจารย์...” และฝากความเคารพคิดถึงไปกับพระลูกศิษย์ที่มาราบทเยี่ยมตามสมควรแก่ “อาวุโสภันเต” ทุกๆ ครั้งพระมาราบทพระอาจารย์ทั้งสองแต่ละองค์

ท่านมีความเคารพในคุณธรรมของกันและกันมาก ไม่ว่าจะอยู่ไกลหรืออยู่ใกล้ เวลาพระอาจารย์ทั้งสอง องค์ใดองค์หนึ่งพูดปรารภถึงกันและกันให้บรรดาลูกศิษย์ฟัง จะมีแต่คำที่เต็มไปด้วยความเคารพและความยกยอสรรเสริญโดยถ่ายเดียว ไม่เคยมีแม้คำเชิงตำหนิแฝงขึ้นมาบ้างเลย”

หลวงปู่มั่น เล่าให้**ท่านหลวงตาพระมหาบัว** ฟังอีกตอนหนึ่งว่า เวลาท่านออกเที่ยวรุดงค์กรรมฐานทางภาคอีสาน ตามจังหวัดต่างๆ ในระยะต้นวัย ท่านมักจะไปกับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**เสมอ แม้ความรู้ทางภายในจะมีแตกต่างกันบ้างตามนิสัย แต่ก็ชอบไปด้วยกัน

ท่านหลวงตา ได้ถ่ายทอดคำบอกเล่าของ**หลวงปู่มั่น** ว่า “สำหรับ**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ท่านเป็นคนไม่ชอบพูดไม่ชอบเทศน์ ไม่ชอบมีความรู้แปลกๆ ต่างๆ กวบนใจเหมือน**ท่านพระอาจารย์มั่น**

เวลาจำเป็นต้องเทศน์ ท่าน (หลวงปู่ใหญ่เสาร์) ก็เทศน์เพียงประโยคหนึ่งหรือสองเท่านั้น แล้วก็ถึงธรรมาสันไปเสีย ประโยคธรรมที่ท่านเทศน์ซึ่งพอจับใจความได้ว่า “ให้พากันละบาป และบำเพ็ญบุญอย่าให้เสียชีวิตลมหายใจไปเปล่าที่ได้มีวาสนามาเกิดเป็นมนุษย์” และ “เราเกิดเป็นมนุษย์ มีความสูงศักดิ์มาก แต่อย่านำเรื่องของสัตว์มาประพฤติ มนุษย์ของเราจะต่ำลงกว่าสัตว์ และจะเร็วกว่าสัตว์อีกมาก

เวลาตกรก จะตกหลุมที่ร้อนกว่าสัตว์มากมาย อย่าพากันทำ” แล้วก็
ลงกรรมาสน์ไปกุฎิโดยไม่สนใจกับใครต่อไปอีก

ปกตินิสัยของท่าน (หลวงปู่ใหญ่) เป็นคนไม่ชอบพูด พูดน้อย
ที่สุด ทั้งวันไม่พูดอะไรกับใครเกิน ๒ - ๓ ประโยค เวลานั้นก็ทนทาน
นั่งอยู่ได้เป็นเวลาหลายๆ ชั่วโมง เดินก็ทำนองเดียวกัน แต่ลักษณะ
ท่าทางของท่านมีความสง่าผ่าเผยน่าเคารพเลื่อมใสมาก มองเห็นท่าน
แล้วเย็นตาเย็นใจไปหลายวัน ประชาชนและพระเถระเคารพเลื่อมใส
ท่านมาก ท่านมีลูกศิษย์มากมายเหมือน**ท่านพระอาจารย์มั่น”**

๗๐.

หลวงปู่สิงห์ ตามมาที่ภูผากูด

หลวงปู่สิงห์ ขนุตยาคโม เป็นศิษย์เอกของหลวงปู่มั่น ฐิริทุดโต มีบทบาทมากในการเผยแพร่ธรรมะสายวิปัสสนากรรมฐาน และบริหารหมู่สงฆ์แทนหลวงปู่มั่น ในช่วงที่หลวงปู่มั่น ไปพำนักอยู่ทางภาคเหนือ ๑๒ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑ - ๒๔๘๒

ระหว่างที่ หลวงปู่มั่น เดินทางจากอุบลราชธานี มาตามหาหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ที่ภูผากูด ในปี พ.ศ. ๒๔๕๙ นั้น หลวงปู่สิงห์ ขนุตยาคโม ก็ได้ออกติดตามหลวงปู่มั่นมาติดๆ แต่พอจวนจะถึงภูผากูด ก็เกิดมีอันล้มเจ็บไข้เสียก่อน จึงได้กลับไปพักรักษาตัวที่เมืองอุบลฯ เมื่อไข้หายดีแล้ว จึงได้ออกติดตามพระอาจารย์ของท่านคือหลวงปู่มั่น มาอีกครั้ง จนมาทันกันที่ภูผากูด และหลังจากนั้นก็ได้ออกปฏิบัติธรรมติดตามหลวงปู่มั่นไปหลายแห่งในภาคอีสาน

กลุ่มพระกรรมฐานที่ออกปฏิบัติธรรมและเผยแพร่ธรรมในสมัยเริ่มแรกนั้นมี ๓ กลุ่มใหญ่ คือ กลุ่มของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล กลุ่มของหลวงปู่มั่น ฐิริทุดโต กับกลุ่มของหลวงปู่สิงห์ ขนุตยาคโม แต่ละกลุ่มมีพระเณรติดตามเป็นจำนวนมาก

พระญาณวิศิษฐ์สมิทธีวราจารย์
(พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาโม)

พระราชนิเวศรังสีคัมภีร์ปัญญาวิศิษฐ์
(พระอาจารย์เทศก์ เทศร์ลี)

เกี่ยวกับการเดินทางของหลวงปู่สิงห์ ขนดะยาโม ในครั้งนั้น
ปรากฏในบันทึกของหลวงปู่เทศก์ เทศร์ลี ดังนี้

“เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๙ พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาโม กับพระอาจารย์คำ
ได้เดินรุกขมูลไปถึงบ้านนาสีดา (บ้านเกิดของหลวงปู่เทศก์)... เรากับ
บิดาของเราได้ปฏิบัติท่านด้วยความเคารพเลื่อมใสเป็นอย่างดียิ่ง...”

ตอนนั้นหลวงปู่เทศก์ ยังเป็นฆราวาสอายุเพียง ๑๔ ปี ท่านบันทึก
ไว้ว่า “หลวงปู่สิงห์ มีไข้ป่ากำเริบอยู่ตลอดเวลา หลังวันออกพรรษา
ปีนั้นแล้ว หลวงปู่สิงห์ ได้เดินทางกลับไปจังหวัดอุบลราชธานี โดยที่
หลวงปู่เทศก์ ได้ติดตามไปด้วย ต่อมาก็ได้บรรพชาเป็นสามเณร แล้ว
อยู่เรียนต่อ จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๔๖๓ หลวงปู่สิงห์ ก็ออกเที่ยวรุก
ขมูลกลับมาจังหวัดนครพนม - สกลนคร เพื่อติดตามหลวงปู่มั่น ต่อไป”

๗๑.

ธุดงค์มาทางสกลนคร

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๕ หลวงปู่ทั้งสององค์ คือ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล และหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต พร้อมพระเถรกลุ่มใหญ่ ได้ธุดงค์มาพักที่ป่าริมหนองน้ำบาก ใกล้บ้านหนองลาด ต.หนองลาด อ.วาริชภูมิ จ.สกลนคร

จากการเสาะหาข้อมูลของ อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้เขียนไว้ว่า “...เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๕ และหลังจากนั้นในพรตอีก ๒ ปี ต่อมา สันนิษฐานว่าท่านพระอาจารย์เสาร์ ได้พำนักจำพรรษาอยู่ที่นั่น ส่วนท่านหลวงปู่มั่น ได้ไปจำพรรษาที่วัดมหาชัย หนองบัวลำภู อ.หนองบัวลำภู (ปัจจุบันเป็น จ.หนองบัวลำภู) และวัดป่าสาราวรี บ้านคือ อ.บ้านผือ จ.อุดรธานี ตามลำดับ”

ตรงบริเวณที่คณะของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ พักจำพรรษาคือ ชายป่าริมหนองน้ำบาก ทางตะวันตกท้ายบ้านหนองลาด นั้น ต่อมาได้กลายเป็นวัด เรียกว่า วัดป่าหนองบาก

ต่อมาภายหลัง เมื่อการศึกษาได้ขยายตัวเข้ามาถึง ชาวบ้านจึงพร้อมใจกันใช้สถานที่วัดนั้นสร้างเป็นโรงเรียนประชาบาลขึ้น ซึ่งก็คือ โรงเรียนบ้านหนองลาดวิทยาคาร ในปัจจุบัน

ส่วน **วัดป่าหนองบาก** เดิม ได้ขยับออกไปสร้างใหม่ในป่าทางทิศเหนือ ห่างจากที่เดิมราว ๒ กม. ให้ชื่อว่า **วัดป่าราษฎร์สามัคคี** มี **พระอาจารย์บุญธรรม ปณณาสโร** เป็นเจ้าอาวาส ได้พัฒนาขึ้นมาจนเจริญรุ่งเรืองถึงปัจจุบัน (ในปี พ.ศ. ๒๕๔๒ มี **หลวงปู่ประดิษฐ์ จานวโร** อายุ ๗๒ ปี เป็นเจ้าอาวาส)

หลวงพ่อวิริยงค์ สิรินุโร ได้บันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นที่บ้านหนองลาด ในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ตามคำบอกเล่าของ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ดังนี้ :-

ท่านอาจารย์เสาร์ และ**ท่านอาจารย์มั่น** พร้อมด้วยศิษย์ของท่านอาจารย์ทั้ง ๒ รุ่นแรก และผู้เข้ามาฝึกหัดใหม่รวมกันจำนวนมาก จำพรรษาอยู่ที่เสนาสนะป่า **บ้านหนองลาด** (ปัจจุบันเป็นโรงเรียนประชาบาล)...นับเป็นเวลา ๗ ปี ที่**ท่านอาจารย์มั่น**ได้เริ่มแนะนำการปฏิบัติธรรมที่ง่าย ๆ และได้ผลจริงจริงจังจนถึงปีนี้ และได้มีผู้ที่ได้รับธรรม **ชั้นสูง**จากท่าน จนสามารถสอนธรรมกรรมฐานแทนท่านได้ก็มากองค์

มาในปีนี้ **ท่านอาจารย์ใหญ่ทั้งสอง** ใครจะได้ปรับปรุงแผนการให้ได้ผลดีขึ้นทั้งฝ่ายบรรชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ จึงได้มีการรวมประชุมบรรดาสาธุศิษย์ทั้งหลายให้มาจำพรรษา ณ ที่นี้

แม้**ท่านอาจารย์ทั้งสอง** จะได้ปรึกษาหารือเกี่ยวกับธรรมปฏิบัติเป็นประจำก็ตาม แต่**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ได้มอบให้**ท่านอาจารย์มั่น** เป็นผู้วางแผนงาน ตลอดถึงแนะนำธรรมปฏิบัติเพื่อให้พระทุกองค์ได้ยึดเป็นแนวการปฏิบัติให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ทางฝ่ายบรรชิต (นักบวช) **ท่านอาจารย์มั่น**ได้ยืนยันถึงการที่**ได้ปฏิบัติมาและแนะนำมาก่อนแล้วนั้น** เป็นทางดำเนินถูกต้องแล้ว ว่าแต่

ใครๆ อย่ไปแหวกแนวเข้าก็แล้วกัน เพราะเมื่อดำเนินมาเป็นเวลา ๗ ปีนี้ เกิดผลสมความตั้งใจแล้ว คือการปฏิบัติตามอริยสังขาร โดยเฉพาะ **ท่านย้ำถึงการพิจารณาภายในเป็นหลักประกันที่สำคัญยิ่ง**

ท่านได้ยกตัวอย่างมากมาย นับแต่พระบรมศาสดา และพระสาวกทั้งหลาย **ซึ่งผู้ที่ผ่านเข้าสู่อริยสังขารนั้น จะไม่พิจารณาภายในไม่มีเลย** ข้อนี้ท่านยืนยันอย่างแน่วแน่

การที่ท่านย้ำลงในข้อการพิจารณาโดยอุบายต่างๆ นั้น เพราะกลัวศิษย์จะพากันเข้าใจผิดว่าเป็นการพิจารณาที่ไม่ถูกต้อง อาจจะเข้าใจไขว้เขว แล้วจะเป็นการเสียผลเป็นอย่างยิ่ง

ทั้ง**ท่านอาจารย์มั่น** ได้วิตกว่า กลัวผู้ที่ไม่เข้าใจโดยละเอียด ต้องแท้จะพากันเขวหนทาง และพาให้หมู่คณะที่อยู่เ็นปกครองเขวหนทางตามไปด้วย เพราะท่านได้นิมิตภายในสมาธิของท่าน ณ ค่ำคืนวันหนึ่ง ว่า

“ขณะนั้นเป็นเวลาเช้า เราได้พบพระภิกษุสามเณรเป็นจำนวนมาก เข้าไปบิณฑบาตในละแวกบ้าน ในนิมิตนั้นเป็นที่น่าประหลาดใจ คือพระภิกษุสามเณรที่เดินตามเรามาดีๆ ก็เกิดมีพวกหนึ่งแซงซ้ายบ้างแซงขวาบ้าง ขึ้นหน้าเราไป บางพวกก็เลยเดินออกไปนอกทางเสีย และก็มีอีกพวกหนึ่งที่เดินตามเราไป”

การนิมิตเช่นนี้ ท่านได้เล่าให้ศิษย์ในที่นั้นฟัง พร้อมทั้งอธิบายว่า **ที่มีพวกภิกษุสามเณรแซงท่านขึ้นไปข้างหน้า** คือ บางพวกจะพากันอวดตัวว่าเก่งว่าดี แล้วก็จะละจากข้อปฏิบัติที่เราได้พาดำเนิน ครั้นแล้วก็จะเกิดความเสื่อมเสีย ไม่ได้ผลตามที่ได้เคยได้ผลมาแล้ว ซึ่งเขาเหล่านั้นก็จะมาอ้างว่าเป็นศิษย์ของพระอาจารย์เสาร์ เป็นศิษย์ของ

พระอาจารย์มั่น แต่ที่ไหนได้ พวกนี้หลีกเลี่ยงการปฏิบัติต่างๆ ที่เรากำหนดไว้ ที่สุดแม้แต่สิ่งเล็กๆ น้อยๆ เช่น สี่จิวร เป็นต้น การจะปฏิบัติเพื่อการพิจารณาภายในนั้นเนื่องด้วยอริยสังขารม ก็ยิ่งห่างไกล

จำพวกหนึ่งเดินออกนอกทาง คือจำพวกนี้ เพียงแต่ได้ยินกิตติศัพท์เราแล้ว ก็อ้างว่าเป็นศิษย์ของท่านอาจารย์เสาร์ของท่านอาจารย์มั่น บางทีจะยังไม่เคยเห็นหน้าเราด้วยซ้ำ และก็หาได้รู้อุบายแยบคายในการปฏิบัติแต่อย่างใดไม่ หรือพวกที่เคยอยู่กับเรามา แต่เมื่ออยู่กับเราก็เคร่งครัดเพราะกลัว แต่พอออกจากเราไปแล้ว ก็ไม่นำพาในข้อธรรมและการปฏิบัติของเรา เพียงแต่มีชื่อว่าเป็นศิษย์ของท่านอาจารย์เสาร์ ของท่านอาจารย์มั่น เท่านั้น **แต่ไม่มีข้อปฏิบัติอันใดที่จะถือได้ว่าเป็นแนวทาง เป็นตัวอย่าง อันนำมาจากเราเลย**

จำพวกหนึ่งที่เดินตามหลังเราไปนั้น จำพวกนี้เป็นผู้ดำเนินตามคำแนะนำของเรา ทั้งภายนอกและภายใน เป็นผู้ใคร่ต่อธรรม ต้องการพ้นทุกข์ในวัฏสงสาร พยายามศึกษาหาความรู้ทุกๆ ประการที่มีความสนใจ ต่อหน้าหรือลับหลังก็เหมือนกัน รับข้อปฏิบัติแม้เล็กน้อยรักษาไว้ด้วยชีวิตจิตใจ เพราะจำพวกนี้ได้รับผลแห่งการปฏิบัติมากกับเราแล้วเกิดผลอันละเอียดอ่อนจากข้อวัตรปฏิบัติเหล่านี้ ก็เป็นที่แน่นอนว่าจะแปรผันเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้

พวกที่ออกนอกกลุ่มนอกทางนั้นคือ เขาเหล่านั้นไม่ได้รับผลอย่างจริงจังจากการปฏิบัติอยู่กับเรา เพราะเหตุที่ไม่ได้ผลจริงนั่นเอง ทำให้เกิดความลังเลสงสัยไม่แน่ใจ

แต่พวกที่เดินตามเราย่อมได้รับความเจริญ

การที่**หลวงปู่มั่น** ได้เล่าถึงเหตุการณ์ในอนาคตของศิษย์ของท่าน เพื่อเตือนสติให้พระเถรรุ่นหลังให้ระลึกถึงความที่**ธรรมปฏิบัติที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น** ได้ลงทุนลงแรงพากเพียรพยายามทำตาม

คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จนบังเกิดผลดีมหาศาล จะพึงอยู่ได้นาน เพียงใดนั้น ก็แล้วแต่ศิษย์ทั้งหลายจะพากันมีสติปัญญาหรือพากเพียรให้เกิดผลจริงจัง จะรักษาการปฏิบัติเหล่านี้ได้ **ถ้าใครจักพึงกล่าวว่า เป็นศิษย์ของท่านอาจารย์เสาร์ของท่านอาจารย์มั่น เขาก็จะได้รับการไว้ซึ่งข้อวัตรปฏิบัติของอาจารย์เสาร์ อาจารย์มั่น ผลที่ได้ก็จะดีสมจริง**

ที่กล่าวนี้เป็นการสอนแนวทางปฏิบัติสำหรับพระเถระ

สำหรับแนวทางปฏิบัติทางด้านฆราวาสนั้น ท่านเน้นหนักเรื่อง การเชื่อ เพราะปรากฏว่าพุทธบริษัทบางพวก พากันไปนิยมนับถือในสิ่งที่มีผิดเสียมาก เช่น นับถือภูตผีปีศาจ นับถือศาลเจ้า นับถือการเข้าทรง นับถือเทพเจ้าต่างๆ นับถือศาลพระภูมิ นับถือต้นไม้ใหญ่ ถืออารามเก่าแก่ ถือภูเขาเลากา เป็นต้น **การนับถือสิ่งเหล่านั้นผิดจากคำสอนของพระพุทธเจ้าโดยแท้**

เป็นการนับถือที่มงาย ผู้ที่เป็นพุทธบริษัทไม่ควรที่จะนับถือสิ่งเหล่านี้ **เมื่อถือสิ่งเหล่านี้เข้าก็เท่ากับการอ่อนการศึกษา หรือขาดปัญญาในทางพระพุทธศาสนา** ทั้งๆ ที่เขาเหล่านั้นได้ปฏิญาณตนว่าได้ถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นที่พึ่งแล้ว กลับมีจิตใจกลับกลอก หลอกหลวงตนเองไม่นับถือจริง เพราะถ้านับถือจริง ก็ต้องไม่นับถือสิ่งมงายที่พระพุทธองค์ทรงตำหนิแล้ว

ดังนั้น จึงปรากฏในภายหลังว่า ภิกษุผู้เป็นชั้นหัวหน้า ผู้ที่ได้รับการอบรมจากหลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น แล้ว จะต้องรู้จักวิธีการแก้ไขผู้ นับถือผิดเกี่ยวกับภูตผีปีศาจ หรือสิ่งต่างๆ ดังกล่าว ได้ทุกองค์ ถ้าแก้สิ่งมงายเหล่านี้ไม่เป็น หรือพลอยนับถือสิ่งผิดๆ ไปกับเขาด้วย **ก็รู้ได้ทันทีว่าไม่ใช่ศิษย์หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ไม่ใช่ศิษย์หลวงปู่มั่น แน่แน่นอน**

เพราะว่าการแก้เรื่องภูตผีปีศาจเหล่านี้เป็นเรื่องใหญ่ เนื่องจาก การนับถือสิ่งเหล่านี้ฝังอยู่ในสันดานมานานแล้วและสถานที่อันถือว่าเป็น เทวสถานหรือภูตผีอยู่ชาวบ้านก็ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ นอกจาก พากันเช่นไหว้ กราบไหว้แล้ว ยังพากันหวาดกลัว ไม่กล้าถ่ายถอน หรือกำจัดออกไป

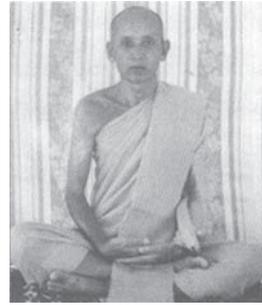
หลวงปู่มั่น ได้แนะนำวิธีการจัดการเกี่ยวกับการถอนสิ่งที่ ชาวบ้านถือว่าศักดิ์สิทธิ์เหล่านี้ และวิธีการแนะนำอุบายต่างๆ ให้กับ ประชาชนเลิกเชื่อในเรื่องงมงายเหล่านั้น

เมื่อท่านแนะนำวิธีแล้วท่านจะใช้ให้ศิษย์ไปทดลองปฏิบัติงานจริง จนถึงผลงานที่ท่านเหล่านั้นไปปฏิบัติ

หลวงปู่มั่น อธิบายว่า อันที่จริงการนับถืองมงายนี้ เกิดจาก การไม่เข้าใจต่อแก่นแท้ในพระพุทธศาสนา หรือขาดการศึกษาที่แท้จริงใน พระพุทธศาสนานั้นเอง ยิ่งชาวชนบทห่างไกลความเจริญแล้วก็ยังมี แต่ความเชื่อกับสิ่งงมงายเหล่านี้ยังเป็นล่ำเป็นสัน จึงเป็นสิ่งที่แยกาก ถอนยากทีเดียว

ไม่ต้องพูดถึงชาวชนบทจะพากันงมงายหรือก แม้แต่ชาวเมือง หลวงอย่างในกรุงเทพฯ ก็ตาม ยังพากันหลงงมงายในสิ่งเหล่านั้นมาก เช่น ครั้ฐาเจ้าพ่ออัน เจ้าพ่อนี้ บางแห่งพากันสร้างเป็นเทวสถาน แล้ว พากันกราบไหว้บูชาถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ไปก็มีมากมาย

ในเรื่องเหล่านั้น พระเถระบางองค์ถือว่าไม่สำคัญ แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านถือว่าเป็นเรื่องสำคัญลำดับแรกสำหรับผู้นับถือพระพุทธ ศาสนาเลยทีเดียว เพราะการจะเข้าถึงซึ่งความบริสุทธิ์ ถึงความเป็น พระอริยะในขั้นแรก คือ **พระโสดาบัน** ก็จะต้องแก้ไขความเชื่อถือ

พระอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญปาโล พระอาจารย์เทศก์ เทสรํสี

ม गयाเหล่านี้ในตนเองให้หมดไป ไม่เช่นนั้นจะเข้าไม่ถึงสังขารมของ
พระพุทธรเจ้าได้เลย

**เพราะหลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านต้องการสอนคนให้
พ้นทุกข์จริงๆ สอนคนให้เป็นอริยะกันจริงๆ จึงให้เลิกเชื่อสิ่งม गयाเหล่านี้
นี้โดยสิ้นเชิง เดินตามรอยบาทพระบรมศาสดาอย่างแท้จริง ไม่มีสิ่งอื่น
มาแอบแฝงแปลกปลอม**

ในปีที่จำพรรษาที่บ้านลาดนี้ **หลวงปู่ทั้งสององค์** ได้แนะนำแก่
พระภิกษุที่ถือได้ว่าเป็นศิษย์ชั้นหัวหน้าแทบทั้งนั้น จึงปรากฏว่า
หลังจากที่**หลวงปู่มั่น** ได้ปลีกจากหมู่คณะ ออกธุดงค์ไปเชียงใหม่ และ
มอบศิษย์ทั้งหลายให้แก่ **หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม** บรรดาศิษย์
เหล่านั้นซึ่งล้วนแต่เป็นศิษย์ชั้นหัวหน้า ก็เป็นกำลังให้**หลวงปู่สิงห์** ใน
การปราบความเชื่อเรื่องการนับถือภูตผีได้เป็นอย่างดี ประชาชนพากัน
เลิกถือผี หันมาถือพระไตรสรณาคมน์ มีการไหว้พระสวดมนต์ รักษาศีล
เจริญเมตตาภาวนา กันอย่างได้ผล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแถบ
จังหวัดอุบลฯ อุตร ขอนแก่น กาฬสินธุ์ ร้อยเอ็ด มหาสารคาม นครราชสีมา
ฯลฯ ตามที่คณาจารย์เหล่านั้นไปผ่านไปเผยแพร่วรรณปฏิบัติ
ซึ่งชาวชนบทไม่เคยได้รับทราบคำสอนเช่นนี้มาก่อนเลย

๗๒.

จำพรรษาที่บ้านคือ อ.บ้านฝื่อ อุดรธานี

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ สันนิษฐานว่า หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล พักจำพรรษาพร้อมกับหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ที่เสนาสนะป่าบ้านค้อ อำเภอบ้านฝื่อ จังหวัดอุดรธานี

จากหนังสือ **อัตตโนประวัติพระราชนิโรธรังสี** (เทศก์ เทสรังสี) ได้บันทึกเหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ว่า “...ท่านอาจารย์สิงห์ ได้พาพวกเรา (หลวงปู่เทศก์) ออกเดินทางไปในมัสการท่านอาจารย์มั่น ที่บ้านค้อ อ.บ้านฝื่อ ขณะนั้นพระอาจารย์เสาร์ ก็อยู่พร้อม เป็นอันว่าเราได้พบท่านอาจารย์ทั้งสอง และได้กราบนมัสการท่านเป็นครั้งแรกในชีวิต...”

ขณะนั้นหลวงปู่เทศก์ เทสรังสี เพิ่งอุปสมบทได้เป็นพรรษาแรก และอยู่จำพรรษาที่วัดสุทัศน์ ในเมืองอุบลฯ แล้วได้ออกชุดงค์ติดตามมากับคณะของหลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม พระอาจารย์องค์แรกของท่าน

ในประวัติของหลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ หลังจากท่านเดินชุดงค์ไปทางฝั่งประเทศลาวกับหลวงปู่ดี้อ จลธมฺโม แล้วก็แยกทางกัน โดยหลวงปู่ดี้อ ชุดงค์เลียบฝั่งขึ้นไปทางเวียงจันทน์แต่ลำพัง ส่วน

หลวงปู่แหวน ได้ย้อนกลับข้ามโขงมาฝั่งไทย เพื่อมุ่งแสวงหา**หลวงปู่มั่น** พระอาจารย์ใหญ่ และทราบที่ท่านพักอยู่ที่**ดงมะไฟ บ้านค้อ** อำเภอ บ้านฝ้อ จังหวัดอุบลราชธานี จึงได้เข้าไปกราบถวายตัวเป็นลูกศิษย์ (คนละนิกาย)

ประโยคแรกที่**หลวงปู่มั่น** ทักถาม คือ “มาจากไหน” เมื่อเรียน ท่านว่า “มาจากอุบลฯ ครับ” (หลวงปู่แหวน เป็นชาวจังหวัดเลย แต่ไป บวชเรียนด้านปริยัติที่จังหวัดอุบลฯ)

หลวงปู่มั่น กล่าวเป็นประโยคที่สอง ซึ่งหมายถึงท่านลงมือ ให้การสอนทันทีว่า “เออ ! ต่อบ้านนี้ภาวนา ความรู้ที่เรียนมาให้เอาใส่ตัวไว้ก่อน”

คำพูดของพระอาจารย์ใหญ่เพียงสั้นๆ แค่นี้ ช่างมีความหมาย ต่อ**หลวงปู่แหวน**มากมายเหลือเกิน เพราะเป็นความต้องการของท่านจริงๆ ท่านสุดแสนจะดีใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่ได้ยินคำว่า “ต่อบ้านนี้ ให้ภาวนา” เท่ากับความตั้งใจของท่านได้บรรลุตามความประสงค์โดย ไม่ต้องเอ่ยปากขอแต่ประการใด...

บ้านค้อ อ.บ้านฝ้อ จ.อุบลราชธานี

๗๓.

จำพรรษา ที่พระบาทบัวบก

ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ สันนิษฐานได้ว่า หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล และคณะ มาพำนักที่พระบาทบัวบก อำเภอบ้านฝ้อ จังหวัดอุดรธานี แต่ไม่มีการยืนยันว่าท่านจำพรรษาอยู่ที่นั่นหรือไม่ (แน่ใจว่าไม่ได้จำพรรษาคงต่อไป)

ในหนังสือ จนุทสาโรบูชา ประวัติของ หลวงปู่หลุย จนุทสาโร เขียนโดย คุณหญิงสุรีพันธุ์ มณีวัต ภายใต้หัวข้อว่า ... (พ.ศ. ๒๕๖๗) พบท่านพระอาจารย์เสาร์ และท่านพระอาจารย์มั่น มีข้อความดังนี้ :-

“ท่าน (หลวงปู่หลุย) ได้อยู่กับพระอุปัชฌาย์พอสมควร แล้วก็ ได้เดินทางจากจังหวัดเลยกลับไปอยู่กับท่านพระอาจารย์บุญ (พระกรรมวาจาจารย์ของหลวงปู่หลุย กับ หลวงปู่ขาว ซึ่งทำญัตติกรรมพร้อมกัน) ที่อำเภอหนองวัวซออีก และได้ติดตามท่านพระอาจารย์บุญไปยังวัดพระบาทบัวบก ณ ที่นี้เองที่หลวงปู่ (หลุย) ได้พบกับ ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล และได้อยู่ปฏิบัติรับฟังโอวาทจาก ท่านพระอาจารย์เสาร์ โดยมีท่านพระอาจารย์บุญ เป็นพระพี่เลี้ยงผู้ชี้แนะในข้อที่ท่านไม่เข้าใจอีกชั้นหนึ่งด้วย”

หลวงปู่หลุย จันทสาโร

ในหนังสือเล่มเดียวกัน มีต่อไปว่า “จากนั้นท่านพระอาจารย์บุญก็ได้พาหมู่คณะศิษย์ พร้อมด้วยหลวงปู่ (หลุย) ไปกราบนมัสการท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตตมหาเถระ ที่ทำบ่อ อำเภอสรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย (ปัจจุบันทำบ่อเป็นอำเภอ)

คณะท่านพระอาจารย์บุญ ได้ได้อยู่อบรมรับฟังโอวาทและฝึกปฏิบัติจากท่านพระอาจารย์มั่น จนกระทั่งจวนเข้าพรรษาจึงได้พากันกลับมาจำพรรษาที่วัดพระบาทบัวบก”

หมายเหตุ: ท่านพระอาจารย์บุญ เป็นพระกรรมวาจาจารย์ของหลวงปู่หลุย จันทสาโร กับหลวงปู่ขาว อนาลโย คราวญัตติกรรมพร้อมกันเมื่อ ปี พ.ศ.๒๔๖๘ โดยหลวงปู่หลุย เป็นนาคชวา หลวงปู่ขาว เป็นนาคซ้าย หลวงปู่มั่น เคยทำนายไว้ว่า หลวงปู่บุญ ปรณภวภูมโธ จะอายุไม่เกิน เพราะท่านไม่ชอบเดินจงกรม ซึ่งก็เป็นจริง ท่านมรณภาพเมื่ออายุเพียง ๔๔ ปี ทั้งที่ท่านั่งสมาธิดีมาก และจิตใสมาก

วัดพระงาม อ.ท่าบ่อ หนองคาย

จากการสอบค้นของอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ บอกว่าในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ เป็นพรรษาที่ ๔๔ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พร้อมพระเถรลูกศิษย์ที่ติดตามได้จุดดงค์ประกาศธรรมเข้าเขตจังหวัดหนองคาย

ในข้อมูลบอกต่อไปว่า หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้พักจำพรรษาที่ วัดราช ใกล้บ้านน้ำโขง อำเภอท่าบ่อ ส่วนหลวงปู่มั่นไปพำนักที่ (ไม่ได้บอกว่าจำพรรษา) เสนาสนะป่าในอำเภอท่าบ่อ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นวัด ชื่อ วัดอรัญญวาสี ขณะเดียวกันพระกรรมฐานกลุ่มของหลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม กับ หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล ยังคงจำพรรษาอยู่ที่เดิม ที่บ้านหนองลาด บ้านปลาไหล อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

ที่วัดราช อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ที่หลวงปู่ใหญ่ และสาธุศิษย์ พักจำพรรษาอยู่นี้ เป็นวัดเก่ามีพระพุทธรูปเก่าสมัยเวียงจันทน์ อยู่ซึ่งได้ชำรุดทรุดโทรมมาก

ในบันทึกได้บอกว่า หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับหลวงปู่มั่น ทั้งสององค์ได้ช่วยกันบูรณะให้สวยงามดังเดิม เมื่อชาวบ้านชาวเมืองได้ไปเห็น

เข้า ต่างก็กล่าวชมว่า **งามแท้** ภายหลังจึงพากันเรียกชื่อวัดนี้ว่า **วัดพระงาม** และพระพุทธรูปองค์นี้ก็ได้ประดิษฐานเป็นพระประธานในพระอุโบสถของวัดมาจนทุกวันนี้

ข้อเขียนของ**อาจารย์พิศิษฐ์** มีว่า “ที่ท่าบ่อนี้เป็นสถานที่เหมาะสำหรับบำเพ็ญสมณธรรมยิ่งอีกที่หนึ่งของพระเถระทั้งหลายที่น้อมตัวเข้าเป็นศิษย์สายธรรม อาทิเช่น **พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาโคม** **พระอาจารย์สุวรรณ สุจิณฺโณ** **พระอาจารย์มหาปิ่น ปณฺญาพล** **พระอาจารย์เทศก์ เทศร์สี** **พระอาจารย์อ่อน ภาณสิริ** **พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร** **พระอาจารย์อุ้น ธมฺมธโร** **พระอาจารย์กู่ ธมฺมทินฺโน** **พระอาจารย์กว่า สุมโน** ฯลฯ ท่านเหล่านี้มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะอยู่ปฏิบัติตามแนวทางสายธรรมที่ได้รับฟังโอวาทมาอย่างเอาชีวิตเป็นเดิมพัน ซึ่งต่างองค์ต่างได้รับผลทางใจเป็นอย่างสูง ตามภูมิจิตภูมิธรรมของแต่ละองค์”

เมื่อประมวลจากหลักฐานเอกสารจากแหล่งต่างๆ ผู้เขียน (ปฐมนิกมานนท์) เชื่อว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และคณะศิษย์ ได้อยู่จำพรรษาที่**วัดพระงาม**แห่งนี้นาน ๒ พรรษา คือในปี พ.ศ. ๒๔๖๗ - ๒๔๖๘ เป็นพรรษาที่ ๔๔ และ ๔๕ ของท่าน

ทั้งหมดนี้เขียนตามหลักฐานเอกสาร ตัวผู้เขียนเองยังไม่เคยไปที่**วัดพระงาม** แห่งนี้

อนึ่ง ช่วงที่**หลวงปู่ใหญ่** พักอยู่ที่**วัดพระงาม** แห่งนี้ได้มีเหตุการณ์สูญเสียชีวิตครั้งใหญ่อีกครั้งหนึ่งของชาวไทยทั้งชาติ คือ **การเสด็จสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖** เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๘ หลังจากครองราชย์ได้เพียง ๑๕ ปี

๗๕.

กองทัพธรรม

พอออกพรรษาที่ ๒ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้รุดงค์
ออกจากวัดพระงาม อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย แล้วจาริกขึ้นเหนือ
ตามฝั่งแม่น้ำโขง จนถึงอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ลงมาใต้ไปถึง
ภูฟ้า ภูหลวง แล้ววกมาทางตะวันออกเข้าเขตจังหวัดอุดรธานี

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๔ หลวงปู่ใหญ่ และคณะพักจำพรรษาที่
เสนาสนะป่าบ้านดงยาง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

ศิษย์อาวุโสองค์อื่นๆ แยกพักจำพรรษาในที่ต่างๆ ตามบันทึก
ของอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ มีดังนี้ :-

“พระอาจารย์สิงห์ พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพล ผู้เป็น
น้องร่วมสายโลหิต และพระอาจารย์เทศก์ เทศร์สี จำพรรษาที่บ้าน
อากาศ ต.อากาศ อ.วานรนิวาส (ปัจจุบันเป็น อ.อากาศอำนวย)
จ.สกลนคร พระอาจารย์ภู ธรรมทีนุโน จำพรรษาที่บ้านโนนแดง
พระอาจารย์อ่อน ธรรมธโร จำพรรษาที่บ้านข่า ไกลบ้านสามผง ท่าน
หลวงปู่มั่น และคณะส่วนหนึ่งได้ไปจำพรรษาที่เสนาสนะป่าบ้านสามผง
อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม ใกล้กับวัดโพธิ์ชัย ตามคำอาราธนานิมन्ต์
ของพระอาจารย์เก็ง อธิมุตตโก และพระอาจารย์สีลา อีสฺสโร”

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๙ มีเหตุการณ์สำคัญที่ทำให้**กองทัพธรรม** **สายของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น** มีชื่อเสียงโด่งดัง และ**ได้รับความศรัทธาอย่างสูง**

เหตุการณ์ที่ว่านี้เป็นเพราะพระเถระที่ชาวบ้านศรัทธามาก ๓ องค์ ได้ขอญัตติเป็นพระฝ่ายธรรมยุต ติดตามปฏิบัติธรรมไปกับหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้แก่ **พระอาจารย์เก็ง อธิมุตตโก พระอาจารย์สีลา อิสสรโร และพระอาจารย์ดี ฉนโน**

พระเถระองค์แรก คือ **พระอาจารย์เก็ง อธิมุตตโก** อายุพรรษา ๑๙ เป็นพระเถระจารย์ที่มีชื่อเสียงโด่งดัง เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนแถบลุ่มแม่น้ำสงคราม ท่านเป็นเจ้าอาวาสวัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง ตำบลสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เป็น**พระอุปัชฌาย์** เป็นเจ้าสำนักเรียนนักรธรรมและบาลี และเป็นครูใหญ่ท่านแรกของโรงเรียนประถมศึกษาแห่งตำบลสามผง ที่ตั้งอยู่ในวัดนี้ด้วย

พระเถระองค์ที่สอง เป็นสหธรรมิกกับองค์แรก ได้แก่ **พระอาจารย์สีลา อิสสรโร** เป็นชาวสกลนคร อายุพรรษา ๑๗ พำนักอยู่ที่วัดโพธิ์ชัย (คนละแห่งกับพระอาจารย์เก็ง) ตำบลลาวาใหญ่ อำเภอดงหลวง จังหวัดสกลนคร

พระเถระทั้งสององค์ได้ยินกิตติศัพท์ทางธรรมของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น** ก็มีความสนใจ พอทราบข่าว**หลวงปู่มั่น** มาพักที่บ้านหนองลาด อำเภอดงหลวง สกลนคร **พระอาจารย์เก็ง** จึงได้ชวน**พระอาจารย์สีลา** พร้อมพระเถระลูกวัดไปฟังเทศน์และสนทนาโต้ถามปัญหาข้อธรรมที่สงสัยค้างคาใจต่างๆ พร้อมทั้งสังเกตข้อวัตรของ**หลวงปู่มั่น**อย่างใกล้ชิด จนเกิดความอัศจรรย์ใจในข้อธรรมข้อวัตร และจริยาวัตรของท่าน ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส

พระอาจารย์เก็ง ได้นิมนต์**หลวงปู่มั่น** ให้ไปโปรดญาติโยม และพักจำพรรษาที่**บ้านสามผง** ถิ่นที่พำนักของท่าน พร้อมทั้งขอถวายตัวเป็นศิษย์อยู่ปฏิบัติธรรมใกล้ชิด จนเกิดผลประจักษ์ทางใจอย่างที่ไม่เคยได้สัมผัสรับรู้มาก่อน

ในที่สุด**พระอาจารย์เก็ง** ได้ตัดสินใจสละตำแหน่งและลาภยศต่างๆ ทั้งหมด แล้วขอญัตติใหม่เป็นพระธรรมยุต ลูกศิษย์พระเถรก็ขอญัตติตามหมดทั้งวัด รวมทั้งคณะของท่าน**อาจารย์สีลา** ก็ขอญัตติตามด้วยในภายหลัง

จำนวนพระภิกษุสามเณรที่ญัตติใหม่เป็นพระธรรมยุตที่บ้านสามผงในครั้งนั้นมีประมาณ ๒๐ รูป รวมทั้ง**สามเณรลิม วงค์เข็มมา (หลวงปู่ลิม พุทธาจาโร** วัดถ้ำผาปล่อง อ.เข็ยงดาว จ.เข็ยงใหม่) ที่มาจาก**วัดศรีรัตนาราม** บ้านบัว ต.สว่าง อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร ด้วย

พระเถระองค์ที่สาม ที่มาขอญัตติเป็นพระธรรมยุตในช่วงนั้นด้วย ได้แก่ **พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ** พระดังจากบ้านกุดแห่ อ.เลิงนกทา จ.อุบลราชธานี (ปัจจุบันขึ้นกับ จ.ยโสธร) ชาวบ้านตั้งฉายาท่านว่า**อาจารย์ดีฝ้าย่าน** เพราะท่านมีอิทธิฤทธิ์เก่งกล้าและคาถาอาคมในการปราบผีและคุณไสย์ต่างๆ

พระอาจารย์ดี ได้ตื่นตื่นบุกป่าดงออกเสาะหาของดีของขลังมาถึงบ้านสามผง ได้รู้จักตติศัพท์เกี่ยวกับ**หลวงปู่มั่น** จึงเข้าไปกราบขอฟังธรรมและปฏิบัติธรรมด้วย จนประจักษ์ผลทางใจอย่างน่าอัศจรรย์ ในที่สุดก็ขอสละตำแหน่งเจ้าอาวาส**วัดบ้านกุดแห่** หรือ **วัดศรีบุญเรืองท่าแขก** ที่โด่งดังในสมัยนั้น แล้วขอญัตติใหม่เป็นพระธรรมยุตออกติดตามคณะกองทัพธรรม และเป็นศิษย์อุปัฏฐาก**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**

จนถึงวาระสุดท้ายของหลวงปู่ใหญ่ท่าน

ในพรรษา^๑นั้นจึงเป็น **การประกาศธรรมชนิดพลิกแผ่นดินที่บ้านสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม** ทำให้ชื่อเสียงของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต พร้อมทั้งกิตติศัพท์ของ**กองทัพธรรมพระกรรมฐาน** ลือเลื่องกระเดื่องไกล เป็นที่อัศจรรย์รำลือของผู้คนในแถบนั้น ถึงกับว่า **หลวงปู่ทั้งสององค์ เป็นพระผู้วิเศษที่ทำให้พระดังถึงสามองค์ยินยอมถวายตัวเป็นศิษย์ได้**

ขออนุญาตโยงไปถึงอีกเหตุการณ์หนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกันด้วย คือในช่วงไล่เลี่ยกันนั้น ศิษย์อาวุโสของ**หลวงปู่มั่น** อีกองค์หนึ่งคือ **หลวงปู่ดุลย์ อตุโล** (วัดบูรพาราม จ.สุรินทร์) เพื่อนสหธรรมิกของ**หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม** ได้พักจำพรรษาที่บ้านกุดก้อม อำเภอพรรณานิคม จังหวัดสกลนคร ก็เกิดเหตุการณ์**พลิกแผ่นดินบ้านม่วงไข่** ขึ้นเหมือนกัน

กล่าวคือ พอออกพรรษา ปรากฏว่าบรรดาพระภิกษุสามเณร**วัดม่วงไข่** ทุกรูป นับตั้งแต่เจ้าอาวาสคือ **ท่านญาณาคูตี** เป็นต้นมาได้พากันสละละทิ้งวัด ออกจาริกธุดงค์ติดตาม**หลวงปู่ดุลย์ อตุโล** แล้วไปเป็นศิษย์ **หลวงปู่มั่น** และได้ญัตติใหม่เป็นพระธรรมยุตทั้งหมด

ในบรรดาพระเถร**วัดม่วงไข่** เมื่อครั้งนั้นก็มิพระภิกษุหนุ่มชื่อ **ฝั้น อาจาโร (หลวงปู่ฝั้น อาจาโร** วัดป่าอุดมสมภารณ์ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร) รวมอยู่ด้วย

รวมทั้งมีเถรเล็กๆ ติดตามอุปัฏฐาก**หลวงปู่ดุลย์** ชื่อ **สามเณรอ่อน** ซึ่งก็คือ **หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ** วัดปานโคธาราม อ.หนองวัวซอ จ.อุดรธานี นั่นเอง

๗๖.

ประชุมศิษย์ วางระเบียบการปฏิบัติ

ในระยะนี้หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ได้ฝึกฝนอบรมลูกศิษย์ลูกหาสายชดุงกรรมฐานจำนวนมากมาย พอสมควร ที่ติดตามหลวงปู่ใหญ่ เอง ติดตามหลวงปู่มั่น และติดตามหลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาคโม ก็มีกลุ่มละหลายสิบบองค์ ที่แยกย้ายกระจัดกระจายไปบำเพ็ญเพียรในที่ต่างๆ ก็มีมาก เกือบทั่วภาคอีสาน กระจายไปทางฝั่งประเทศลาว รวมทั้งอยู่ทางภาคตะวันออก เช่น ท่านพ่อลี ธมฺมธโร และหลวงปู่กงมา จิรปุณฺโณ และอยู่ทางภาคกลาง ก็มี

หลวงปู่ทั้งสององค์ เห็นว่าควรจะมีการประชุมศิษย์เพื่อกำหนดระเบียบการปฏิบัติต่างๆ ให้เป็นไปในแนวเดียวกัน ดังนั้น พอออกพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ แล้ว หลวงปู่ทั้งสอง จึงได้เรียกประชุมบรรดาพระอาจารย์ทั้งหลายที่เป็นศิษย์ที่อยู่ทั้งใกล้ทั้งไกล ให้มาประชุมพร้อมกันที่บ้านโนนแดง ในปีนั้น หลวงปู่ใหญ่เสาร์ มีอายุพรรษา ๔๕ และหลวงปู่มั่น มีอายุพรรษา ๓๕

พระอาจารย์แก่ง อริมุตตโก

พระอาจารย์สีลา อิสฺสโร

พระอาจารย์ดี ฉนฺโน

ในการประชุมพระรุดงคกรรมฐานในครั้งนั้น ได้มีการวางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการออกธุดงค์อยู่ป่า เกี่ยวกับการตั้งสำนักปฏิบัติ และเกี่ยวกับแนวทางการสั่งสอนการปฏิบัติธรรม ปฏิบัติจิต

ผู้เขียนไม่สามารถหารายละเอียดเกี่ยวกับการประชุมครั้งนั้นได้ เช่น ประชุมกันกี่วัน มีพระกรรมฐานมาร่วมประชุมจำนวนเท่าใด ตลอดจนรายละเอียดในเนื้อหาของการประชุม เป็นต้น ก็ขอฝากไว้ให้ผู้รู้ได้พิจารณาต่อไป

หลวงพ่อวริยงค์ สิรินุโร ได้บันทึกเรื่องนี้ไว้เพียงสั้นๆ ว่า

“หลังจากออกพรรษาแล้วในปีนี้ พระอาจารย์ม่นๆ พระอาจารย์เสาร์ฯ ก็ได้เรียกบรรดาพระอาจารย์ที่เป็นศิษย์ทุกองค์ให้มาประชุมพร้อมกันที่บ้านโนนแดง

ในการประชุมครั้งนี้ ท่านได้วางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับการอยู่ป่า เกี่ยวกับการตั้งสำนักปฏิบัติ เกี่ยวกับแนวทางแนะนำสั่งสอนปฏิบัติจิต เพื่อให้คณะศิษย์นำไปปฏิบัติให้เป็นระเบียบเดียวกัน”

เสนาสนะป่า นอกเมืองสกลนคร

เมื่อเสร็จจากการประชุมคณะศิษย์ที่**บ้านโนนแดง** แล้ว บรรดา
พระอาจารย์ที่เป็นศิษย์แต่ละองค์ต่างก็แยกย้ายออกจุดงค์แสวงวิเวก
และประกาศธรรมตามที่ต่างๆ ตามอัธยาศัย

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับ **หลวงปู่มั่น** และพระเถรกลุ่มใหญ่ได้
เดินจุดงค์มุ่งสู่เมืองสกลนคร

ในเมืองสกลนคร มีโยมสามคนพี่น้องที่เคยได้กราบและ
เลื่อมใสศรัทธา**หลวงปู่ทั้งสององค์** มาก่อน คือ **คุณแม่ชุ่ม** **คุณแม่นิล**
ชวานนท์ และ**คุณแม่ลูกอินทร์ วัฒนสุชาติ**

ขณะนั้นมารดาของคุณแม่ทั้งสามได้ถึงแก่กรรม และอยู่ระหว่าง
จัดงานศพ พอได้ข่าวว่า **หลวงปู่ทั้งสอง** พร้อมด้วยศิษย์จำนวนมาก
กำลังมุ่งหน้ามาทางสกลนคร จึงได้ไปขอนิมนต์ให้มาพักอยู่ที่**เสนาสนะป่า**
ชานเมืองสกลนคร

หลวงปู่ทั้งสอง พร้อมด้วยคณะศิษย์ ได้รับนิมนต์อยู่ร่วมงาน
ศพ เพื่อปลงธรรมสังเวช และพักปักกลดอยู่ที่**เสนาสนะป่า** แห่งนั้น
เป็นการฉลองศรัทธาของ**โยมสามพี่น้อง**และชาวเมือง**ไทสกล** ยังความ

ปลาบปลื้มแก่ชาวเมืองสกลนคร ได้พากันมาศึกษาธรรมปฏิบัติจนบังเกิดผลทางใจ และเป็นนิสัยปัจจัยสืบต่อกันมาจนปัจจุบัน

ในระหว่างนั้น **พระยาปัจฉิมประเทศธานี** บิดาของ**พระพิณิจา** ได้ถึงแก่กรรม เจ้าภาพได้อารานา**หลวงปู่ทั้งสอง** พร้อมด้วยสาธุศิษย์ ในการบำเพ็ญกุศลให้ผู้ตาย

ในงานฌาปนกิจศพครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกที่**หลวงปู่อนุโลม** ให้**พระรับนิมนต์ไปฉันภัตตาหารในบ้านเรือน** เพราะเมื่อก่อนนี้ พระคณะกรรมฐานได้ถือธุดงค์วัตรในข้อนี้อย่างเข้มงวดกวดขันจริงๆ ไม่ยอมอนุญาติให้รับนิมนต์ไปฉันในบ้าน

ครั้งนี้จึงเป็นการผ่อนอนุโลมเป็นครั้งแรก และยินยอมให้รับนิมนต์เพื่อฉลองศรัทธาญาติโยมได้ตั้งแต่นั้นมา

หลังจากเสร็จงานฌาปนกิจศพทั้ง ๒ งานนี้แล้ว **หลวงปู่มั่น** และคณะศิษย์ ได้กราบลา**หลวงปู่ใหญ่** ออกเดินทางไปทางนครพนม เพื่อไปรับโยมมารดา คือ **แม่สีจันทร์** ที่ภูผากูด เพื่อกลับไปพำนักที่อุบลราชธานี บ้านเกิดต่อไป

หลวงปู่ใหญ่ และคณะศิษย์ของท่าน ยังพำนักที่เสนาสนะป่าแห่งนั้น เพื่ออยู่โปรดศรัทธาชาวสกลนครต่ออีกระยะหนึ่ง (ผู้เขียนเข้าใจว่าท่านพักจำพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ที่นี้)

เสนาสนะป่าแห่งนี้ ได้กลายเป็นวัดป่าสุทธาวาส สถานที่มรณภาพและถวายเพลิงศพ**หลวงปู่มั่น** **ภริหตุโต** ในเวลาต่อมา

๗๘.

บ้านสามผง ดงพระเนาวิ

ออกจากสกลนคร หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล นำคณะศิษย์ เดินธุดงค์ขึ้นไปทางบ้านอากาศ (อำเภออากาศอำนวย ในปัจจุบัน) เดินไปตามเส้นทางที่หลวงปู่มั่น เคยไปเมื่อคราวเหตุการณ์ “พลิกแผ่นดินบ้านสามผง” แล้วมาพำนักที่เสนาสนะป่าบ้านสามผง หรือ วัดป่าโพธิ์ชัย ของพระอาจารย์เกิ่ง อริมุตโตโก แล้วพักจำพรรษาเพื่อโปรดญาติโยมอยู่ที่นี้ ๒ ปี คือปี พ.ศ. ๒๔๗๐ - ๒๔๗๑

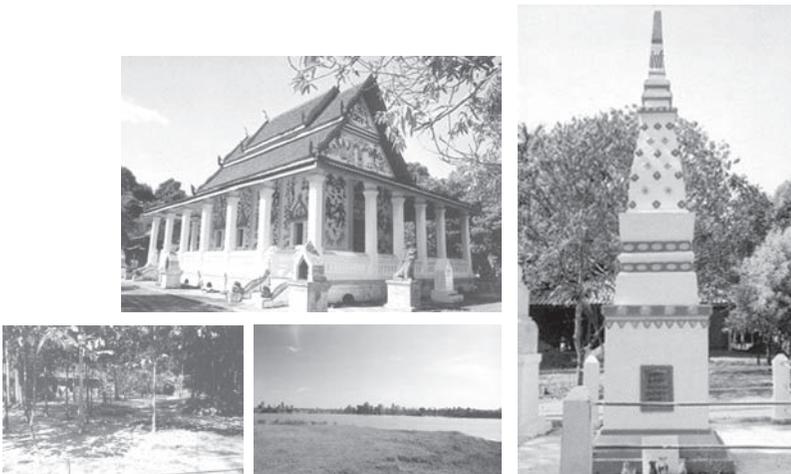
นับเป็นบุญวาสนาของญาติโยมชาวสามผง และชาวลุ่มน้ำสงคราม อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม ที่มีบูรพาจารย์ใหญ่สายกรรมฐานทั้ง ๒ ท่าน มาพักจำพรรษาศิดต่อกันถึง ๔ ปี คือหลวงปู่มั่น มาจำพรรษา ๒ ปี แล้วหลวงปู่ใหญ่เสาร์ มาอยู่ต่ออีก ๒ ปี นอกจากญาติโยมจะได้รับการอบรมด้านธรรมปฏิบัติอย่างเต็มที่แล้ว ปรากฏว่ามีลูกศิษย์ในแถบถิ่นนี้ เลื่อมใสศรัทธาพากันออกบวชติดตามหลวงปู่ทั้งสององค์ เป็นจำนวนมาก

อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ และคณะตามรอยบาทหลวงปู่เสาร์ ได้ไปติดตามข้อมูลที่ วัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พบว่าร่องรอยสิ่งก่อสร้างของหลวงปู่เสาร์ที่คงเหลืออยู่ คือ หอไตรกลางน้ำ ทรงหกเหลี่ยม ที่ชำรุดทรุดโทรมมาก

พระหลวงตาที่วัดได้เล่าถึง**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ว่า “หลังจากท่าน**หลวงปู่มั่น**กลับไปส่งโยมมารดาที่เมืองอุบลฯ แล้วไม่นานนักท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ก็จุดธูปมาถึง ลักษณะท่าทางท่านองอาจ ร่างสูงใหญ่ ผิวขาว ผมหาวโพลน ผิวหน้าสุกแดงปลั่งดั่งพริก มีพระสงฆ์ทั้งพระเก่าและบวชใหม่เวียนมากราบคารวะรับฟังโอวาท เมื่อยามเช้าติดตามท่านเป็นแถวออกบิณฑบาต มีพระเณรไม่เคยต่ำกว่า ๒๐-๓๐ รูป มีแม่ชีตามมาปฏิบัติอยู่ป่านอกเขตหน้าวัดไม่ต่ำกว่า ๑๐ รูป มีแม่ชีสาธิตาอายุราว ๖๐ ปี เป็นผู้นำ

ส่วนหอไตรกลางน้ำนี้ ผู้สร้างคือ **หลวงปู่เก็ง อธิมุตตโก** โดยได้แบบจากหอไตรกลางน้ำที่วัดเกาะแก้วอัมพวัน... จุดประสงค์เพื่อสร้างเป็นหอสมุดให้ปลอดภัยจากปลวก หนู และแมลง”

ปีที่หลวงปู่ใหญ่ และคณะศิษย์ไปพักจำพรรษาที่วัดป่าโพธิชัย บ้านสามผง ต.สามผง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม คือ พ.ศ. ๒๔๗๐ - ๒๔๗๑ เมื่อท่านอายุ ๖๘ - ๖๙ ปี อายุพรรษา ๔๖ - ๔๗

วัดโพธิ์ชัย บ้านสามผง อ.ศรีสงคราม จ.นครพนม

จากสามผง ลงมานครพนม

ลูเข้าปี พ.ศ. ๒๔๗๒ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล มีอายุย่างเข้าปีที่ ๗๐ แม้ท่านจะเข้าสู่วัยชราแล้วก็ตาม ท่านก็ยังมีสุขภาพดี แข็งแรง นั่งภาวนาได้นาน เดินจงกรมได้นาน บำเพ็ญภาวนาสมาเสมอไม่เคยทอดถอนในการปฏิบัติธรรม และสั่งสอนธรรมแก่มวลศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ด้วยน้ำใจเมตตาเต็มเปี่ยม

แม่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ท่านพูดน้อย แต่ละวันพูดแค่ ๒ - ๓ ประโยค แต่ท่านสอนโดยการกระทำ สอนโดยองค์ท่านเองลงมือปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง ซึ่งมีน้ำหนักมากกว่าการสอนด้วยคำพูดเสียอีก

หลังจากท่านโปรดญาติโยมที่บ้านสามผง ดงพระเนาว์ ได้ ๒ พรรษาแล้ว ท่านก็พาคณะออกธุดงค์ลงใต้ มาตามลำน้ำโขง ผ่านมาทางอำเภอท่าอุเทน ต่อมาถึงตัวจังหวัดนครพนม (เมืองหนองบึก ดินแดนศรีโคตบูร โบราณ)

หลวงปู่ใหญ่ และคณะติดตาม ซึ่งมีพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกากลุ่มใหญ่พอสมควร (น่าจะ ๒๐ - ๓๐ เป็นอย่างน้อย) เดินทางมาถึงป่าช้าดงโคกกิว อยู่นอกตัวเมืองนครพนม

ที่บริเวณนี้ยังเป็นดงดิบ เป็นที่เนินสูง มีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาแน่น
ข้างล่างมีไม้พุ่มคลุมดินที่ชาวบ้านเรียกว่า **ต้นหมากปังกิว** ขึ้นหนาที่บ

ที่ป่าแห่งนี้ชาวบ้านถือกันว่าเป็น **ป่าช้าผีดิบ** ใช้เป็นที่ฝังศพ
นักโทษ และเป็นแดนประหารนักโทษ ร่ำลือว่าผีดู ชาวบ้านไม่กล้า
ย่างกรายเข้ามาในป่าบริเวณนี้

ทั้งหมดนี้ ผมก็ลอกตามหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ**
จำเป็นต้องลอกตามเพราะผมเองก็เกิดไม่ทันจึงต้องเชื่อท่าน

หลวงปู่ใหญ่ และคณะพระธุดงค์ได้มาพำนักปักกลดที่บริเวณ
ป่าช้าดงโคกแก้ว แห่งนี้

ตามธรรมเนียมการปักกลดของพระธุดงค์ ท่านจะกระจาย
อยู่ห่างๆ กัน อย่างน้อยก็พอส่งเสียงถึงกันได้ ท่านไม่มาปักกลดอยู่
รวมกันเป็นกระจุกหรือก ต่างองค์ต่างเร่งบำเพ็ญเพียรไม่มาจับกลุ่ม
คุยกันเรื่องผีดูเหมือนพวกเราหรือ (อันนี้ผมว่าเองครับ หรือท่านผู้ใด
ว่าไม่จริงก็ให้ค้านมา)

เมื่อชาวนครพนมเห็นพระธุดงค์มาพักปักกลดจำนวนมาก จึง
ได้พากันออกมาช่วยจัดหาที่พักถวาย โดยจัดสร้างกุฏิเป็นกระท่อม
หลังเล็กๆ ปูพื้นด้วยฟากไม้ไผ่ ผาขัดแตะ กรูด้วยใบตองตึง ใบพลวง
หรือใบชาด หลังคามุงด้วยหญ้าคา ซึ่งวัสดุเหล่านี้หาได้ในป่าบริเวณนั้น
พอให้ได้อาศัยพอกุ้มแดดคุ้มฝน จนครบทุกรูป

อนุโมทนาสาธุครับ !

ต่อมาก็มีโยมใจบุญ ชื่อ **โยมแก้ว** (น่าจะเป็นผู้ชาย) เจ้าของ
สวนที่อยู่ใกล้ๆ กับบริเวณนั้น ได้เกิดศรัทธาเลื่อมใส**หลวงปู่ใหญ่**

จึงได้น้อมถวายที่สวน พร้อมทั้งกระท่อมเฝ้าสวนแก่**หลวงปู่ใหญ่** และ
คณะพระธุดงค์

หลวงปู่ใหญ่ จึงได้จัดตั้งขึ้นเป็น**สำนักสงฆ์โพนแก้ว** เป็นการ
ฉลองศรัทธาของ**โยมแก้ว** และลูกหลานที่เป็นเจ้าของที่ดิน

ต่อมาภายหลัง **สำนักสงฆ์โพนแก้ว** ก็ได้รับการยกฐานะขึ้นเป็น
วัดที่สมบูรณ์ ชื่อ **วัดโพนแก้ว** ได้รับพระราชทานเขตวิสุงคามสีมา
เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๓ แล้วก็เปลี่ยนชื่อเป็น **วัดอรัญญิกาวาส** มาจน
ทุกวันนี้

ไม่ทราบเหมือนกันว่า ทำไมต้องเปลี่ยนชื่อ ? แต่ผมก็รู้สึกศรัทธา
และปลื้มปีติกับ **ท่านโยมแก้ว**อย่างสุดจิตสุดใจครับ **อนุโมทนาสาธุ !**

หมายเหตุ : เป็นเรื่องของคนชอบสงสัย คือผมสงสัยว่าทำไม**หลวงปู่ใหญ่** ไม่ไปพักที่
วัดศรีเทพประดิษฐาราม ของ **เจ้าคุณบุญจันทร์ เขมियो** ลูกศิษย์ของท่าน ?
อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ก็สงสัยเหมือนกัน แล้วก็ไปกราบเรียนถาม **พระอุดม
ญาณโมลี** (มานิต ถาวโร ปัจจุบันคือ **สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** วัดสัมพันธวงศ์
กรุงเทพฯ) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ **สมเด็จพระเจ้า** องค์นี้ท่านเคยเป็นสามเณรอยู่ที่
วัดโพนแก้ว ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๕ - ๒๔๗๙ ต่อมาได้ไปเข้าโรงเรียนพระปริยัติธรรม
ที่ **วัดศรีเทพประดิษฐาราม**
สมเด็จพระเจ้า ท่านให้ความเห็นว่า ช่วงนั้น **วัดศรีเทพ** เป็นสำนักเรียนพระปริยัติ
ไม่มีสภาพเป็นป่าที่ห่างไกลชุมชนเหมือนเมื่อก่อน จึงไม่เหมาะกับพระธุดงค์
ที่แสวงหาความวิเวก **หลวงปู่ใหญ่** จึงไม่พาคณะไปพักด้วยเหตุนี้ก็ได้

๘๐.

หลวงปู่ใหญ่ ถ่ายรูปเป็นครั้งแรก

การถ่ายรูปในสมัยหลวงปู่ใหญ่ นับเป็นโอกาสที่ยากยิ่ง รวมทั้งบุคคลรุ่นปู่ย่าตาทวดของเรายังกลัวการถ่ายรูปด้วย บางท่านก็กลัวว่าจะทำให้อายุสั้นก็มี

ในประวัติของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จากหนังสือที่ท่านหลวงตาพระมหาบัว เป็นผู้เขียน ก็บอกว่า หลวงปู่มั่น ท่านเคยถ่ายรูปเพียง ๓ ครั้ง ในชีวิตเท่านั้น ด้วยการอาราธนาอ้อนวอนของบรรดาลูกศิษย์ ไม่เช่นนั้นเราคงไม่ได้เห็นรูปร่างหน้าตาของท่านว่าเป็นอย่างไร

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๑ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ท่านปลีกออกจากหมู่คณะ ขึ้นไปอยู่ที่เชิงใหม่ติดต่อกันนานถึง ๑๒ ปี ได้มอบภาระให้หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ดูแลปกครองพระเถรสายกรรมฐานแทนท่าน

ในช่วงนั้น พระคณาจารย์ที่เป็นเสาหลักของพระอุรังคกรรมฐานที่พาหมู่คณะออกเผยแผ่ธรรมในภาคอีสานก็มีเพียง หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล กับ หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ฟานักและสร้างวัดโพชนแก้ว ที่จังหวัดนครพนม ส่วน**หลวงปู่สิงห์** พาหุมุ่คณะออกเผยแผ่ธรรมอยู่ที่จังหวัดขอนแก่น มี**หลวงปู่เทศก์ เทศร์สี** รวมอยู่ในคณะด้วย

จาก**อัตตโนประวัติของหลวงปู่เทศก์** ท่านบันทึกไว้ ดังนี้ : -

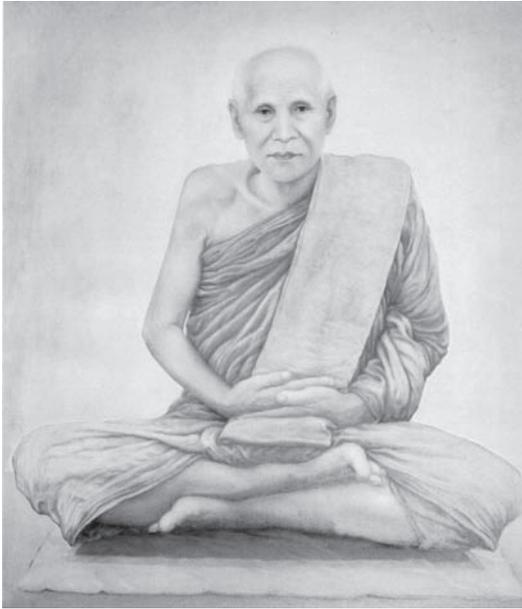
“...เราเป็นห่วงคิดถึงครูบาอาจารย์ เพราะเราหนีจากอาจารย์มาได้ ๒ ปี จึงได้ลาท่าน (หลวงปู่สิงห์) ไปนครพนม เพื่อเยี่ยม**พระอาจารย์เสาร์ ท่านอาจารย์เสาร์** ตามปกติท่านไม่ค่อยเทศนา ถึงจะเทศน์ก็เป็นธรรมสักัจฉา

ปีนี้เราไปอยู่ด้วยก็เป็นกำลังของท่านองค์หนึ่ง คือเดิมมี**ท่านอาจารย์ทุม**อยู่แล้ว เราไปอยู่ด้วยอีกรูปหนึ่งจึงเป็นสองรูปด้วยกัน และเราก็ได้ช่วยอบรมญาติโยมอีกแรงหนึ่ง

ปีนี้เราได้ขออาราธนาให้ท่าน**ถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึก** ที่แรกท่านก็ไม่อยากถ่าย พอเราอ้อนวอน อ้างถึงเหตุผลความจำเป็นเพื่อให้บรรดาศิษยานุศิษย์และลูกหลานยุคต่อไปได้มีโอกาสกราบไหว้เคารพบูชา ท่านถึงได้ยอม

นับเป็นประวัติการณ์ เพราะแต่ก่อนมาท่านไม่ถ่ายรูปเลย แต่กระนั้นเรายังเกรงท่านจะเปลี่ยนใจ ต้องรีบให้ข้ามไปตามช่างภาพมาจากฝั่งลาวมาถ่ายให้

เราดีใจมาก ถ่ายภาพท่านได้แล้วได้แจก**ท่านเจ้าคุณธรรมเจดีย์** และท่าน**พระครูสีลสัมบัน** (ภายหลังได้เลื่อนเป็นเจ้าคุณ**พระธรรมสารมณี**)...”

พระอาจารย์เสาร์ กนตสีลเถร
พระปรมาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนากัมมัฏฐาน

(ผู้เขียนเข้าใจว่า **พระครูสีลสัมบัน** น่าจะหมายถึง **เจ้าคุณบุญจันทร์ เขมิโย** เจ้าคณะจังหวัดนครพนม ฝ่ายธรรมยุต สมณศักดิ์ของท่าน เป็น พระครูสีลสัมบัน, พระธรรมสารมุนีฯ และพระเทพสิทธิธำมรงค์ฯ ตามลำดับ)

“รูปท่านอาจารย์เสาร์ที่เราจัดถ่ายครั้งนี้ ดูเหมือนจะเป็นรูปของท่าน ครั้งเดียวที่มีโอกาสถ่ายไว้ได้”

หลวงปู่เทศก์ ได้พูดถึงการถ่ายรูปของ **หลวงปู่มั่น** ด้วยว่า “แม้ท่านอาจารย์มั่นก็เช่นเดียวกัน การถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกเป็นเรื่องที่ท่านปฏิเสธเสมอ อารมณ์อ่อนน้อมน้อยๆ ท่านก็ว่า ชื่อชนมให้หมากินดีกว่า แต่เมื่อเราอ่อนน้อมชี้แจงหนักเข้า สุดท้ายท่านก็ใจอ่อน **ทำให้เป็นบุญของคนรุ่นหลังๆ ได้มีโอกาสมีรูปของท่านไว้กราบไหว้สักการะ**”

ภาวนาที่ถ้ำเสือ ฝั่งประเทศลาว

เมื่อออกพรรษาแรกที่พำนักอยู่วัดโพนแก้ว นครพนม หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ได้ข้ามแม่น้ำโขงไปบำเพ็ญเพียรทางฝั่งประเทศลาว ได้มอบหมายให้ พระอาจารย์บุญมา มหายโส (พระครูไพโรจน์ปัญญาคุณ) พระลูกศิษย์ที่ติดตามมาจากบ้านสามผง อยู่เป็นผู้ดูแลสำนักจนกว่า ท่านจะข้ามโขงกลับมา

หลวงปู่ใหญ่ ได้ข้ามไปทางเมืองท่าแขก ไปบำเพ็ญเพียรแถบป่าเขาที่สลับซับซ้อน อยู่ลึกเข้าไปในดินแดนลาวประมาณ ๒๐ กิโลเมตร

หลวงปู่ใหญ่มีความคุ้นเคยกับภูมิประเทศแถบนั้นเป็นอย่างดี เคยไปจุดธูปแสงวิเวกหลายครั้ง

หลวงปู่เทศก์ เทสรูสี ได้เขียนถึงการไปฝั่งลาวของหลวงปู่ใหญ่ ในครั้งนี้ ดังนี้ :-

“ออกพรรษาแล้ว ท่านพระอาจารย์เสาร์ได้เที่ยวไปฝากโขงฝั่งโน้น ไปพักอยู่ถ้ำสัมปอ ย ซึ่งถ้ำนี้เมื่อท่านออกวิเวกครั้งแรก ท่านได้มาอยู่พร้อมกับท่านอาจารย์มัน เป็นถ้ำใหญ่มีหลายซอกหลายถ้ำติดกัน มีตู้พระไตรปิฎกอยู่ในนั้นด้วย แต่ไม่มีหนังสือ

เราได้ตามท่านไป แต่ท่านไม่ได้หยุดเสียแล้ว ท่านเข้าไปในถ้ำเสือ ซึ่งเดินไปอีกไกลจึงจะถึง ทางเข้าไปเป็นเขาวงกต มีภูเขาสลับซับซ้อน กันเป็นคู่ๆ

ถ้ำที่ท่านอยู่มีเสือมาออกลูกทางใต้ถ้ำ เขาจึงเรียกถ้ำเสือ

หลวงปู่เทศก์ เทศร์สี ได้เขียนเล่าถึงถ้ำเสือ ดังนี้ :-

“...ทางบนขึ้นไปสูงราวเส้นหนึ่ง เป็นถ้ำยาวไปทะลุปากโน้น ชาวบ้านบอกว่าจุดใต้ไปหมด ๕ เล่ม (ถ้าคะเนเวลาก็คงไม่ต่ำกว่า ๕ ชั่วโมง_ผู้เขียน) จึงทะลุออกปากโน้น

ท่าน (หลวงปู่ใหญ่) อยู่ปากถ้ำนี้ มีพระเถร ๒-๓ รูปไปด้วย มีตาแก่คนหนึ่งตามไปปฏิบัติท่าน

ตาแก่คนนั้นแกสุมไฟนอนอยู่ปากถ้ำ กลางคืนวันหนึ่งได้ยินเสียง ดังฮือๆ แกลุกขึ้นมาก็ไม่เห็นมีอะไร แกสงสัย รุ่งเช้าเดินไปดูที่ตรงได้ยินเสียงนั้น **ปรากฏว่าเห็นรอยเสื้อมายืนอยู่ตรงนั้น เข้าใจว่ามันจะเข้าไปในถ้ำ พอเห็นคนนอนอยู่มันเลยกลับ...”**

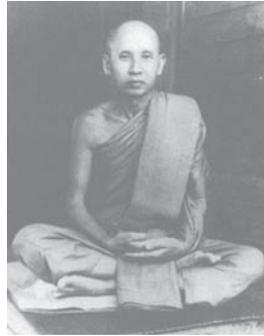
ครูบาอาจารย์บางท่านบอกว่า เพราะอากาศหนาวมากจนกระทั่ง เสือยังแอบมานั่งผิงไฟด้วย

หลวงปู่เทศก์ ได้เขียนเล่าถึงถ้ำนั้นต่อไปว่า “ถ้ำนี้ราบเกลี้ยง สองข้างเป็นเหมือนหิ้งตุ้รถไฟ มีน้ำย่อยอยู่ข้างใน พระไปตักเอาน้ำ ที่นั่นมาฉัน ไม่ต้องกรอง สะอาด ไม่มีตัวสัตว์

พระพาเราไป จุดเทียนไขหอมตราครึ่งเล่ม (หมายถึง**ช่วงเวลา** ที่เดินไปยังถ้ำ ต้องใช้เทียนไขจุดสองทาง เทียนไขไหม้หมดไปครึ่งเล่ม ก็คงราวๆ ๑๕-๒๐ นาที น่าจะได้_ผู้เขียน) สบายมาก ไม่มีอึดอัดใจ ห่างไกลจากหมู่บ้านราวหนึ่งกิโลเมตร

หลวงปู่ใหญ่เสาร์

หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี

เราอยู่ด้วยท่านสองคืนแล้วเดินทางกลับ”

หลวงปู่เทสก์ได้เล่าถึงถ้ำนั้นในภายหลังว่า “เมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง เราได้ข่าวว่าพวกคอมมิวนิสต์ชนคร้วไปซุกอยู่ในนั้น อเมริกาู้เข้าเอาลูกระเบิดไปทิ้งใส่ถ้ำ ลูกระเบิดถล่มปากถ้ำเป็นเหตุให้พวกคอมมิวนิสต์ตายอยู่ ณ ที่นั้นเป็นอันมาก ไม่มีใครไปหรือออก **นำสลดสังเวชชีวิตคนเรานี้ หาค่าไม่ได้เสียเลย**”

ในส่วนของ**หลวงปู่เทสก์**เอง ท่านเพิ่งบวชได้ ๗ พรรษา ปีนั้นเป็น พ.ศ. ๒๔๗๒ ท่านบันทึกเหตุการณ์ขององค์ท่านเองว่า “จนเข้าพรรษา **ท่านอาจารย์เสาร์** ได้ให้เราไปจำพรรษาที่**บ้านนาทราย พระอาจารย์ภูมี**ไปจำที่**บ้านนาขี้รีน**เพื่อฉลองครีธาญาติโยม...ออกพรรษาแล้วได้ทราบข่าวว่า **คณะท่านอาจารย์สิงห์และพระมหาปิ่น** กลับจากอุบลฯไปถึงขอนแก่นแล้ว เราจึงได้ไปลา**ท่านอาจารย์เสาร์** แล้วออกเดินทางไปเพื่อนมัสการท่านทั้งสอง พอดีในปีนั้นทางราชการได้ประกาศไม่ให้ประชาชนนับถือภูตผีปีศาจ ให้พากันปฏิญาณตนถึงพระรัตนตรัย ทางจังหวัดจึงได้ระดมคณะของ**ท่านอาจารย์สิงห์**ให้ช่วยปราบผี เมื่อเราไปถึงก็เลยเข้าขบวณกับท่านบ้าง”

๘๒.

จำพรรษา ที่บ้านม่วงส้ม ฝั่งลาว

ข้อมูลในส่วนนี้ได้จากการสืบค้นของอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ บอกว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ อายุพรรษา ๔๙ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ยังท่องชุดงค์และจำพรรษาอยู่ในฝั่งลาว มีเหตุการณ์โดยสรุป ดังนี้ : -

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ ออกจากถ้ำป่าเขาเมืองท่าแขก แขวงคำม่วนแล้ว ท่านได้เดินชุดงค์ลงไปทางใต้ ไปไหว้พระธาตุเมืองเก่า ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากเมืองท่าแขก แล้วชุดงค์ต่อไปยังบ้านม่วงส้มที่อยู่ถัดไป เห็นว่าสถานที่นั้นเป็นที่ลี้ภัยะ มีความสงบเงียบ เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียร และอยู่ไม่ห่างไกลจากหมู่บ้านมากนัก พออาศัยโคจรบิณฑบาตได้ ท่านจึงพักจำพรรษาอยู่ที่นี้ตลอดพรรษากาล

หลังออกพรรษาในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ แล้ว หลวงปู่ใหญ่ก็ได้ข้ามโขงกลับมาฝั่งไทย แล้วไปพักที่วัดป่าโพนแก้ว จังหวัดนครพนมที่ท่านมอบหมายให้พระลูกศิษย์ คือ หลวงปู่บุญมา มหายโส เป็นผู้ดูแลอยู่

ตั้งสำนักวัดป่า ที่ธาตุนวม

หลังออกพรรษาปี พ.ศ. ๒๔๗๓ ช่วงที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล พำนักที่วัดป่าโพนแก้ว (วัดอรัญญิกาวาส ในปัจจุบัน) อำเภอเมือง นครพนม วันหนึ่ง ท่านได้ปรารภกับหลวงปู่บุญมา มหายโส ว่า ท่านมีความประสงค์จะตั้งสำนักวัดป่าอีกสองแห่ง คือ ที่อำเภอธาตุนวม จังหวัดนครพนม กับ ที่จังหวัดสกลนคร เพราะทั้งสองแห่งนี้เป็นที่ประดิษฐานปูชนียสถานที่สำคัญอยู่

ที่อำเภอธาตุนวม เป็นที่ตั้งของ พระธาตุนวม และที่ตัวเมือง สกลนคร ก็เป็นที่ตั้งของพระธาตุเชิงชุมเป็นพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ และเป็นมงคลแก่สถานที่ รวมทั้งเป็นมงคลแก่ผู้กราบไหว้

นอกจากนี้ ในทั้งสองแห่งนี้ หลวงปู่ใหญ่เคยไปพักภาวนา และโปรดคร่ำทหาญาติโยมมาก่อน บรรดาคร่ำทหาญาติโยมพุทธบริษัทที่เคารพเลื่อมใสศรัทธาต่อองค์หลวงปู่ใหญ่ และหลวงปู่มั่น มีอยู่จำนวนไม่น้อย เพราะหลวงปู่ทั้งสองได้ปูพื้นไว้อย่างดีมาแล้ว

ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้นเอง หลวงปู่ใหญ่ จึงออกธุดงค์ไปทางอำเภอธาตุนวม ซึ่งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำโขง อยู่ห่างจากตัวจังหวัดนครพนมไปทางใต้กว่า ๕๐ กิโลเมตร

หลังจากพาลูกศิษย์ไปนมัสการ**พระธาตุพนม**แล้ว **หลวงปู่ใหญ่** ก็พาคณะไปพำนักปักกลดอยู่ที่**ป่าดอนอ้อมแก้ว** อยู่ทางทิศใต้ขององค์**พระธาตุพนม**

บริเวณ**ป่าดอนอ้อมแก้ว**แห่งนี้ เป็นผืนดินที่มีลักษณะคล้ายเกาะ เพราะมีน้ำล้อมรอบอยู่ ทางตะวันตกมีน้ำจาก**ลำห้วยแคน** ไหลผ่านลง**ลำน้ำก่ำ** แล้วลง**แม่น้ำโขง**อีกทีที่**ปากก่ำ** ซึ่งอยู่ไม่ไกลบริเวณนั้น

ประชาชนชาว**ธาตุพนม** ซึ่งเรียกว่าชาว**ไทพนม** นำโดย**โยมทองอยู่** และ**โยมแก้ว**ผู้เป็นเจ้าของที่ดิน ได้ร่วมแรงร่วมใจพากันช่วยถากถางป่าต้นหนามคอมและกอไผ่หนาม จัดสร้างกุฏิกระต๊อบ และเสนาสนะที่จำเป็นสำหรับคณะ**พระธุดงค์**ได้พักอาศัยพอกันแดดกันฝนได้ รวมทั้งอุปถัมภ์อุปัฏฐากให้คณะของ**หลวงปู่ใหญ่**ได้พักจำพรรษาอยู่ ณ สถานที่แห่งนี้

เป็นอันว่า ในปี พ.ศ. ๒๔๗๓ **หลวงปู่ใหญ่**และคณะ **พักจำพรรษา** **โปรดญาติโยมอยู่**ที่**ป่าดอนอ้อมแก้ว** **อำเภอธาตุพนม** **จังหวัดนครพนม** เป็น**พรรษาที่ ๕๐**ของท่าน

สำนักป่าดอนอ้อมแก้วแห่งนี้ จึงได้กลายเป็นวัดกรรมฐาน ชื่อว่า**วัดป่าอ้อมแก้ว** เพื่อเป็นการฉลองศรัทธาและเป็นเกียรติแก่**โยมแก้ว**เจ้าของที่ ในปีปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้นเอง

หลวงปู่ใหญ่เสาร์จึงเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ต่อมาภายหลังได้ใช้ชื่อใหม่ว่า **วัดเกาะแก้วอัมพวัน** มาจนทุกวันนี้

ท่านเจ้าเมือง สร้างถนนถวาย

ในระหว่างที่ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และศิษย์มาพักจำพรรษา และเริ่มต้นก่อสร้าง **วัดป่าอ้อมแก้ว** อำเภอนาหว้าพนมนี้ ได้มีศรัทธาญาติโยม **ชาวไทพนม** มาถวายการอุปฐากและฟังธรรมเป็นประจำ

แม้ที่ตั้งวัดจะเป็นป่ามีความสงบสงัดเหมาะแก่การบำเพ็ญภาวนา แต่ทางเดินเข้าวัดก็เป็นไปด้วยความลำบาก คือ พอข้ามห้วยออกมาทางด้านหน้าวัด ก็ต้องเดินลัดเลาะผ่านป่าและเดินไปตามคันนาของชาวบ้าน

เวลาถึงฤดูฝน มีน้ำเจิ่งนอง การสัญจรไปมาเต็มไปด้วยความลำบาก ทั้งฝ่ายพระที่ออกไปบิณฑบาตในหมู่บ้าน และฝ่ายฆราวาสญาติโยมที่จะเดินทางไปทำบุญ ถวายภัตตาหารและฟังธรรม

ทั้งพระและญาติโยมที่ศรัทธาในทางบุญก็ไม่ได้ย่อหย่อนหัวใจ ก็คงเหมือนคำพังเพยที่ว่า **ทางเตียนเวียนหลงรัก ทางรกวกขึ้นสวรรค์** (อันนี้ผู้เขียนว่าเองครับ จำขึ้นปากเขามา ท่านผู้อ่านคงเข้าใจความหมายดี)

เหตุการณ์ที่ทำให้พระเถรลูกศิษย์ และศรัทธาชาวไทพนมได้ประหลาดใจ เหตุการณ์หนึ่ง มีดังนี้ : -

วันหนึ่ง หลวงปู่ใหญ่ สั่งให้ลูกศิษย์เตรียมสถานที่และจัดน้ำท่าไว้รอรับแขกสำคัญจะมาที่วัด

ทุกคนต่างงุนงง เพราะไม่มีใครทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า ไม่มีใครกล้าถาม ได้แต่จัดเตรียมการต้อนรับตามคำสั่งของ**หลวงปู่ใหญ่**

หลังจากการตระเตรียมการต้อนรับเสร็จไม่นาน ปรากฏว่า **ท่านพ่อเมือง** (นครพนม) และคณะ ได้ดั้นด้นฝ่าหนทางที่วิบากนั้น มาถึงวัดด้วยความทุลักทุเล

ท่านพ่อเมือง ได้พาคณะมานมัสการ**หลวงปู่ใหญ่** เพราะได้เคยรู้จักและศรัทธา**หลวงปู่ใหญ่**มาก่อน

การสนทนาในตอนหนึ่ง **ท่านพ่อเมือง** ได้พูดถึงความลำบากในการเดินทางมาที่วัด **หลวงปู่ใหญ่** ท่านก็นิ่งฟังด้วยความสงบเย็น อันเป็นปกติของท่าน

พอได้เวลาพอสมควร **คณะพ่อเมือง** ก็ได้กราบอำลา

หลังจากนั้นไม่กี่วัน **ท่านพ่อเมือง** ก็สั่งให้ทำการปรับปรุงถนนเข้าไปจนถึงวัด ทำให้การสัญจรไปมาได้รับความสะดวกขึ้น (ปัจจุบันเป็นถนนคอนกรีตตลอดทั้งสาย)

อาจารย์พิศิษฐ์ ได้บันทึกขมวดท้ายว่า

“**ท่านพระอาจารย์** ได้ออกบิณฑบาตโปรด**ชาวพนม** ไปอย่างทั่วถึงทุกคุ้มบ้าน เป็นภาพที่ยังติดตรึงอยู่ในความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่**ไทพนม** มาจนบัดนี้ **ไทพนม** ทั้งหลาย ต่างเคารพรักและเลื่อมใสในองค์ท่านมาก โดยเอ่ยขานนามถึงท่านว่า **ญาท่านเสาร์**”

อาจารย์พิศิษฐ์ ได้เขียนถึงบรรดาพระคณาจารย์ที่เป็นศิษย์สาย**กองทัพธรรม** ว่า “ระยะเวลาช่วงนี้ ลูกศิษย์ของท่านก็แยกย้ายกันพำนักปฏิบัติธรรมอยู่ทั่วไป ทั้งในจังหวัดนครพนม สกลนคร อุบลราชธานี และใกล้เคียง โดยมีข่าวคราวติดต่อกันมิได้ขาด และ

หาโอกาสพลัดเปลี่ยนกันมาเยี่ยมคารวะองค์ท่านอยู่เสมอ ตามธรรมเนียม
ทำให้วัดอ้อมแก้วเป็นที่รู้จักคุ้นเคยของพระเถรอาจารย์ในรุ่นต่อจากนั้น
มาตั้งแต่บัดนั้น”

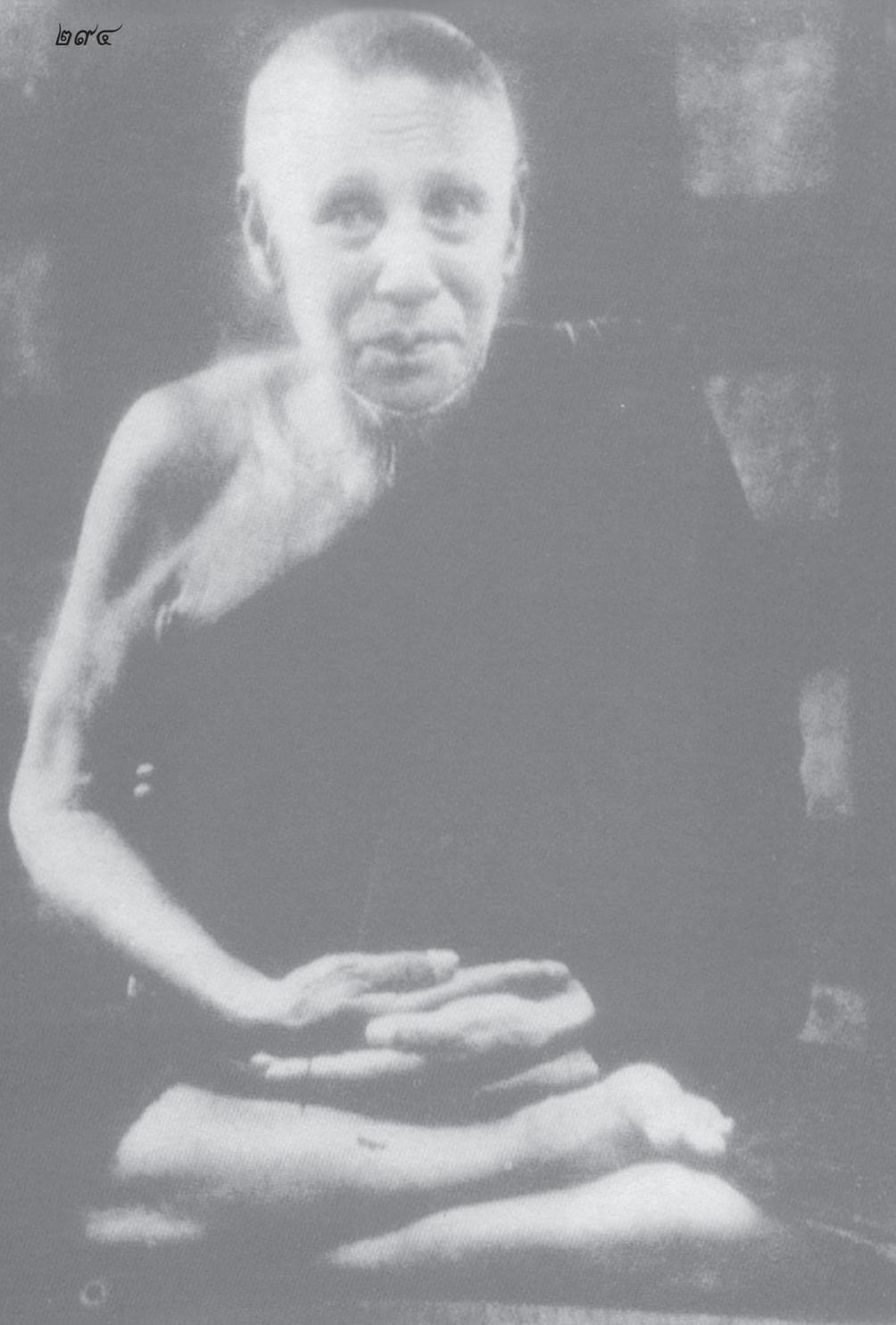
ท่านผู้อ่านคงยังจำได้ว่า วัดอ้อมแก้ว หรือวัดป่าอ้อมแก้ว ในสมัย
ของหลวงปู่ใหญ่ ก็คือ วัดเกาะแก้วอัมพวัน อำเภอธาดุพนม จังหวัด
นครพนม ในปัจจุบันนี้นั่นเอง

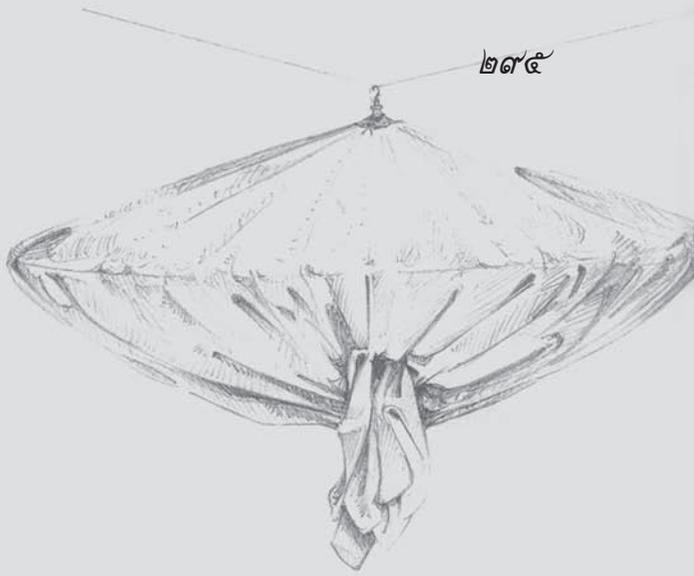

วัดเกาะแก้วอัมพวัน
อ.ธาดุพนม จ.นครพนม

୭୧୧

ภาค ๔ : ฝ่าตงอุปสรรค

๘๕.

เชื่อมโยงถึง สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ตีสุโส)

ในหนังสือของ **อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** ท่านเขียนพาไปดู เหตุการณ์ที่จังหวัดนครราชสีมา ผมเห็นว่าจะเชื่อมโยงกับเรื่องที่จะเขียนต่อไปได้ดี คือ ความเกี่ยวข้องระหว่าง **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** กับ **สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ตีสุโส)** จึงขออนุญาตพาท่านผู้อ่าน ติดตามไปนครราชสีมากับผมด้วย

เป็นเหตุการณ์ที่เริ่มก่อตั้ง**วัดป่าศาลวัน** ก็คือวัดของ**หลวงพ่อพุทธจรรย์โย** ที่พวกเรารู้จักกันดีนั่นแหละ วัดนี้เคยเป็นศูนย์รวมของครูบาอาจารย์สายกรรมฐานในอดีต

บันทึกของ**อาจารย์พิศิษฐ์** มีดังนี้ :-

“ถึงวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๔๗๕ **พระเทพเมธี** (สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ อ้วน ตีสุโส) เจ้าคณะมณฑลนครราชสีมาในขณะนั้น ได้มีบัญชาให้พระกัมมัฏฐานในจังหวัดขอนแก่น เดินทางไปรวมกันที่จังหวัดนครราชสีมา เพื่อเผยแพร่อบรมเทศนาสั่งสอนประชาชนร่วมกับข้าราชการ

พระสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ติสโส อ้วน)

วัดบรมนิวาส กรุงเทพมหานคร

ขณะนั้น **พระอาจารย์สิงห์ ขนดยาคโม** ผู้เป็นสังฆวิহারิก (ลูกศิษย์) ของท่าน กำลังนำพาหมู่คณะออกเผยแผ่ธรรมปฏิบัติอยู่ในละแวกนั้น จึงได้พาหมู่คณะเดินทางไปเมืองโคราช นครราชสีมา

ประกอบกับ **พลตรีหลวงชาญนิยมเขต** ได้มีศรัทธาถวายที่ดิน หลังสถานีรถไฟ จำนวนถึง ๘๐ ไร่เศษ ให้สร้างเป็นวัด

พระอาจารย์สิงห์จึงได้จัดสร้าง **วัดป่าสาลวัน**ขึ้นมา เพื่อเป็น จุดศูนย์กลางในการอบรมเผยแผ่กัมมัฏฐาน จังหวัดนครราชสีมา”

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน)

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ท่านครองวัดบรมนิวาส และเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน กรุงเทพฯ ท่านปกครองวัดระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๕-๒๔๙๙ (ประวัติการสร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน น่าสนใจมาก จะได้นำเสนออีกตอนหนึ่งต่อไป)

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ท่านเป็นชาวจังหวัดอุบลราชธานี เกิดที่หมู่บ้านแคน ตำบลดอนมดแดง อำเภอเมือง บิดาชื่อ **เพี้ยเมืองกลาง** (เคน) ตำแหน่งกรรมการเมืองอุบล มารดาชื่อ **บุดสี** ท่านเกิดเมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๑๐ เวลา ๐๕.๐๐ น. (อายุอ่อนกว่าหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ๘ ปี และแก่กว่าหลวงปู่มั่น ๒๑ ปี)

ท่านบรรพชาเป็นสามเณรเมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๙ อายุ ๑๙ ปี ที่ **วัดบ้านสว่าง** อำเภอวารินชำราบ อุบลราชธานี แล้วย้ายไปศึกษาที่ **วัดศรีอุบลรัตนาราม** (เดิมเรียกวัดศรีทอง) ในเมืองอุบลฯ

อุปสมบทที่**วัดศรีอุบลรัตนาราม** เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๐ โดยมี**พระเทวธัมมีย์** (ม้า) เป็นพระอุปัชฌายะ **พระโชติपालเถระ** (ทา) เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และได้ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** (สิริจันทิ์ จันทร์) เป็นพระอุทเทสจารย์

เมื่ออุปสมบทแล้ว เล่าเรียนอักษรสมัยและพระปริยัติธรรม อยู่ในสำนัก**วัดศรีอุบลรัตนาราม** โดยเล่าเรียนต่อพระอุปัชฌายะบ้าง ต่อพระกรรมวาจาจารย์บ้าง ต่อท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** เมื่อยังเป็นเปรียญบ้าง

ครั้น พ.ศ. ๒๔๓๓ ย้ายสำนักเข้ามาศึกษาที่กรุงเทพฯ กับท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** โดยพักที่**วัดพิชัยญาติการาม** ศึกษาเล่าเรียนอยู่ในสำนักเจ้าคุณ**พระศาสนโศภน** (อหิสโก อ่อน) ครั้งยังเป็น**พระเมธาธรรมรส**

เวลานั้น**สมเด็จพระมหาสมณเจ้า** กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้ทรงตั้ง**มหามกุฏราชวิทยาลัย**ขึ้นที่**วัดบวรนิเวศวิหาร** และขยายสาขาออกไป

ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์**ได้รับตำแหน่งครูบาลี ที่**วัดเทพศิรินทราวาส** จึงได้ย้ายไปอยู่ด้วย และสอบเปรียญได้ในปี พ.ศ. ๒๔๓๙ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๔๒ สอบได้เปรียญโท

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์**ได้จัดตั้งโรงเรียนขึ้นที่**วัดสุปัญญาราม** จังหวัดอุบลราชธานี ท่านได้เป็นครูสอนแผนกบาลี โรงเรียนนี้นับเป็นโรงเรียนปริยัติธรรมแห่งแรกของจังหวัดอุบลราชธานี มีชื่อว่า**โรงเรียนอุบลวิชาคม**

ท่านได้เป็นกำลังสำคัญยิ่ง และได้อุปถัมภ์โรงเรียนนี้มาโดยตลอด ทุกวันนี้โรงเรียนนี้ก็ยังคงอยู่ โดยเป็นโรงเรียนราษฎร์ของวัดสุปัญญาราม สำหรับเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของพระภิกษุสามเณร และกุลบุตรกุลธิดาทั่วไป และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า **โรงเรียนสมเด็จพระ** เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ท่าน

โดยที่**สมเด็จพระเจ้า** ท่านเป็นผู้มีความสามารถทั้งในด้านการศึกษา และการปกครอง เมื่อ**คณะรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม** จัดสร้าง**วัดพระศรีมหาธาตุ** บางเขน ขึ้นเป็นอนุสรณ์ในสมัยประชาธิปไตย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๓ ครั้นสร้างเสร็จในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ จึงอาราธนา**สมเด็จพระเจ้า** ท่านมาเป็นเจ้าอาวาส และนับเป็นเจ้าอาวาสองค์แรกของวัด ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นเอกในสมัยประชาธิปไตย

(การก่อตั้ง**วัดพระศรีมหาธาตุ** บางเขน เป็นความพยายามของรัฐบาลที่จะรวมพระในมหานิกาย และธรรมยุตเข้าด้วยกัน กำหนดระเบียบปฏิบัติด้วยกัน แต่ไม่ประสบความสำเร็จ จะขอเสนอแนะไว้อีกหนึ่งตอนต่างหาก_ปลื้ม)

นอกจาก**สมเด็จพระเจ้า**ท่านเป็นนักปกครองที่สามารถซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปแล้ว ท่านก็ยังเป็นนักเทศน์ นักประพันธ์ เจ้าของคติธรรมคำขวัญที่มีข้อเตือนใจที่ลึกซึ้งทั้งทางคติโลก คติธรรม

ทางคติโลก เช่นคำว่า “ทรัพย์สินในดินสิ้นในน้ำ” **คติธรรม** เช่นคำว่า “ผู้ห้ามโลกอยู่ระดับต่ำ ผู้หัวโลกอยู่ระดับกลาง ผู้วางโลกอยู่ในระดับสูง” เป็นต้น และเป็น**ผู้เสกประเทศไทยทั้ง ๔ ภาค เป็นถิ่นต่างๆ ดังนี้** เสกภาคกลางเป็นถิ่นจอมไทย ภาคเหนือเป็นถิ่นไทยงาม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นถิ่นไทยดี และเสกภาคใต้เป็นถิ่นไทยอุดม

ตำแหน่งเจ้าอาวาสมีดังนี้ คือ : -

- พ.ศ. ๒๔๔๖ เจ้าอาวาส**วัดสุปฏิหาราม** อุบลราชธานี
- พ.ศ. ๒๔๗๐ เจ้าอาวาส**วัดสุทธจินดา** นครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๔๗๕ เจ้าอาวาส**วัดบรมนิวาส** กรุงเทพมหานคร
- พ.ศ. ๒๔๘๕ เจ้าอาวาส**วัดพระศรีมหาธาตุ** บางเขน กรุงเทพมหานคร

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า

สมณศักดิ์ ที่ได้รับพระราชทาน ตามลำดับดังนี้ : -

- พ.ศ. ๒๔๔๗ พระราชาคณะชั้นสามัญ ที่ **พระศาสนดิลก**
- พ.ศ. ๒๔๕๔ พระราชาคณะเสมอชั้นราช ที่ **พระราชมนี**
- พ.ศ. ๒๔๖๔ พระราชาคณะชั้นเทพ ที่ **พระเทพเมธี**
- พ.ศ. ๒๔๖๘ พระราชาคณะเสมอชั้นธรรม ที่ **พระโพธิวงศาจารย์**
- พ.ศ. ๒๔๗๒ พระราชาคณะชั้นธรรม ที่ **พระธรรมปาโมกข์**
- พ.ศ. ๒๔๗๕ พระราชาคณะชั้นทริฎฐบัตร ที่ **พระพรหมมุนี**
เจ้าคณะรองหนกลาง
- พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้รับพระราชทานสถาปนาสมณศักดิ์ เป็น
สมเด็จพระราชาคณะ ที่ **สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า**

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ได้รับแต่งตั้งเป็น**สังฆนายก**และนับเป็น
สังฆนายกองค์แรกของคณะสงฆ์ไทย ภายหลังท่านย้ายไปประจำที่
วัดบรมนิวาส และมรณภาพที่**วัดบรมนิวาส**นี้เอง เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม
พ.ศ. ๒๔๙๙ เวลา ๑๘.๔๕ นาฬิกา ด้วยอาการอันสงบ สิริอายุได้
๘๙ ปี พรรษา ๖๙

ฝ้ายตรงข้าม ที่คอยขัดขวาง

คำของท่านว่า **มารไม่มี บารมีไม่เกิด**

ไม่ทราบใครเป็นผู้กล่าวคำนี้ แต่ดูเหมือนจะเป็นจริงทุกยุคทุกสมัย แม้แต่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็ต้องผจญมารปราบมาร เอาชนะมาร รวมทั้งโปรตมาร อยู่ตลอด ตั้งแต่ก่อนตรัสรู้ และการเผยแพร่สังฆธรรมภายหลังการตรัสรู้แล้ว

คงไม่จำเป็นต้องยกเรื่องมารที่พยายามขัดขวาง กลั่นแกล้ง พระพุทธองค์มาแสดง ณ ที่นี้ เชื่อว่าท่านผู้อ่านจะต้องนึกออกอย่างแน่นอน

ในชีวิตนักบวชของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** ท่านก็ผจญมาร ผจญอุปสรรคขัดขวางมาตลอดเวลา หาได้ดำเนินไปอย่างไร้เหน็ดเหนื่อยโดยตลอดไม่

มาร หรืออุปสรรคจากภายนอก หรือจากบุคคลอื่นนั้นส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการไม่เห็นด้วย ที่**หลวงปู่ทั้งสององค์**ทำนอกประเพณีที่เคยปฏิบัติกันมา เช่น วัดหรือบ้านที่เคยอยู่ เคยหลับนอนสบายๆ ก็ไม่อยู่ กลับไปทรมาณตนตามป่าตามเขา ตามโคนต้นไม้ ตามป่าช้า ไปอยู่ตามที่อันตราย แทบเอาชีวิตไม่รอด

อาหารการฉันก็ต้องไปกินแบบอดอยากๆ ไม่มีรสไม่มีชาติ เครื่องนุ่งห่มชนิดดีๆ แพงๆก็ไม่ใช่ ต้องไปใช้ผ้าบังสุกุล และจำกัดเพียง ๓ ผืน

ความสะอาดกลสบายต่างๆท่านก็พยายามปฏิบัติ พยายามจำกัดให้ มีน้อยที่สุด เท่าที่จำเป็นจริงๆ

ผู้ที่ไม่เห็นด้วยกับ **หลวงปู่ทั้งสององค์** ย่อมมีเป็นธรรมดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิบัติของหลวงปู่ ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ ระหว่าง การปฏิบัติที่เข้มงวด กับการปฏิบัติที่ย่อหย่อนสบายๆ ระหว่างการละ การวางการไม่สะสม กับการสะสมทรัพย์สมบัติเยี่ยงฆราวาสชานานิยมกัน เหล่านี้ย่อมก่อให้เกิดการเปรียบเทียบ และก่อให้เกิดความไม่พอใจ อย่างแน่นอน

การปฏิบัติของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** มีปฏิปักษ์ หรือ ฝ่ายตรงข้ามคอยขัดขวางอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเป็น พระคนละนิกาย หรือ**พระเจ้าถิ่น** ท่านย่อมไม่พอใจแน่ ที่อยู่ดีๆ ก็มี พระชุดงค์ต่างแดนไปปักกลดสั่งสอนประชาชนตามแนวทางใหม่ ภาษาสมัยใหม่เขาว่า**เป็นการแย่งมวลชนกัน**

อีกกลุ่มที่เป็นปฏิปักษ์ขัดขวาง ถึงกับลอบทำร้าย ต้องการเอา ชีวิตกันเลย ก็มีกลุ่มที่เสียผลประโยชน์ ได้แก่ กลุ่มหมอผี นักไสยศาสตร์ หรือกลุ่มที่หากินกับประชาชนด้วยเล่ห์กลต่างๆ

ถ้าเราศึกษาประวัติชีวิตการปฏิบัติธรรมของครูบาอาจารย์องค์ ต่างๆ เราจะพบว่าแต่ละองค์ล้วนแต่ผ่านอุปสรรคเหล่านั้นมาแล้ว ทั้งสิ้น ชนิดที่เรียกว่า **ท่านผ่านความตายมาแล้ว จึงได้ธรรมมาสอน ประชาชน**

ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร

ตัวอย่าง หลวงปู่สาม อภิญาโน ท่านก็ถูกพระเจ้าถิ่นจ้างพวก
นักเลงขี่เมาไปฆ่าท่าน โดยเอาก้อนหินห่มใส่ศีรษะท่านในขณะที่ท่าน
เข้าฌานอยู่ ถึงกับหน้าแตก ฟันหัก ซึ่งมารู้ตัวเมื่อออกจากฌานแล้ว ดังนี้
เป็นต้น

ครูบาอาจารย์ต่างๆ ท่านผ่านพ้นอุปสรรคเหล่านั้น ด้วยความ
อดทน หนักแน่น ใจเย็น ด้วยกำลังสมาธิ และด้วยกระแสเมตตา

การเป็นปฏิปักษ์ จากพระผู้ใหญ่

นอกจากปัญหาและอุปสรรคจากพระเจ้าถิ่นคนละนิกายแล้ว **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** และ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ยังพบอุปสรรคสำคัญจากพระในนิกายเดียวกัน และเป็นพระผู้ใหญ่อำนาจในการบริหารคณะสงฆ์ธรรมยุตินิกายด้วย

พระมหาเถระรูปนั้น ท่านเป็นพระผู้มีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาอย่างมหาศาล จัดการศึกษาแก่พระและแก่ประชาชนอย่างได้ผลดียิ่ง จัดการปกครองคณะสงฆ์ได้อย่างเรียบร้อยดีงาม ท่านมีลูกศิษย์ลูกหามากมายเต็มบ้านเต็มเมืองทีเดียว

แต่ในส่วนหนึ่ง ในตอนต้น ท่านไม่เห็นด้วยกับการเป็นพระธุดงค์กรรมฐาน ไม่เห็นด้วยกับการศึกษาธรรมด้วยการนั่งสมาธิภาวนา ท่านจึงขัดขวาง**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** แทบทุกวิถีทางก็ว่าได้

ต่อมาภายหลังท่านจึงมีความเข้าใจ คลายทิฏฐิลง และเปลี่ยนมาเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์ค้ำจุนพระธุดงค์กรรมฐานอย่างเต็มที่

ทำให้การศึกษาด้านปริยัติ ได้เจริญควบคู่ไปกับ การปฏิบัติสมาธิภาวนา อย่างจริงจังมาจนทุกวันนี้

พระมหาเถระที่กล่าวถึงคือ **สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ (ติสโส อ้วน)** พระบูรพาจารย์องค์สำคัญในสายธรรมยุตนี้เอง

การนำเสนอเรื่องนี้ หลายฝ่าย หลายท่านไม่เห็นด้วย เพราะเป็นการตีเตียนพระผู้ใหญ่ ดูจะไม่เหมาะสม

ในส่วนของผมเอง (นายปฐม นิคมานนท์) ได้ใคร่ครวญเรื่องนี้เป็นอย่างดีแล้ว เห็นว่าถ้าไม่มีการเขียนถึง พูดถึง ก็จะทำให้เรื่องราวหรือความจริงบางอย่างที่ถือว่าเป็นประวัติศาสตร์ในวงศ์พระธรรมยุต และในสายพระป่า ต้องขาดหายลึ้มเลื่อนไปอย่างน่าเสียดาย

แต่ขออนุญาตรับรองตนเองว่าที่เขียนนี้ ไม่มีความประสงค์จะตีเตียนพระองค์ท่าน แต่เพื่อเป็นอุทาหรณ์สอนใจว่า การเป็นผู้ใหญ่นั้น การกระทำทุกอย่างมีน้ำหนักและมีความสำคัญมาก ถ้าผู้ใหญ่ไม่เห็นด้วย จะเป็นอุปสรรคใหญ่หลวง แต่ถ้าเมื่อไรก็ตาม ผู้ใหญ่ให้ความสนับสนุนแล้ว กิจการนั้นก็สามารถเจริญก้าวหน้าไปด้วยดี

จะเหมาะสมหรือไม่ ขอให้ท่านผู้อ่านโปรดใช้วิจารณญาณก็แล้วกันนะครับ

หากเห็นว่าไม่เหมาะสม ด้วยประการใดก็ตาม ผม(รศ.ดร.ปฐม นิคมานนท์) กราบขอขมาต่อสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสฺโส อ้วน) ขอขมาต่อทุกท่านที่เกี่ยวข้อง และขออภัยต่อท่านผู้อ่านด้วยครับ

๘๙.

ห้ามประชาชนไม่ให้ใส่บาตร

เรื่องราวทั้งหมดที่น่าเสนาหานี้ เป็นบันทึกของ หลวงพ่อโชติ อภาคุโค
(อ้างชื่อหลวงพ่มาช่วยรับผิดด้วย) แห่งวัดภูเขากแก้ว และเจ้าคณะอำเภอ
พิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

บันทึกของหลวงพ่อโชติ มีดังนี้ :-

“ท่านเจ้าคุณสมเด็จพระมหาวิรวงศ์ ดิถสมมหาเถระ เป็นผู้หนึ่ง
ที่แสดงตนอย่างเปิดเผยเป็นคู่ปรปักษ์กับท่านพระอาจารย์เสาร์

สมเด็จพระเจ้าคุณสมเด็จฯ ท่านหาวิธีทุกอย่าง เพื่อกลั่นแกล้งพระอาจารย์เสาร์ใน
อันที่จะกำจัดพระคณะของท่านพระอาจารย์ให้หมดสิ้นไป

จนถึงกับทำให้เจ้าพระคุณสมเด็จฯ ประกาศต่อประชาชนว่า
ญาคูเสาร์ กับ ญาคูมัน ห้ามไม่ให้ใส่บาตรให้กิน เพราะพวกนั้นคือพวก
เหวหัต”

ในบ้านที่มีต่อไปว่า :-

“แต่ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านก็เฉย ไม่เคยโต้ตอบ เพราะท่านรู้
ดีว่า การสาदन้าใส่กันนั้นมันย่อมไม่เป็นผลดีเลย เมื่อต่างฝ่ายต่างไม่ต้อง
การเปียกปอน

ท่านได้รู้ได้ย็น ท่านก็เพียงแต่ยิ้ม ท่านก็ยังจาริกสมณธรรม
เผยแผ่แก่พุทธบริษัทของพระบรมศาสดาไปเรื่อยๆอย่างไม่สะทก
สะท้าน ด้วยพลังจิตที่เปี่ยมด้วยเมตตาตกตัญญูอย่างมาก

เมื่อเจอหนักๆเข้า ท่านก็พูดเพียงว่า **สมเด็จฯ** **ว่าเราเป็นพวก**
เทวดา **เขา**ได้เป็นกะบ่เห็นสิเดือดร้อน **สมเด็จฯ**สั่งคนบ่ให้ใส่บาตรให้
เสากิน แต่กะยังมีคนใส่ให้อยู่ พอได้ฉัน กะบ่เห็นเดือดฮ้อนอิหยัง
สมเด็จฯ บ่เหนี่ยวว่ากะช่าง**สมเด็จฯ**

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ยังพาพระเถรออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ตาม
ปกติ บอกลูกศิษย์ว่า **สมเด็จฯ** ท่านไม่เหนี่ยวก็เป็นเรื่องขององค์ท่าน

หลวงปู่ใหญ่ยังคงพาคณะศิษย์ปฏิบัติบำเพ็ญภาวนาและปฏิบัติ
กิจสงฆ์ไปตามปกติ ประชาชนก็ยังใส่บาตรให้ความอุปการะท่านไม่
เปลี่ยนแปลง ในที่สุดการสั่งห้ามประชาชนตักบาตรแก่พระป่าสาย
ของ**หลวงปู่ใหญ่** ก็ไม่บังเกิดผลอะไร

พระอาจารย์โชติ อภักโค วัดภูเขแก้ว
ต.พิบูล อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

๗๑๐.

ให้ตามรื้อกฏที่ปัก

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ท่านจะย้ายสถานที่ในการบำเพ็ญเพียรไปเรื่อย

ในตอนหลังเมื่อการบำเพ็ญทางจิตของท่านมีความแก่กล้ามั่นคง สามารถเป็นที่พึ่งของศิษย์ได้อย่างมั่นใจแล้ว ท่านมักจะพาคณะศิษย์ออกเดินทางรวมกันไปเป็นหมู่คณะ แล้วแยกย้ายกันปักกลดตามป่าช้า ดอนปู่ตา หรือบริเวณป่าที่ไม่ไกลหมู่บ้านนัก เพื่อจะได้อาศัยบิณฑบาตจากชาวบ้านเพื่อยังชีพอนุเคราะห์พรหมจรรย์ไปวันๆ เท่านั้น ไม่สะสมไว้วันต่อไป

คือ ฉันทภัตตาหารวันละ ๑ มื้อ โดยออกบิณฑบาตมาฉันวันต่อวันเท่านั้น วันไหนบิณฑบาตได้ก็ฉัน บิณฑบาตไม่ได้ก็อด หรือถ้าช่วงที่เร่งภาวนาก็งดออกบิณฑบาตและงดฉัน ดังนี้ เป็นต้น

หลวงปู่ใหญ่ จะไม่ปักที่ใดนานๆ บางแห่งก็อยู่คืนเดียว บางแห่งก็สอง-สามวัน หรืออาจอยู่เป็นเดือน หรือจำพรรษาอยู่ตลอดพรรษา

ตามประวัติช่วงการเผยแพร่ธรรมของท่าน **หลวงปู่ใหญ่** จะไม่เคยปักประจำอยู่ที่ใดที่หนึ่งเกิน ๓ ปีเลย

บันทึกของ**หลวงพ่อโชติ** มีว่า “...เมื่อท่านพระอาจารย์ปักกลดลงที่ไหน ด้วยความศรัทธาของประชาชน ทำให้สถานที่แห่งนั้นกลายเป็นวัด เป็นสำนักปฏิบัติธรรมไปในที่สุด

คือ มีสิ่งปลูกสร้างถาวรเกิดขึ้น จากแรงศรัทธาของประชาชน เช่น กุฏิ ศาลา โรงฉัน เป็นต้น ทั้ๆ ที่**หลวงปู่ใหญ่** ท่านไม่เคยเอ่ยปากขอ สิ่งเหล่านี้คือปฏิปทาอันงดงามของ**หลวงปู่ใหญ่** ของ**หลวงปู่มั่น** และสืบทอดมาถึงลูกศิษย์พระป่าที่แท้จริงในปัจจุบัน คือ พระท่านจะไม่เอ่ยปากขออะไรจากใครให้เขาเดือดร้อนเป็นอันขาด เว้นแต่ญาติโยมเขาบวราธนาหรือบังเกิดศรัทธาเลื่อมใสขึ้นมาเอง

นั่นคือ การปลูกสร้างวัดวาอารามและเสนาสนะต่างๆ เป็นเรื่องของศรัทธาญาติโยมเขาจะดูแลกัน เป็นไปตามกำลังศรัทธา

(อย่างที **หลวงปู่โง้ง** **โสโรโย วัดพระพุทธรบาทเขารวก** อ.บางมูลนาก จ.พิจิตร ท่านเรียกพระบางพวกว่า**พระนักรบ** คือ **ชอบรบกวณ**แจกซองชาวบ้านตลอดเวลา รวากับบวชมาเพื่อตั้งหน้าหาเงินทองทำเดี่ยว อันนี้**หลวงปู่โง้ง**ท่านว่านะครึบ ผมก็อยากจะว่า แต่ไม่กล้าครึบ กลัวจะตัดหนทางทำมาหากินของท่าน ก็ดูเอาเองก็แล้วกัน ย้า! ผมไม่ได้ว่านะครึบ)

ขออนุญาตย้อนกลับไปพูดถึงปฏิปทาของ**หลวงปู่ใหญ่**เสาร์ว่า ท่านไม่เคยพักประจำอยู่แห่งใดเกิน ๓ ปี แล้วท่านจะเดินทางไปทีแห่งใหม่ที่ทีเหมาะต่อการบำเพ็ญเพียรของลูกศิษย์ และพอประกาศเผยแพร่วะประดิษฐานสังฆกรรมของพระพุทธรองค์ได้

การย้ายสถานที่บ่อยๆนั้น **หลวงปู่ใหญ่**ท่านบอกลูกศิษย์ว่า เพื่อผลการภาวนา จะได้ไม่ติดวัตถุ ไม่ติดสถานที่ ไม่ติดญาติโยม และไม่ติดลาภสักการะ

แม้องค์พระศาสดา พระบรมครู ก็ไม่พำนักอยู่ประจำทีใดทีหนึ่ง เป็นการถาวร

เหตุการณ์ที่ไม่น่าเชื่อคือ หลังจากที่**หลวงปู่ใหญ่**และคณะออกเดินทางไปที่ใหม่ “**สมเด็จพระสังฆราช**จะสั่งรื้อถอนกุฏิ ศาลา สำนักของท่านทิ้งทันทีอย่างไม่ให้เหลือซาก ให้คนกลั่นแกล้งจนพระอยู่ไม่ได้ เพราะท่านมีอำนาจมากในสมัยนั้น” นี่คือนันทิกของหลวงพ่อโชติ

ในบันทึกมีต่อไปว่า : -

“เมื่อสมเด็จพระสังฆราชให้คนรื้อกุฏิวิหาร ก็มีคนไปกราบเรียนนมัสการให้ท่าน**พระอาจารย์**ได้ทราบ แทนที่จะแสดงอาการบึ้งตึง ซึ่งเคียด หรือโกรธเคือง ตรงกันข้าม ท่านกลับหัวเราะเบาๆ อย่างไม่อนาทรร้อนใจ

ท่านพูดด้วยสีหน้าสงบเย็นเป็นปกติว่า **เออ!** สมเด็จพระสังฆราชก็ช่างท่าน ก็ไม่เห็นจะเป็นอะไร ใครทำอะไรได้ ของเหล่านั้นก็ไม่ใช่ของใคร เมื่อเราตายไปก็เอาอะไรไปด้วยไม่ได้หรอก นอกจากบุญบาปเท่านั้น เพราะนั่นมันเป็นของภายนอก ไม่จริงยั่งยืน”

หลวงพ่อโชติ ได้แสดงความคิดเห็นต่อคำพูดและปฏิกิริยาของ**หลวงปู่ใหญ่** ว่า

“วาจาของท่าน ทั้งปฏิบัติ การแสดงออกของท่าน เราทั้งหลายคงจะมองเห็นความเยือกเย็น สุขุมคัมภีรภาพ แห่งดวงใจของท่าน**พระอาจารย์เสาร์** อย่างหาประมาณเปรียบปานมิได้

ด้วยขันติธรรม ซึ่งนอกจากภายในจิตสันดานของท่านจะไม่ยึดถือเก็บความโกรธเอาไว้แล้ว ยังแสดงออกให้เห็นถึงความเป็นผู้ไม่ติดข้องอยู่ในรูปสมบัติเลย ท่านไม่มีความอาลัยอาวรณ์ใดๆทั้งสิ้น”

จากปัญหาความยุ่งยากที่เกิดจากการไม่เห็นด้วยในการออกธุดงค์ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งนี้ เพราะ**สมเด็จพระสังฆราช**ท่านพยายาม “**จัดระเบียบพระ**” ให้อยู่เป็นหลักแหล่ง มีสังกัดที่แน่นอนนี้เอง ท่านจึงไม่เห็นด้วยกับ “**พระธุดงค์เร่ร่อน**”

บูรพาจารย์บางองค์ท่านหลบหลีกความรำคาญข้ามโขงไปอยู่ทางฝั่งลาวก็มี บางองค์ เช่น **ท่านธมฺมธีโร** (แสง) ท่านก็หนีความรำคาญใจจากวัดศรีทองเมืองอุบลฯ ไปอยู่หนองบัวลำภู เพราะท่านโดนข้อหาว่าเป็น **“ธรรมยุตเถื่อน”** จนกระทั่ง**ท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์** รับรองว่า**ท่านธมฺมธีโร**เป็นสายของท่าน และขึ้นต่อ**วัดศรีทอง**

หลวงปู่เทศก์ เทสรังสี ให้ความเห็นใน**วงศ์ธรรมยุต**ในภาคอีสานเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“การบริหารคณะสงฆ์ในพุทธศาสนา ถ้ามีแต่ปริยัติอย่างเดียวแล้วก็เป็นเช่นนี้แหละ เพราะปริยัติและปฏิบัติเป็นคู่กันไป ถ้ามีแต่อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ไม่ครบทั้งสองก็จะเสื่อมทรามลงอย่างนี้”

หลวงปู่เทศก์ ได้ให้ความเห็นว่า **“ส่วนดีก็มีอยู่บ้าง คือ ถ้าท่านไม่เป็นเช่นนั้น ธรรมยุตไม่ได้เผยแพร่ออกไป”**

จะเห็นว่าการที่**หลวงปู่ใหญ่ หลวงปู่มั่น** และคณะศิษย์ไม่อยู่ประจำที่ สามารถเผยแพร่คำสอนไปได้กว้างไกล และเกิดวัดกรรมฐานขึ้นมากมาย นับเป็นผลอย่างยิ่ง

ท่านธมฺมธีโร (แสง)

๗๑.

หลวงปู่มั่นก็โดนเล่นงาน

ทางด้านหลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต ศิษย์ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ก็โดนเจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านเล่นงานเหมือนกัน

ตัวอย่างเช่น เมื่อคราวหลวงปู่มั่น ปลีกออกจากหมู่คณะไปบำเพ็ญเพียรทางเชียงใหม่ เพื่อหวังวิมุตติหลุดพ้นในชาติปัจจุบันให้ได้นั้น ท่านก็ออกแสวงวิเวกไปตามป่าเขาตามลำพังองค์เดียว ยอมสละตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดเจติยฺหหลวง และสละตำแหน่งพระอุปัชฌาย์

โดยอุปนิสัยที่แท้จริง หลวงปู่มั่น ท่านชอบความสงบไม่ระคนด้วยหมู่คณะ ท่านมักเทศน์บอกลูกศิษย์ลูกหาเสมอว่า “ใจจริงนั้นไม่อยากจะเอาใคร ต้องการอยู่ป่าเขาลำเนาไพรเพียงผู้เดียว แต่ด้วยบารมีที่เคยสร้างร่วมกันไว้ในอดีตชาติ พอตกมาในภพนี้ชาตินี้ จึงต้องมาเป็นครูบาอาจารย์-ลูกศิษย์ลูกหากันอีก”

ด้วยเหตุนี้กระมัง บรรดาศิษย์ทั้งหลาย เมื่อได้ทราบข่าวว่าหลวงปู่มั่น ปลีกตัวไปบำเพ็ญเพียรอยู่ตามดงตามเขาสูง โปรดพวกชาวเขาชาวบ้านป่าดงอยู่ จึงได้พากันดันดันบุกป่าฝ่าดง เดินทางจากภาคอีสานขึ้นไปตามหาท่านที่ภาคเหนือ แม้จะยากลำบากสักปานใดก็ไม่ย่อท้อ อดทนฝ่าฟันอุปสรรคต่างๆ เพื่อจะได้มีโอกาสรับโอวาทธรรมและการอบรมจากท่าน

ครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาติดตามเสาะหา **หลวงปู่มั่น** ที่พวกเราทราบกันดีก็มีเช่น **หลวงปู่ดี้อ อจลธมฺโม, หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ, หลวงปู่ขาว อนาลโย, หลวงปู่พรหม จิรปุณฺโณ, หลวงปู่อ่อน ญาณสิริ, หลวงปู่ชอบ ฐานสโม, หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, หลวงปู่สิม พุทธาจาโร และ ครูบาอาจารย์องค์อื่นอีกมากมาย** ที่ยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบันก็มี **หลวงปู่เจี๊ยะ จุนฺโท, หลวงปู่หนู สุจิตฺโต** เป็นต้น

สมัยนั้น **เจ้าประคุณสมเด็จฯ** ท่านเดินทางไปตรวจงานการคณะสงฆ์ มณฑลภาคเหนือ และมีโอกาสได้พบกับ **หลวงปู่มั่น** ที่เชียงใหม่ ด้วยความเป็นคู่ปรับกับพระกรรมฐานมีเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว **เจ้าประคุณสมเด็จฯ** จึงตั้งคำถามในลักษณะตำหนิว่า

“ญาคุ่มั่น เธอเที่ยวตามป่าเขาอยู่เพียงลำพังผู้เดียวอย่างนี้ เธอได้สทรรมิก ได้ธรรมวินัย เป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติที่ไหน เธอได้รับฟังธรรมจากสทรรมิกอย่างไร ทำไมเธอจึงได้ปฏิบัติมางมไปอย่างนั้น เธอทำอย่างนั้นจะถูกหรือ”

ท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ถามในเชิงติเตียน**หลวงปู่มั่น** เช่นนั้น เพื่อจะแสดงให้เห็นผู้ที่อยู่ ณ ที่นั้นเห็นว่า**หลวงปู่มั่น** เป็นพระเร่ร่อน หลักลอย ไม่มีสังกัด ไม่มีหมู่คณะรับรอง

ครูบาอาจารย์ท่านบอกว่า ในครั้งนั้นได้ถึงกับมีการตรวจหนังสือสุทธิกันเลยทีเดียว

ปกติ**หลวงปู่มั่น** ท่านไม่เคยยอมแพ้ใคร และก็ไม้อาชนะใคร เหมือนกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครูบาอาจารย์ที่เป็นลูกศิษย์ลูกหาต่างยกย่องว่า ท่านเป็นผู้มีสติปัญญา ปฏิภาณไหวพริบ ที่เฉียบคม และฉลาดปราดเปรื่องหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก

หลวงปู่มั่น ได้กราบทูลตอบ**สมเด็จพระเจ้า** ไปได้ว่า

“...สำหรับเรื่องนี้ พระเดชพระคุณท่านไม่ต้องเป็นห่วงกังวล กระผมอยู่ตามป่าตามเขานั่น ได้ฟังธรรมจากเพื่อนสหธรรมิกตลอดเวลา คือมีเพื่อนและฟังธรรมจากธรรมชาติ เสียงนกเสียงกา เสียงจิ้งหรีด จักจั่นเรไร เสียงเสื่อ เสียงช้าง มันเป็นธรรมชาติไปหมด

มันทุกข์หรือสุขกระผมก็รู้ เขาคอยตักเตือนกระผม อยู่ตลอดเวลา **ไม่ให้ลืมสติว่า เจ้าเป็นใครมาจากไหน** อยู่อย่างไรแล้วก็ จะไปไหน

เวลาไปไม่ร่วงหล่นจากชั่วทับถมกันไปไม่มีสิ้นสุดก็เป็นธรรม บางต้นมันก็เขียวทำให้ครึ้ม บางต้นมันก็ตายซากแห้งเหี่ยว เหล่านั้น มันเป็นธรรมเครื่องเตือนสติสัมปชัญญะไปหมด

ฉะนั้น พระเดชพระคุณท่าน โปรดวางใจได้ ไม่ต้องเป็นห่วง กระผม เพราะได้ฟังธรรมอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันกลางคืน”

เมื่อได้ฟังคำตอบเช่นนั้น **เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า** ท่านก็จินด้วย เหตุผล ไม่อาจจะหาคำพูดมาติเตียน**หลวงปู่มั่น** ต่อไปได้

อีกเหตุการณ์หนึ่ง ผมไม่แน่ใจว่าเป็นครั้งเดียวกันกับเหตุการณ์ ข้างต้นหรือไม่ ครุบาอาจารย์เล่าให้ฟังว่า **หลวงปู่มั่น** ได้พาลูกศิษย์ ๗ - ๘ องค์ มาร่วมประชุม โดยมี **เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า** เป็นประธาน

คณะของ**หลวงปู่มั่น** นั่งสงบเสงี่ยมเรียงตามลำดับอาวุโส พรรษา ดูจิวรชมุขมัวไม่สดใสเหมือนกับพระที่อยู่ในเมือง

เจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เอ่ยปากถามว่า “พวกพระที่จิวรดำๆ อยู่ข้าง หลังนั้น มัวแต่อยู่ป่าอยู่ดง ได้พระปาฏิโมกข์กันบ้างหรือเปล่า?”

พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต

หลวงปู่มั่น ที่เป็นหัวหน้าคณะกราบทูลว่า “ขอให้พระเดชพระคุณท่านเลือกชี้เอาเถอะครับ จะเอาจากหัวไปท้าย หรือเอาจากท้ายไปหัวก็ได้ครับ”

เจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านเลือกชี้เอาองค์หนึ่งแบบที่ไม่มั่นใจว่าจะแสดงปาฏิโมกข์ได้ เพราะมัวแต่นั่งหลับตาอยู่ป่าอยู่ดง

ปรากฏว่าผิดคาด พระป่าที่ถูกชี้ตัวให้แสดงปาฏิโมกข์ท่านว่าได้อย่างคล่องแคล่ว งามอาก แถมอักขรฐานาภรณ์ก็ถูกต้องชัดเจนเกินความคาดหมายด้วย

ทำความประหลาดใจให้เจ้าประคุณสมเด็จฯ และที่ประชุมสงฆ์
อย่างมา

๘๑๘.

พาพระมหาเปรียญ มาจับผิดหลวงปู่มั่น

ครูบาอาจารย์เล่าว่า ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ ยังไม่เลิกทักท้วง
ที่จะเอาชนะพระกัมมัฏฐานให้ได้

ในคราวงานผูกพัทธสีมาพระอุโบสถวัดโพธิสมภรณ์ จังหวัด
อุดรธานี ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ ท่านไปเป็นประธานในงานนี้
หลวงปู่มั่น ก็ได้รับนิมนต์ไปในงานนี้ด้วย

พอตกเย็น ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ ก็พาพระมหาเปรียญ
จากกรุงเทพฯ ๒-๓ รูป ไปสนทนาธรรมกับหลวงปู่มั่น ทราบกันดีว่า
ในครั้งนั้น ต้องการจะให้พระเปรียญที่คงแก่เรียนนั้น ไปไล่ต้อนให้
หลวงปู่มั่นจนมุมให้จงได้

พระมหาเปรียญเหล่านั้นไม่มีใครรบหลวงปู่มั่น ตามธรรมเนียม
ที่ปฏิบัติกัน คงจะถือว่าพวกท่านเป็นพระของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราชฯ
หรือถือตัวว่าเป็นพระมหาเปรียญผู้แตกฉานในพระไตรปิฎก ส่วน
พระป่าที่เอาแต่นั่งหลับตาไม่น่าจะรู้ธรรมะได้แตกฉานลึกซึ้งเท่า

เบื้องต้นมีการสนทนาโต้ถามทุกข์สุข ทำความคุ้นเคยกัน
พอสมควรแล้ว พระมหากลุ่มนั้นก็ตั้งปัญหาถามหลวงปู่มั่น ว่า

“ในฐานะที่ท่านมีความชำนาญในสมาธิภาวนา จึงอยากจะถามท่านเกี่ยวกับเรื่อง **กสิณ** ว่าท่านใช้วิธีเพ่งกสิณอย่างไร เช่น การเพ่งดิน น้ำ ลม ไฟ หรือสีเหลือง แดง ขาว พวกนั้นมันเป็นอย่างไร ท่านใช้เพ่งอย่างไร ขอให้อธิบายด้วย?”

ตั้งคำถามเหมือนกับข้อสอบ พระมหากลุ่มนั้นหวังจะให้ **หลวงปู่มั่น** ท่านตกหลุมพราง จะได้เป็นหลักฐานกล่าวได้ว่า **หลวงปู่มั่น** และศิษย์ประพตปฏิบัติตนออกนอกกริตนอกรอยของพระพุทธศาสนา

ฝ่าย **หลวงปู่มั่น** ท่านไม่ต้องรอคิดหาคำตอบ ท่านตอบสวนทันทีว่า : -
“อ้อ! นั่นก็กสิณเหมือนกัน ที่เพ่งภายนอกนั้น แต่มันเป็นกสิณของพวกฤๅษีชีไพร

ส่วนกสิณของพระพุทธเจ้า ท่านให้เพ่งน้อมเข้ามาในกายตน เช่น **เพ่งไฟ** ก็ไฟธาตุในตน **เพ่งน้ำ** ก็น้ำเลือด น้ำดี น้ำหนอง น้ำเสลด **เพ่งดิน** ก็ดินผม ขน เล็บ ฟัน **เพ่งลม** ก็ลมหายใจเข้าออก ลมระบายออก-ทางทวาร ลมวิ่งไปในกระเพาะ ลมตีขึ้นเบื้องสูง ลมตีลงเบื้องต่ำ

ส่วนการ **เพ่งสี** นั้น ก็เพ่งในร่างกายของเรานี้เอง **สีแดง** ก็เลือด **สีเหลือง** ก็หนอง **สีขาว** ก็กระดูก **สีเขียว** ก็น้ำดี

เพ่งให้เป็นธาตุปฏิภูล ความเปื่อยเน่า ความเป็นของไม่เที่ยง ไม่ใช้ตัวตนเราเขา

นี่คือ **กสิณ** ของพระพุทธเจ้า ผู้ไกลจากกิเลส สำหรับผู้ไปเพ่งอย่างอื่นที่อยู่นอกตัว ยังเพ่งไม่ถูกแน่...”

เมื่อได้ฟังคำตอบขอ **หลวงปู่มั่น** เช่นนั้น พระมหาเบญญูผู้ถามถึงกับตลึงงัน เพราะไม่คิดว่าจะพลิกผันไปเช่นนี้ **แถมยังเป็นสุดยอดของคำถามคำตอบ ซึ่งอ่านในตำราจนจบก็ไม่สามารถหาได้**

ทุกองค์ยอมจำนน ไม่มีใครกล้าถามต่อไปอีก!

๓๓.

การรู้วาระจิตของคนอื่น

บรรดาครูบาอาจารย์สายพระกรรมฐานต่างก็ยกย่องเรื่องการรู้วาระจิตของคนอื่นของ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** ว่าท่านเก่งในเรื่องวิชา **ปรจิต** นี้มาก ใครมีความคิดอย่างไร **หลวงปู่มั่น** ก็รู้ได้ ถ้าองค์ท่านต้องการจะรู้ ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล หลักฐานประจักษ์พยานมีอยู่ในประวัติของครูอาจารย์แต่ละองค์ที่เป็นลูกศิษย์ **หลวงปู่มั่น**

ประจักษ์พยานมีว่า แม้ลูกศิษย์ของท่านบางองค์บางรูป รวมทั้งศิษย์ฆราวาส ถ้าคิดไปในทางไม่ดี **หลวงปู่มั่น** จะทัก จะสอนทันทีจนลูกศิษย์ทุกคนเมื่ออยู่กับท่านจะต้องระมัดระวังความคิดกันเป็นที่สุดระวังใจไม่ให้คิดไปนอกกลุ่มนอกทาง ไม่เช่นนั้นจะต้องโดนทักโดนสอนด้วยคำสอนที่แปลกๆ ชนิดคาดไม่ถึงเสมอ

ตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับฆราวาส เมื่อครั้งที่ **หลวงปู่มั่น** พักอยู่ที่ **วัดป่าสุทธาวาส** จังหวัดสกลนคร ซึ่งวัดแห่งนี้มี **โยมย่านุ่ม ชูวานนท์** เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงสำคัญ ในการอุปฐากวัดและพระเถร บรรดาพระเถรต่างก็ให้ความนับถือและเกรงใจ **โยมย่านุ่ม** กันทั้งนั้น

ปัญหาที่ญาติโยมต้องการจะกราบเรียน **หลวงปู่มั่น** ก็ด้วยที่ **วัดป่าสุทธาวาส** ในระยะเข้าพรรษา จะมีพระภิกษุและสามเณรมาก แทบหลังวัด ญาติโยมแทบจะรับภาระเลี้ยงดูไม่ไหว แต่พอออกพรรษา

ปวารณาแล้ว พระเถระต่างองค์ต่างแยกย้ายกันไปหมด วัดแหบร้าง จะหาพระเถระทำบุญด้วยก็แสนยาก

คณะศรัทธาได้ปรึกษากัน เห็นว่าควรจะนำเรื่องนี้ไปกราบเรียน **หลวงปู่มั่น** และขอให้ท่านจัดพระเถระอยู่ประจำ หลังออกพรรษาจะได้ไม่มีสภาพเหมือนวัดร้าง

ปัญหาคือ ใครจะเป็นผู้ไปกราบเรียนท่าน ต่างคนต่างก็กลัว จึงได้ขอร้องแกมบังคับให้ **โยมย่านุ่ม** นำเรื่องเข้ากราบเรียน **หลวงปู่มั่น** ส่วนคนอื่นรอฟังข่าวอยู่ห่างๆข้างนอก

ในวันนั้น **หลวงปู่มั่น** นั่งอยู่ใต้ร่มไม้เพียงองค์เดียว กำลังเลลา ตีวดาด (ไม้กวาดทางมะพร้าว) อยู่ มองเห็นแต่เพียงด้านหลังของท่าน

โยมย่านุ่ม รวบรวมความกล้า ค่อยๆเดินย่องไปด้านหลังท่าน ด้วยอาการแผ่วเบาที่สุด พอได้ระยะห่างพอควรจึงหยุด แล้วนั่งกราบ กราบลง ๓ หน

หลวงปู่มั่น ยังคงนั่งเลลาตีวดาดอยู่ตามปกติ ไม่ได้หันมามองเลย **โยมย่านุ่ม** กราบแล้วนั่งประนมมือหนึ่งอยู่ พุดไม่ออก

นั่งอยู่อย่างนั้นนานพอสมควร จึงก้มลงกราบ แล้วค่อยคลาน ออกไปเฉยๆ หมู่มณะก็ต่อว่าต่อขานกันใหญ่ และรบเร้าให้เข้าไป กราบเรียนท่านเป็นครั้งที่สอง

โยมย่านุ่ม ต้องรวบรวมความกล้าเข้าไปเป็นครั้งที่สอง ก็ เหมือนกันกับครั้งแรก อ้าปากพุดไม่ออก คลานกลับออกมาเฉยๆ ฝ่าย **หลวงปู่มั่น** ก็นั่งเลลาตีวดาดเฉยอยู่เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

โยมย่านุ่ม ต้องเข้าไปใหม่เป็นครั้งที่สาม ครั้งนี้พอกราบเสร็จ **หลวงปู่มั่น** ก็หันหน้ามา แล้วพุดด้วยเสียงดูว่า

“ห้วงมันทำไม่วัด ชี้ดินชี้ต่อน ตายแล้วเอาไปด้วยได้หรือ ก็วัตร
ของตัวเอง คือวัตรใจ นั้น ทำไมไม่หมั่นกวาดให้มันสะอาดบ้าง ปล่อยให้
ให้มันรกรุงรังอยู่อย่างนั้น”

โยมย่านุ่มพูดอะไรไม่ออก ยิ่งเพิ่มความกลัววงศ์หลวงปู่มากขึ้น
แล้วพูดละล่ำละลักว่า “เจ้าข้า ดิฉันก็ว่าอย่างนั้น”

พูดเสร็จก็ก้มลงกราบ แล้วคลานออกมาเลย เรื่องที่เตรียมไว้ว่า
จะกราบเรียนท่านยังไม่ได้พูดแม้แต่คำเดียว

ตัวอย่างนี้ แสดงถึงปฏิปทาของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ สืบทอดไป
ถึง หลวงปู่มั่น และต่อเนื่องไปถึงหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ศิษย์เอก
ของหลวงปู่มั่น อีกทอดหนึ่ง

ที่ยกเรื่องนี้มาพูด แสดงถึงพลังจิตของพระกรรมฐานในเรื่อง
การรู้ใจคน ดักใจคน และสะกด - ทรมานคน เพื่อการชี้แนะแนวทาง
ที่ถูกที่ควรให้ ซึ่ง หลวงปู่สิงห์ นำไปใช้ในการ “ทรมาน” ให้สมเด็จเจ้า
ท่านคลายทิฏฐิ เลิกเอาชนะคะคนพระกรรมฐาน เพราะไม่บังเกิดผลดี
ใดๆ แก่ใครเลย

นางนิล-นางนุ่ม-นางลูกอินทร์
มหาอุบาสิกา ๓ พี่น้อง

บทบาท ของหลวงปู่สิงห์

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ได้มอบภาระให้หลวงปู่สิงห์
ขนตยาโคโม เป็นผู้แก้กฏิลิขของท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระเจ้า เพราะท่าน
เป็นครูเป็นศิษย์กัน

กล่าวคือ ตอนหลวงปู่สิงห์ ท่านทำญัตติกรรมเป็นพระธรรมยุต
ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาวิรรวงศ์ ท่านเป็นพระอุปัชฌาย์

หลังการญัตติกรรมแล้ว หลวงปู่สิงห์ ก็ได้เป็นศิษย์กรรมฐาน
ออกปฏิบัติบำเพ็ญเพียรติดตามหลวงปู่ใหญ่เสาร์และหลวงปู่มั่น

สำหรับประวัติการเผยแพร่ธรรมของหลวงปู่สิงห์ นั้น ท่านทำได้
อย่างกว้างขวาง พลังจิตท่านมีอำนาจมาก เวลาท่านเทศน์ ท่านแสดงธรรม
ไม่ว่าพระเถรหรือฆราวาส จะนั่งฟังเงียบเหมือนทุกคนโดนสะกดจิต
แทบไม่ไหวตึงเลยทีเดียว การเผยแพร่ธรรมของท่านจึงได้ผลเป็น
อย่างมาก

กล่าวกันว่า ช่วงที่หลวงปู่มั่น ยังดำรงชันธอยู่ กิตติศัพท์ชื่อ
เสียงของหลวงปู่สิงห์ จะเป็นที่รู้จักมากกว่า กล่าวคือ หลวงปู่สิงห์ ท่าน
ดังมากกว่าครูอาจารย์ของท่านในสมัยนั้น คือ ท่านเก่งทั้งบู๊และบุน
ครบเครื่องเลยทีเดียว

ในประวัติ **หลวงปู่สิงห์** ท่านปราบพวกไสยศาสตร์ พวกหมอผี พวกมิชฌาทิฐิ และพวกใช้พลังจิตอิทธิฤทธิ์ ปาฏิหาริย์ มากต่อมาก

ภาระในการ**ทรมาน** ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช จึงเป็นเรื่องของ**หลวงปู่สิงห์** น่าจะเหมาะสมที่สุด ด้วยเหตุผลที่ว่าท่านเป็นครูกับศิษย์ ดังที่กล่าวแล้ว **ประการที่สอง** ท่านเป็นคนอุบลฯ บ้านเดียวกัน ใช้ภาษาถิ่นกันได้อย่างสนิทสนม **ประการที่สาม** หลวงปู่สิงห์ในฐานะเป็นศิษย์ เคยเดินทางเข้ากรุงเทพฯ ไปกราบเยี่ยม**เจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช** อยู่บ่อยๆ และที่สำคัญ ท่านคุ้นเคยสนิทสนมกัน ชนิดที่ว่าพูดกันได้ตรงๆ อย่างไม่ต้องเกรงใจกัน

พระญาณวิศิษฐ์สมิทธิวชิรจารี
(พระอาจารย์สิงห์ หนองคายโม)

ทรมานสมเด็จฯ ให้คลายทิฏฐิ

เมื่อหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ได้รับมอบภาระในการ “ทรมาน” ท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ให้คลายทิฏฐิ เลิกกลั่นแกล้งขัดขวาง พระกรรมฐานเสีย นอกจากจะไม่ใช่เป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่ พระศาสนาแล้ว ยังเป็นการสร้างบาปกรรมให้เกิดขึ้นกับองค์ท่านเอง อีกด้วย

หลวงปู่สิงห์ เคยกราบทูลเรื่องนี้ แต่สมเด็จฯ ท่านไม่ฟัง มีหน้าซำ้ พระองค์ท่านยังมีบัญชากับพระเถรด้วยว่า “ถ้าเห็นอาจารย์สิงห์มา อย่าให้ใครต้อนรับเด็ดขาด ให้ไล่ตะเพิดเสีย”

หลวงปู่สิงห์ ทราบคำบัญชานี้ดี แต่พอท่านก้าวเข้าไปในวัดจริงๆ ด้วยพลังจิตอันแรงกล้า ในวันนั้น ท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ ได้ออก ต้อนรับหลวงปู่สิงห์ ซึ่งเป็นศิษย์ ด้วยตัวท่านเอง ต้อนรับขับสู้เป็น อันดี แล้วยังบริภาษตำหนิพระเถรเป็นการใหญ่ ทหาว่าไม่ใส่ใจดูแลให้ การต้อนรับลูกศิษย์ของท่าน ดูคล้ายกับว่าเจ้าประคุณสมเด็จฯ จะลืมน คำบัญชาของท่านสิ้น

ช่วงที่หลวงปู่สิงห์ พักอยู่กับพระอาจารย์ของท่าน วันหนึ่งมีการ จัดการประชุมเถรสมาคม (อันนี้ผู้เขียนก็ไม่แน่ใจว่าเป็นการประชุม

เถรสมาคมจริงหรือไม่ เพราะไม่มีหลักฐานอ้างอิง เอาเป็นว่าเป็นการประชุม
ผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาไปแล้วกัน__ปฐม) วัตถุประสงค์ของการประชุม
เป็นการอภิปรายเรื่อง**หัวใจพระพุทธศาสนา** ซึ่ง**ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ**
เป็นองค์ประธานการประชุม

ด้วยความเมตตาต่อศิษย์ **ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ** ได้ให้
หลวงปู่สิงห์ ติดตามท่านไปด้วย โดยท่านพูดว่า “สิงห์ ข้าจะพาเจ้าเข้าไป
ฟังเขาประชุมกัน เจ้ามันพระป่า มัวแต่หลับหูหลับตาอยู่เฉยๆ เจ้าจะ
ไปรู้อะไรทันเขา ไปเปิดหูเปิดตาดูเขาเสียบ้าง จะได้หายโง่”

หลวงปู่สิงห์ รู้สึกขอบคุณที่**เจ้าประคุณสมเด็จพระ** มีเมตตาต่อท่าน
จึงได้ติดตาม**เจ้าประคุณสมเด็จพระ**ไปในฐานะศิษย์ใกล้ชิด

ในที่ประชุมล้วนมีแต่เจ้าฟ้า เจ้าคุณ ข้าราชการผู้ใหญ่ ล้วนแต่
ผู้รู้ทางพระพุทธศาสนาทั้งนั้น แทบทั้งวัน ต่างอภิปรายถกเถียงกัน
อย่างเอาจริงเอาจัง ต่างคนต่างแสดงเหตุผลของตนเอง คล้ายกับ
การทำสังคายนาเพื่อค้นหาหัวใจของพระพุทธศาสนา แต่ยังไม่สามารถ
หาข้อสรุป หรือข้อตกลงกันได้ ต่างคนต่างก็ว่าข้อเสนอของตนถูกต้อง
มีการหยิบยกข้อความในพระไตรปิฎกมาสันนิษฐานเหตุผลของตน

หลวงปู่สิงห์ เป็นคนเดียวในที่ประชุมที่นั่งฟังอย่างนิ่งเงียบ
ตลอดเวลา ในที่สุดท่านได้ยกมือขอโอกาสแสดงความคิดเห็นจาก
พระเถรานุเถระทั้งหลาย แล้วพูดด้วยน้ำเสียงที่ฉลาดฉานว่า

“...เรื่อง**หัวใจของพระพุทธศาสนา** ที่พระคุณท่านตลอดทั้ง
ผู้มีเกียรติทั้งหลายได้อธิบายมาแล้วนั้น เกล็กกระผม**พระอาจารย์สิงห์**
พระป่า ลูกศิษย์ของพระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น ขออธิบาย
กราบเรียนว่า

เรื่องที่พระคุณท่านทั้งหลายได้อธิบายนั้น กระผมเห็นว่าเป็นเพียงเปลือกและกระพี้เท่านั้น ยังลุ่มๆล่ำๆอยู่ เปรียบเสมือนคนตามอดคำข้าง ซึ่งก็มีส่วนถูกเหมือนกัน แต่ถูกคนละจุดถูกคนละส่วน ยังไม่อาจบอกได้ว่าเป็นหัวใจพระพุทธศาสนาที่แท้จริง

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ **ถ้าพูดถึงหัวใจจะต้องมีอันเดียว** นี่คือจุดสุดยอดของความถูกต้องที่สุด

หัวใจพระพุทธศาสนานั้น ที่ถูกต้องแท้จริงก็ต้องมีอย่างเดียวกัน เหมือนกัน สิ่งที่ว่านั้นคือ **สติ**

คนเราถ้าไม่มีสติจะทำอะไรได้ การที่คนเราจะทำดี จะทำชั่ว หรือแม้จะทำให้เบื่อกวนนั้น จะต้อง**มีสติ**กำกับเสียก่อนจึงจะทำได้

ฉะนั้น เกลั้กระผมจึงเห็นว่า หัวใจของพระพุทธศาสนานั้นคือ **สติ** นอกจากนั้นไป เป็นเปลือกเป็นกระพี้หมด...”

ต่อจากนั้น**หลวงปู่สิงห์**ก็ได้อธิบายเพิ่มเติมโดยยกตัวอย่างและอุปมาอุปมัยต่างๆเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นอย่างเด่นชัด

พระเถระทั้งหลายและสมาชิกในที่ประชุมต่างสงบนิ่งฟังด้วยความสนใจ ชนิดที่ว่าแทบไม่กระพริบตาเลย จะมีก็แต่**เจ้าพระคุณสมเด็จพระสังฆราช** ผู้เป็นองค์ประธาน ถึงกับหน้าซีดเขียว พูดไม่ออก ท่านบอกตอนหลังว่ารู้สึกอายแทบจะเป็นลม เพราะท่านรู้สึกที่น่าอัศจรรย์คนนี้มาเพื่อตบหน้าหมุ่คณะในที่ประชุม รวมทั้งตบหน้าท่านด้วย หมุ่คณะคงจะต้องเฟื่องเลี้ยงมายังท่าน พร้อมกับมีความรู้สึกที่ไม่ดีกับท่านอย่างแน่นอน

แต่ในขณะที่หลวงปู่สิงห์ ลูกขึ้นพูดนั้น ไม่มีใครพูดขัดขึ้นเลย ต่างนิ่งฟังอย่างสนใจตั้งแต่ท่านเริ่มต้นพูดจนกระทั่งจบลง

เกี่ยวกับประวัติการแสดงธรรมของหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ตามที่ครูบาอาจารย์เล่าให้ฟัง บอกว่า พระเถระรูปนี้มีพลังจิตสูงมาก สามารถใช้พลังจิตสั่งให้คนยืน เดิน นั่งนิ่ง ได้ทั้งนั้น

คราวใดที่ท่านแสดงธรรม แม้จะมีผู้ฟังเป็นร้อย หรือหลายร้อย ขณะที่ท่านแสดงธรรมอยู่นั้น จะไม่มีเสียงแม้อือหรือจาม หรือนั่งยุกยิก ทุกคนจะนั่งนิ่งเงียบกริบตลอดเวลา

เมื่อการประชุมสัมมนาในวันนั้นยุติลง หลวงปู่สิงห์ ก็กลับวัดกับเจ้าประคุณสมเด็จฯ แบบศิษย์ที่ดีตามครู พอถึงวัดเจ้าประคุณสมเด็จฯ ท่านบริภาษหลวงปู่สิงห์เป็นการใหญ่ ว่า

“สิงห์ เจ้าทำไมทำขายน้ำข้าฯ อย่างนี้? ข้าฯ ให้เจ้าไปนั่งฟังเขา พูดกันเฉยๆ ไม่ได้ให้เจ้าไปสอนเขา ข้าฯ อายเขามากรู้ไหม?”

ในวันนั้น ร้อนถึงพระเถระในวัด ต้องวิ่งหาน้ำร้อน ทายาลม และพัดวีเจ้าประคุณสมเด็จฯ เป็นการใหญ่

ท่านเจ้าประคุณสมเด็จฯ พูดเสียงดังว่า “พวกกรรมฐาน พวกอลัชชี พวกเทวดา ใดๆ ก็คบไม่ได้”

เป็นอันว่าวันนั้นหลวงปู่สิงห์ ก็ไม่สามารถโหม้หน้าเจ้าประคุณสมเด็จฯ ให้เลิกจงเกลียดจงชังพระกรรมฐานได้ เป็นแต่ที่ท่านเริ่มมีอะไรมาสะอึดใจให้ครุ่นคิดมากขึ้น ดูท่าทางท่านยังลังเลสับสนอยู่พอสมควร

เจ้าประคุณสมเด็จพระ คลายทิฎฐิ

ต่อมาภายหลังเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ ท่านได้มีโอกาส
ออกตรวจการณ์คณะสงฆ์ตามหัวเมืองมณฑลอิสาน ปรากฏว่าการ
ออกตรวจการณ์ในครั้งนั้น ได้สร้างความประทับใจให้ท่านเป็นอย่างมาก

สมเด็จพระ ท่านเห็นประจักษ์ด้วยตาตนเองว่า หัวอิสานได้เกิด
วัดป่าสังกัดคณะธรรมยุตขึ้นอย่างมากมาย นับจำนวนหลายร้อยวัด
ทั้งๆที่พระผู้ใหญ่ที่มีตำแหน่งฝ่ายบริหารขยายวัดธรรมยุตได้เพียง
๒ - ๓ วัด และก็อยู่ในเมืองที่เจริญแล้วเป็นส่วนใหญ่ ไม่สามารถ
ขยายออกไปตามอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านรอบนอกได้

การที่วัดป่าเกิดขึ้นมาอย่างมากมาย ก็เกิดจาก หลวงปู่ใหญ่เสาร์
หลวงปู่มั่น และลูกศิษย์พระกรรมฐานพระอาจารย์ใหญ่ทั้งสององค์

ยิ่งกว่านั้น เจ้าประคุณสมเด็จพระ ยังพบว่า เมื่อท่านผ่านไปตาม
หมู่บ้านที่พระกรรมฐานเคยจาริกปฏิบัติธรรม และที่มีวัดป่าเกิดขึ้น
ปรากฏว่าประชาชนในหมู่บ้าน มีกิริยามารยาทเรียบร้อย แสดงว่าได้รับ
การอบรมมาดี รู้จักปฏิบัติต่อพระสงฆ์องค์เจ้า รู้จักการปฏิบัติต้อนรับ
รู้ของควรไม่ควร เข้าใจหลักการพระพุทธศาสนา รู้จักสวดมนต์ไหว้พระ
มีการรักษาศีล มีการปฏิบัติสมาธิภาวนา และมีความอ่อนน้อมถ่อมตน
น่าชมเชย

ต่างกันกับหมู่บ้านที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น และลูกศิษย์
ลูกหาไม่เคยจาริกผ่านไป

ความประทับใจในครั้งนั้น ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช ถึงกับ
ประกาศในที่ท่ามกลางที่ประชุมสงฆ์ว่า

**“การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องให้พระกรรมฐานเป็นแนวหน้า
หรือเรียกว่า กองทัพนครธรรมแนวหน้า”**

นับจากนั้นเป็นต้นมา เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสฺโส
อ้วน) ก็เริ่มมีทัศนคติที่ดีต่อ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น และคณะ
พระธุดงค์กรรมฐาน

คำเรียกแต่เดิมว่า “ญาคูเสาร์ ญาคูมั่น” ก็เปลี่ยนไปเป็น
“พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น” ส่วนลูกศิษย์พระกรรมฐานที่มีอาวุโส
สมเด็จพระสังฆราช ท่านก็เรียกว่า “อาจารย์สิงห์ ท่านลี (ธมฺมธโร) ท่านกงมา
(จิริปญฺโณ)” เป็นต้น

เมื่อเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ มีความรู้สึกที่ดีต่อ
พระธุดงค์กรรมฐานแล้ว ท่านก็ให้ความสนับสนุนพระกรรมฐานเป็น
อย่างดี แม้แต่วัดภูเขาแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี
ที่ หลวงพ่อไซติ อากุโศ เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน เจ้าประคุณสมเด็จพระ
ท่านก็บัญชาให้สร้างเพื่อถวายหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ด้วยแห่งหนึ่ง

เจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสฺโส อ้วน) พระองค์นี้ท่าน
สร้างความสำเร็จให้แก่พระพุทธศาสนา ทั้งด้านปริยัติธรรมศึกษา และ
ด้านการปฏิบัติภาวนา จนเกิดมีพระผู้ได้รับการศึกษาสูง และมี
พระกรรมฐานที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบอย่างมากมาย สืบต่อมาจนปัจจุบัน

เรื่องนี้ก็จบลงด้วยดี ทุกท่านคงจะโล่งใจกัน ส่วนบาปกรรม(ถ้ามี)
ก็ขอให้หลวงพ่อไซติ กับ อาจารย์ปฐุม ผู้เขียนรับไปคนละครึ่งก็แล้วกัน

๗๗.

สมเด็จพระสังฆราช ด้านสมาธิภาวนา

ครั้งหนึ่ง หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้เข้าไปนมัสการเจ้าประคุณสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ที่วัดบรมนิวาส ในกรุงเทพฯ

สมเด็จพระสังฆราช ได้ถามหลวงปู่มั่น เกี่ยวกับความขัดข้องในการปฏิบัติจิตภาวนาของท่านว่า “เออ! นี้อาจารย์ ท่านสิงห์ (ขนตยาโคโม) ท่านลี (ธมฺมธโร) มาสอนให้ผมภาวนาพุทโธ พุทโธ ให้จิตอยู่ที่พุทโธอารมณ์เดียว ไม่ให้จิตสอດสายไปไหน รู้สึกว่ามันยากเหลือเกิน ไม่สามารถทำให้มันหยุดนิ่งได้

เพราะเราเป็นผู้ปกครอง บริหารงานการคณะสงฆ์ทั้งประเทศ ยุ่งแต่กิจการงาน พอนั่งภาวนาพุทโธครั้งใดที่ไร ความคิดก็พุ่งไปคิดอยู่แต่ในงานการบริหารคณะสงฆ์ ไม่สามารถทำให้หยุดคิดได้เลย จะทำให้ไม่คิดนี่มันยาก

ท่านอาจารย์มีวิธีอื่นบ้างไหม ที่จะทำให้จิตเป็นสมาธิภาวนา ?

หลวงปู่มั่น ท่านเป็นผู้รู้จิตอุปนิสัยของคนดีอยู่แล้ว คือ วิชาปรจิตของท่าน เลียบคมเป็นพิเศษ ท่านจึงกราบนมัสการสมเด็จพระสังฆราช ว่า

“การนั่งสมาธิภาวนานั้น ท่านให้คิดได้ แต่ให้มีสติตามรู้ พิจารณา ถึงสภาพความเป็นจริง อนิจลักษณะ อยู่ตลอดเวลา”

ต่อจากนั้นหลวงปู่มั่น ท่านได้ให้คำอธิบายเพื่อแก้ไขข้อขัดข้อง ด้านสมาธิภาวนาของ**เจ้าประคุณสมเด็จพระ** จนบังเกิดผลดี

เป็นอันว่า **ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ** ท่านเคยเป็นปฏิบัติกับ พระกรรมฐาน มาบัดนี้ท่านกลับมาเป็นมิตรแล้ว ท่านเคยว่า พระกรรมฐาน มัวแต่นั่งหลับหูหลับตาเฉยๆจะมีประโยชน์มีความหมายอะไร เป็นการ หลงโง่มัวเมวมงาย ไม่เกิดประโยชน์ต่อการศึกษต่อการพัฒนา

มาบัดนี้ **ท่านเจ้าประคุณสมเด็จพระ** ท่านหันมานั่งหลับหูหลับตา เสียเอง ที่ท่านเคยสั่งให้คนไปทำลายหรือสำนักกรรมฐานต่างๆ บัดนี้ ท่านกลับมาให้การสนับสนุนบำรุงเป็นอย่างดี เช่น การก่อสร้าง **วัดภูเขาแก้ว ถวายหลวงปู่ใหญ่เสาร์** ก็เป็นบัญชาของท่าน**เจ้าประคุณสมเด็จพระ** ดังกล่าวมาแล้ว

๗ ๗๘. ๗

มีบัญชาให้พระป่า แสดงธรรม

เรื่องนี้เป็นเหตุการณ์เมื่อ**สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** (ติสโส อ้วน) เข้าสู่วัยชราภาพมากแล้ว ได้ไว้ใจและชื่นชมพระป่า สาย**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น** อย่างมาก

ผู้เขียนเห็นว่าเป็นอนุทาหรณ์ที่ดี จึงขออนุญาตนำมาแทรกไว้ ณ ที่นี้ รวม ๒ ตอนต่อกัน

เรื่องที่ยกมานี้ นำมาจากหนังสือ **จанийตฺเถรวตฺถุ** หนังสือที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ**พระราชสังวรญาณ** (หลวงพ่อพุทธจанийโย) วัดป่าสาละวัน นครราชสีมา ดังนี้ : -

สาเหตุที่**สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** (อ้วน ติสโส) มีบัญชาให้**พระอาจารย์ฝั้น** ไปจำพรรษาที่**วัดบูรพาาราม** จังหวัดอุบลราชธานี เป็นเพราะในปีนั้น **สมเด็จพระราชา**พาชหนัก ถึงขนาดฉันอาหารไม่ได้ ต้องถวายอาหารทางเส้นโลหิต

ท่านจึงเรียกพระเถระฝ่ายกัมมัฏฐานเข้าไปปรึกษาหารือเพื่อหาทางบำบัดโรคในทางธรรมปฏิบัติ

สมเด็จพระเจ้า ได้นิมนต์**พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาโคโม** ให้อธิบายธรรม เป็นองค์แรก เมื่อพระอาจารย์สิงห์อธิบายจบลง **สมเด็จพระเจ้า** จึงให้**พระอาจารย์ทอง อโสภา** เจ้าอาวาสวัดบูรพาอธิบายอีก

จากนั้นจึงหันมาทาง**พระอาจารย์ฝั้น** ให้อธิบายธรรมให้ฟังอีก เป็นองค์สุดท้าย พระอาจารย์ฝั้นจึงได้อธิบายธรรมถวาย โดยมีอรรถ ดังนี้ :-

“ให้ท่าน**ทำจิตเป็นสมาธิ** ยกไวยกรณธรรม ๘๔,๐๐๐ พระธรรมชั้นนี้ ยกอันนี้ไว้เสียก่อน

ทำจิตให้เป็นสมาธิ เราต้องตั้งสมาธิให้ได้ ภาวนากำหนดจิตให้เป็นสมาธิ พอตั้งเป็นสมาธิดีแล้ว ให้เป็นหลักเปรียบเหมือนเรานับตั้งร้อยตั้งพัน ก็ต้องตั้งหนึ่งเสียก่อน ถ้าเราไม่ตั้งหนึ่งเสียก่อนก็ไปไม่ได้ ฉันทใด **จิตของเราจะรู้ได้ก็ตั้งจิตของเราเป็นสมาธิเสียก่อน**

เปรียบเหมือนนัยหนึ่ง คือ **เสมือนเราจะปลูกต้นไม้** พอปลูกลงแล้ว ก็มีคนเขาว่าปลูกตรงนั้นมันจะงามดี ก็ถอนไปปลูกตรงนั้น และก็มีคนเขาบอกอีกว่าตรงโน้นดีกว่า ก็ถอนไปปลูกตรงโน้นอีก ทำอย่างนี้ ผลที่สุดต้นไม้ก็ตายทิ้งเสียเปล่าๆ ไม่ได้อะไรสักอย่าง

ฉันทใด เราทำอะไร จะปลูกอะไร ก็ฝังให้มันแน่น ไม่ต้องถอนไปไหน มันเกิดขึ้นเอง **นี่แหละสมาธิ** ฉันทใดก็ฉันทนั้นแหละ

หรืออีกนัยหนึ่ง **เปรียบเหมือนเราจะขุดบ่อน้ำ** ต้องการน้ำในพื้นดิน เราขุดลงไปแห่งเดียวเท่านั้น พอเราขุดไปได้หน้อยเดียว ได้น้ำสัก ๒-๓ บาตรแล้ว มีคนเขาบอกว่าที่นั่นมันดี้น เราก็ย้ายไปขุดที่อื่นอีก พอคนอื่นเขาบอกว่าตรงนั้นไม่ดี ตรงนี้ไม่ดี ก็ย้ายไปย้ายมา ผลที่สุดก็ไม่ได้น้ำกิน

ใครจะว่าก็ช่างเขา **ขุดมันแห่งเดียวคงถึงน้ำ** ฉันทิใด **เปรียบเสมือน**
สมาธิของเรา ต้องตั้งไว้แห่งเดียวเท่านั้น

เมื่อเราตั้งไว้แห่งเดียว ไม่ต้องไปอื่นไกล ไม่ต้องส่งไปข้างหน้า
ข้างหลัง ไม่ต้องคิดถึงอดีต อนาคต **กำหนดจิตให้สงบอันเดียวเท่านั้น**

ขอให้ท่านทำสมาธิภาวนา ทำจิตให้สงบ ให้พิจารณาแยกธาตุ
แยกชั้น และอายตนะ ออกเป็นส่วนๆ ตามความเป็นจริง พิจารณาให้
เห็นความเป็นไปของสิ่งเหล่านั้นตามหน้าที่ของมัน

ให้แยกกายออกจากจิต แยกจิตออกจากกาย ให้ยึดเอาตัวจิต
คือผู้รู้ เป็นหลัก พร้อมด้วยสติ

ธาตุทั้ง ๔ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ ให้พิจารณาให้อยู่ในสภาพของ
มันเองแต่ละอย่าง เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว จะเห็นได้ว่า
ธาตุทั้ง ๔ ต่างเจ็บไม่เป็น ป่วยไม่เป็น แดดจะออก ฝนจะตก ก็อยู่
ในสภาพของมันเอง

ในตัวคนเราก็ประกอบไปด้วยธาตุทั้ง ๔ นี้รวมกัน การที่มี
ความเจ็บปวดป่วยไข้อยู่ นั่น เนื่องมาจากตัว**ผู้รู้** คือ **จิต** เข้าไปยึดถือ
ด้วยอุปาทานว่าเป็นตัวเป็นตน เป็นของเขาของเรา

เมื่อพิจารณาตามความเป็นจริงแล้ว สิ่งทั้งปวงเหล่านั้นไม่ได้
เป็นอะไรเลย ดินก็คงเป็นดิน น้ำก็คงเป็นน้ำ ไม่มีส่วนรู้เห็นในความ
เจ็บปวดใดๆด้วย

เมื่อทำจิตให้สงบ และพิจารณาเห็นสภาพความเป็นจริงแล้ว
จิตย่อมเบื่อหน่ายและจางจากอุปาทาน คือแว่นการยึดถือมั่นในสิ่งเหล่านั้น

เมื่อละได้เช่นนี้ ความเจ็บปวดต่างๆ ตลอดจนความตายย่อม
ไม่มีตัวตน

**เพราะฉะนั้น หากทำจิตให้สงบ เป็นสมาธิแน่นแน่แล้ว โรคต่างๆ
ก็จะทุเลาหายไปเอง”**

เมื่อ**พระอาจารย์ฝั้น** อธิบายธรรมถวาย**สมเด็จพระมหาวิรวงศ์**
จบลงแล้ว **สมเด็จพระเจ้า** ได้พูดขึ้นว่า “เออ! เข้าทีดี” แล้วถาม **พระอาจารย์**
ฝั้นว่า “ในพรรษานี้ฉันจะอยู่ได้รอดตลอดพรรษาหรือไม่?”

พระอาจารย์ฝั้น ก็เรียนตอบไปว่า “ถ้าพระเดชพระคุณทำจิต
ให้สงบได้ดังที่อธิบายถวายมาแล้ว ก็รับรองว่าอยู่ได้ตลอดพรรษา
แน่นอน”

สมเด็จพระมหาวิรวงศ์ จึงมีบัญชาให้**พระอาจารย์ฝั้น**ไปจำพรรษา
อยู่กับท่านที่จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อจะได้ศึกษาธรรมให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
ดังกล่าวแล้ว โดย**พระอาจารย์ฝั้น**ได้เลือกเอา**วัดบูรพา** เป็นที่จำพรรษา
เพราะวัดนี้อยู่ฝั่งเดียวกันกับ**วัดสุปฏิภูมิ** ที่**สมเด็จพระเจ้า**พำนักอยู่ การไปมา
สะดวกกว่า**วัดป่าแสนสำราญ** ซึ่งอยู่ทางฝั่งอำเภอวารินชำราบ

วัดบูรพา ที่ท่านเลือกพัก มีเขตสองตอน ตอนหนึ่งเป็นสำนัก
เรียนปริยัติธรรม อีกตอนหนึ่งเป็นป่า มีกุฏิหลังเล็กๆ อยู่ ๕-๖ หลัง
สำหรับพระเถรอาศัยปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะ

พระอาจารย์ฝั้นได้เลือกเอาด้านที่เป็นป่าเป็นที่พักตลอด
พรรษานั้น และได้หมั้นไปอธิบายธรรมปฏิบัติถวาย**สมเด็จพระมหาวิรวงศ์**
ที่**วัดสุปฏิภูมิ** เกือบทุกวัน

และด้วยอำนาจการปฏิบัติธรรมนั้น **สมเด็จพระมหาวิรวงศ์** ก็
หายวันหายคืน ทั้งอยู่ได้ตลอดพรรษาและล่วงเลยต่อมาอีกหลายปี

ทรงชมพระกรรมฐาน

สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (อ้วน ตีสโล) ได้ออกปากยอมรับในความจริง และชมว่า พระกรรมฐานนี้เป็นผู้ปฏิบัติที่ดีจริง ทั้งยังทำได้ดังพูดจริงๆ อีกด้วย สมควรที่พระมหาเปรียญทั้งหลายจะถือเอาเป็นตัวอย่างปฏิบัติต่อไป

สมเด็จพระเจ้า ได้กล่าวต่อหน้าพระอาจารย์ฝั้นด้วยว่า “ฉันเป็นพระอุปัชฌาย์ บวชพระบวชเณรมาจนนับไม่ถ้วน แต่ไม่เคยนึกสนใจตจปัญจกัมมัฏฐาน (กรรมฐาน ๕) เหล่านี้เลย เพิ่งจะมารู้ซึ่งในพรรษาตัวเอง”

พูดแล้วท่านก็นับ เกสา โลมา นขา ทนตา ตโจ แล้วถามพระอาจารย์ฝั้นว่า “นี่เป็นธาตุดิน นี่เป็นธาติน้ำ นี่เป็นธาตุลม นี่เป็นธาตุไฟ ไช้ไหม?”

พระอาจารย์ฝั้น ก็รับว่าใช่

จากนั้นสมเด็จพระเจ้า ก็ปรารภขึ้นว่า ตัวท่านเองเปรียบเหมือนผู้บวชใหม่ เพิ่งจะมาเรียนรู้ เกสา โลมา ฯลฯ ความรู้ในด้านมหาเปรียญที่เล่าเรียนมามากนั้นไม่ยังประโยชน์และความหมายต่อชีวิตท่านเลย ยศฐาสมณศักดิ์ ก็แก้ทุกข์ท่านไม่ได้ ช่วยท่านไม่ได้

พระอาจารย์ฝั้น ให้ธรรมปฏิบัติในพรรษานี้ได้ผลคุ้มค่า ทำให้สมเด็จพระเจ้า รู้จักกัมมัฏฐานดีขึ้น

พระอาจารย์ฝั้น อาจาโร

ในพรรษา พ.ศ. ๒๔๘๗ นั้น **พระอาจารย์ฝั้น** เกือบไม่มีเวลา เป็นของตัวท่านเองเลย ทั้งนี้เพราะท่านได้ทำหน้าที่อุปัฏฐากพร้อมกัน ถึง ๒ อาจารย์ กล่าวคือ นอกจากกลางคืนจะต้องเข้าถวายธรรมแก่ **สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ ที่วัดสุปัฏนฯ** จากหัวค่ำไปจนถึงเวลาประมาณ ๔ ทุ่ม บางครั้งก็ถึง ๖ ทุ่ม จึงได้กลับ**วัดบูรพา**

แล้วพอเช้าขึ้น ท่านก็ออกบิณฑบาตไปเรื่อยๆ แล้วข้ามแม่น้ำมูลไปทางฝั่ง**อำเภวารินชำราบ** ไปฉันเช้าที่**วัดป่าแสนสำราญ**

ฉันเสร็จก็ประกอบยารักษาโรคถวาย**พระอาจารย์มหาปิ่น ปัญญาพล** ซึ่งปีนั้นกำลังอาพาธด้วยโรคปอด อยู่ที่**วัดป่าแสนสำราญ**

พระอาจารย์ฝั้น ได้พยายามหาสมุนไพรต่างๆมาปรุง แล้วกลั่นเป็นยาถวาย**พระอาจารย์มหาปิ่น** หยูกยาที่ทันสมัยก็ไม่มี เพราะขณะนั้นกำลังอยู่ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒

ทั้งหมดนี้มีอยู่ในหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ **หลวงพ่อพุทธ จานियो** ดังได้เรียนมาแล้ว

๑๐๐.

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม นับเป็นศิษย์อาวุโส และมีความสำคัญที่สุดในการนำธรรมเนียมปฏิบัติของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ออกเผยแพร่ในวงกว้าง จนได้รับฉายาว่าแม่ทัพใหญ่แห่งกองทัพธรรม ในช่วงที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ยังมีชีวิตอยู่ กล่าวกันว่า หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ท่านดังที่สุดในยุค เป็นพระที่เก่งทั้งด้านพลังจิต และเก่งทั้งด้านการสอน ที่ธรรมเนียมปฏิบัติสายหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น เผยแพร่ออกไปกว้างไกล และสืบทอดมาจนปัจจุบันนี้ เป็นเพราะผลการเผยแพร่ของ หลวงปู่สิงห์ องค์นี้เอง

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม หรือ ท่านเจ้าคุณพระญาณวิศิษฐ์ สมิทธิวิจารย์ เป็นบุตรของเพี้ยอัครวงศ์ (อ้วน) และ นางหล้า บุญโทะ เกิดวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๔๓๒ ที่บ้านหนองซอน อำเภออำนาจเจริญ จังหวัดอุบลราชธานี บรรพชาครั้งที่สองที่วัดสุทัศนาราม ในเมืองอุบลฯ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๒ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสโส อ้วน) เป็นพระอุปัชฌาย์

พ.ศ. ๒๔๕๘ หลวงปู่สิงห์ ได้กราบถวายตัวเป็นศิษย์หลวงปู่มั่น ครั้งแรก ที่วัดบูรพา ในเมืองอุบลฯ และติดตามออกธุดงค์ไปกับ หลวงปู่มั่น เพื่อไปกราบถวายตัวเป็นศิษย์กับหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ที่บ้านหนองสูง คำชะอี

ใน พ.ศ. ๒๔๖๑ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ หลวงปู่มั่น พระอาจารย์ สุวรรณ สุจิณฺโณ และ หลวงปู่สิงห์** ได้จำพรรษาด้วยกันที่บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร

จากนั้น พ.ศ. ๒๔๖๖ **หลวงปู่สิงห์** ได้นำ **หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญฺญาโณ** พระน้องชายของท่าน กับ **หลวงปู่เทศก์ เทศฺรสี** เข้าถวายตัวเป็นศิษย์กับท่าน**พระอาจารย์ใหญ่ทั้งสอง** ที่บ้านคือ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ด้วย

หลวงปู่สิงห์ จัดเป็นศิษย์ต้น คือศิษย์รุ่นแรกของ**หลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์** จึงได้เรียนรู้ข้อวัตรปฏิบัติ ปฏิปทาครูบาอาจารย์ และได้นำแนวทางการปฏิบัติกรรมฐานของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น** ออกเผยแผ่อย่างกว้างขวางทั่วภาคอีสาน โดยเริ่มต้นที่จังหวัดขอนแก่น ในต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.๒๔๗๒ และขยายไปตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ

เนื่องด้วย**หลวงปู่สิงห์** ได้รับมอบหมายจาก**หลวงปู่มั่น** ให้เป็นผู้นำพระเถรในสายชุดงกรรมฐาน ในช่วงที่**หลวงปู่มั่น**ปลีกออกจากหมู่คณะไปอยู่ที่ภาคเหนือเป็นเวลา ๑๒ ปี **หลวงปู่สิงห์** จึงเปรียบเสมือน**ขุนพลเอกของกองทัพธรรมสายพระกรรมฐาน**

ในช่วงท้าย **หลวงปู่สิงห์** ไปสร้างวัดป่าสาละวัน ที่จังหวัดนครราชสีมา และพักประจำอยู่ที่วัดแห่งนี้ ท่านได้รับสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นสามัญฝ่ายวิปัสสนาธุระที่ **พระญาณวิเศษฐฺสมิทธิวีราจารย์**

หลวงปู่สิงห์ มรณภาพเมื่อวันที่ ๘ กันยายน พ.ศ.๒๕๐๔ เมื่ออายุ ๗๓ ปี พรรษา ๕๑

หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญญาพล

หลวงปู่พระมหาปิ่น ปญญาพล เป็นพระน้องชายแท้ๆของหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ทั้งสององค์จึงเป็นเสมือนสองแม่ทัพใหญ่แห่งกองทัพธรรมสายพระกรรมฐาน

หลวงปู่พระมหาปิ่น ได้ทำให้วงการสงฆ์สิ้นสะเทือนมาก เหตุการณ์หนึ่งในสมัยนั้น กล่าวคือท่านเป็นพระมหาเปรียญ ๕ ประโยค จากวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ สละความก้าวหน้าทางการศึกษา ด้านพระปริยัติ ออกปฏิบัติธรรมกรรมฐานอยู่ป่าเขา ติดตามหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ก่อให้มีพระเถระออกปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์อีกเป็นจำนวนมาก

ครั้งแรกหลวงปู่สิงห์ ท่านเป็นครูสอนด้านพระปริยัติธรรม เมื่อได้ฟังธรรมปฏิบัติจากหลวงปู่มั่นแล้ว จึงได้ตัดจิตใจเปลี่ยนแนวการศึกษาด้านปริยัติไปเป็นการปฏิบัติกรรมฐานแทน และได้ติดตามปฏิบัติธรรมไปกับหลวงปู่มั่น

ต่อมาหลวงปู่สิงห์ ได้นำหลวงปู่พระมหาปิ่น ไปกราบฟังธรรมกับหลวงปู่มั่น เกิดความศรัทธามาก และได้ให้ปฏิญาณว่า จะขอลา

ไปศึกษาพระปริยัติธรรมที่กรุงเทพฯ ลัก ๕-๖ ปี แล้วจึงจะออกมาปฏิบัติธรรมด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ หลังจากหลวงปู่พระมหาปิ่น สอบได้เปรียญธรรม ๕ ประโยค จากสำนักเรียนวัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ แล้ว จึงได้กลับมาอุปสมบท บ้านเกิด

หลวงปู่สิงห์ กับหลวงปู่ดุลย์ อตุโล พระคู่สหายธรรมิกได้นำหลวงปู่พระมหาปิ่น พร้อมทั้ง หลวงปู่เทศก์ เทศร์สี ไปกราบถวายตัวเป็นศิษย์หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับ หลวงปู่มั่น ที่วัดป่าบ้านค้อ อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ตามที่หลวงปู่พระมหาปิ่น ปฏิญาณไว้

นับแต่นั้นมา หลวงปู่พระมหาปิ่น จึงได้ออกอุทิศปฏิบัติพระกรรมฐานตามแนวทางที่ได้รับจาก พระอาจารย์ใหญ่ทั้งสอง ซึ่งเป็นชาวดังที่ชื่อฮามาก ดังกล่าวมาข้างต้น

หลวงปู่พระมหาปิ่น ได้ติดตามพระพี่ชายของท่าน คือ หลวงปู่สิงห์ ออกอุทิศตามป่าเขา บางครั้งก็แสวงหาที่สงบเพียงลำพัง หากมีข้อสงสัยในธรรมะหรือติดขัดในการปฏิบัติ ท่านก็กลับไปกราบเรียนถามอุบายธรรมนั้นกับครูบาอาจารย์ แล้วก็กลับไปฝึกหัดบำเพ็ญภาวนาต่อ

เมื่อหลวงปู่พระมหาปิ่น สามารถนำแนวทางของครูบาอาจารย์ มาใช้เป็นหลักใจได้แล้ว ก็ได้ติดตามหลวงปู่สิงห์ พร้อมด้วยหมู่คณะ ออกเผยแผ่ธรรมปฏิบัติ พร้อมกับสร้างเสนาสนะป่าเพื่อเป็นสถานที่บำเพ็ญเพียรด้านวิปัสสนากรรมฐาน

เมื่อครั้งจัดงานบำเพ็ญกุศลครบรอบ ๘๐ ปี ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ หลวงปู่พระมหาปิ่น ได้ร่วมกับ หลวงปู่สิงห์ เรียบเรียงหนังสือที่ระลึก เรื่องกติกาวินัยสัมมาปฏิบัติ ว่าด้วยข้อปฏิบัติดี

พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล และพระอาจารย์สิงห์ ชนฺตยาโคโม

ปฏิบัติชอบ สำหรับสำนักชีกรรมฐาน ถวายมฤตดาจิตแด่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ เพื่อพิมพ์แจกในงาน ซึ่งก่อนหน้านี้อ หลวงปู่สองพี่น้อง นี้ก็ได้ร่วมกัน แต่งหนังสือ **แบบถึงพระไตรสรณคมน์** โดยถวายหลวงปู่ใหญ่ให้ พิจารณาตรวจทานด้วย

เมื่อหลวงปู่ใหญ่เสาร์ ได้มรณภาพลงที่วัดอามตยาราม นครจำปาศักดิ์ หลวงปู่สิงห์ หลวงปู่พระมหาปิ่น และคณะศิษย์ ได้เดินทางไปรับศพหลวงปู่ใหญ่ และยังเป็นกำลังสำคัญในการจัดงาน ถวายเพลิงศพของหลวงปู่ใหญ่ที่วัดบูรพา ในเมืองอุบลฯ เมื่อเดือน เมษายน พ.ศ. ๒๔๘๖

ในบั้นปลายชีวิต หลวงปู่พระมหาปิ่น ได้ไปพักประจำที่ **วัดป่า ศรีธารารม** หัวทะเล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๔๘๘ หลวงปู่พระมหาปิ่น ได้อาพาธอยู่ที่ **วัดป่าแสนสำราญ** อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี และมรณภาพ เมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๙

๑๐๒.

สร้างวัดพระศรีมหาธาตุ : ความพยายามรวมมหานิกายกับธรรมยุต

การสร้างวัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน นอกจากเจตนาเพื่อเป็นที่ระลึกแห่งประชาธิปไตยแล้ว รัฐบาลในขณะนั้นยังมีความประสงค์ที่จะรวมพระสงฆ์ฝ่ายมหานิกาย กับฝ่ายธรรมยุตให้รวมอยู่ในที่เดียวกัน และปฏิบัติภายใต้กฎระเบียบอันเดียวกันด้วย นับเป็นกรณีตัวอย่างที่น่าสนใจกรณีหนึ่งในการพยายามรวมนิกายนี้

วัดพระศรีมหาธาตุ เป็นพระอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน ตรงมุมอนุสาวรีย์หลักสี่ กิโลเมตรที่ ๑๘ ตำบลอนุสาวรีย์ (เดิมชื่อตำบลกุ่มแดง) อำเภอบางเขน กรุงเทพมหานคร สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) เป็นเจ้าอาวาสองค์แรก

ประวัติการสร้าง เริ่มต้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๔๘๓ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้เสนอในที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ขออนุมัติเงินสร้างวัด เพื่อให้เป็นอนุสรณ์แห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย และต้องการให้เสร็จทันในงานวันชาติ วันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕

ด้านสถานที่นั้น เห็นว่า ควรจะสร้างใกล้ๆ กับอนุสาวรีย์หลักสี่ ด้วยเหตุผลที่ว่า **ชาติกับศาสนาเป็นของคู่กัน** เพราะศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และกล่อมเกลากุณินสัย และน้ำใจประชาชนให้บำเพ็ญตน และปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ... ฯลฯ

อีกประการหนึ่งเห็นว่า **ศาสนาเป็นหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตย ... และ ...** “การเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ดี งานสร้างชาติซึ่งกระทำภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองก็ดี ที่สามารถพัฒนาอุปสรรคและประสบความสำเร็จอย่างดีมาแล้ว ก็ได้อาศัยพุทธานุภาพคุ้มครองป้องกันประเทศชาติราชฎร และอำนวยความสะดวกสำเร็จประโยชน์อย่างดีที่สุดที่จะเป็นได้”

คณะรัฐมนตรีเห็นว่า “สมควรที่จะสร้างวัดขึ้นสักวัดหนึ่ง เพื่อให้เป็นที่เชิดชูพระบรมพุทธานุภาพศาสนาคู่กันไปกับเกียรติศักดิ์ของประเทศชาติ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว**ลงมติเห็นชอบด้วยเป็นเอกฉันท์ให้สร้างวัดขึ้นวัดหนึ่งในที่ใกล้อนุสาวรีย์หลักสี่ และให้ชื่อว่า วัดประชาธิปไตย**”

ประกอบกับขณะนั้น รัฐบาลได้ส่งทูตพิเศษโดยมีพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นหัวหน้าคณะ ไปเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศต่างๆ ในจักรภพอังกฤษภาคเอเชีย

“รัฐบาลอินเดีย...เห็นว่าประชาชนที่เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา มีอยู่ในนานาประเทศเป็นอันมาก แต่ประเทศเอกราชที่ยกย่องพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาทางราชการ และพระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขของประเทศเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นองค์อัครพุทธศาสนูปถัมภก ก็มีแต่ประเทศไทยประเทศเดียวเท่านั้น

จึงได้มอบ**พระบรมสารีริกธาตุ**ที่ขุดค้นพบ ณ **มหาสถูปธรรมราชิกะ** และเก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พร้อมทั้ง**กิ่งพระศรีมหาโพธิ์** และดินจากสังเวชนียสถาน ให้ตามความประสงค์

รัฐบาลได้อัญเชิญ **พระบรมสารีริกธาตุ** **ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ๕ ต้น** พร้อมดินจากสังเวชนียสถาน มาประดิษฐานที่วัดที่สร้างใหม่นี้ แล้วตกลงตั้งชื่อวัดตามคุณิณิมนต์นี้ว่า **“วัดพระศรีมหาธาตุ”**

สำหรับกิ่ง**พระศรีมหาโพธิ์** ได้ปลูกไว้ที่**เกาะกลม**ที่สุดของคูทั้ง ๒ ข้าง ทางทิศตะวันออก เกาะละต้น รวม ๒ ต้น ที่เหลือ ๓ ต้น อัญเชิญไปปลูกที่ **วัดพระธาตุพนม** จ.นครพนม, **วัดพระธาตุดอยสุเทพ** เชียงใหม่ และ **วัดพระมหาธาตุ** นครศรีธรรมราช

ผู้อำนวยการก่อสร้างวัดได้แก่ **พลเอก จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์** กับ **หลวงวิจิตรวาทการ** ซึ่งดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมศิลปากรในสมัยนั้น

รัฐบาลเห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ การสร้างวัดนี้ **“จึงควรยกให้เป็นงานของชาติ”** จึงเปิดให้ประชาชนทั่วประเทศได้ร่วมบริจาค (ซึ่งไม่ทราบว่าจะได้รับยอดบริจาคจำนวนเท่าใด)

ที่น่าสนใจมาก คือประมาณการก่อสร้าง เป็นค่าที่ดินซื้อเพิ่มเติม ๕๐ ไร่ ค่าถมที่ และสิ่งก่อสร้าง มี เจดีย์ใหญ่ โบสถ์ วิหาร ที่เก็บอัฐิ ศาลาการเปรียญ หอระฆัง หอไตร กุฏิเจ้าอาวาส กุฏิสงฆ์ ๒๔ หลัง โรงครัว ที่เก็บศพและอยู่กรรม ฌาปนสถาน ฯลฯ

ท่านเดาออกไหมครับ ประมาณการค่าใช้จ่ายเท่าไร?

บอกให้เลยก็ได้ ตั้ง ๓๗๕,๐๐๐ บาท

ค่าใช้จ่ายหลักๆ มี ค่าที่ดินไร่ละ ๔๐๐ บาท x ๕๐ ไร่ รวมเป็น ๒๐,๐๐๐ บาท, ค่าสร้างเจดีย์ใหญ่ ๔๐,๐๐๐ บาท, ค่าสร้างโบสถ์ และ วิหาร หลังละ ๔๐,๐๐๐ บาท, กำแพงรอบวัด ๒๔,๐๐๐ บาท, กุฏิสงฆ์ ๒๔ หลัง หลังละ ๑,๐๐๐ บาท ถ้ามว่า ถ้าเป็นสมัยนี้จะเป็นเงินเท่าไร

พูดถึงพระมหาเจดีย์ สูง ๓๘ เมตร มีนามว่า **พระเจดีย์ศรีมหาธาตุ** สร้างเป็น ๒ ชั้น ชั้นนอกเป็นองค์เจดีย์ใหญ่ ชั้นในเป็นองค์เจดีย์เล็ก อยู่ตรงกลาง เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ เข้าไปกราบไหว้ได้ มีอะไรบ้างผมไม่บอก ขอให้หาโอกาสไปกราบเอง (ผมเองก็ไม่เคย เข้าไปกราบ กว่าหนังสือเล่มนี้จะพิมพ์เสร็จผมต้องไปกราบมาเรียบร้อยแล้ว ลัญญาครับ)

วัดพระศรีมหาธาตุ ได้กระทำพิธีเปิด เพื่อเป็นเสนาสนะแห่ง พระภิกษุสงฆ์ เป็นรัฐพิธี เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ โดยมี สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช วัดสุทัศน์เทพวราราม เป็นประธาน

เวลา ๙.๐๐ น. เชิญ**พระพุทธลีลึงค์** จากพระที่นั่งพุทไธยสวรรค์ พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ไปประดิษฐานเป็นพระประธาน ณ พระอุโบสถ

เวลา ๑๔.๐๐ น. แห่งพระภิกษุสงฆ์ ๒๔ รูป จากวัดบรมนิวาส ไปอยู่วัดพระศรีมหาธาตุ

ประเด็นที่ผมสนใจ ดังกราบเรียนแต่ต้น คือ **รัฐบาลต้องการรวม พระฝ่ายมหานิกาย กับฝ่ายธรรมยุตให้อยู่ด้วยกัน อยู่ภายใต้ระเบียบ ปฏิบัติอันเดียวกัน** คือ ตื่นนอนตี ๓, สวดมนต์ทำวัตรเช้า-ภาวนา, ออกบิณฑบาตมาฉันด้วยปลี้องของตน, ฉันมือเดียว, ฉันในบาตร, ไม่

จับเงิน, หนักในทางสมาธิภาวนา เติบจนกรม, ไม่ต้อนรับแขกที่กุฏิ, ไม่เก็บอาหารไว้ที่กุฏิ ฯลฯ

ได้มอบหมายให้แต่ละนิกายคัดเลือกพระมาอยู่ที่วัดนี้ โดยมีสมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสฺโส อ้วน) เป็นเจ้าอาวาส

พระสงฆ์ที่ได้รับการคัดเลือก และจัดขบวนแห่มาอยู่ที่วัดนี้ เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๕ มี ๒๔ รูป ดังนี้

๑. สมเด็จพระมหาธีรวงศ์		วัดบรมนิวาส
๒. พระญาณดิลก	วัดสุทธจินดา	นครราชสีมา
๓. พระมหาเขียน	๙ ประโยค	วัดบวรนิเวศวิหาร
๔. พระมหาสนั่น	๘ ประโยค	วัดบรมนิวาส
๕. พระมหาผุย	๘ ประโยค	วัดปทุมวนาราม
๖. พระมหาเอี่ยม	๗ ประโยค	วัดบรมนิวาส
๗. พระมหาสาย	๗ ประโยค	วัดบวรมงคล
๘. พระมหาเขียน	๗ ประโยค	วัดสระเกศ
๙. พระมหาโกศล	๖ ประโยค	วัดมหารัชมงคล
๑๐. พระมหาเส็ง	๖ ประโยค	วัดสัมพันธวงศ์
๑๑. พระมหาสำรอง	๕ ประโยค	วัดบรมนิวาส
๑๒. พระมหาปรีชา	๕ ประโยค	วัดบรมนิวาส
๑๓. พระมหาบุญมา	๕ ประโยค	วัดจักรวรรดิราชาวาส
๑๔. พระมหาแสวง	๕ ประโยค	วัดทองนพคุณ
๑๕. พระมหาละห้อย	๕ ประโยค	วัดประยุรวงศาวาส
๑๖. พระมหาสมพร	๕ ประโยค	วัดอนงคาราม
๑๗. พระมหาพร	๕ ประโยค	วัดพระเชตุพน

๑๘. พระมหาจิตร	๕ ประโยค	วัดมหาธาตุ
๑๙. พระมหาคม	๕ ประโยค	วัดเบญจมบพิตร
๒๐. พระมหาเอี่ยม	๔ ประโยค	วัดราชบูรณะ
๒๑. พระมหาทศนัย	๔ ประโยค	วัดสามพระยา
๒๒. พระมหาจันดี	๓ ประโยค	วัดสุทัศน์เทพวราราม
๒๓. พระมหาสมบุรณ์	๓ ประโยค	วัดบรมนิวาส
๒๔. พระมหาแสวง	๓ ประโยค	วัดบรมนิวาส

ผลการที่พระสงฆ์ ๒ นิกายมาอยู่ด้วยกัน ปรากฏว่า พอสิ้นพรรษาแรก พระฝ่ายมหานิกายยังเหลือแค่ ๒ รูป และก่อนเข้าพรรษาที่สอง พระฝ่ายมหานิกายไม่มีเหลืออยู่เลย

ด้วยเหตุนี้ วัดพระศรีมหาธาตุ จึงกลายเป็นวัดธรรมยุตมาจนทุกวันนี้

ผู้เขียนเคยถามครูบาอาจารย์ว่า **ทำไมจึงเป็นอย่างนั้น?** ได้คำตอบว่า “เพื่อนจะอยู่ได้อย่างไร ข้าวก็กินม้อเดียว เงินทองที่ผ่านมืออย่างคล่องก็จับต้องไม่ได้ เคยมีสิกาไปนั่งอยู่ถึงกุฏิก็ทำไม่ได้ ตื่นตี ๓ ก็ไม่เคย สมาธิไม่เคยนั่ง เติบจงกรมก็ไม่เคย แล้วเพื่อนจะทนได้จั่งได้เพื่อนเป็นมหา เอาแต่เรียนหนังสือ ไม่เคยนำมาปฏิบัติจักเทื่อ...”

ความจริงแล้ว เรื่องต่างนิกายไม่น่าจะสำคัญมาก ถ้าปฏิบัติอยู่ในธรรมวินัยเดียวกัน ดังพระลิขิตของ**สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช** ในหนังสือ**พุทธศาสนวงศ์** ที่ว่า

“การที่พระภิกษุสงฆ์แยกออกเป็นนิกายต่างๆ ไม่ใช่เป็นการแปลกมีในทุกๆ ประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา และการที่แยกกันออกไปนี้อาจกล่าวตามประวัติศาสตร์ว่าต้องมีเป็นธรรมดา **ถึงพยายามรวมให้เป็นหนึ่งเท่าไรก็ไม่สำเร็จ** อาจสำเร็จได้ชั่วคราว แต่ต่อมาไม่นานก็กลับแยกกันออกไปอีก ในศาสนาอื่นๆ ก็มีแยกเป็นลัทธินิกายต่างๆ เหมือนกัน

การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา มีใช้อยู่ที่การพยายามเพื่อรวม นิกายสงฆ์ แต่อยู่ที่การพยายามให้พระสงฆ์ทุกนิกายตั้งอยู่ในพระธรรมวินัย ส่วนการรวมกันนั้น เมื่อดีเสมอกัน หรือเลื่อมเสมอกัน ก็รวมกันเข้าได้เอง”

สาธุ!

ขอพูดถึงหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับหลวงปู่มั่น ท่านมีลูกศิษย์ทั้งสองนิกาย โดยเฉพาะ**หลวงปู่ใหญ่** ท่านบอกให้ลูกศิษย์ทั้งสองนิกาย พักจำพรรษาด้วยกัน ลงอุโบสถด้วยกัน จนกระทั่งทางฝ่ายปกครองมีคำสั่งไม่ให้นำสังฆกรรมรวมกัน ท่านจึงบอกศิษย์ว่า “เมื่อผู้ใหญ่เขาไม่ให้ทำสังฆกรรมรวมกัน ต่างคนก็ต่างแยกกันทำซะ ไม่มีปัญหาอะไรดอก”

ผมขอพูดในนามฆราวาสที่ทำบุญ ความจริงแล้วพวกเราที่ไม่ได้อือนิกาย ขอให้พระดีที่อยู่ในธรรมวินัยก็แล้วกัน เวลาทีมงานบุญต่างๆ เช่นงานครูบาอาจารย์ เราพอจะแบ่งพระที่มาร่วมงานได้ ๒ พวก พระพวกหนึ่ง ดูสงบเสถียร ทำอะไรก็เรียบร้อยดี น่าเลื่อมใส

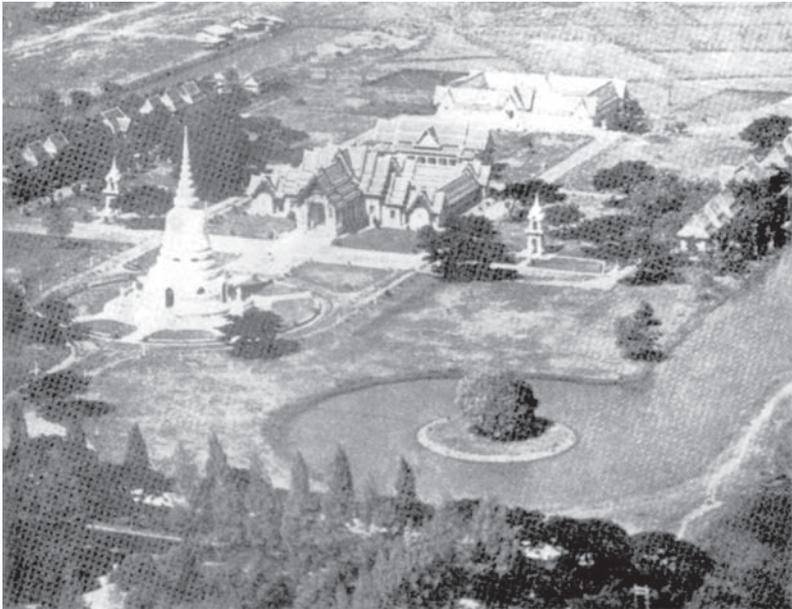
ส่วนพระอีกพวกหนึ่ง ดูกะโດกกะเดกชอบกล จะมาจะไปเห็นชอบหัวทั้งกระเป๋าย่าม ถูงพลาสติกรุ่งรังไปหมด เวลาตอนเช้าก็ไม่รอ

ให้ญาติโยมเอาอาหารไปถวาย มานั่งแถวโรงครัวทาน สั่งกาแฟ
สั่งปาท่องโก๋ เดินดูโรงงานนั้นโรงงานนี้ว่ามีอะไรกินบ้าง กลางคืนจับกลุ่ม
กินเหล้าแล้วทะเลาะวิวาท ชกต่อยกันก็เห็นบ่อยๆ

หญิงสาวคนหนึ่งที่มาทำโรงครัวทาน ถึงกับออกปากว่า **“หนูไม่
รู้จะว่าอย่างไร พระพวกนี้หน้าด้านจริงๆ!”**

สาธุ! ผมก็อยากจะบอกอย่างนั้นเหมือนกัน แต่คุณว่าเสียก่อน
ถูกใจผมเพลงเลย

ภาพถ่ายทางอากาศ วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร
ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๐

๑๐๓.

เรื่องของธรรมะจัดสรรค์

การที่เจ้าประคุณ**สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** (ติสุโส อ้วน) ท่านไม่เห็นด้วยกับการปฏิบัติดุจดกกรรมฐาน และหาทางขัดขวางต่างๆ นานา ในตอนแรก ทำให้พระกรรมฐานหลายองค์พยายามหนีออกไปอยู่ไกลๆ ส่วนหนึ่งก็หนีความรำคาญ เช่น **ท่านธมฺมธีโร** (แสง) หนีจากอุบลฯ ไปอยู่หนองบัวลำภู ได้สร้างวัดหลายแห่ง และมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย

บูรพาจารย์สายกรรมฐานหลายท่าน ข้ามไปบำเพ็ญภาวนา และเผยแผ่ธรรมทางฝั่งลาว เกิดวัดกรรมฐานขึ้นหลายแห่ง

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ก็ไปเผยแผ่ธรรมอยู่ทางภาคอีสานตอนบน แถบจังหวัดอุดรธานี นครพนม สกลนคร หนองคาย รวมไปถึงจังหวัดเลย เกิดวัดกรรมฐานหลายร้อยแห่ง

หลวงปู่สิงห์ ขนฺตยาโค และศิษย์ ก็เป็นคณะใหญ่ ออกเผยแผ่ธรรมแถบจังหวัดขอนแก่น แล้วมาพำนักประจำที่จังหวัดนครราชสีมา

ถ้าจะมองในแง่การเผยแผ่กรรมฐานของบูรพาจารย์พระกรรมฐานในยุคแรก ต้องเจอกับอุปสรรค หรือมารผจญอย่างหนักหนาสาครจรจ อุปสรรคใหญ่มาจาก ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มพอมตหมอผี พวกไสยศาสตร์ต่างๆ **กลุ่มที่สอง** การขัดขวางจากพระสงฆ์เจ้าถิ่น

ที่อยู่เดิม ในกลุ่มนี้ยังเป็นอุปสรรคสำคัญ และยิ่งเข้มข้นมาจนทุกวันนี้ และกลุ่มที่สาม จากพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุตด้วยตนเอง ตัวอย่างจาก **เจ้าพระคุณสมเด็จฯ** เป็นต้น

ในทางธรรมะ การเอาชนะอุปสรรคถือเป็นการสร้างบารมี ดังคำพังเพยที่ว่า **“มารไม่มี บารมีไม่เกิด”** พระพุทธองค์ยังต้องผจญมาร และเอาชนะนักบวชกลุ่มต่างๆ ด้วย **ขันติธรรม เมตตาธรรม และ ปัญญาธรรม** พระองค์ท่านไม่เคยผูกพยาบาทกับศัตรูเลย

ถ้ามองในแง่ของ **การบริหารจัดการ** ตามแนวความคิดปัจจุบัน ต้องบอกว่า **เปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาส** หรือมองในสายตาธรรมะ ต้องบอกว่า **ธรรมะจัดสรรค์**

กล่าวคือ การที่**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** และคณะศิษย์ ได้ออกจากจังหวัดอุบลฯ ไปเผยแพร่ธรรมในจังหวัดต่างๆ รวมทั้งในประเทศลาวนั้น ผลดีที่ตามมา ทำให้ประชาชนเข้าใจและศรัทธาในคณะธรรมยุต ศรัทธาในสายพระป่า ก่อให้เกิดวัดป่าหรือวัดกรรมฐานขึ้นมากมาย

ต่อมา **หลวงปู่มั่น** ได้ปลีกจากหมู่คณะไปบำเพ็ญธรรมในจังหวัดเชียงใหม่ ๑๒ ปี ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๑ - ๒๔๘๒ ก่อให้เกิดวัดป่าหรือวัดกรรมฐานอีกมากมาย ที่เป็นที่ยู่อักดี เช่น **วัดเจติยหลวง วัดสันติธรรม อำเภอมะนัง วัดป่าดาราภิรมย์ วัดห้วยน้ำริน อำเภอแม่ริม วัดว่าอาจารย์ตื้อ วัดอรัญญวิเวก อำเภอแม่แตง วัดเจติยบรรพต วัดดอยแม่ปิ้ง วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทัตโต) อำเภอพร้าว วัดโรงธรรมสามัคคี อำเภอสันกำแพง วัดถ้ำผาปล่อง วัดถ้ำปากเปียง อำเภอเชียงดาว วัดถ้ำผาผึ้ง อำเภอฝาง เป็นต้น**

นอกจากวัดป่าสังกัดสายธรรมยุตแล้ว ยังมีวัดป่าหรือวัดกรรมฐานสังกัดสายมหานิกายอีกมากมาย ที่ถือเป็นศิษย์ของหลวงปู่มั่น เช่น สายวัดหนองป่าพง ของหลวงพ่อชา สุภทฺโท สายวัดทุ่งสามัคคีธรรม อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ของหลวงปู่สังวาลย์ เขมโก พระอาจารย์ของหลวงพ่อสนอง กตปุญฺโญ วัดสังฆทาน นนทบุรี หลวงพ่อสำรวม สิริภทฺโท วัดไกลกังวล เขาสารพัดดีศรีเจริญธรรม อ.หันคา จ.ชัยนาท ทางภาคตะวันออก ก็มีหลวงปู่ไซ่ สุชีโววัดเขาฉลาก บางพระ อ.ศรีราชา ชลบุรี หลวงพ่อณรงค์ มหาวโร วัดบ้านเพ(รำไพพรรณีวัน) บ้านเพ ระยอง เป็นต้น

หลวงพ่อโชติ อภาคุโค ผู้บันทึกเรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้ให้ความเห็นเรื่องนี้ว่า

“สำหรับเรื่องนี้ เป็นอุทาหรณ์สอนใจเป็นอย่างดีว่า ความจริงย่อมเป็นความจริงวันยังค่ำ ธรรมชาติของค่านั่นแม้จะเอาไปซุกซ่อนไว้ในโคลนตม มันก็ยังเป็นทองคำอยู่ดี ไม่เปลี่ยนแปลง ในธรรมชาติความเป็นจริงก็เหมือนกัน แม้บางครั้งจะมีเมฆหมอกแห่งความชั่วร้ายเข้ามาบดบังอยู่บ้าง แต่คราใด **ขันติธรรม** เราถึงพร้อม ใช้เวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ อดทน รอเวลาให้เมฆหมอกเหล่านั้นเคลื่อนตัวออกไปอย่างไม่ว่าวามรีบด่วนตัดสินใจไปก่อนวันสมหวังจะมาถึง ผลที่เกิดขึ้นในที่สุด ก็คือความแจ่มจรัสของท้องนภาภาคแห่งตะวันอันเจิดจ้า เพราะธรรมย่อมชนะอธรรม ธรรมแท้ย่อมเป็นของจริง ที่ทนต่อการพิสูจน์ เยี่ยงพระบูรพาจารย์ของเรา ผู้เห็นภัยในวัฏฏะ ผู้ได้ยอมทนเพื่อพระศาสนา และเพื่อความวิมุตติหลุดพ้น อย่างแท้จริง”

ภาค ๕ : เตรียมกลับอุบลบ้านเกิด

๑๐๔.

ไปวัดอรัญญิกาวาส นครพนม

ขออนุญาตกลับมาต่อเรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ช่วงที่ออกเผยแผ่ธรรมทางภาคอีสานตอนบนกันต่อนะคะ

บันทึกของหลวงพ่อโชติ อาภุคโค มีดังนี้ :-

“ปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ท่านพระอาจารย์เสาร์ได้เดินทางจากสกลนคร มาที่วัดอรัญญิกาวาส จังหวัดนครพนม อีกครั้งหนึ่ง เพื่อฉลองศาลา โรงธรรม ที่พระอาจารย์บุญมา(มหาโยโส)กราบนิมนต์

ลูกศิษย์จำนวนมากมารวมกัน และท่านพระอาจารย์ (เสาร์) ปรารถนาที่จะกลับจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็นบ้านเกิดเมืองนอน แต่ได้ปรึกษากันว่าทางอุบลฯ จะยินดีให้การสนับสนุนหรือไม่

ท่าน (หลวงปู่ใหญ่ฯ) ได้ให้ทำหนังสือถึงเจ้าคณะจังหวัดอุบลฯ และในเวลาต่อมาได้รับตอบจากท่านเจ้าคุณพระศาสนดิลก (เสน ชิตเสน) วัดศรีทอง เจ้าคุณพระศรีธรรมวงศาจารย์ วัดสุปฏิหาราม ว่ามีความยินดีสนับสนุนต่อไป”

จากข้อความข้างต้น หมายความว่า เมฆหมอกทางจังหวัดอุบลฯ คืออุปสรรคขัดขวางการเผยแผ่ธรรมของพระอริยสงฆ์จาก

พระผู้ใหญ่ฝ่ายบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้ผ่านพ้นไปแล้ว **หลวงปู่ใหญ่** จึงมีความประสงค์จะกลับบ้านเกิดเมืองนอน เพื่อใช้ชีวิตบั้นปลายที่นั่น

จากหนังสือของ **อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** บันทึกเหตุการณ์ ในช่วงเดียวกันว่า

ในปีพรรษานี้ ไม่มีหลักฐานใดบ่งบอกว่าท่าน**พระอาจารย์ใหญ่ “ญาท่านเสาร์”** ได้อยู่พักจำพรรษา ณ ที่ใด แต่ช่วงหลังจากออกพรรษา แล้ว ท่านคงจะไป-มา อยู่ระหว่าง ชาติพนม-สกลนคร-นครพนม เพราะ **วัดป่าสุทธาวาส** ทางสกลนครนั้น มีหลักฐานว่า ได้สร้างกุฏิพระแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๓-๒๔๗๕ (มีป้ายติดไว้ที่กุฏิ พ.ศ. ๒๔๗๕) โดยกุฏิชั่วคราว ที่ปลูกสร้างในปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๓ นั้นมีลักษณะ “กว้าง ๒.๕ - ๓ เมตร ใต้ถุนสูง ๑ เมตร มีชานด้านหน้า และพื้นปูด้วยไม้ยาง หลังคามุง ด้วยจาก ฝากันด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ คagak่อสร้างจำไม่แน่ชัด แต่เข้าใจว่า ประมาณหลังละ ๒๕ บาท กุฏิที่กล่าวนั้นคงได้ใช้ชั่วคราวจริงๆ คือ เพียง ๕-๖ ปี ก็หมดอายุ”

ข้อความข้างต้นที่อยู่ใ้ในเครื่องหมายคำพูด “__” **ตัดจาก** หนังสือ เรื่อง **“ตอนหนึ่งจากความทรงจำเรื่องวัดสุทธาวาส สกลนคร”** ของท่าน **ศาสตราจารย์ นายแพทย์ฝน แสงสิงแก้ว** ที่เขียนในหนังสือ**สุทธาวาส** ที่ระลึกในงานทอดกฐินวัดป่าสุทธาวาส วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

ที่บอกว่า**ตัดจาก** หนังสือของ**นายแพทย์ฝน**นั้น **อาจารย์พิศิษฐ์** ท่านเป็นคนตัดมา ส่วนผม (นายปฐม นิคมานนท์) ก็ถือเอาสะดวก เข้าว่า คือ-คือ! **ลอกมาอีกต่อหนึ่งครับ!**

๑๐๕.

ใต้ต้นกะบก-ดงบาก มาเป็นวัดป่าสุทธาวาส

ปี พ.ศ. ๒๔๗๘-๒๔๗๙ เป็นพรรษาที่ ๕๔-๕๕ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล พักจำพรรษาที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร พอถึงช่วงออกพรรษาท่านก็ออกเผยแผ่ธรรมไปตามที่ต่างๆ ไม่ได้อยู่ประจำที่ดังที่ทราบกันดีแล้ว

ในตอนนั้นผมขอพูดถึงการตั้งวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร พอให้เป็นที่เข้าใจสำหรับท่านที่ยังไม่เคยทราบ ส่วนท่านที่ทราบแล้ว ก็ถือว่าเป็นการทบทวนเรื่องเก่าก็แล้วกัน

สถานที่ตั้งวัดป่าสุทธาวาส ในปัจจุบัน แต่เดิมเป็นป่าอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของตัวเมืองสกลนคร ชาวบ้านเรียกว่า “ดงบาก” ซึ่งก็คือป่าดงไม้กระบาก นั่นเอง มีสภาพเป็นป่าทึบเป็นแนวกว้าง พื้นที่เป็นดินทราย อยู่บนสันดอนแหลมมีต้นไม้ใหญ่ขึ้นหนาทึบปกคลุมทั่วบริเวณ เป็นที่สงบ ร่มรื่นตลอดทั้งวัน

แต่เดิมมีสัตว์ป่านานาชนิดอาศัยอยู่ชุกชุม ค่ำเย็นลงระงมไปด้วยเสียงจ๊กจั่นเรไร และเสียงนกกลางคืน เป็นสถานที่ที่เวกเหมาะอย่างยิ่งสำหรับการบำเพ็ญภาวนาของพระชุตวงศ์ ที่สำคัญก็อยู่ไม่ห่างไกลจากชุมชนมากนัก พอออกบิณฑบาตโปรดสัตว์ได้โดยไม่ลำบาก

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล กับ **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ได้เลือกเป็นที่พักบำเพ็ญเพียรในช่วงที่มาเผยแพร่ธรรมะให้กับชาวสกลนคร

ตามปรารถนาของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ท่านมีความประสงค์จะสร้างวัดใกล้กับสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ๒ แห่ง มีที่**พระธาตุพนม** แห่งหนึ่ง คือ **วัดอ้อมแก้ว** หรือ **วัดเกาะแก้วอัมพวัน** ในปัจจุบัน ดังที่นำเสนอแล้ว และวัดที่ ๒ ที่สกลนครซึ่งมี**พระธาตุเชิงชุม** เป็น**พุทธสถานศักดิ์สิทธิ์** ได้แก่**วัดป่าสุทธาวาส** นี้เอง

ที่ผมใช้คำว่าเป็น **พุทธสถานศักดิ์สิทธิ์** เพราะสร้างขึ้นเพื่อเชิดชูพระพุทธศาสนาจริงๆ ไม่มีอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์หรือลัทธิอื่นมาเจือปน องค์พระธาตุก็เป็นความเชื่อแบบพุทธล้วนๆ เรียกว่า **พุทธบริสุทธิ** ก็ได้ เป็นศิลปะแบบล้านช้าง ซึ่งสืบทอดมาจากฝั่งลาว สายเดียวกันกับ ศิลปล้านนา ของชาวเหนือ เรียกว่าเป็นศิลปะแบบพุทธแท้เลยทีเดียวนะ ภาระยะหลังๆ ในปัจจุบันเริ่มมีอิทธิพลจากศาสนาและลัทธิต่างๆ เข้ามาแทรก เช่น มีเทวรูป พระอินทร์ พระพรหม พระอิศวร หรือเจ้าแม่กวนอิม เทพเจ้าลัทธิต่างๆ มาปน ทำให้ความบริสุทธิด้านศิลปะชาวพุทธแท้ๆ ต้องแปรเปลี่ยนไป (อันนี้ผมว่าเองนะครับ ถ้ามีผิดพลาดก็กราบท่านผู้รู้ช่วยชี้แนะด้วย_ปลื้ม)

ขอพาท่านกลับมาที่ **ป่าดงบก** กันต่อ นะครับ

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ท่านจุดประสงค์มาปักกลดได้ต้นกะบกใหญ่

กะบกใหญ่ ต้นนั้นหักโค่นไปแล้ว **หลวงปู่ใหญ่** ได้บรรยายว่า “บริเวณป่าแห่งนี้มีสิ่งที่เป็นสิริมงคลหลายอย่าง น่าจะได้สร้างเป็นสำนักสงฆ์ขึ้น เพื่อพระจุดดั่งที่ปลื้มกวีเวกจะได้มาพักพิง และชาวบ้านก็จะได้มาทำบุญปฏิบัติธรรมรักษาศีลภาวนา”

วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ที่**ดงบาก**แห่งนี้ ต่อมาก็ได้สร้างเป็นสำนักสงฆ์ และพัฒนามาเป็น**วัดป่าสุทธาวาส** ซึ่งเป็นสถานที่ที่ **หลวงปู่่มั่น ภูริทัตโต** มาละขันธ์มรณภาพ ณ วัดแห่งนี้เอง นับเป็นสถานที่มงคลสำหรับชาวพุทธเป็นอย่างยิ่ง

สภาพป่าในปัจจุบันหายไปหมดแล้ว กลายเป็นบ้านเรือนขึ้นอยู่ล้อมรอบวัด ด้านหน้าวัดก็เป็นทางหลวงหมายเลข ๒๑๓ สกลนคร กาฬสินธุ์ และมีศูนย์ราชการย้ายออกมาตั้งอยู่คนละฝั่งถนนกับที่ตั้งวัด แต่ภายในวัดก็ยังมีร่องรอยอยู่เช่นเคย

หมายเหตุ : ไม้กะบก กับกะบาก เป็นคนละต้นกัน ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เรียกว่า **กะบก** กับ **กะบาก** มีคำอธิบาย ดังนี้

กะบก - ชื่อไม้ต้นขนาดใหญ่ ใบรูปไข่ ผลเท่ามะกอกหรือมะปรางขนาดเกือบเมล็ดแตง เนื้อในขาว มีรสมันกินได้ ตรีบก มะมื่น หรือ **มะลิ้น** ก็เรียก

กะบาก - ชื่อไม้ต้นขนาดใหญ่ มีหลายชนิด ขึ้นในป่าดิบทั่วไป ลำต้นตรง สูงได้ถึง ๓๐-๔๐ เมตร เนื้อไม้ใช้ในการก่อสร้างที่ไม่ต้องรับน้ำหนักมากนัก โดยมากใช้เป็นไม้แบบหล่อคอนกรีต

เมื่อมีโอกาสไปดูไม้จริง อันไหน **กะบก** อันไหน **กะบาก** ท่านต้องสืบค้นเอาเองนะครับ

๑๐๕.

บันทึกการสร้าง วัดป่าสุทธาวาส

ขอโอกาสท่านผู้อ่าน เขียนถึงกำเนิดหรือการสร้างวัดป่าสุทธาวาส ในสมัยเริ่มแรก ซึ่งมีอยู่ ๓ บันทึก คือ

๑. กำเนิดวัดป่าสุทธาวาส ในความทรงจำของข้าพเจ้า โดย นาย **วิศิษฐ์ วัฒนสุชาติ** สามีของคุณลูกอินทร์ น้องสาวคนเล็ก ๓ พี่น้อง ผู้นำในการสร้างวัด บันทึกไว้เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๗

๒. สารคดีวัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร โดย **พระทองคำ จารุคุณุโณ** บันทึกไว้เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗ ในการอุปสมบทครั้งที่ ๒

๓. ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประวัติและสารคดีวัดป่าสุทธาวาส จังหวัด สกลนคร โดย **นายแพทย์เจริญ วัฒนสุชาติ**

ผมขอโอกาสคัดลอกบางตอนของบันทึกทั้ง ๓ ฉบับ มานำเสนอ ด้วยกัน ดังนี้

หลวงตาทองคำ เริ่มต้นบันทึกว่า “วัดป่าสุทธาวาส เป็นวัดที่ ๓ พี่น้องหญิง คือ **นางนุ่น นางนิล ชุวานนท์** และนางลูกอินทร์ **วัฒนสุชาติ** สร้างถวาย**พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น** โดยเฉพาะ”

นายวิศิษฐ์ วัฒนสุชาติ ได้บันทึกเหตุการณ์ในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ปีแรกที่**หลวงพ่อใหญ่**มาพักที่ “...ในระยะนี้ได้มีพระพุทธรูปมาจากถิ่นต่างๆ มาปักกลดพักเพื่อปฏิบัติธรรมทางวิปัสสนากรรมฐานในบริเวณ**ดงบาก** ซึ่งเป็นป่าไม้ที่ป่าใกล้สนามบินและอยู่ชานเมืองสกลนครด้านทิศใต้ ห่างจากตัวเมืองประมาณ ๒ กิโลเมตร ประชาชนจังหวัดสกลนครได้ออกไปทำบุญตักบาตรฟังพระธรรมเทศนาและฝึกสมาธิตามศรัทธาพระพุทธรูปเหล่านั้น ส่วนมากมาพักปฏิบัติธรรมอยู่ชั่วคราว แล้วท่านก็จาริกไปอยู่ที่อื่นต่อไป...”

บันทึกของ**นายวิศิษฐ์** พูดถึงการเริ่มต้นก่อตั้งเป็นวัดว่า “ต่อมาประมาณปี พ.ศ. ๒๔๗๓ **ท่านอาจารย์หล้า** มีลูกศิษย์ตามมาด้วย ๓ - ๔ องค์ มาปักกลดพักอยู่บริเวณป่าแห่งนี้ (อยู่ตรงกลางที่สร้างวัดป่าสุทธาวาส)

พินุ่ม พินิล และลูกอินทร์ ภรรยาของข้าพเจ้า ซึ่งมีความเคารพและเลื่อมใสในข้อวัตรปฏิบัติของอาจารย์พระกรรมฐานที่เคยผ่านมาเป็นทุนอยู่แล้ว จึงได้ชักชวนผู้ใกล้ชิด ซึ่งมีข้าพเจ้าคนหนึ่ง และว่าจ้างคนงานไปช่วยถากถางป่าในบริเวณนี้ให้กว้างขวางออกไป แล้วตัดไม้ในบริเวณนั้นเท่าที่จำเป็น เพื่อสร้างเป็นกุฏิเล็กๆ พอพักได้อองค์เดียว

มุ่งหลังคาด้วยหญ้าคาและฟางเท่าที่ทำได้ สร้างได้ ๔-๕ หลัง และได้สร้างศาลาเล็กๆ ยกพื้นสูงประมาณ ๗๕ เซนติเมตร กว้าง ๔ เมตร ยาว ๘ เมตร ปูพื้นด้วยไม้กลมเลี่ยนลำ มุ่งหลังคาด้วยหญ้าคาขึ้น ๑ หลัง เพื่อเป็นที่ฉันจังหัน และแสดงธรรมให้แก่ชาวบ้านที่สนใจฟัง และหัดนั่งสมาธิภาวนา ตามแต่โอกาสจะอำนวยให้

ในช่วงนี้ ชาวบ้านกกลำโรง (กกลำโรง ในภาษากลาง) ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของสนามบิน มี**ลูทหมื่นราษฎร์ ลุงตัน** เป็นหัวหน้า ได้ชักชวนชาวบ้านมาช่วยกันถากถางให้บริเวณนี้กว้างออกไปอีก จนเป็น**สำนักสงฆ์**ขึ้นมา จึงได้อาราธนา**นิมนต์ท่านอาจารย์** (หล้า) และคณะ **ปฏิบัติธรรมและจำพรรษาอยู่ ณ สำนักสงฆ์แห่งนี้**

เนื่องจากบริเวณป่าแห่งนี้มีเนื้อที่ประมาณ ๓๐ ไร่ **ท่านขุนอุพัทธ์ระบิล** เป็นผู้ขออนุญาตจับจองไว้ **พินุ่ม** จึงได้ติดต่อกับท่านขุนอุพัทธ์ระบิลเพื่อสร้างเป็นสำนักสงฆ์

ท่านขุนอุพัทธ์ระบิลมอบให้ด้วยความยินดี ที่ดินแปลงนี้ตั้งอยู่บนเนินสูงเป็นดินปนทราย เวลาหน้าฝนน้ำไม่ขัง มีป่าไม้ปกคลุมหนาแน่น

ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๗๓ เป็นต้นมา สำนักสงฆ์แห่งนี้ขยายเป็นรูปเป็นร่างขึ้นตามลำดับ มีต้นไม้ใหญ่ๆ ขึ้นปกคลุม รมรื่นดี **พินุ่ม พินิล** และคณะผู้มีศรัทธาทั้งหลาย เห็นว่า**กุฏิชั่วคราวชำรุดทรุดโทรมลง** จึงได้ชักชวนกันสร้าง**กุฏิที่ดีกว่าเดิม**ขึ้นใหม่ มีขนาด ๓.๐๐x๒.๕๐ เมตร ใต้ถุนสูงประมาณ ๑.๕๐ เมตร ทำด้วยเสาไม้แก่น ฝาไม้ยาง ฝาไม้ไผ่ ชัดตะ มุงหลังคาด้วยหญ้าคา มีผู้รับสร้างให้ในราคาหลังละ ๒๕ บาท

กุฏินี้เมื่อสร้างแล้วคงมีความมั่นคงอยู่ได้ประมาณ ๕-๖ ปี ได้มีข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ช่วยกันบริจาคเงินเพื่อสร้าง**กุฏิ**ดังกล่าวนี้คนละหลัง รวมแล้วได้หลายหลัง พอเพียงกับพระที่ท่านมาพำนักอาศัย ทำให้ท่านได้รับความสะดวกดียิ่งขึ้น

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๗๔-๒๔๘๐ ได้มีการสร้าง**กุฏิถาวร**ขึ้นมา และสร้าง**ศาลาโรงธรรม**ขึ้น ๑ หลัง ขนาด ๒๐ x ๑๐ เมตร ยกพื้นสูง ๑ เมตร มุงหลังคาด้วยกระเบื้องไม้ มีพระสงฆ์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน จำพรรษาและพักอาศัยติดต่อกันตลอดมา

ในระหว่างปี ๒๔๘๑-๒๔๘๒ ทางวัดได้ดำเนินการขออนุญาตตั้งวัดเพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย โดยตั้งชื่อว่า **วัดสุทธาวาส** และ**ท่านขุนอุพัทธ์ระบิล** ทำหนังสือยกกรรมสิทธิ์ที่ดินให้เป็นที่ตั้งสร้างวัด ซึ่งได้รับอนุญาตจากทางการ ตามใบอนุญาต เลขที่ ๑๓๑ ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๔๘๒ สมัยท่าน**พระครูวิมลสกลเขต เจ้าอาวาสวัดพระธาตุเชิงชุม** เป็นเจ้าคณะแขวง และ**ท่านขุนศรีประทุมวงศ์** เป็นนายอำเภอเมืองสกลนคร

วัดสุทธาวาส จึงเป็นวัดธรรมยุตที่ถูกต้องแต่บัดนั้นเป็นต้นมา มีอาจารย์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นลูกศิษย์ของท่าน**อาจารย์เสาร์** และ **ท่านอาจารย์มั่น** ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาพักจำพรรษาและอยู่ประจำติดต่อกันมาจนปัจจุบัน”

นายวิศิษฐ์ เจ้าของบ้นทีก แสดงความรู้สึกในตอนที่บอกว่า “ข้าพเจ้ารู้สึกภาคภูมิใจที่ได้มีโอกาสใช้กำลังกาย กำลังใจ กำลังความคิด และกำลังทรัพย์ เท่าที่หามาได้ด้วยตนเอง ผนึกกำลังกับชาวบ้าน และมีบทบาทในการสร้าง**วัดสุทธาวาส** เริ่มตั้งแต่การถากถางป่า จนกลายเป็นสำนักสงฆ์และวัดที่สมบูรณ์แบบ ถูกต้องตามกฎหมาย”

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

บ้นทีกอีก ๒ ฉบับ ก็มีเนื้อหาเช่นเดียวกัน ต่างกันในรายละเอียดบ้าง เพราะบ้นทีกหลังจากเหตุการณ์ผ่านมานานแล้ว ก็คงไม่ต้องยกมากล่าวอีกนะครับ

สำหรับเจ้าสำนัก หรือเจ้าอาวาส**วัดสุทธาวาส** มีตามลำดับ ดังนี้ (ถือตามบ้นทีกของ นายวิศิษฐ์ วัฒนสุชาติ)

๑. ท่านอาจารย์หล้า
๒. ท่านอาจารย์ไซติ
๓. หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล
๔. หลวงปู่พรหม จิรปุณโณ
๕. พระอริยคุณาธาร (เล็ง ปุสฺโส)
๖. ท่านอาจารย์มหาไพฑูรย์ (ท่านเจ้าคุณราชคุณภรณ์ ต่อมาเป็น เจ้าคณะจังหวัดฝ่ายธรรมยุต และเป็นเจ้าอาวาสวัดศรีโพธิ์เมือง)
๗. ท่านอาจารย์มหาทองสุข สุจิตโต (พระครูอุดมธรรมคุณ) ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๐๘
๘. ท่านอาจารย์สิม พุทธาจาโร (พระญาณสิทธิอาจารย์) ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๘-๒๕๐๙
๙. ท่านอาจารย์วัน อุตตโต ปี่ พ.ศ. ๒๕๐๙
๑๐. ท่านอาจารย์แ่วน ธนปาโล พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๒๓
๑๑. ท่านพระครูวินัยธร ประมุข รวีวิโส (พระวิบูลธรรมภาณ) เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร ฝ่ายธรรมยุต ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๓๗
๑๒. **หลวงปู่คำดี ปณฺโณภาโส** พ.ศ. ๒๕๓๗-ปัจจุบัน ท่านดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส และเจ้าคณะจังหวัดสกลนครฝ่ายธรรมยุต

(**หลวงปู่คำดี** เป็นพระกรรมฐานที่เมตตาตามาพักที่บ้านผู้เขียนเป็นองค์แรก หลังจากนั้นก็มีหลวงปู่หลวงพ่อก็คี่อื่นๆ เมตตาตามาพักโปรดญาติโยมที่บ้านอยู่เรื่อยๆ จนที่บ้าน คือ บ้านนิคมานนท์ กลายเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมหลายๆ_ปลุ่ม)

วัดป่าสุทธาวาส ปัจจุบันมีสิ่งสักการะบูชาที่สำคัญคือ **โบสถ์** ที่สร้างตามสนองความคิดของหลวงปู่มั่น จัดสร้างบนเมรุที่เฝ้าศพของท่าน **มีพิพิธภัณฑ์อัฐบริวารหลวงปู่มั่น** และเจดีย์ของหลวงปู่หลุย จันทสาโร ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ประทานร่างต้นแบบด้วยพระหัตถ์ของพระองค์เอง

นับเป็นสถานที่มงคลเป็นอย่างยิ่ง ใครยังไม่เคยไป **ควรรหาโอกาสไปให้ได้** เพราะเป็นแดนบุญที่บริสุทธิ์จริงๆ

โบสถ์วัดป่าสุทธาวาส ณ สถานที่ถวายเป็นเพลิงศพ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๓๓ ซึ่งต่อมามีการสร้างพระอุโบสถขึ้น

๑๐๖.

หลวงปู่บัวพา ศิษย์อุปัฏฐากรุ่นสุดท้าย

เหตุการณ์นี้เกิดในปี พ.ศ. ๒๔๗๘ พรรษาที่ ๕๔ ในปีนี้ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กลับมาพำนักที่ป่าดงบาก หรือ วัดป่าสุทธาวาส เมืองสกลนคร อีกครั้งหนึ่ง

ศิษย์อุปัฏฐากของหลวงปู่ใหญ่ ในขณะนั้น คือ พระภิกษุอูย จากบ้านหนองดินดำ อ.วาริชภูมิ จ.สกลนคร มีเหตุให้ต้องกราบลาไปเยี่ยมบ้านเพื่อดูแลรักษามารดาที่กำลังป่วย ซึ่งโยมมารดาของท่านได้ถึงแก่กรรมก่อนที่ท่านจะออกเดินทางไปเพียงวันเดียว

ขณะเดียวกันนั้น ท่านพระอาจารย์ทอง วัดประชาานิยม บ้านโพนทัน อ.คำเชื่อนแก้ว จ.อุบลราชธานี (ปัจจุบันขึ้นกับ จ.ยโสธร) ซึ่งเป็นศิษย์ของ ท่านพระอาจารย์ดี ฉนฺโน วัดป่าสุนทราราม บ้านกุดแห่ อ.เลิงนกทา จ.อุบลราชธานี (ปัจจุบันขึ้นกับ จ.ยโสธร) ได้นำศิษย์ที่เพิ่งบวชได้ ๒ พรรษา คือ พระอาจารย์บัวพา ปณฺณภาโส วัดป่าพระสถิตย์ อ.ศรีเชียงใหม่ จ.หนองคาย ไปถวายตัวเป็นศิษย์อุปัฏฐากทำหน้าที่แทนพระอาจารย์อูย ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

จากหนังสือ **ประวัติพระอาจารย์บัวพา ปณฺญาภาโส** กล่าวถึงเรื่องราวในตอนนี้อ่า “...พอออกพรรษาแล้ว มีเพื่อนชวนไปปฏิบัติกรรมฐานที่**วัดป่าบ้านโพนทัน** พระที่ไปด้วยกันได้ขอทำทัฬหีกรรม ถูตติเป็นธรรมยุตหมด ยิ่งเหลือแต่พระภิกษุบัวพา ที่ยังไม่พร้อมที่จะถูตติเป็นพระธรรมยุต เนื่องจากยังไม่ได้บอกพระอุปัชฌาย์

ในปีนั้น ท่านได้ปฏิบัติกรรมฐานอยู่**วัดป่าบ้านโพนทัน** กับ **ท่านพระอาจารย์กอง** ฝึกหัดนั่งสมาธิ เดินจงกรม บำเพ็ญเพียรในอิริยาบถต่างๆ รู้สึกว่าจิตใจสงบร่มเย็นขึ้นโดยลำดับ ตั้งแต่นั้นต่อมามีท่านก็เลยเลิกเรียนปริยัติ มุ่งหน้าแต่ด้านปฏิบัติกรรมฐานเพียงอย่างเดียว

ด้วยเหตุที่มีจิตใจมุ่งมั่นในการปฏิบัติกรรมฐาน **พระภิกษุบัวพา** จึงออกเดินทางไป**วัดสีฐาน** อ.มหาชนะชัย (จ.ยโสธร) เพื่อฝึกอบรมกรรมฐานให้ได้ผล และแสวงหาครูบาอาจารย์ที่มีความชำนาญในการสอนกรรมฐาน

ในช่วงนั้น ชื่อเสียงและปฏิปทาของ**พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** และ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** กำลังเลื่องลือและเป็นที่ยู่อักกันทั่วไป

พระภิกษุบัวพา ก็อยากพบเห็น เพื่อจะได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์ จึงได้ชักชวนเพื่อนสหธรรมิก เดินทางไปยัง**จังหวัดสกลนคร**

การเดินทางในสมัยนั้นลำบากมาก เพราะไม่มีถนน ไม่มีรถยนต์ ต้องเดินทางด้วยเท้าไปตามทางเกวียน ผ่านป่าดงดิบหนาทึบ ข้ามภูเขาหลายลูก คณะของ**พระภิกษุบัวพา** จึงออกเดินทางจาก**อำเภอมหาชนะชัย** ไป**จังหวัดสกลนคร**

ในขณะที่เดียวกันก็มีคณะพระภิกษุสามเณรจะเดินทางไปอำเภอบัวขาว จังหวัดกาฬสินธุ์ และจะต่อไปยังสกลนคร **พระภิกษุบัวพา** จึงขอร่วมเดินทางไปด้วย

เมื่อไปถึงสกลนครแล้ว ก็ได้เข้าไปกราบนมัสการ **พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** ที่ **วัดป่าสุทธาวาส** ขอฝากตัวเป็นสานุศิษย์ของท่าน เมื่อฝึกปฏิบัติกรรมฐานไปได้ระยะหนึ่ง จิตใจของท่านรู้สึกสงบเยือกเย็นอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน ท่านจึงตกลงใจว่า **สมควรที่จะขอทำทัฬหีกรรมเป็นพระธรรมยุตได้แล้ว**

ดังนั้น **พระอาจารย์เสาร์** จึงสั่งการให้จัดเตรียมบริวารใหม่ เมื่อทุกอย่างพร้อมแล้ว ท่านจึงให้พระภิกษุ ๒ รูป นำคณะของ**พระภิกษุบัวพา** เดินทางไปขอทำทัฬหีกรรมที่**จังหวัดนครพนม**

พิธีการปฏิบัติเป็นพระธรรมยุตครั้งนี้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๔๗๘ ณ พัทธสีมา **วัดศรีเทพประดิษฐาราม** โดยมี**พระครูสารภณมุนี** (เจ้าคุณบุญจันทร์ เขมियो) เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระมหาพรหมา โชติโก** (พระราชสุทธาจารย์) เป็นพระกรรมวาจาจารย์

ต่อจากนั้น**พระภิกษุบัวพา** และคณะ จึงได้เดินทางกลับไปยังสกลนคร อยู่ปฏิบัติกรรมฐานกับ**พระอาจารย์เสาร์**เรื่อยมา”

หลวงปู่บัวพา ได้ติดตามอุปัฏฐาก หลวงปู่ใหญ่ เรื่อยมาจนถึงกาลสุดท้ายของหลวงปู่ใหญ่ จึงถือได้ว่า หลวงปู่บัวพา เป็นศิษย์อุปัฏฐากรุ่นสุดท้าย ตามชื่อหัวเรื่องที่ตั้งไว้ข้างต้น

๑๐๘.

ประวัติ หลวงปู่บัวพา ปญฺญาภาโส

หลวงปู่บัวพา ปญฺญาภาโส เกิดเมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๕๕ ณ บ้านบึงแก อำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร เป็นบุตรของนายหยาด และนางทองสา แสงสี

พ.ศ. ๒๔๗๕ อุปสมบทครั้งแรกที่วัดกุดกุง อำเภอคำเขื่อนแก้ว จังหวัดยโสธร โดยพระอาจารย์ม่อน เป็นพระอุปัชฌาย์ และได้พระอาจารย์กอง วัดป่าโพ้นทัน เป็นพระอาจารย์สอนกรรมฐานองค์แรก

ด้วยหลวงปู่บัวพา มีจิตใจใฝ่ในการปฏิบัติกรรมฐาน เมื่อทราบข่าวท่าน หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล มาพักอยู่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร จึงน้อมจิตอธิษฐานถึงหลวงปู่เสาร์ว่า “ขอได้พบ และเป็นศิษย์ติดตามปฏิบัติปฏิญฺญากท่านพระอาจารย์เสาร์ด้วยเถิด”

หลวงปู่บัวพา ได้เดินทางไปวัดป่าสุทธาวาส เพื่อมอบกายถวายชีวิตเป็นศิษย์หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ซึ่งท่านได้เมตตารับเป็นศิษย์ในสำนัก ซึ่งขณะนั้นหลวงปู่บัวพา ยังเป็นพระมหานิกายอยู่

หลวงปู่ใหญ่ ได้ฝึกหัด หลวงปู่บัวพา ปฏิบัติตัวให้ถูกต้องก่อนที่จะญัตติใหม่เป็นพระธรรมยุต เมื่อวันที่ ๔ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๗๘ ที่วัดศรีเทพประดิษฐาราม จังหวัดนครพนม โดยมี พระครูสารภาณมุนี

(หลวงปู่จันทร์ เขมีย์) เป็นพระอุปัชฌาย์ และ พระมหาพรหมา ไซติโก เป็นพระกรรมวาจาจารย์

อุปสมบทเป็นพระธรรมยุตแล้ว หลวงปู่บัวพาก็กลับมาจำพรรษาที่วัดป่าสุทธาวาส ซึ่งครูบาอาจารย์ พระเถร ประชุมกันเพื่อจัดเวรอุปัฏฐากหลวงปู่ใหญ่เสาร์ โดยพระทุกองค์ในวัดจะได้รับเวรปรนนิบัติรับใช้ท่านพระอาจารย์ใหญ่เสมอกันทุกองค์ จัดเวรกันวันละ ๓ องค์ คือ พระสองกับเถรหนึ่งองค์

ส่วนหลวงปู่บัวพา นั้น ตั้งใจจะอุปัฏฐากถวายหลวงปู่ใหญ่ตลอดไป จึงเข้าทำการอุปัฏฐากหลวงปู่ใหญ่ทุกวัน แม้วันที่ไม่ใช่เวรท่านก็ตาม ก็มาช่วยหมู่เพื่อนอยู่ทุกวัน จนหลวงปู่ใหญ่ จำหน้าท่านได้เป็นอย่างดี

วันหนึ่ง หลวงปู่ใหญ่ ได้ถามหลวงปู่บัวพาว่า “เจ้าชื่อหยัง อยู่บ้านได้ เมืองได้?”

หลวงปู่บัวพา ได้กราบเรียนหลวงปู่ใหญ่ ให้ทราบความเป็นมาของท่านด้วยความเคารพ แล้วหลวงปู่ใหญ่ก็พูดว่า “เขามั่นคนเมืองอุบลฯ ทางเดียวกันน้อ”

หลังออกพรรษาในปีนั้น หลวงปู่ใหญ่ได้ปรารภกับลูกศิษย์ลูกหาว่า “โยมทางเมืองอุบลฯ มานิมนต์ให้เข้าไปโปรดญาติโยมทางบ้านเก่าบ้าง หากจะไปกันหมดวัดก็คงไม่งาม คงจะต้องแบ่งกันไป เขาจะว่าพระกรรมฐานเราได้ พระกรรมฐานตอนอยู่ที่ก็แย่งกันอยู่ เมื่อตอนไปก็แย่งกันไป มันบ่อดีเด้อ”

ต่อมาหลวงปู่ใหญ่ได้นัดประชุมเรื่องจะเดินทางไปเมืองอุบลฯ ก่อนเลิกประชุม หลวงปู่ใหญ่ ได้คัดเลือกพระเถรที่จะติดตามท่านไปเมืองอุบลฯ

หลวงปู่บัวพา เป็นพระบวชใหม่พรรษาแรก นั่งอยู่ท้ายสุด ได้อธิษฐานในใจว่า “นับถูกเราไหม? นับถูกเราไหมหนอ? ขอให้เราได้ติดตามไปกับท่านพระอาจารย์เสาร์ด้วยเถิด”

หลวงปู่บัวพา นั่งแบบใจหายใจคว่ำ จน**หลวงปู่ใหญ่**นับมาถึงองค์สุดท้าย ซึ่งมีมือมาทางท่านแล้วพูดว่า

**“เจ้าผู้หนึ่งไปนำช้อย เรามันคนทางเดียวกัน บัดถ้าเจ็บป่วยใช้
ได้เบิ่งกัน”**

หลวงปู่บัวพา บอกว่าท่านดีใจจนน้ำตาไหล หมู่คณะที่มาประชุมหันมามอง**หลวงปู่บัวพา** เป็นตาเดียว ที่เห็น**หลวงปู่ใหญ่**เรียกชื่อท่านเป็นองค์สุดท้าย

การที่**หลวงปู่ใหญ่** เลือก**หลวงปู่บัวพา** และพูดว่า “ถ้าป่วยใช้จะได้ดูแลกัน” เหมือนท่านจะทราบเหตุการณ์ล่วงหน้า เพราะต่อมภายหลังเวลา**หลวงปู่ใหญ่**อาพาธ **หลวงปู่บัวพา** จะอุปัฏฐากดูแลท่านไปตลอดจนท่านถึงมรณภาพ

ก่อนที่**หลวงปู่ใหญ่** จะเดินทางจากวัดป่าสุทธาวาส ไปเมืองอุบลราชธานีนั้น คณะได้แวะพักที่วัดอรัญญิกาวาส จังหวัดนครพนม และไปนมัสการ**พระธาตุพนม**ต่อ ซึ่งขณะนั้นพระอุปัฏฐากซึ่งเป็นชาวขอนแก่น ได้กราบลาไปดูแลโยมมารดาที่กำลังป่วย ดังนั้น **หลวงปู่บัวพา**จึงรับหน้าที่เป็นพระอุปัฏฐาก**หลวงปู่ใหญ่**ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

หลวงปู่บัวพา ได้ติดตามรับใช้ใกล้ชิด **หลวงปู่ใหญ่** ไม่ว่าจะจุดธูปไปสถานใด ทั้งในเมืองอุบลฯ วัดบูรพา วัดป่าบ้านท่าโคม วัดภูเขาแก้ว วัดดอนธาตุ หรือแม้แต่จุดธูปออกไปประเทศลาว หลีผี ปากเซ และนครจำปาศักดิ์ รวมทั้งครั้งสุดท้ายที่วัดอามตยาราม ที่**หลวงปู่ใหญ่**มรณภาพลงในวันที่ ๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๔

หลวงปู่บัวพา เป็นศิษย์ที่อุปัฏฐากรับใช้ใกล้ชิด**หลวงปู่ใหญ่** ด้วยความเคารพยิ่ง โดยท่านตื่นแต่ตี ๓ ทำวัตรเช้า-สวดมนต์ เสร็จก็มาที่กุฏิ**หลวงปู่ใหญ่** เตรียมน้ำร้อน ไม้สีฟัน น้ำล้างหน้า ผ้าเช็ดตัว ถวายซึ่ง**หลวงปู่ใหญ่** จะเดินจงกรมจนถึงสว่าง

ระหว่างนั้น**หลวงปู่บัวพา** จะเทกระโถนปัสสาวะของ**หลวงปู่ใหญ่** แล้วกลับลงมาที่ศาลา บัดกวาดเช็ดถู เตรียมบริวารบิณฑบาต ทั้งของ**หลวงปู่ใหญ่** และของท่านเอง แล้วตาม**หลวงปู่ใหญ่**ไปบิณฑบาต

กลับจากบิณฑบาตแล้ว ก็จัดเตรียมถวายอาหารที่รับประเคน มาถวาย**หลวงปู่ใหญ่**

ช่วงเย็นท่านจะมาสรงน้ำ**หลวงปู่ใหญ่** แล้วก็ลงทำวัตร-สวดมนต์ เย็น แล้วจึงมาถวายการบิณฑบาต ซึ่ง**หลวงปู่ใหญ่** ก็ให้การอบรมสั่งสอน และให้อุบายธรรมไปในตัว

หลวงปู่บัวพา ได้เล่าถึงแนวทางปฏิบัติทาของ**หลวงปู่ใหญ่** ดังนี้ : -

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ ถือตามแบบเจ้าคุณอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจนฺโท) ท่านพระอาจารย์เสาร์ ท่านเคร่งครัดมาก ลูกศิษย์ทุกคนต้องถือเคร่งกับการปฏิบัติภาวนาแต่หัวค่ำยันรุ่ง การประพฤติปฏิบัติบำเพ็ญภาวนา พุดคุยกันไม่ได้ เวลาปฏิบัติต้องเอาจริง เมื่อถือธุดงค์กรรมฐานอย่างเคร่งครัดแล้ว พอตี ๓ ตื่นนอนทันที ก่อน ๔ ทุ่มต้องเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา ศึกษาข้อวินัยกับท่านพระอาจารย์เสาร์ และท่านไม่นิยมให้คลุกคลีกับหมู่คณะ การหลับนอนให้เคร่งครัด หัดจนคล่องตัว ถ้าใครฝึกได้ ท่านก็จะแนะนำการสอนต่อไป”

หลวงปู่ใหญ่ ไม่ค่อยจะพูดอะไรมาก อุบายธรรมนี้ก็เหมือนกัน ถ้ามก้ตอบ ถ้าไม่ถ้ามก้นั่งเฉยกันทั้งวัน **หลวงปู่บัวพา** จึงไม่ค่อยเทศน์ ไม่ค่อยพูดตาม**หลวงปู่ใหญ่**ไปด้วย **หลวงปู่บัวพา**จึงเป็นพระที่พูดน้อย

สันโดษ มีกน้อย ไม่ติดในลาภยศ ท่านถือแบบอย่างของหลวงปู่ใหญ่ เป็นแนวทางการดำเนินตลอดมา

หลังจากหลวงปู่ใหญ่มรณภาพแล้ว อัฐบริวารของท่านได้แจกจ่าย ลูกศิษย์หมู่คณะองค์อื่นๆ หลวงปู่บัวพาไม่รับอะไรเลย ท่านให้เหตุผลว่า “เขาได้ตัวท่านพระอาจารย์เสาร์แล้ว เขาพอใจแล้ว” ท่านพอใจที่ได้ได้อยู่ อุปัฏฐากหลวงปู่ใหญ่ และท่านก็ได้ดำเนินตามแนวทางปฏิบัติของหลวงปู่มาโดยตลอด

ในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๘๕ เสร็จจากงานถวายเพลิงศพ หลวงปู่ใหญ่แล้ว หลวงปู่บัวพา กลับมาจำพรรษาที่วัดดอนธาตุ ๑ พรรษา แล้วกลับไปโปรดโยมมารดาที่บ้านเกิด จากนั้นได้จุดธูปไป วัดป่าบ้านหนองผือ และอยู่ศึกษาธรรมกับ หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต อีก ๑ พรรษา จึงจุดธูปต่อไปอีกหลายจังหวัด

จนกระทั่ง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๔๙๐ ท่านจึงได้มาอยู่จำพรรษาที่ วัดร้างแห่งหนึ่ง ในอำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย ต่อมาจึง เปลี่ยนชื่อเป็น วัดป่าพระสถิตย์

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๙ หลวงปู่บัวพา ได้รับพระราชทาน สมณศักดิ์เป็นพระครูชั้นตรี ที่พระครูปัญญาวิสุทธิ

หลวงปู่บัวพา พำนักอยู่ที่ วัดป่าพระสถิตย์ จนถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มรณภาพลง สิริรวมอายุได้ ๘๑ ปี ๑๑ เดือน ๑๑ วัน พรรษา ๖๑

๑๐๙.

บันทึกจากหนังสือ หลวงปู่หลุย

เรื่องราวต่อไปนี้เป็นปรากฏการณ์ในหนังสือ **จนุทสาโรชชา** ประพันธ์โดย **คุณหญิงสุรีพันธ์ มณีวัต** มีดังนี้ :-

“...ครั้งแรก **ท่าน** (หลวงปู่หลุย จนุทสาโร) คิดจะเดินทางกลับไปทางจังหวัดบ้านเกิด (จังหวัดเลย) เพราะมีนิมิตถึงโยมมารดา และตัวท่านก็หลุดจากบ้านเกิดมาช้านาน

อย่างไรก็ดี พอได้ทราบข่าว **ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** อยู่ที่ **วัดป่าสุทธาวาส** ท่านจึงรีบไปกราบด้วยความเคารพ ทั้งนี้เพื่อจะรายงานเรื่องการที่ท่านส่งให้ไปอยู่ **ถ้ำโพรงงาม** แต่เมื่อปีก่อนโน้นให้ทราบด้วย

การได้มาอยู่ปรนนิบัติรับใช้ครูบาอาจารย์ผู้ใหญ่อีกวาระหนึ่ง ทำให้ท่านคิดว่าเป็นโอกาสอันประเสริฐ เหมือนจู่ๆ ได้เห็นแก้ววิเศษลอยมาใกล้ตัว จะไม่เชียวแก้วดวงวิเศษไว้มูซาหรือ จะปล่อยให้ลอยผ่านพ้นไปได้อย่างไร... โอกาสเช่นนี้มีไม่ได้ง่าย ๆ สำหรับการกลับไปเยี่ยมบ้านนั้นน่าจะรอดต่อไปได้ บ้านโยมมารดาก็คงอยู่ ณ ที่เก่า ไม่ได้

ถอนเสาเรือนหายไปไหน อีกทั้งเราได้แม่เมตตาให้มารดา ทำร่มมุ้งกลด แจกจ่ายพระณฺร แม่ชี อุทิศกุศลให้มารดาตลอดเวลาอยู่แล้ว

ปี ๒๔๗๙ ท่านจึงได้อธิษฐานพรขออยู่ด้วย**ท่านพระอาจารย์เสาร์** ณ **วัดสุทธาวาส** เนื่องจากท่านไม่มีนิสัยชอบเทศนาอบรมเอง **หลวงปู่หลุย**จึงรับหน้าที่เป็นผู้คอยดูแลอบรมพระณฺรที่มาอยู่กับท่าน พระอาจารย์เสาร์ ให้อยู่ในธรรมวินัยและอาจารย์วัตร ข้อปฏิบัติอันดีงาม อาจารย์วัตรที่ท่านฝึกปรือมาแต่สมัยอยู่กับ**ท่านพระอาจารย์บุญ** (พระอาจารย์บุญ ปณฺณวฑฺฒโฑ พระกรรมวาจาจารย์ของ หลวงปู่หลุย กับหลวงปู่ขาว อนาลโย ซึ่งบวชพร้อมกันเป็นคู่ภาคซ้าย-ขวา) ปฏิบัติรับใช้อาจารย์องค์แรกของท่านมาด้วยความเลื่อมใสศรัทธาเป็นเวลา ๖ - ๗ ปี

มาครั้งนี้ท่านก็ใช้อย่างเต็มที่ แม้ท่านจะมีพรรษาว่าสิบแล้ว แต่ท่านก็คงนอบน้อมถ่อมองค์ให้พระณฺรรุ่นหลังได้เห็นเป็นตัวอย่าง ให้ตระหนักในวัตรเหล่านั้น

- ต้องฉันที่หลังอาจารย์ ฉันให้เสร็จก่อนอาจารย์
- นอนหลังอาจารย์ และ ตื่นก่อนอาจารย์ เป็นอาทิ

การอุปัฏฐากพิเศษที่พระณฺรพยายามปฏิบัติเป็นกิจวัตร แต่ทำไม่ค่อยคล่องก็คือ การกตเอ็นทอ้งให้ท่านในเวลานวดเส้นต่อนกลางคืน ท่านเป็นคนรูปร่างใหญ่ หนักทอ้งค่อนข้างหนาด้วยท่านมีอายุมากแล้ว อีกประการหนึ่ง ท่านก็เคยชินต่อการนวดแรงๆ มาแล้ว การกตเอ็นทอ้งของท่านจึงต้องใช้พลังกำลังแข็งแรงมากเป็นพิเศษ

พระเถระผู้ปฏิบัติไม่ค่อยมีกำลังนิ้วมือแข็งแรงพอ จึงมาปรารภกับ หลวงปู่(หลุย) ได้เข้าไปขออนุญาตหมวดเอ็นท่าน และสุดท้ายก็ได้อุบาย มาสอนกัน คือ ให้พยายามกำหนดภาวนาไปด้วย เมื่อจิตเป็นสมาธิ กำลังมือก็จะหนักหน่วง แข็งแรง... ใจสู้ใจ ผู้รับหมวดก็จะสบายกาย ผู้หมวด ก็จะไม่เปลืองแรง... ดีด้วยกันทั้งสองฝ่าย

หลวงปู่(หลุย) บันทึกเรื่องเกี่ยวกับพระอาจารย์เสาร์ไว้หลายแห่ง หลายวาระ คงจะเป็นความประทับใจของท่านอย่างมาก ที่เคยเดิน ถูตงค์และจำพรรษากับพระอาจารย์เสาร์...”

ผมคัดลอกข้อเขียนของคุณหญิงฯ มาอย่างยืดยาวเต็มที ท่าน คงไม่ว่าอะไรนะครับ ถ้าเป็นประเทศฝรั่งแล้วละก็เกิดเรื่องแน่ คือคัดลอก ได้ครั้งละไม่เกิน ๘ บรรทัด ไม่เช่นนั้นจะเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

อันนี้ครูอาจารย์ท่านสอนตอนเรียนอยู่ต่างประเทศ (ขอบคุณ ลักหน้อย) แต่ไม่ทราบว่าจะกฎเกณฑ์ในตอนนี้จะเปลี่ยนไปแล้วหรือยัง ก็ไม่ทราบ เพราะหยุดงานวิชาการอย่างสนิทมาเป็น “ลุงคนขับรถให้วัด” หลายปีแล้ว

พระอาจารย์บัวพา ปญฺญามาโก

๑๑๐.

ข้อมูลจาก ปากคำหลวงปู่กิ

เรื่องราวของหลวงปู่กิ ฐมฺมุตฺตโม วัดป่าสนามชัย อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ที่มาเกี่ยวข้องเป็นศิษย์ติดตามหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล นั้นมีในหนังสือของ อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ดังต่อไปนี้

“ล. พ.ศ. ๒๔๗๘ พระอาจารย์เสาร์ ฟานักที่ วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง จ.สกลนคร ส่วนท่านพระอาจารย์ทองรัตน์ กนฺตสีโล (ศิษย์ทาง สายมหานิกาย ซึ่งเป็นพระอาจารย์ของหลวงพ่อชา สุภทฺโท วัดหนองป่าพง) จำพรรษาที่วัดธาตฺศรีคุณ อ.นาแก จ.นครพนม

ขณะนั้น ประจวบกับเป็นช่วงเวลาที่พระภิกษุหนุ่มใจเด็ดองค์หนึ่ง มีนามว่า พระกิ ฐมฺมุตฺตโม มาจากบ้านหนองผ่า นครจำปาศักดิ์ แขวงจำปาศักดิ์ แคนดินถิ่นประเทศไทยในครั้งกระโน้น

เมื่อแรกเข้ามาเมืองอุบลราชธานี ก็ได้ติดตามพระอาจารย์บุญมาก จิตฺปุณฺโณ ซึ่งท่านได้นำศิษย์ ๑๐ กวาร์ูป ออกเดินทางรุดงค์จาก อุบลฯ เพื่อเข้ากราบคารวะพระอาจารย์เสาร์

ระหว่างทางที่ติดตามมาจนถึงอำเภอนาแก ได้พบกับท่าน พระอาจารย์ทองรัตน์ กอปรกับย่างเข้าเดือน ๘ หน้าพรรษากาลพอดี จึงได้อยู่พักจำพรรษาที่วัดธาตฺศรีคุณกับท่านพระอาจารย์ทองรัตน์

พอออกพรรษาแล้ว ได้ร่วมเดินทางออกติดตามไปกราบ
นมัสการ**พระอาจารย์เสาร์** ที่**วัดป่าอรัญญิกาวาส** จ.นครพนม ซึ่งใน
ครั้งนั้น**พระอาจารย์เสาร์** เดินทางจาก**วัดป่าสุทธาวาส** จ.สกลนคร
มาเป็นประธานในการฉลองศาลาการเปรียญของ**วัดป่าอรัญญิกาวาส**
ช่วงนั้นเป็นหน้าหนาว ขึ้นปี พ.ศ. ๒๔๗๓”

อาจารย์พิศิษฐ์ พุดถึง**หลวงปู่กิ** ว่า “**พระกิ** ที่เป็นพระหนุ่มองค์นี้
ท่านก็คือ **หลวงปู่กิ ธมฺมุตโตโม** แห่ง**วัดป่าสนามชัย** บ้านสนามชัย
อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้ทรงศีล สมาธิ พรหมจรรยา
มีความทรงจำเป็นเลิศ รอบรู้เชี่ยวชาญเรื่องภูมิประเทศทั้งภูเขาและ
เถื่อนถ้ำในแดนลาว และแถบชายแดนภาคอีสาน”

อาจารย์พิศิษฐ์ ได้บันทึกเรื่องราวจากความทรงจำของ**หลวงปู่กิ**
ต่อไปว่า : -

“ท่าน**หลวงปู่กิ** ได้เล่าเรื่องราวแต่หนหลังจากความทรงจำอันแม่นยำว่า...
ครั้งแรก ท่านจะไปกราบคารวะท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ที่**วัดป่า**
สุทธาวาส พอตีทราบข่าวว่า **องค์พระอาจารย์เสาร์** มารับถวาย ศาลา
หอแจก ที่**วัดโพนแก้ว** จึงติดตามไป

ปีนั้นหมอกลงหนาที่บึงแป่ปกคลุมทั่วเมือง**นครพนม** อากาศ
หนาวเหน็บแทรกซอนผิวหนัง แป่ซ่านความเย็นเฉียบเข้าไปทั่วทุกอณู
ขุมขนแห่งกายคตาคัน

ยิ่งตอนเช้าเดินเหยียบน้ำค้าง อันเย็นเยือกบนหยอดหญ้า ฝ่ำสาย
หมอก ลัดทุ่งไปบิณฑบาต ยิ่งหนาวเหน็บจนทำเป็นตะคริว ต้องอาศัย
ขออังผ้าเท้าด้วยกองไฟจากชาวบ้านที่สูมพินผิงไฟไล่ความหนาวอยู่
หน้าบ้าน จนพอค่อยยังชั่วจึงออกเดินบิณฑบาตต่อไปได้

พระอาจารย์กิ ธมฺมุตตโม

กล่าวถึง**ศาลาการเปรียญ**หลังนี้ เป็นศาลาไม้พื้นฝากระดาน หลังคามุงแฝก ที่ชาวบ้านรวบรวมปัจจัยไปซื้อเรือนไม้เก่ามาปลูกสร้างศาลาเป็นที่พำนักฉันภัตตาหาร และประกอบศาสนกิจ เมื่อแล้วเสร็จจึงพร้อมใจกันถวายเป็นสมบัติของสงฆ์ โดยมี**ท่านพระอาจารย์เสาร์** เป็นประมุขประธานสงฆ์

ในคราวนั้นมีลูกศิษย์จำนวนมากมาชุมนุมรวมกัน โดยท่านเจ้าคุณ**ปู่พระเทพสิทธิจารย์** (จันทร์ เขมิโย) เมื่อครั้งดำรงสมณศักดิ์ที่**พระครูสารภณมณี ศรีพนมเขต สุทธิศักดิ์พิเศษ คณาภิบาลสังฆวรหะ** ในรัชกาลที่ ๘ วัดศรีเทพประดิษฐาราม เจ้าคณะจังหวัดนครพนม ซึ่งเป็นลูกศิษย์รุ่นเก่าครั้ง**พระอาจารย์เสาร์** เปิดศักราชการจุดธูปเบิกมาถึงนครพนมครั้งแรก ได้รับนิมนต์แสดงธรรม

ท่านเจ้าคุณปู่ ได้แสดงพระธรรมเทศนาด้วยกัณฑ์เทศน์ที่ว่า...

โจรโต ปิติ ตสฺวา - บุญโจรนำไปด้วยได้ยาก

ท่านอาจารย์พิศิษฐ์ ได้ขมวดลงท้ายว่า “นี่คือบันทึกจากปากคำของ**ท่านหลวงปู่กิ** ที่จดจำเหตุการณ์เมื่อ ๖๐ ปีก่อนโน้นได้ แม้แต่รายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ก็ไม่ลืมเลือนเลย นับว่าเป็นบุญของเราที่ได้รับรู้เรื่องราวในอดีตกาลก่อน เพราะหลังจากนั้นไม่นาน องค์ท่านก็มาต่วนละสังขารไปโดยไม่มีใครคาดคิดมาก่อนเลย”

ครับ! ผมก็คัดลอกมาอย่างสบายๆ ไม่ต้องไปเสาะหาข้อมูลด้วยตนเอง เขียนหนังสือแบบผมก็สบายอย่างนี้แหละ!

หมายเหตุ : **หลวงปู่กิ ธรรมุตโตโม วัดป่าสนามชัย** อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี เกิด พ.ศ. ๒๔๕๕ มรณภาพ พ.ศ. ๒๕๕๒ เมื่ออายุ ๙๔ ปี อายุพรรษา ๖๖ ท่านถูกอภัยยศกับ **หลวงปู่เพ็ง พุทธรุโม** ของผมเป็นอย่างดี อายุคราวเดียวกัน รูปร่าง ผิวพรรณ การพูดจาคล้ายกันมาก

ผมพาคณะไปทอดผ้าป่า ๒ ครั้ง ก่อนท่านมรณภาพ ๒-๓ ปี ก่อนหน้านั้นมีเรื่องเศร้าและตื่นเต้น คือลูกศิษย์ของท่านไปก่อเรื่องขึ้น แล้วมาหลบซ่อนตัวที่กุฏิของท่าน แล้วถูกตามมายิงตายต่อหน้าท่าน

หลวงปู่กิ เป็นพยานคนเดียวที่อยู่ในเหตุการณ์ เขาจึงยิงหลวงปู่ด้วยกระสุนหลายนัด เพื่อหวังปิดปาก กระสุนนัดที่หนึ่งเข้าที่หัวไหล่ แล้ววิ่งไปตุงอยู่ใต้ผิวหนึ่ง นัดที่สองถูกตรงหัวใจ วิ่งไปตุงอยู่ใต้ผิวหนึ่ง ทั้งสองนัดเข้าไปไม่ถึงเนื้อ นัดที่สามผมจำไม่ได้ หมอเพียงผ่าตัดแค่ผิวหนึ่งเพื่อเอากะสุนออกเท่านั้นเอง

ถามหลวงปู่ว่ามีอะไรดี ท่านว่าท่านก็มีพุทโธอยู่อย่างเดียวเท่านั้น

เหตุการณ์ครั้งนั้น ลูกศิษย์ได้ทำเหรียญรุ่น ๑ ให้หลวงปู่แฝงพลังจิต แล้วแจกในงานทำบุญฉลองอายุของท่าน พวกเราคณะผ้าป่าได้รับกันทุกคน แล้วท่านยังเมตตา มอบให้ผมอีก ประมาณ ๑๐๐ เหรียญ รุ่นที่ ๒ ในปีต่อมาผมก็ได้รับประมาณ ๑๐๐ เหรียญอีก ได้แจกจ่ายไปหมดแล้ว

ท่านที่เคยร่วมทำบุญกับผม ถ้าสนใจลองไปค้นดู จำได้ว่าเคยมอบให้ท่านไปคู่กับเหรียญ **หลวงพ่อชาติ อากุโค วัดภูเขากว๊ว** อ.พิบูลมังสาหาร เป็นเหรียญศักดิ์สิทธิ์ที่มีเรื่องราวปาฏิหาริย์ทั้งคู่

ปฐม นิคมานนท์

มอบหมายวัดให้ลูกศิษย์

ท่านผู้อ่านคงยังพอจำได้ว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ได้เคยไปพำนักที่จังหวัดนครพนม และสร้างวัดโพนแก้ว ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๗๒ ต่อมาภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น **วัดอรัญญิกาวาส** มาจนปัจจุบัน

หลวงปู่ใหญ่ ได้มอบหมายให้พระลูกศิษย์คือ **หลวงปู่บุญมา มหายโส** หรือ **พระครูไพโรจน์ปัญญาคุณ** เป็นผู้ดูแลปกครองวัด ในระหว่างที่**หลวงปู่ใหญ่**ไม่อยู่

และมาในขณะนี้ ปี พ.ศ. ๒๕๗๘-๒๕๗๙ **หลวงปู่ใหญ่** ได้มาเป็นประธานรับถวาย **ศาลาหอแจก** หรือ **ศาลาการเปรียญ** จึงได้กลับมาพำนักที่**วัดโพนแก้ว** นี้อีกครั้งหนึ่ง

อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้เขียนถึงเหตุการณ์ต่อไปนี้ดังนี้ : -

วันหนึ่ง ประมาณ ๔ ทุ่ม **ท่านพระอาจารย์เสาร์** ได้เรียก**ท่านพระอาจารย์บุญมา มหายโส** ไปพบท่านที่กุฏิ แล้วพูดว่า

“เราได้ปฏิบัติพระศาสนา เทียวอบรมสั่งสอนภิกษุสามเณร ประชาชนทั้งหลาย ให้รู้แจ้งเห็นจริงในศีลธรรมมาด้วยความยากลำบาก แส่นเข็ญ ก็สู้อดทนมา

บางบ้านเขาเอาปืนไล่ยิง บ้างบ้านเขาว่าเป็นอีแร้งหม่น (หม่น = สิบนด้า, สีเทา) มันเป็นเสียวอย่างนี้ ก็สู้ทนมาจนถึงบัดนี้

ขอให้ท่านพิจารณาดูเอา ให้รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมของ
พระบรมศาสดาจารย์ แล้วใช้วิริยะความเพียร ปฏิบัติอย่าท้อถอย
อย่าได้ละทิ้งวัดนี้ไป เทอญ”

หลวงปู่ใหญ่ ได้มอบภาระการเป็นเจ้าวัดอย่างเต็มที่ให้แก่
หลวงปู่บุญมา มหายโส ตั้งแต่บัดนั้น

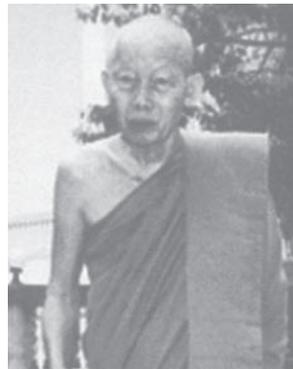
พระอาจารย์แก้ง อธิมุตตโก

พระอาจารย์บุญมา มหายโส

พระอาจารย์ทอง อโสภา

พระอาจารย์บัวพา ปญญาภาโส

๑๑๒.

ปรารภกลับจังหวัดอุบล

บัดนี้หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล อายุ ๗๗ ปี ท่านเข้าสู่วัยชรา มากแล้ว และก็จากอุบลฯ บ้านเกิดเมืองนอนมานานปี การขัดขวาง แนวทางพระพุทธรูปจากพระผู้ใหญ่ผู้มีอำนาจบริหารการ คณะสงฆ์ก็คลี่คลายไปแล้ว เป็นเวลาสมควรที่ท่านจะกลับไปพำนัก เพื่อใช้ชีวิตบั้นปลายที่จังหวัดอุบลได้แล้ว

หลังจากงานฉลอง ศาลาหอแจก วัดโพนแก้ว จังหวัดนครพนม เสร็จเรียบร้อยแล้ว หลวงปู่ใหญ่ได้ปรารภถึงการกลับจังหวัดอุบลฯ ท่ามกลางบรรดาศิษย์ที่มาชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก

บรรดาศิษย์อาวุโส เช่น พระเทพสิทธิธำมรงค์, พระอาจารย์กุ รมมทินุโณ, พระอาจารย์กว่า สุมนโณ, พระอาจารย์ทองรัตน์ กนตสีโล, พระอาจารย์บุญมาก จิตปญโญ, พระอาจารย์บุญมี ภาณมณี (ครูบา อาจารย์มักเรียกว่า อาจารย์บุญมี สูงเนิน เพราะท่านเป็นชาวอำเภอสูงเนิน นครราชสีมา ขณะนั้นเพิ่งกลับจากไปชุกชุมประเทศพม่า) เป็นต้น

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ ปรารภที่จะกลับไปใช้ชีวิตบั้นปลายที่จังหวัด อุบลฯ แล้ว คณะศิษย์ก็เห็นชอบด้วย และควรจะได้สอบถามไปทาง จังหวัดอุบลฯ ก่อนว่า คณะสงฆ์ที่นั่นยังยินดีให้การต้อนรับสนับสนุน การกลับบ้านเกิดของท่านหรือไม่

ทางคณะศิษย์ได้ทำหนังสือไปปรึกษาหารือกับเจ้าคณะจังหวัด อุบลราชธานี ต่อมาก็ได้รับคำตอบจากท่านเจ้าคุณ**พระศาสนดิลก** (เสน ชิตเสโน) **วัดศรีทอง** และ ท่านเจ้าคุณ **พระศรีธรรมวงศาจารย์ วัดสุปฏิหาราม** ว่าต่างมีความยินดี ขอนิมนต์**หลวงปู่ใหญ่** กลับจังหวัด อุบลฯ พร้อมทั้งจะให้การต้อนรับสนับสุนนอย่างเต็มที่

เมื่อทราบคำตอบจากจังหวัดอุบลฯ อย่างชัดเจนแล้ว **หลวงปู่ใหญ่** จึงได้นัดแนะให้คณะศิษย์ไปประชุมร่วมกันวางแผนการกลับ และร่วมทำบุญวันมาฆบูชาที่**อำเภอธาตุพนม** ที่ **วัดอ้อมแก้ว** หรือ **วัดเกาะแก้ว อัมพวัน** ที่ท่านได้มาสร้างและเคยมาพำนักอยู่เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๓

ดังนั้น เมื่อใกล้ถึง**วันมาฆบูชา** วันเพ็ญเดือนสามในปีนั้น คือ ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ คณะศิษย์ทั้งหลาย ทั้งใกล้ ทั้งไกล ที่ทราบข่าวการ นัดหมาย ต่างก็ทยอยกันเดินทางมาพร้อมกันที่**วัดอ้อมแก้ว** อำเภอธาตุพนม กันอย่างไม่ขาดสาย

หลวงปู่กิ ธมฺมุตฺตโม เล่าไว้ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** ว่า...หลังจากท่านได้ทราบการวะ**หลวงปู่ใหญ่** ที่วัดอรัญญิกาวาสแล้ว ก็ได้แยกย้ายกันเดินทางมาอำเภอธาตุพนม พร้อมกับคณะท่าน**พระอาจารย์ทองรัตน์ กนฺตสีโล**

หลวงปู่กิ รับสะพายบาตรของท่าน**พระอาจารย์ทองรัตน์**ด้วย จนป่าท่านเป็นแผล พาเดินธุดงค์ล่องใต้มาเรื่อย ผ่านบ้านหนองจันทร์ ทำค้อ ชะโงม บ้านกลาง นาถ่อน ดอนนางหงส์ แสนพัน หลักศิลา พระกลาง จนถึงธาตุพนม เห็นมีพระสงฆ์สามเณร มาร่วมชุมนุมกันมากมายหลายร้อย ทำให้บริเวณ**วัดอ้อมแก้ว**แคบลงไปถนัดใจ

การประชุมศิษย์ในวันมาฆบูชา ปี พ.ศ. ๒๔๗๔ ในครั้งนั้น
ถือเป็นการกิจครั้งสุดท้ายของ**หลวงปู่ใหญ่** ที่จังหวัดนครพนม เพราะ
หลังจากนั้นท่านก็ไม่ได้กลับมาที่นครพนมอีกเลย

ในปีนั้น**หลวงปู่ใหญ่** อายุล่วงเข้า ๗๗ ปี อายุพรรษา ๕๗ มี
ความชรามากแล้ว เวลาเดินต้องใช้ไม้เท้าพยุงกาย แต่ท่านก็ยัง
เดินเหินได้คล่องแคล่วสำหรับผู้สูงอายุในวัยนั้น

หลวงปู่ใหญ่ ได้ให้โอวาทแก่บรรดาศิษย์ ถือเป็นโอวาทครั้งสุดท้าย
แก่ศิษย์ที่มีภารกิจไม่สามารถติดตามท่านไปยังเมืองอุบลได้

ต่อจากนั้น บรรดาศิษย์ต่างก็แยกย้ายกันไปบำเพ็ญเพียร
หรือปฏิบัติสมณกิจของแต่ละองค์ ตามแบบครองของพระบูรพาจารย์
เจ้าต่อไป

การประชุมศิษย์ในครั้งนั้น ถือเป็นการชุมนุมพระธุดงค์
กรรมฐานครั้งใหญ่ที่สุดของจังหวัดนครพนมในยุคสมัยนั้น

พระอาจารย์ทองรัตน์ กนตลีโล

พระอาจารย์กีนรี จันทิโย

พระครูญาณโคภิต (พระอาจารย์มี ภาณมณี)

พระอาจารย์บุญมาก จิตปัญญาโม

๑๑๓.

มอบภาระ และจัดขบวนทัพ

คณะศิษย์ที่จะเดินทางติดตามหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล ไปพำนักที่จังหวัดอุบลราชธานี ในครั้งนั้นมีไม่น้อยกว่า ๗๐-๘๐ รูป จัดเป็นคณะพระอุปัชฌาย์คณะใหญ่ ถ้าไม่มีการจัดการที่ดีย่อมทำความแตกตื่นโกลาหลให้แก่ประชาชนตามเส้นทางที่ผ่านไปไม่น้อยทีเดียว

แต่คณะของท่านไปอย่างเนบเนียน และได้ประโยชน์อย่างเต็มที่

ถ้าพูดแบบวิชาการสมัยใหม่ต้องบอกว่า ท่านมีวิธีบริหารจัดการที่ดีเยี่ยม ซึ่งผมจะกล่าวอีกครั้งในหัวข้อต่อไป

หลวงปู่ใหญ่ ได้จัดแบ่งคณะศิษย์ที่จะติดตามออกเป็นหลายกลุ่ม หรือหลายคณะ ศิษย์ที่มีอาวุโสรับเป็นหัวหน้าแต่ละคณะ พร้อมทั้งกำหนดหมู่บ้านต่างๆที่แต่ละคณะจะไปพำนักเพื่อโปรดญาติโยม ชาวเมืองอุบลฯ เช่น :-

- ให้ พระอาจารย์ทองรัตน์ กนดสีโล ไปตั้งวัดจำพรรษาอยู่ที่ **บ้านชีทวน**
- พระอาจารย์บุญมาก จิตปญโญ ไปอยู่บ้านท่าศาลา
- ให้พระอาจารย์ทอง อโสโก อยู่บ้านสวนงิ้ว เพราะเคยอยู่มาก่อน
- พระอาจารย์ดี ฉนุโน ให้ไปอยู่บ้านกุดแห่ เพราะเป็นบ้านเกิด

สำหรับองค์หลวงปู่ใหญ่ เองนั้น ท่านจะไปโปรดญาติโยมชาวบ้าน
 ข่าโคม บ้านเกิดของท่าน ซึ่งบ้านข่าโคมนี้ อยู่ไม่ไกลจากบ้านซีทวน
 ที่มอบหมายให้พระอาจารย์ทองรัตน์ ศิษย์ฝ่ายมหานิกายไปอยู่
 บ้านสองแห่งนี้มีลำน้ำเซบายขวางกั้น อยู่ห่างกันราว ๘ กิโลเมตรเท่านั้น

พระอาจารย์ทอง อโสโก

พระอาจารย์ตี้ ฉนโน

พระอาจารย์กแก้ว ชนติโก

พระครูพิศาลสังกิจ
 (พระอาจารย์โตน กนตสีโล)

๑๑๔.

เรื่องของพระธรรมยุต และมหานิกาย

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล กับ หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ท่านเห็นว่า เรื่องของนิกายไม่ใช่เรื่องสำคัญ ท่านให้ความสำคัญที่การปฏิบัติตาม พระธรรมวินัย เป็นเรื่องสำคัญมากกว่า และเป็นเรื่องที่พระภิกษุจะต้อง ถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดอย่างไม่มีข้อยกเว้นหรือข้ออ้างใดๆทั้งสิ้น

หลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์ ท่านเน้นเรื่อง **ศีล สมาธิ ปัญญา** แยก ออกจากกันไม่ได้ เป็นเอกภาพของมรรค

ในเรื่อง**ศีลของสงฆ์** ท่านถือพระวินัย จากสิกขาบท ๒๒๗ ข้อในพระปาฏิโมกข์เป็นหลักใหญ่ ต้องรักษาให้บริสุทธิ์ ไม่ให้ต่างพร้อย ไม่ล่วงละเมิด เพราะจะนำพาพระไปสู่ความบริสุทธิ์ สร้างความสามัคคี ในหมู่สงฆ์ และถ้าศีลบริสุทธิ์แล้ว ในการภาวนาจิตก็รวมลงเร็ว

นอกเหนือจากสิกขาบท ๒๒๗ ข้อในพระปาฏิโมกข์แล้ว **หลวงปู่ใหญ่ทั้งสอง** ก็ยังเน้นข้อวัตรปฏิบัติทั้งหลายที่พระพุทธองค์ ทรงบัญญัติ ซึ่งมี ๓ หมวดเรียกว่า **ศีลอภิสมาจาร** มีทั้งข้อห้ามและข้อ ทรงอนุญาต เป็นบทกำกับวิถีดำเนินของพระสงฆ์ ตั้งแต่เรื่องการรักษา ความสะอาดของร่างกาย การแสดงความเคารพคารวะต่อกัน การรักษา

การบริโภคใช้สอยปัจจัยและเครื่องบริขาร เรียกว่า **ข้อวัตร ๑๔** หรือ **กิจวัตร ๑๔** ของสงฆ์ ซึ่งแบ่งเป็น ๓ หมวด คือ

- **วิธีวัตร** ว่าด้วยแบบอย่างต่างๆ ที่สมณะควรประพฤติ
- **จริยาวัตร** ว่าด้วยมารยาที่สมณะควรประพฤติ
- **กิจวัตร** ว่าด้วยกิจที่สมณะควรกระทำ

นี้ผมว่าตามตำราพรอกณะ อาจผิดบ้างถูกบ้างก็ต้องกราบขอภัย ส่วนรายละเอียดผมไม่กล้าอธิบาย เพราะเคยบวชพระแค่ ๓ เดือนตอนเป็นหนุ่มหล่อเท่านั้น

อีกเรื่องที่ **หลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์** ท่านเน้นมากและส่งเสริมให้พระได้อธิษฐานปฏิบัติตามความเหมาะสม คือ **รุดงค์วัตร ๑๓** แม้ไม่บังคับให้พระถือปฏิบัติ แต่พระพุทธรองค์ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้พระใช้เป็นอุบายขัดเกลากิเลส ช่วยส่งเสริมความมกน้อยและสันโดษ

รุดงค์วัตร ๑๓ ดูจะเป็นเรื่องที่ขาดความสนใจในวงพุทธบริษัทเสมอมา ไม่ค่อยเห็นมีผู้ฟื้นฟูขึ้นมาปฏิบัติให้จริงจัง การที่**รุดงค์วัตร**ปรากฏเด่นชัดในหมู่ผู้ปฏิบัติธรรมในปัจจุบัน ก็เพราะ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ **หลวงปู่มั่น** เป็นผู้พาดำเนินอย่างจริงจัง **หลวงปู่ทั้งสององค์** ถือปฏิบัติทั้ง ๑๓ ข้อ ตามโอกาสอันควร

รุดงค์วัตร ๗ ข้อ ที่**หลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์** ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเป็นประจำ และเป็นแบบอย่างของพระสายปฏิบัติในปัจจุบัน ได้แก่ ถือผ้าห่มบังสกุลจีวร, เทียวบิณฑบาตมาฉันเป็นประจำ, ถือฉันในบาตร, ถือฉันหนเดียว, รับเฉพาะอาหารที่ได้มาในบาตร ไม่รับอาหารที่ตามส่งภายหลัง, ถือการอยู่เสนาสนะป่า และถือผ้าไตรจีวรเป็นวัตร

แม้ชุดควัตร จะไม่ใช่วินัยที่บังคับให้พระต้องปฏิบัติ แต่การปฏิบัติตรงดีไม่ว่าข้อใด ย่อมเป็นความสง่างามของพระ ทั้งเป็นผู้เลี้ยงง่าย อยู่ง่าย เบิกกายเบาใจ ไม่พะรุงพะรังทั้งทางอารมณ์และเครื่องเป็นอยู่ต่างๆ เป็นอุบายการจัดกิเลสตัณหาได้อย่างดี

ที่ผมเขียนมายืดยาวนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ **หลวงปู่มั่น** ท่านเน้นให้พระภิกษุปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และข้อวัตรต่างๆที่เป็นพุทธบัญญัติ ซึ่งไม่ใช่เรื่องของกรรมยุต หรือมหานิกาย แต่ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติตนของพระแต่ละรูปแต่ละองค์ ว่าจะถือเคร่งครัด และปฏิบัติจริงจังเพียงใดต่างหาก

แต่ที่พระธรรมยุต กับ มหานิกาย ไม่ทำสังฆกรรมร่วมกัน เช่น การลงพระอุโบสถ นั้น เป็นข้อห้ามของพระสงฆ์ที่เรียกว่า **นานาสังวาส** ซึ่งผมก็ไม่ค่อยรู้รายละเอียดเหมือนกัน

จะเห็นว่า ลูกศิษย์ของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** มีทั้งที่สังกัดฝ่ายธรรมยุต และสังกัดฝ่ายมหานิกาย ที่สังกัดฝ่ายมหานิกาย รุ่นบูรพาจารย์ยุคต้น ได้แก่ **พระอาจารย์สุวรรณ สุจินโธ** วัดอรุณญวาสี อ.ท่าบ่อ หนองคาย, **พระอาจารย์ทองรัตน์ กนตสีโล** วัดป่าบ้านคุ่ม จ.อุบลฯ, **พระอาจารย์บุญมี ญาณมุณี** วัดป่าสูงเนิน จ.นครราชสีมา, **หลวงปู่ชา สุภทฺโท** วัดหนองป่าพง อุบลราชธานี และที่อยู่ใណาคเหนือ ก็เช่น **หลวงปู่คำปิ่น สุภทฺโท** วัดสันโปลง อ.แมริม จ.เซียงใหม่, **หลวงปู่คำแสน คุณาลงฺกโร** วัดดอนมูล อ.สันกำแพง จ.เซียงใหม่ เป็นต้น

๑๑๕.

ให้ศิษย์ธรรมยุตกับมหานิกาย จำพรรษารวมกัน

ก่อนออกเดินทางกลับอุบลฯ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ๙ ได้บอก
พระอาจารย์ทองรัตน์ กนฺตสีโล ศิษย์ฝ่ายมหานิกายของท่านว่า : -

“ท่านทองรัตน์ เมื่อนี้ ให้ไปจำพรรษาที่บ้านชีทวน ชีทวนช้อย
เคยไปอยู่ เป็นบ่อนสำคัญบ่อนหนึ่ง คนมีความรู้ความฉลาดมาก คนดี
กะมีหลาย คนขี้ฮ้ายกะมีมาก ให้เฝ้าผู้อื่นไปอยู่บ่ได้ เสาลงไปนี่ให้จำพรรษา
โสมกัน ทั้งธรรมยุตกับมหานิกาย ท่านมีให้ไปจำพรรษานำช้อย เราไปสอด
ตำอิดไปโสมกันอยู่วัดบูรพา”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านพูดเป็นภาษาอีสาน และผมก็ลอกมาจาก
หนังสือของอาจารย์พิศิษฐ์อีกนั่นแหละ

หลวงปู่ใหญ่ บอกกับ หลวงปู่ทองรัตน์ ที่วัดเกาะแก้วอัมพวัน
อ.ธาตุพนม จ.นครพนม บอกว่า เมื่อไปถึงอุบลฯ ให้หลวงปู่ทองรัตน์ไป
จำพรรษาที่บ้านชีทวน ซึ่งหลวงปู่ใหญ่เคยไปอยู่มาก่อน ที่นั่นเป็นหมู่บ้าน
สำคัญแห่งหนึ่ง คนดีมีความรู้ก็มีมาก คนไม่ดีก็มีมากเหมือนกัน ประปน
กันอยู่ ครั้นจะให้ผู้อื่นไปก็กลัวจะทนอยู่ไม่ได้ เมื่อไปถึงอุบลฯ ให้จำพรรษา
รวมกันทั้งธรรมยุตและมหานิกาย เมื่อเกิดปัญหาจะได้ช่วยกัน ส่วนท่าน

มี (หลวงปู่บุญมี สูงเนิน ศิษย์มหานิกายอีกท่านหนึ่ง) ใ้ไปจำพรรษา
 อยู่กับท่าน เมื่อไปถึงอุบลฯ แล้วให้ไปรวมกันที่**วัดบูรพาราม**ก่อน
 คือแต่ละกลุ่มแต่ละคณะแยกกันเดินทาง ไม่ได้ไปพร้อมกัน
 เป็นคณะใหญ่

พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺตเถร

พระอาจารย์สุวรรณ สุจินฺโธ

พระอาจารย์กนรี จนฺทีโย

พระอาจารย์ชาสุกทโท

๑๑๖.

พระอาจารย์ดี ฉนฺโน

พระอาจารย์ดี ฉนฺโน เป็นศิษย์อาวุโสที่ติดตามหลวงปู่ใหญ่ จนถึงวาระสุดท้ายของหลวงปู่ใหญ่ ประวัติย่อมีดังนี้ : -

พระอาจารย์ดี ฉนฺโน เป็นบุตรคนที่ ๒ ในจำนวน ๙ คน ของ **หลวงอินทร์** และ **แม่จันทรา วงศ์เสนา** เกิดที่บ้านกุดน้ำใส อำเภอพนมไพร จังหวัดร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ปีมะโรง พ.ศ. ๒๔๓๕

ประมาณ พ.ศ. ๒๔๕๒ ครอบครัวของบิดาได้ย้ายไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่ **บ้านกุดแห่** อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดยโสธร จึงจัดเป็นตระกูลที่เก่าแก่หลักบ้านหลักเมืองตระกูลหนึ่ง

พระอาจารย์ดี เคยบรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออายุ ๑๖ ปี จนถึงอายุ ๑๘ ปี ได้ลาสิกขาออกมาช่วยงานทางบ้าน พออายุ ๒๐ ปี ได้แต่งงานกับ **นางมี กาศ์สุข** อยู่ด้วยกัน ๓ ปีไม่มีบุตร ได้หย่าร้างกัน

หลังจากนั้นได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุฝ่ายมหานิกาย โดยมี **พระธรรมบาล วัดบ้านกุดมะฆง** เป็นพระอุปัชฌาย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๗ แล้วมาจำพรรษาอยู่ที่ **วัดศรีบุญเรืองท่าแขก** บ้านกุดแห่ จนได้เป็นเจ้าอาวาส **วัดบ้านกุดแห่** เป็นพระเถระนับพรรษาได้ ๒๒ พรรษา

วัดกุดแห่ ในสมัย **พระอาจารย์ดี** นั้นเป็นวัดที่ได้ชื่อว่าเจริญที่สุดในถิ่นนั้น มีศาลาโรงธรรมที่มีเสาใหญ่ที่สุด วัดโดยรอบได้ ๑ เมตร มีถึง ๓๖ ต้น

ท่านสร้างหอไตรที่มีลวดลายวิจิตรสวยงาม ทั้งประดิษฐ์กรรมาสน์แบบไทยเดิม สร้างกุฏิใหญ่ ๒ หลัง เพราะท่านมีความชำนาญในทางช่างไม้ ช่างก่อสร้าง แกะสลัก เขียนภาพ ช่างเหล็ก ช่างปูน ช่างปั้นดินเผา ช่างเครื่องหนัง (เช่น ทำเข็มขัด อานม้า รองเท้า กระเป๋าหนัง เป็นต้น) อีกทั้งมีความรู้ทางว่านยาแผนโบราณ เก่งทั้งทางคาถาอาคม เชี่ยวชาญในการปราบผีทุกชนิด จนชาวบ้านตั้งฉายาว่า “อาจารย์ดี ผีย่าน” (ย่าน คือ กลัว) อีกทั้งเทศนาโวหารก็เฉียบคม ท่านมีชื่อเสียงโด่งดังไปไกล มีลูกศิษย์ลูกหามาก

พ.ศ. ๒๔๖๕ พระอาจารย์ดี ได้เดินทางไปบ้านสามผง อำเภอศรีสงคราม จังหวัดนครพนม เพื่อเสาะหาของขลัง และเรียนวิชาอาคมเพิ่มเติม ได้พบกับหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ได้มาเป็นศิษย์ศึกษาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แล้วได้เข้าญัตติเป็นธรรมยุติกนิกาย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๐ ที่วัดสร้างโคก หรือวัดศรีธรรมาราม จังหวัดยโสธร ในปัจจุบัน

หลังจากนั้น พระอาจารย์ดี ก็ได้เป็นกำลังสำคัญช่วยเผยแผ่ธรรมปฏิบัติในกองทัพธรรมพระกรรมฐานตลอดภาคอีสาน และฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอีกด้วย

พระอาจารย์ดี ได้มีโอกาสพบและถวายเป็นศิษย์กับหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล จนกระทั่งได้ออกธุดงค์ติดตามตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ไปจนตลอดอายุขัยของหลวงปู่ใหญ่

พระอาจารย์ดี ได้ติดตาม หลวงปู่ใหญ่ ไปจังหวัดอุบลราชธานี และไปพำนักอยู่กับท่านที่บ้านข่าโคม บ้านเกิดของหลวงปู่ใหญ่ ต่อมา

ได้รุดงค์ไปที่อำเภอพิบูลมังสาหาร มีญาติโยมศรัทธาถวายที่ดินให้
หลวงปู่ใหญ่สร้างวัดกรรมฐานขึ้น ชื่อ**วัดภูเขาแก้ว**

หลวงปู่ใหญ่ มอบให้**พระอาจารย์ดี** เป็นเจ้าอาวาส**วัดภูเขาแก้ว**
แล้วท่านไปสร้างวัดใหม่บนเกาะกลางลำแม่น้ำมูลชื่อ **วัดดอนธาตุ**
และพำนักอยู่ที่วัดแห่งนี้เป็นวัดสุดท้ายในชีวิตของท่าน

พระอาจารย์ดี ได้ติดตาม**หลวงปู่ใหญ่** ไปอยู่ที่**วัดดอนธาตุ**เป็น
ประจำ เห็นว่า**พระอาจารย์ดี** ท่านมีฝีมือในทางปั้น **หลวงปู่ใหญ่** จึงได้
มอบให้**พระอาจารย์ดี** เป็นผู้ปั้นพระพุทธรูปไสยาสน์ ไว้สักการบูชามาถึง
ทุกวันนี้ นอกจากนั้น **หลวงปู่ใหญ่**ยังได้มอบหมายให้**พระอาจารย์ดี**เป็น
ผู้เทศน์ให้การอบรมแก่พระเถรและฆราวาสญาติโยมแทนท่านเสมอ

ในช่วงชีวิตสุดท้ายของ**หลวงปู่ใหญ่** **พระอาจารย์ดี** ได้ติดตาม
หลวงปู่ใหญ่ไปที่นครจำปาศักดิ์ จนกระทั่ง**หลวงปู่ใหญ่**ได้มรณภาพที่ชั้น
ที่**วัดอัมมตยาราม** ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔

ในปัจจุบันนี้ **พระอาจารย์ดี** มีปัญหาด้านสุขภาพ ท่านเจ็บป่วย
บ่อย จึงไปพักรักษาตัวที่**วัดป่าแสนสำราญ** อำเภอวารินชำราบ อุบลราชธานี
จนกระทั่งมรณภาพลง ณ ที่นั่น เมื่อเวลา ๐๕.๓๐ น. ของวันที่ ๘
เมษายน พ.ศ. ๒๕๐๒ ในอิริยาบถท่านั่งอิงหมอนใหญ่ คล้ายกับนั่ง
เอนกายพักผ่อนตามปกติ

หลังจากนั้นอีก ๑ ปี คณะศิษย์จึงได้ทำการฌาปนกิจ ระหว่าง
วันที่ ๑๐ - ๑๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๓

๑๑๗.

พระอาจารย์สุวรรณ สุจินฺโธ

พระอาจารย์สุวรรณ สุจินฺโธ เป็นลูกศิษย์ฝ่ายมหานิกายของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น อีกองค์หนึ่งที่ควรพูดถึง ท่านได้สร้างวัดกรรมฐานหลายวัด และมีลูกศิษย์ลูกหาที่เป็นฝ่ายปฏิบัติในสังกัดมหานิกายสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้

พระอาจารย์สุวรรณ สุจินฺโธ เกิดที่บ้านคือ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เป็นศิษย์รุ่นแรกของหลวงปู่มั่น และเป็นศิษย์รุ่นกลางของหลวงปู่ใหญ่เสาร์

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๑ พระอาจารย์สุวรรณ ได้ติดตามหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ไปจำพรรษาที่บ้านหนองลาด อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร พร้อมกับหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม

พ.ศ. ๒๔๖๖-๒๔๖๗ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ได้ออกธุดงค์มาแถบอีสานเหนือ คือ จังหวัดอุดรธานี หนองคาย หลวงปู่ทั้งสองได้จำพรรษาที่บ้านคือ อำเภอผือ จังหวัดอุดรธานี

หลังออกพรรษาแล้ว จาริกมายังอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย พระอาจารย์สุวรรณ ได้ติดตามมาฟังธรรมปฏิบัติด้วย

พระอาจารย์สุวรรณ สุจิณฺโณ

พระอาจารย์สุวรรณ มีนิสัยชอบสร้างวัด เช่น **วัดป่าบ้านค้อ** **วัดป่าโคกรักษา** **วัดป่าสุจินดารมย์** และ**วัดป่าอรัญญวาสี** อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

พระอาจารย์สุวรรณ สร้างวัด หรือโบสถ์วิหารใดๆ ท่านจะมีรูปปั้นสุนัขเป็นสัญลักษณ์ ซึ่งมีผู้เล่าว่า เมื่อท่านอายุ ๖ เดือน มารดาได้เสียชีวิตลง ท่านได้คลานไปดูदनมสุนัขแทนนมมารดา ท่านจึงได้ชื่อเล่นว่า **“หมา”** ตั้งแต่นั้นมา

พระอาจารย์สุวรรณ เห็นว่าสุนัขมีบุญคุณต่อท่าน การสร้างวัด โบสถ์ วิหาร แทบทุกครั้งท่านจึงสร้างรูปสุนัขเป็นสัญลักษณ์ เป็น การสำนึกถึงบุญคุณนั้น นับเป็นการกตัญญูกตเวทียิ่ง

ในตอนปัจฉิมวัย **พระอาจารย์สุวรรณ** ได้กลับมาจำพรรษาที่ เมืองอุบลฯ บ้านเกิด และมรณภาพที่**วัดใต้** อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ประมาณ พ.ศ. ๒๕๐๑-๒๕๐๒

๑๑๘.

หลวงปู่ทองรัตน์ กนฺตสีโล

หลวงปู่ทองรัตน์ กนฺตสีโล เป็นศิษย์ฝ่ายมหานิกายของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ **หลวงปู่มั่น** ถือเป็นศิษย์ต้น หรือศิษย์อาวุโส ที่มีบทบาทมากในการเผยแผ่พระพุทธธรรมกรรมฐาน และมีกิตติศัพท์ในการแก้พวกที่มีความเห็นผิด หรือ **พวกมิจฉาทิฎฐิ** ที่คอยขัดขวางต่อต้านแนวทางของพระอริยสงฆ์ธรรมฐาน

หลวงปู่ทองรัตน์ เกิดเมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๑ ที่บ้านสามผง หรือที่บ้าน **ชีทวน** ยังไม่ทราบแน่ชัด เพราะบรรพบุรุษเป็นคนบ้าน **ชีทวน** อำเภอเมืองใน จังหวัดอุบลราชธานี แล้วอพยพไปอยู่บ้าน **สามผง** อำเภอท่าอุเทน ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดนครพนม

บิดาของท่านเป็นคหบดีผู้มีอันจะกิน มีหน้าที่เก็บส่วย พี่ชายท่านชื่อ **ศรีทัศน์** เป็นกำนันตำบลสามผง

ในวัยเด็ก **หลวงปู่ทองรัตน์** ค่อนข้างจะหัวดี นิสัยออกไปทางนักเลง ในวัยหนุ่ม ท่านใช้ชีวิตก่อนไปทางนักเลงสุรา พุดจาจิกคะนอง โฝงผาง ตลกโปกฮา แต่ช่วยบิดามารดาทำมาหากินอย่างขยันขันแข็ง

หลวงปู่ทองรัตน์ เคยบรรพชาเป็นสามเณรแล้วลาสิกขาออกมาจนอายุ ๒๖ ปี จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในสังกัดมหานิกาย ที่ **วัดโพธิ์ชัย** โดยมี **พระอาจารย์คาน คณฺธิโย** เป็นพระอุปัชฌาย์ **พระอาจารย์เก็ง อธิมุตฺตโก** เป็นพระกรรมวาจารย์ ได้ฉายาว่า **กนฺตสีโล**

พื้นฐานการศึกษา ท่านเรียนจบชั้นประถม หลังจากอุปสมบทแล้วได้ศึกษาทางปริยัติธรรม แตะฉานในการสวดพระปาฏิโมกข์

ในพรรษาที่ ๖ ประมาณ พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้เดินทางไปกราบขอฝากตัวเป็นศิษย์กับ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** และ**หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ที่สกลนคร ตั้งใจศึกษาเครื่องครัดในข้อวัตรปฏิบัติ เป็นพระผู้มักน้อย ถือสันโดษ มีใจเด็ดเดี่ยวมั่นคง ไม่ยึดติดถิ่น ไม่ติดวัดรักการรุดงค์ ท่านใช้บริหารบาตรใบเดียวตั้งแต่บวชจนถึงวันมรณภาพ

หลวงปู่ทองรัตน์ เทียวรุดงค์ทั่วทั้งแถบลุ่มน้ำโขงตอนกลางและตอนล่าง ท่านเป็นพระรุดงค์ที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น ท่านรุดงค์ไปในประเทศลาว เขมร พม่า และอินเดีย พร้อมกับ **หลวงปู่กินรี จนฺทโย** ศิษย์องค์หนึ่งของท่าน (และเป็นพระอาจารย์ของหลวงปู่ชา สุภทฺโท วัดหนองป่าพง)

สำหรับในประเทศไทย **หลวงปู่ทองรัตน์** ได้วางรากฐานแห่งการปฏิบัติพระกรรมฐานไว้ โดยเฉพาะที่**วัดภูมะโรง** นครจำปาศักดิ์ และมีศิษย์ที่อยู่สืบทอดมรดกธรรมต่อมา คือ **หลวงปู่บุญมาก จิตฺตปัญโญ** และ**หลวงปู่กิ ธมฺมุตฺตโม** ซึ่งได้ติดตามปฏิบัติธรรมกับ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** ในเวลาต่อมา

หลวงปู่ทองรัตน์ ท่านเคารพนับถือ **หลวงปู่ใหญ่** และ**หลวงปู่มั่น** มาก และท่านได้รับการแนะนำอุบายธรรมที่ลึกลับเสมอ

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ **หลวงปู่ทองรัตน์** ได้มาพำนักที่บ้านชีทวนตามบัญชาของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** เป็นเวลาถึง ๖ ปี เพื่อแก้มีจกชาติภูมิของชาวบ้าน หลังจาก**หลวงปู่ใหญ่** มรณภาพแล้ว **หลวงปู่ทองรัตน์** จึงได้รุดงค์จากไปที่อื่นท่ามกลางความศรัทธาอาลัยของชาวบ้าน

ตลอดระยะเวลาที่ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** กลับมาพำนักที่จังหวัดอุบลราชธานี ไม่ว่าจะพักที่ **บ้านชำโคม** ที่ **วัดบูรพา** ที่ **วัดภูเขาก้าว** และที่ **วัดดอนธาตุ** ซึ่งเป็นวัดสุดท้าย **หลวงปู่ทองรัตน์** จะแวะเวียนมากราบ **หลวงปู่ใหญ่** อยู่เสมอ และครั้งสุดท้ายได้ร่วมจุดธูปติดตาม **หลวงปู่ใหญ่** ไปเมืองลาว จน **หลวงปู่ใหญ่** มรณภาพที่นั่น

ในปัจจุบันวัย **หลวงปู่ทองรัตน์** ได้จุดธูปมาพำนักที่ **ป่าช้าบ้านคุ่ม** ตำบลหนองไซ อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันขึ้นกับตำบลโคกสว่าง อำเภอลำโรง) ซึ่งเป็นหมู่บ้านชนบทที่กั้นดาร ห่างไกลจากตัวเมือง สมัยนั้นยังไม่มีทางรถยนต์เข้าถึงหมู่บ้าน

หลวงปู่ทองรัตน์ ได้พักประจำที่ **วัดป่าบ้านคุ่ม** นานกว่า ๑๐ ปี ท่านบอกว่า “**จะไม่ไปไหนอีก จะตายที่นี่**”

ช่วงออกพรรษา ท่านจะจุดธูปไปที่อื่น ครั้งละนานๆ เมื่อเข้าพรรษา จึงกลับมา

ในปีที่ท่านจะมรณภาพ ท่านบอกให้ชาวบ้านหาพื้นมาไว้ให้เต็มโรงครัวถึง ๔ ห้อง ท่านว่า “**ปีนี้จะมีการใช้พื้นมาก**” ในต้นเดือนกันยายนปีนั้น ท่านให้ทำซุ้มประตูโค้งทางเข้าวัดบอกว่า “**จะมีรถยนต์มามาก**” ท่ามกลางความแปลกใจของชาวบ้าน เพราะแต่ไหนแต่ไรมาไม่เคยมีรถยนต์เข้าถึงหมู่บ้านเลย

หลังจากนั้นไม่นาน ท่านก็มรณภาพเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๔๙๙ หลังจากเกิดปวดท้องอย่างกะทันหันก่อนหน้าเพียง ๒ วันเท่านั้น รวมอายุท่านได้ ๖๘ ปี พรรษา ๔๒

หลังการมรณภาพของท่าน ปรากฏว่ามีศิษย์จำนวนมาก พร้อมด้วยยานพาหนะต่างๆ เข้าร่วมงานศพจำนวนมาก ตามที่ท่านเคยบอกไว้

มรดกวัตถุที่ หลวงปู่ทองรัตน์ มีอยู่เป็นของส่วนตัว มีเพียง บาทร กับย่ามใบเก๋ๆ พร้อมมิดโกนที่ถูกใช้มานานจนคมกร่อนเกือบถึงสัน เท่านั้น เป็นเครื่องบ่งบอกถึงความสมณะที่มีประจำองค์ของท่าน

อัฐิของท่านส่วนหนึ่ง ชาวบ้านคุ่มได้บรรจุไว้ในเจดีย์ที่สร้างไว้ เป็นอนุสรณ์ให้คนรุ่นหลังได้กราบไหว้อยู่กลางเนิน **วัดป่าบ้านคุ่ม** มาจนบัดนี้

(สำหรับท่านที่สนใจทราบประวัติของ **หลวงปู่ทองรัตน์** โดยละเอียด หาอ่านได้ที่หนังสือชื่อ **“มณีรัตน์ อัญมณีแห่งไพโรสณห์ : ประวัติและธรรม หลวงปู่ครูบาอาจารย์เฒ่าทองรัตน์ กนตลีโล บูรพาจารย์ พระกรรมฐาน ฝ่ายมหานิกาย สาย หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น”** จัดพิมพ์ โดย **วัดหนองป่าพง อ.วารินชำราบ จ.อุบลราชธานี เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖**)

๑๑๙.

วีรกรรมหลวงปู่ทองรัตน์

ผมขออนุญาตท่านผู้อ่านเขียนถึง หลวงปู่ทองรัตน์ กนฺตสีโล ลัก ๒ ตอนยาวๆ แทรกไว้ตรงนี้ เพราะโอกาสจะไปเขียนถึงท่านโดยตรง มันยากเหลือเกิน ทนอ่านเอาหน้อยนะครับ

หลวงปู่ทองรัตน์ เป็นศิษย์ฝ่ายมหานิกายของ หลวงปู่ใหญ่ทั้งสอง ท่านเป็น “พระขี้” ที่ครบเครื่อง ไม่แพ้ หลวงปู่ดี้อ อจลธมฺโม เล่มที่ผม เคยเขียนผ่านมาแล้ว

หลวงปู่ทองรัตน์ เป็นอาจารย์ของ หลวงปู่กินรี จนฺทโย ซึ่ง เป็นอาจารย์ของ หลวงปู่ชา สุภทฺโท เจ้าสำนักวัดหนองป่าพง และวัดป่า นานาชาติ อีกต่อหนึ่ง

ท่านผู้อ่านคงทราบดีแล้วว่า ลูกศิษย์ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ และ หลวงปู่มั่น มีทั้งฝ่ายธรรมยุติ และฝ่ายมหานิกาย ศิษย์ท่านใดที่ต้องการคงอยู่ในฝ่ายมหานิกายท่านก็ไม่ว่า ส่วนศิษย์ที่ต้องการปฏิบัติเป็น ฝ่ายธรรมยุตินั้น ท่านจะพิจารณาอนุญาตเป็นรายๆไป

หลวงปู่มั่น ท่านให้เหตุผลกับศิษย์ที่ท่านไม่อนุญาตให้ปฏิบัติใหม่ว่า “ถ้าพากันมาปฏิบัติเป็นพระธรรมยุตหมดเสียแล้ว ฝ่ายมหานิกายจะมีใคร แนะนำการปฏิบัติ มรรคผลไม่ได้ขึ้นอยู่กับนิกายหรอก แต่มรรคผลขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามวินัยที่พระพุทธเจ้าได้ทรงแนะนำ

สั่งสอนไว้แล้ว ละในสิ่งที่ควรละ เว้นในสิ่งที่ควรเว้น เจริญในสิ่งที่ควร
เจริญ นั่นแหละทางดำเนินสู่มรรคผลนิพพาน...”

ผมขออนุญาตหยิบยกบางเรื่องที่เป็นวีรกรรมของหลวงปู่ทองรัตน์
มาเสนอพอเป็นตัวอย่าง ดังนี้

กรณีแรก เมื่อหลวงปู่ทองรัตน์ ได้ฝึกอบรมธรรมเชิงปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์ จนเป็นที่มั่นใจแล้ว หลวงปู่มั่น ได้ทดสอบพลังจิตของลูกศิษย์ โดยให้ลูกศิษย์แต่ละองค์แยกไปจำพรรษาอยู่ที่ต่าง ๆ กัน สำหรับหลวงปู่ทองรัตน์ นั้น ท่านบอกให้ไปจำพรรษาที่ ถ้ำบังบด ถ้ำไม่ครบ ๓ พรรษาไม่ต้องลง ที่ถ้ำนี้หลวงปู่มั่นเคยไปภาวนามาแล้ว เหมาะกับพระเถรที่มีภูมิจิตภูมิธรรมที่แข็งแกร่งแล้วจึงจะไปอยู่ได้ เคยมีพระธาตุองค์ไปมรณาภาพหลายรูปแล้ว ถ้าไม่เก่งจริงคงกลับออกมาจากหลวงปู่มั่น ได้แนะนำอย่างนั้น

เมื่อหลวงปู่ทองรัตน์ รับคำพระอาจารย์แล้ว ก็ได้ไปภาวนาที่ถ้ำนั้นเพียงรูปเดียวจนตลอด ๓ พรรษา

ท่านเล่าว่า ในคืน ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ พรรษาแรกที่ไปอยู่ หลังจากเดินจงกรมตอนหัวค่ำแล้ว ได้เปลี่ยนมานั่งสมาธิ ท่านได้ยินเสียงกึกก้อง รวากับฟ้าจะทลาย ภูเขาทั้งลูกถูกเขย่าให้สั่นสะเทือน ท่านแยกไม่ออกว่าเสียงอะไร ท่านเล่าว่า ท่านกลัวจนไม่รู้ว่าจะกลัวอะไร จนและผมลุกชูชันแทบจะหลุดออกจากหัว เหงื่อออกท่วมตัว จะวิ่งหนีก็ไม่รู้ว่าจะหนีไปไหน

เมื่อความกลัวถึงขีดสุด ก็ได้มีเสียงกระซิบที่หูท่านว่า “ในสากลพิภพนี้ สรรพสัตว์ตลอดทั้งเทพ พรหม ยม ยักษ์ ทั้งหลายทั้งปวง ล้วนเคารพและยำเกรงต่อพระพุทธเจ้าทั้งสิ้น เราเป็นลูกศิษย์พระตถาคตจะ
ไปกลัวอะไร

เมื่อได้ยินอย่างนั้น สติเริ่มกลับคืนมา ความกลัวค่อยหายไป แล้วเกิดความอางาหาญขึ้นมาแทน จากนั้นท่านไม่เคยรู้สึกกลัวอะไรเลย ท่านเล่าเหตุการณ์ครั้งนั้นว่า “อาการหายกลัวครั้งนี้มีอานุภาพมากกว่าครั้งที่ผ่านมามากหลายร้อยพันเท่า เติบงกรม นิ่งสมาธิ มีแต่ความเยือกเย็นสบาย ข้าวปลาอาหารไม่หิว เป็นอยู่ ๗ วัน ๗ คืน นอนก็ไม่นอน” ... ฯลฯ

เมื่ออยู่ครบ ๓ พรรษา จึงได้ลงมากราบหลวงปู่มั่น แล้วเล่าเรื่องต่างๆถวาย หลวงปู่มั่น ออกปากว่า “ทองรัตน์ เดียวนี้ จิตของท่านเท่ากับจิตของผมแล้ว ต่อไปนี้ท่านจะเทศน์จะสอนคนอื่นก็จงสอนเถิด”

หลวงปู่ทองรัตน์ มีความคุ้นเคยกับ หลวงปู่ตื้อ อจลธมโม มาก เพราะเป็นศิษย์อุปัชฌาย์เดียวกัน ท่านจึงพูดสัพยอกกันแรงๆ ท่านเคยบอกศิษย์ว่า “ญาติท่านตื้อนี่ ต่อไปจะเป็นผู้มีชื่อเสียงหลายองค์หนึ่ง” และก็เป็นจริงตามนั้น

หลวงปู่อวน ปคุโณ เล่าว่า ช้างยังกลัวหลวงปู่ทองรัตน์ ครั้งหนึ่งท่านรู้ดงค์ไปทางฝั่งลาว ไปพักปักกลดที่ป่าช้าดอนเจ้าปู่ บ้านนาขาม ช่วงนั้นมีนายฮ้อยหวานช้าง นำช้าง ๑๖ เชือก เดินทางมาจากเขตคำม่วน เพื่อนำไปขายทางเวียงจันทน์

เมื่อนำช้างมาถึงป่าช้าดอนเจ้าปู่ ช้างทั้งหมดไม่ยอมเดินทางต่อจะบังคับอย่างไรก็ไม่ได้ผล แม้จะถูกตีอย่างไรก็ได้แต่เอางวงกอดต้นไม้ไว้แน่น ไม่ยอมไป

พวกนายฮ้อยช้าง ต้องไปหาพ่อเฒ่าจำ หมอผีรักษาป่าช้า ให้มาช่วยแต่งขัน ดอกไม้รูปเทียน เพื่อขอขมาเจ้าปู่ ก็ไม่ได้ผล ทำวิธีอื่นๆหลายวิธีก็ไม่สำเร็จ จนในที่สุดก็ไปขอให้ หลวงปู่ทองรัตน์ ช่วย...

(มีรายละเอียดการสนทนาเยอะ)...ในที่สุด**หลวงปู่ทองรัตน์** บอกว่า “มันแค่หัวเหว้าเท่านั้นแหละ กลับไปเถอะไม่มีปัญหาอะไรแล้ว”

เมื่อพวก**นายฮ้อยช้าง** กลับไปดูก็เห็นช้างกำลังกินใบไผ่และ เชื้อฟังความแต่โดยดี จึงเชื่อว่าเป็นด้วยอำนาจจิตของท่าน

หลวงปู่ทองรัตน์ ได้เล่าประสบการณ์การภาวนาที่ภูเขาลูกหนึ่งว่า ขณะที่เดินจงกรมอยู่ ได้มีใบไผ่ร่วงลงมาตรงทางเดินมากมาย แล้ว เกิดเป็นลมหมุน อากาศกลายเป็นน้ำ ใบไผ่กลายเป็นปลาหลด มากมายแหวกว่ายอยู่ นิमितเช่นนี้เกิดอยู่นาน

หลวงปู่จึงตะโกนคนเดียวว่า “ใบไผ่ผีบ้า หน้าหมา โคตรพ่อโคตร แม่มีง มิ่งตัว (หลอก) ภู ใบไผ่กะเป็นใบไผ่ อากาศกะเป็นอากาศ มีง อย่ามาตัวกู สิ่งได้เกิด สิ่งนั้นกะดับ” ท่านพูดซ้ำๆว่า “**สิ่งใดเกิดสิ่งนั้นก็ดับๆๆ**” ปรากฏว่านิมิตนั้นค่อยหายไป ใบไผ่ก็เป็นใบไผ่ อากาศก็เป็น อากาศตามปกติ

หลวงปู่มัน ให้ความเชื่อถือ **หลวงปู่ทองรัตน์** มาก ถึงกับให้ท่าน เป็นผู้คอยตรวจตราพระเณรที่ออกนอกกลุ่มนอกทางจากพระธรรมวินัย พระเณรบางพวกจึงไม่ชอบท่าน ไม่กล้าเผชิญหน้าท่าน

มีอยู่ครั้งหนึ่ง **หลวงปู่มัน** ปรารภกับ**หลวงปู่ทองรัตน์** ว่า “**ทองรัตน์** เดียวนี้พระเณรเราไม่เหมือนเก่าแล้วนะ เครื่องใช้ไม้สอย สบู่ อะไรต่อ อะไรมันหอมเกินวิสัยสมณะที่จะใช้ ไม่รู้จะแก้อย่างไร!”

อยู่มาวันหนึ่ง มีกลุ่มพระภิกษุ ๒-๓ รูป เดินผ่านท่าน กลิ่นสบู่ หอมจนเตะจมูกเหมือนกับ**หลวงปู่**พูดจริงๆ **หลวงปู่ทองรัตน์** จึงตะโกน เสียงดังว่า “**อ๊ัย! หอมผู้บ่าวไว๊ยๆๆ**” (หอมพวกหนุ่มๆไว๊ย) ทำให้ พระกลุ่มนั้นรีบหลบไม่กล้าสู้หน้าท่าน

หลวงปู่กิ ทุมมุตโม เล่าว่า **หลวงปู่ทองรัตน์** ได้จำพรรษาอยู่กับ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** พระเถรต่างทำความเพียรอย่างหนัก วันหนึ่งมีพระรูปหนึ่งเอะอะโวยวายด้วยความดีใจคิดว่าท่านเองหาใช่ได้

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ พุดบอกว่า “เอาเห้ม (เอาชี) ทองรัตน์ เอาเห้ม”

หลวงปู่ทองรัตน์ เดินตรงไปยังพระองค์นั้น อัดกำปั้นใส่อกหูเต็มแรง พระองค์นั้นถึงกับล้มไปกองที่พื้น **รู้สึกค่อยสบายได้สติกลับคืนมา**

หลวงพ่อวน ปคุโณ เล่าว่า นอกจาก**หลวงปู่ทองรัตน์** จะได้รับมอบหมายหน้าที่ให้**ควบคุมดูแล**พระเถรที่ปฏิบัติร่วมกันในสำนัก**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** และ**หลวงปู่มั่น** แล้ว ท่านยังเป็นผู้**เตือนสติ**พระเถรผู้กำลังปลั่งผลต่อพระธรรมวินัย ซึ่งผลตามมาจะเป็นความเศร้าหมองของพระเถรเอง

มีบ่อยครั้งที่พระเถรที่เข้าศึกษาปฏิบัติธรรมกับ **พ่อแม่ครูอาจารย์ทั้งสอง** ด้วยประสงค์ได้รับรสพระธรรมจาก**หลวงปู่ใหญ่ทั้งสององค์** เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ แต่บางครั้ง **องค์หลวงปู่** ก็ทรมานพระเถรเหล่านั้น โดยไม่อบรม ไม่เทศน์ จนพระเถรเหล่านั้นทนไม่ไหวจึงไปกราบเรียน**หลวงปู่ทองรัตน์**

หลวงปู่ทองรัตน์ ถามพระเถรเหล่านั้นว่า “อยากฟังอีหีบือ?” (อยากฟังจริงๆ หรือ) พระเถรเหล่านั้นบอกว่า “พวกขะน้อยมาปฏิบัติกับพ่อแม่ครูอาจารย์ตั้งตน (นาน) บ่เห็นครูอาจารย์เฟิ่นสอนอีหยัง จนขะน้อยลืใจออกหนีเมื่อแหลั่วไล้ชะน้อย (คิดจะเปลี่ยนใจจะลากลับแล้ว)”

หลวงปู่ทองรัตน์ รับปากพระเถรเหล่านั้นว่า “บ่ยากตัว เตี้ยวเมื่อแลงกะได้ฟังเทศน์เฟิ่น” (ไม่ยากหรอก เตี้ยวตอนเย็นก็ได้ฟังท่านเทศน์)

พอถึงเวลาออกบินตบตเข้าวันนั้น มีโยมเอาแตงกวาใส่บาตร **หลวงปู่ทองรัตน์** เดินตามหลัง**หลวงปู่มั่น** พอได้จังหวะ ท่านก็ล้วงแตงกวาขึ้นมาเคี้ยวกิน เมื่อ**หลวงปู่มั่น** หันมาดู ท่านก็ปิดปากทำไม่รู้ไม่ชี้ **หลวงปู่มั่น** หันกลับมามดู ท่านก็ปิดปากเฉยอีก

พอตกเย็นก็ได้เรื่อง คือหลวงปู่มั่นได้เทศน์ให้พระเถรฟังสมปรารถนา

มีอีกคราวหนึ่ง พระเถรคนละกลุ่มอยากฟังเทศน์**หลวงปู่มั่น** เช่นเดียวกัน **หลวงปู่ทองรัตน์** รับปากว่าจะช่วย กลางวันวันนั้น ท่านไป **ต่อยมวยชกลม** อยู่ที่ถุนกุฏิ**หลวงปู่มั่น** ทำเสียงฟุดฟิดๆ อยู่จนกระทั่งแน่ใจว่า**หลวงปู่มั่น** ท่านเห็นและได้ยินแล้ว

ตกเย็นวันนั้น ได้ผลตามคาดหมาย หลวงปู่มั่นท่านเทศน์ให้พระเถรฟังอย่างเต็มอิม ทำให้พระเถรยกย่อง**หลวงปู่ทองรัตน์**ว่า **มีความกล้าหาญเป็นเลิศ** เพราะไม่มีพระเถรองค์ไหนกล้าทำเช่นนั้น ยิ่งทำกับพ่อแม่ครูอาจารย์ อย่าง**หลวงปู่มั่น**แล้วยิ่งไม่ต้องพูดถึงเลย

เล่ากันว่า **ควายปากี๋ยังขยาด** คือมีครั้งหนึ่ง**หลวงปู่ทองรัตน์** ได้ออกชุดงค์ไปกับท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** และ**หลวงปู่มั่น** โอกาสเช่นนี้หายากมาก

ระหว่างทางจากตัวเมืองไป**บ้านสามผง** ต้องผ่านป่าทึบและเดินผ่านโป่งที่สัตว์ป่าลงมากินดินโป่งตอนบ่ายแก่ๆ ปรากฏว่ามีควายป่าตัวหนึ่งยืนจังก้าขวางทางด้วยท่าทางไม่เป็นมิตร ไวก้อย่างไม่มีใครคาดถึง **หลวงปู่ทองรัตน์**วิ่งรี่เข้าหา แล้วยกเท้าถีบสี่ข้างควายตัวนั้นเต็มแรงดังตีบ **ควายตั้งตัวไม่ทัน วิ่งหนีไป ตัวอื่นๆ ก็วิ่งหนีตามไปด้วย**

เรื่องนี้**หลวงปู่กิ ธมฺมุตฺตโม** เล่าให้**พระครูกรมลาวนาการ** (หลวงพ่อสีหน กมโล เจ้าอาวาสวัดภูหล่น) ฟัง แล้วท่านพระครูฯ เป็นผู้ถ่ายทอดต่อว่า :-

หลวงปู่ทองรัตน์ ได้ออกธุดงค์ไปกับ**หลวงปู่มั่น** ระหว่างทางต้องปีนเขา พระเถระขออาสาสะพายบาตรให้ แต่**หลวงปู่มั่น**บอกว่า จะสะพายเอง **หลวงปู่มั่น** เดินออกหน้า พระเถระต่างไต่เขาตามหลังท่าน เว้นระยะพอสมควร

เดินไปได้ครึ่งทาง เกิดอุบัติเหตุ **บาตรหลวงปู่มั่น** หลุดจากบ่า แล้วตกธุดลงมาตามเขา ผ่านพระเถระที่ตามมา ทุกองค์ต่างยืนดู เพราะไม่รู้จะอย่างไร ใช้มือจับก็ไม่ทัน จะใช้เท้าก็เป็นการไม่เคารพครูอาจารย์ ทุกองค์ยืนงงกันหมด

บาตรตกมาใกล้**หลวงปู่ทองรัตน์** ท่านใช้เท้าเหยียบสายบาตรไว้ได้ทัน

จากเหตุการณ์นั้น **หลวงปู่มั่น** พูดว่า “เออ! บ่มีผู้ใดลิดคิดขอยครู บอาจารย์ดอก ทองรัตน์” (ไม่มีใครคิดช่วยอาจารย์หรือทองรัตน์)

หลวงปู่ทองรัตน์ ในวัยหนุ่มท่านมีนิสัยไปทางนักเลง ชอบดื่มเหล้า เกรเกมะเเทรกพอสมควร แต่ท่านก็มีความรับผิดชอบสูง ถ้าดูนิสัยท่านเปรียบได้กับ**ม้าพยศ** เมื่อได้รับการฝึกฝนแล้วกลับกลายเป็น**ม้าศึก** หรือ**ม้าอาชาไนย** ที่พิเศษยิ่ง (อันนี้ผมพูดเอง)

เรื่องราวของท่านมีมากมาย ล้วนแต่มีสาระและน่าสนใจ ถ้าดูบุคลิกภายนอกแล้วท่านเป็นพระที่ไม่ค่อยสงบเสงี่ยมเท่าไรนัก แต่เรื่อง**พระธรรมวินัยท่านเคร่งครัดและละเอียดเป็นอย่างมาก**

(จะขอเสนออีกตอน เป็นเรื่องราวสมัยที่ท่านไปอยู่**บ้านชีทวน** ตามบัญชาของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** อย่าเพิ่งเบื่อกันนะครับ)

๑๒๐.

หลวงปู่ทองรัตน์ ที่บ้านชีทวน

ท่านผู้อ่านคงจำได้ ก่อนที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ จะเดินทางออกจากรนครพนม เพื่อกลับจังหวัดอุบลฯ ภูมิลำเนาของท่าน ท่านได้มอบหมายภาระให้ลูกศิษย์อาวุโสแต่ละองค์ หลวงปู่ใหญ่เองท่านจะไปอยู่ที่บ้านชำโคม บ้านเกิดของท่าน

สำหรับหลวงปู่ทองรัตน์นั้น หลวงปู่ใหญ่ให้ไปอยู่บ้านชีทวน คำพูดของหลวงปู่ใหญ่แปลเป็นภาษากลางว่า “ท่านทองรัตน์ เมื่อไปถึง (อุบลฯ) ให้ไปจำพรรษาอยู่บ้านชีทวน ที่นั่นผมเคยไปอยู่ เป็นที่สำคัญ คนที่มีความฉลาดมีมาก คนดีก็มีเยอะ คนซื่อๆ (เกเร) ก็มีมาก ให้คนอื่นไปอยู่ไม่ได้...เมื่อไปถึงให้ไปรวมกันในตัวเมืองอุบลฯ ก่อน”

เมื่อแบ่งงานกันแล้ว ศิษย์แต่ละหมู่ก็แยกย้ายกันเดินทางไป เมื่อหลวงปู่ใหญ่ ไปถึงบ้านชำโคม (พ.ศ.๒๔๘๐) ได้มีญาติโยมจากบ้านชีทวนมากราบนมัสการ พร้อมกับพยายามนิมนต์ให้หลวงปู่ใหญ่ ไปจำพรรษาที่บ้านชีทวน แต่หลวงปู่ใหญ่บอกว่าท่านไปไม่ได้เพราะรับนิมนต์ชาวบ้านชำโคมไว้แล้ว

ญาติโยมจากบ้านชีทวนพยายามอ้อนวอนให้หลวงปู่ใหญ่จัดพระองค์ไหนไปอยู่ก็ได้ เพราะพวกเขาศรัทธาพระสายกรรมฐานที่เคยไปสอนชาวบ้านเอาไว้แล้ว

หลวงปู่ใหญ่บอกว่า “ถ้าจะเอาพระไปเดี๋ยวนี้ยังไม่ได้ เพราะพระยังไม่มา”

ชาวบ้านเห็นว่าพระเถรที่บ้านชำโคมมีตั้งเยาะ อีกแค่ ๓ วันก็จะเข้าพรรษาแล้ว จึงขอกับท่านว่า “หลวงปู่ชะน้อย พระอยู่ในวัด คือจิ้งมีหลายองค์อยู่ แบ่งให้ไปก่อนบ่ได้อะ ชะน้อย”

หลวงปู่ใหญ่ บอกว่า “บ้านชีทวนเป็นบ้านเจ้าคัมภีร์ใหญ่ตัว ถ้าให้พระมะเขมมะขาไปลิมี่เรื่องกัน ถ้าสาก่อนจั่งสองมือ (รอก่อนสักสองวัน) เพิ่นจั่งลิม่าฮอด (พระท่านจั่งจะมาถึง)”

ในช่วงนั้นไม่ทราบว่ **หลวงปู่ทองรัตน์** อยู่ที่ไหน แต่เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่** ว่าอย่างนั้นชาวบ้านก็ดีใจ และกราบอลาไปจัดแจงกุฏิ และทำความสะอาดวัดรอพระที่จะมาอยู่จำพรรษาให้

เมื่อครบ ๒ วัน ญาติโยมบ้านชีทวนก็มาทวงพระตามที่**หลวงปู่ใหญ่**บอกไว้ **หลวงปู่ใหญ่** ซี้ไปที่**หลวงปู่ทองรัตน์** ซึ่งนั่งคู่กับ**หลวงปู่กิ** ว่า “นั่นเด พระที่เพิ่นจะไปอยู่กับพวกหมู่เจ้า”

หลวงปู่ใหญ่ จึงบอกให้ **หลวงปู่ทองรัตน์** กับพระอีก ๓ องค์ ไปอยู่บ้านชีทวนพร้อมกับชาวบ้านที่มารับ และบอกให้**หลวงปู่กิ** กับ**พระอาจารย์กอน** และ**พระอาจารย์บัญญัติ** ไปอยู่บ้านโพนงาม ต.หนองบ่อ อ.เมือง จ.อุบลฯ

ทางด้าน**หลวงปู่ทองรัตน์** ท่านต้องเจอปัญหาที่บ้านชีทวนอย่างสาหัสสากรรจ์ที่สุด อย่างที่**หลวงปู่ใหญ่**บอกไว้ไม่ผิด ซึ่งชาวบ้านพูดภายหลังว่า “ปัญหาแต่ละอย่าง ถ้าไม่ใช่ครูบาจารย์ทองรัตน์ คงจะอยู่ไม่ได้ เพราะมันหนักมากในการแก้กัฏฐิคน”

ปัญหาอันดับแรกที่**หลวงปู่ทองรัตน์** ไปถึง**บ้านชีทวน**พบว่า ชาวบ้านแบ่งแยกเป็นสองฝ่าย **ฝ่ายแรก**เป็นฝ่ายต่อต้านอย่างรุนแรง เป็นฝ่ายของอดีตพระมหา และผู้เคยบวชเรียนมีความรู้สูง ซึ่งมีความเห็นว่า “เป็นพระเป็นเจ้าไปอยู่ป่า นั่งหลับหูหลับตาเห็นหยั่งแม่แต่คนตาดีๆ มีนตาเบ็งมันยังบ่เห็น (แม่คนตาดีๆ ลืมตาตูมันยังไม่เห็น)”

อีกฝ่ายเป็นฝ่ายศรัทธาพระป่า พุดถึงฝ่ายแรกว่า “ช่างเขาคอนเขาเว้าเขาบ่เห็นนำเฮา” (ช่างเขา พวกเขาพุดอย่างนั้นเพราะเขาไม่เห็นด้วยกับเรา)

หลวงปู่ทองรัตน์ ใช้สรรพนามแทนตัวท่านว่า **ลูก** พุดกับญาติโยมว่า **พ่อ แม่** ทุกคน ท่านบอกว่า “ที่ใช้คำพุดอย่างนั้น ต้องการหัดให้ลูกเขารู้จักพุดกับพ่อแม่ด้วยคำพุดที่สุภาพ” เพราะเห็นว่าเด็กใช้คำว่า “**อี**” นำเมื่อพุดกับผู้ใหญ่ เช่น **อีพ่อ อีแม่** เรียกพี่ผู้ชายก็ว่า **บักนั้น บักนี้** เรียกพี่สาวก็ว่า **อีนัน อีนี** ฟังดูแล้วไม่น่ารัก

หลวงปู่ทองรัตน์ มีเรื่องกับกลุ่มผู้หญิงที่มาตักน้ำในบ่อของวัด โดยท่านจัดหาถังน้ำส่วนกลางไว้ให้ แต่ชาวบ้านไม่ยอมใช้ จะใช้ครุ (ถังน้ำสานด้วยไม้ไผ่ แล้วใช้ชันทาไม้ให้น้ำรั่วซึม) ของตนเอง เมื่อ**หลวงปู่** เห็นก็บอกว่า “แม่เอ๊ย อย่าเอาครุลงตักน้ำในบ่อ (บ่อ) เด้อ ให้เอาครุที่ลูกหาให้มันตัก”

พวกโยมกลุ่มที่ต่อต้านก็พุดโจมตีต่อๆ กันว่า หลวงปู่ทองรัตน์ หวงน้ำบ่อ พระที่เคยมาอยู่ก่อนไม่เห็นใครเป็นอย่างนั้น ซึ่งท่านก็ให้คำอธิบายว่า “เมื่อพวกแม่เอาครุ (ที่มี) คาวปูคาวปลามาตักน้ำในบ่อ เมื่อพระเจ้าพระสงฆ์ไปตักน้ำมากินมาฉัน **เพิ่นก็เป็นอาบัติตัวพ่อ แม่**”

คือพวกชาวบ้านชอบเอาครุโล่ไปใส่ปลา แล้วเอามาใช้ตักน้ำบ่อ กลิ่นคาวก็ติดอยู่ในน้ำ เมื่อพระตักน้ำมาฉันก็ทำให้พระอาบัติ ชาวบ้านก็เข้าใจ เรื่องนี้ก็จบไป

ก่อนมาบ้านชีทวน **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ได้กำชับว่าบ้านชีทวนนี้เป็นบ้านที่มีการศึกษามาก **เป็นมหากิเยะ** เรื่องที่จะไปพูดเฉยๆ ไม่มีอุบาย จึงยากที่คนเหล่านั้นจะเชื่อ เคยส่งพระไปอยู่แล้ว ต้องหันหลังกลับอย่างไม่เป็นท่า เพราะถูกลองภูมิ แม้แต่องค์หลวงปู่ใหญ่ก็เคยถูกลองตีมาแล้ว **“ถ้าบ่แม่นท่านทองรัตน์บ่มีไผ่เสีเอาอยู่”**

หลวงปู่ทองรัตน์ ยังไปกราบหลวงปู่ใหญ่ และขอรับอุบายจากท่านอยู่บ่อยๆ

ในระหว่างพรรษา **หลวงปู่ใหญ่** ให้พระลูกศิษย์ทั้งหมดมากราบและธรรมยุต ที่ไปจำพรรษาในที่ต่างๆ ในละแวกนั้นมารวมลงอุโบสถด้วยกันที่ **วัดป่าหนองอ้อ** บ้านชำโคม ที่**หลวงปู่ใหญ่**พำนักอยู่

ต่อมาพระผู้ใหญ่ทางเมืองหลวงทราบเรื่องนี้ จึงได้แจ้งมายัง**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ห้ามไม่ให้พระทั้งสองนิกายลงอุโบสถทำสังฆกรรมรวมกัน ท่านจึงบอกว่า **“ถ้าทางการเขาไม่ให้รวมกัน ก็ให้ลูกศิษย์แต่ละวัดทำอุโบสถกันเอง เมื่อมีงานจึงมาร่วมปรีกษาประชุมกัน”**

หลวงปู่ทองรัตน์ พยายามสอนให้ชาวบ้านรู้จัก **เสียสะทาน** รู้จักใส่บาตรกัน ซึ่งชาวบ้านกลุ่มต่อต้านก็หาว่าท่านเป็น**พระขี้ขอ**

เช่น บ้านที่เคยใส่บาตร แต่คิดว่าพระยังไม่มาหรือมองไม่เห็น ท่านก็จะยืนรอนกว่าโยมจะเห็นแล้วลงมาใส่บาตร แล้วจึงไปบ้านอื่นต่อ เมื่อฝนตก ท่านก็บอกชาวบ้านว่า **“แม่บ่ต้องลงมาหอรอกมันเปียก ลูกลีไปรับเอง”** คนที่ไม่ชอบก็รังเกียจท่าน หาว่าท่านเป็นพระขี้ประจบ

ถ้าบ้านไหนไม่เคยใส่บาตร ท่านก็พูดขอตรงๆ จนเจ้าของบ้าน นำอาหารมาใส่บาตรให้ พอกลับถึงวัดท่านก็คัดแยกอาหารนั้นออก ไม่นำมาฉัน เพราะเป็นอาหารไม่บริสุทธิ์ ได้มาจากการเอ่ยปากขอ พระฉัน แล้วต้องอาบัติ

ท่านต้องไปขออาหารบ้านนั้นทุกวัน จนกระทั่งเจ้าของบ้านมาใส่บาตรเอง ท่านจึงเลิกพูดขอ

บางครั้งเห็นกล้วยสุกคาต้น ท่านก็พูดกับโยมว่า “แม่ กล้วยมันสุกคาเครือ บ่อยากได้บุญบ่อ ค่นอยากได้กะเอามาใส่บาตรดี” แล้วท่านก็ยื่นรอกจนกว่าโยมจะไปตัดกล้วยเครือนั้นมาใส่บาตร เมื่อถึงวัดแล้วท่านก็ไม่ฉันกล้วยนั้น

เมื่อเป็นอย่างนี้ ชาวบ้านกลุ่มต่อต้านก็แปลเจตนาของท่านว่าเป็นพระขี้ขอ ทำตัวไม่เหมาะสม แต่ท่านก็ไม่สนใจกับเสียงโจมตีนั้น

วันหนึ่งมีโยมบ้านหนึ่ง **เอาไม้ค้อน**สำหรับตอกลิ่วใส่บาตรให้ท่าน พอกลับถึงวัดท่านก็บอกพระเถรวา

“โยมเขาคือสิดคิดว่า ทางวัดป่าปามีค้อนตอกลิ่ว เขาเลยใส่บาตรให้”

วันต่อมา เจ้าของบ้านที่ตักบาตรด้วยค้อนก็นำอาหารห่อใบตอง ห่อใหญ่ใส่ลงในบาตร พอถึงวัด **หลวงปู่**คัดแยกอาหารดิบ อาหารไม่บริสุทธิ์ อาหารที่ไม่ควรฉันออกไป แล้วค่อยๆ หยิบห่อใบตองห่อใหญ่ ขึ้นมาค่อยๆ แกะ เพราะไม่รู้ว่าจะข้างในเป็นน้ำหรือเนื้อ

อย่างที่ไม่มีใครคาดคิด กลายเป็นกบตัวใหญ่ กระโดดแผ้วออกมา ท่านรีบตะครุบจับไว้ได้ แล้วก็พูดกับภรรยา **“โอ! ถ้าเขาไม่เอาเจ้ามาใส่บาตรให้พ่อ เจ้าก็ต้องไปลงหม้อต้มเขาแล้วหนอ”** แล้วท่านก็ให้ภรรยาไปปล่อย

สาธุ! กบรอดตายก็เพราะบาตรพระแท้ๆ

วันต่อมาท่านก็ออกไปบิณฑบาตตามปกติ โยมคนเดิมคงจะแอบขำในใจ แต่ท่านก็ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น วันนี้เขามีกระดาษจดหมายใส่ลงในบาตร

พอกลับถึงวัดก็รู้ว่าเป็นจดหมายโจมตีท่าน ท่านก็ห่มจีวรเรียบร้อย พาดสังฆาฏิ ยื่นจดหมายให้เณรอ่าน บอกว่า “เอ้าลูกอ่าน อมฤตธรรมแน่ นี่เทวดาเขาใส่บาตรมา หาฟังยากตัว”

เณรก็อ่านจดหมายต่อหน้าพระเณรที่นั่น **หลวงปู่**ท่านนั่งประนมมือ ตั้งใจฟังอย่างสำรวม ใจความในจดหมายว่า

“พระผีบ้า เป็นพระเป็นเจ้าไม่สำรวม ไม่มีศีล ไม่มีวินัย ประจบสอพลอ ขอของจากชาวบ้าน พระแบบนี้ถึงจะเหาะเหินเดินอากาศได้ ก็ไม่นับถือว่าเป็นพระ ให้รีบออกจากวัดไป ถ้าไม่ไปจะเอาลูกตะกั่วมาฝาก”

พอเณรอ่านจดหมายจบ ท่านก็จับมือขึ้น เปล่งวาจาว่า **“สาธุ!”** จนพระเณรทั้งวัดได้ยินทั่วถึง แล้วท่านก็พูดว่า “เอ้า เก็บได้ ไว้ที่แทนบูชาเด้อ โลกธรรมแปดมันนี่เอง แต่ก่อนได้ยินแต่ชื่อว่า มีลาภ-เสื่อมลาภ มียศ-เสื่อมยศ มีสรรเสริญ-มีนินทา มีสุข-มีทุกข์ โอ้ย! ของดีตัวนี้ สาธุ! พ่อได้ฟังแล้ว แก่นธรรมเพิ่งมาเมื่อนี้ (วันนี้) เอง เก็บไว้ เก็บไว้”

หลวงปู่ทองรัตน์ ออกไปบิณฑบาตตามปกติไม่แสดงอาการโกรธเคืองหรือไม่พอใจใดๆ ทั้งสิ้น

๒-๓ วันต่อจากนั้น ครอบครัวของโยมคนนั้นเกิดวุ่นวาย ผัวเมียตบตีกัน ฝ่ายผู้มีอาการคลุ้มคลั่งหวาดระแวงกลัวจะมีคนตามฆ่า ต้องไปหลบซ่อนตัวอยู่ในป่า ญาติพี่น้องต้องนำตัวมาราบขอขมาท่าน ท่านก็บอกว่าท่านไม่ได้โกรธเคืองและทำอะไรเขา การเป็นไปทุกอย่างขึ้นอยู่กับ การกระทำของตนเองทั้งนั้น

ทางฝ่ายพระได้ส่งพระมหารูปหนึ่งชื่อ **อาจารย์สี** ได้ชื่อว่าเป็นพระที่เคร่งวินัย และรู้เรื่องวินัยดีมาก ยอมตัวมาอยู่เพื่อจับผิดท่านนานถึง ๓ ปี แต่หาข้อผิดของ **หลวงปู่ทองรัตน์** ไม่ได้ แม้แต่อาบัติเล็กน้อยก็ไม่พบ

วันหนึ่ง**หลวงปู่**เห็นพระมหารูปนั้นนั่งอยู่ใกล้ พอจะมองเห็นร่างปัสสาวะได้ชัด **หลวงปู่ทองรัตน์**จึงไปนั่งปัสสาวะที่ร่างนั้น แล้วบ้วนน้ำลายลงในร่าง

ทางพระมหาลุกขึ้นมาต่อว่าทันที “ไหนท่านว่าเคร่งวินัย ทำไมถึงบ้วนน้ำลายลงในร่างปัสสาวะ ไม่รู้หรือว่ามันผิดวินัย?”

หลวงปู่ทองรัตน์ ตอบกลับไปว่า “ผมสงสารท่านที่มาคอยจับผิดผมตั้ง ๓ ปี ถ้าท่านว่าผมผิด แล้วท่านช้อนอะไรไว้ได้อาสนะที่นั่นของท่าน ท่านไม่รู้หรือว่าคัสตรา นั้นมันคู่ควรกับสมณะหรือเปล่า?”

ท่านมหาถึงกับหน้าถอดสี คิดไม่ถึงว่าหลวงปู่ทองรัตน์รู้ได้อย่างไรว่าตัวท่านช้อนมีดไว้ได้อาสนะ

โบราณว่า **ไม่ได้ด้วยเส้น ต้องเอาด้วยกล** ปรากฏว่ามีการร้องเรียนกล่าวโทษ**หลวงปู่ทองรัตน์**ไปถึงพระผู้ใหญ่ฝ่ายปกครองว่าท่านทำตัวไม่เหมาะสม ประจบเอาใจและชอบขอของจากชาวบ้าน

ทางสงฆ์ได้ส่งคณะกรรมการจากในเมืองมาสอบสวนพระเถระฝ่ายปกครองถามข้อกล่าวหาแต่ละข้อว่า ที่เขากล่าวหา นั้นมัน “ถูกไหม” **หลวงปู่ทองรัตน์** ประนมมือแล้วตอบว่า “**โดย ชะน้อย**” คือตอบว่า “ขอรับกระผม” ทุกข้อกล่าวหา

พระเถระถามว่า “เมื่อเป็นอย่างนี้ จะมีข้อแก้ตัวอย่างไร ท่านทองรัตน์?”

หลวงปู่ทองรัตน์ กราบเรียนว่า “ภิกษุ คือใคร ถ้าแปลออกมาก็คือผู้ขอไม่ใช่หรือ ที่ขอก็เพราะไม่มีถึงขอ ถ้าไม่ขอก็หาอยู่กินเอง เขาก็เรียกคฤหัสถ์ญาติโยม เท่านั้นแหละ ถ้าว่าการกระทำของกระผมผิด จะฆ่าจะแกงกระผมก็ยอม”

หลวงปู่ทองรัตน์ ได้อธิบายถึงเหตุผลและอุบายให้ฟังจนพระเถระเหล่านั้นพอใจ ไม่สามารถเอาผิดกับท่านได้

หลังจาก**หลวงปู่ทองรัตน์** เป็นที่เคารพรักของชาวบ้านชิวทวนแล้ว ชาวบ้านหลายคนแสดงความจำนงถวายที่ดินและพร้อมใจกันสร้างวัดถวายท่าน แต่ท่านไม่ยอมให้สร้างวัดให้ท่านอีก ท่านพูดว่า “ไม่ต้องสร้างวัดหรอกพ่อ นาของลูกมีแล้ว นาแปลงนี้ยังไถล่ะ!” พร้อมกับชี้ไปที่บาตรของท่าน ซึ่งตลอดชีวิตการเป็นพระของท่าน ท่านมีบาตรใบนี้ใบเดียวเท่านั้น

หลวงปู่ทองรัตน์ ท่านเป็นพระที่เทศน์เก่ง สอนเก่ง หลังจากท่านเป็นที่รู้จักดีแล้ว ที่**วัดพระธาตุสวนตาล**ได้นิมนต์ท่านไปเทศน์ ๒ ธรรมาสน์ คู่กับ **เจ้าคณะอำเภอเขื่องใน** มีประชาชนศรัทธาไปฟังจำนวนมาก หยอดเงินถวายกัณฑ์เทศน์คนละ ๑ สตางค์บ้าง ๕ สตางค์บ้าง ได้รวมกันแล้วเป็นเงินร่วม ๒,๐๐๐ บาท ได้แบ่งเป็น ๒ ส่วน ท่านเจ้าคณะฯ รับส่วนถวายของท่านไปทั้งหมด ในขณะที่**หลวงปู่ทองรัตน์** ถวายคืนแก่**วัดพระธาตุสวนตาล** ทั้งหมดเหมือนกัน

เงินกัณฑ์เทศน์ครั้งนั้นถือว่าสูงมากเป็นประวัติการณ์ ในขณะที่เงินเดือนครูประจำบาลแค่ ๘ บาท และข้าวสารเหนียวขึ้นหนึ่ง ๑๐๐ ก.ก. กระสอบละ ๙ บาท เท่านั้น

หลวงปู่ทองรัตน์ เข้มงวดกวดขันในการสอนพระเถรมาก อาบติเล็กน้อยท่านก็ไม่ละเว้น ตัวอย่างการสอนพระเถร มีดังนี้ : -

“พระพุทธเจ้า ท่านทำทางเดินไว้ให้เราเดินแล้ว พระอริยเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลาย ท่านก็เดินตามทางที่พระพุทธองค์ทำไว้ แนะนำไว้ แล้วทุกพระองค์ ถ้าเราได้ศึกษา ได้ปฏิบัติตาม เราก็จะพบทางเดินไป มรรค ผล นิพพาน ได้เหมือนพระอรหันต์ ๘๐ องค์นั้นเหมือนกัน เว้นแต่ ผู้ประมาท ผู้ขี้เกียจ ผู้ไม่มีความเพียร ผู้หลงเดินตามกิเลส ก็จะไม่มีความพ้นจากทุกข์ ไม่พ้นจากวัฏสงสาร เกิด ตาย ทุกข์โศก โรคภัย อยู่อย่างนี้นับภพนับชาติไม่ถ้วน

ใครมาบวชปฏิบัติในสำนักนี้ ให้มีความพากเพียรนั่งสมาธิ เดินจงกรม อย่าให้น้อยกว่า ๓ ชั่วโมง วันหนึ่งกับคืนหนึ่งให้กิเลสเอาไป ๒๑ ชั่วโมง

ถ้าทำความเพียร ทำจิตให้สงบจากกิเลสได้ไม่ถึง ๓ ชั่วโมง ต่อวันเป็นอย่างน้อย ออกพรรษาให้สึกออกไปช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนา ช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ดีกว่ามาบวชไม่มีความเพียร

ทำความเพียรน้อยกว่า ๓ ชั่วโมง เอาชนะกิเลสไม่ได้ หลอก มรรคผลนิพพานโน่น อยู่พักตายโน้น ต้องกินน้อย นอนน้อย ขยันมาก อุตหนมาก ไม่กลัวลำบาก ไม่กลัวกิเลส เอาชนะกิเลสให้ได้จึงจะเห็น มรรคผลนิพพาน ... ฯลฯ”

ตัวอย่างการเทศน์สอนชาวบ้าน เช่น : “...ก่อนนอน ให้ว่าพระ สวดมนต์ แล้วสมาทานศีลห้าด้วยตัวเอง สำรวจศีลห้า ข้อใดไม่บกพร่อง แล้วดีใจ ปลื้มใจ ปีติยินดี

ปริกรรม พุทฺโธ เม นาโถ, ธัมโม เม นาโถ, สังฆโม เม นาโถ
นอนด้วยความมีสติ หายใจเข้าภาวนาว่า พุทฺ หายใจออกภาวนาว่า โธ
ให้หลับไปด้วยอารมณ์ พุทฺโธ ฝันก็ฝันดี มีนิมิตก็มีนิมิตดี ตายไปก็
ตายดี ไปเกิดในสุคติโลกสวรรค์แน่ ถ้าเกิดมาเป็นมนุษย์อีก เกิดใหม่
ก็จะดีกว่าเก่า...”

หลวงปู่ทองรัตน์ รักและเคารพหลวงปู่ใหญ่เสาร์มาก
หลวงปู่ใหญ่สั่งว่าอยู่วัดป่าบ้านชีทวน อย่าไปไหน ท่านก็ไม่เคยออกจากวัด
ไปไหนเลย นอกจากไปกราบเยี่ยมหลวงปู่ใหญ่ ที่ท่านไม่ยอมไปไหน
ท่านบอกว่า “หลวงปู่ สั่งให้อยู่วัด ถ้าเกิดท่านมาเยี่ยมแล้วเราไม่อยู่
เดี๋ยวจะไม่ดี”

เมื่อคราวหลวงปู่ใหญ่เสาร์ เดินทางไปนครจำปาศักดิ์ ท่านก็ได้
ติดตามไปด้วย หลวงปู่ใหญ่ ได้มรณภาพที่นั่น หลวงปู่ทองรัตน์ อยู่ประจำ
ที่บ้านชีทวน ๖ ปี สอนชาวบ้านจนได้ผลแล้ว ท่านจึงย้ายไปสร้าง
วัดใหม่ที่วัดป่าบ้านคุ่ม แล้วท่านก็มรณภาพที่นั่น

(ทั้งหมดนี้เป็นเรื่องราวที่ย่อที่สุด ท่านที่ต้องการอ่านในรายละเอียด
ติดต่อขอหนังสือจากวัดหนองป่าพงได้ ชื่อหนังสือ “มณีรัตน์ อัญมณี
แห่งไพรสณฑ์”)

เจดีย์บรรจุอัฐิธาตุ หลวงปู่ทองรัตน์
ที่วัดป่าบ้านคุ่ม อ.วารินชำราบ
จ.อุบลราชธานี

๑๒๑.

การเคลื่อนทัพ พระกรรมฐานสู่อุบลฯ

ผมเคยเกริ่นมาแล้วในหัวข้อเรื่อง “มอภาระและการจัดขบวนทัพ” ว่าในการเคลื่อนย้ายคณะพระกรรมฐานสู่จังหวัดอุบลฯนั้น ถ้าพูดตามภาษาวิชาการสมัยใหม่ต้องบอกว่า **หลวงปู่ใหญ่เสาร์ และหลวงปู่มั่น ท่านมีวิธีบริหารจัดการที่ยอดเยี่ยมจริงๆ**

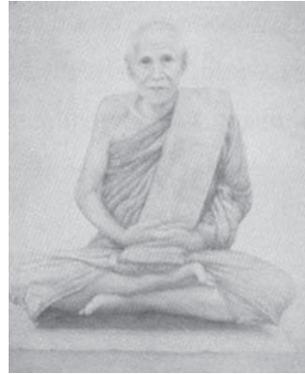
ขอย้อนกล่าวถึงกรณีของ **หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต** เมื่อครั้งที่ท่าน พาสานุศิษย์ที่เป็นพระเถรราว ๗๐-๘๐ องค์ เดินทางจาก**คำชะอี** ไปส่ง โยมมารดาที่**อุบลราชธานี** แล้วปลีกตัวจากหมู่คณะไปบำเพ็ญเพียร ที่เชิงใหม่เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๔๗๐ นั้น

หลวงปู่มั่น ได้แบ่งศิษย์ออกเป็นคณะย่อยๆ คณะ ๕-๖ องค์ องค์อาวุโสเป็นหัวหน้าคณะ แล้วแยกย้ายทยอยกันไปเพื่อไม่ให้เป็นการหนักแก่ชาวบ้านในการต้อนรับเลี้ยงดูพระ

องค์หลวงปู่มั่นเอง ออกกรุยทางเป็นคณะแรก แวะพักปักกลด อบรมสั่งสอนชาวบ้านตามรายทางเป็นระยะๆ พอคณะแรกย้ายไป คณะใหม่ก็มาพักแทนที่ อบรมประชาชนอย่างต่อเนื่องกัน ทำเช่นนี้ ต่อกันไปเรื่อยๆ และที่ปักปักกลดนั้นก็กลายเป็นสำนักสงฆ์ กลายเป็น วัดป่า หรือวัดกรรมฐานขึ้นอีกมากมาย

วัดพระงามศรีมิ่งคล อ.ท่าบ่อ จ.หนองคาย

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร

วิธีการเช่นนี้ จะไม่เรียกว่าวิธีบริหารจัดการที่วิเศษยอดเยี่ยมหรือ? ชาวบ้านก็ไม่เดือดร้อน การบำเพ็ญภาวนาของพระองค์ก็ได้ผลดี การอบรมสั่งสอนชาวบ้านก็ได้ผลดี และเกิดเป็นวัดกรรมฐานขึ้นอีกมากมายสืบต่อกันมาจนทุกวันนี้

การเคลื่อนย้ายทั้พระกรรมฐานของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์**ในครั้งนั้นก็ทำเช่นเดียวกันกับ**หลวงปู่มั่น** กล่าวคือ กองทั้พระกรรมฐาน เคลื่อนขบวนทั้พออกจาก**ธาตุพนม**มุ่งหน้าลงไปใต้ จุดหมายปลายทางอยู่ที่**เมืองอุบลราชธานี ถิ่นของนั้กปราชญ์**

ขบวนทั้พระกรรมฐาน แยกย้ายทยอยกันไปเป็นคณะย่อยๆ ด้วยเกรงว่าจะเป็นการลำบากแก่ชาวบ้านตามรายทางในการจัดหาภัตตาหารบิณฑบาต ทั้งยังได้เผยแพร่สั่งสอนอบรมธรรมให้แก่ชาวบ้านในเส้นทางอย่างต่อเนื่อง เพราะเมื่อคณะแรกผ่านไปแล้ว คณะต่อๆ มากก็ติดตามมาให้การสอนเพิ่มเติมซ้ำอีก ชาวบ้านได้มีโอกาสรับฟังธรรมจากครูบาอาจารย์หลายๆท่านอย่างต่อเนื่อง สำนักวัดป่าที่เกิดขึ้นใหม่ก็มีครูบาอาจารย์สายกรรมฐานมาโปรดมาเยี่ยมเยียนอย่างต่อเนื่องด้วยเป็นผลดีทั้งแก่พระและแก่โยม และเกิดวัดกรรมฐานขึ้นอีกมากมาย

๑๒๒.

หลวงปู่ใหญ่ เดินทางโดยรถยนต์

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ที่ทั้พระกรรมฐานเคลื่อนย้ายสู่จังหวัดอุบลราชธานีนั้น หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล มีอายุ ๗๗ ปี ท่านต้องใช้ไม้เท้าพยุงกายเวลาเดิน

การเดินทางไกลด้วยเท้าจากนครพนม ถึงอุบลฯ ต้องผ่านป่าเขา เป็นระยะทางร่วม ๓๐๐ กิโลเมตร ย่อมเป็นการลำบากสำหรับ **หลวงปู่ใหญ่**อย่างแน่นอนในวัยสังขารขนาดนั้น คณะศิษย์เป็นห่วงจึงขอให้ท่านเดินทางโดยรถยนต์ ในหนังสือของ **อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** บันทึกไว้ดังนี้ : -

“**คณะท่านพระอาจารย์เสาร์** เดินทางโดยรถยนต์โดยสารที่ศรีทธาญาติโยมได้จัดถวายคาร์รถโดยสารให้

การเดินทางออกจากธาตุพนมต้องไปลงแพข้าม**ลำน้ำก่ำ** ที่**บ้านต๋อง** (สมัยนั้นยังไม่มีสะพานข้าม) ถนนหนทางก็ขรุขระเต็มไปด้วยหลุมบ่อในหน้าฝน พอถึงหน้าแล้งเช่นที่**ท่านพระอาจารย์เสาร์** เดินทางไปนี้ ก็คละคลุ้งตลบอบอวลไปด้วยฝุ่นแดงของลูกรัง และควันดำ เสียงดังจากท่อไอเสียรถ

กว่าจะถึงเมืองอุบลฯ ก็ต้องหยุดพักค้างคืนที่**อำนาจเจริญ** เสียก่อน ๑ คืน จึงได้ถึงที่หมาย พอก้าวลงจากรถก็ต้องพากันสลัดฝุ่นเป็นการใหญ่ เพราะฝุ่นที่เกาะติดตามร่างกายนี้ทำให้ทุกคนกลายเป็นผีแดงไปหมด...”

เมื่อถึงจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว คณะของ**หลวงปู่ใหญ่**ไปพักที่สวนข้างทุ่งนา**บ้านท่าวาริ** พักรอคณะลูกศิษย์ที่ทยอยตามมาอยู่หลายเดือน เมื่อได้เวลาพอสมควรแล้ว ก็ให้แต่ละคณะแยกย้ายกันออกไปปฏิบัติธรรมและเผยแพร่ธรรมตามที่ได้มอบหมายตั้งแต่ครั้งก่อนออกเดินทางจากนครพนม

ลำเซบาย ที่ไหลผ่าน บ้านชำโคมมายังบ้านท่าวาริ

๑๒๓.

จุดพักครั้งแรก ที่บ้านท่าวารี

ที่บ้านท่าวารี จุดพักครั้งแรกของคณะของหลวงปู่ใหญ่ นั้น เมื่อมาถึงท่านพาคณะไปก่อกองไฟเพื่อญวนหาอยู่ชายทุ่ง แล้วมีคณะญาติโยมได้ช่วยกันทำที่พักชั่วคราวถวาย

มีผู้เลื่อมใสศรัทธามาสมานกันเป็นอุบาสกอุบาสิกาปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่ใหญ่เป็นจำนวนร่วมร้อยคน

พอได้เวลาทำวัตรสวดมนต์ องค์หลวงปู่ใหญ่จะเคาะไม้ให้สัญญาณมารวมกัน กลางคืนท่านจะจัดให้มีการอบรมธรรม และพานั่งสมาธิภาวนาจนตีกิ่งขึ้น บางคืนปฏิบัติภาวนาจนตลอดคืนก็มี

ถึงตอนเช้าหลวงปู่ใหญ่ ก็พาพระเถรออกมารับบิณฑบาตโปรดญาติโยมตามปกติ และปฏิบัติกิจของสงฆ์เหมือนที่เคยทำเป็นประจำ

หลวงปู่ใหญ่พักอยู่ที่บ้านท่าวารี อยู่หลายเดือน ต่อมาท่านได้รับนิมนต์ให้ไปพักจำพรรษาที่บ้านท่าโคก บ้านเกิดของท่าน ตามความประสงค์ตั้งแต่ก่อนออกเดินทางจากนครพนม

ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์** ได้กล่าวถึงสถานที่ในจังหวัดอุบลราชธานีที่**หลวงปู่ใหญ่**ได้ไปพำนักในช่วงปัจฉิมวัย ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๗๙ - ๒๔๘๔ ดังนี้ : -

๑. บ้านสวนวัง อำเภอม่วงสามสิบ
๒. บ้านท่าโคม อำเภอเมืองอุบลราชธานี
๓. วัดบูรพา ในตัวเมืองอุบลราชธานี
๔. บ้านชีทวน อำเภอเชียงใน
๕. บ้านกุดปากหวาย อำเภอวารินชำราบ
๖. บ้านโพธิ์ตาก อำเภอวารินชำราบ
๗. บ้านท่าซ้องเหล็ก อำเภอวารินชำราบ
๘. วัดภูเขาแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร
๙. วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร เป็นสถานที่สุดท้ายของท่าน

กุ่ม หรือ สิมาน้ำ

สิมน้ำวัดหนองอ้อ

๑๒๔.

วัดป่าหนองอ้อ บ้านชำโคม

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล มาพักจำพรรษา
ที่บ้านชำโคม บ้านเกิดของท่าน ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองอุบลราชธานี

สำหรับเหตุการณ์ที่บ้านชำโคมนั้น อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ
ได้คัดลอกมาจากหนังสือ **ชีวประวัติพระครูวิเวกพุทธกิจกนตสีโลเสาร์
(พระอาจารย์เสาร์)** เรียบเรียง โดย **คุณวาสนา ไชยเดช**

พมณายปฐุม นิคมานนท์ ขอสารภาพว่าไม่เคยเห็นหนังสือเล่ม
ดังกล่าว จึงขออนุญาตคัดลอกมาเสนอด้วยความง่ายดาย (หรือจะว่า
มักง่ายก็ตามใจ) ดังนี้ : -

“เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๙ ท่านพระอาจารย์เสาร์ ได้เดินทางกลับมา
บ้านชำโคม

ในการเดินทางกลับมาบ้านเกิดในครั้งนั้น ได้เกิดแผ่นดินไหวสั้น
สะเทือนถึง ๒๐ วินาที สิ่งนั้นแสดงให้เห็นถึงอภินิหารแห่งธรรม
ของท่าน

มีผู้ติดตามในการกลับมาของท่านในครั้งนั้น คือเจ้าจอมมารดา
ทับทิม และข้าหลวงชั้นผู้ใหญ่นับสิบๆ คน

โดย**คณะเจ้าจอมมารดาทับทิม**ได้เดินทางจากกรุงเทพฯพร้อมเครื่องไทยทานมากมายเป็นประวัติการณ์ ซึ่งในสมัยนั้นการเดินทางเป็นไปด้วยความยากลำบาก ต้องใช้ช้าง ม้า เป็นพาหนะในการเดินทาง

ข้าพเจ้า...(ไม่ทราบว่าจะหมายถึงคุณวาสนา หรือ อ.พิศิษฐ์ เพราะเขียนไว้ในวงเล็บ)...เข้าใจว่าน่าจะเดินทางจากกรุงเทพฯถึงอุบลฯ โดยทางรถไฟ เมื่อมาถึงปลายทางที่อำเภอวารินชำราบแล้ว จึงได้ใช้เรือกลไฟของ **นายวิจิต - คุณนายตุน โกศลวิตร** คหบดีชาวเมืองอุบลฯ จาก**หาดสวนยา ริมฝั่งน้ำมูล** บรรทุกผู้คนและสัมภาระต่างๆ เดินทางทวนแม่น้ำมูล ขึ้นไปตามลำน้ำเซบาย มาขึ้นบกที่ท่ากกโดน หรือ **โฮงเฮือน** (ทำน้ำนี้ทำเป็นโรงสำหรับเก็บเรือพาย เรือแข่ง)

ชาวบ้านได้ใช้เกวียนเป็นพาหนะสำหรับขนย้ายสัมภาระต่างๆ เข้ามายัง**หมู่บ้านชำโคม** อีกทอดหนึ่ง”

ท่านผู้อ่านคงนึกภาพออกว่า กองการบุญของคณะผู้แสวงบุญนี้ ในยุคนั้นจะทุลักทุเล โกลาหล และยิ่งใหญ่สักเพียงใดกันนะครับ

“ต่อมา **ท่านเจ้าจอมมารดาทับทิม พระสราษภักดี คุณนายอ้น คุณนายชม** พร้อมข้าหลวงชั้นผู้ใหญ่ และชาวบ้าน ได้ร่วมกันจัดสร้างกุฏิที่พักสงฆ์ที่**ป่าดอนหอธรรม** หรือ**ป่าหนองอ้อ** ต่อมาชาวบ้านเรียกว่า**วัดป่าหนองอ้อ** ให้ไว้เป็นสำนักสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต”

ตอนท้ายของบันทึก มีต่อไปว่า : -

“ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ท่านได้เริ่มสร้างอุโบสถในน้ำ (**ลิมน้ำ**) ก่อสร้างโดยช่างคนพื้นบ้าน

ในขณะนั้น วัดป่าหนองอ้อ มีภิกษุสามเณรจำพรรษาอยู่ถึง ๑๕๐ รูป แม่ชีประมาณ ๖๐ ท่าน

ในครั้งกระโน้น หมู่บ้านชาโคม มีความสงบสุขและเจริญรุ่งเรือง ด้วยร่มเงาของพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก เพราะมีทั้งวัดป่าและวัดบ้าน”

บันทึกก็จบลงตรงนี้ ต้องขอขอบคุณทั้งคุณวาสนา และอาจารย์พิศิษฐ์ ที่ทำให้พวกเราได้มีเรื่องราวของหลวงพ่อใหญ่ให้ได้ศึกษากัน

อ้อ! ก็ยังจบตอนนี้ไม่ได้ ผมไปเจอข้อมูลใหม่จากหนังสือ “พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร” มีเรื่องราวที่น่าสนใจ ดังนี้ : -

“ณ หนองอ้อแห่งนี้เอง พระอาจารย์บัวพา เล่าให้ฟังว่า วันหนึ่งนั่งเฝ้ารับใช้ท่านพระอาจารย์เสาร์อยู่ เห็นท่านหัวเราะหิๆ ขึ้น พระอาจารย์บัวพาจึงกราบเรียนถามท่านว่า “ขอโอกาสครูบาจารย์ มีอิหยังขอ ชะน่อย ท่านจึงได้หัวเราะ?”

ท่านพระอาจารย์เสาร์จึงเล่าให้ฟังว่า “หนองนี้แหละในชีวิตของข้อยเคยทำบาปใหญ่ครั้งหนึ่ง สมัยข้อยเป็นหนุ่ม ฝนตกหนักปลาหมันขึ้นจากหนองนี้มีแต่ตัวใหญ่ๆ ใครเขาไม่กล้ามาเอา เขากลับเพราะมีมันดุ ตาปูมันร้าย ใครมาทำอะไรในเขตของเขาเป็นอันไม่ได้ คนเขาถึงกลัว

ข้อยกับพ่อเป็นคนไม่กลัว ได้พร้าอิต์คนละดวง ข้องคนละใบ ฝนตกตอนกลางคืนมา สองคนกับพ่อ ข้อยก็ฟัน พ่อก็ฟัน ฟันเอาฟันเอา จนเต็มข้องไผ่ของมัน”

พระอาจารย์บัวพา เลยกราบเรียนท่านว่า “ทอนี่ (เท่านี้) หรือครูบาอาจารย์ บาบใหญ่ที่สุดของชีวิต คนอื่นเขาทำจนนับไม่ถ้วนและไม่รู้ว่าเขาได้ทำบาปอะไรไว้บ้าง แล้วเขาพวกนั้นจะเป็นบาปขนาดไหน!”

และมีต่อไปอีกว่า : -

“หลังจากที่ท่าน**พระอาจารย์เสาร์ กนตสีลเถร** มาพักที่บ้านชำโคมได้ระยะหนึ่งแล้ว ท่านได้เดินทางไปกรุงเทพฯ เพื่อไปเยี่ยมท่าน**เจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร** (จิตปญโญ หนู) เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม สหธรรมิกกับท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ซึ่งจากกันเป็นเวลาหลายสิบปี หลังจากที่ท่านออกธุดงค์และเผยแผ่ธรรมทั่วภาคอีสานแล้ว

พร้อมกันนี้ท่านนำสามเณรพุทธ ไปฝากเรียนหนังสือกับท่าน**เจ้าคุณฯ** ที่วัดปทุมวนารามด้วย ซึ่งขณะนั้นองค์ท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ชราภาพมากแล้ว ต้องถือไม้เท้าไปด้วย

เมื่อท่าน**พระอาจารย์เสาร์** เข้ากรุงเทพฯ **เจ้าจอมมารดาทับทิม** กำลังไม่สบายอยู่ ได้ให้คนมานิมนต์ท่านเข้าไปในวัง เพื่อเทศน์โปรด เพราะทราบกิตติศัพท์ของท่าน**พระอาจารย์เสาร์** จาก**สามเณร (บุญ) นาค** ที่เป็นลูกศิษย์ท่านรูปหนึ่ง ซึ่ง**เจ้าจอมฯ** อุปถัมภ์ในการบวชพระ และ**เจ้าจอมฯ** ได้เป็นผู้อุปถัมภ์**วัดป่าหนองอ้อ** บ้านชำโคม เรื่อยมา และมีผู้มีศรัทธาติดตามมาด้วย เช่น คุณนายหวัด คุณนายชม คุณนายพริ้ง เป็นต้น”

เมื่อออกพรรษาปีนั้น วันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ พ.ศ. ๒๔๘๐ ได้มีผ้าป่าชาววังจัดมาทอดถวายพระป่าเป็นครั้งแรก มี**เจ้าจอมมารดาทับทิม** นำคณะมาทอดถวายผ้าป่า ๗๐ กอง มี**พระนาค พระมหาสมบุญ** ร่วมชบวนมาด้วย

พระคณะศิษย์ของท่านพระอาจารย์เสาร์ที่ได้ติดตามไปเพื่อศึกษาฟังธรรมท่านพระอาจารย์ แยกย้ายกันไปอยู่จำพรรษาในบริเวณใกล้ๆ แแถวนั้น เมื่อออกพรรษาแล้ว ต่างองค์ต่างมารวมกันที่วัดหนองอ้อบ้านท่าโคม อยู่กับท่านพระอาจารย์เสาร์ เพื่อเตรียมตัวรับผ้าป่าทางวัง

พระเถรปักกลดอยู่ตามร่มไม้ในป่าหนองปู่ตาหนองอ้อเต็มไปหมด ดูแล้วเป็นบรรยากาศที่หาดูได้ยากจริงๆ คณะเจ้าจอมมารดาทับทิม ได้มาเห็นบรรยากาศที่พระเถรปักกลดพักอยู่ร่มไม้ ซึ่งเป็นภาพที่ไม่เคยรู้เคยเห็นมาก่อน จนพากันน้ำตาร่วงน้ำตาไหล เพราะบรรยากาศที่เห็นนั้นเป็นภาพที่ประทับใจของคนชาวกรุงมากที่สุดทีเดียว

ญาติโยมชาววังจึงขอมิมนต์ให้ท่านพระอาจารย์ใหญ่เสาร์แสดงธรรมให้ฟัง เมื่อท่านขึ้นไปนั่งบนธรรมาสน์ พระภิกษุสามเณรและญาติโยมต่างก็ตั้งอยู่ในความสงบคอยสดับรับฟังธรรม

ท่านพระอาจารย์ใหญ่เสาร์ เริ่มแสดงธรรม ท่านตั้งนะโม ๓ จบ เสร็จแล้วท่านก็ว่า “ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เอวังมีด้วยประการฉะนี้” จบแล้วท่านก็ลงจากธรรมาสน์

ท่านเป็นผู้มีนิสัยพูดน้อยและเยือกเย็น เจ้าจอมมารดาทับทิมได้อุปถัมภ์ในการอุปสมบทสามเณรเพ็ง คำพิพาก ในครั้งนั้น และมีศรัทธาสร้างสิมณ้ำที่วัดป่าบ้านหนองอ้อถวายแต่ท่านพระอาจารย์เสาร์ด้วย”

๑๒๕.

สามเณรบุญนาค เที่ยวกรรมฐาน

โดยส่วนตัว ผมรู้สึกตื่นเต้นและยินดียิ่งเมื่ออ่านและเขียนมาถึงตอนนี้ เพราะมีเรื่องเชื่อมโยงระหว่าง**สามเณรบุญนาค** กับ**หลวงปู่ใหญ่**ของเรา

ท่านผู้อ่านคงจำได้แน่ครับว่า ในหนังสือที่ระลึก **หลวงปู่เพ็ง พุฑุทธมโฆ** นั้นผมได้เขียนถึง **สามเณรบุญนาคเที่ยวกรรมฐาน** หรือ **พระภิกษุนาค โฆโส** มาบ้างเล็กน้อย

ผมตั้งเป้าหมายไว้ในใจว่า จะต้องหาเวลาค้นคว้าเรื่องของ **พระอาจารย์นาค** องค์นี้มาเขียนให้ได้ เพราะท่านเป็นอาจารย์สอนกรรมฐานองค์แรก และพา**หลวงปู่เพ็ง**ออกท่องธุดงค์ครั้งแรก และ**หลวงปู่เพ็ง** ก็ได้รับการถ่ายทอดครั้งบุคคลิกและวิชาธรรมมาไม่น้อย

(**หลวงปู่เพ็ง พุฑุทธมโฆ** ท่านมาโปรดที่บ้านผมเป็นประจำ ท่านมรณภาพเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ อายุ ๘๘ ปี ขณะนี้พวกเรากำลังสร้างมณฑปพิพิธภัณฑ์ของท่านอยู่ รวมทั้งดำเนินการก่อตั้งวัดที่ท่านเริ่มต้น ๒ แห่งให้เสร็จสมบูรณ์ คือ **วัดป่าสามัคคีธรรม** อ.เมืองร้อยเอ็ด และ **วัดป่าสิริปุลโณ** อ.เกษตรวิสัย จ.ร้อยเอ็ด เพื่อถวายเป็นอนุสรณ์ **หลวงปู่บัว สิริปุลโณ** บิดาของหลวงปู่เพ็ง)

ต้องกราบขออภัยครับ ที่พาท่านออกนอกเรื่อง

เรื่องสามเณรบุญภาคเที่ยวกรรมฐาน ในหนังสือของ อาจารย์
พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ (อีกแล้ว - และจะมีต่อไปอีกเยอะ) เขียนไว้ดังนี้ : -

“โนสมัยก่อนเมื่อ ๓๐-๔๐ ปีที่แล้วนั้น ได้มีหนังสือบันทึกเรื่องราว
ในแวดวงพระกรรมฐาน จากประสบการณ์ในชีวิตจริงของสามเณร
องค์หนึ่ง **ที่เที่ยวจุดงค์เดี่ยวดั้นด้นไปโดยลำพัง** ผ่านเหตุการณ์ต่างๆ
สารพัดอย่างที่น่าทึ่งและน่าสนใจ เป็นวิถีชีวิตจริงด้านหนึ่งของนัก
ปฏิบัติธรรม ที่ต้องหนาวเหน็บ มีสัจจะ มีความเพียร และความทรหด
อดทนต่อสู้กับกิเลสทั้งมวลอย่างน่ายกย่องสรรเสริญยิ่ง ควรที่จะได้
ศึกษาไว้เป็นแบบอย่างในทางปฏิบัติสืบไป”

อ่านข้อความข้างต้นแล้วน่าติดตามเรื่องของสามเณร บุญภาค
ใช้ไหมครับ? ในข้อเขียนมีต่อไป ดังนี้ : -

“สามเณรองค์นั้นมีตัวตนจริงๆ ชื่อ **บุญภาค** แต่มีน้อยคนที่จะ
ทราบว่สามเณรบุญภาคนี้ เป็นลูกศิษย์สาย**พระอาจารย์เสาร์ - หลวงปู่มั่น**

ท่านมีชื่อว่า **ภาค** นามสกุล **กองปราบ** เกิดที่**บ้านด่าน** ต.หนองลิ้ม
อ.บึง จ.อุบลราชธานี (ปัจจุบันบ้านด่าน อยู่ในเขต ต.สามแยก
อ.เลิกนกทา จ.ยโสธร

บิดาชื่อว่า **นายเนตรวงศ์ กองปราบ** มารดาชื่อ **นางทอง กองปราบ**
มีพี่น้องรวมกันทั้งหมด ๘ คน เป็นหญิง ๕ คน ชาย ๓ คน ท่านเป็น
คนสุดท้อง เกิดเมื่อปีจอ พ.ศ. ๒๔๕๓ พี่ชายถัดจากท่านก็ได้ออกบวช
เป็นพระภิกษุเช่นกัน และมีชื่อคล้องจองกันคือ ชื่อว่า **ครูฑา**

ท่านมีอุปนิสัยใฝ่ในทางเป็นนักบวชตั้งแต่เยาว์วัย จึงได้ออกบวช
ตอนอายุได้ ๙ ขวบ

เมื่ออายุย่างเข้า ๑๕ ปี ท่านได้จากบ้านออกเดินธุดงค์ไปทั่วทั้ง
สองฝั่งลุ่มแม่น้ำโขงโดยลำพังองค์เดียว เป็นผู้ข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว ตั้งมั่น
อยู่ในธุดงค์วัตร จนผ่านพันท้ายนรธาโยนข้ามน่านป่าการมาได้ ดังปรากฏ
รายละเอียดอยู่ในหนังสือ **สามเณรบุญนาคระเกี่ยวกับกรรมฐาน**

ท่านได้ฝากตัวเป็นศิษย์ของ**พระอาจารย์สิงห์ พระมหาปิ่น** เป็น
สามเณรนักเทศน์ฝีปากเอก อยู่จนอายุล่วงเข้า ๒๒ ปี จึงเลยไป
กรุงเทพฯ และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุเมื่อเดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ ปี
พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่**วัดบรมนิวาส** โดยมี **เจ้าจอมมารดาทับทิม** ซึ่งทำหน้าที่
วังกรมหลวงนครไชยศรีสุรเดช โยมอุปัชฌ์จากเป็นเจ้าภาพบวชให้ท่าน
โดยได้รับฉายานามว่า **โมโส...**

ผมขอคัดมาให้อ่านเพื่อเรียกน้ำย่อยเพียงแค่นี้ก่อน รออ่าน
เรื่องสมบูรณจากหนังสือของผม (ซึ่งไม่รู้ว่อกี่ปีจะได้ทำ ตูมหายใจ
รอไปเรื่อยๆ ครับ)

พระอาจารย์นาคร โมโส กลับมาเยี่ยมบ้านเกิดและมากราบ
หลวงปู่ใหญ่ ในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ พร้อมทั้งพาคณะของ**เจ้าจอมมารดาทับทิม**
มาทอดผ้าป่าและถวายเครื่องไทยทานครั้งยิ่งใหญ่เป็นประวัติการของ
เมืองอุบลฯ เมื่อครั้งนั้นด้วย

น่าเสียดายอย่างยิ่ง ท่าน**พระอาจารย์นาคร** ท่าน**มรณภาพเมื่อ**
อายุเพียง ๔๑ ปี เท่านั้นเอง

อย่าลืมรออ่านหนังสือของผมให้ได้นะครับ!

ยังจบตอนนี้ไม่ลงครับ

เหตุที่เจ้าจอมมารดาทับทิมจะมีศรัทธาเลื่อมใสและได้รู้จักกับ หลวงปู่ใหญ่ของเรา ก็สืบเนื่องมาจาก...ในเช้าวันหนึ่ง ที่กรุงเทพมหานคร เมืองสวรรค์ มีสามเณรบุคลิกดีที่เพิ่งเดินทางไปจากอุบลฯ (พูดง่ายๆว่าเณรบ้านนอกเข้ากรุง) เดินบิณฑบาตเลยเข้าไปในเขตพระราชฐานโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงถูกกักตัวไว้สอบสวนตามธรรมเนียม

สามเณรองค์นั้นไม่แสดงอาการหวาดกลัวต่อโทะษัณฑ์อันใด นั่งสมาธิรอการสอบสวนด้วยอาการสงบเย็น

ความทราบถึงเจ้าจอมมารดาทับทิมเจ้าของพระตำหนัก สอบถาม ได้ความว่า ชื่อ สามเณรบุญนาถ เป็นลูกศิษย์ของ ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนดะยากโม และ พระอาจารย์มหาปิ่น ปญฺญาพโล ซึ่งมีพระอาจารย์ใหญ่ ชื่อ ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล และ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต อยู่เมืองอุบลฯ สุดชายแดนไกลโนั้น ก็เกิดศรัทธาเลื่อมใส จึงได้รับเป็น เจ้าภาพทำพิธีอุปสมบทให้เป็นพระภิกษุต่อไป พร้อมเป็นโยมอุปัฏฐากมา ตั้งแต่บัดนั้น

เจ้าจอมมารดาทับทิม ได้พาคณะมาทอดผ้าป่าถวายไทยทาน กับองค์หลวงปู่ใหญ่ ในพ.ศ. ๒๔๗๙ ดังได้กล่าวแล้ว และในช่วงออกพรรษาก็ยังได้มอบให้บุตรชายนำคณะมาทอดกฐิน พร้อมทั้งกองบวช อีกกองหนึ่ง ในวันเพ็ญขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ ปีฉลู ร.ศ. ๑๕๖ วันสุดท้ายของกฐินกาล ตรงกับวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๘๐...”

งานบุญงานกุศลยิ่งใหญ่ขนาดนั้น ไม่ทราบว่ามีลูกหลานชาวอุบล รุ่งหลังจะทราบเรื่องนี้กันหรือเปล่าหนอ!

๑๒๖.

เรื่องเล่าจาก หลานของหลวงปู่ใหญ่

ในคราวที่จัดทอดกฐินที่วัดป่าหนองอ้อ ในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ดังเสนาอ ในตอนที่ผ่านมานั้นได้จัดพิธีบวชพระด้วย ผู้ที่บวชคือ สามเณรบุญเพ็ง คำพิพาก หลานของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล

พิธีอุปสมบทจัดขึ้น ณ สี่ม้าน้ำ (โบสถ์กกลางน้ำ) วัดป่าหนองอ้อ มีท่านเจ้าคุณพระศาสนดิลก (เสน ชิตเสโน) วัดศรีทอง เป็นพระอุปัชฌาย์ ท่านเจ้าคุณพระศรีธรรมวงศาจารย์ วัดสุปัฏนาราม เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระที่บวชได้รับสมณฉายาว่า นารโท ก็คือ พระภิกษุบุญเพ็ง นารโท ได้อยู่ปฏิบัติธรรมกับ หลวงปู่ใหญ่ หลายปี

เมื่ออาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ กำลังเสาะหาข้อมูลเพื่อเขียนประวัติหลวงปู่ใหญ่ได้รับความเมตตาชี้แนะจากหลวงพ่อพุทธ จานียอ ให้ไปสอบถามที่หลานของหลวงปู่ใหญ่ท่านนี้ เพราะรู้เรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่ในช่วง ๕ พรรษาสุดท้ายดี

อาจารย์พิศิษฐ์ ไปเสาะหาข้อมูลที่บ้านท่าโคม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๐ พบว่าหลานของหลวงปู่ใหญ่ ได้ลี้กออกมาครองเพศฆราวาสแล้ว ชื่อ คุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก อายุ ๘๑ ปี (เกิด พ.ศ. ๒๔๖๐) ยังมีสุขภาพดี

สายตาดี ความทรงจำแม่นยำ มีชีวิตอยู่อย่างสงบสุข เรียบง่าย สมถะ
รักชาติลัทธิ ทำนุบำรุงวัฒนาศาศนา เป็นร่มโพธิ์ชัยของภรรยาและ
ลูกหลาน

ผมก็ขอหยิบยกข้อมูลจากปากคำของ **คุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก**
ที่นำเสนอในหนังสือของ **อาจารย์พิศิษฐ์** ดังต่อไปนี้ :-

เกี่ยวกับปฎิบัติทาของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์** คุณตาเล่าว่า

“องค์ท่านมีน้ำใจตั้งมทานที่ แผลบารมีกว้างไพศาล พระ เณร
อีกทั้งพ่อชาว แม่ชาว ต่างหลั่งไหลไปรวมกันปฏิบัติธรรมกับท่าน เป็น
จำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐๐ รูป จนบางครั้งก็เกินกำลังที่ชาวบ้านชาโคม
จะรับไหวในเรื่องภัตตาหาร ทำให้ขาดแคลนไปบ้าง

บางวันองค์ท่านได้ขอบิณฑบาตภัตตาหารคำสุดท้ายของพระ
แต่ละรูป ไปแบ่งปันให้แม่ชีและศิษย์วัด”

หลวงพ่อพุทธ จานีโย เคยเป็นเณรอุปฐาก**หลวงปู่ใหญ่** เคยกล่าว
ถึงเรื่องนี้เช่นกันว่า “ตอนนั้นยังเป็นเณรอยู่ เห็นพระเณรมากมายมี
เป็นร้อย เวลาไปบิณฑบาตอยู่แถวหลังได้ข่าวก่อนเท่ากำปั้นเท่านั้น”

ไหนๆก็ยกเรื่อง**หลวงพ่อพุทธ**ขึ้นมาแล้ว ผมก็ขอยกคำบอกเล่า
ของ**หลวงพ่อ**เรื่องหนึ่ง มาเป็นอุทาหรณ์ในตอนนี้อย่างไร **หลวงพ่อ**
เล่าว่า :-

“สมัยที่**หลวงพ่อ**เป็นเณรน้อยอยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี วันหนึ่ง
เพิ่งฉันอาหารเสร็จกำลังจะไปล้างบาตร เหลือบไปเห็นหมาขี้เรื้อนหิวโซ
เดินโซซัดโซเซใกล้จะหมดแรงเต็มที เกิดความสงสารจับใจ มองดูข้างใน
กำบาตรก็ฉันเกลี้ยง เพราะครูบาอาจารย์สอนไว้ว่าเป็นธรรมเนียม
พระพุทฺธดั่งจะฉันให้หมดบาตรเสมอ ไม่ให้กินทิ้งกินขว้าง

มองหาอาหารรอบทิศทางที่ไม่มีอะไรพอประทังความหิวของหมาน้อย
ได้ เจ้าหมาที่นำส่งสารก็ใกล้จะหมดแรง

เมื่อหมดหนทางก็นึกได้ อาหารเพิ่งฉันใหม่ๆพอจะเรียกคืนมาให้
เจ้าหมาน้อยได้ จึงเอามือล้วงคอให้อาเจียนออกมา

หมาตัวนั้นคลานมาพบบตรงเศษอาหารจากลำคอของเราพอดี
มันได้กินอาหารนั้นจนมีกำลังขึ้น เราก็เรียกอาหารใหม่ออกมาจนหมดท้อง
จนอาหารเก่าเริ่มระบายออกมาด้วย พอเห็นสุนัขมีแรงก็หยุด

เจ้าหมาตัวนั้นได้แรงขนาดวิ่งเหยาะๆตามเราได้”

นี่เป็นเหตุการณ์สมัยที่หลวงพ่อพุทธเป็นเณรของหลวงปู่ใหญ่
สมัยที่อดอยาก แล้วหลวงพ่อ ได้เล่าต่อไปว่า :-

“จากนั้นมา ลากสักการะในเรื่องอาหารการกินที่มีมากเกินไปจน
เขาบังคับให้กิน บางรายทำอาหารประณีตมาถวาย เห็นเราไม่แตะต้องเลย
ก็กลับไปนอนร้องไห้ เขามาเล่าให้หลวงพ่อฟังเอง หลวงพ่อจึงต้อง
พยายามฉันให้เขาทุกครั้ง เพื่อรักษาหัวใจ”

พระอาจารย์ภาค โสโส

สามเณรบุญภาคเที่ยวกรรมฐาน

๑๒๗.

วิธีเรียกฝน ของหลวงปู่ใหญ่

จากคำบอกเล่าของ **คุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก** หลานชายของ **หลวงปู่ใหญ่** ได้เล่าถึงความอัศจรรย์ใน**องค์หลวงปู่ใหญ่**ในการเรียกฝนเพื่อบำบัดความแห้งแล้งช่วยชาวบ้าน ว่า

ในปีนั้น ที่บ้านชำโคมเกิดฝนแล้ง พื้นดินท้องนาแห้งผาก ชาวบ้านพากันมาราบเรียนเพื่อขอฝนกับ**องค์หลวงปู่ใหญ่**

ด้วยความเมตตาที่ท่านมีต่อชาวบ้าน เพราะเป็นญาติพี่น้อง ลูกหลานของท่านทั้งนั้น ท่านรับฟังคำขอจากชาวบ้านด้วยความสงบเย็น เป็นปกติ แล้วบอกให้นัดชาวบ้านมาทำพิธีรวมกันที่**วัดป่าหนองอ้อ** ในบ่ายวันเดียวกันนั้น

ทางวัดไม่ได้มีการตระเตรียมพิธีกรรมอันใดให้ยุ่งยากเลย ทุกอย่างดำเนินไปตามปกติ พอชาวบ้านมาพร้อมกันในตอนบ่ายตามที่นัดไว้ **หลวงปู่ใหญ่**ก็เป็นองค์ประธาน ให้ชาวบ้านกราบพระ รับศีล แล้วพระสงฆ์ก็เจริญพระพุทธมนต์ เหมือนในงานมงคลทั่วไป

เหตุอัศจรรย์ก็บังเกิดขึ้น กล่าวคือ ในเวลาไม่นานนัก**ฝนได้เทลง**มาทำให้**ชุ่มในท่ามกลางพิธีนั้น จนทุกคนเปียกชุ่มโชก** ทั้งๆที่ก่อนเริ่มพิธีมีแต่แสงแดดแผดจ้าบนท้องฟ้าไม่แสดงเค้าว่าจะมีฝนตกเลย

อาจารย์พิศิษฐ์ สรุปว่า **นี่แหละคือบุญญาภิหารของพระบูรพาจารย์เจ้า**

หมายเหตุ : เรื่อง**ขอลบนี้** ผู้เขียนมีประสบการณ์ตรง อยากขอนำมาเล่าแทรก ๒ ครั้ง (หากไม่สมควรต้องขออภัยด้วย)

ครั้งแรก ผู้เขียนติดตาม **หลวงปู่เพ็ง พุทฺธธมฺโม** ไปพักที่ฟาร์มแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ราว พ.ศ. ๒๕๓๓ ช่วงนั้นแล้งจัด เจ้าของฟาร์มบ่นเรื่องฝนไม่ตกให้หลวงปู่ฟัง ท่านพูดว่า **“เดี๋ยวตก บ่บานดอก”**

เข้ามีด **หลวงปู่**พาพวกเราสวดมนต์ทำวัตรเช้า พอถึงบทสุดท้าย **ปิตติทานคาถา** เป็นบทแผ่เมตตา **หลวงปู่**พูดว่า **“บทนี้ให้ตั้งใจสวด ฝนมันจึงลืตก”**

แล้วท่านหันหน้าเมตตาไปว่า **“ยา เทวะตา สันติ วิหาระวาสิณี, อุเป ฆะเร โพรหิฆะเร ตะหิง ตะหิง...ฯลฯ”** สวดไปจนจบ แล้วก็นิ่งสมาธิ

หลังหลวงปู่ฉันเสร็จ พวกเราเตรียมตัวกลับ พอรถพร้อมจะออก **ฝนตกลงมาอย่างหนัก** ต้องขับรถฝ่าสายฝนกลับออกมา เพื่อเดินทางต่อไปเชียงใหม่ หลวงปู่บอกว่า ตอนท่านไปอยู่ที่**วัดเทิงเสาหิน** อ.เทิง จ.เชียงใหม่เกิดภาวะฝนแล้ง ท่านก็ สวดมนต์แผ่เมตตาบทนี้แหละ คราวนั้นฝนตก ๓ วัน ๓ คืน ผมนำบท **ปิตติทานะคาถา** มาพิจารณา ค้นดูคำแปลพบประโยคท้ายๆ ๓ ประโยคว่าดังนี้

“สัมมา ธารัง ปะเวจจันโต, กाले เทโว ปะวัสสะตุ ขอฝนทั้งหลายจงหลั่งลง ตกต้องตามฤดูกาล

วุฒกิง ภาวายะ สัตตานัง ขอฝนจงนำความล่ำเร็วมาสู่พื้นปฐพี

สะมิทัง เนตุ เมทะนิง เพื่อความเจริญแก่สัตว์ทั้งหลาย

ครั้งที่สอง คณะพวกเราจากสำนัก**พุทธธรรมปฏิบัติ** นำโดย **อาจารย์เบญจรงค์ โกศิน** ได้อาราธนาภินันต์**หลวงพ่อสังวาลย์ เขมโก วัดทุ่งสามัคคีธรรม** อ.สามชุก จ.สุพรรณบุรี ไปพักผ่อนสุขภาพที่ **วังแก้ว** เป็นรีสอร์ทริมทะเล อยู่ที่จังหวัดระยอง ช่วงนั้นฝนแล้งจัด ต้นไม้ที่ียวเฉา ทราบว่าเจ้าของสถานที่เขารักและห่วงต้นไม้มาก ดูเขากังวลใจกลัวต้นไม้ตาย

ตอนบ่ายหลัง ๔ โมงเย็น พวกเราประคองหลวงพ่อไปเดินที่ชายหาด ให้ท่านเหยียบสัมผัสกับน้ำทะเล ได้เวลาพอสมควร ก่อนกลับ **หลวงพ่อ**ยื่นมือสวดใจหนึ่ง แล้วพูดยิ้มๆ พอได้ยินว่า **อาไป กลืนัง, อาไป กลืนัง** แล้วท่านให้พากลับที่พัก **พอหลวงพ่อ**ลงนั่งเรียบร้อย **ฝนตกลงมาอย่างหนัก**ร่วมชั่วโมงจึงหยุด!

๑๒๘.

การสอนศิษย์ ที่สติไม่สมบูรณ์

เรื่องนี้ก็เล่าโดย **คุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก** เช่นเดียวกัน เรื่องมีอยู่ว่า ลูกศิษย์ของ**หลวงปู่ใหญ่**คนหนึ่งอยู่ที่วัดป่าหนองอ้อ แก่ชื่อ **เถนดี** เพราะเคยบวชพระมาก่อน แต่เป็นคนสติไม่สมบูรณ์

ในตอนสายวันหนึ่ง **เถนดี** แก่ไปได้กลับมาจากไหนก็ไม่ทราบ แก่เอาไปต้มเตรียมทำอาหารถวายพระ ก็คงเป็นเจตนาดีของแก่ที่ต้องการอุปัฏฐากเลี้ยงดูพระ บังเอิญ **หลวงปู่บัวพา ปณณภาโส** พระอุปัฏฐากของหลวงปู่ใหญ่ เดินมาเห็น ได้สอบถาม แต่ **เถนดี** ไม่ตอบ กลับหลีกหนีเดินขึ้นภูไปอย่างมีพิรุณ

หลวงปู่ใหญ่ ทราบเรื่องนี้ท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร พอถึงตอนเย็นท่านก็เรียก**เถนดี**มาหา ท่านอบรมไม่ให้ทำปาณาติปาต อย่าฆ่าสัตว์ตัดชีวิต แม้จะเป็นสัตว์เล็กสัตว์น้อยเพียงไรก็ตาม เขาก็มีสิทธิ์ที่จะมีชีวิต เขาก็มีความรู้สึกเจ็บปวดทรมานเหมือนกัน

สอนแล้ว ท่านก็ใช้ให้**เถนดี**ไปหยิบไม้ค้อนสำหรับตีระฆังที่อยู่ใกล้ๆมา แล้วบอกว่า : -

“ลองเคาะหัวตัวเองดูซิ เจ็บไหม? ..เจ็บหรือ... เออ! นี่แหละอย่าทำต่อไปอีกนะ”

หลวงปู่ใหญ่ สอน**เถนดี**เพียงเท่านั้น แล้วท่านไม่ได้พูดถึงอีกเลย

๑๒๙.

จำพรรษาที่วัดบูรพาราม

ในบันทึกของ หลวงพ่อโชติ อภคโค เขียนไว้ดังนี้ : -

“ท่านพระอาจารย์เสาร์ ได้มาพำนักที่บ้านชำโคม ที่ข้างหนองอ้อ ซึ่งเป็นบ้านเกิดของท่าน มีญาติโยมทำที่พักอาศัยจำพรรษา เป็นวัด ภายหลัง

ชาววังหลวงได้จัดกฐินมาทอดถวาย ให้ทุนสร้าง **สิมน้ำ** ขึ้นที่ หนองอ้อ และทอดผ้าป่าเป็นประจำ

ท่านให้ **พระอาจารย์บุญมี สูงเนิน** จำพรรษาอยู่ด้วย ให้ **พระอาจารย์ทองรัตน์** ไปจำพรรษาที่บ้านชีทวน เพื่อปราบพวกมิจฉาภิภูจฺฉิ

ท่านพระอาจารย์เสาร์ จำพรรษาที่บ้านชำโคม เป็นเวลา ๓ ปี แล้วมาจำพรรษาที่วัดบูรพาราม เมืองอุบลฯ”

เมื่อหลวงปู่ใหญ่ เข้ามาพำนักในตัวเมืองอุบลฯ แล้วได้ “ตั้ง **ศูนย์กรรมฐานขึ้นที่วัดบูรพาราม** ถึงวันเพ็ญเดือน ๓ พระสงฆ์สามเณร ลูกศิษย์ลูกหาทุกหนทุกแห่ง พร้อมทั้ง **พระอาจารย์มั่น** มารวมกันที่ **วัดบูรพาราม** เป็นประจำมิได้ขาด เพื่อรับฟังโอวาทข้อปฏิบัติปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่อง ให้การปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เป็น **กองทัพธรรมที่ สมบูรณ์** นำลัทธิธรรมของพระพุทธศาสนาออกเผยแผ่ให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น

(การประชุมทุกวันเพ็ญเดือน ๓) ถือเป็นการประชุมสันนิบาตของ คณะกรรมฐานที่ทำได้ เป็นการแสดงความเคารพนับถือ กตัญญูทวนเวียน ต่อครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณอีกทางหนึ่งด้วย”

แล้วหลวงพ่อโชติ ลงท้ายการบันทึกในตอนนั้นว่า “วัดคณะ ธรรมยุตได้เกิดขึ้นอีกมากมาย”

คุณธิดาวรรณ คุณพิศิษฐ์ ไสยสมบัติ
(คนที่ผมลอกหนังสือเขามาให้)

ตาม... หลานพระอาจารย์เสาร์

ที่บ้านคุ้มวัดแสงเกษม

อ.เดชอุดม จ.อุบลราชธานี

พบคุณยายสีฟอง คำพิพาก

ต้องตามไปที่นั่น ออกจากเมืองเดช
ไปทางน้ำยี่นราว ๑๐ กม.

ห่างไกลผู้คน

พบแล้วคุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก
หลานชายแท้ๆ ของพระอาจารย์เสาร์
ผู้อยู่ในเหตุการณ์จนวินาทีสุดท้าย
ที่พระอาจารย์เสาร์ละสังขาร

๑๓๐.

สามเณรพุทธ วัดบูรพาราม

วัดบูรพาราม สมัยที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล และศิษย์มาพำนักอยู่นั้น มีสภาพเป็นวัดที่เงียบสงบอยู่ท้ายเมืองอุบล

สามเณรพุทธ อินทหา ได้พำนักอยู่ที่วัดบูรพาราม มาก่อนแล้ว เมื่อหลวงปู่ใหญ่ เข้ามาพำนักประจำ สามเณรจึงมีโอกาสนุ้ญญากับใช้ใกล้ชิด และรับฟังธรรมโอวาทเป็นประจำ รวมทั้งเคยติดตามท่านไปอยู่ที่บ้านข่าโคมด้วย

สามเณรน้อยในครั้งนั้นก็คือ หลวงพ่อพุทธ จานฺนิโย หรือ พระราชสังวรญาณ วัดป่าสาละวัน อ.เมือง จ.นครราชสีมา มรณภาพเมื่อ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๒

หลวงพ่อพุทธ เคยเล่าถึง หลวงปู่ใหญ่ ว่า

“ได้พบท่านเวลาท่านมาพักวัดบูรพาฯ ก็ได้ปรนนิบัติท่าน ไม่ได้ติดสอยห้อยตาม

ผู้ติดสอยห้อยตามที่ยังมีชีวิตอยู่จนกระทั่งพระอาจารย์ท่านสิ้นนี้ ยังเหลืออยู่หลวงปู่บัวพา (หลวงปู่บัวพา ปญฺญาภาโส มรณภาพเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๕) องค์เดียว จากกันไป ๓๐ ปี พอพบท่านก็วิ่งมากอดท่านว่า โอ๊ย! บักห่า! กูนี้กว่ามึงตายไปแล้ว ที่อยู่ใกล้ชิดครูบาอาจารย์เสาร์นี้ มีแต่เฮาสองคนเดีเหลืออยู่!

หลวงพ่เล่าต่อไปว่า “งานที่ทำถวายท่านก็อุปัฏฐาก นวดเพ้น ซักสบง จีวร แล้วก็ปักกวาดที่นอน เทกระโถน อะไรทำนองนี้

เวลาแขกมาหาท่าน ก็คอยดูแลรับแขก

พระอาจารย์เสาร์นี้ เพียงแต่เวลาท่านไปมาพักนี้ เราก็ได้อุปัฏฐาก ท่านเท่านั้นเอง แต่ก็ครูบาอาจารย์ในสายนี้เขาถือว่า ใครที่เป็นหัวหน้าใหญ่ เขาถือว่าเป็นลูกศิษย์องค์นั้นแหละ ร่องๆลงมาอาจารย์เป็นลูกศิษย์ของอาจารย์ใหญ่ เราก็มาเป็นลูกศิษย์ของอาจารย์รองลงมา แต่คุณย์รวมจิตใจมันอยู่ที่อาจารย์ใหญ่”

หลวงพ่พุทธ เล่าว่าสมัยนั้นเขาถูกพระป่ามาก ท่านเล่าดังนี้ : -

“**หลวงพ่อด**ที่จะนึกถึงสมัยที่เป็นสามเณรเดินตามหลังครูบาอาจารย์ไม่ได้ ใส่ผ้าจีวรสีดำๆ เดินผ่านหน้าชาวบ้าน หรือพระสงฆ์ทั่วๆไปนี้ เขาจะถุยน้ลายขากใส่

บางทีถ้ามีแม่ชีเดินตามหลังไปด้วย เราจะได้ยินเสียงตะโกนมาเข้าหู “**ญาคู เอ๊ย! พาลูกพามาเมียไปสร้างบ้านสร้างเมืองที่ไหนหนอ**” เขาว่าอย่างนี้

มาบัดนี้ สิ่งที่เขาเกลียดมากที่สุดถึงกับถุยน้ลาย เขามาแย่งเอาของเราไปหมดหมด ทำไม เพราะว่าสีผ้าชนิดนี้ลูกศิษย์สาย**อาจารย์เสาร์ อาจารย์มั่น** เคยนุ่งห่มมาแล้ว

พอลูกศิษย์สาย**อาจารย์เสาร์ อาจารย์มั่น** มีชื่อเสียงโด่งดัง มีคนนิยมชมชอบ ผ้าจีวรสีดำก็เลยเป็นสินค้าที่สนใจของคนทุกๆไป

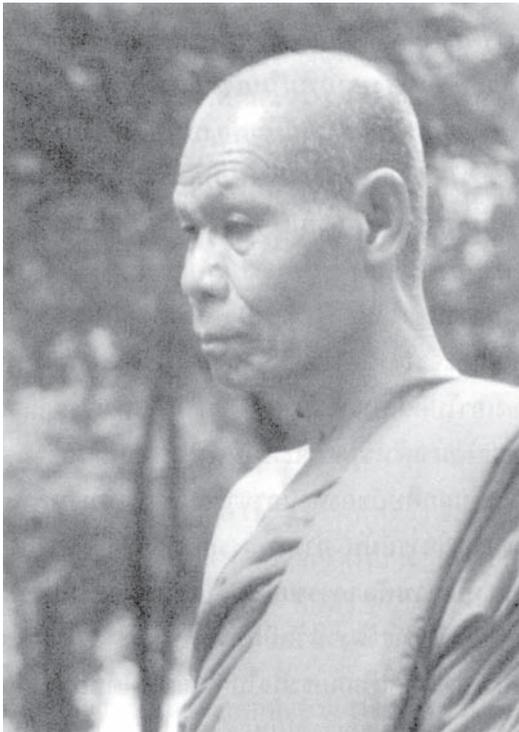
บางทีพ่มีใครถามเป็นลูกศิษย์สายไหน?... **สายพระอาจารย์มั่น** ...เดี๋ยวนี้มีแต่ลูกศิษย์อาจารย์มั่นเต็มบ้านเต็มเมือง

เมื่อลองมาพิจารณากันดูแล้ว ขอพูดสรุปๆลงไปสั้นๆว่า ถ้าใคร ตั้งใจปฏิบัติธรรมเพื่อความพ้นทุกข์จริงๆ อย่าไปสนใจกับใครทั้งนั้น หลักฐานและเหตุผลต่างๆเราได้ข้อมูลมาจากครูบาอาจารย์ของเราแล้ว

เมื่อก่อนนี้ครูบาอาจารย์ของเราขึ้นไปที่ไหนๆมีแต่เขาว่า พวกนี้ นะใจแคบเห็นแก่ตัว ตัดช่องน้อยเอาแต่ตัวรอดคนเดียว

เฮ้อ! ในขณะที่ใครยังมองไม่เห็นคุณค่า ท่านก็ต้องเก็บสมบัติ ท่านเอาไว้ ที่นี้พอเกิดมีคนสนใจ ท่านก็เอาออกมาจ่าย พอจ่ายออกมา แล้วมันก็ได้ผล ทำให้มีคนปฏิบัติธรรมกว้างขวางออกไป”

พระราชสังวรญาณ
(หลวงพ่อบุญ จานีโย)

๑๓๑.

สอนทำอะไรให้เป็นเวลา

หลวงพ่อบุช ฐานิโย พูดถึงการสอนธรรมของหลวงปู่ใหญ่ เริ่มจากการทำอะไรให้เป็นเวลาเสียก่อน ดังนี้ : -

ท่านอาจารย์หลวงปู่เสาร์ นี้ ท่านเป็นสาวกแบบชนิดที่ว่า **เป็นพระประเสริฐ** ท่านสอนธรรมนี้ท่านไม่พูดมาก ท่านซึ่งบอกจะให้ทำอย่างนั้นอย่างนี้ แต่การปฏิบัติของท่านนี้ **ท่านเอาการปฏิบัติแทนการสอนด้วยปาก** ผู้ที่ไปอยู่ในสำนักท่าน ก่อนอื่นท่านจะสอนให้**ทำวัตร นอน ๔ ทุ่ม ดินดี ๓** นี้ข้อแรกต้องทำให้ได้ก่อน

บางทีก็ลองเรียนถามท่าน หลวงปู่ทำไมสอนอย่างนี้? **การนอนเป็นเวลา ตื่นเป็นเวลา รับประทานอาหารเป็นเวลา ใช้น้ำเข้าห้องน้ำเป็นเวลา มันเป็นอุบายสร้างพลังจิต แล้วทำให้เรามีความจริงใจ**

ที่นี้นักปฏิบัติทั้งหลายไม่ได้ทำอย่างนี้ แม้แต่นักสะกดจิตเขาก็ยังยึดหลักอันนี้

มันมีอยู่คำหนึ่งที่หลวงปู่ไม่เคยลืมหลักปฏิบัติที่เวลาไปปฏิบัติท่าน ท่านจะพูดขึ้นมาลอยๆว่า **“เวลานี้จิตข้าไม่สงบ มันมีแต่ความคิด”**

ก็ถามว่า “จิตมันฟุ้งซ่านหรือไงอาจารย์?”

“ถ้าให้มันหยุดนิ่งมันก็ไม่ก้าวหน้า”

กว่าจะเข้าใจความหมายของท่านก็ใช้เวลาหลายปี ท่าน
หมายความว่า **เวลาปฏิบัติ ถ้าจิตมันหยุดนิ่งก็ปล่อยให้มันหยุดนิ่งไป
อย่าไปรบกวนมัน ถ้าเวลามันจะคิดก็ให้มันคิดไป เราเอาสติตัวเดียวเป็น
ตัวตั้งเป็นตัวตี**

เป็นไงครับ งงไหมครับ!

๑๓๒.

พุทธโธแปลว่าจึงได้

หลวงพ่อบุร ฐานโธ กล่าวถึงการสอนของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ต่อไปดังนี้ : -

สมัยที่หลวงพ่อบุรเป็นเณรอยู่ใกล้ๆท่าน ถ้าวันไหนเราคิดว่า จะเดินจงกรมแข่งกับท่านอาจารย์ใหญ่ วันนั้นท่านจะเดินจงกรม ไม่หยุด จนกว่าเราหยุดนั้นแหละท่านจึงจะหยุด ท่านจะไม่ยอมให้เรา ชนะท่าน

เวลาท่านสอน สอนสมาธิ ถ้ามีใครถามว่า

“อยากปฏิบัติสมาธิเร็ว จึงได้ฌานาท่าน?”

“พุทธโธ อธิ”

“ภาวนาพุทธโธแล้วมันจะได้ฮีตฌานขึ้นมา?”

“อย่าถาม”

“พุทธโธ แปลว่า จึงได้?”

“ถามไปหาสิแตกฮีตฌาน ยั้งว่าให้ภาวนา พุทธโธ ข้าเจ้าให้พูด แค่นี้” แล้วก็ไม่มีคำอธิบาย

ถ้าหากว่าใครเชื่อตามคำแนะนำของท่าน ไปตั้งใจภาวนาพุทธโธ จริงๆ ไม่เฉพาะแต่เวลาเราจะมานั่งอย่างเดียว ยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานอาหาร ดื่มน้ำ ทำ ใจนึกพุทธโธไว้ให้ตลอดเวลา ไม่ต้องเลือกเวลาว่า

เวลานี้เราจะภาวนาพุทโธ เวลานี้เราจะไม่ภาวนาพุทโธ ท่านสอนให้ภาวนาทุกกลมหายใจ

มีคนถามว่า “ภาวนาในห้องน้ำได้ไหม บาบไหม?”

บางคนก็จะไปข้องใจว่า ภาวนาพุทโธในห้องน้ำห้องส้วมมันจะไม่บาบหรือ?

ไม่บาบ ธรรมะเป็นอกาลิโก ไม่เลือกกาลเลือกเวลา พระองค์สอนไว้แล้ว ถ้ายังเข้าในห้องน้ำห้องส้วมนะ ยิ่งภาวนาดี เพราะมันมีสิ่งประกอบ สิ่งที่จะทำให้เรามองเห็นสิ่งปฏิญญา น่าเกลียด โสโครก มันก็แสดงออกมาให้เราเห็น แล้วเราภาวนาพุทโธ พุทโธ แปลว่า **รู้ รู้ในสิ่งที่เราทำอะไรอยู่ในขณะนั้น**

ถ้าหากว่าท่านผู้ใดเชื่อในคำแนะนำของหลวงปู่ท่าน ไปภาวนาพุทโธอย่าเอาจริงจัง ส่วนใหญ่จะไม่เกิน ๗ วัน บางคนเพียงครั้งเดียวจิตสงบ สว่าง รู้ ตื่น เบิกบานขึ้นมา

ทีนี้เมื่อภาวนาจิตเป็นสมาธิ เวลาภาวนาท่าน ภาวนาพุทโธแล้วจิตของฉันทันตอนแรกๆ มันมีอาการเค็ลลิมเหมือนกับจะง่วงนอน ทีนี้มันสะลึมสะลือ เหมือนครึ่งหลับครึ่งตื่น พอเพลๆจิตมันวูบลงไป สว่างตุมขึ้นมาเหมือนกับมันมองเห็นทั้งหมดในห้อง จนตกใจว่าแสงอะไรมันมาสว่างไสว

พอตกใจแล้วสมาธิถอน ลืมตาแล้วความมืดมันก็มาแทนที่

อันนี้เป็นจุดสำคัญ คือถ้าจิตของเราได้สัมผัสกับสิ่งแปลกใหม่ มันจะเกิดความตื่นตกใจ หรือเกิดอะใจขึ้นมา แต่ถ้าหากว่าเราไม่เกิดการตื่นใจหรือเกิดตกใจ เกิดอะใจ จิตของเราสามารถมีสติประคับประคองรู้ที่อยู่โดยธรรมชาติ จิตมันก็สงบนิ่ง สว่าง รู้ ตื่น เบิกบาน มีปีติ มีความสุข”

๑๖๓.

แนวการภาวนาและนิมิต

หลวงพ่อพุทธ จานियो พุทธถึงการสอน การชี้แนะของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ในเรื่องของการทำงานสมาธิภาวนา และเรื่องนิมิต ดังนี้ : -

“เมื่อหลวงพ่อไปเล่าเรื่องภาวนาให้ท่านฟัง ถ้าสิ่งใดที่มันถูกต้อง ท่านบอกว่า เร่งเข้าๆๆ แล้วจะไม่อธิบาย

แต่ถ้าหากมันไม่ถูกต้อง เช่นอย่างไรใครทำสมาธิภาวนาแล้ว มันคล้ายๆกับว่า พอจิตสว่างรู้เห็นนิมิตขึ้นมาแล้วก็โน้มเอานิมิตเข้ามา พอนิมิตเข้ามาถึงตัวถึงใจแล้ว มันรู้สึกว่ายืดอัดใจเหมือน หัวใจถูกบีบ แล้วสมาธิที่สว่างก็มีดไปเลย

อันนี้ท่านบอกว่า อย่าทำอย่างนั้นมันไม่ถูกต้อง”

หลวงพ่อพุทธ ได้อธิบายการภาวนาจากหลวงปู่ใหญ่ ว่า “เมื่อเกิดนิมิตขึ้นมา ถ้าหากว่าไปเล่าให้อาจารย์องค์ใดฟัง ถ้าท่านแนะนำว่า ให้น้อมให้เอานิมิตนั้นเข้ามาหาตัว **อันนี้เป็นการสอนผิด**

แต่ถ้าว่าท่านผู้ใดบอกไปว่า ภาวนาเห็นนิมิต ท่านแนะนำให้กำหนดรู้จิตเฉยอยู่ คล้ายๆกับว่าไม่สนใจกับนิมิตนั้น แล้วนิมิตนั้น จะแสดงปฏิกิริยาเปลี่ยนแปลงไปในแง่ต่างๆ

เมื่อเรามีสติสัมปชัญญะดี มีสมาธิมั่นคง เราจะอาศัยความเปลี่ยนแปลงของมโนภาพอันเป็นของนิมิตนั้นเป็นเครื่องเตือนใจให้เรา
รู้ว่าทุกอย่างมันไม่เที่ยง เป็นทุกข์เป็นอนัตตา
นิมิตที่เปลี่ยนแปลงเป็นปฏิภาคนิมิต

ถ้าหากว่านิมิตที่ปรากฏแล้ว มันหยุดนิ่ง ไม่ไหวติง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดๆ บางทีสมาธิของเรามันแน่นแฉะ ความทรงจำมันฝังลึกลงไปในส่วนลึกของจิตไปถึงจิตใต้สำนึก

เมื่อออกจากที่นิ่งสมาธิแล้ว เราไม่ได้นึกถึง เหมือนกับคล้ายๆ มองเห็นนิมิตนั้นอยู่ นึกถึงมันก็เห็น ไม่นึกถึงมันก็เห็น มันติดตาติดใจอยู่อย่างนั้น อันนี้เรียกว่า **อุคคหนิมิต**

ว่ากันง่ายๆ ถ้าจิตของเรามองเพ่งอยู่ที่ภาพหนึ่งเป็นอุคคหนิมิต ถ้าจิตเพ่งรู้ความเปลี่ยนแปลงของนิมิตนั้นเป็นปฏิภาคนิมิต

อุคคหนิมิต เป็นสมาธิขั้นสมถกรรมฐาน แต่ปฏิภาคนิมิตนั้น เป็นสมาธิขั้นวิปัสสนา เพราะจิตกำหนดรู้ความเปลี่ยนแปลง

อันนี้ถ้าหากใครภาวนาได้นิมิตอย่างนี้ ไปเล่าให้ท่านอาจารย์เสาร์ ฟัง ท่านจะบอกว่า **เฮ้อ! ดีแล้ว เร่งเข้าๆ**

แต่ถ้าใครไปบอกว่า ในเมื่อเห็นนิมิตแล้ว ผมหรือดิฉันนุ่มเข้ามาในจิตใจ แต่ทำไมเมื่อนิมิตเข้ามาถึงจิตถึงใจแล้ว จิตที่สว่างไสวปลอดโปร่ง รู้ ตื่น เบิกบาน มันมีดมิตลงไป แล้วเหมือนกับหัวใจถูกบีบ หลังจากนั้นจิตของเราไม่เป็นตัวของตัว คล้ายๆกับว่าอำนาจสิ่งที่เข้ามานั้นมันครอบไปหมด

ท่านหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน
แสดงธรรมในวันเปิดเจดีย์ หลวงปู่ใหญ่ ที่วัดดอนธาตุ

ถ้าไปเล่าให้ฟังอย่างนี้ ท่านจะบอกว่าทำอย่างนั้นมันไม่ถูกต้อง
เมื่อเห็นนิมิตแล้วให้กำหนดรู้เฉยๆ อย่างน้อมเข้ามา ถ้าน้อมเข้ามาแล้ว
นิมิตเข้ามาในตัว มันจะกลายเป็นการทรงวิญญูญาณ

อันนี้เป็นเคล็ดลับในการปฏิบัติ เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดมาแนะนำ
เราว่า ทำสมาธิแล้วให้น้อมจิตไปรับเอาอำนาจเบื้องบน หรือเห็นนิมิต
แล้วให้น้อมเข้ามาในตัว **อันนี้อย่าไปเอา มันไม่ถูกต้อง**
ในสายหลวงปู่เสาร์นี้ ท่านสอนให้ภาวนาพุทโธ”

๑๓๔.

ทำไมจึงสอนภาวนาพุทโธ

คำบอกเล่าจาก หลวงพ่อพุทธ จานิโย มีต่อไปดังนี้ :-

“หลวงพ่อ ก็เลยเคยแอบถามท่านว่า ทำไมจึงต้องภาวนาพุทโธ? ท่านก็อธิบายให้ฟังว่า **ที่**ให้ภาวนาพุทโธนั้น เพราะ พุทโธ เป็น **กิริยาของใจ**

ถ้าเราเขียนเป็นตัวหนังสือเราจะเขียน พ.- พาน สระ อุ ท- ทหาร สะกด สระ โอ ตัว ฐ- ฐง อันนี้เป็นเพียงแต่คำพูด เป็นชื่อของคุณธรรมชนิดหนึ่ง ซึ่งเมื่อจิตภาวนาพุทโธแล้ว มันสงบวูบลงไป หนึ่ง สว่าง รู้ ตื่น เบิกบาน พอหลังจากนั้น คำว่าพุทโธมันก็หายไป

แล้วทำไมมันจึงหายไป เพราะจิตมันถึงพุทโธแล้ว จิตกลายเป็น จิตพุทธะ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นคุณธรรมที่ทำให้เป็นพุทธะ **เกิดขึ้นในจิตของท่านผู้ภาวนา**

พอหลังจากนั้นจิตของเราจะหยุดนึกคำว่าพุทโธ แล้วก็ไปหนึ่ง รู้ ตื่น เบิกบาน สว่างไสว กายเบาจิตเบา กายสงบจิตสงบ ยิ่งแถมมีปีติ มีความสุขอย่างบอกไม่ถูก อันนี้มันเป็นพุทธะ พุทโธ โดยธรรมชาติ เกิดขึ้นที่จิตแล้ว

พุทโธ แปลว่า **ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน เป็นกิริยาของจิต มันใกล้กับความจริง**

แล้วทำไมเราจึงมาพรั่ាប់น พุทโธๆๆ ในขณะที่จิตเราไม่เป็นเช่นนั้น?

ที่เราต้องมาบ่นว่า **พุทโธ** นั้นก็เพราะว่า เราต้องการจะพบ**พุทโธ** ในขณะที่พุทโธยังไม่เกิดขึ้นกับจิตนี้ เราก็ต้องท่อง พุทโธๆๆๆ เหมือนกับว่าเราต้องการจะพบเพื่อนคนใดคนหนึ่ง เมื่อเรามองไม่เห็นเขา หรือเขายังไม่มาหาเรา เราก็เรียกชื่อเขา ทีนี้ในเมื่อเขามาพบเราแล้ว เราได้พูดจาสนทนากันแล้ว ก็ไม่จำเป็นจะต้องไปเรียกชื่อเขาน้อ ถ้าขึ้นเรียกซ้ำๆ เขาจะหาว่าเราร่ำไร ประเดี้ยวเขาด่าเอา

ทีนี้ในทำนองเดียวกัน ในเมื่อเรียก พุทโธๆๆ เข้ามาในจิตของเรา เมื่อจิตของเราได้เกิดเป็นพุทโธเอง คือ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน จิตของเรา ก็หยุดเรียกเอง

ทีนี้พอเรามีความรู้สึกอันหนึ่งแทรกขึ้นมา เอ้า! ควรจะนึก พุทโธอีก พอเรานึกขึ้นมาอย่างนี้ **สมาธิของเราจะถอนทันที** แล้วกิริยาที่จิตมันรู้ ตื่น เบิกบาน จะหายไป เพราะสมาธิถอน

ทีนี้ตามแนวทางของครูบาอาจารย์ที่ท่านแนะนำพร่ำสอน ท่านจึงให้คำแนะนำว่า **เมื่อเราภาวนาพุทโธไป จิตสงบวูบลงหนึ่ง สว่าง รู้ ตื่น เบิกบาน แต่ไม่มีอะไรเกิดขึ้น ท่านก็ให้ระคองจิตให้อยู่ในสภาพปกติอย่างนั้น**

ถ้าเราสามารถระคองจิตให้อยู่ในสภาพอย่างนั้นได้ตลอดไป จิตของเราจะค่อยสงบ ละเอียดๆๆ ลงไป ในช่วงเหตุการณ์ต่างๆ มันจะเกิดขึ้น ถ้าจิตส่งกระแสออกนอก **เกิดมโนภาพ** ถ้าวิ่งเข้ามาข้างใน **จะเห็นอวัยวะภายในร่างกายทั้งหมด** ตับ ไต ไล้ พุง เห็นหมด

แล้วเราจะรู้สึกว่ากายของเราเหมือนกับแก้วโปร่ง ดวงจิตที่สงบ
สว่างเหมือนกับดวงไฟที่เราจุดไว้ในครอบแก้ว สามารถเปล่งรัศมีออก
มารอบๆ จนกว่าจิตจะสงบละเอียดลงไป จนกระทั่งว่ากายหายไป แล้ว
จึงจะเหลือแต่จิตสว่างไสวอยู่ดวงเดียว ร่างกายตัวตนหายหมด

ถ้าหากจิตดวงนี้มีสมรรถภาพพอดีจะเกิดความรู้ความเห็นอะไรได้
จิตจะย่อนกายลงมาเบื้องล่าง เห็นร่างกายตัวเองนอนตายเหยียดยาวอยู่
ขึ้นอืดเนาเปื่อยผุพัง สลายตัวไป...”

๑๓๕.

หลักปฏิบัติที่ ครูอาจารย์พาดำเนิน

หลวงพ่อพุทธ ฉานิโย พูดถึงหลักปฏิบัติที่ครูอาจารย์สายกรรมฐานพาดำเนินสืบต่อกันมา ดังนี้

“พระบูรพาจารย์ของเรา เราถือว่า**พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล** เป็นพระอาจารย์องค์แรก และเป็นผู้นำหมู่คณะลูกศิษย์ลูกหาออกเดินธุดงค์กรรมฐาน ชอบพักพิงอยู่ตามป่าตามที่วิเวก อาศัยอยู่ตามถ้ำบ้าง ตามโคนไม้บ้าง

และ**ท่านอาจารย์มั่น** ก็เป็นอีกท่านหนึ่งซึ่งเป็นลูกศิษย์**พระอาจารย์เสาร์**

หลวงพ่อสิงห์ ขนฺตยาโคโม ก็เป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์เสาร์ และท่านอาจารย์มั่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **พระอาจารย์สิงห์ เปรียบเสมือนหนึ่งว่าเป็นเสนาธิการใหญ่ของกองทัพธรรม** ได้นำหมู่คณะออกเดินธุดงค์ไปตามราวป่าตามเขา อยู่ถ้ำพักอาศัย อยู่ตามโคนต้นไม้ อาศัยตามถ้ำพักพิงอาศัยอยู่ในราวป่าห่างจากหมู่บ้านประมาณ ๕๐๐ เมตร

การธุดงค์ของ**พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์สิงห์** จะไม่นิยมที่จะไปปักกลดอยู่ตามละแวกบ้าน ตามสนามหญ้า หรือ

ตามบริเวณโรงเรียน หรือใกล้เคียงๆ กับถนนหนทางในที่ซึ่งเป็นที่ชุมนุมชน ท่านจะออกแสวงหาวิเวกในราวป่าห่างไกลกันจริงๆ

บางที่ไปอยู่ในป่าเขาที่ไกล ดั้นเข้าเดินจากที่พักลงมาสู่หมู่บ้าน เพื่อบิณฑบาต เมื่อบิณฑบาตเสร็จแล้วกลับไปที่พักเป็นเวลา ๑๑.๐๐ น. หรือ ๕ โมงก็มี

อันนี้ก็คือหลักการปฏิบัติของพระรุดงคกรรมฐานในสาย **พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์เสาร์** ซึ่งบางที่อาจผิดแผกจากพระรุดงค์ ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งไปปักกลดอยู่ตามสนามหญ้า หรือตามสถานีรถไฟ ตามบริเวณโรงเรียนหรือศาลเจ้าต่างๆ

พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์สิงห์ ไม่นิยมทำเช่นนั้น ไปรุดงค์ก็ต้องไปป่ากันจริงๆ ที่ใดซึ่งมีอันตรายท่านก็ยังไม่เพื่อเป็นการทดสอบความสามารถของตัวเอง และเป็นการฝึกฝน ลูกศิษย์ลูกหาให้มีความกล้าหาญ เผชิญต่อภัยของชีวิต ทะล่อมจิตให้ยึดมั่นในคุณพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ อย่างแน่นอน

เมื่อไปในสถานที่ที่คิดว่ามีอันตราย ไปอยู่ในที่ห่างไกลพี่น้อง เพื่อนฝูงสหายธรรมก็ไปอยู่บริเวณที่ห่างๆ กัน ในเมื่อจิตใจเกิดความหวาดกลัวภัยขึ้นมา จิตใจก็วิ่งเข้าสู่พระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ ยึดเอาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสรณะอย่างเหนียวแน่น เพราะในขณะนั้นไม่มีใครอีกแล้วที่จะเป็นเพื่อนตาย

ดังนั้น ท่านจึงมีอุบายให้ไปฝึกฝนอบรมตัวเอง ฝึกฝนอบรมบรรดาลูกศิษย์ลูกหา ผู้ติดตาม ในสถานที่วิเวกห่างไกล เต็มไปด้วยภัยอันตราย เพื่อให้ลูกศิษย์ลูกหา มีความกล้าหาญชาญชัย ในการที่จะเสียสละเพื่อบูชาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เพื่อบูชาพระรัตนตรัยอย่างแท้จริง

การฝึกฝนอบรมหรือการอบรมสั่งสอนของครูบาอาจารย์ ดังกล่าวนั้น ท่านยึดหลักที่จะพึงให้ลูกศิษย์ปฏิบัติเป็นกิจวัตรประจำวัน ดังนี้

ท่านจะสอนให้พวกเราประกอบความเพียรดังกล่าว ตั้งแต่หัวค่ำ จนกระทั่งเวลา ๔ หุ่่ม พอถึง ๔ หุ่่มแล้วก็จำวัดพักผ่อนตามอัธยาศัย

พอถึงตี ๓ ท่านก็เตือนให้ลุกขึ้นมาบำเพ็ญเพียร เเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา หรือทำวัตรสวดมนต์ ก็ตามแต่ที่จะถนัด

แต่หลักที่ท่านยึดเป็นหลักที่แน่นอนที่สุดก็คือว่า ในเบื้องต้นท่าน จะสอนให้ลูกศิษย์หัดนอน ๔ หุ่่ม ตื่นตี ๓ ในขณะที่ยังไม่ได้นอนหรือ ตื่นขึ้นมาแล้วก็ทำกิจวัตร มีการสวดมนต์ไหว้พระ เเดินจงกรม นั่งสมาธิ ภาวนา ท่านก็จะสอนให้ทำอย่างนี้

อันนี้เป็นหลักสำคัญที่ท่านจะรีบเร่งอบรมสั่งสอนและ ฝึกลูกศิษย์ให้ทำได้ ถ้าหากยังทำไม่ได้ ท่านก็ยังไม่อบรมสั่งสอน ธรรมะส่วนละเอียดขึ้นไป

เพราะอันนี้เป็นการฝึกหัดตัดนิสัยให้มีระเบียบ นอนก็มีระเบียบ ตื่นก็มีระเบียบ การฉันก็ต้องมีระเบียบ คือฉันหนเดียวเป็นวัตร ฉันเ็นบาตรเป็นวัตร บิณฑบาตฉันเป็นวัตร

อันนี้เป็นข้อวัตรที่ท่านถือเคร่งนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อฉัน ในบาตร ฉันหนเดียว อันนี้ท่านยึดเป็นหัวใจหลักของการปฏิบัติ ธรรมฐานเลยทีเดียว”

๑๓๖.

หลักสมถวิปัสสนา ของหลวงปู่ใหญ่

หลวงพ่อพรุ จานิโย พูดถึงหลักการสอนด้านสมถ และวิปัสสนา
กรรมฐาน ตามแนวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ดังนี้ :-

“หลักการสอน ท่านก็สอนในหลักของสมถวิปัสสนาดังที่เราเคย
ได้ยินได้ฟังกันมาแล้วนั้น แต่ท่านจะเน้นหนักในการสอนให้เจริญพุทธคุณ
เป็นส่วนใหญ่ เมื่อเจริญพุทธคุณจนคล่องตัว จนชำนาญชำนาญแล้ว
ก็สอนให้พิจารณา กายคตาสติ

เมื่อสอนให้พิจารณากายคตาสติ พิจารณาอสุภกรรมฐานจน
คล่องตัว จนชำนาญชำนาญแล้ว ก็สอนให้พิจารณาธาตุกรรมฐาน ให้พิจารณา
กาย แยกออกเป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ แล้วก็พยายามพิจารณาว่า
ในร่างกายของเราไม่มีอะไร มีแต่ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกัน
อยู่เท่านั้น หาสัตว์บุคคลตัวตนเราเขาไม่มี

ในเมื่อฝึกฝนอบรมให้พิจารณาจนคล่องตัว จิตก็จะมองเห็น
สิ่งที่ไม่มีตัวตน คือเห็นว่าร่างกายนี้ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน เป็นอนัตตาทั้งสิ้น

(ถ้า) จะว่ามีตัวมีตน เมื่อแยกออกไปแล้วมันก็มีแต่ธาตุ ๔ ดิน
น้ำ ลม ไฟ, สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ไม่มี แต่อาศัยความ

ประชุมพร้อมของธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มีปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิวิญญาณ
มายึดครองอยู่ในร่างกายนี้ เราจึงสมมติบัญญัติว่าสัตว์ บุคคล ตัวตน
เรา เขา

อันนี้เป็นแนวการสอนของ**พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น**
และพระอาจารย์สิงห์

การพิจารณาเพียงแค่ว่า พิจารณากายคตาสติก็ดี พิจารณาธาตุ
กรรมฐานก็ดี ตามหลักวิชาการท่านว่า **เป็นอารมณ์ของสมถกรรมฐาน**
แต่ท่านก็ย่ำให้พิจารณาอยู่ใน**กายคตาสติกรรมฐาน** กับ **ธาตุกรรมฐาน**
นี่เป็นส่วนใหญ่

ที่ท่านย่ำๆให้พิจารณาอย่างนั้น ก็เพราะว่าทำให้ภูมิจิตภูมิใจ
ของนักปฏิบัติก้าวขึ้นสู่ภูมิแห่งวิปัสสนาได้เร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
การพิจารณากาย**คตาสติ** แยกผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก
เป็นต้น แยกเป็นส่วนๆ เราจะมองเห็นว่าในกายของเรานี้ก็ไม่ใช่ตัว
ไม่ใช่ตน มันมีแต่เพียงผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก เท่านั้น

ถ้าว่ากายนี้เป็นตัวเป็นตน ทำไมจึงจะเรียกว่า ผม ทำไมจึงจะ
เรียกว่าขน ทำไมจึงจะเรียกว่า เล็บ ว่าฟัน ว่าเนื้อ ว่าเอ็น ว่ากระดูก
ในเมื่อแยกออกไปเรียกอย่างนั้นแล้ว มันก็ไม่มีสัตว์ บุคคล ตัวตน
เรา เขา

นอกจากนั้นก็มองเห็น**อสุภกรรมฐาน** เห็นว่าร่างกายนี้
เต็มไปด้วยของปฏิกูลน่าเกลียด โสโครก น่าเบื่อหน่าย ไม่น่ายึดถือมัน
ว่าเป็นอัตตาตัวตน แล้วพิจารณาบ่อยๆ พิจารณาเรื่อยๆ จนกระทั่งจิต
เกิดความสงบ **สงบแล้วจิตจะปฏิวัติตัวไปสู่การพิจารณาโดยอัตโนมัติ**

ผู้ภาวนาก็เริ่มจะรู้แจ้งเห็นจริงในความเป็นจริงของร่างกายนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพิจารณาธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ พิจารณากาย แยกออกเป็นส่วนๆ ส่วนนี้เป็นดิน ส่วนนี้เป็นน้ำ ส่วนนี้เป็นลม ส่วนนี้เป็นไฟ เราก็มองเห็นว่าร่างกายนี้สักแต่ว่าเป็นดิน เป็นน้ำ เป็นลม เป็นไฟ สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ไม่มี ก็ทำให้จิตของเรามองเห็นอนัตตาได้เร็วขึ้น

เพราะฉะนั้น การเจริญกายคตาสติกี่ดี การเจริญธาตุกรรมฐาน กี่ดี จึงเป็นแนวทางให้จิตดำเนินก้าวขึ้นสู่ภูมิแห่งวิปัสสนาได้

และอีกอันหนึ่ง **อานาปานสติ** ท่านก็ยึดเป็นหลักสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **กรรมฐานอานาปานสติ - การกำหนดพิจารณา กำหนดลมหายใจ นั้น จะไปแทรกอยู่ทุกกรรมฐาน** จะบริกรรมภาวนากี่ดี จะพิจารณากี่ดี ในเมื่อจิตสงบลงไป ปล่อยวางอารมณ์ที่พิจารณาแล้ว ส่วนใหญ่จิตจะไปรู้อยู่ที่ลมหายใจเข้าออก

ในเมื่อจิตตามรู้ลมหายใจเข้าออก กำหนดรู้ลมหายใจเข้าออก อยู่เป็นปกติ จิตเอาจมหายใจเป็นสิ่งที่รู้ สติเอาจมหายใจเป็นสิ่งที่ระลึก ลมหายใจเข้าออกเป็นไปตามปกติของร่างกาย เมื่อสติไปจับที่ลมหายใจ ลมหายใจก็เป็นฐานที่ตั้งของสติ

ลมหายใจเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องด้วยกาย สติไปกำหนดรู้อยู่ที่ลมหายใจเข้าออก จดจ่ออยู่ที่ตรงนั้น วิดกถึงลมหายใจ มีสติรู้พร้อมอยู่ในขณะนั้น **จิตก็มีวิตกวิจารณ์อยู่กับลมหายใจ**

เมื่อจิตสงบลงไป ลมหายใจก็ค่อยๆ ละเอียดๆ ลงไปเรื่อยๆ จนกระทั่งในที่สุดลมหายใจก็หายขาดไป เมื่อลมหายใจหายขาดไป จากความรู้สึก ร่างกายที่ปรากฏว่ามีอยู่ก็พลอยหายไปด้วย

ในเมื่อเป็นเช่นนั้น ถ้าหากว่าลมหายใจยังไม่หายขาดไป กายก็ยังไม่ปรากฏอยู่ เมื่อจิตตามลมหายใจเข้าไปข้างใน จิตจะไปสงบนิ่งอยู่ในท่ามกลางของกาย แล้วก็แผ่รัศมีออกมา รู้ทั่วกาย จิตสามารถที่จะมองเห็นอวัยวะต่างๆ ภายในร่างกายได้หมดทั้งตัว

เพราะลมย่อมวิ่งเข้าไปที่ส่วนต่างๆ ของร่างกาย ลมวิ่งไปถึงไหน จิตก็รู้ไปถึงนั้น ตั้งแต่หัวจรดเท้า ตั้งแต่เท้าจรดหัว ตั้งแต่แขนซ้ายแขนขวา ขาขวาขาซ้าย

เมื่อจิตตามลมหายใจเข้าไปแล้ว จิตจะรู้ทั่วกายหมด ในขณะที่ใด กายยังปรากฏอยู่ สงบนิ่ง รู้สว่างอยู่ในกาย วิตก วิจาร คือจิตรู้้อยู่ภายในกาย สติก็รู้พร้อมอยู่ในกาย

ในอันดับนั้น **ปีติ** และ **ความสุข** ย่อมบังเกิดขึ้นเมื่อปีติและความสุขบังเกิดขึ้น **จิตก็เป็นหนึ่ง** นีวรณ ๕ กามฉันทะ พยาบาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุกจะ วิจิกิจฉา ก็หายไป **จิตกลายเป็นสมณะ มีพลังพอที่จะปราบนิวรณ ๕ ให้สงบระงับไป**

ผู้ภาวนาก็จะมองเห็นผลประโยชน์ในการเจริญสมถกรรมฐาน

๑๓๗.

หลวงปู่ใหญ่ฉันเห็นเบือ

เรื่องนี้เป็นปฏิปทาที่แปลก หรือที่สมัยใหม่เขาพูดว่า **เป็นความสามารถเฉพาะตัว หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย** เป็นผู้เล่าให้ฟัง ดังนี้ : -

“หลวงปู่เสาร์ นี เห็นมันขึ้นตามวัด บอกเณรไปเก็บ เณรก็เก็บ เห็นอันนี้ไปหมกไฟให้กิน เณรก็ไปเก็บได้ประมาณเต็มชามถ้วยเดียวหนึ่ง เอามาห่อหมก (หมายถึงใช้ใบตองห่อ แล้วนำไปหมกไฟให้สุก) เสร็จแล้ว ก็ไปถวายหลวงปู่ หลวงปู่ก็ฉันจนหมด

ที่นี้ไอ้เราพวกเณรที่ทำห่อหมก เณร ๕-๖ องค์ ตักแจกกัน คนละช้อนๆ ฉันอาหารยังไม่ทันอิ่มเลย สลบเหมือนดั่ง ๖ องค์

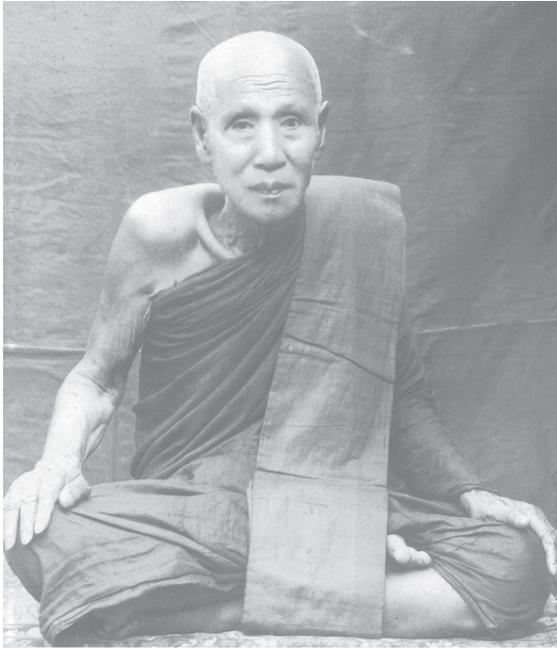
ที่นี้ อู๊ย! เณรเป็นอะไรๆ ถ้ามั่นดูซิว่ามันเป็นอะไร เณรก็กิน **เห็นเบือ** (คือเห็นเดมา เห็นมีพิษ)

รู้ว่าเห็นเบือทำไมถึงกินล่ะ?

ท่านอาจารย์พากิน

เข้าไม่ได้กินเห็นเบือ ถ้าเข้ากินเห็นเบือเข้าก็เมาตายสิ

หลวงปู่เสาร์ฉันเป็นชามนั่งยิ้มเลย แต่เณรฉันคนละช้อน ฉันเข้า ยังไม่อิ่ม สลบเหมือนดั่งไปเลย **อันนี้จิตของเรานี้มันปรุงแต่ง จะให้มันแพ้ หรือมันชนะก็ทำได้**

พระอาจารย์เสาร์ กนตสีลเถร

อีกเรื่องหนึ่ง **หลวงพ่อไซติ อากุโค** เล่าให้ผู้เขียนฟังเมื่อคราวไปร่วมงานฉลองเจดีย์หลวงปู่ใหญ่เสาร์ ที่วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร อุบลราชธานี ซึ่งเป็นวัดสุดท้ายที่หลวงปู่ใหญ่พำนักอยู่

หลวงพ่อไซติ บอกว่า **หลวงปู่ใหญ่ ท่านชอบจับเห็ด** ตรงหน้ากุฏิของท่านเป็นทางเดินจงกรม และที่ชอบทางเดินจะมีเห็ดขึ้นทุกวันไม่ว่าฤดูไหนก็ตาม จำนวนไม่มาก พอเก็บถวายเป็นทานฉันองค์เดียวได้

ทุกวัน แม้ซีจะเก็บเห็ดนั้นไปทำถวายเป็นทาน

ทุกคนในวัดรู้เรื่องนี้ดี เรียกกันว่า **เห็ดเทวดาถวายเป็นทาน**

แต่หลวงปู่ใหญ่ ไม่เคยบิปรึบปากพูดถึงเรื่องนี้เลย

๑๓๘.

ทิพยจักขุ - การมีตาทิพย์

เรื่องนี้ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย เป็นผู้เล่า ดังนี้ : -

“มีผู้บอกว่า เคยได้ฟังมาว่า หลวงปู่ฝั้น ดุหมอแก่ง (หลวงปู่ฝั้น อาจาโร วัดป่าอุดมสมภรณ์ อ.พรรณานิคม จ.สกลนคร เป็นลูกศิษย์ หลวงปู่สิงห์ ขนดตยาโคโม หลวงปู่ดุลย์ อตุโล ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กับหลวงปู่มั่น อีกต่อหนึ่ง)

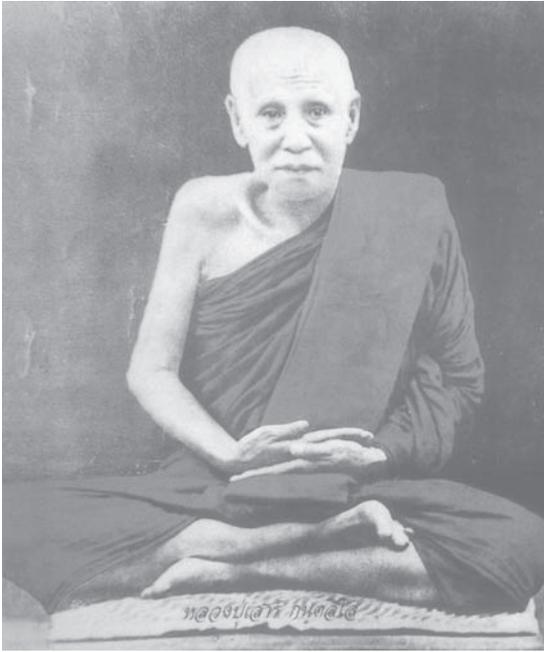
หลวงพ่อก แก้วว่า ไม่มีน้ำ ไม่เคยหรรอก

เหมือนกับมีพระองค์หนึ่งว่า หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ไปตัด เหล็กไหลที่ถ้ำสระบัว ภูเขาควาย (ฝั่งประเทศลาว) มันไม่ตรงกับความจริงเลยแม้แต่นิดหนึ่ง

พระองค์นั้นชื่อพระอาจารย์จันทร์ เดียวนี้ก็ยังมีชีวิตอยู่ เขาบอกว่าตั้งแต่เขาเป็นเณรโน่น

ที่นี้ เหล็กไหล มันเป็นทรัพย์ในดินสินในน้ำ ท่านผู้เคร่งต่อ พระธรรมวินัยท่านจะไปทำได้อย่างไร?

ขนาดหลวงพ่อกเอาสีผึ้งใส่ในยามนี้ ท่านยังว่าเอาๆ ยังงยังกะโก๋ ตาแตกเลย...โอ๊ย! หลวงปู่นี้มาคั่นดูยามเราตั้งแต่เมื่อไร?

พระอาจารย์เสาร์ กนตสีลเถร

ตลับสี่ฝู่นี้โยมเขาทำให้ตั้งแต่เป็นเณรอยู่บ้านนอก เขาบอกว่า
อันนี้จะไปเรียนหนังสือ มันเรียนหนังสือดี ก็เลยเอามา...

หลวงปู่เสาร์ตุด จะมาภาวนาเอามรรคผลนิพพานยังเอาตลับสี่ฝู
ใส่ย่ามมาด้วย มันจะไปได้อย่างไร...

ว่า! หลวงปู่นี้มาคั้นย่ามเราตั้งแต่เมื่อไร พอตื่นเช้ามาก็เอามัด
ติดก่อนอิฐ ปาลงแม่น้ำมูลเลย

ไม่มีหอรอก **กรรมฐาน**นี้ **เครื่องราง**ของขลัง **รูป** **เหรียญ** **หมู่นี้**
ไม่มี”

๑๓๙.

หลักคำสอน ของหลวงปู่ใหญ่อีกครั้ง

หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย พุดถึงคำสอนการภาวนาของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล อีกครั้งหนึ่ง หนังสือ ฐานิยตฺเถรวตฺถุ ในหัวข้อ ศิษย์องค์สุดท้ายของหลวงปู่เสาร์

ในตอนนั้น หลวงพ่อพุทธ ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระชินวงศาจารย์ ชาวบ้านเรียก เจ้าคุณชินฯ วัดป่าสาละวัน นครราชสีมา

“อย่างครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านมาแสดงธรรมให้ฟัง เช่น หลวงปู่สิม หลวงปู่แ่วน หรือ ท่านอาจารย์เหรียญ ท่านอาจารย์บัวพา เคยผ่านสำนักของครูบาอาจารย์มั่น อาจารย์เสาร์ มาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งลูกศิษย์ต้นของท่านอาจารย์เสาร์ที่ยังเหลือค้างอยู่เวลานี้ ก็คือท่านอาจารย์บัวพาเพียงองค์เดียว นอกนั้นสีกหาลาเพศ ล้มหายตายจากไป ถ้าจะนับอีก องค์ที่ ๒ ก็คือเจ้าคุณชินวงศาจารย์

ท่านอาจารย์บัวพา ก็ไม่ค่อยเทศน์ไม่ค่อยพูด เพราะติดนิสัยท่านอาจารย์เสาร์ แต่ที่แหวกแนวก็คือ เจ้าคุณชินวงศาจารย์ (พุทธ ฐานิโย) ซึ่งเป็นศิษย์คนสุดท้ายของท่านอาจารย์เสาร์ (หลวงพ่อพุดถึงท่านเอง)

อันนี้เป็นปฏิบัติหาย่อยๆของครูบาอาจารย์ ที่นำมาเล่าเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่สัทธิธรรมิก

ที่นี้ หลักปริกรรมภาวนาพุทโธ เมื่อปริกรรมภาวนาพุทโธทำจิตให้เป็นสมาธิคล่องตัวจนชำนาญพอสมควรแล้ว เพื่อจะให้จิตมีสติปัญญาก้าวขึ้นสู่ภูมิแห่งวิปัสสนา

อันดับที่ ๒ ท่านให้พิจารณา **กายคตาสติ** ให้พิจารณา ผม ชน เล็บ ฟัน หน้ หนือ เอ็น กระดูก ให้มองเห็นเป็นลิ่งปฏิภูณนำเกลียดโสโครก

การพิจารณากายคตาสติ ท่านถือสติเป็น ๒ อย่าง อย่างหนึ่งพิจารณาไปโดยอนโลมปฏิโลม ไปตามลำดับ จนครบอาการ ๓๒

และอีกอย่างหนึ่ง ท่านให้พิจารณาเพียงอย่างเดียว คือ ให้กำหนดจดจ้องมองดูที่บริเวณหน้าอก แล้วกำหนดจิตลอกหนึ่งลอกเนื้อออกมองให้มันถึงกระดูก พิจารณากลับไปกลับมาอยู่อย่างนั้น จนจิตเชื่อมั่นว่ามีกระดูกอยู่ตรงนี้

ในอันดับต่อไป ท่านก็ให้ปริกรรมภาวนา อธิฐๆ แล้วก็จ้องความรู้สึกของจิตลงไปบริเวณหน้าอก พยายามทำบ่อยๆ ทำเนืองๆ ทำให้หมักๆ

ในที่สุดเมื่อจิตสงบลงไปแล้ว จะได้นิมิตมองเห็นโครงกระดูกบริเวณหน้าอกหรือโดยทั่วตัว ในเมื่อเห็นโครงกระดูกขึ้นมาแล้ว ก็เพ่งจ้องมองดูที่โครงกระดูก จนกระทั่งโครงกระดูกมันแหลกละเอียดสลายตัวไป หรือ**ได้อสุภกรรมฐาน**

ในเมื่อพิจารณา**อสุภกรรมฐาน** รู้จริงเห็นจริงเป็นอุบายระงับระคายความกำหนัดยินดี ไม่ให้เกิดขึ้นกลุ่มมุ่มมิจิตใจ เพื่อจะได้มีโอกาสบำเพ็ญเพียรภาวนาในขั้นต่อไป

หลวงพ่อพุทธ จานิโย

เสร็จแล้ว**พระอาจารย์เสาร์** ท่านสอนให้**พิจารณาร่างกาย** ให้มอง เห็นด้วยความเป็นธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ คือ แยกออกไปว่าร่างกายนี้ มีแต่ดิน แต่ น้ำ แต่ลม แต่ไฟ ในเมื่อแยกออกไปแล้วก็ไม่มีสัตว์บุคคล ตัวตนเราเขา พิจารณาให้มองเห็นเป็นนิมิตว่าร่างกายนี้มีแต่ดิน น้ำ ลม ไฟ กันแท้จริง จนกระทั่งจิตยอมรับว่าสัตว์บุคคลตัวตน เราเขา ในดิน น้ำ ลม ไฟ ไม่มีความเป็นคนเป็นสัตว์ เพราะอาศัยดิน น้ำ ลม ไฟ ยังคุมกัน อยู่ มี**ปฏิสนธิวิญญาณ**มายึดครองโดยความเป็นเจ้าของ เพราะอาศัย ก็เลสตัณหา อุปาทาน กรรม จึงทำให้เราเกิดยึดมั่นถือมั่นว่า **อัตตาตัวตน** ยึดว่าของเรา ของเขา ร่างกายของเรา ของเขา

ในเมื่อเห็นว่าร่างกายเป็นแต่เพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ หาสัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา ไม่มี ในเมื่อเป็นเช่นนั้น จิตของผู้ภาวนาก็ได้ **อนัตตา นุปัสสนาญาณ** เห็นว่าร่างกายเป็นอนัตตาหมดทั้งสิ้น ภูมิจิตภูมิใจ ก็ ก้าวขึ้นสู่ภูมิธรรมเองโดยอัตโนมัติ

อันนี้เป็น**ปฏิบัติ**ของท่าน**อาจารย์เสาร์** และท่าน**อาจารย์มั่น** ที่เคย ได้ยินได้ฟังมาเพียงเล็กลง น้อยๆ นำมาเล่าเพื่ออาจจะเกิดประโยชน์ แก่วงการนักปฏิบัติบ้าง”

๑๕๐.

ตอบปัญหาธรรม พระเจ้าอยู่หัว

เหตุการณ์นี้เกิดประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๕ หลวงพ่อพรุ ฉานโย
ไปเข้าเฝ้าถวายธรรมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระ
พระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชวังไกลกังวล หัวหิน จังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์

หลวงพ่อบอกว่า “พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านทรงเป็น
บุคคลที่ช่างคิด เป็นนักวิชาการ เพราะพระองค์ทรงใช้พระทัยคิดอย่างไม่
หยุดยั้ง การคิดด้วยการตั้งใจนั้นก็เป็นเรื่องของสมาธิ ถึงแม้จะทรงรับ
สั่งถามด้วยโลกก็ตาม แต่ก็มีคุณธรรมแฝงอยู่ทุกประการ...”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงถามปัญหาธรรมต่อ
หลวงพ่อบอกว่า “ขอท่านได้อธิบายเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมดังที่ท่าน
อาจารย์เสาร์สอนมา”

หลวงพ่อบอกว่า “โดยหลักการที่ท่านอาจารย์เสาร์ได้
อบรมสั่งสอนลูกศิษย์ลูกหามา นั้น ยึดหลักการบริกรรมภาวนาพุทโธ
และอานาปานสติ เป็นหลักปฏิบัติ

การบริการรณภาวนา ให้จิตอยู่ ณ จุดเดียว คือ **พุทโธ** ซึ่ง พุทโธ แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน **เป็นกิริยาของจิต** เมื่อจิตมาจดจ้อง อยู่ที่คำว่า **พุทโธ** ให้พิจารณาองค์มาน **๔**

การนึกถึงพุทโธ เรียกว่า **วิตก** จิตอยู่กับพุทโธไม่พรากจากไป เรียกว่า **วิचार** หลังจากนั้น **ปีติ** และ**ความสุข** ก็เกิดขึ้น

เมื่อปีติ และความสุขเกิดขึ้นแล้ว จิตของผู้ภาวนาย่อมดำเนิน ไปสู่ความสงบ เข้าไปสู่**อุปจารสมาธิ** และ **อัปปนาสมาธิ**

ลักษณะที่จิตเข้าสู่**อัปปนาสมาธิ** ภาวะจิตเป็นภาวะสงบนิ่ง สว่าง ไม่มีกิริยาอาการแสดงความรู้ ในขั้นนี้เรียกว่า **จิตอยู่ในสมถะ**

ถ้าจะเรียกจิตก็เรียกว่า **อัปปนาจิต**

ถ้าจะเรียกโดยสมาธิก็เรียกว่า **อัปปนาสมาธิ**

ถ้าจะเรียกโดยฌานก็เรียกว่า **อัปปนาฌาน**

บางท่านนำไปเทียบกับ **ฌานขั้นที่ ๔**

จิตในขั้นนี้เรียกว่า จิตอยู่ในอัปปนาจิต อัปปนาสมาธิ อัปปนาฌาน จิตย่อมไม่มีความรู้อะไรเกิดขึ้น นอกจากมีสภาวะรู้้อยู่อย่างเดียวเท่านั้น

เมื่อนักปฏิบัติผู้ที่ยังไม่ได้ระดับจิต เมื่อจิตติดอยู่ในความสงบนิ่ง เช่นนี้ จิตย่อมไม่ก้าวขึ้นสู่ภุมิแห่งวิปัสสนาได้

เมื่อเป็นเช่นนั้น **ท่านอาจารย์เสาร์** ผู้เป็นอาจารย์สอนกรรมฐาน ในสายนี้ จึงได้เดินอุบายสอนให้ลูกศิษย์พิจารณา**กายคตาสติ** เรียกว่า **กายานุปีสนาสติปฏิฐาน** โดยพิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เป็นต้น โดยโน้มก้มไปในลักษณะความเป็นของปฏิฐาน่าเกลียด เป็นของโสโครก จนกระทั่งจิตมีความสงบลง รู้ยิ่งเห็นจริงตามที่ได้พิจารณา

เมื่อผู้ปฏิบัติได้พิจารณา ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เห็นสิ่งปฏิญูล
ในที่สุดได้เห็นจริงในสิ่งนั้นว่าเป็นของปฏิญูล โดยปราศจากเจตนาสัญญา
แล้ว ก็เกิดนิมิตเห็นสิ่งเหล่านั้นว่าเป็นของปฏิญูลนำเกลียดโสโครกจริงๆ
โดยปราศจากสัญญาเจตนาใดๆทั้งสิ้น จึงได้ชื่อว่าเป็น**ผู้พิจารณาเห็นอสุภ
กรรมฐาน**

เมื่อผู้ปฏิบัติพิจารณา**อสุภกรรมฐาน**จนชำนาญจนรู้อย่างเห็นจริง
ในอสุภกรรมฐานนั้นแล้ว ในขั้นต่อไป**ท่านอาจารย์เสาร์**ได้แนะนำให้
พิจารณาร่างกายให้เห็นเป็นธาตุ ๔ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม ธาตุไฟ จน
กระทั่งเห็นเป็น ดิน น้ำ ลม ไฟ

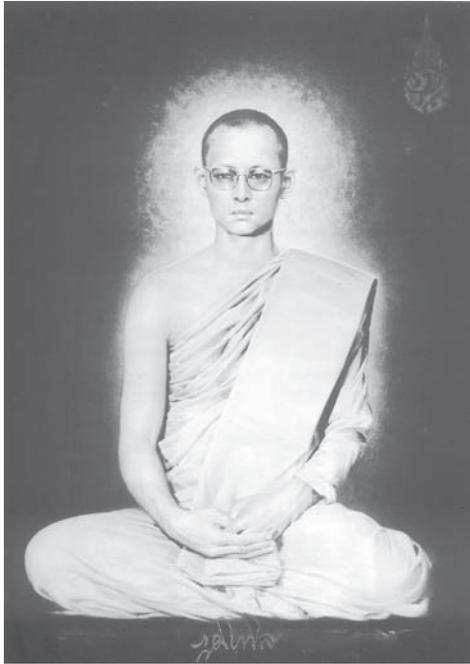
เมื่อจิตรู้ว่าเห็นแต่เพียงสักแต่ว่าธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ จิตก็จะ
เกิดความรู้อขึ้นมาว่า ตามที่พูดกันว่า สัตว์ ตัวตน บุคคล เรา เขา ไม่มี
มีแต่ความประชุมพร้อมของธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น

เมื่อเป็นเช่นนั้น จิตก็ย่อมเกิดความคิดขึ้นมาได้ว่าในตัวของเรา
นี้ไม่มีอะไร เป็น**อนัตตา**ทั้งสิ้น มีแต่ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ เท่านั้น

ถ้าหากภูมิจิตของผู้ปฏิบัติจะมองเห็นแต่เพียงกายทั้งหมดนี้ เป็น
แค่เพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ รู้แต่เพียงว่า ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ
และภูมิจิตของท่านอยู่แค่นั้น **ก็มีความรู้เพียงแค่นั้นสมถกรรมฐาน**

และในขณะเดียวกันนั้น ถ้าภูมิจิตของผู้ปฏิบัติปฏิบัติความรู้อไป
สู่**พระไตรลักษณ์** คือ **อนิจจัง** - ไม่เที่ยง **ทุกขัง** - เป็นทุกข์ **อนัตตา** - ไม่ใช่
ตัวตนที่แท้จริง

ถ้าหากมี **อนิจจสัญญา** - ความสำคัญมั่นหมายว่าไม่เที่ยง
ทุกขสัญญา - ความสำคัญมั่นหมายว่าเป็นทุกข์ **อนัตตสัญญา** - ความสำคัญ
มั่นหมายว่าไม่ใช่ตัวตนที่แท้จริง **ภูมิจิตของผู้ปฏิบัติ**นั้นก็ก้าวเข้าสู่**ภูมิ
แห่งวิปัสสนา**

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ ๙
เมื่อครั้งทรงผนวช ทรงมีพระฉายานามว่า “ภูมิพลโล”

เมื่อ ผู้ปฏิบัติ มาฝึกฝนอบรมจิตของตน
อุบายต่างๆ และมีความรู้แจ้งเห็นจริงในลักษณะของอสุภกรรมฐาน
โดยอุบายอย่างใดอย่างหนึ่งจนมีความรู้แจ้งเห็นจริงในลักษณะที่ว่า
กายเรานี้เป็นแต่เพียงธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ มีความเห็นว่า ธาตุ ๔
ดิน น้ำ ลม ไฟ ก็เป็นแต่เพียงธาตุ ไม่ใช่ตัวไม่ใช่ตน ไม่ใช่สัตว์ บุคคล
เรา เขา ด้วยอุบายดังกล่าวแล้ว ผู้ปฏิบัติยึดหลักอันนั้น ภวานาบ่อยๆ
กระทำให้มากๆ พิจารณาให้มากๆ พิจารณาย้อนกลับไปกลับมา จิต
จะค่อยๆก้าวเข้าสู่ภูมิรู้ภูมิธรรม เป็นลำดับๆไป

หลักการปฏิบัติของท่านอาจารย์เสาร์ ก็มีดังนี้

๑๕๑.

สถานที่พำนัก ในจังหวัดอุบลราชธานี

ในหนังสือของ อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้บันทึกสถานที่พำนักของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ตามคำบอกเล่าของหลวงพ่อโชติ อภคฺโค ดังต่อไปนี้ : -

“พระอาจารย์เสาร์ จำพรรษาที่บ้านชาโคม เป็นเวลา ๓ ปี จึงย้ายมาบ้านปากกุดหวาย บ้านท่าซ้องเหล็ก แล้วมาจำพรรษาที่วัดบูรพาราม เมืองอุบลฯ ตั้งเป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมกรรมฐานขึ้นที่นี่ ถึงวันเพ็ญเดือน ๓ จะมีพระสงฆ์สามเณรศิษยานุศิษย์ทั่วทุกสารทิศ มารวมชุมนุมกันที่วัดบูรพารามเป็นประจำมิได้ขาด เพื่อรับฟังโอวาทข้อปฏิบัติ ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องให้การปฏิบัติเป็นแนวเดียวกัน เป็นกองทัพธรรมที่สมบูรณ์ นำสัจธรรมของพระพุทธองค์ออกเผยแผ่ให้กว้างไกลไพศาลยิ่งขึ้น ถือเป็นการประชุมสันนิบาตของคณะกองทัพธรรมพระกรรมฐานก็ว่าได้ เป็นการแสดงความเคารพนบถ้อมกตัญญูกตเวทิตาต่อครูบาอาจารย์ผู้มีพระคุณอีกทางหนึ่งด้วย ช่วงเวลานั้นวัดในคณะธรรมยุตได้เกิดขึ้นอีกมากมาย”

“จากบ้านชำโคม ในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ **พระอาจารย์เสาร์**ได้รับ
 นิมนต์มาพำนักที่**สำนักสงฆ์บ้านกุดหวาย** ของญาติโยมพุทธบริษัท
 ที่เป็นลูกศิษย์ผู้เลื่อมใสในองค์ท่าน ได้นิมนต์ให้**พระอาจารย์ใหญ่**มา
 โปรดพวกตนบ้าง

ทำเลที่พักแห่งนี้ตั้งอยู่ริมฝั่งขวาแม่น้ำมูลเยื้องไปฝั่งน้ำตรงข้าม
 เป็น**บ้านคูเตีอ** ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่พักผ่อนที่มีชื่อเสียงของ
 ชาวเมืองอุบลราชธานี ที่มาพักผ่อนเล่นน้ำ ทานอาหาร ในยามหน้าแล้ง
 ชื่อว่า**หาดคูเตีอ** เป็นโค้งน้ำมูลที่ไหลโค้งอ้อมตั้งตะขอ ก่อให้เกิดทิวทัศน์
 ที่สวยงามมาก ก่อนที่จะไหลไปสู่ตัวเมืองอุบลฯ

บริเวณที่พำนักของ**พระอาจารย์เสาร์** ปัจจุบันเป็น**วัดป่าพูนลิน**
 (สาขาของวัดหนองป่าพง) บ้านปากกุดหวาย ต.หนองกินเพล อ.วาริน
 ขำราบ จ.อุบลราชธานี”

“จากบ้านปากกุดหวาย เดินไปไม่กี่ไกลนักก็ถึง**บ้านโพธิ์มูล**
พระอาจารย์เสาร์ได้พาคณะมาพำนักที่ริมฝั่งแม่น้ำมูล บริเวณนี้เป็น
 ชายป่าริมน้ำ มีหนองน้ำที่มีน้ำใสสะอาดอยู่ติดกัน มีป่าไม้ปกคลุมร่มรื่น
 อยู่ด้านหลัง**วัดบ้านโพธิ์มูล**ปัจจุบันนี้

คุณตาประสงค์ สุกวัฒน์ อายุ ๘๔ ปี **บ้านท่าซ้องเหล็ก** เล่าให้
 ฟังว่า **ท่านพระอาจารย์เสาร์** รับนิมนต์มาโปรดชาวบ้านปากกุดหวาย
 และพำนักให้เป็นสิริมงคลสนองศรัทธาญาติโยมชาวโรงสีไฟบ้าน
 ปากกุดหวาย แต่เนื่องจากที่นั่นมีเสียงดังรบกวนจากขบวนการไฟฟ้าเข้าไป
 บรรทุกข้าว ท่านจึงได้ย้ายไปที่สัปปายะ**บ้านโพธิ์มูล** และ**บ้านท่าซ้อง**
เหล็ก เป็นลำดับต่อมา

ที่นี่คือ วัดป่าเรไรยกาวาส บ้านท่าซ้องเหล็ก ต.ค่าน้ำแซบ

อ.วารินชำราบ

คุณตาประสงค์ เล่าว่า ที่นี่มีต้นกระถ่อน ต้นมะพร้าว น้ำหอม ที่สมัยก่อนหน้านั้นยังไม่มีปลูกกัน ฟังมีมาพร้อมกับตอนที่กลิ่นจากในวังของเจ้าจอมมารดาทับทิม ยกขบวนมาทอดถวายท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ที่วัดป่าหนองอ้อ บ้านชำโคมนั่นเอง จึงได้นำพันธุ์ไม้แปลกใหม่มาถวายท่าน**พระอาจารย์เสาร์** ได้ให้นำมาปลูกไว้ที่วัดนี้ด้วย

มีเหตุการณ์ที่น่าสลดใจในปีนั้น คือ **เกิดโรคระบาดครั้งใหญ่** ผู้คนล้มตายเป็นจำนวนมาก เพราะการแพทย์และหูกยาที่จะบำบัดรักษาในสมัยนั้นยังอึดอัดขาดแคลนอยู่เป็นอันมาก

การระบาดของโรคร้ายครั้งนั้นไม่มีเว้นแม้สมณชีพราหมณ์ต่างถูกโรคร้ายคุกคาม เป็นเหตุให้แม่ชีที่เป็นลูกศิษย์ในขณะติดตามพระอาจารย์ต้องจบชีวิตลงที่นี้ถึง ๖ รูป... ไม่เพียงแต่แม่ชี ๖ รูป เท่านั้น ยังมีพระภิกษุอีก ๒ รูป และสามเณรอีก ๑ รูป รวมทั้งหมด ๙ รูป ได้เสียชีวิตเพราะโรคห่าระบาดครั้งใหญ่ ในครั้งนั้นด้วย”

เมื่อออกจาก**วัดป่าเรไรยกาวาส** บ้านท่าซ้องเหล็ก ต.ค่าน้ำแซบ อ.วารินชำราบ แล้ว คณะของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ก็เดินรุดงค์ไปทาง **อำเภอพิบูลมังสาหาร** จังหวัดเดียวกัน

๑๘๒.

วัดภูเขาแก้ว อ.พิบูลมังสาหาร

ที่อำเภอพิบูลมังสาหาร หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้พาคณะมาพำนักที่วัดภูเขาแก้ว แต่เดิม คือ ป่าช้าภูดิน ตั้งอยู่บนเนินสูง ก่อนเข้าสู่ตัวอำเภอพิบูลมังสาหาร

ประวัติการก่อตั้งวัดภูเขาแก้วนั้น มีอยู่ว่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ สมเด็จพระมหาธีรวงศ์ (ติสโส อ้วน) ได้ขอร้องให้หลวงปู่ใหญ่ พิจารณาหาหนทางสร้างวัดป่ากรรมฐานขึ้นที่อำเภอพิบูลมังสาหาร ด้วยปรากฏว่าญาติพี่น้องของสมเด็จพระเจ้า ได้อพยพมาจากบ้านแคน ดอนมดแดง มาปักหลักตั้งถิ่นฐานที่บ้านโพธิ์ตาก อ.พิบูลมังสาหาร เป็นจำนวนมาก

สมเด็จพระเจ้า ท่านอยากให้มีวัดกรรมฐาน เพื่อช่วยอบรมสั่งสอนทางธรรมให้ญาติโยมของท่าน “ได้รับแสงสว่างหายมืดหายบอด” และเพื่อโปรดญาติโยมชาวบ้านทั้งหลายให้มีสถานที่บำเพ็ญบุญ เป็นศูนย์รวมปฏิบัติธรรมอบรมภาวนาจิต จึงบัญชาให้พระอาจารย์เสีี่ยม และพระอาจารย์ดี จนฺโท มาตั้งสำนักปฏิบัติธรรมในสถานที่ดังกล่าว โดยสมเด็จพระเจ้า ได้ให้ความสนับสนุน

ชาวบ้านเรียกวัดที่สร้างใหม่นี้ว่า **วัดป่า** หรือ**วัดป่าภูเขาแก้ว** หรือ **วัดภูเขาแก้ว** ในปัจจุบัน

ข้อมูลอีกกระแสหนึ่งกล่าวว่า **ขุนสิริสมานการ** กับ**นายคำกาฬ** เป็นผู้มานิมนต์ **หลวงปู่ใหญ่** ท่านจึงได้ให้**พระอาจารย์เสงี่ยม** และ **พระอาจารย์ดี ฉนฺโน** มาตั้งสำนักปฏิบัติธรรม ที่เนิน**ป่าภูดิน** นอกเมือง พิบูลมังสาหาร ซึ่งเล่ากันว่าเป็นที่อาถรรพณ์ร้ายแรง เพียงคืนแรกก็ไป ปักกลดอยู่ได้รื้อไม้ พระอาจารย์ทั้งสองก็โดนลงดีเสียแล้ว

กล่าวกันต่อมาว่า พระอาจารย์ทั้งสองได้นำพาชาวบ้านญาติโยม ละแวกนั้น ทำบุญทำทาน รักษาศีล ปฏิบัติสมาธิภาวนา และทำบุญอุทิศ แก่บรรพชนผู้ล่วงลับ เจ้าที่เจ้าทาง และเทพเทวดาอารักษ์ การสร้างวัด จึงดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

ประกอบกับการสนับสนุนของเจ้า**ประคุณสมเด็จพระมหาวิรวงศ์** ด้วย วัดจึงมีความเจริญก้าวหน้ามาโดยลำดับ

เจ้าอาวาสองค์แรกคือ **พระอาจารย์ดี ฉนฺโน** ต่อมา**หลวงพ่อเพชร** เป็นองค์ที่สอง และ**หลวงพ่อโชติ อากุโค** (พระครูวิบูลธรรมภาณ) เป็นเจ้าอาวาสองค์ปัจจุบัน และเจ้าคณะอำเภอพิบูลมังสาหาร ฝ่ายธรรมยุต

ที่วัดภูเขาแก้ว ในปัจจุบัน มีโบสถ์ที่สวยงามมาก สร้างบน เรือจำลอง ผู้เขียนเคยพาคณะมาทอดผ้าป่าและพักปฏิบัติธรรมที่วัดนี้ ๓ - ๔ ครั้ง

๑๔๓.

สร้างวัดดอนธาตุ เป็นวัดสุดท้าย

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ได้รับนิมนต์จากแม่ชีผุย โภคัลลิตฺร ไปในงานฉลองศาลาวัดภูเขาแก้ว ที่คณะศรัทธาชาวเมืองพิบูลมังสาหารสร้างถวาย

หลังจากงานฉลองศาลา ๔-๕ วัน หลวงปู่ใหญ่ ได้ปรารภกับลูกศิษย์ว่า... อันว่าลำนํ้ามูลตอนใต้เมืองพิบูลฯนี้ องค์ท่านยังไม่เคยไปตามเกาะแก่งน้อยใหญ่ทั้งหลายนั้น จะมีผู้ใดอาสาไปสำรวจดูบ้าง

ก็มีลูกศิษย์ฝ่ายฆราวาสผู้ขึ้นอาสา ได้แก่ **ขุนสิริสมานการ** (อดีตนายอำเภอพิบูลมังสาหาร), **พ่อใหญ่อาจารย์บับ**, **พ่อใหญ่ครูคำดี**, **พ่อใหญ่พุทธา** เป็นต้น

เมื่อถึงวันออกเดินทาง คณะศิษย์ได้จัดเตรียมเรือไว้หลายลำ คอยอยู่ที่ทำน้ำใต้แก่งสะพือลงไป

ตอนเช้าหลังนั้นจันทน์เสร็จแล้ว ได้ออกเดินทาง หลวงปู่ใหญ่ นั่งรถสามล้อถีบซึ่งมารออยู่แล้ว

คณะพระเถรที่ไปด้วย มี **พระอาจารย์ดี จนฺโณ**, **พระอาจารย์กงแก้ว**, **พระอาจารย์บัวพา ปญฺญาภาโส**, **พระอาจารย์บุญเพ็ง นารโท**, **สามเณรหงส์ทอง**, **สามเณรคำผาย** และ**สามเณรปุ่น** เป็นต้น พวกกันเดิน

ตามสามล้อหลวงปู่ใหญ่ไปลงเรือที่รอรับอยู่ ๔-๕ ลำ มีทั้งเรือแจว และเรือพาย

กองเรือได้ออกจากท่า ล่องตามลำน้ำมูลไปทางทิศตะวันออก ผ่านบ้านแก่งเจริญ บ้านหินส่ง บ้านหินลาด บ้านไก่อ๊ะ บ้านชาด ถึงดอนคับพวง แวะขึ้นไปเดินสำรวจดู

แล้วต่อไปยังดอนธาตุ ดอนตากไฮ ดอนเลี้ยว จนตะวันบ่าย คล้อยราว ๔-๕ โมงเย็น ท้องฟ้าเริ่มมืดครึ้ม ฝนเริ่มตั้งเค้า จึงได้จอดเรือ แล้วขนบาตรขนบริวารขึ้นไปพักที่ศาลาท่าน้ำวัดบ้านหัวดอนของอุปัชฌาย์รัตน์

เย็นนั้นลมฝนพัดกรรโชกแรงอื้ออึง จึงได้พากันเคลื่อนย้ายไปขอพักยังศาลาวัดบ้านหัวดอนที่อยู่ใกล้กันนั้น

ตอนนั้น **อุปัชฌาย์รัตน์** เจ้าอาวาสไม่อยู่ พระลูกวัดนิมนต์ **หลวงปู่ใหญ่** และคณะไปพักที่ศาลาการเปรียญ แล้วส่งข่าวให้ผู้ใหญ่บ้านหัวดอน บ้านทรายมูล และชาวบ้านละแวกนั้นทราบ

พอถึงค่ำ ผู้ใหญ่บ้าน และบรรดาลูกบ้านต่างก็พากันมากกราบ **หลวงปู่ใหญ่** เป็นจำนวนมาก ในฐานะที่ **หลวงปู่ใหญ่** เป็นพระอาจารย์ของ **พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ** ซึ่งเป็นพระที่ชาวบ้านให้ความเคารพศรัทธาอยู่แล้ว

หลวงปู่ใหญ่ พาคณะชาวบ้านสวดมนต์ให้วัพระ รับศีล แล้วให้ **พระอาจารย์ดี** แสดงธรรมโปรดชาวบ้านจนดึกดื่น เป็นที่ซาบซึ้งและสร้างความศรัทธาให้ชาวบ้านมาก

เมื่อชาวบ้านทราบเรื่องราวและกิตติศัพท์ในทางธรรมของ **หลวงปู่ใหญ่** และคณะพระกรรมฐาน จึงได้พากันอาราธนานิมนต์ให้อยู่เผยแผ่ธรรมโปรดศรัทธาชาวบ้านในถิ่นแถบนั้น

รุ่งเช้าหลวงปู่ใหญ่ได้พาพระเถรออกบิณฑบาตในหมู่บ้าน
ชาวบ้านหัวดอน และบ้านทรายมูล ได้พากันมาถวายจันทน์เป็นจำนวนมาก

พอฉันจันทน์แล้ว หลวงปู่ใหญ่ บอกพระเถรและชาวบ้านว่า
ท่านพิจารณาแล้ว **อยากเลือกดอนธาตุให้เป็นที่ตั้งวัด**

วัดดอนธาตุ อ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี

๑๔๔.

สำรวจที่ตั้งวัด

ดอนธาตุ สถานที่**หลวงปู่ใหญ่**เลือกเป็นสถานที่ตั้งวัดนั้น เป็น **เกาะกลางแม่น้ำมูล** อยู่ห่างจากตัวเมืองพิบูลมังสาหารไปทางทิศ ตะวันออกไปตามลำแม่น้ำมูลราว ๗-๘ กิโลเมตร เกาะมีสันฐานทรงรี มี เนื้อที่ราว ๑๔๐ ไร่ รกทึบไปด้วยต้นยางขนาดใหญ่ ต้นพอก (ละมุดป่า) อุดมไปด้วยเห็ดและสมุนไพรนานาชนิด ที่บริเวณเสียบสังัดเหมาะแก่ การปฏิบัติธรรม

มีชาวบ้านข้ามน้ำไปทำนาปลูกข้าวในที่ลุ่มบางส่วนของเกาะ บ้างก็หาเก็บพืชผักสมุนไพร แม้ในปัจจุบันชาวบ้านก็ยังข้ามไปเก็บ เห็ดที่มีขึ้นตามธรรมชาติในหน้าฝน

หลังจากฉันนั่งตาดอาหารเช้าวันนั้นแล้ว **หลวงปู่ใหญ่** และคณะศิษย์ ที่มาจากอำเภอพิบูลมังสาหาร พร้อมด้วยชาวบ้านในสองหมู่บ้านซึ่ง มี **พ่อใหญ่จอม, พ่อใหญ่ยง, พ่อใหญ่หมาจู้ย** (หลวงปู่ใหญ่เปลี่ยนชื่อ ให้เป็น **มงคล**), **พ่อใหญ่เจียง, พ่อใหญ่สี, พ่อจารย์คุณ** เป็นต้น ได้พากันยกขบวนนั่งเรือพายทวนน้ำไปเทียบฝั่งเกาะทาง**ด้านท้ายดอนธาตุ** แถวนั้นเป็นดินปนทรายมีหญ้าและต้นกระโดนขึ้นอยู่ริมน้ำ

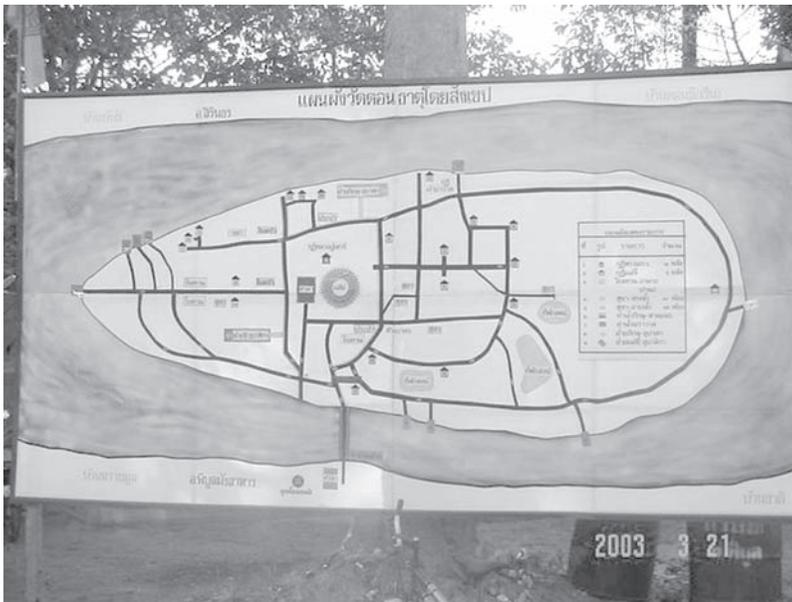

องค์หลวงพ่อใหญ่ ใช้ไม้เท้าพวงรังขึ้นไปบนฝั่งแล้วพาคณะขึ้นไปเดินสำรวจดูบนเกาะ พวกชาวบ้านหนุ่มฉกรรจ์แđu้วถางบุกเบิกให้เป็นทางคณะเดินลึกเข้าไปเกือบถึงกลางเกาะ พบที่โล่งกว้างแห่งหนึ่งเป็นชัยภูมิที่ดี ลักษณะเป็นป่าหญ้าโล่งไม่มีต้นไม้ใหญ่

หลวงพ่อใหญ่ หยุดยีนพิจารณา แล้วเลือกเอาบริเวณนั้นเป็นที่พักปักกลด

คณะชาวบ้านได้ช่วยกันแđu้วถางป่าหญ้า พร้อมสร้างกระต๊อบชั่วคราวขึ้นถวาย **หลวงพ่อใหญ่** และพระเถรภิกขุตกลงพักค้างคืน ณ ที่นั้นในคืนวันนั้นเลย

ผู้ใหญบ้านพร้อมด้วยชาวบ้านได้ยกเกาะนี้ถวายเพื่อสร้างเป็นสำนักปฏิบัติธรรม และกลายมาเป็น**วัดดอนธาตุ** ตราบเท่าทุกวันนี้

๑๔๕.

โหนธาดูอยู่ที่ไหน?

บันทึกของ หลวงพ่อโชติ อภคฺโค ถึงเหตุการณ์ที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ไปพักภาวนาที่ดอนธาดู ในช่วงแรกๆที่ไปถึง ดังนี้ : -

“พ่อใหญ่จอม พันธุ์น้อย พร้อมด้วยชาวบ้านทรายมูลได้พากันไปฟังเทศน์ ณ ใต้ต้นเดือยไก่อ ที่พระอาจารย์เสาร์ และภิกษุสามเณรอีก ๔ รูป มี พระอาจารย์ดี ฉนฺโน พระอาจารย์กงแก้ว พระอาจารย์บัวพา ปณฺณาภาโส และสามเณรคำผาย (พระอาจารย์คำผาย วัดป่าบ้านชีทวน) ฟานักปักกลดอยู่

เมื่อคณะญาติโยมนั่งลงแล้ว คำแรกที่ท่านอาจารย์เสาร์เอ่ยปากถามคือ “โหน ธาดูอยู่ที่ไหน?”

พ่อใหญ่จอม พันธุ์น้อย กราบเรียนว่า “ตั้งแต่เกิดมาก็ยังไม่เคยเห็นธาดู ที่เรียกกันว่าดอนธาดู ก็เรียกตามบรรพบุรุษ พ่อแม่ปู่ย่าตายาย พาเรียกสืบต่อกันมาเท่านั้น ที่ปรากฏก็เห็นมีแต่ดินจี่ (อิฐ) ที่กระจัดกระจายแห่งละก้อนสองก้อนเท่านั้น ไม่สามารถยึดถือเอาเป็นหลักฐานได้ว่าตัวธาดู จริงๆ อยู่ที่ไหน”

ที่ท่านอาจารย์ถามหา ธาดู เป็นคำแรก กล่าวกันว่าท่านเดินมาตามตำนานเก่าแก่ หรืออาจมาตามสมาธิमितของท่านก็ไม่อาจทราบได้”

หลวงปู่ใหญ่ พักปักกลดอยู่ที่นั่นไม่นาน พระเถระก็เพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ แยกย้ายกันปักกลดตามร่มไม้ทำความเพียร เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา กันทั้งวันทั้งคืน สร้างความแตกตื่นและความเลื่อมใสศรัทธาให้ประชาชนในละแวกนั้นเป็นอันมาก เพราะไม่เคยเห็นการปฏิบัติบำเพ็ญเพียรอย่างเอาจริงเอาจังเช่นนี้มาก่อน

พระเถระทั้งหมดฉันภัตตาหารหนเดียว ต่างองค์ต่างพิจารณาฉันในบาตรอย่างสงบสำรวม ไม่ค่อยมีการพูดคุยกัน ต่างองค์ต่างกำหนดจิตดูใจของตนเองทุกลมหายใจ ไม่ปล่อยให้เวลาให้ทิ้งเปล่าเลยทุกเวลาที่เป็นการทำเพ็ญเพียรทั้งสิ้น

ชาวบ้านมารวมสวดมนต์ฟังธรรมทุกเย็น **หลวงปู่ใหญ่** มอบหมายให้ **พระอาจารย์ดี ฉนฺโน** เป็นผู้เทศน์อบรมธรรมให้แก่พระเถระและญาติโยม โดยเทศน์แนะนำให้ญาติโยมเลื่อมใสเรื่องการเช่นไหว้ญาติผีปีศาจ หันมาถือพระไตรสรณคมน์ รู้จักทำบุญให้ทาน รักษาศีล และฝึกการปฏิบัติภาวนา

หลวงปู่ใหญ่ได้ปรารภท่ามกลางสงฆ์ อุบาสก อุบาสิกาและญาติโยม ณ ที่นั้นว่า ท่านอยากสร้างสถานที่นั้นให้เป็นวัด **“เพราะทำเลเกะแห่งนี้มีความเหมาะสมมากที่สุดที่จะได้เป็นวัดป่าปฏิบัติธรรมสืบต่อไป”**

๑๕๖.

สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์

ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** ได้เขียนถึงการเริ่มต้นสร้าง**วัดดอนธาตุ** ของ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** ดังนี้

“เมื่อ**พระอาจารย์เสาร์**พักอยู่ที่เกาะดอนธาตุครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ นั้นไม่นาน พระเถร ลูกศิษย์ก็เพิ่มจำนวนมากขึ้น ต่างปักกลดตามร่มไม้ ทำความเพียรทางจิต ปฏิบัติธรรมกรรมฐานตามแบบอย่างครูบาอาจารย์ท่านพาดำเนินมา ยิ่งได้อยู่พำนักได้ร่มบารมีขององค์**ท่านพระอาจารย์ใหญ่**ด้วยแล้วยิ่งเปลอไม่ได้

ข้อวัตรปฏิบัติที่ท่านได้เมตตาตักเตือนลูกศิษย์เสมอ เช่น

- เราเกิดมาเป็นมนุษย์ในชาตินี้ ควรรีบเร่งทุกเวลาอย่าชักช้า จะเสียการ จงตั้งใจพยายามฝึกจิต ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ให้ได้ทัน

- งานของจิตนั้นต้องถือว่าเป็นงานเร่งด่วน โดยมีความตาย คีบคลานคุกคามเข้ามาอยู่ทุกขณะ ถ้าเกิดพลอสติเพียงนิดเดียว ความตายก็มาถึงตัวทันที

ฯลฯ

ปฏิปทาของท่านพ่อแม่ครูอาจารย์ดังนี้ ก่อให้เกิดกระแสความศรัทธา สร้างความตื่นตัวให้ชาวบ้านทั้งหลายใน ต.ทรายมูล ต.ระเว ต.คันไร่ ฯลฯ เป็นอย่างมาก ต่างพากันเลิกละความยึดถือใดๆ

ที่มุ่งายผิดแผกไปจากครรลองคลองธรรม ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพาดำเนินทั้งสิ้น พวกนั้นประพฤติปฏิบัติแนวใหม่ ถือพระไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่งอาศัยอย่างเคร่งครัดและถูกต้องต่อไป”

เมื่อ**หลวงปู่ใหญ่**ปรารภว่าอยากสร้างดอนธาตุขึ้นเป็นวัดกรรมฐาน เพราะมีความเหมาะสม ญาติโยมต่างโมทนาสาธุการ แล้วผู้ใหญ่บ้านพร้อมทั้งประชาชนต่างยินยอมพร้อมใจยกที่ดินบริเวณ**เกาะดอนธาตุ** ถวายให้ท่านนำพาสร้างวัดต่อไป

พ่อใหญ่จอม พันธุ์น้อย ได้ถวายบ้านเก่าหนึ่งหลัง **พ่อใหญ่หมาจู้ย ผลสิทธิ์** (ภายหลังหลวงปู่ใหญ่เปลี่ยนชื่อให้ใหม่ว่า **พ่อมงคล**) ถวายบ้านหนึ่งหลัง และชาวบ้านอีกหลายคนก็ร่วมถวาย จึงได้บ้านเก่าหลายหลัง แล้วชาวบ้านได้พากันมาปลูกสร้างกุฏิสงฆ์ขึ้นได้หลายหลัง

พอถึงเทศกาล**มาฆบูชา** ชาวบ้านได้ช่วยกันขนหินทรายมาก่อเจดีย์ทรายถวายวัด ต่อมาหินทรายกองนั้นได้ถูกนำมาใช้สร้าง**พระพุทธไสยาสน์** (พระนอน) โดยมี **พระอาจารย์ดี จนฺโณ** เป็นช่างปั้นพระพุทธรูปในครั้งนี้

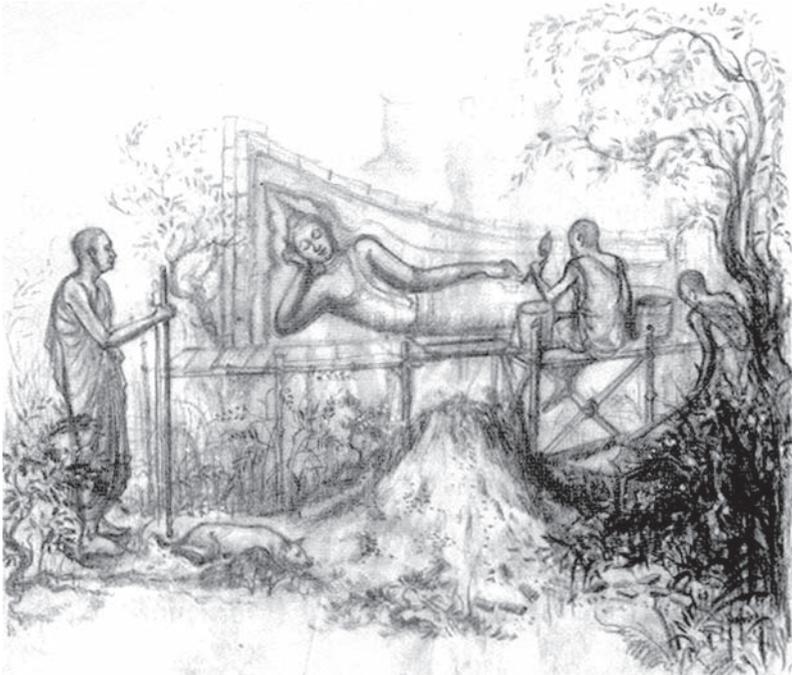
หลวงพ่อไซโต ได้บันทึกการสร้างพระพุทธไสยาสน์ว่า “ท่าน**พระอาจารย์คำผาย** (วัดป่าสีทวน) เล่าให้ฟังว่า สมัยนั้นท่านยังเป็นสามเณรอยู่ เมื่อได้วัดกุ่อสร้างมาพร้อมแล้ว **พระอาจารย์ใหญ่**ท่านกำหนดเอาตรงลานที่ใช้เป็นศาลาชั่วคราวเป็นที่สร้างพระ แม้จะได้มีการคัดค้านจากลูกศิษย์ลูกหา ว่ามันใกล้ตลิ่งแม่น้ำมาก กลัวว่าต่อไปน้ำจะเซาะตลิ่งพังมาถึงเร็ว แต่องค์ท่านไม่ยอม โดยให้เหตุผลว่า

ตรงที่กำหนดจะสร้างพระนี่แหละเป็นพระธาตุอังคาร (ธาตุเจ้าฝุ่นพระบรมศาสดา) แต่เดิมที่ทรุดลงไป ซึ่งพังทลายแล้วอย่างไม่เหลือซาก จึงได้ให้สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ครอบเอาไว้เป็นสัญลักษณ์สำหรับกราบไหว้ต่อไป

เมื่อเป็นความประสงค์ขององค์ท่านเช่นนั้นจึงไม่มีใครคัดค้านอีก”

ตลิ่งริมฝั่งแม่น้ำมูลตรงที่ประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ก็ยังคงสมบูรณ์ดีอยู่ตราบเท่าทุกวันนี้ ไม่เห็นน้ำกัดเซาะตลิ่งพังตามที่ลูกศิษย์ลูกหาและชาวบ้านวิตกกังวลเลย

พระพุทธรูปไสยาสน์ที่องค์ท่านพระอาจารย์เสาร์โปรดให้สร้างไว้

๑๔๗.

ถูกต่อต้านใส่ร้าย จากกลุ่มไสยศาสตร์หมอผี

เรื่องการต่อต้าน ใส่ร้าย ชัดขวาง คุณความ พระกรรมฐานมีมาตั้งแต่สมัยหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนดสีโล หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มาถึงยุค หลวงปู่ หลวงพ่อ ครูบาอาจารย์รุ่นหลังๆต่อมา ต่างก็เคยโดยเล่นงานทั้งนั้น ยิ่งมาถึงสมัยปัจจุบัน ทั้งที่เคยได้ทราบ และเคยประสบพบเห็น จากตัวเอง ผู้เขียนกล้าพูดได้ว่า การต่อต้านยังคงรุนแรงและซับซ้อนมากกว่าสมัยก่อน โดยเฉพาะเรื่องการสร้างวัดกรรมฐานขึ้นใหม่แต่ละแห่ง ต้องผจญทั้งภัย ทั้งอำนาจ และการใส่ร้ายข่มขู่สารพัดรูปแบบ มีใช้ทั้งกฎหมาย เจ้าหน้าที่และองค์กรของรัฐ รวมทั้งใช้พลังมวลชน ถ้าไม่เข้มแข็งและบารมีไม่ถึงก็ไม่สามารถทนต่อการต่อต้าน คุณความเหล่านี้ได้

คุณะกรรมฐานของหลวงปู่ใหญ่ ท่านก็ต้องผจญมารเหล่านี้เหมือนกัน

จากบันทึกของหลวงพ่อโชติ อากคโค มีดังนี้

“เป็นธรรมดาของโลก แม้พระพุทธองค์ก็ทรงตรัสเรื่องโลกธรรมจะมีสิ่งตรงกันข้ามอยู่คู่กันเสมอ มีคนยกย่องสรรเสริญ ศรัทธา ก็ย่อมมีคนที่เกิดียดชัง ชัดขวาง อยู่ด้วยเป็นธรรมดา

คนที่ต่อต้านการกระทำความดี ก็เปรียบประดุจเหล่าบัวที่ยัง
จมปลักอยู่ในโคลนตม ยังมีดบอดอยู่ในกิเลสตัณหา เข้าข้างหนึ่งยังอยู่
ที่ขอบกระทะทองแดงในขุมนรกอเวจี เพราะในดวงจิตของเขาเหล่านั้น
ร้อนรุ่มไปด้วยเพลิงอิจฉา ริษยา อาฆาต ต้องร้อนรุ่มกระวนกระวาย
เหมือนเหยียบอยู่ปากห้อมแห่งขุมนรกที่กำลังเดือดพล่านอยู่ ทั้งที่
เขาเหล่านั้นยังไม่ตาย

ในกลุ่มพวกมิถิลาที่ตั้งตัวเป็นศัตรูคอยขัดขวางและให้
ร้ายป้ายสีครูบาอาจารย์ต่างๆ นานานั้น

กลุ่มแรกได้แก่พวกเข้าจำหมอผี ที่พวกเขาได้ป้อนความหลง
งมงายให้กับประชาชน แล้วพากันกอบโกยตัดทอนเอาจากความโง่
เขลา

การเผยแพร่ธรรมของคณะพระกรรมฐาน ได้ทำให้พวกเขา
ขาดลาภสักการะลงไป เพราะประชาชนหูตาสว่างขึ้นด้วยสังฆธรรมที่
พระอาจารย์นำมาเผยแพร่ จึงพากันเป็นเดือดเป็นแค้น**พระอาจารย์**
ถึงขั้นอยากจะกินเลือดกินเนื้อกันทีเดียว

พวก**เข้าจำหมอผี** และหมอไสยศาสตร์ได้พากันหาวิธี
กลั่นแกล้ง**พระอาจารย์**ทุกวิถีทาง

บ้างก็ออกข่าวให้เสื่อมเสียว่า พระกรรมฐานมีเมียได้ จะไปไหน
ก็เอาเมียไปด้วย ก็คือพวกแม่ชีแม่ขานั่นเอง อย่าใส่บาตรให้พวกมันกิน
สู้เราเอาข้าวโยนให้หมากินยังจะได้บุญมากกว่าใส่บาตรให้พระมีเมีย
พวกนี้กิน”

หลวงพ่อบุญ ธานีโย เคยกล่าวเรื่องนี้เหมือนกัน เคยนำเสนอมา
แล้วข้างต้น ดังนี้ **“หลวงพ่อบุญ** อดที่จะนึกถึงสมัยที่เป็นสามเณรเดินตามหลัง
ครูบาอาจารย์ไม่ได้ ใส่ผ้าจีวรดำๆ เดินผ่านหน้าชาวบ้าน หรือ**พระสงฆ์**

ทั่วๆไปนี่เขาจะถุยน้ำลายขากใส่ บางทีถ้าแม่ซีเดินตามหลังไปด้วย เราจะได้ยินเสียงตะโกนมาเข้าหู - ญาญเอ๊ย! พาลูกพาเมียไปสร้างบ้านสร้างเมืองที่ไหนหนอ - เขาวาอย่างนี้”

บันทึกของหลวงพ่อไซติ มีต่อไปว่า : -

“...สารพัดที่เขาเหล่านั้นจะเสกสรรปั้นแต่งขึ้นมาใส่ร้ายป้ายสีจนบางคนบางพวกหลงเชื่อ เพราะไม่เคยรู้ไม่เคยเห็นพระกรรมฐานมาก่อน ต่างพากันหลงเชื่อ และทิ้งเกลียดทิ้งกลัวพระกรรมฐาน ไม่ยอมเข้าวัด รวมทั้งร่วมมือขัดขวางขับไล่ต่าง ๆ นานา

ส่วนพวกที่หูตาสว่างแล้วก็พากันสลดหดหู่ใจ กลัวบาปกรรมที่พวกเขาเหล่านั้นก่อสร้างขึ้น”

ชาวบ้านได้นำเรื่องเหล่านี้ไปเล่าให้หลวงปู่ใหญ่ฟัง ท่านก็ตอบด้วยน้ำเสียงราบเรียบเป็นปกติว่า : -

“เออ! กะช่างเขาตอก เขามีปากกะให้เขาเว้าไป เขาวาเขามีเมียเป็นแม่ขาว เขาบมี มันกะบเป็นหยังตอก”

บางครั้งมีผู้มากราบเรียนหลวงปู่ใหญ่ว่า เขาบอกว่าจะเอาสากมอง (สากตำข้าวครกกระเดื่อง) เอาอุจจาระของเหม็นมาใส่บาตรให้ท่าน ท่านก็ตอบเพียงว่า : -

“เออ! เขาเว้าไปแวนั้นแหละ แต่เขาบใส่ตอก”

ท่านว่าเขาพูดไปอย่างนั้นแหละ แต่เขาไม่ทำหรอก

สิ่งที่หลวงปู่ใหญ่สอนลูกศิษย์เพื่อเป็นการตอบโต้การกระทำดังกล่าว ได้แก่การเร่งบำเพ็ญภาวนา สร้างพลังจิตให้แก่กล้า แล้วแผ่เมตตาแผ่บุญกุศลไปให้พวกเขาทุกวัน ถ้าเขามีบุญพอ คลายจากทิฐิเหล่านั้นได้ ก็จะเป็นการสร้างบุญสร้างกุศลด้วยกันทั้งสองฝ่าย

๑๔๘.

กุข่าวเรื่องอีแร้งหม่น

ในกลุ่มผู้ขัดขวาง ซึ่งหลวงปู่ใหญ่ เห็นว่าน่าสงสารที่สุด ได้แก่ กลุ่มของ**พระอุปัชฌาย์พรหมา** แห่งบ้านระเว อยู่คนละฝั่งของแม่น้ำมูล กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่เปิดเผย ขัดขวางทั้งด้วยการพูดและการกระทำ

พระอุปัชฌาย์พรหมา เป็นพระผู้ใหญ่ มีประชาชนเลื่อมใส ศรัทธากว้างขวาง และมีลูกศิษย์ลูกหามาก ท่านเป็นคนบ้านเดียวกับ **หลวงปู่ใหญ่** ก็ว่าได้ คือบ้านเกิดของท่านอยู่ที่ **บ้านทุ่งขุนน้อย - ทุ่งขุนใหญ่ ใกล้บ้านชาโคม** บ้านเกิดของ**หลวงปู่ใหญ่**

ครั้งแรกที่**หลวงปู่ใหญ่** พาคณะศิษย์มาโปรดชาวบ้านตำบลทรายมูล และตำบลระเวนั้น **พระอุปัชฌาย์พรหมา** ได้ให้การต้อนรับ ขับสู้ด้วยดี แต่พอลับหลังท่านเปลี่ยนเป็นตรงกันข้าม คือให้ร้ายป้ายสี ขัดขวาง ขับไล่ คณะของ**หลวงปู่ใหญ่** ด้วยอุบายต่างๆ นานา **ทั้งด้วยคำพูดและการกระทำ** และเป็นการแสดงออกอย่างเปิดเผย

แสดงว่าท่านก็มีความเป็นนักเลงสมตัว (อันนี้ผมพูดเองครับ)

วันหนึ่ง **พระอุปัชฌาย์พรหมา** ได้ข้ามฝั่งไปที่เกาะดอนธาตุ เห็น **หลวงปู่ใหญ่** นั่งฝั่งแดงอยู่ข้างศาลา

พระอุปัชฌาย์พรหมา รีบเข้าไปในหมู่บ้าน เทียบออกข่าวที่นำตื่นตื่นกับชาวบ้านว่า “แห่งอีหม่น โตบักใหญ่ลงมาผิงแดดอยู่ศาลา วัดดอนธาตุ ไผ่อยากเห็นให้ฟาวไปเบ็งเต้อ!”

ชาวบ้านต่างตื่นตื่น หอบลูกจูงหลานไปดู **“แห่งอีหม่นโตบักใหญ่”** (อีแรงสี่หม่นตัวใหญ่) กัน ต่างคนต่างผิดหวังและรู้ว่าถูกหลอก เพราะเห็นมีเพียง**หลวงปู่ใหญ่** ท่านนั่งหันหลังผิงแดดอยู่ริมศาลา ท่านเป็น**พระร่างใหญ่** ผิวหนังออกสีแดง และมีเส้นเกศาสีเทาเต็มศีรษะ

ชาวบ้านรู้ว่าถูกหลอก พวกักราบขอขมาท่านแล้วเล่าเรื่องให้ท่านฟัง หลวงปู่ใหญ่ฟังด้วยอาการสงบเย็น แล้วหัวเราะ หึ หึ ในลำคอแค่นั้น

ภูมิและรูปเหมือนหลวงปู่ใหญ่ วัดดอนธาตุ

๑๔๗.

พระอุปัชฌาย์ เป็นพระทูนยนต์

เมื่อตอนที่หลวงปู่ใหญ่ดำริจะให้สร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ ที่วัดดอนธาตุ ไว้ให้ประชาชนได้สักการะบูชา นั้น เรื่องได้ทราบไปถึงพระอุปัชฌาย์พรหมา ท่านจึงคิดที่จะขัดขวางยับยั้งไม่ให้มีการก่อสร้าง

ปกติ หลังจากทำภารกิจเสร็จแล้ว หลวงปู่ใหญ่จะกลับขึ้นกุฏิเพื่อพักผ่อนเล็กน้อย ก่อนจะออกมาเดินจงกรม

แต่ในเช้าวันนั้น ท่านกลับบอกให้พระเตรียมปูอาสนะไว้บนศาลาที่ฉัน บอกว่า “เดี๋ยวจะมีพระแขก (อาคันตุกะ) มาพึ่งเทศน์”

บรรดาพระเถรต่างงุนงง แต่ไม่มีใครกล้าซักถาม

ชั่วประเดี๋ยวก็มีเสียงเรือมาจอดที่ท่าหน้าของวัด แล้วพระอุปัชฌาย์พรหมา พร้อมด้วยพระติดตาม ๒-๓ รูป เดินตรงมาหาหลวงปู่ใหญ่ บนศาลา

หลวงปู่ใหญ่ ให้การต้อนรับ นิมนต์ให้นั่งบนอาสนะที่เตรียมไว้ แล้วบอก “เอ้า! พวกักราบพระชะ”

พระอุปัชฌาย์พรหมา และพระติดตาม ก็นั่งคุกเข่าประนมมือกราบพระประธาน ๓ ครั้ง แล้วประนมมืออยู่อย่างนั้น

หลวงปู่ใหญ่ ได้พูดว่า “เออ! กราบพระพุทธ กราบพระธรรม กราบพระสงฆ์ อันเป็นที่พึ่งที่นับถือของพวกเราทั้งหลาย” ต่อจากนั้น ท่านก็พูดเป็นการอบรมไปอีกเล็กน้อย แล้วก็บอก**พระอาจารย์ดี จนฺโท** ว่า “เฮ้า! อาจารย์ดี เทศน์ต่อ”

พระอาจารย์ดี จนฺโท จึงลงมือเทศน์ พระเถร ๓ ที่นั่นก็นั่งสมาธิ ภาวนา ส่วน**พระอุปัชฌาย์พรหมา** และพระติดตาม ก็นั่งคุกเข่า ประนมมือสงบนิ่ง ไม่มีการเคลื่อนไหวใดๆ ทั้งสิ้น

พระอาจารย์ดี จนฺโท แสดงธรรมเป็นเวลา ๓ ชั่วโมงเต็ม

เมื่อเทศน์จบ หลวงปู่ใหญ่พูดกับคณะของพระอุปัชฌาย์พรหมา ว่า “เฮ้า! กราบพระชะ แล้วพากันกลับไปได้”

คณะพระอาคันตุกะทำตาม แล้วลุกขึ้นเดินกลับไป ไม่ได้พูดอะไรเลยแม้แต่คำเดียว!

ทางจงกรมของหลวงปู่ใหญ่ วัดดอนธาตุ

๑๕๐.

กล่าวหาพระพุทธรูป นอนขวางฟ้าขวางฝน

เมื่อการสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ที่วัดดอนธาตุเสร็จแล้ว เป็นเวลาใกล้จะเข้าพรรษา หลวงปู่ใหญ่เดินทางกลับไปวัดบูรพาราม ในเมืองอุบลฯ แล้วกลับไปจำพรรษาที่บ้านชาโคมอีกครั้งหนึ่ง

พระอาจารย์ดี จนุโน พร้อมพระเถระที่เหลือ กลับไปจำพรรษาที่วัดภูเขาแก้ว ในตัวอำเภอพิบูลมังสาหารวัดเดิมของท่าน

ในปีนั้นเกิดดินฟ้าอากาศแปรปรวน ฝนฟ้าไม่ตกต้องฤดูกาล ก่อให้เกิดความแห้งแล้ง ข้าวยากหมากแพง ประชาชนชาวไร่ชาวนาต่างเดือดร้อนกันมาก

ฝ่ายพระอุปัชฌาย์พรหมา และบรรดาพวกมิจฉาทิฎฐิได้ฉวยโอกาสกล่าวร้ายโจมตีหลวงปู่ใหญ่ และบรรดาศิษย์กรรมฐานของท่าน ว่า

“ที่เกิดฝนแล้งก็เพราะพระอาจารย์เสาร์มาสร้างพระนอนที่ดอนธาตุนี้แหละ พระนอนขวางฟ้าขวางฝนอยู่ทำให้ฝนไม่ตก...”

ประชาชนบางส่วนหลงเชื่อ จึงได้พากันยกพวกไปที่**ดอนธาตุ** เพื่อทำลายพระพุทธรูป แต่คงไม่กล้าทำลายองค์พระทั้งหมด เพียงแต่มีผู้ขึ้นไปทุบจมูกพระให้เสียหายเอาเป็นเคล็ดว่าทำลายพระพุทธรูปที่นอนขวางฟ้าขวางฝนเรียบร้อยแล้ว ต่อไปฝนคงจะตกตามปกติ

ทว่า...ฝนฟ้าหาได้ตกตามที่ผู้นำกลุ่มได้บอกไว้ไม่ บางคนเกิดความล้าใจเสียใจ และกลัวบาปจากความโหดเหี้ยมบาปบุญญาของพวกเขาในครั้งนั้น

คำสอนของพระพุทธรองค์ที่ว่า **“กมฺมุณา วตติ โลก - สัตว์โลก ย่อมเป็นไปตามกรรม”** บุคคลทำกรรมใดไว้ ผลกรรมย่อมตามสนองไม่ช้าก็เร็ว!

เหตุการณ์ในครั้งนั้นต่างประจักษ์แก่ชาวบ้านในละแวกตำบลระเว ตำบลทรายมูล ตำบลคันไร่ เรื่อยมาถึงตัวอำเภอพิบูลมังสาหารเป็นอย่างดี

คือ หลังจากนั้นไม่กี่วันก็มีข่าวว่า **พระอุปัชฌาย์พรหมานอนไหลตาย** ลูกศิษย์ลูกหาเห็นท่านตื่นสายผิตสังเกต ได้ฟังประตูกุฏิเข้าไปดูปรากฏว่าท่านมรณภาพนอนตัวแข็งทื่อไปแล้ว

บันทึกของ**หลวงพ่อโชติ** เขียนไว้ว่า “นอกจากอุปัชฌาย์พรหมานอนไหลตายแล้ว ยังมีคนบ้านคันไร่อีกคนหนึ่งนอนไหลตายเช่นกัน และได้ข่าวว่าคนที่ไปทุบจมูกพระนอนนั้นโดนยิงตายใกล้ควายที่ถูกใครก็ไม่ทราบไปขโมยมาฆ่าแหล่เนื้อ!”

ในหนังสือ**อาจารย์พิศิษฐ์** เขียนว่า “...ส่วนผู้ที่ทุบจมูกพระพุทธรูปไสยาสนั้นนั้น ก็โดนฟ้าผ่าตายทั้งที่ไม่มีเค้าว่าฝนจะตก...”

สรุปว่า กรรมตามสนองทันตาเห็น!

ย้อนหลังไปก่อนการมรณภาพของท่านพระอุปัชฌาย์ไปประมาณ ๑ เดือน หลวงปู่ใหญ่ จะรำพึงให้ลูกศิษย์ได้ยินเสมอๆ ว่า : -

“สงสารอุปัชฌาย์พรหมาแท้ได้ !”

แทนหินที่นั้งกรรมฐานของหลวงปู่ใหญ่ วัดดอนธาตุ

๑๕๑.

สมโภช พระพุทธไสยาสน์

พอออกพรรษาวารณาในปีนั้นแล้ว หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล พร้อมด้วยคณะศิษย์ ประกอบด้วยพระ เณร ชี อุบาสกอุบาสิกา และผู้ติดตามจำนวนมากจากบ้านชำโคม สมทบกับคณะของท่าน พระอาจารย์ดี จนฺโท จากวัดภูเขาแก้ว ก็ได้เดินทางกลับมาที่เกาะดอนธาตุ เพื่อประกอบพิธีทำบุญสมโภชพระพุทธไสยาสน์ที่ได้สร้างไว้ครั้งแรกที่ทุกคนอย่างเหยียบขึ้นไปบนเกาะ เห็นพระนอนโดนหุบจมูกทั้ง ต่างก็รู้สึกสลดหดหู่ใจ ทำไม่หนอเขาจึงสามารถกระทำเช่นนั้นได้

นรกแท้ๆ!

พระอาจารย์ดี จนฺโท ผู้บั้นได้พูดขึ้นว่า “โอ๊ย! พระนอนไปเฮ็ดอิหยังให้เขา ย่านเขาบาปหลายได้!”

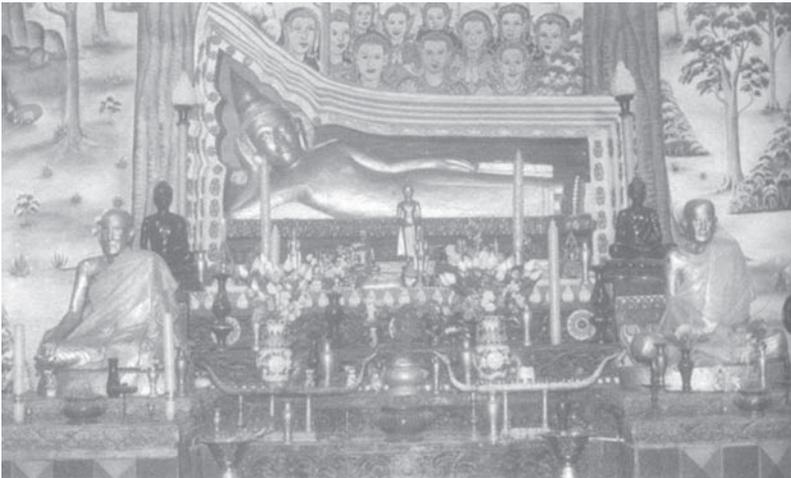
หลวงปู่ใหญ่ ท่านดูสงบเย็นเป็นปกติ หัวเราะในลำคอ หี! หี! แล้วพูดยิ้มๆ ว่า “เห็นป่ อาจารย์ดีเฟิ่นเฮ็ดบ่งาม เขาจึงมาหุบถิม คั่นว่าแปงใหม่่งามแล้ว ลิบมีเฝมาหุบถิมดอก”

(เห็นไหม อาจารย์ดี ทำพระไม่สวยเขาจึงมาทูปทิ้ง ถ้าทำใหม่สวยงามแล้ว คงไม่มีใครมาทูปทิ้งหรอก)

พระอาจารย์ดี จนฺโณ ได้ทำการโบกปูนปั้นเสริมเติมต่อจนพระสมบุรณ์งดงามดังเดิม เสร็จแล้วจึงได้จัดพิธีสมโภชขึ้น โดย **หลวงปู่ใหญ่** หนึ่งปรกเป็นองค์ประธาน นำคณะสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ มีการแสดงธรรมและปฏิบัติสมาธิภาวนา

พระพุทธไสยาสน์ที่วัดดอนธาตุ จึงเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ให้ประชาชนได้กราบไหว้ขอพรมาจนทุกวันนี้

พระพุทธไสยาสน์ วัดดอนธาตุ

๑๕๒.

วัดเกาะแก้ว พระนอนคอนสวรรค์ฯ

เมื่อเสร็จงานฉลองสมโภชพระพุทธไสยาสน์ บนเกาะดอนธาตุ
เรียบร้อยแล้ว องค์หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ได้อยู่พักจำพรรษาที่นี่
เป็นเวลาติดต่อกัน ๓ ปี นับเป็นวัดสุดท้ายในชีวิตของท่าน

ในขณะนี้หลวงปู่ใหญ่งดการเดินรุดงค์ไปไหนเป็นระยะไกลๆ
นอกเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

ขณะนั้น หลวงปู่ใหญ่มียุ่อย่างเข้าปีที่ ๘๐ แล้ว การออกรุดงค์
ไกลๆ ทำได้ไม่สะดวกเหมือนแต่ก่อน

วัดที่สร้างใหม่บนเกาะดอนธาตุนี้ยังไม่มีชื่อเรียกเป็นทางการ

วันหนึ่ง ในท่ามกลางศิษย์ที่เป็นพระเถร พ่อขาว แม่ชี และ
ฆราวาสญาติโยมทั้งหลาย ที่อยู่พร้อมเพรียง ณ ที่นั้น หลวงปู่ใหญ่ได้
พูดขึ้นเชิงปริกษาหรือ ว่า

“วัดนี้ พวกหมู่เจ้าสี่ให้ชื่ออียัง เหนือ?”

ในที่ประชุมต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า “แล้วแต่พ่อแม่ครูอาจารย์
เป็นผู้ตั้ง...”

หลวงปู่ใหญ่ จึงพูดขึ้นว่า “ถ้าจ้งซัน ข่อยลีให้ชื่อจ้งซี้ ลีตีบ... ฟัง
 เต๋อ!... **วัดเกาะแก้วพระนอนคอนสวรรค์วิเวกพุทธกิจศาสนา**”

บรรดาสาธุศิษย์ ณ ที่นั่นต่างอนุโมทนาสาธุการ

หลวงปู่ใหญ่ ถามย้ำความเห็นเห็นว่า “พวกหมู่เจ้าเห็นดีบเห็นดีบ
 ถ้าเห็นดีกะให้เอากระดาดดินสอจดไว้เต๋อ”

เป็นอันว่าวัดที่สร้างใหม่ ก็มีชื่ออันเป็นมงคลดังได้กล่าวมาแล้ว

ครูบาอาจารย์ในยุคนั้นเรียกสั้นๆ ว่า “**วัดเกาะแก้ว**” และมีชื่อ
 ในปัจจุบันตามชื่อสถานที่ว่า “**วัดดอนธาตุ**” อันเป็น**ปัจฉิมสถาน** คือ
วัดสุดท้ายที่หลวงปู่ใหญ่นำสร้างและพำนักจำพรรษาในช่วงสุดท้ายของ
ชีวิต

ข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ “**พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน**
ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถร” ได้เขียนเกี่ยวกับวัดแห่งนี้ว่า

“เดิมนั้นวัดดอนธาตุ **ท่านพระอาจารย์เสาร์** ตั้งชื่อว่า**วัดเกาะแก้ว**
พระนอนคอนสวรรค์วิเวกพุทธกิจศาสนา ต่อมากรรมวิธีการศาสนาเปลี่ยน
 ให้เป็น **วัดดอนธาตุ...**” และ

“...ที่เกาะ**วัดดอนธาตุ** มียาสมุนไพรรุ่งขึ้นมาก **ท่านพระอาจารย์เสาร์**
 และ**พระอาจารย์ดี** เป็นผู้ริเริ่มยา**พระกัมมัฏฐาน** เป็นยาหม้อใหญ่ ชื่อว่า
 คักดีลี้ที้ เป็นโรคอะไร เจ็บตรงไหน ก็อธิษฐานจิตเอา จะกินนม กินผัด
 กินเปรี้ยว

สมัยนั้นคนเป็นอหิวาตกโรคกันมาก ชาวบ้านอาศัยยา**วัดดอนธาตุ**
 รักษาเยียวยาและถอนพวกเวทย์มนต์คาถาได้

เวลา**ท่านพระอาจารย์เสาร์**ทำน้ำมนต์ ท่านไม่ได้พูดอะไร โยมเอ
 น้ำมาวางไว้ตรงหน้าท่านนั่ง ท่านนั่งพิจารณาเฉยๆ และบอกให้เอาไปๆ

จิตท่านบริสุทธิ์เป็นอิสระ ท่านนั่งพิจารณาน้ำจึงบริสุทธิ์”

๑๕๓.

ประวัติดอนธาตุ

ข้อมูลต่อไปนี้เป็นคัดลอกมาจากหนังสือที่ระลึกในงานเปิด “เจดีย์พิพิธภัณฑสถานพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล” เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ ดังต่อไปนี้ :-

วัดดอนธาตุ ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงของแก่งสะพือ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวขึ้นชื่อ โดยอยู่ห่างไปประมาณ ๖ กิโลเมตร ตามลำน้ำมูล

วัดนี้ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่เป็นเกาะอยู่กลางลำน้ำมูล ระหว่างบ้านทรายมูล ตำบลทรายมูล และบ้านคันไร่ ตำบลคันไร่ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

โดยที่เกาะดอนธาตุ ร่องน้ำทิศเหนือแคบ จึงใกล้ชิดกับหมู่บ้านทรายมูล ทางราชการจึงให้อยู่ในปกครองของหมู่บ้านทรายมูล

เกาะดอนธาตุ มีเนื้อที่ดินประมาณ ๑๓๐ ไร่ ลักษณะยาวรีตามลำน้ำมูล หัวดอนเกาะอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียง มองเห็นหมู่บ้านทรายมูลอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ สองฝั่งร่องตะโกนได้ยื่นถึงกัน (ผมไม่ได้ลงตะโกนดู จึงบอกไม่ได้ว่าต้องตะโกนดังหรือค่อยเท่าใด)

เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๐ หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล และท่านพระอาจารย์ดี ฉนฺโน ได้จาริกมาปักกลดกรรมฐานหาที่ที่เหมาะสมเพื่อก่อสร้างวัด

วิปัสสนากรรมฐานฝ่ายธรรมยุติกนิกายและได้ก่อสร้าง**วัดภูเขาแก้ว**ขึ้น
เป็นรูปร่างในปี พ.ศ. ๒๔๘๑

เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ชาวบ้านสะเว ตำบลสะเวเกิดอาเพศ
ประชาราษฎร์เจ็บป่วยกันมากเกือบจะทุกบ้าน หัวหน้าหมู่บ้านสะเว
ได้มานิมนต์**พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ** เดินทางข้ามลำน้ำมูลไปทำพิธีปิดเป่า
ทางศาสนา และแต่งยาต้ม (ยาฮากไม้) “หม้อใหญ่” รักษาชาวบ้านที่
เจ็บไข้ได้ป่วยจนเป็นที่ปกตีสุขทั่วทั้งหมู่บ้าน

พ.ศ. ๒๔๘๐ **พระปู่เย** จาก**วัดบูรพา** อุบลฯ มาจำพรรษา ๑ ปี

พ.ศ. ๒๔๙๑ **ท่านพระปู่แดง** จาก**วัดบูรพา** มาดูแลรักษา

พ.ศ. ๒๔๙๒ **ท่านพระอาจารย์เหลียว** ซึ่งเป็นชาวบ้านทรายมูล
อุปสมบทเป็นพระภิกษุสงฆ์ เข้าจำพรรษาดูแลรักษาวัดดอนธาตุนาน
๑๑ ปี นับจากปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๓ และลาสิกขาบท
ไปประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดอำเภอเดชอุดม

พ.ศ. ๒๕๐๔ **พระอาจารย์คำน้อย** ชาวบ้านเรียกท่านว่า **คุณพ่อ
คุรา** เพราะท่านคำน้อยมีเชื้อสายพม่า ท่านพระอาจารย์คำน้อย ถึงแก่
มรณภาพขณะนั่งวิปัสสนากรรมฐานบนศาลาวัดดอนธาตุนี้ เมื่อ
พ.ศ. ๒๕๐๖

ท่านพระหอม ได้อยู่รักษาวัดนี้ต่อจากพระคุณพ่อคุรา และ
ภายหลังพระหอมท่านมีอาการสติเลือนลอย พระเถระให้ลาสิกขาบท
กลับไปภูมิลำเนาเดิมที่บ้านกล้วย แขวงโพธิ์ทอง นครจำปาศักดิ์

หลังจากปี พ.ศ. ๒๕๐๙ วัดนี้ไม่มีพระภิกษุอยู่จำพรรษาระยะหนึ่ง หากแต่ยังอยู่ในความดูแลเอาใจใส่ดูแลรักษาแบบตระเวนเข้ามา-เย็นกลับ ของ **ท่านพระครูพิบูลธรรมภาณ** (หลวงพ่อโชติ อากคโค) เจ้าอาวาส วัดภูเขากแก้ว และเจ้าคณะอำเภอพิบูลมังสาหาร ฝ่ายธรรมยุต

ตลอดช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๙-๒๕๑๘ แม้จะขาดพระภิกษุอยู่จำพรรษา แต่ก็มีแม่ชี ๒ ท่าน คือ **แม่ชีพันธ์** และ **แม่ชีปลา** อยู่ดูแลรักษาศาสนสถานแห่งนี้

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พระนวกะ**วัดภูเขากแก้ว** ที่อุปสมบทจำพรรษา ในปีนั้น ได้ทำการปฏิสังขรณ์วัดในสายวิปัสสนากรรมฐาน ฝ่ายธรรมยุต (วัดสายวิปัสสนากรรมฐาน ฝ่ายมหานิกายก็มี ที่มีชื่อเสียงมากคือ วัดหนองป่าพง และวัดสาขาของหลวงพ่อบุชา สุภทฺโท) โดยการบัญชาการของ**พระครูพิบูลธรรมภาณ** เจ้าคณะอำเภอพิบูลมังสาหาร ฝ่ายธรรมยุตและโดยการนำของ **พระบุญเย็น โรจโน** ได้นำคณะสงฆ์ เข้าปฏิสังขรณ์วัดดอนธาตุ และเข้าจำพรรษาที่วัดแห่งนี้

ในปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๕๖) มี**พระอาจารย์สมบุรณ์ ขนุดิโก** เป็นเจ้าอาวาส

วัดดอนธาตุ นอกจากประกอบศาสนกิจตามปกติธรรมเนียม ประเพณีแล้ว ยังมีพิธีทำบุญตามพื้นบ้านโบราณตามฤดูกาล เช่น บุญกวน ข้าวทิพย์ บุญเดือนยี่ เป็นต้น

วัดดอนธาตุ ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๙๙ ตอนที่ ๑๔๓ วันที่ ๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๒๕

**ลำดับเจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ ตำบลทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี มีดังนี้**

๑. หลวงปู่ดี ฉนฺโณ	พ.ศ. ๒๔๘๑ - ๒๔๘๓	๓ พรรษา
๒. หลวงปู่เสาร์ กนฺตสีโล	พ.ศ. ๒๔๘๔-๒๔๘๕	๑ พรรษา
๓. หลวงปู่หนูน	พ.ศ. ๒๔๘๖-๒๔๘๗	๑ พรรษา
๔. หลวงปู่เกษ	พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๔๘๙	๑ พรรษา
๕. หลวงปู่แย	พ.ศ. ๒๔๙๐-๒๔๙๑	๑ พรรษา
๖. หลวงปู่แดง	พ.ศ. ๒๔๙๑-๒๔๙๒	๑ พรรษา
๗. พระอาจารย์เหลื่อม	พ.ศ. ๒๔๙๒-๒๕๐๓	๑๑ พรรษา
๘. หลวงปู่คำน้อย	พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๐๖	๒ พรรษา
๙. พระอาจารย์หอม	พ.ศ. ๒๕๐๗	
๑๐. พระครูพิบูลธรรมภาณ	พ.ศ. ๒๕๐๗-๒๕๑๗	๑๐ พรรษา
๑๑. พระอาจารย์บุญเย็น ไร่จโน	พ.ศ. ๒๕๑๘-๒๕๒๕	๘ พรรษา
๑๒. หลวงปู่ทอง	พ.ศ. ๒๕๒๖-๒๕๒๙	๔ พรรษา
๑๓. หลวงปู่สมบุญ หนฺติโก	(องค์ปัจจุบัน พ.ศ. ๒๕๕๖)	

หลวงปู่สมบุญ หนฺติโก
เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ
องค์ปัจจุบัน

๑๕๔.

เจดีย์พิพิธภัณฑ หลวงปู่ใหญ่

ไหนดึกก็พูดถึงวัดดอนธาตุแล้ว ก็ขอโอกาสเสนอเรื่องราวของ **เจดีย์พิพิธภัณฑของหลวงปู่ใหญ่** ซึ่งสร้างโดย **การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย** และเปิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๑ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ นี้เอง เรื่องที่คัดลอกมานี้ชื่อ **“ความเป็นมาของการก่อสร้างเจดีย์พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล”** มีสาระสำคัญดังนี้ :-

ด้วยเหตุที่**วัดดอนธาตุ**ตั้งอยู่บนเกาะกลางแม่น้ำมูลปัจจุบันอยู่ห่างจากสถานที่ตั้งของ**เขื่อนปากมูล** ไปทางเหนือน้ำประมาณ ๓๐ กิโลเมตร

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ดำเนินการก่อสร้าง**เขื่อนปากมูล** เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อจ่ายไฟฟ้าแก่บริเวณอีสานใต้ ให้มีไฟฟ้าใช้อย่างเพียงพอ

ในเรื่องผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตของผู้อยู่อาศัยโดยรอบ**โครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูลทางวัดดอนธาตุ**ซึ่งเป็นจุดยึดเหนี่ยวจิตใจที่สำคัญของราษฎรหมู่บ้านทรายมูล และหมู่บ้านใกล้เคียงสถานที่ก่อสร้าง**โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล**

มีท่าน**พระอาจารย์สมบุรณ์ ขนุดิโก** ซึ่งเป็นเจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ เป็นผู้ที่คอยให้ความรู้แก่ราษฎร ทำให้ชาวบ้านมีความกระจ่ายต่อโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล

ทาง กฟผ. ในเวลานั้น **ดร.ณัฐวุฒิ อุทัยเสน** วิศวกรหัวหน้าหน่วยวิศวกรสนาม โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล ก็ได้มีการติดต่อกับท่านเจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ อยู่เสมอ

จากโอกาสที่ได้อู้จักคุ้นเคยกับทางวัด ต่อมาท่าน**พระอาจารย์สมบุรณ์** ได้ปรารภว่า **พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล** เป็นพระบูรพาจารย์ท่านเคยจำพรรษาอยู่ที่วัดดอนธาตุในช่วงปัจฉิมวัย

เพื่อระลึกถึงท่าน จึงน่าจะร่วมกันคิดสร้าง**เจดีย์ท่านพระอาจารย์เสาร์** ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ให้เป็นที่สักการะบูชา และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ให้ดำเนินชีวิตตามแนวทางของพระบูรพาจารย์

พระอาจารย์สมบุรณ์ ท่านเล็งเห็นว่า กฟผ. มีศักยภาพที่จะผลักดันให้มีการก่อสร้าง**พระเจดีย์พระอาจารย์เสาร์** ให้สำเร็จได้อีกทั้งเป็นโอกาสอันดีที่ กฟผ. จะได้ทำความดีฝากไว้ที่แผ่นดินแห่งนี้

หลังจากได้ปรึกษากันแล้ว **พระอาจารย์สมบุรณ์**จึงได้ประชุมหารือกับญาติธรรม และกำนันผู้ใหญ่บ้าน ว่าน่าจะคิดสร้าง**เจดีย์เพื่อเก็บอัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์** เพราะท่านเป็นครูอาจารย์ชั้นสูง ควรแก่การกราบไหว้บูชา

คณะศิษย์และชาวบ้านได้ประชุมกัน เห็นพ้องต้องกันว่า **ควรสร้างพระเจดีย์พระอาจารย์ปู่เสาร์ กนตสีโล** ไว้ ณ วัดดอนธาตุ อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

หลังจากนั้น**พระอาจารย์สมบุรณ์** ได้ไปกราบเรียนปรึกษา **หลวงปู่หล้า เขมปัตโต วัดบรรพตคีรี (ภูจ้อก้อ)** อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ท่านได้อนุมัติมาเป็นปัจจัยกัณฑ์ในการก่อสร้างเป็นเงิน ๕๒๐ บาท และได้เอยถึง **หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย วัดป่าสาละวัน** จังหวัดนครราชสีมา ว่าเคยเป็นเณรน้อยติดสอยปรณินันต์ **พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล** ภายหลังเมื่ออุปสมบทปี พ.ศ. ๒๔๘๗-๒๔๘๙ ได้มาเป็นลูกศิษย์ท่าน **พระอาจารย์มั่น ภูริทัตตเถร** และจำพรรษาที่**วัดบูรพาราม** อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานีที่**พระอาจารย์เสาร์** เคยจำพรรษา

หลวงพ่อพุทธ เห็นด้วยในการสร้างพระเจดีย์และแนะนำให้ไปกราบเรียน**พระอาจารย์ไซดี อากคโค** เจ้าคณะอำเภอ ให้ดำเนินการออกหนังสือแจ้งเจ้าคณะจังหวัด และพระเถระผู้ใหญ่

ดร.ณัฐวุฒิ อุทัยเสน ซึ่งภายหลังได้ออกไปทำงานเป็นรองประธานบริหารบริษัทอิตาเลียนไทย ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด แต่ยังคงผูกพันกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้นำเรื่องสร้างพระเจดีย์ เรียนปรึกษาท่านอดีตรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี **นายจีระศักดิ์ พูนผล** ในขณะนั้นท่านเป็นกรรมการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย และเป็นรองประธานกรรมการคณะกรรมการประสานงานอพยพราษฎรและคณะกรรมการกำหนดค่าทดแทนที่ดินและทรัพย์สิน โครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนปากมูล ท่านเห็นด้วยและผลักดันให้มีการดำเนินการก่อสร้าง**พระเจดีย์พระอาจารย์เสาร์**อย่างจริงจัง โดยนำเรื่องปรึกษาผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยขณะนั้น คือ **นายวีระวัฒน์ ชลายน** ซึ่งต่อมาได้เดินทางไปเขื่อนลิรินคร จังหวัดอุบลราชธานี ร่วมกับ**นายเปรมชัย กรรณสูต** ประธานบริหาร บริษัทอิตาเลียนไทย

ดีเวลลอปเมนต์ จำกัด และได้มีโอกาสปรึกษากันเรื่องการสร้างพระเจดีย์ ซึ่งท่านยินดีร่วมมือกับ กฟผ. สร้างพระเจดีย์ให้สำเร็จ โดยทางบริษัท อิตาเลียนไทยดีเวลลอปเมนต์ จำกัด รับดำเนินงานก่อสร้างส่วนโครงสร้างให้ โดยบริจาคตังวัสดุก่อสร้าง และค่าแรงก่อสร้าง

งานสร้างพระเจดีย์ได้เริ่มอย่างเป็นทางการในปี ๒๕๔๕ ซึ่งเป็นวาระที่ **นายวิทยา คชรักษ์** เป็นผู้อำนวยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ โดยมี **ท่านองคมนตรี กำธน สินธวานนท์** เป็นประธานที่ปรึกษา และทาง **เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ** ได้แต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการก่อสร้าง โดย **นายวิทยา คชรักษ์** ผู้อำนวยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ เป็นประธานทางการไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการก่อสร้าง โดย **นายเปรมชัย มุสิกะภุมมะ** รองผู้อำนวยการก่อสร้าง เป็นประธาน และอนุมัติให้ฝ่ายออกแบบและบริหารงานก่อสร้าง ดำเนินการออกแบบและควบคุมการก่อสร้าง โดยมอบหมายให้ **นางโสภภาพิศ อหันตริก** เป็นสถาปนิกออกแบบ

งานก่อสร้างได้เริ่มในปี ๒๕๔๔ และได้ทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม โดย **ฯพณฯ พลอากาศตรี กำธน สินธวานนท์ องคมนตรี** เป็นประธาน

ในระหว่างทำพิธีอยู่นั้น ได้มีเหตุอันน่าอัศจรรย์ประจักษ์แก่ผู้ที่อยู่ร่วมพิธี กล่าวคือ มีฟ้าร้องครืนๆ และท้ายสุดมีเสียงฟ้าฟาดเบรียง และมีฝนตกลงมาดูจ่น้ำมนต์ประพรมจากสวรรค์ เสมือนเทพดาฟ้าดิน ได้รับรู้กับงานมหากุศลครั้งนี้

เมื่อเริ่มต้นหันทาง**วัดดอนธาตุ** ยังไม่มีผู้บริจาคมากนัก การไฟฟ้าฝ่ายผลิตฯ จึงได้บริจาคเงิน ๒ ล้านบาท เป็นการเริ่มให้งานก่อสร้างดำเนินไปได้

งานก่อสร้างบนเกาะนี้เป็นไปด้วยความยากลำบาก ในการขนถ่ายวัสดุ เครื่องจักรเครื่องมือ อีกทั้งฝนตกน้ำท่วมในช่วงหน้าฝน แต่ด้วยแรงศรัทธาและพลังใจมุ่งมั่นที่จะสร้างถวายพระบูรพาจารย์ งานก่อสร้างได้รุดหน้าไปเสมือนเนรมิต เป็นที่ประหลาดใจแก่ศิษยานุศิษย์ทั้งหลายที่มากราบนมัสการท่านเจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ

ในระหว่างการก่อสร้างได้มีผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญทอดกฐินทอดผ้าป่า และทยอยกันส่งเงินมาบริจาค อีกทั้งบริจาคเป็นวัสดุและชิ้นงานก่อสร้าง จนทำให้งานก่อสร้างองค์พระเจดีย์แล้วเสร็จสมบูรณ์ รวมทั้งงานตกแต่งสวนโดยรอบองค์พระเจดีย์ งานติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้า ดึงสายไฟฟ้าข้ามแม่น้ำมูลมายังวัดดอนธาตุ งานซ่อมแซม**กุฏิหลวงปู่เสาร์** ในเชิงอนุรักษ์ และงานก่อสร้างห้องน้ำและห้องสุขาสำหรับพระภิกษุ จำนวน ๘ ห้อง สำหรับอุบาสิก ๕ ห้อง อุบาสิกา ๘ ห้อง รวมห้องน้ำห้องสุขาที่ก่อสร้างทั้งหมดรวม ๒๑ ห้อง

รวมเงินค่าก่อสร้างทั้งสิ้น ๑๖,๗๒๓,๒๗๓ บาท

แนวทางในการออกแบบเจดีย์พิพิธภัณฑ์

- ◆ ออกแบบให้เรียบง่าย สมถะ ยึดตามแนวปฏิบัติของ**หลวงปู่เสาร์**
- ◆ มีเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมอีสาน ทั้งรูปแบบและการใช้วัสดุท้องถิ่น
- ◆ การจัดวางผังให้มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับธรรมชาติต้นไม้ แทนที่นั้งสมาธิของ**หลวงปู่** โดยอนุรักษ์**กุฏิ** แทนที่**หลวงปู่**เคยนั้งสมาธิ และเก็บรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ไว้

- ◆ ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น หินทรายในการตกแต่งให้เข้ากับธรรมชาติ องค์กรเจดีย์ทาสีกรัก สีจีวรของพระวัดป่า ยึดความสมณะของหลวงปู่ ไม่หรูหรา แต่สง่าหมดจด
- ◆ ออกแบบให้ยอดเจดีย์มีความสูงเห็นได้จากฝั่งตรงข้ามแม่น้ำ ยอดฉัตรจึงมีความสูงระดับพื้นยอดต้นไม้ใหญ่
- ◆ ประหยัดค่าก่อสร้าง ใช้โครงสร้างและวัสดุที่มีราคาพอสมควร ไม่ใช้เครื่องปรับอากาศ แต่ใช้ระบบระบายอากาศตามธรรมชาติ
- ◆ มีความคงทนถาวร ง่ายในการบำรุงรักษา ไม่ใช้วัสดุที่หลุดง่าย เช่น กระเบื้องโมเสค
- ◆ รักษาความเป็นป่าและธรรมชาติเดิมไว้ ให้มีการตัดต้นไม้เล็กน้อยที่สุด
- ◆ ได้ประโยชน์ใช้สอยสูงสุด ให้มีห้องปฏิบัติธรรมที่ฐานใต้องค์เจดีย์ที่จำเป็นต้องยกเพื่อให้เจดีย์สูง

งานสถาปัตยกรรม

เจดีย์พิพิธภักดิ์พระอาจารย์ปู่เสาร์ กนฺตสีโล ได้รับการออกแบบให้มีโครงสร้างที่มั่นคงถาวร เป็นโครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก **ขนาดฐานเจดีย์** ๑๖.๐๐x๑๖.๐๐ ตารางเมตร **ความสูงถึงยอดฉัตร** ๓๓.๐๐ เมตร

ส่วนบน เป็นที่ประดิษฐาน**รูปพระอาจารย์เสาร์** และห้องพิพิธภักดิ์ทรงสี่เหลี่ยม ขนาด ๙.๕๐x๙.๕๐ ตารางเมตร สอบเข้าและย่อมุม มีซุ้มประตู ๓ ด้าน ต่อเนื่องกับบันไดขึ้นและลง **ส่วนด้านหลัง** เป็นซุ้มต้นประดิษฐาน**รูปหล่อพระอาจารย์เสาร์บนแท่น เพดานรูปทรงกลม**

ข้างนอก เป็นลานพื้นคอนกรีตกว้าง โดยรอบฐานส่วนล่างเป็นห้องอเนกประสงค์ใช้ปฏิบัติธรรม ด้านนอกฐานประดับด้วยหินทรายสีเข้มเข้ากับธรรมชาติ

เหนือส่วนองค์เจดีย์ มีปล้องไฉนเปิดทองเป็นหัวรูปแปดเหลี่ยม หมายถึง **มรรค๘** ซ้อนกัน ๓ ข้อ หมายถึง **พระอาจารย์เสาร์ พระอาจารย์มั่น พระอาจารย์ดี** ถัดขึ้นไปเป็นบัลลังก์ ย่อมุมรูปดอกบัวปิดทอง อันเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นดอกไม้ประจำพระบรมพุทธรักษา

ลัญจนามเจดีย์ รูปทรงเป็นรูปกรวย เอกลักษณะสถาปัตยกรรมอีสาน **ทรงแปดเหลี่ยม** หมายถึง **มรรคมงคลแปด** อันได้แก่ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ ต่อด้วย**ยอดเจดีย์** หมายถึง **นิพพาน** เป็นรูปกรวยกลมแหลมประดับปิดด้วยทองอร่ามตา เป็นยอดสูงสุดแลลือสู่ฟากฟ้า เหนือสุดมี**ฉัตรทอง** ประกองค์พระเจดีย์อันสูงส่ง ควรแก่การสักการบูชา

การตกแต่งภายใน

ภายในองค์เจดีย์เป็นห้องพิพิภนภัณฑ์ขนาด ๙.๕๐x๙.๕๐ ตารางเมตร มีประตูบานไม้สักหนา ๒ นิ้ว เปิดเข้าออกได้ ๓ ด้าน คือด้านหน้า และด้านข้าง ๒ ด้าน พื้นปูด้วยแกรนิต ผังภายในห้องกรุด้วยหินทรายสีขาว แสดงถึงความเป็นธรรมชาติ

มีแท่นหินอ่อนสีขาวบริสุทธิ์เป็นที่ประดิษฐานรูปหล่อของ**หลวงปู่เสาร์** ในท่านั่ง ประดับซ้ายขวาด้วยพานพุ่ม อยู่ภายใต้ซุ้มด้านหลังองค์พระเจดีย์ เสมือน**หลวงปู่**นั่งเจริญภาวนาในถ้ำ

เบื้องหน้าเป็นตู้แสดง**อัฐิธาตุของหลวงปู่เสาร์** รูปทรงปรีะมิดเจียรระโนขอบ ยอดเป็นทองเหลืองชุบทองพร้อมด้วยเครื่องบูชา และดอกไม้ประดับเป็นพุทธรูปชเอาอยู่เบื้องล่าง

ที่ขอบด้านหลังเป็นกำแพงหินทรายรูปโค้งยอดแหลม ล้อมตามรูปซุ้ม เป็นขอบ STAIN-GLASS สีต่างๆ ให้แสงสว่างลอดเข้ามาจากเบื้องหลัง ทำเป็นรูปดอกบัวต่างรูปแบบ

ถัดจากแท่นรูปปั้นหลวงปู่ รายล้อมด้วยตู้พิพิธภัณฑ์ ๔ ตู้ พร้อมไฟส่อง จัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามรายการอัฐบริวาร ของใช้ของหลวงปู่ ดังต่อไปนี้ :-

๑. บาตรพร้อมขาบาตร	๑ ชุด
๒. เชิงเทียนไม้	สูง ๓๕ ซม. ๑ คู่
๓. กระโถน	๑ ใบ
๔. กาน้ำ	๑ ใบ
๕. มีดโกน	๑ อัน
๖. ไม้ย้อมผ้า	๑ อัน
๗. ผ้าปูนอน	๑ ผืน
๘. ผ้าปูนั่ง	๑ ผืน
๙. ย่าม	๑ ใบ
๑๐. พระพุทธรูป	สูง ๑๒ ซม. ๑ องค์
๑๑. พระพุทธรูป	สูง ๑๖ ซม. ๑ องค์
๑๒. พระพุทธรูป	สูง ๖๕ ซม. ๑ องค์
๑๓. พระพุทธรูป	สูง ๒๖ ซม. ๑ องค์
๑๔. พระพิมพ์เนค	สูง ๙ ซม. ๑ องค์
๑๕. มังกรโลหะ	สูง ๑๘ ซม. ๑ ตัว

ซึ่งการจัดพิพิธภัณฑ์ได้ดำเนินการโดยกรมศิลปากร

ภูมิสถาปัตยกรรม

พระเจดีย์ตั้งอยู่ท่ามกลางแมกไม้ใหญ่ ที่ยังรักษาสภาพป่าไม้ธรรมชาติเดิมไว้ ฐานพระเจดีย์เป็นกำแพงหินทรายโดยรอบยกสูง ปูหญ้า และจัดสวนตกแต่ง

เบื้องหน้าพระเจดีย์ทางซ้าย มีกุฏิที่พระอาจารย์เสาร์เคยอยู่จำพรรษา เป็นกุฏิไม้เล็ก ๆ ขนาดห้อง ๒.๕๐x๔.๐๐ ตารางเมตร ยกใต้ถุนสูง ๑.๒๐ เมตร มีเพียง ๑ ห้อง และมีระเบียงหน้าห้องยาวตลอด ทางขึ้นเป็นบันไดไม้พาด ๓ ชั้นก้าวห่างๆ **ผนังกัน**เป็นผนังไม้ซ้อนทับเกล็ด **หลังคามุง**ด้วยแผ่นไม้ ฝาเป็นแผ่นยาว ๐.๔๐ เมตร ซ้อนทับกัน มีลักษณะง่ายๆ สมถะ

ถัดมาเป็นแท่นหิน ที่นั่งกรรมฐานของหลวงปู่เสาร์ เบื้องหน้าเป็นทางเดินจงกรมที่หลวงปู่เสาร์เคยใช้เดินจงกรม และที่ทางเดินจงกรมที่หน้าบันไดกุฏิด้วย ทำให้เห็นถึงปฏิปทาของหลวงปู่เสาร์ ที่มุ่งมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนา

โดยรอบพระเจดีย์ เป็นลานกว้างใช้ปฏิบัติศาสนกิจ เช่น เวียนเทียน และมีทางเชื่อมศาลากับเจดีย์เป็นลานคอนกรีต ที่ยังเก็บรักษาต้นไม้ที่มีอยู่ไว้ จึงมีต้นไม้ใหญ่ผุดขึ้นในลานดูร่มรื่น และให้บรรยากาศของวัดป่า **ด้านขวามีป้ายชื่อ “เจดีย์พิพิธภัณฑ์ ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล พระปรมาจารย์สายพระกรรมฐาน”** ทำด้วยหินทรายสีขาว ขนาด ๒.๘๐ เมตร สูง ๑.๒๐ เมตร

หาโอกาสไปดูไปชม และไปกราบไหว้เพื่อระลึกถึงคุณธรรมของหลวงปู่ และเพื่อเป็นมงคลแก่ชีวิต ให้ได้นะครับ ผมขอเชิญชวนด้วยใจจริง

๑๕๕.

พระณेरที่พำนัก
กับหลวงปู่ใหญ่

เป็นอันว่า ๓ ปีสุดท้าย หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล พำนักจำพรรษา
ที่ วัดดอนธาตุ แห่งนี้

สำหรับพระณेर ลูกศิษย์ลูกหา ที่พำนักอยู่กับหลวงปู่ใหญ่ในช่วง
๓ ปีนั้น มีท่านผู้ใดบ้าง ผมขอคัดหนังสือของ อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ
มาเสนอ ดังต่อไปนี้ :-

“มีเรื่องราวที่บันทึกจากปากคำของคุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก (อดีต
พระภิกษุบุญเพ็ง นารโท หลานชายของหลวงปู่ใหญ่) และชาวบ้านทราย
มูลรุ่นอาวุโสอีกหลายท่าน ที่ยังจดจำเรื่องราวแต่หนหลังได้แม่นยำ
เช่น...(ระบุชื่อคุณตา-คุณยาย ๓ ท่าน อายุ ๖๗ - ๗๒ - ๗๗) ... เล่าว่า

พระณेरที่อยู่พำนักด้วย และเห็นไปมาอยู่สม่ำเสมอจนจำได้มี
พระอาจารย์ดี ฉนฺโน, พระอาจารย์ทองรัตน์ กนฺตสีโล, พระอาจารย์บัวพา
ปญญาภาโส, พระอาจารย์อูย บ้านหนองดินดำ, **พระอาจารย์ดำ** บ้านดง
หัวเปือย, **พระอาจารย์บุญมี ญาณมุนี** อำเภอสูงเนิน, **พระอาจารย์สี** เมือง
ปักธงชัย, **พระอาจารย์น้อย** บ้านท่าคันโท, **พระอาจารย์เหลี่ยม** บ้านคัน
ว่า จำปาศักดิ์, **พระอาจารย์กงแก้ว ขนฺติโก** บ้านหนองสูง คำชะอี, **พระ**

อาจารย์กี ธรรมุตตโม, พระอาจารย์เสงี่ยม, สามเณร หงส์ทอง ธนัญญา
(พระหงส์ทอง สหธรรมโม หลานพระอาจารย์ดี ฉนฺโน), สามเณรคำดี,
สามเณรผาย

ส่วนแม่ชี ก็มี แม่ชีจันทร์, แม่ชีสาธิตา สกลนคร, แม่ชีคำ บ้าน
โคกศรีโคกดอน สกลนคร เป็นต้น

(พระเณรและแม่ชี) ท่านพากันปฏิบัติ**ธุดงค์**ตามแบบอย่าง
ครูอาจารย์พาดำเนินอย่างพร้อมเพรียงและเคร่งครัด เป็นที่เคารพและ
ศรัทธาของชาวลุ่มน้ำมูลตอนใต้ทั้งหมด”

เจดีย์พิพิธภัณฑ์พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล
วัดดอนธาตุ

๑๕๐.

สละเลือดให้ทานปลิง

เรื่องนี้เป็นปริศนาที่แปลกเรื่องหนึ่งของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล มีเขียนไว้ในหนังสือของอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ดังนี้

“เรื่องนี้มีเล่าว่า...องค์ท่านได้ปรารภว่า...องค์ท่านนั้นยังไม่ได้ให้ทานเลือด ให้ทานยางในกาย เพื่อพลีให้เป็นทาน ลูกศิษย์จึงไปจับเอาปลิงควาย (พันธุ์ตัวใหญ่ ส่วนพันธุ์ตัวเล็กเรียก ปลิงเข็ม) ใส่ไว้ในขวดมาให้ดูตกินเลือดที่หัวแม่เท้าของพระอาจารย์ท่าน จนอิมหน้าสำราญแล้ว (ปลิงจะหลุดออกเองหลังจากดูดเลือดพอแล้ว) จึงได้ปล่อยลงแม่น้ำมูลไป

นี่เป็นคำบอกเล่าของคุณยายสีฟอง และคุณตาบุญเพ็ง คำพิพาก”

ข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ “พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโลเถร” เขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้ ดังนี้ : -

“และที่วัดนี้ ท่านพระอาจารย์เสาร์ นำปลิงมาเลี้ยงที่บ่อล้างเท้า ก่อนขึ้นกุฏิ เอาจอกแห่นมาวางลง แล้วท่านก็เอาเท้าของท่านหย่อนลงในบ่อให้ปลิงดูดเลือดเวลาปวดแข้งปวดขา ตามธรรมดาคนแก่เกิดปวดขาตามขา ซึ่งท่านบอกว่า มันเป็นยาดูดเลือดออกจากตัว และก็เป็นบุญเป็นกุศลให้เลือดเป็นทานกับปลิงด้วย

นอกจากน้ำผึ้งแล้ว ท่านชอบพวกหมากน้อย ย่านาง ลูกไข่หิน เป็นยาเย็นในการฉันด้วย”

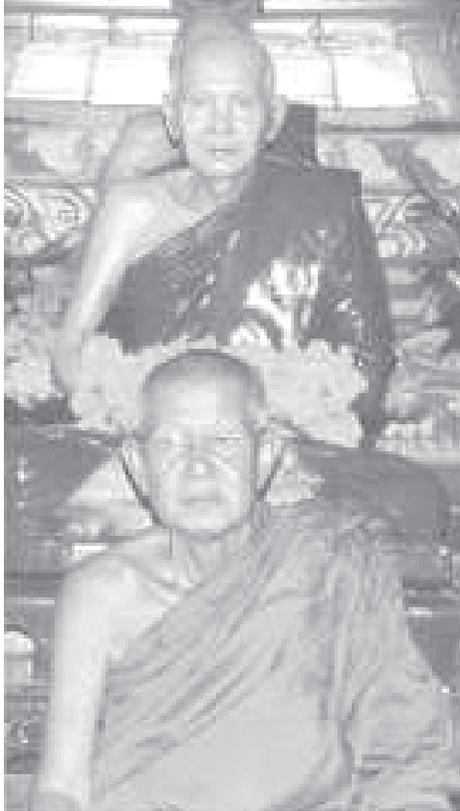
ผม (นายปลื้ม นิคมานนท์) ขออนุญาตแทรกเรื่อง “สละเลือด” ในทำนองนี้ตามที่เห็นมาเรื่องหนึ่ง คือ กรณีของหลวงปู่เพ็ง พุฑุทธมโธ (พระลูกชายของหลวงปู่บัว สิริบุญโณ) ซึ่งท่านมาโปรดที่บ้านเป็นประจำ

เรื่องแปลกคือ **ยุ้งไม่กัดตอค์ท่าน** ซึ่งผมก็ (ทะเล้ง) กล่าวล้อเลียนท่านว่า “หลวงปู่มีแต่กระดูก ยุ้งที่ไหนจะกัดลงล่ะ ขึ้นกัดปากมันคงยุ้งไปเลย...”

หลวงปู่เล่าว่า ครั้งหนึ่งท่านเดินธุดงค์ไปทางขอนแก่น ได้แวะพักปักกลดแถว**บ้านไผ่** ท่านภาวนาอยู่ในกลด แต่เถรนอนข้างนอก ใช้จีวรห่ม ท่านลุกขึ้นมาดูเถรตอนดึก ท่านบอก สงสารเถรจับใจ เพราะเนื้อตัวเถรมียุงกัดเต็มไปหมด ยุ้งแต่ละตัวมีเลือดเป้งๆ ทั้งนั้น ที่ร่วงลงพื้นก็มี

เกิดความสังเวชใจ ปลุกเถรขึ้นไปนอนในกลด มอบกลดให้เถรตั้งแต่บัดนั้น ท่านออกมานั่งสมาธิข้างนอกให้ท่านเลือดแก่ยุ้งจนสว่าง

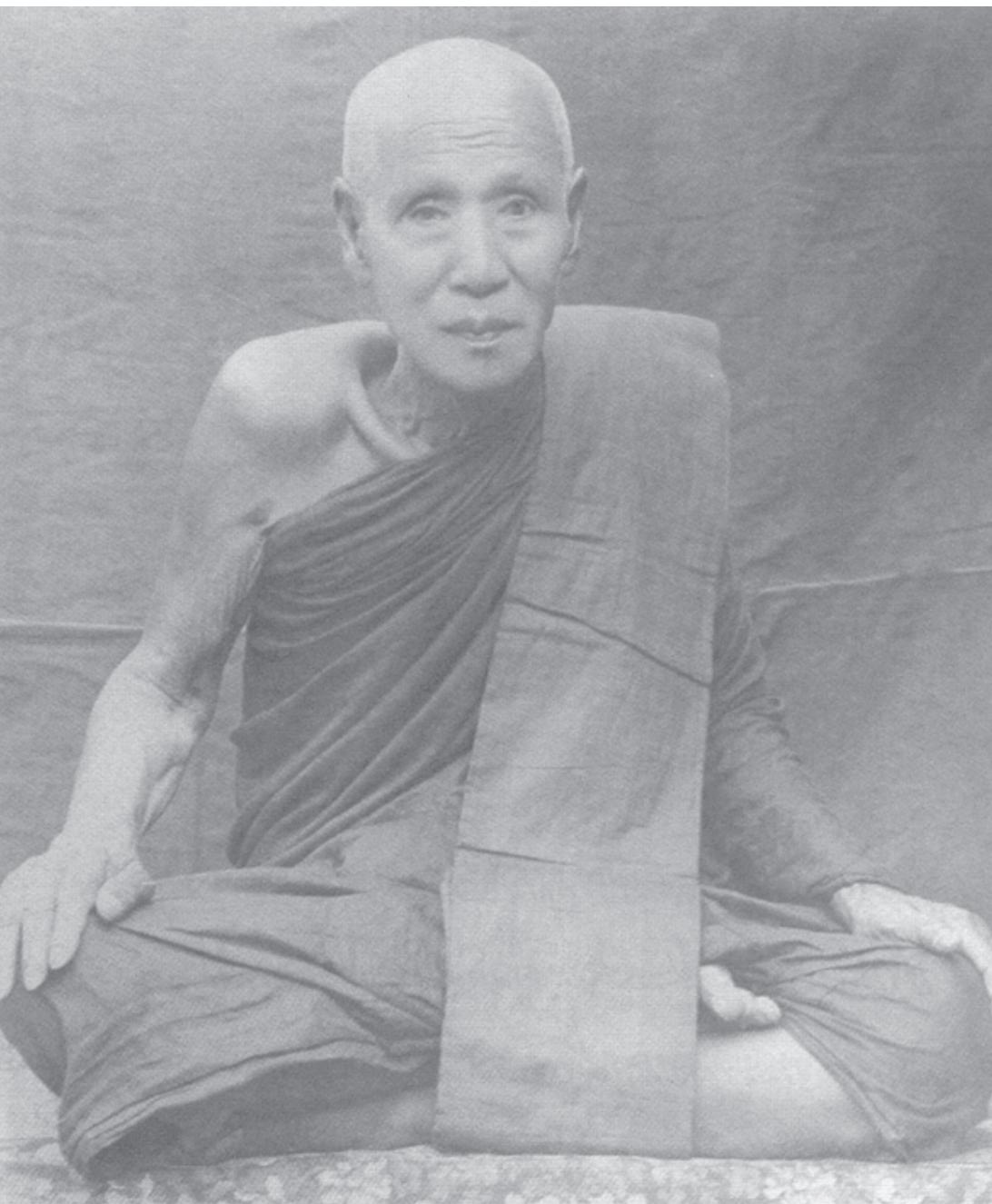
“อาตมาก็ว่าแปลกมาก จากวันนั้นมายุ้งไม่กัดอาตมาเลย **จ้ำง** ห้าบาทมันก็ไม่กัด...” แล้วท่านก็หัวเราะด้วยอารมณ์ดี

ภาพเหมือนหลวงปู่ใหญ่ และหลวงปู่สมบรูณ์ ชนุดิโก
เจ้าอาวาสวัดดอนธาตุ องค์กรปัจจุบัน

ภาค ๖ : ช่วงสุดท้าย

๑๕๗.

งานถวายมูทิตาจิต อายุ ๘๐ ปี

ขณะที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ท่านก้อยู่ที่วัดดอนธาตุ หรือที่ครูอาจารย์สมัยนั้นเรียกว่า วัดเกาะแก้ว นั้น ท่านมีอายุเข้า ๘๐ ปี อยู่ในวัยชราภาพมากแล้ว ท่านมีอาการอาพาธอยู่บ่อยๆ

คณะศิษย์ได้ร่วมกันจัดงานบุญ เพื่อแสดงมูทิตาสักการะและพิธีสืบชะตา ถวายแด่ท่านหลวงปู่ใหญ่

งานนี้มี หลวงปู่สิงห์ ขนุตยาคโม เป็นประธานจัดขึ้นที่วัดบูรพาราม ในเมืองอุบลราชธานี

เมื่อ วัน ๗ ฎี ๑ ค่ำ (อ่านว่าวันเสาร์ แรม ๗ ค่ำ เดือนอ้าย) ปีมะโรง ตรงกับวันเสาร์ที่ ๑๙ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๓ มีกำหนดจัดงาน ๓ วัน

ในงานนี้คณะศิษย์ได้จัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกแจกจ่ายเป็นธรรมทานให้ผู้มาร่วมงาน เขียนโดย หลวงปู่สิงห์ ขนุตยาคโม และหลวงปู่พระมหาปิ่น ปญฺญาพโล ชื่อ “ข้อตกลงที่สัมมาปฏิบัติ ว่าด้วยข้อปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ สำหรับสำนักซี คณะกรรมฐาน”

หลวงพ่อโชติ อภคฺโค บอกว่าหนังสือเล่มนี้หายากยิ่งในปัจจุบัน ท่านแนะนำชมทรัพย์ให้แล้ว ใครมีหนังสือเล่มนี้ช่วยบอกกล่าวกันด้วยนะครับ!

อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ เขียนถึงการจัดงานตามคำบอกเล่าของ **คุณตาบุญเพ็ง และคุณยายสีพอง คำพิพาก** ดังนี้ :-

“พระภิกษุที่ได้รับนิมนต์มาเจริญพระพุทธมนต์ในงานพิธีนี้ มีจำนวน ๘๐ รูป ครบเท่าอายุ โดยคณะศรัทธาญาติโยมได้จัดเตรียมผ้าจีวรครบ ๘๐ ชุด สำหรับ**ท่านพระอาจารย์ใหญ่** ได้ทอดถวายเป็นผ้าบังสุกุล

นอกจากนี้ คณะพระลูกศิษย์ของท่าน ยังได้ช่วยกันตัดเย็บผ้าขาวเป็นจำนวน ๘๐ ผืน ให้ท่านได้แจกทานแด่แม่ชีที่มาในงานครั้งนี้ด้วย”

ในงานมฤตดาจิต**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล** นี้ไม่มีมหรสพสมโภชใดๆ ทั้งสิ้น มีแต่การปฏิบัติธรรมและแสดงพระธรรมเทศนา โดย **ท่านพระอาจารย์สิงห์ ขนฺตยาคโม** **ท่านพระอาจารย์ดี ฉนฺโน** **ท่านพระมหาปิ่น ปญฺญาพโล** และพระลูกศิษย์ที่มีเทศนาโวหารเก่งๆ ทั้งหลาย ได้ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นธรรมาสันกล่าวธรรมกถาสะกตผู้ฟังที่มาทันเต็มศาลาใหญ่**วัดบูรพาราม**นั้น

นี่แหละคือครรลองของงานบุญล้วนๆ ที่พ่อแม่ครูอาจารย์ท่านพาดำเนินมา และเป็นรูปแบบในการจัดงานบุญในวัดกรรมฐาน สืบทอดมาจนปัจจุบัน ที่พวกเราชั้นลูกชั้นหลานจะได้รักษาสืบทอดกันต่อไป

๑๕๘.

เตรียมหีบศพไว้ล่วงหน้า

จากข้อมูลในหนังสือของอาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ได้เขียนเรื่องนี้ไว้ มีเนื้อหาสาระดังนี้ : -

ในงานทำบุญฉลองอายุ ๘๐ ปี ของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ที่วัดบูรพาภิรามในเมืองอุบลฯ นั้น หลวงปู่ใหญ่ได้สั่งให้ศิษย์เตรียมต่อโลงไว้ให้ท่าน ลักษณะเป็นหีบไม้สักล้วนๆ ทรงสี่เหลี่ยม ที่ถูกส่งลงมาถวายจากทางวัดอ้อมแก้ว (วัดเกาะแก้วอัมพวัน) อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม

องค์หลวงปู่ใหญ่ ได้ลงไปทอดลงนอนกะขนาดตรวจดูความเรียบร้อยด้วยองค์ท่านเอง แล้วมอบให้ลูกศิษย์เก็บรักษาไว้ที่วัดบูรพาภิราม เพื่อเตรียมไว้บรรจุร่างท่านตอนละสังขาร

ไม่มีใครคาดคิด โลงที่เตรียมไว้ได้ใช้บรรจุร่างของท่าน เมื่อท่านละสังขารหลังจากนั้นอีก ๒ ปี

๑๕๙.

สงครามอินโดจีน ...ทิ้งระเบิดเมืองอุบลฯ

อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ท่านพาไปดูสงครามอินโดจีน ซึ่งมีเครื่องบินมาทิ้งระเบิดเมืองอุบลฯ ก็ขอเชิญพวกเราย้อนเวลาตามไปดูเหตุการณ์ในอดีตด้วยกันครับ

“ลูปปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ประเทศไทยเรียกร้องขอดินแดนที่ฝรั่งเศส ยึดไปจากไทย เช่น จังหวัดศรีโสภณ เสียมราฐ พระตะบอง และ นครจำปาศักดิ์ ตั้งแต่เมื่อครั้งรัชกาลที่ ๕ กลับคืน ฝรั่งเศสไม่ยอมคืน ทำให้เกิดสงครามอินโดจีนขึ้นระหว่างไทยกับฝรั่งเศส

กองทัพไทยสามารถเข้าไปยึดพื้นที่ที่เรียกร่องคืนมาได้ทั้งใน กัมพูชาและลาว

สงครามครั้งนั้น ยุติลงด้วยการช่วยประนีประนอมจากญี่ปุ่น ที่เข้ามาเจรจาไกลเกลี่ยให้ประเทศสยามได้จังหวัดในอินโดจีนกลับคืนมา

เหตุการณ์สงครามอินโดจีนครั้งนั้น ตรงกับช่วงเวลาที่มีการทำ บุญฉลองอายุ ๘๐ ปี ของท่านพระอาจารย์เสาร์ ที่วัดบูรพาราม จังหวัด อุบลราชธานี พอดี

คุณตาบุญเพ็ง คุณยายสีฟอง เล่าให้ฟังว่า _ วันนั้นเป็นวันทำบุญวันสุดท้าย ตอนเช้าขณะพระสงฆ์กำลังฉันจังหันมีผู้มาแจ้งว่าให้พากันระมัดระวัง เตรียมพร้อมหลบภัยให้จงดี เครื่องบินฝรั่งเศสจะมาทิ้งระเบิดเมืองอุบลฯ เร็วๆ นี้

ผู้คนทั้งหลายเกิดแตกตื่น พากันหอบลูกจูงหลานขนข้าวของไปหาที่หลบภัยกันนอกเมืองอย่างโกลาหล ไม่นานนักเมืองอุบลฯ ก็เงียบสงัดราวกับเมืองร้าง เหลือเพียงทหาร ตำรวจ คอยตรวจตราดูแลรักษาบ้านเรือนทรัพย์สินที่ถูกทิ้งไว้

บ้านไหนมีสมาชิกในครอบครัวเป็นผู้ชาย ก็จะไปแบ่งให้ไปนอนเฝ้าบ้าน คนที่มีความจำเป็นหรือใจกล้าหน่อยก็อยู่เฝ้าทรัพย์สินสิ่งของนอกนั้นก็เป็นการหน้าที่ของตำรวจที่คอยตรวจตรารักษา คุ่มครองบ้านเมืองให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย เป็นที่อบอุ่นใจและที่พึ่งอาศัยของชาวเมืองอุบลฯ ได้อย่างยอดเยี่ยมและดียิ่ง

ท่านข้าหลวงประจำจังหวัด ผู้ร่วมเป็นร่วมตายกับชาวเมืองอุบลฯ อย่างเข้มแข็งในครั้งนั้นคือ **พ.ต.อ.พระกล้ากลางสมร** (มงคล หงษ์ไกร)

ครั้งนั้นมารดาพร้อมด้วยคุณยายของข้าพเจ้า (คุณตาบุญเพ็ง) ได้พากันทิ้งบ้านเรือนจากคุ้มท่าตลาด ไปอพยพหลบภัยใช้ชีวิตอยู่บนเรือ จอดหลบอยู่ที่ใต้พุ่มไม้ริมฝั่งปากมูลน้อย เหนือเมืองอุบลฯ แต่เพื่อนบ้านส่วนมากจะพากันหลบไปทางใต้ตามลำน้ำมูล

เสบียงอาหารที่นำไปก็มีข่าวสารกับ**เค็มลับประรด** (อาหารขึ้นชื่อของชาวอุบลฯ) แล้วไปหาชุดเอาหอยตามริมน้ำมาประกอบอาหาร

ตอนกลางคืน ต้องพรางไฟ อากาศหนาวเย็นไม่นานก็ได้ยินเครื่องบิน หรือที่ผู้สูงอายุรุ่นยายทวดเรียก**เฮือเหาะ** ส่งเสียงดังกระหึ่มมาจากต้นน้ำมูล บินผ่านเข้าไปในตัวเมือง

เสียงระเบิดดัง ตูมๆ! ก้องกังวานอยู่ห่างไป เข้าใจว่าอยู่แถวท้ายเมืองอุบลฯ”

“ครั้งนั้นผู้คนตื่นกลัวกันมาก เพราะไม่เคยพจญเหตุการณ์เช่นนี้มาก่อน แม้แต่พระเถรบางองค์ก็กลัว**เฮือเหาะ**กัน ชนิดหอบบาตรหนีหายไปจากหมู่พวกจนมองตามแทบไม่ทันเลยก็มี!

ส่วน**องค์ท่านหลวงปู่ผู้เฒ่า** (หลวงปู่ใหญ่) นั้นอยู่เป็นประมุขประชาชนใน**วัดบูรพาราม**นั่นเอง

ครั้นตกค่ำ **องค์ท่าน**ได้เข้าไปพักในพระอุโบสถ (หลังเก่า) พระอุปัฏฐากเข้าไปอยู่คอยรับใช้ (รวมทั้งคุณตานุญเพ็ง ซึ่งยังเป็นพระบุญเพ็ง นารโห ด้วย)

สักครู่หนึ่ง**องค์ท่าน**ก็บอกว่า **_เอาหละ พอสมควรแก่เวลาแล้วพากันไปพักผ่อนซะ_** แล้ว**องค์ท่าน**ก็ปิดประตูโบสถ์อยู่ภายในองค์เดียว

พระลูกศิษย์ไม่วายเป็น**ห้วงองค์ท่าน** ได้พากันพักผ่อนเฝ้า**ระเวดระวัง**อยู่ภายนอกอุโบสถนั่นเอง

แล้วคืนนั้น! เครื่องบินฝรั่งเศสก็บินมาทิ้งระเบิดจริงๆ!

ข่าวว่า...ลูกระเบิดลูกหนึ่งตกลงที่เล่าหมูในเมือง หมูบ้านนั้นตายเกลื่อน

อีกลูกหนึ่งไปตกนอกเมือง ไม่มีใครเป็นอันตราย

คุณตาบุญเพ็ง เล่าต่ออีกว่า เครื่องบินฝรั่งเศสจะบินตามลำน้ำมูล มาทิ้งระเบิดในตอนกลางคืนหลายครั้ง และไม่นานหลังจากนั้น ญี่ปุ่น ก็เข้ามาใกล้เกลี้ย...แล้วกองทัพของญี่ปุ่นก็ถือโอกาสขอเดินทัพผ่านไทย สงครามอินโดจีนก็สงบลง...”

ยังครับท่าน! กลิ่นอายสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็เริ่มครุกรุ่นขึ้นมา แทนที่ ผมของดเว้นการเล่าเรื่องนี้ เพราะตอนนั้นผมยังไม่เกิดครับ!

กุฏิหลวงปู่ใหญ่ ที่วัดดอนธาตุ

๑๖๐.

ผึ้งขวางตะวัน!

ครูบาอาจารย์บอกว่า ที่หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล โดนผึ้งต่อย เป็นเรื่องกรรมของท่าน แล้วก็ยังไม่เห็นมีท่านผู้ใดอธิบายความในเรื่องนี้

เหตุการณ์ที่หลวงปู่ใหญ่โดนผึ้งต่อย ถูกเล่าถ่ายทอดโดย หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท วัดภูริทัตตปฏิปหาราม อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี ซึ่งคณะศิษย์นำลงในหนังสือ “หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท พระผู้เป็นดังผ้าชีริ้วห่อทอง”

เรื่องราวมีดังนี้ : -

“ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เรา (หลวงปู่เจี๊ยะ) ได้เดินทางติดตาม ท่านพระอาจารย์มั่น ไปพักที่วัดป่าสุทธาวาส จังหวัดสกลนคร ฉะนั้น ในระยะ ๓ ปีนี้เราเป็นพระอุปัฏฐากประจำ

เมื่อเดินทางถึงสกลนครและพักที่วัดป่าสุทธาวาสได้ ๒-๓ วัน ท่านหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ก็มีจดหมายมานิมนต์ ท่านพระอาจารย์มั่น เนื่องจากหลวงปู่เสาร์ป่วยหนัก ท่านพระอาจารย์มั่นจึงมอบหมายให้เราเดินทางไปอุบลฯ แทน เพื่อดูแลอุปัฏฐากในอาการป่วยของหลวงปู่เสาร์ และกราบเรียนตามที่ท่านพระอาจารย์มั่นสั่งมา

เราจึงออกเดินทางโดยรถยนต์ไปยัง**จังหวัดอุบลราชธานี**และเดินเท้าไปพบกับ**ท่านหลวงปู่เสาร์ ที่วัดดอนธาตุ** อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

ก่อนหน้าที่เราจะมาถึง**วัดดอนธาตุ**นั้น มีอยู่วันหนึ่ง ตอนบ่าย**หลวงปู่เสาร์**นั่งสมาธิอยู่ที่โคนต้นยางใหญ่ พอถึงขณะนั้นมีเหยี่ยวตัวหนึ่งได้บินโฉบไปโฉบมาเพื่อหาเหยื่อ จะด้วยกรรมแต่ปางใดของท่านไม่อาจทราบได้ เหยี่ยวได้บินมาโฉบเอารังผึ้ง ซึ่งอยู่บนต้นไม้ที่**หลวงปู่เสาร์**นั่งอยู่พอดีพอดี รวงผึ้งนั้นได้ขาดตกลงมาด้านข้างๆ กับที่**หลวงปู่เสาร์**นั่งอยู่ ผึ้งได้รุมกันต่อย**หลวงปู่**หลายตัว จนท่านถึงกับต้องเข้าไปในมุ้งกลดพวกมันจึงพากันหนีไป

จากเหตุการณ์ที่ผึ้งต่อยนั้นมา ทำให้หลวงปู่เสาร์ป่วยกระออดกระแอดมาโดยตลอด

เมื่อ(หลวงปู่เจี๊ยะ)ถึง**วัดดอนธาตุ**ได้ ๒-๓ วัน **หลวงปู่เสาร์**ท่านอาการหนักขึ้นโดยลำดับ เรอาอยู่ปฏิบัติท่านจนกระทั่งหายเป็นปกติดีแล้ว”

ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** เขียนถึงเหตุการณ์เดียวกัน ดังนี้ :-

“...สาเหตุเพราะเหยี่ยวตัวหนึ่ง ได้บินโฉบเอารวงผึ้งรังใหญ่ที่ทำรังสูงไว้ที่กิ่งต้นยางใหญ่ข้างศาลาด้านมุมทิศตะวันออกเฉียงเหนือ กิ่งนี้อยู่สูง ทอดกิ่งขึ้นไปทางทิศใต้ ทำให้รังผึ้งนี้อยู่แนวเหนือใต้ เรียกว่า**ผึ้งขวางตะวัน**

พอเหยี่ยวบินโฉบมาครั้งที่สอง รวงผึ้งทั้งรังก็หล่นปะลงมา!

ผึ้งฝูงใหญ่ บินจู่โจมมารุมต่อย**องค์หลวงปู่**ที่เดินจงกรมอยู่แถวนั้นพอดี

พระอาจารย์เหลียม ตะโกนขึ้นว่า ผีงต๋อยพระอาจารย์

พระ เณร ลูกศิษย์ วิ่งฝ่าผุงผีงไปนำเอา**องค์ท่าน**เข้าอยู่ในมุ้งกลดบนกุฏิ ที่โดนผีงรุมต๋อยก็แยกย้ายกันหลบหนี กระโดดลงน้ำมูลหนี่รอดไปได้

องค์ท่านโดนพิษเหล็กไนทั่วตัวจนจับไข้อยู่สองวันจึงหาย อันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้องค์ท่านมักเจ็บไข้ได้ป่วยมาตั้งแต่ครั้งนี้นั่นเอง”

ข้อมูลเพิ่มเติมจากหนังสือ **“พระปรมาจารย์สายพระกัมมัฏฐาน ท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีลเถระ”** มีว่า : -

“ท่านพระอาจารย์เสาร์บอกว่า บุพกรรมช้อยตอนเป็นฆราวาสได้ไปหาปลาตอนน้ำลงที่บ้านชำโคม และไปฟันปลา แล้วร้อยปลาเป็นพวงๆ บุพกรรมที่ทำลายชีวิตปลา ฆ่าปลา กรรมนี้จึงมาโดนกับช้อย”

ท่านเคยบอกกับญาติโยมก่อนหน้าจะถูกผีงต๋อยว่า **“ช้อยลิตายจากเพราะผีง”** ญาติโยมที่นำน้ำผีงมาถวายท่านก็เลยไม่นำน้ำผีงมาถวายท่านอีกเลยตั้งแต่นั้นมา ซึ่งต่อมาท่านก็โดนผีงต๋อยจริงๆ นับแต่นั้นมาองค์ท่านก็มีอาการเจ็บไข้ไม่สบายเรื่อยมา ประกอบกับความชราของท่าน จึงได้มีอาการเจ็บป่วยของธาตุชั้นธัญอยู่เสมอ”

ต้นยางใหญ่ข้างศาลา

ที่ผีงขวางตะวันทำรังอยู่

๑๖๑.

ทำให้ดู มันก็ยังไม่ดู

หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ได้พูดถึงวัดดอนธาตุ และเรื่องราวที่ท่านไป
อุปัฏฐาก หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ดังนี้

วัดดอนธาตุ บ้านทรายมูล อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัด
อุบลราชธานี เนื้อที่ราวๆ ๑๓๐ ไร่ มีแม่น้ำมูลล้อมรอบเป็นเกาะอยู่
กลางน้ำ เป็นวัดที่ท่านหลวงปู่เสาร์มาสร้างเป็นองค์แรก

แต่ก่อน บางส่วนในบริเวณที่เป็นวัดเป็นทุ่งนาชาวบ้าน เมื่อ
หลวงปู่เสาร์ ท่านมาภาวนา ญาติโยมเกิดความเลื่อมใส จึงถวายเป็นที่วัด
บริเวณเกาะกลางแม่น้ำมูลนี้เป็นวัดทั้งหมด

เดิมเขาเรียกกันว่า **ดอนทาก** เพราะมีตัวทากเยอะ เป็นป่าดิบชื้น
ชาวบ้านเข้ามาหาของป่า ถูกตัวทากกัด มีตัวทากยั้วเยี้ยเต็มไปหมด
ชาวบ้านเรียกเพี้ยนจาก**ดอนทาก** กลายเป็น**ดอนธาตุ** อาจเป็นเพราะ
หลวงปู่เสาร์ ท่านเข้ามาอยู่ด้วย เขาจึงเรียกว่า**ดอนธาตุ**

(จากในตอนต้นๆ หลวงปู่ใหญ่ท่านว่าเป็นที่ประดิษฐาน**พระธาตุ**
ฝุ่น หรือ**พระอังคารธาตุ**ของพระพุทธเจ้า แต่ถูกน้ำพัดพังหายไป ท่าน
จึงให้สร้าง**พระพุทธรูป**ขึ้นมาแทน_ปลื้ม)

หลวงปู่เจี๊ยะ พูดถึงอุปนิสัยของ**หลวงปู่ใหญ่** ว่า :-

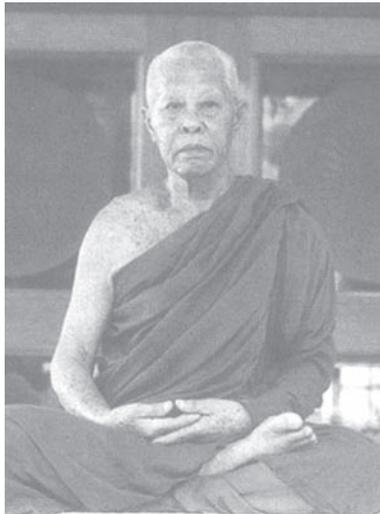
ตอนที่**เราพระเจี๊ยะ** มาหา**หลวงปู่ใหญ่** ท่านอยู่ที่นี้ ท่านไม่ค่อยเทศน์นักหรือก มีอยู่ครั้งหนึ่ง เมื่อเข้าไปหาท่าน ดูแลท่านเรื่องอาพาธ เมื่อท่านหายป่วย ร่างกายมีเรี่ยวแรง ญาติโยมขอฟังเทศน์ท่าน ว่า

“หลวงปู่ เทศน์ให้ฟังหน่อย พวกชะนี้อยอยากฟังธรรม” โยมที่มากถวายภัตตาหารเข้าเข้านิมนต์ให้เทศน์ หลังจากท่านฉันเช้าเสร็จ

“ทำให้ดูมันยังไม่ดู ปฏิบัติให้ดูอยู่ทุกวัน มันยังไม่ปฏิบัติตาม เทศน์ให้ฟังมันจะฟังหรือพวกเจ้า? ช้อยเห็ดให้เม็งยังบ่เม็ง เทศน์ให้พวกหมูเจ้าฟังหมูเจ้าลิฟังหรือ?”

เมื่อ**หลวงปู่เสาร์**พูดเสร็จ ท่านก็จะสั่งให้ **พระอาจารย์ดี จนฺโท** ผู้เป็นลูกศิษย์ที่หนึ่งเป็นลำดับต่อจากท่านไปเป็นองค์เทศน์

ท่านมีปกติเป็น**พระพูดน้อย** ต่อยมาก ส่วนมากท่านทำให้ดู เพราะท่านมีคติว่า **“เขาลีเชื่อความดีที่เขาเข็ด หลายกว่าคำเฝ้าที่เขาสอน”** (เขาจะเชื่อในความดีที่เราทำ มากกว่าจะเชื่อในคำที่เราพูด”

พระอาจารย์เจี๊ยะ จนฺโท

๑๖๒.

อีการักหลวงปู่ใหญ่

เรื่องนี้ หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท ก็เป็นผู้เล่าให้ฟัง :-

ก่อนที่หลวงปู่เสาร์ ท่านจะมาอยู่ดอนธาตุนี้ ท่านเล่าให้ฟังว่า ท่านเดินธุดงค์มาเรื่อยๆ พักตามบ้านนอกชนบทท้องนา ตามทุ่งลอมฟาง ไร่นา โคนไม้ ฯลฯ คำที่ไหนก็หาที่พักปักกลดที่นั่น บางทีก็มีพระติดตาม รูปสองรูป

ก่อนที่จะเข้ามาดอนธาตุ ท่านได้เข้าไปบริเวณพักที่บ้านดอนพันชาติ บริเวณต้นค้อใหญ่ใบดกหนาให้ร่มเงาได้เป็นอย่างดี พระติดตามก็ปักกลดในบริเวณใกล้ๆ

ต้นค้อใหญ่นี้อยู่ระหว่างบ้านดอนพันชาติ กับโรงสีพงษ์พานิชย์ อยู่กลางทุ่งนา

เมื่อท่านมาพักอยู่ที่นั่น ญาติโยมก็ทำกระท่อมเล็กๆให้ท่านพัก ตอนเช้าๆ ท่านก็จะออกเที่ยววิณฑบาตที่หมู่บ้านดอนพันชาติ พวกเจ๊กพวกจีนที่ทำมาค้าขายเป็นลูกจ้างอยู่แถวโรงสี ก็จะเข้ามาทำบุญในตอนเช้า

ท่านเล่าว่ามีเรื่องน่าแปลก คือ กา อีการันมันแปลก ท่านเล่าในบริเวณต้นค้อใหญ่จะมีอีกาอยู่ฝูงใหญ่ๆ ร้องกาๆอยู่ตลอดเวลา

ชาวบ้านเขาไม่กล้าไปทำอะไรมันหรอกเพราะกลัว บางคนก็ว่าเป็น **กาตาดู** ที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นค้อใหญ่ **เป็นเจ้าของ** ใครไปฆ่าไม่ได้ ต้องเป็นไปต่าง ๆ นานา

เมื่อ**หลวงปู่เสาร์** ท่านเข้ามาพักที่นั่นแล้ว อยู่ ณ ที่นั่นได้ ๒-๓ วัน บิณฑบาตฉันเช้าเสร็จ เศษอาหารที่เหลือกินบาตร ท่านนำมาเลี้ยงกา **ที่นั่นติดท่าน รักท่านมาก**

เวลาออกบิณฑบาต ท่านก็จะเรียกว่า **“กาหลงเอ๋ย...ไปเถอะเรา ไปบิณฑบาตกัน ไปโปรดสัตว์ผู้มีทุกข์กัน ชาตีสังขารนี้มันเป็นทุกข์ ทั้งคนและสัตว์”**

กามันก็จะบินตามไปเป็นขบวน ท่านเดิน ส่วนกาบิน ดูสวยงามมาก ชาวบ้านต่างก็รู้ว่าท่านออกบิณฑบาต เพราะกาบินนำหน้าและส่งเสียง ร้องลั่น ร้องดัง กาก ๆ เป็นระยะ ๆ

คนถิ่นแถวนั้นอัศจรรย์ใจเป็นอย่างยิ่ง ต่างนิยมชมชื่นเคารพ เลื่อมใสท่านมาก แต่ก่อนชาวบ้านแถวนั้นนับถือ**กาตาดู** ตอนหลังได้คลายความเชื่อ มาฟังพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ว่าเป็นสรณะ

แม้แต่ลูกเล็กเด็กแดงก็ออกมาราบไหว้เป็นทิวแถวในเวลาท่านไปบิณฑบาตโปรดสัตว์ในหมู่บ้าน

หลวงปู่เสาร์ ท่านมีเมตตามาก **ดูใครไม่เป็น มีอุปาสอนคน แยกคายหลายอย่าง**

ในระหว่างที่ท่านพักกรรมฐานอยู่ตอนพ้นชาติ ท่านเป็นที่พึ่งของเทวดา และมนุษย์ ตลอดจนสัตว์ทั้งหลาย เมตตาทรรคมค้ำจุนโลก ไม่มีประมาณ

ท่านเล่าให้ฟังน่าฟังมาก จำไม่ได้หมดมันนานมาแล้ว

๑๖๓.

ปรารภไปเมืองลาว

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๓ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล พำนักอยู่ที่
วัดเกาะแก้ว ดอนธาตุ เป็นพรรษาที่สอง

ท่านปรารภเรื่องที่จะข้ามไปฝั่งลาว ไปทำบุญอุทิศถวายแด่
พระอุปัชฌาย์ของท่าน คือ ท่านพระครูหา โชติปาโล หรือพระครูสีทันดร
คณาจารย์ อดีตเจ้าคณะใหญ่แห่งศรีทันดร เขตเมืองไทย แขวงนคร-
จำปาศักดิ์

ท่านพระครูสีทันดรคณาจารย์ ได้มรณภาพไปนานแล้วที่วัด
ดอนฮีธาตุ เมืองโขงโน้น ซึ่งหลวงปู่ใหญ่ท่านมีความปรารถนาที่จะไป
ทำบุญอุทิศกุศลตั้งแต่เมื่อ ๑๒ ปีที่แล้ว ตั้งแต่สมัยที่ท่านยังเยาว์วงศ์
เผยแพร่ธรรมอยู่แถบจังหวัดสกลนคร นครพนม แต่ด้วยความที่ยัง
ไม่พร้อม ท่านจึงได้ร้งรอเรื่อยมา

บัดนี้หลวงปู่ใหญ่ท่านชราภาพมากแล้ว จะต้องหาทางไปทำบุญ
อุทิศถวายครูอาจารย์ของท่านให้ได้ ท่านจึงเร่งร่ำให้คณะศิษย์หาทาง
ให้ท่านได้ไปเมืองลาวตามความประสงค์โดยรีบด่วน

หลวงปู่ใหญ่ได้ปรึกษาแผนการเดินทางกับคณะศิษย์โดยกำหนด
ลงเรือจากวัดดอนธาตุไปตามลำน้ำมูล จนถึงบ้านด่านปากมูล แล้ว
ล่องเรือไปตามน้ำโขง จนถึงเมืองโขง เป้าหมายสุดท้าย ในฝั่งประเทศลาว

ถ้าดูตามเส้นทางที่ว่า พวกเราคงจะจินตนาการว่าเล่นเรือเรื่อยๆ ไปตามลำแม่น้ำ ดูช่างน่าสะดวกสบาย แถมยังได้ชื่นชมกับความงามของธรรมชาติสองฟากฝั่ง เป็นการเปิดหูเปิดตาของบรรดาพระเถระอีกด้วย

แต่ผิดคาด! บรรดาลูกศิษย์ใกล้ชิดและญาติโยมต่างพากันตระหนกตกใจ และคัดค้านท่านแทบจะเป็นเสียงเดียวกัน พร้อมกับขอร้องไม่ให้ออกไป เพราะมันอันตรายเกินที่จะเสี่ยง

ทั้งนี้เพราะการเดินทางไปตามลำน้ำโขง ด้วยเรือแจว เรือพาย ที่มีในสมัยนั้น ต้องเสี่ยงอันตรายมาก ด้วยสภาพท้องน้ำเต็มไปด้วยเกาะแก่งน้อยใหญ่ มีทั้งน้ำเชี่ยว น้ำวน น้ำเป็นพูเป็นชัน หากใครไม่มีความชำนาญในน้ำน้ำแถมนี้โดยเฉพาะแล้ว ก็ยากที่จะไปรอดปลอดภัยได้

ชาวบ้านสมัยนั้นกล่าวกันว่า “ถ้าใครเดินทางโดยเรือแจว เรือพายไปแคว้นนั้นแล้ว เมียที่รออยู่ทางบ้านให้เตรียมตัวเป็นหม้ายได้เลย”

หลวงปู่ใหญ่ ท่านยังคงยืนยันต้องไปให้ได้ก่อนที่ท่านจะละสังขาร และท่านยังกล่าวด้วยว่า **“มันลิเป็นอิหยังยังบ่ถึงคราว”**

ในครั้งนั้นยังหาผู้ชำนาญทางน้ำไม่ได้ การเดินทางของหลวงปู่ใหญ่จึงต้องชะลอไปก่อน

ข้อมูลเกี่ยวกับ**ชื่อพระอาจารย์ที่หลวงปู่ใหญ่**ประสงค์จะไปทำบุญอุทิศให้จากแหล่งต่างๆ ไม่ตรงกัน บางแหล่งบอกว่าเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านที่ชื่อ **พระครูหา โชติปาโล** ส่วนบันทึกของ**หลวงพ่อโชติ** กับหนังสือประวัติ**พระอาจารย์ทองรัตน์ กนตสิโล** ชื่อหนังสือ **“มณีนีรัตน์ อัญมณีแห่งไพรสนธ์”** จัดพิมพ์โดยวัดหนองป่าพง ได้ระบุ

ชัดเจนว่า **ญาคุลีทา ชยเสโน** โดยเขียนภายใต้หัวข้อว่า **“หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ทำบุญอุทิศให้พระกรรมวาจาจารย์”** โดยมีเนื้อเรื่องดังนี้ : -

“ในระหว่างจำพรรษา ๒๔๗๙-๒๔๘๓ อยู่ที่**วัดป่าหนองอ้อบ้าน** ข้าไคมนั้น **หลวงปู่เสาร์** ได้นิมิตเห็น **ญาคุลีทา ชยเสโน พระกรรมวาจาจารย์ของท่าน** สมัยอยู่ที่วัดบูรพาในตัวเมืองจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพื้นเพท่านอยู่**เมืองสีพันดอน** แขวงจำปาศักดิ์ ท่านไปเรียนที่กรุงเทพฯ และได้มาเป็นอุปัชฌาย์อยู่ที่จังหวัดอุบลราชธานี หลังจากนั้นได้ไปเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่มาตุภูมิ ไปอยู่**วัดดอนฮี (วัดเกาะรี)** เมืองโขง แขวงจำปาศักดิ์ และได้มรณภาพลงที่นั่น **ไปเกิดเป็นเปรตรบกวนลูกหลาน ทำให้ลูกหลานเดือดร้อน** จึงคิดจะไปทำบุญอุทิศให้พระกรรมวาจาจารย์...”

เราซึ่งเป็นคนรุ่นหลัง ก็เพียงแต่รับทราบ ว่า **หลวงปู่ใหญ่** ไปทำบุญอุทิศให้ **ครูอาจารย์** ของท่านองค์หนึ่งก็แล้วกัน เรื่องชื่อ เรื่องเวลา เรื่องสถานที่ มีคลาดเคลื่อน-แตกต่างกันไปบ้าง ก็คงต้องปล่อยให้ผู้รู้ท่านตรวจสอบก็แล้วกัน ในขั้นนี้เราคงทำได้เพียงรับรู้เรื่องราวไปเท่านั้น ส่วนที่ยังสงสัย ถ้ายังติดใจอยู่ก็หาทางสอบถามไปนะครับ

๑๖๔.

สบโอกาสเหมาะ

ในช่วงเวลานั้น **นายชกเที่ยง** (นายวิโรจน์ โกศลวิตร) เศรษฐีใหญ่แห่งเมืองอุบลฯ ซึ่งเป็นพี่ชายของ **นายชกต่าย** (นายวิชิต โกศลวิตร) ได้ถึงแก่กรรม

ทางเจ้าภาพคือ **คุณหญิงตุ่น** ได้มากราบนิมนต์ **หลวงปู่ใหญ่** พร้อมกับพระลูกศิษย์อีก ๓ รูป **พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ** **พระอาจารย์บัวพา ปญฺญาภาโส** และ **พระอาจารย์กงแก้ว ขนฺติโก** รวมเป็น ๔ รูป ขึ้นไปเมืองอุบลฯ เพื่อทำบุญอุทิศให้กับผู้ตาย

ในงานนี้ เจ้าภาพได้ปวารณาถวายปัจจัยรูปละ ๑๐ บาท รวม **พระ ๔ รูป เป็นเงิน ๔๐ บาท**

ถ้าเทียบค่าของเงินในสมัยนั้นมีมูลค่าไม่น้อยเลย เพราะการซื้อขยาข้าวของในสมัยนั้นยังนับเป็นสตางค์กันอยู่ กวดยี่เยวชามละ ๕ - ๑๐ สตางค์เป็นอย่างมาก ถ้าเทียบเงิน ๑๐ บาท ก็มากกว่า ๑,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ บาทในสมัยนี้เสียอีก

เมื่อกลับถึง **วัดบูรพาราม** เมืองอุบลฯ แล้ว **หลวงปู่ใหญ่** ก็บอกกับศิษย์ทั้งสามว่า “เราจะไปเมืองโขงทำบุญอุทิศถวายพระอุปัชฌาย์ **ปัจจัยจำนวนนี้เราขอนะ**”

พระอาจารย์ทั้งสาม กราบเรียนว่า “ปัจจัยทั้งหมดนี้มอบให้พ่อแม่ครูอาจารย์ด้วยความเต็มใจ พ่อแม่ครูอาจารย์จะนำไปทำอะไรก็สุดแท้แต่ท่านเถิด”

เป็นอันว่าปัญหาเรื่องปัจจัยที่จะไปทำบุญได้ผ่านพ้นไปแล้ว แก้ปัญหาไปได้หนึ่งเปลาะ

ปัญหาใหญ่ที่เหลือได้แก่เรื่องพาหนะที่ใช้ในการเดินทาง

ความดำริของหลวงปู่ใหญ่ ทราบไปถึง แม่ชีมุข (มารดาของ นายชกเที่ยง นายชกต่าย หรือ นายวิโรจน์ และนายวิชิต โกศลวิตร เศรษฐีใหญ่เมื่ออุบลฯ)

คุณแม่ชีมุข ได้โปรดณา ขอเอารถยนต์ไปส่งคณะหลวงปู่ใหญ่ จนถึงที่หมาย แทนการเดินทางด้วยเรือแจว เรือพาย ที่เสี่ยงอันตรายเกินไป

เป็นอันว่าแผนการเดินทางของหลวงปู่ใหญ่ที่จะไปทำบุญอุทิศ แต่ครูอาจารย์ของท่านก็สำเร็จตั้งใจหมาย

สาธุ! สาธุ! สาธุ!

ศาลาวัดดอนธาตุ

๑๖๕.

จัดแบ่งการเดินทาง เป็น ๓ คณะ

การเดินทางไกลครั้งสุดท้ายของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล ถูกกำหนดขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๔

คณะแรก หลวงปู่ใหญ่ ได้มอบหมายให้เดินทางล่วงหน้าไปก่อน มีพระอาจารย์ทองรัตน์ กนตสีโล, พระอาจารย์บุญมาก และพระอาจารย์ กิ ธมฺมุตโตโม เดินทางด้วยเท้า เดินจุดดงค์บำเพ็ญเพียรไปด้วย ให้เดินทางไปรอท่านอยู่ที่นครจำปาศักดิ์ ไปพักรออยู่ที่วัดภูจำปาศักดิ์

คณะที่สอง เป็นคณะใหญ่ของหลวงปู่ใหญ่ ศิษย์ผู้ร่วมเดินทาง มี พระอาจารย์ดี ฉนฺโณ, พระอาจารย์ทอง อโสโก, พระอาจารย์กงแก้ว ขนฺติโก, พระอาจารย์สอ, พระอาจารย์บัวพา ปญฺญาภาโส พร้อมด้วย พระเถรและลูกศิษย์ติดตามอีกมาก

ข้อมูลในหนังสืออาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ ซึ่งได้จากการบอกเล่า ของ ท่านหลวงตาพวง สุชินฺทริโย บอกว่า ตอนนั้น ท่านหลวงตาเอง ยังเป็น สังฆการี (ศิษย์วัด) อยู่ ชื่อ พวง ลุ่่วง อายุ ๑๔ ปี จากบ้าน สีฐาน อ.ป่าติ้ว ยโสธร เพื่อนฆราวาสที่ไปด้วยเท่าที่จำได้ มีชื่อ กร อายุ ๑๘ ปี ตัวโตกว่าเพื่อน, ชื่อบุญมี ไทรงาม อายุ ๑๕ ปี จากบ้าน

สีฐาน, ชื่อ**อำนาจ** (พระครูโสภาธรรมภาณ) และอีกคนชื่อ **เจริญ** จากบ้านท่าซ่องเหล็ก เป็นศิษย์คอยอุปัฏฐากและผู้เก็บรักษาสะพานบาตรของหลวงปู่ใหญ่

ออกเดินทางประมาณเดือนธันวาคม จาก**วัดบูรพาราม** มี**คณะแม่ชีผุย** ร่วมเดินทางไปด้วย

เมื่อธวังไปถึง**บ้านเมืองเก่า หลวงปู่ใหญ่**บอกให้**พระอาจารย์ทอง** **อโสโก** ลงที่นั่น บอกว่า “**ท่านทอง** อยู่จุดนี้ให้เป็นด่านหน้า คอยส่งข่าว ฟังข่าวต่างๆ เมื่อเราไปอยู่ที่ใดก็จะส่งข่าวมาบอก”

หลวงปู่ใหญ่ มอบมิดโตให้**พระอาจารย์ทอง** ๑ เล่ม และ**พระอาจารย์กงแก้ว** มอบสามเณรให้คอยติดตามและอุปัฏฐากด้วย ๑ รูป จากนั้นคณะของ**หลวงปู่ใหญ่** ก็ออกเดินทางต่อไปจนถึง**นครจำปาศักดิ์** ๖ ไปพักที่**วัดอำมาตยาราม**

หลวงพ่อโชติ ท่านเขียนไว้ว่า **วัดอำมาตยาราม** เป็นวัดที่ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** (จันทร์ สิริจนโท) สมัยเป็น**พระครูวิจิตรธรรมภาณี** เจ้าคณะแขวง เคยมาจำพรรษาอยู่ที่นี้มาก่อน

ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์** ๖ สยสมบัตติ บรรยายไว้ดังนี้ : -

“**วัดอำมาตยาราม** เป็นวัดเก่าตั้งอยู่บ้านอำมาตย์ นครจำปาศักดิ์ มีเนื้อที่ ๑๐ กว่าไร่ สร้างในสมัยที่**ท่านเทวธมฺมิ** (ม้าว) เป็นอุปัชฌาย์แห่งเมืองอุบลฯ ตรงกับรัชกาลที่ ๕

ต่อมา**พระยามหาอำมาตยาธิบดี** (हरु่น) และ **เจ้ายุติธรรมธร** เจ้านครจำปาศักดิ์ พร้อมด้วย **ท้าวเพี้ย** กรมการเมือง ร่วมแรงร่วมใจกันบูรณะขึ้น สำหรับเป็น**วัดธรรมยุตวัดแรก**ของ**แขวงจำปาศักดิ์** และได้

เปิดเป็นสำนักเรียนมีชื่อว่า **โรงเรียนบูรพาสยามเขต** ในยุคที่ท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** มาปกครองคณะสงฆ์จำปาศักดิ์ เป็นเจ้าคณะสังฆปาโมกข์นครจำปาศักดิ์ และเป็นเจ้าอาวาส**วัดอามาศย์**นี้

วัดอามาศยาราม นี้ มีพระอุโบสถอยู่ตรงกลางวัด ตั้งหันหน้าไปทางทิศตะวันออกคู่แม่น้ำโขง มีหน้ากว้าง ๘ วา ยาว ๑๑ วา (๑๖x๒๒ เมตร) ลักษณะเป็นผนังก่ออิฐถือปูน หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา และได้รับพระราชทานที่วิสุงคามสีมาเมื่อปีชวด พ.ศ. ๒๔๓๑ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕

นอกจากกำแพงวัดด้านหน้า กับข้างวัดด้านใน เป็นถนน ด้านหลังวัดเป็นที่สวนและทุ่งนา ข้างวัดด้านเหนือเป็นตึกกรามบ้านพักอาศัยของชาวบ้าน ที่ตรงข้ามหน้าวัดเป็นสวนริมโขง ถัดจากสวนก็เป็นแม่น้ำโขง มีทำน้ำตรงกับประตูหน้าวัด ที่ตรงดิ่งไปสู่ประตูอุโบสถ เรียกชื่อทำน้ำนี้ว่า**ทำอามาศย์** ตรงข้างวัดทางทิศใต้เป็นทำน้ำอีกเรียกว่า **ทำศาลา** หรือ **ทำโรงหม้อ** เพราะในซอยข้างวัดเป็นที่ตั้งของสถานพยาบาล (โรงหม้อ) นั้นเอง

คณะที่สาม เดินทางตามไปภายหลัง เป็นคณะของท่าน**พระอาจารย์เนียม สุวโจ** ท่าน**พระอาจารย์เจี๊ยะ จุนโท** ทั้งสองท่านเป็นพระอาคันตุกะที่ท่าน**พระอาจารย์มั่น**ส่งมาจากสกลนคร เพื่อกราบเยี่ยม**พระอาจารย์ผู้เฒ่า** จึงต้องมีผู้นำทางไปคือ **พระอาจารย์บุญเพ็ง นารโท** หลานของหลวงปู่ใหญ่ และยังมี**พระอาจารย์แก้ว** (หลวงปู่เจี๊ยะ เรียกว่าครูบาแก้ว ครูบาเนียม) พร้อมสามเณรกับผ้าขาวผู้ติดตามอีกด้วย

คณะที่สามนี้เดินทางด้วยเท้า เราลองมาอ่านคำเล่าบอกของ**หลวงปู่เจี๊ยะ**โดยตรงในตอนต่อไปครับ

๑๖๖.

คณะที่สาม คณะของหลวงปู่เจี๊ยะ

เราลองมาดูการเดินทางของคณะที่สามก่อน เป็นคำบอกเล่าของหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท โดยตรง ดังนี้

หลังจากหลวงปู่เสาร์ท่านหายจากอาพาธแล้ว ชาติอุษันท์ กระปรี้กระเปร่า ท่านจึงเดินทางไปทำบุญอุทิศให้ท่านแดงตั้งผู้เป็นอุปัชฌาย์ของท่านซึ่งอยู่ที่หลี่ผี ประเทศลาว (ตามปกติหลวงปู่เสาร์จะชอบออกธุดงค์ลงไปทางใต้ นครจำปาศักดิ์ หลี่ผี ปากเซ ผังประเทศลาว แล้วก็ย้อนกลับมาจำพรรษาที่วัดดอนธาตุ เป็นประจำทุกปี)

หลวงปู่เสาร์ เดินทางล่วงหน้าไปประเทศลาวก่อนเรา (หลวงปู่เจี๊ยะ) จึงเดินธุดงค์ติดตามไปที่หลัง ความจริงแล้วเราจะไม่ธุดงค์ติดตามท่านไปจำปาศักดิ์ ประเทศลาว ตั้งใจว่าจะกลับสกลนครไปหาท่านพระอาจารย์มั่น ที่บ้านโคกสี (จ.สกลนคร) ก่อนเลยก็ได้

แต่เมื่อมานึกถึงคำสั่งของท่านพระอาจารย์มั่น ก็ให้หวนระลึกประหวัชพยุอยู่ในใจว่า “เจี๊ยะเอ๊ย! ดูแลหลวงปู่เสาร์แทนผมให้ดีนะ ถึงการป่วยอาพาธของท่านจะหายก็อย่าได้ไว้วางใจเป็นอันขาด”

เมื่อเป็นดังนี้ เราจึงจำเป็นต้องเดินจุดดั่งติดตาม**หลวงปู่เสาร์**ไปประเทศลาว เพราะมีความมั่นใจในความรู้พิเศษของท่านพระอาจารย์มั่นว่า **“ท่านต้องทราบเหตุการณ์ล่วงหน้าในเรื่องอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นแน่นอน จึงกำชับให้เราดูแลหลวงปู่เสาร์เป็นอย่างดี”**

ท่าน (หลวงปู่มั่น) เห็นว่า **“อย่าได้ไว้วางใจ”** เหมือนกับท่านบอกเป็นนัยๆ แต่ท่านไม่พูดตรงๆ จะเป็นการทำนายครูบาอาจารย์ **ท่านอาจารย์มั่น ท่านเคารพรักหลวงปู่เสาร์มาก**

ขณะ**หลวงปู่เสาร์** เดินทางล่วงหน้าไปประเทศลาว **นครจำปาศักดิ์** ก่อนแล้ว ทางฝ่ายเรา**พระเจี๊ยะ** และ**พระเพ็ง** ผู้เป็นหลานของท่าน**ครูบาแก้ว** **ครูบาเนียม** และเณรกับผ้าขาว ก็ออกเดินทางด้วยเท้าจาก**ดอนธาตุ** มุ่งไปยัง **เขตสุวรรณคีรี** ริมแม่น้ำโขง ซึ่งใกล้กับ**ปากน้ำมูล** เชื่อมต่อกับ**แม่น้ำโขง**

เราได้พาหมู่คณะพักค้างคืนที่บนภูเขาที่**เขตสุวรรณคีรี** ต่อมาได้มีผู้มานิมนต์ให้ไปพักอยู่ที่ใกล้ๆ กับแม่น้ำโขง เป็นที่มีป่าใหญ่มาก มีสัตว์นานาชนิด เช่น ช้าง เสือ หมี และในน้ำยังมีปลาโลมาน้ำจืด เสียงร้องดังเหมือนเสียงวัว อีกทั้งสถานที่นั้นยังเป็นสถานที่ที่ชาวบ้านเกรงกลัวมาก เพราะใครจะไปตัดไม้ไม่ได้ หากตัดต้นไม้ก็มีอันเป็นไป คือเจ็บไข้ได้ป่วย

ในป่านั้นมีไม้ขนาดใหญ่ๆ เขาทำเป็น**ตะท้าวตักเสื่อ** เมื่อเสื่อผ่านลอดเข้ามา **ตะท้าว**ก็จะหล่นมาทุบเสื่อตาย เราไม่รู้ ไปยกเอาไม้ ออก ต้นไม้ก็มาแทงเอาขา ต้องเอาน้ำมันมาทา เดินไม้ได้ตั้งนาน เจ็บปวดมาก ไม่รู้ว่าเขาทำตักเสื่อ

เราพาหมู่คณะปฏิบัติพักอยู่ที่ป่าดงใหญ่นี้ไม่นานนักได้นำคณะชุดงค์ไปยังนครจำปาศักดิ์ตามคำนิมนต์ของ **โยมคำตัน**

ในระหว่างนั่งเรือไปนครจำปาศักดิ์ แล้วมุ่งตรงไปทาง **ปากเซปากซัน** ปีนน้ำเยอะเขี้ยวกรากมาก ล่องเรือไปตามกระแสน้ำ เรือมันจึงแล่นเร็ว พอไปถึงตรง **สะดือน้ำใหญ่** บังคับเรือไว้ไม่อยู่ เรือหมุนตัวๆ บิดๆ งี้ ที่นี้เรือมันเล็กมันหมุนตั้ง ๒๐ รอบมั่ง วือๆ

ถ้าเป็นเรือใหญ่มันก็หมุนสักเดี๋ยวก็นิ่งได้ แต่เราไปเรือพายเล็กๆ ถึงตรงสะดือน้ำก็หมุนคว้างคว้าง เราก็ตะโกนบอกสั่งให้พวกฝีพายช่วยกันงัดเรือออกไปอีกด้าน เราต้องใช้ไม้พายช่วยงัด จึงหลุดออกมาได้ไม่ทันตาย

คนตายแยะตรงนี้ มันดูตลกลงไปตาย ถ้าเกิดล่มขึ้นมาเราอาจจะไม่ตาย เพราะเราว่ายน้ำเก่ง แต่มันต้องเอาจิวรอก ถ้าเอาออกไม่ทันก็ตายเหมือนกัน **มันเป็นสะดือน้ำ หมุนวนน่ากลัว**

(หลวงปู่เจี๊ยะ เป็นคนจันทบุรี ลูกน้ำเค็ม ทำนว่ายน้ำเก่ง)

เดินทางถึงวัดอำมาตย์ นครจำปาศักดิ์

เมื่อเรือเทียบฝั่ง เราได้พาพระเถรทั้งหมดไปพักยัง **วัดอำมาตย์** (วัดอำมาตยาราม) นครจำปาศักดิ์ มุ่งเพื่อจะไปให้ทัน **หลวงปู่เสาร์** แต่คลาดกัน **หลวงปู่เสาร์ได้ชุดงค์ไปที่หลี่ฝีก่อน**

พักที่ **วัดอำมาตย์** พอสมควรแล้ว ต่อจากนั้นได้ชุดงค์ต่อไปที่ **ห้วยสาหัว** เขตนครจำปาศักดิ์ ห่างตัวเมือง ๑๐ กว่ากิโลเมตร **พักอยู่ที่นี้ราว ๔ เดือน** เป็นหมู่บ้านที่มีผู้อยู่อาศัยราว ๑๘ หลังคาเรือน

ในการชุดงค์ครั้งนี้ เราพักอยู่กับ **พระเพ็ง** สององค์เพียงเท่านั้น

ในขณะที่เข้าไปพักอยู่ที่บ้านห้วยสาหัว อาหารการฉันก็เป็น
อาหารพื้นบ้าน เรามาเพื่อธรรม สิ่งเหล่านี้จึงไม่เป็นอุปสรรคแต่อย่างใด

เราไปกินบุงา เขาเอามาต้ม ตัวเล็กๆ กินกับข้าวเหนียวรสมันหื่น
กินไม่ลง ติดคอ

อยู่ที่นั่นมี**มันหัวใหญ่ๆ** ทำต้นเสากฎิเรานี่ (ทำมือประกอบ) เวลา
จะเอา ต้องเอาน้ำรดให้ชุ่ม โนมล่ำต้นไผ่ลงมาคล่อง แล้วดึง(เถามัน)ขึ้น
มาทั้งต้น ต้องมัดหัวจุกมันแล้วดึงขึ้นมา ต้องค่อยๆ ไม้จั้นหักหมด มันยาว

เวลารดน้ำ ดินมันก็อ่อน ค่อยๆดึงขึ้นมา ไม้จั้นหักหมด เราชุด
ธรรมดาไม่ได้ เพราะมันลึกลงหลายเมตรเลย ต้องใช้ต้นไม้ขนาดพอดี
โนมปลายลงมาแล้วค่อยๆเอาเชือกผูกที่หัวมัน ด้วยแรงของไม้โนมและ
ดินที่อ่อนด้วยการรดน้ำให้ชุ่ม หัวมันก็จะค่อยๆไพล่ขึ้นมาเรื่อยๆ จนสุด

บางหัวนี้ยาวหลายเมตร มันขาวอร่อย กินเปล่าๆ ไม่มีน้ำตาล
น้ำอ้อยจิ้ม ถ้ามีกะทิก็ยิ่งดีใหญ่ แต่สมัยนี้ไม่มี

ปลาใหญ่ก็มีเยอะเยะ ร้องไห้อึกๆ มันเล่นกันในน้ำตอนกลางคืน
เขาเรียก**ปลาโลมาน้ำจืด** มันร้องเหมือนเสียงควายเลย ร้องไห้อึกๆ

เราลงไปเล่นในน้ำ อาบน้ำ โดนปลิงดูด เราไม่กลัวปลิง มันกัด
ก็จับปลดออก

นั่งเรือไปค้างกลางทาง ๑ คืน เพราะเรือไม่มีใบ ขากลับเดินไป
เที่ยว เจอเสือกับช้างป่า เราอยู่ในร่องลึกมันอยู่ข้างบน เราถามอะไร
เขาบอกข้าง เราไม่รู้ไม่งั้นเราจะไปดู

เค้าจับช้างตัวเล็กๆมา มันชน เราก็ไปเหยย มันก็ไล่ขวิด เอาข้าว
เหนียวปั้นเป็นก้อนให้มันกิน มันเอางวงรับเข้าปาก หมดบับ ขอเราอีก
ทีหลังเรากลับไปไหนมันเดินตามเลย มันอดอยากมาก

ไปมานานมากแล้ว หัวลิปปีแล้ว

๑๖๗.

นัดศิษย์มารวมกัน ทำพิธีมาฆบูชา

กลับไปติดตามคณะของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล กันต่อนะครับ

เมื่อคณะของหลวงปู่ใหญ่ เดินทางไปถึงนครจำปาศักดิ์ ได้เข้าพักที่วัดอำมาตยาราม

ลูกศิษย์คณะที่หนึ่ง ที่เดินทางไปล่วงหน้า คือ พระอาจารย์ทองรัตน์ พระอาจารย์บุญมาก และ พระอาจารย์กิ ซึ่งไปพักบำเพ็ญสมณธรรม รออยู่ที่วัดภูจำปาศักดิ์ ทราบข่าวการเดินทางมาถึงของหลวงปู่ใหญ่ จึงพากันมากกราบทำวัตรและถวายการอุปัฏฐากตามธรรมเนียมของพระสายกรรมฐาน

หลวงปู่ใหญ่ ได้นัดหมายให้ส่งข่าวลูกศิษย์ทั้งหมดให้มารวมกัน ทำพิธีมาฆบูชา ซึ่งเป็นการนัดรวมลูกศิษย์เป็นประจำทุกปีที่วัดภูจำปาศักดิ์ ก็อยู่ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕ คณะศิษย์ต่างแยกย้ายไปบำเพ็ญสมณธรรมตามอัธยาศัยของตน

เมื่อนัดแนะเป็นที่เรียบร้อยแล้ว (ขณะนั้นเป็นเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕) หลวงปู่ใหญ่ จึงได้พาคณะศิษย์ติดตามเดินทางต่อไปยัง

เมืองโขง-ดอนฮีธาต ซึ่งยังอยู่อีกไกล เพื่อทำบุญอุทิศถวายครูบาอาจารย์ของท่านตามที่ตั้งใจ

หลวงปู่ใหญ่ ยังได้กำชับคณะศิษย์ที่อยู่ที่นี่คร่ำจำปาศักดิ์ คอยสดับดับรับฟังข่าวขององค์ท่านอย่าให้พลาด!

รวมทั้งให้พระอาจารย์บุญมากจัดทำประทุนเรือแจวไปคอยรับท่านในตอนขากลับด้วย

คณะของหลวงปู่ใหญ่ ออกเดินทางไป**เมืองโขง-ดอนฮีธาต** ด้วยการโดยสารเรือกลไฟ ล่องใต้ลงไป พักค้างคืนที่วัดกลาง **เมืองมุลปาโมกข์** หรือมีชื่อทางการของไทยว่า **อำเภอวรรณไวทยาการ** (ดินแดนส่วนนั้นยังเป็นของประเทศไทยในสมัยนั้น)

เมืองมุลปาโมกข์ หรือ**อำเภอวรรณไวทยาการ** นั้น อยู่อีกไกลจะถึง**เมืองโขง** เป้าหมายปลายทางแล้ว ทางคณะออกเดินทางด้วยเรือพายเรือแจว ต่อไปยัง**เมืองโขง ดอนฮีธาต** บ้านเกิดและที่ประดิษฐานสถูปบรรจุอัฐิธาตุของ**พระครูสีหันทรคณาจารย์** หรือ **ท่านพระครูสีหาโชติปาโล** พระอุปัชฌาย์ของ**หลวงปู่ใหญ่**

นับเป็นการเดินทางที่ยาวไกลและทรหดอดทนอย่างยิ่งสำหรับ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** ที่ชราภาพอายุเลย ๘๐ ปีแล้ว และแสดงถึงความเด็ดเดี่ยว มุ่งจุดหมายหนึ่งเดียวอย่างแน่วแน่ไม่แปรผัน เพื่อแสดงความกตัญญูทวดเวทีต่อครูบาอาจารย์ ก่อนที่ท่านเองจะลาชั้น

๑๖๘.

วงศ์ธรรมยุตสีทันดร ดอนโขง

ขออนุญาตหยุดพักเรื่องของหลวงปู่ใหญ่ ไว้สักประเดี๋ยว ขอนำท่านไปรับทราบข้อมูลทางประวัติศาสตร์ของคณะสงฆ์ธรรมยุต แขวงจำปาศักดิ์ หรือ วงศ์ธรรมยุตสีทันดร พอเป็นพื้นฐานสักเล็กน้อย

ทั้งหมดนี้เป็นผลการค้นคว้าของ อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ อีกนั่นแหละ แล้วผมก็บรรจงคัดลอกมาเสนอ (เอาหน้า) ด้วยความภาคภูมิใจ

ขอเริ่มตรงบริเวณแม่น้ำโขง ส่วนล่างสุดของประเทศลาว เรียกว่า สีทันดร มากจากคำว่า สีพันดอน

ดอน ในที่นี้หมายถึง เกาะ

ที่เรียกว่า สีทันดร หรือ สีพันดอน ก็เพราะแม่น้ำโขงบริเวณนี้มีเกาะแก่งน้อยใหญ่อยู่เป็นจำนวนมากจนว่ากันว่า สุดคนนับ (คงไม่มีใครไปลอยคอหนีได้หมด)

เกาะที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณนี้ ชื่อ ดอนโขง (เกาะโขง) ตั้งอยู่กลางลำน้ำโขง เป็นที่ตั้งของหลายหมู่บ้าน หลายตาแสง (ตำบล) จนรวมกันกลายเป็นเมือง เรียกว่า เมืองโขง มีภูเขา ๗ ลูก มีสนามบินแห่งสุดท้าย

ที่สุดของชาติลาวตั้งอยู่ที่เมืองนี้ ถ้าจะเทียบก็คล้ายกับเกาะภูเก็ตของ
ไทยเรา น่าจะเทียบกันได้

พอนี้ภาพออกน่ะครับ

ที่นี้มาพูดเรื่องพระสายธรรมยุตของลาว ก็ขอเริ่มมาตั้งแต่ครั้ง
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ยังทรงผนวชเป็น
วชิรญาณโณภิกขุ ก็ได้มีชาวสีทันดรท่านหนึ่งชื่อว่า **ก่า** ได้มีจิตเลื่อมใส
บวชเรียน เป็น**สังฆวิหาริก** (ลูกศิษย์) ของพระเจ้าอยู่หัว **วชิรญาณโณภิกขุ**

ตามประวัติ **ท่านก่า** เป็นหนึ่งในบรรดาชาวพื้นเมืองที่ถูกเกณฑ์
ลงมาส่งช้างเผือกที่กรุงเทพฯ แล้วท่านก็สนใจบวชเรียน ตั้งใจศึกษา
พระธรรมวินัย ชำนาญในอักษรสมัยและพระสูตร รอบรู้ในธรรม
จนเป็นที่ไว้วางพระหัตถ์ของท่าน **วชิรญาณ** พระอาจารย์ของท่าน

หลังจากท่าน**วชิรญาณ** ขึ้นครองราชย์ เป็น**พระบาทสมเด็จพระ
จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔** แล้ว **ท่านพระภิกษุก่า** จำลึกลง
เมืองโขง สีทันดร บ้านเกิดเมืองนอนท่าน และใครจะเห็นวงศ์ธรรมยุติ
กาตั้งขึ้นในถิ่นนั้น

เมื่อได้โอกาสกราบทูล พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ทรงพอพระทัย
เป็นอย่างยิ่ง ด้วยทรงอยากให้เกิดธรรมยุติกาตั้งมั่น แผล่ไพศาล
รุ่งเรืองทั่วพระราชอาณาจักร

เวลานั้นเมืองโขง สีทันดร นครจำปาศักดิ์ ยังเป็นขอบเขตทสิมา
อาณาจักรสยามประเทศอยู่

เมื่อถึงกำหนดวันเดินทาง **พระเถรจารย์เจ้าก่า** คุณสมบุนโน
ก็เข้าเฝ้ารับพระโอวาทมูลลา นำวงศ์ธรรมยุติกาไปสู่เมืองโขง สีทันดร

นัยว่า ในโอกาสเดียวกันนี้ **พระเถรจารย์เจ้าพันธุละ** (ดี) ก็นำ
 เยาวงค์ธรรมยุติกาไปสู่เมืองอุบลราชธานี (โปรดไปอ่านบทพจนตั้งแต่
 ตอนแรกๆ นะครับ)

และ **พระเถรจารย์เจ้า รัชมปละ** ก็นำเยาวงค์ธรรมยุติกาไป
กรุงพนมเปญ กัมพูชา พร้อมๆ กัน

ดังนั้น วงศ์ธรรมยุติกาสีหันทร **อุบลราชธานี** และ **กรุงพนมเปญ**
 จึงออกไปประดิษฐานเผยแผ่พร้อมกัน มีความเกี่ยวข้องกันมาตั้งแต่
 บัดนั้นแล

เมื่อ**พระเถรจารย์เจ้าท่านกำ คุณสมบุโน** นำเยาวงค์ธรรม
 ยุติกาไปถึง**เมืองโขง สีหันทร** แล้ว กิตติศัพท์ด้านคุณธรรมความดีงาม
 ของท่านก็แพร่ออกไปกว้างไกล ประชาชนตลอดจนท่านเจ้าเมือง คือ
พระอภัยราชวงศา ต่างเลื่อมใสศรัทธาเป็นเหตุให้มีการสร้างวัดธรรมยุต
 ขึ้นมาหลายแห่ง

วัดภูเขาแก้วมณีวรรณ ตั้งเป็นวัดแรก ต่อมาก็มี**วัดสุทัศน์มัลลาราม**
 บ้านนา, **วัดสุวรรณเจดีย์** บ้านเวินทอง, **วัดพระธาตุศรีบุญเรือง** บ้านดง,
วัดโพนแก้ววิชัย ที่สร้างไฟโพนแสง, **วัดดอนกระสัง** และ**วัดดอนเหล็กไฟ**
 ตามลำดับ

เมื่อมีการสมโภชพระประธานฉลองพระอุโบสถ **วัดภูเขาแก้วมณี**
วรรณ มีการแห่พระทางชลมารครอบเกาะโขง เจ้าผู้ครองนครจำปาศักดิ์
 คือ **เจ้ายุติธรรมธร** ก็เสด็จลงไปร่วมงาน นับว่า**วงศ์ธรรมยุติกาสีหันทร**
 ได้รับความอุปถัมภ์จากเจ้านายเชื้อพระวงศ์มาแต่เริ่มแรก ทำให้การ
 เผยแพร่พระพุทธศาสนาสายนี้เป็นไปโดยสะดวก และเจริญรุ่งเรืองมา
 โดยลำดับ

พระเถรอาจารย์เจ้า ท่านกำ ต้นวงศ์ธรรมยุตลีหันทร ได้ดับขันธมรณภาพด้วยโรคชรา ที่**วัดโพนแก้ววิชัย ดอนสำงไฟโพนแสง** อัฐิธาตุของท่านได้บรรจุในพระเจดีย์สูง ๑๕ วา กว้าง ๓ วา อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของวัดนั่นเอง

บรรดาลูกศิษย์อาวุโส มี**พระครูธรรมลัง** (วา) เป็นต้น ก็พาหมู่คณะสืบศาสนทายาทวงศ์ธรรมยุตต่อมาโดยลำดับ ได้ส่งพระภิกษุสามเณรผู้หนักต่อการศึกษาไปเล่าเรียนพระธรรมวินัย ที่สำนัก **ท่านเทวธัมมี** (ม้า) ที่**วัดศรีทอง** และ**วัดสุปฏิญนาราม** ในเมืองอุบลราชธานี

ในสมัยต่อมา เมื่อท่านเจ้าคุณ**พระอุบาลีคุณูปมาจารย์** ได้รับอาราธนาให้ไปเป็น**เจ้าอาวาสวัดอัมมาตยาราม** และ**เจ้าคณะแขวงจำปาศักดิ์** ก็ได้มีพระภิกษุสามเณรจาก**เมืองโขง สีหันทร** มาอาศัยเพื่อศึกษาพระธรรมวินัยบ้าง มาบวชที่นั่นบ้าง และ**ท่านเจ้าคุณพระอุบาลี**เองก็ได้เดินทางลงไปตรวจตราสั่งสอนหมู่คณะทาง**สีหันทร** เป็นประจำ

ด้วยเหตุนี้ พระภิกษุสามเณรวงศ์ธรรมยุตสาย**สีหันทร นครจำปาศักดิ์** จึงมีความเกี่ยวพันกับ**สายอุบล**อย่างแน่นแฟ้น และเป็นเหตุสืบเนื่องให้ได้มีโอกาสเข้ามาศึกษาเล่าเรียนที่กรุงเทพฯ ด้วยเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่จะมาพักอาศัยที่**วัดบรมนิวาส** และ**ที่วัดปทุมวนาราม** ที่ได้รับสมณศักดิ์เป็นเจ้าคุณ เป็นพระครู และที่เป็นมหาเปรียญ ก็มีหลายองค์

ครูบาอาจารย์วงศ์ธรรมยุตสาย**สีหันทร** ที่ดำรงตำแหน่ง**เจ้าอาวาสวัดปทุมวนาราม** ก็ได้แก่เจ้าอาวาสลำดับที่ ๒-๓-๔ คือ **พระครูปทุมธาดา** (สิงห์ อคฺคธมฺโม), **พระปัญญาพิศาลเถร** (สิงห์) และ**พระวิสุทธิสารเถร** (ผิว)

สำหรับเจ้าอาวาสลำดับที่ ๕ คือ ท่านเจ้าคุณ**พระปัญญาพิศาลเถร** (หนู จิตปณฺโณ) ผู้เป็นสหธรรมิกของ **หลวงปู่ใหญ่เสาร์** ก็เป็นอีกองค์หนึ่งที่สืบสาย**สี่พันดร**มาเช่นกัน

ท่านพระอุปัชฌาย์ของหลวงปู่เสาร์ ที่ท่านเดินทางมาทำบุญอุทิศถวาย คือ **ท่านพระครูสี่พันดรคณาจารย์** (พระครูสีทา โชติปาโล) ก็เป็นเชื้อสายวงศ์ธรรมยุตสี่พันดร ดำรงตำแหน่ง **เจ้าคณะใหญ่แห่งสี่พันดร** ซึ่งท่านมรณภาพที่**ดอนฮีธาต** **เมืองโขง** ที่ตั้งอยู่บนเกาะ**ดอนโขง** แห่งนี้เอง

ปราสาทวัดภู
นครจำปาศักดิ์ ประเทศลาว

๑๖๙.

ทำบุญถวายกุศล พระอุปัชฌาย์

พระอุปัชฌาย์ที่หลวงปู่ใหญ่เดินทางมาถวายกุศลอุทิศคือ ท่านพระครูหา โซติปาโล ซึ่งต่อมาได้รับสมณศักดิ์ที่พระครูสีทันดรคณาจารย์ เจ้าคณะใหญ่แห่งสีทันดร

ท่านพระครูหา ท่านเป็นชาวเมืองโขง แขวงจำปาศักดิ์ ได้ไปบวชเรียนที่จังหวัดอุบลราชธานี จนได้รับแต่งตั้งเป็นพระอุปัชฌาย์ และในบั้นปลายชีวิตท่านได้เดินทางกลับบ้านเกิดเมืองนอนของท่าน ได้นำความเจริญทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน จนได้เกิดวัดธรรมยุตบนเกาะดอนโขงมากกว่า ๒๐ วัดสืบต่อมาจนปัจจุบันนี้

ท่านพระครูหา โซติปาโล หรือ พระครูสีทันดรคณาจารย์ ได้มรณภาพที่ดอนฮีธาต เมืองโขง บ้านเกิดเมืองนอนของท่าน ลูกศิษย์ลูกหาและญาติโยมได้พร้อมใจกันให้ก่อสร้างเจดีย์บรรจุอัฐิธาตุของท่าน ณ สถานที่แห่งนี้

ในวันทำบุญอุทิศถวายพระอุปัชฌาย์นั้น หลวงปู่ใหญ่เสาร์ได้บอกให้ลูกศิษย์ลูกหาของพระอุปัชฌาย์พร้อมทั้งญาติโยมที่ศรัทธาใน

พระประธานเดิมในอุโบสถ

องค์ท่านได้ทราบ แล้วได้นิมนต์พระสงฆ์มาร่วมพิธีในครั้งนั้นจำนวน ๔๐ รูป ได้ถวายปัจจัยรูปละ ๑ บาท ครบจำนวน ๔๐ บาท ที่ท่านได้รับถวายจากงานศพของเศรษฐี ในเมืองอุบลฯเมื่อคราวที่แล้ว

ญาติโยมชาวเมืองโขง-ดอนฮีธาตุ ได้จัดเตรียมภัตตาหารถวาย บิณฑบาตพระเถรที่มาร่วมงาน

การจัดบำเพ็ญกุศลครั้งนี้เสร็จสิ้นด้วยดี หลวงปู่ใหญ่ได้บำเพ็ญกุศลถวายพระอุปัชฌาย์ท่านสมดังความตั้งใจ ที่ท่านมีมาก่อนนี้ถึง ๒๐ ปี นับว่าท่านมีความกตัญญูทวดที่เป็นอย่างยิ่ง ท่านมีความตั้งใจที่เด็ดเดี่ยว แม้การเดินทางจะเต็มไปด้วยความยากลำบากและเสี่ยงอันตราย กอปรกับท่านเข้าสู่วัยชราภาพมากแล้ว ท่านก็ไม่ย่อหย่อนท้อถอย นับเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษยานุศิษย์เป็นอย่างดี

๑๗๐.

หลี่ผี และคอนพระเพ็ง

หลังจากการจัดงานถวายกุศลอุทิศแด่พระอุปัชฌาย์เสร็จแล้ว หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ท่านประสงค์จะจุดดงค์ลงไปทางใต้ รวมทั้งไปชมเกาะแก่งน้อยใหญ่บริเวณลี้ทันดรในบั้นปลายชีวิตของท่าน

หลวงปู่ใหญ่ และคณะศิษย์ ใช้เวลาหลายสิบวันเดินทางด้วยเท้าไปชมเกาะแก่งต่างๆ ไปจนถึง หลี่ผี และ คอนพระเพ็ง

หลี่ผี เป็นชื่อของน้ำตกในลำน้ำโขง ที่แผ่นดินมีระดับสูงต่ำแตกต่างกันหลายเมตร มีโขดเขาซอกผาเป็นเสมือนเชื่อมกันลำน้ำโขงไว้ ทำให้น้ำจากแม่น้ำโขงทั้งสายไหลมาเอ่อล้นบริเวณแห่งนี้ แล้วไหลตกตามซอกผาหินลดระดับกัน กลายเป็นน้ำตกใหญ่ที่สายน้ำชันกระเซ็นเป็นฝอยฟอง เสียงดังกึกก้องไปไกล

การที่มีหินผาค้ำยันเชื่อมกันแม่น้ำโขงแห่งนี้ ได้ช่วยไม่ให้สายน้ำไหลลงทะเลไปเร็ว จึงคล้ายเชื่อมกักน้ำตามธรรมชาติ ถ้าไม่มีเขื่อนแห่งนี้ก็กล่าวกันว่า น้ำในแม่น้ำโขงทั้งสายจะไหลลงทะเลเร็วมาก อาจเหือดแห้งไปในหน้าแล้งก็ได้

คำว่า หลี่ หรือ ลี้ เป็นชื่ออุปกรณ์ดักปลา คล้ายๆกับไซ หรือลอบที่เรียกว่า หลี่ผี เพราะกระแสน้ำแถวนั้นไหลเชี่ยว และอันตรายมาก ถ้ามีคนตกลงไปจะไม่รอด และศพจะถูกพัดไปตามกระแสน้ำ มักไปติดอยู่ที่ หลี่ ที่ชาวบ้านดักไว้ จึงเรียกหลี่ผี

คอนพระเพ็ง เป็นน้ำตกยิ่งใหญ่แห่งสุดท้ายในลำน้ำโขงอยู่ใต้**หลี่ผี**ลงไป มีความสวยงามมาก ได้รับการขนานนามว่าเป็น **ไนแอกา**แห่งเอเชีย ว่ากันว่า**น้ำตกคอนพระเพ็ง** สวยงามและยิ่งใหญ่กว่าน้ำตก**หลี่ผี**เสียอีก

หลวงพ่อไซติ อากุโค ได้เขียนบรรยายถึงน้ำตกทั้งสองแห่ง ดังนี้
“น้ำตกหลี่ผี เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ อยู่ตอนใต้สุดของแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นชายแดนของประเทศลาวติดต่อกับประเทศกัมพูชา อยู่ในเขตเมือง**ซันาก**

น้ำตกแห่งนี้เกิดจากภูเขาเป็นเหมือนเขื่อนผาหินกั้นน้ำในลำน้ำโขง กลายเป็นน้ำตกที่สูงชัน หากไม่มีเขาลูกนี้เป็นคูเขื่อนกั้นไว้ น้ำในลำโขง ตอนเหนือขึ้นไปคงจะต้องเหือดแห้งลงได้

เสียงน้ำตกได้ยินกระหึ่มออกไปไกล เมื่อเข้าไปใกล้เสียงน้ำสะพรั่ง กลัวมาก

ผู้เขียน (**หลวงพ่อไซติ**) เคยไปดูมาหลายครั้ง และคุ้นเคยพอสมควร ชาวบ้านเล่าต่อกันมาว่า ที่**แก่งหลี่ผี** และ**คอนพระเพ็ง** นี้ เมื่อมีอะไรพัดตกลงไป แม้แต่ขอนซุงต้นใหญ่ๆ ก็แตกกระจายไม่มีเหลือ เพราะเป็นน้ำตกที่สูงชันเป็นหลายชั้น

บรรดาปลาใหญ่ไม่สามารถขึ้นมาข้างบนน้ำตกได้ จึงพากันอยู่ใต้น้ำตกเป็นจำนวนมาก พวกคนหาปลาจึงได้จับปลากันอย่างสนุกสนาน เพียงใช้ตาข่ายซ้อนก็ได้ปลามากมาย

ในฤดูแล้ง ช่วงน้ำลด จะมองเห็นเกาะอยู่เกาะหนึ่ง กระแสน้ำไหลแยกออกสองข้างเกาะ เห็นละอองไอน้ำเป็นหมอกควันที่เกาะนั้นมองเห็นต้นไม้ใหญ่ต้นหนึ่ง มีกิ่งใหญ่อยู่ ๓ กิ่ง ซึ่งไปทางทิศใต้กิ่งหนึ่ง ซึ่งไปทางทิศเหนือกิ่งหนึ่ง และใช้ไปทางทิศตะวันออกกิ่งหนึ่ง ที่ยอดกลับไม่มี

กึ่ง เขาเรียกกันว่า **ต้นมณีโคตร** ถ้ามองแต่ไกลจะเห็นลักษณะคล้าย ต้นจิวปา แต่จิวปามักจะมีเพียงกิ่งยอดเท่านั้น แต่**ต้นมณีโคตร**นี้ไม่มี กิ่งยอด มีเพียงสามกิ่งขึ้นไปกิ่งละทิศ

ทางฝั่งลาวเล่ากันว่า ไม่มีใครเคยเข้าไปดูต้นไม้นั้นได้ มีเพียง **อาชญาท่านสำเร็จลุน** พระอภิญญาของลาวในอดีต เพียงองค์เดียว เท่านั้นที่สามารถเดินบนน้ำเข้าไปดูต้นไม้นั้นได้

ผู้เขียนได้ฟังมาอย่างนี้ ขอให้อยู่ในดุลยพินิจของท่านผู้รู้เถิด”

น้ำตกหลี่ผี
นครจำปาศักดิ์ ประเทศลาว

๑๗๑.

หลวงปู่ใหญ่อาพาธ

หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล และคณะศิษย์ได้เดินทางเที่ยวชม
เกาะแก่งต่างๆหลายวัน แล้วกลับมาพักที่ท่าเปือย หรือ คำปงเสลา
และกำหนดจะทำพิธีมาฆบูชาในวันเพ็ญเดือนสาม ที่บ้านท่านาดี

หลวงปู่ใหญ่ ท่านเริ่มป่วยเป็นไข้หวัดขณะที่เที่ยวชมเกาะแก่ง
ต่างๆ เพราะท่านถูกฝนซึ่งตกหนักในระยะนั้น ขณะที่พักอยู่บ้านหัวดอน
หลิพี ศิษย์ผู้ใหญ่คือ พระอาจารย์ดี จนฺโณ ได้อาราธนาท่านกลับมา
พักที่บ้านท่านาดี เพราะใกล้จะถึงวันมาฆบูชา ตามที่ท่านนัดหมายแล้ว

พระสมัย ซึ่งเป็นหลานชายของหลวงปู่ใหญ่ ได้สวดพระปาฏิโมกข์
ถวาย อาการไข้หวัดของท่านยังไม่ทุเลาแต่กลับเป็นมากขึ้น อาการ
ของท่านทรุดหนัก

หลวงปู่บัวพา ปญญาภาโส ศิษย์ผู้อุปัฏฐากเห็นว่าอาการ
ของหลวงปู่ใหญ่ดูน่าวิตก จึงได้นำเรื่องนี้ไปกราบเรียนปรึกษากับ
พระอาจารย์ดี ซึ่งเป็นพระเถระในที่นั้น

“ครูบาจารย์... ครูบาจารย์ใหญ่จักฟื้นเป็นจังได้ ผิดปกติ
ต่างแก่ต่างหลัง ช้าหน่อย”

เมื่อพระอาจารย์ดีได้รับคำบอกเล่าจากหลวงปู่บัวพาอย่างนั้น
จึงรีบเข้าไปเยี่ยมดูแลอาการของหลวงปู่ใหญ่ทันที และเห็นว่าอาการ
ของท่านทรุดหนักจริง

- ต่อไปนี้เป็นคำสนทนา ตามการบันทึกของ**หลวงพ่อไซดี** ดังนี้
- พระอาจารย์ดี** : “ครูบาจารย์ เป็นจังได้เดี๋ยวนี้อันว่า บ่ช่าบาย?”
- หลวงปู่ใหญ่** : “หือ! มันลิเป็นอี่หยัง บ่เป็นหยังดอก”
- พระอาจารย์ดี** : “บ่เป็นจังได้ สุขภาพครูบาจารย์หลุดลงเรื่อยๆ
คั้นว่าชั้น ช้าน้อยขอนิมนต์ครูบาจารย์กลับไป
รักษาตัวก่อน ช้าน้อย”
- หลวงปู่ใหญ่** : “กลับจังได้ ลิพาเขาทำบุญมาอะอยู่”
- พระอาจารย์ดี** : “เรื่องทำบุญนั้น พวกช้าน้อยขอรับรองทุกอย่าง
ขออย่าให้ครูบาจารย์เป็นห่วง ช้าน้อย”
- หลวงปู่ใหญ่** : “หือ! อยู่มันกะลิเป็นหยัง ตายใสกะแล้วตัว
พีนออยู่นี่ลื้ออืด(หายาก) ช่าบอ เผาข้างเป็นโต
(หึ่งตัว) กะไหม้ตัว”
- พระอาจารย์ดี** : “ครูบาจารย์เว้าจังชั้นกะแม่่นอยู่ ช้าน้อย
แต่ว่ากระดูกครูบาจารย์นั้นมีค่ามีคุณหลาย
คั้นครูบาจารย์มรณภาพอยู่นี้ พวกญาติโยม
กะลืมาตีเตียนพวกช้าน้อย ว่าพาครูบาจารย์
มากวงมาไกล”
- หลวงปู่ใหญ่** : “เออ! คั้นจังชั้น กะลงอุโบสถก่อน”

เป็นอันว่า **พระอาจารย์ดี ฉนโน** ก็ต้องอับจนอยู่ตรงนั้น ไม่สามารถจะกล่าววบรวมเร้านิมนต์ท่านต่อไปอีกได้เพราะการลงอุโบสถในวันอุโบสถนั้น เป็นเรื่องจำเป็นของพระสงฆ์ที่ยึดพระธรรมวินัย จึงต้องยอมตามความต้องการของหลวงปู่ใหญ่

๑๗๒.

อาราธนานิมนต์ ให้ไปถึงวัดอำมาตย์ฯ

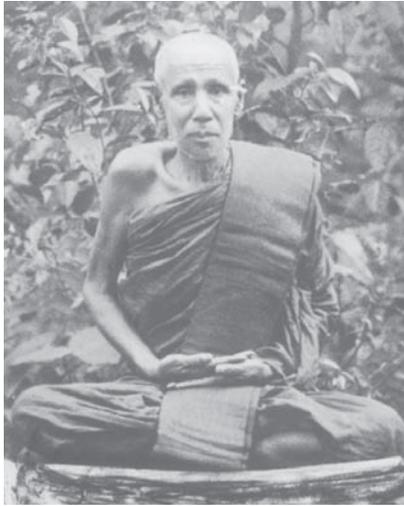
เมื่อ**พระอาจารย์ดี จนฺโท** ไม่สามารถอาราธนานิมนต์ให้**หลวงปู่ใหญ่**กลับไปพักรักษาตัวได้ โดยองค์ท่านกล่าวตัดบทว่า “ให้ลงพระอุโบสถเสรีจก่อน”

พระอาจารย์ดี มีความกังวลเรื่องสุขภาพของ**หลวงปู่ใหญ่** ในตอนนั้นเป็นอย่างมาก เกรงท่านจะเป็นอะไรอย่างปุบปับในเวลานั้น จึงได้อาราธนานิมนต์ว่า

“ขอโอกาส **ข้าน้อย** **คั่นครูบาจารย์ว่าจั้งจั้น** พวก**ข้าน้อย**กะบั้งขุดเจตนาธรรมณ์ แต่ว่าเป็นจั้งได้กะดี พวก**ข้าน้อย**ขออาราธนานิมนต์ให้**ครูบาจารย์**ไปถึงวัดอำมาตย์ก่อน **ข้าน้อย**”

หมายความว่า จะอย่างไรก็ตาม ขออาราธนานิมนต์ให้**หลวงปู่ใหญ่** ได้เดินทางไปถึงวัดอำมาตย์ฯ ซึ่งเป็นวัดใหญ่เสียก่อน

หลวงปู่ใหญ่ ท่านสงบบึง ไม่พูดว่าอะไรเลย แสดงว่าท่านรับคำอาราธนานิมนต์

หลวงปู่ใหญ่ ท่านพักนั่งอยู่ คณะศิษย์จึงได้ปล่อยให้ท่านนอนพักผ่อน ต่างองค์ต่างมีความกระวนกระวายใจในอาการป่วยของครูบาอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง เพราะต่างองค์ต่างก็ไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรดี ต่างองค์จึงต่างนั่งเฉย เพียงเฝ้าคอยดูอาการของ**หลวงปู่ใหญ่**ท่านเท่านั้น

เมื่อได้เวลาราบเรียนถึงอาการของท่านครั้งไร **หลวงปู่ใหญ่**ก็บอกว่า “บ่เป็นหยั่ง” คือท่านจะบอกว่า ไม่เป็นไร คณะศิษย์ต่างก็เฝ้าดูอาการของท่านจนกระทั่งเสร็จการลง**อุโบสถกรรม** และเสร็จงาน**บุญมาฆบูชา**

คณะศิษย์ได้อารานานิมนต์หลวงปู่ใหญ่เดินทางไปยัง**เมืองมุลปาโมกข์** (อำเภอวรรณไวทยากร) พักที่**วัดกลาง** ซึ่งมี **ท่านญาณคุบบุผา** เจ้าอาวาส ให้การต้อนรับ

หลวงปู่ใหญ่และคณะศิษย์พักที่**วัดกลาง** เมืองมุลปาโมกข์ เพื่อรอเรือรถไฟเดินทางกลับ**นครจำปาศักดิ์**ต่อไป ซึ่งไม่มีกำหนดการแน่นอนว่าจะออกเดินทางเมื่อใด

๑๗๓.

ยังพูดเข้าแหยมลูกศิษย์

เป็นที่น่าสังเกตว่า ตั้งแต่ที่พระอาจารย์ดี จนฺโท ศิษย์อาวุโสได้ อารธนานิมนต์หลวงปู่ใหญ่ ไว้ว่าขออย่าให้ท่านเป็นอะไรไปก่อนเดินทาง ถึงวัดอำมาตยาราม อาการป่วยของท่านดูยังคงที่ไม่มียะไรเปลี่ยนแปลง ให้นำวิตกไปมากกว่านั้น หนาซ้ำดูท่านยังสงบเย็น อารมณดีเป็นปกติ แถมยังพูดเข้าแหยมหลวงปู่บัวพา อยู่เลย

เหตุการณ์เมื่ออยู่ว่า วันหนึ่ง ญาติโยมได้มาทำบุญถวายสังฆทาน ได้นำข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงพระเถร ซึ่งปกติอาหารหลักที่ขาดไม่ได้ ก็คือ ข้าวปุ้น หรือ ขนมจีน นั่นเอง

วันนั้นชาวบ้านได้นำขนมจีนมาเลี้ยงพระเป็นจำนวนมากใส่มาเป็นกระบุงๆ

หลังจากชาวบ้านกล่าวพิธีถวายอาหารเป็นสังฆทานแล้ว พระท่านทำพิธีอุปโลกนกรรมแล้ว...

(ขออนุญาตอธิบายเรื่อง อุปโลกนกรรม หรือพูดสั้นๆว่า พิธีอุปโลกน์ สำหรับท่านที่ยังใหม่ในเรื่องวัดพอเข้าใจ กล่าวคือเวลาถวายสังฆทาน ซึ่งหมายถึงถวายให้แก่สงฆ์เป็นส่วนรวมไม่ได้เจาะจงถวายแก่องค์ใดองค์หนึ่ง

สังฆทาน ที่ญาติโยมถวายจึงเป็นสมบัติกลางของสงฆ์ ดังนั้นก่อนจะเอาไปบริโภคหรือใช้สอย พระท่านจึงทำพิธี**อุปโลกน์** คือประกาศให้รู้ว่าของนี้เป็นของสงฆ์ เป็นของส่วนรวม อนุญาตให้พระเณรแต่ละองค์ได้แบ่งไปใช้สอยได้ตามความจำเป็น หมายถึงสงฆ์อนุญาตแล้ว ไม่เช่นนั้นจะเป็นการบาปฐานลักขโมย ยักยอกของสงฆ์)

หลังจากญาติโยมประเคนของ และพระได้ทำ**พิธีอุปโลกน์**แล้ว จัดแจงแบ่งปันอาหารถวายครูอาจารย์และพระเณรเสร็จ ขนมนเงินที่เหลือเป็นกระบุงๆ ก็นำมาตั้งไว้ข้างที่นั่งของ**หลวงปู่บัวพา** ซึ่งท่านคิดไว้ในใจว่าวันนี้เราจะฉันขนมนเงินให้เต็มอิมจุใจสักวัน เพราะมันมีมากมายเหลือเกิน จึงได้ลำเลียงทั้งกระบุงมาไว้ข้างๆท่าน

ปกติ**หลวงปู่บัวพา**จะฉันที่หลังพระเณรองค์อื่นเสมอ เพราะต้องคอยอุปัฏฐากให้ครูอาจารย์ฉันเสร็จเรียบร้อยก่อน แล้วท่านเองจึงได้ลงมือฉัน

ในวันนั้น **หลวงปู่บัวพา**ฉันพร้อมกับคณะ โดยท่านฉันข้าวเพียงนิดเดียว ส่วนขนมนเงินท่านเติมแล้วเติมอีกตามความตั้งใจแต่แรก ด้วยว่าจะฉลองศรัทธาญาติโยมอย่างเต็มที่ สมกับที่เขาทำมาหาก

หลวงปู่ใหญ่เห็นเช่นนั้น ท่านก็เลยหัวเราะ ฮี ฮี ฮี แล้วก็พูดกับพระที่นั่งถัดๆไปว่า “เบิงพุ่นนา ท่านบัวพานั่งฉันข้าวบูนลิเหมิดกระบุงแล้วพุ่น”

พระเณรต่างพากันเหลียวมองมาทาง**หลวงปู่บัวพา** เห็นกระบุงขนมนเงินตั้งอยู่ข้างท่านหลายใบ ต่างก็ยิ้มและหัวเราะเพราะเห็นเป็นเรื่องขำสร้างบรรยากาศแก่พระเณรและผู้ร่วมทำบุญในวันนั้น

ครั้งนี้นับเป็นการหัวเราะเป็นครั้งสุดท้ายของหลวงปู่ใหญ่

๑๗๔.

ละวางหมดทุกอย่าง

ในตอนเย็น ปกติพระลูกศิษย์จะพากันเข้าอุปัฏฐากสร่งน้ำ ถูหนึ่งอโศกถวายท่าน แต่วันนั้น หลวงปู่ใหญ่บอกว่า จะลงสร่งน้ำในแม่น้ำโขงด้วยองค์ท่านเอง ลูกศิษย์ลูกหาก็ดูแลระคองท่านลงไปสร่งน้ำ จนเสร็จเรียบร้อย ดุสุภาพของท่านก็ยังแข็งแรงดีอยู่ ไม่น่าห่วงใยประการใด

เช้าวันรุ่งขึ้น หลวงปู่บัวพา ได้เข้าไปอุปัฏฐากรับใช้ตามปกติ หลวงปู่ใหญ่ได้พูดขึ้นว่า : -

“ฟาวเก็บของสา สีเอาหยังกีเอาสาดี ข่อยบเอาอีหยังอีก” (ให้รีบเก็บของได้แล้ว ต้องการอะไรก็เอาไปได้ เราไม่ต้องการอะไรอีกแล้ว)

เมื่อได้ยินดังนั้น หลวงปู่บัวพาก็รีบเก็บเครื่องบริวารของหลวงปู่ใหญ่ โดยที่ไม่ได้นึกเฉลียวใจว่า “คำพูดของพระอาจารย์ใหญ่นั้น คือคำเทศนา คำสั่งเสียที่มีความหมายลึกซึ้ง บอกให้เห็นถึงการปล่อยวาง ความว่าง ไม่มีอะไรต้องยึดถืออยู่ในโลกธาตุ นับเป็นคำสอนที่แสดงถึงความสุดยอดของคำสอนทั้งปวง”

นี่เป็นคำบันทึกของ หลวงพ่อโชติ อภาคโค

หลังจากนั้นแล้วหลวงปู่ใหญ่ก็สงบนิ่ง ไม่พูดจาอะไรอีกต่อไป

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

เช้าวันนั้นมีญาติโยมมาทำบุญเป็นจำนวนมาก หากแต่**หลวงปู่ใหญ่**ท่านไม่ยอมฉันอะไรเลย สร้างความวิตกกังวลให้กับศิษย์ผู้ติดตามเป็นอย่างมาก เพราะ**เมื่อท่านไม่ยอมฉันอะไร** ก็หมายความว่า **อาการของท่านที่ดูอ่อนแรงอยู่แล้วก็ต้องทรุดหนักลงไปอีกอย่างแน่นอน**

พระอาจารย์ดี จนฺโณ ในฐานะศิษย์ที่มีอาวุโสสูงสุด ณ ที่นั้น ได้พยายามอ่อนน้อมให้ท่านฉันอาหาร โดยยกเหตุผลต่าง ๆ นานา แต่**หลวงปู่ใหญ่**กลับนิ่งเฉยเสีย ไม่ยอมฉัน

เมื่อ**พระอาจารย์ดี** รบเร้าไปสักพัก ท่านจึงตัดความรำคาญ โดยลุกขึ้นนั่ง จัดท่าทางนั่งตามปกติ ลูกศิษย์ลูกหาต่างดีอกดีใจ ยกสำรับกับข้าวมาตั้ง ถวายน้ำล้างมือท่าน

พระอาจารย์ดี ได้ตักข้าวต้มที่เตรียมมาอย่างดีสำหรับองค์ท่าน โดยเฉพาะ ป้อนถวายไปที่ปาก **หลวงปู่ใหญ่**อ้าปากรับข้าวต้ม แล้วอมไว้สักประเดี๋ยว ต่อจากนั้นก็คายทิ้งลงกระโถนไป และไม่ยอมรับอะไรต่อไปอีก เป็นอันว่าหมดปัญญาที่คณะศิษย์จะรบเร้าให้ท่านฉันอะไรลงท้องได้อีกเลย

หลวงปู่ใหญ่ไม่ยอมรับอะไรทั้งสิ้น ปล่อยให้หมดทุกอย่างตามที่ท่านบอกหลวงปู่บัวพา เมื่อตอนเช้ามีดของวันนั้น

๑๗๕.

ลงเรือสุนครจำปาศักดิ์

เป็นอันว่าตั้งแต่วันนั้นหลวงปู่ใหญ่ไม่ยอมรับอะไรเลยทั้งอาหารและน้ำ ท่านปล่อยวางหมดทุกอย่างตามที่ลั่นวาจาไว้

ปัญหาหนักใจของคณะศิษย์คือการเคลื่อนย้ายองค์หลวงปู่ใหญ่จากเมืองมุลปาโมกข์ ไปยังนครจำปาศักดิ์ สมัยนั้นมีแต่เรือพาย เรือแจวเท่านั้น ระยะทางก็อยู่ไกลและทุรกันดาร ถ้าไปเรือแจวก็ต้องใช้เวลาหลายวัน

มีทางเดียวที่จะไปได้ คือต้องรอเรือกลไฟของทางราชการ ที่ใช้พื้นเป็นเชื้อเพลิง แต่ไม่อาจคาดคะเนได้ว่าเมื่อไรจะมีเรือแล่นไปยังนครจำปาศักดิ์

สิ่งที่ทำได้ในขณะนั้น คือ รอ เพียงอย่างเดียว

จะด้วยอำนาจบุญญาภิหาร หรือเทพบันดาลประการใดก็ไม่อาจทราบได้ ในวันนั้น นายอำเภอเมืองนครจำปาศักดิ์ได้ให้คนมาบอกพระว่า **ขอให้พระคุณเจ้าทั้งหลายเตรียมตัวลงเรือแต่เช้ามืด เพราะเรือจะออกไปยังนครจำปาศักดิ์ ด้วยมีงานเร่งด่วน**

เช้ามืดวันรุ่งขึ้น คณะของหลวงปู่ใหญ่จึงพร้อมออกเดินทาง แต่การเดินทางโดยเรือกลไฟจะมีเสียงดังมาก คำนคละคลุ้ง เกรงหลวงปู่จะได้รับความกระทบกระเทือน จึงนิมนต์ท่านลงเรือเล็กที่มี

ประทุน เอาเชือกมัดติดกับเรือกลไฟไปอีกต่อหนึ่ง พอจะบรรเทาเสียงดังลงไปได้ และความกระเทือนก็น้อยลง

หลวงปู่ใหญ่นอนบนแคร่ไม้ไผ่ ในเรือประทุน คิษย์ผู้ติดตามอุปัฏฐากบนเรือเล็กมี **หลวงปู่บัวพา พระอาจารย์กงแก้ว และเด็กชายเจริญ** ที่เหลืออยู่นอกนั้น ซึ่งมี **พระอาจารย์ดี พระอาจารย์ทอง พระอาจารย์สอ สามเณรสุภรรณ สามเณรพวง (หลวงตาพวง สุชินุทริโย) สามเณรอำนาจ และเด็กชายมี** ขึ้นโดยสารเรือกลไฟ

เมื่อได้เวลาออกเดินทาง เรือก็เปิด **“โหวด”** ลัญญาน ฟืนที่บรรจุเป็นเชื้อเพลิงก็ลุกโชน เสียงเครื่องเรือดังสนั่นหวั่นไหว สะเทือนไปทั่วทั้งลำ ควันจากท่อไอเสียก็พ่นเขม่าสีดำคละคลุ้งไปทั่วลำน้ำโขง

เรือกลไฟได้แล่นออกจากท่าหน้าเมือง**มุลปาโมกซ์**แล่นทวนกระแสน้ำขึ้นไปทางเหนือ ท่ามกลางแสงแดดที่แผดกล้าทั้งวัน แล่นผ่านเกาะแก่งน้อยใหญ่ของแม่น้ำโขง เป้าหมายปลายทางอยู่ที่**นครจำปาศักดิ์**

หลวงปู่ใหญ่ นอนสงบนิ่งในเรือประทุนลำเล็กที่ผูกมัดอยู่กับเรือกลไฟลำนั้น ท่านไม่ได้พูดอะไรกับใครเหมือนกับท่านอยู่ในสมาธิหรือเข้าฌานตลอดการเดินทาง

พระเทพสังวรญาณ
(พระอาจารย์พวง สุชินุทริโย)

๑๗๖.

เรือถึงปลายทาง

ตลอดการเดินทางทั้งวัน คณะศิษย์สังเกตเห็นว่า อาการของ **หลวงปู่ใหญ่** เพียบลงอย่างมาก น้าวิตกเป็นอย่างยิ่ง

หลวงปู่ใหญ่นอนหลับตานิ่ง หายใจอ่อนๆ แสดงอาการสงบเย็น เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นกับตัวท่าน เสียงบ่นเสียงครวญครางแม้อุดออกจากไรฟันแต่เพียงเล็กน้อยก็ไม่มีให้ใครได้ยิน รวากับว่าองค์ท่าน ยอมรับสภาพความแตกสลายของกายย่อมเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ แต่จิตของท่านไม่รับรู้กับความทุกข์เหล่านั้น ไม่มีอาการยื้อยุดไว้ แต่ประการใดๆทั้งสิ้น

ความกระวนกระวายใจทั้งหลายกลับบังเกิดในหมู่ศิษย์ ทั้งนี้ เพราะความเคารพเลื่อมใสศรัทธาในองค์หลวงปู่ท่าน ไม่อยากให้ท่าน จากไป แม้จะรับรู้ถึงความไม่เที่ยงของชีวิตอยู่เต็มอก แต่เมื่อต้องมา เผชิญกับความสูญเสียของครูบาอาจารย์ที่ตนรักและเคารพศรัทธาเป็น ที่สุด ก็อดที่จะทุกข์ร้อนไปกับเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นต่อหน้าต่อตา ไปไม่ได้

ในช่วงสุดท้ายของ**หลวงปู่ใหญ่** ท่านจะพูดน้อยที่สุด แม้เวลา ญาติโยมกราบอาราธนาให้ท่านเทศน์ ท่านก็จะเทศน์แต่เพียงสั้นๆ ถึง กฎสามัญญลักษณะ หรือ ความเป็นทุกข์ ความเป็นของไม่เที่ยง และความไม่ใช่ตัวตนเราเขา

ท่านสอนไม่ให้เข้าไปยึดถือในสิ่งทั้งปวง ให้ละให้วาง แล้วท่านก็ทำตัวอย่างให้เห็นประจักษ์แก่ตาของศิษย์ทุกคนด้วย เพราะคำพูดแต่ละคำที่ออกจากปากท่านนั้น ไม่เคยพูดอย่างพล่อยๆ ท่านจะพูดแต่สิ่งจรรยา คือของที่เป็นจริงทั้งนั้น ท่านรู้จริง เห็นจริง และก็ได้จริงด้วย

“แม้ร่างกายของท่านต้องเผชิญกับความแตกดับสูญสลาย แต่ทุกขเวทนาแม้ร้อยชนิดก็ไม่สามารถครอบงำจิตใจของท่านได้”

ตกเย็น แสงแดดที่แผดกล้ำมาทั้งวันก็เริ่มบดแสงลง ความร้อนระอุเริ่มถูกแทนที่ด้วยไอเย็นของลำน้ำโขงที่พัดมาด้วยกระแสลมอ่อนๆ นำความชุ่มชื้นหายเหนื่อยให้กับผู้เดินทางได้ไม่น้อย

ประมาณ ๕ โมงเย็น ดุฝูงนกเริ่มโผบินป้ายหน้ากลับสู่รวงรัง เจ้าเรือกลไฟที่เดินเครื่องมาทั้งวันคงจะเหน็ดเหนื่อย ได้เวลาพักผ่อนก็เบนหัวเรือเข้าหาฝั่ง สู่ท่าหน้าวังหลวงแห่ง**นครจำปาศักดิ์** เสียงเครื่องเรือลดระดับลง จนเรือทั้งลำเข้าจอดเทียบท่าเป็นการเรียบร้อย

สิ้นสุดการเดินทางที่ยาวไกล และทบทวนมาทั้งวัน

ดอนโขงหรือเมืองโขงเป็นเกาะใหญ่ที่สุด
แถบสี่พันดอน หรือสี่พันดอน

๑๗๗.

ลาขันธ์ต่อหน้า พระประธาน

เมื่อเรือจอดเทียบท่าเรียบร้อยแล้ว “ลูกศิษย์ลูกหาต่างกุลีกุจอ
หามแคร่ไม้ไผ่ลงไปท่อน้ำ เพื่อรับท่านพระอาจารย์มาบนบก ทั้งพระทั้งเณร
ฆราวาสญาติโยมพากันเตรียมพร้อม เพราะต่างรู้การมาของพระอาจารย์
เป็นการล่วงหน้าแล้ว

คณะผู้ติดตามพร้อมคณะที่รอรับ รีบอุ้มพระอาจารย์ขึ้นนอน
บนแคร่ไม้ไผ่ แล้วหามท่านขึ้นจากเรือ มุ่งหน้าเข้าวัดอัมมาตยาราม
ตรงไปที่โบสถ์ตามที่ทางวัดได้จัดเตรียมไว้รับท่าน

พอไปถึงพระอุโบสถ ก็วางแคร่ลงบนพื้นเบื้องหน้าพระประธาน

**หลวงปู่ใหญ่ นอนสงบนิ่งเฉยเหมือนอยู่ในสมาธิหรือเข้าฌาน
ไม่รับรู้อะไรทั้งสิ้น** ท่านอยู่ในอาการนี้ตั้งแต่เริ่มออกเดินทาง ดูประหนึ่ง
ว่าอดทนรอเพื่อให้ถึงวัดอัมมาตยาราม ตามที่พระอาจารย์ดี ได้อาราธนา
ไว้

เมื่อศิษย์พาหลวงปู่ใหญ่เข้าพักภายในโบสถ์เรียบร้อยแล้ว
หลวงปู่บ้วนพาสีได้กราบเรียนที่ข้างหัวว่า

“ครูบาจารย์ ถึงแล้วจำปาศักดิ์ อยู่ในโบสถ์วัดอำมาตย์แล้ว”

หลวงปู่ใหญ่ คงได้ยินชัดเจน แล้วถามกลับว่า “หือ! วัดอำมาตย์ บ้อ?” (วัดอำมาตย์หรือ?)

หลวงปู่บัวพา ตอบว่า “โดย ชำนาญ” (ครับ กระผม)

มหัศจรรย์อย่างเหลือเชื่อ **หลวงปู่ใหญ่** ลูกชิ้นหนึ่งด้วยองค์ท่านเอง ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้ลูกศิษย์จะต้องช่วยประคองทุกครั้งเวลานั่งหรือนอน แต่ครั้งนี้ท่านลูกชิ้นหนึ่งเหมือนกับไม่ได้เจ็บป่วยเลย

หลวงปู่ใหญ่ นั่งพับเพียบ ลำตัวโน้มไปข้างหน้า ใช้มือยันกับพื้น มือข้างหนึ่งอยู่ระหว่างเข่าทั้งสองข้าง อีกมือยื่นออกไปด้านข้างเล็กน้อย สายตามองไปที่องค์พระประธาน

หลวงปู่ใหญ่ เรียกหาผ้าสังฆาฏิมาพาดบ่า แล้วจึงก้มหน้าลงแสดงท่ากราบพระประธาน ดูท่านจะไม่มีเรียวแรง **หลวงปู่บัวพา พระอาจารย์กงแก้ว** จึงเข้าไปช่วยพยุง

หลวงปู่ใหญ่ คงอ่อนเพลียมาก ไม่สามารถกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ได้ เพียงแสดงอาการก้มลงไปข้างหน้า ๓ ครั้ง

เมื่อกราบครั้งที่สาม ร่างท่านก็แน่นิ่งอยู่อย่างนั้นไม่ไหวติง

หลวงปู่บัวพา มีความคิดว่าถ้าประคององค์ท่านให้นอนลงท่านคงจะอยู่ในอิริยาบถที่สบายมากกว่า จึงได้ขอความเห็นจากพระเถรที่อยู่ ณ ที่นั้น

พระเถรต่างก็เห็นด้วย **พระอาจารย์ดี พระอาจารย์สอ พระอาจารย์กงแก้ว พระอาจารย์บุญเพ็ง และพระอาจารย์บัวพา** รวม ๕ องค์ ได้เข้าพุงกาย**หลวงปู่ใหญ่** เพื่อจะโน้มให้ท่านลงนอน

แต่แล้ว ทุกองค์ต่างเลิกล้มความตั้งใจ เพราะไม่สามารถทำให้ร่าง
ท่านขยับเขยื้อนได้ องค์ท่านไม่ไหวติงและหนักราวกับก้อนหินใหญ่
หลวงปู่บัวพา ได้สติก่อน จึงพูดว่า “พอแล้วๆไม่ต้องเอาท่านลง
นอน ท่านคงต้องการจะไปในท่านี้”

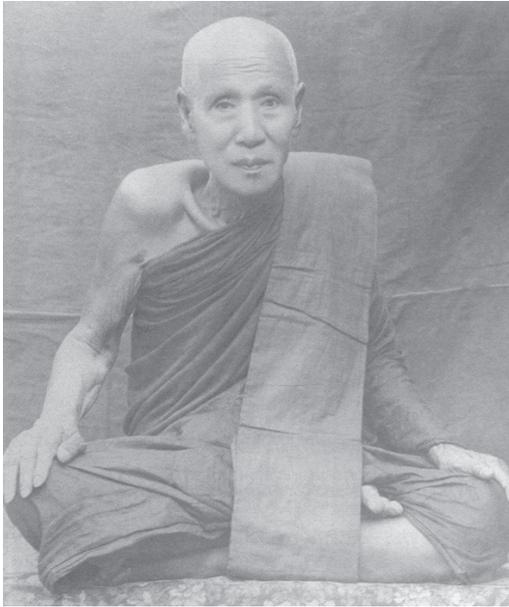
ศิษย์ทุกองค์จึงลงนั่งรอบองค์ท่าน เปิดช่องให้อากาศถ่ายเทได้
สะดวก

หลวงปู่ใหญ่นั่งอยู่ในท่าก้มไปข้างหน้าอย่างนั้นประมาณ ๒๐
นาที มีเหงื่อผุดตามตัวท่านจนผ้าจีวรเปียก แต่ไม่มีใครกล้าไปแตะต้อง
องค์ท่าน มีเพียง**พระอาจารย์กงแก้ว** คอยระวังอยู่ด้านหลัง เพราะ
กลัวท่านจะล้ม

พระอาจารย์ดี รีบเอาน้ำพ่นให้ เป็นนละองฟ่อยรอบองค์ท่าน
เพื่อจะให้ชุ่มชื้นขึ้น **หลวงปู่ใหญ่** ยังคงนั่งในท่านั้นไม่ไหวติง ต่อมาเมื่อการ
หายใจเฮือกใหญ่ ๓ ครั้ง จนมองเห็นไหล่ทั้งสองยกขึ้น แล้วร่างท่าน
ก็แน่นิ่งสงบไปเหมือนเดิม

ลูกศิษย์ลูกหาเพิ่งสังเกตเห็นที่จมูกของท่านจนแน่ชัดว่าท่าน
หมดลมปราณเสียแล้ว จึงได้ประคองตัวท่านให้นอนลง คราวนี้ ปรากฏว่า
ร่างท่านอ่อน เพียงโน้มองค์ท่านลงนิดเดียวท่านก็นอนลงอย่าง
ง่ายดาย ผิดกับเมื่อตอนแรกที่หนักเหมือนก้อนหินไม่สามารถทำให้
ขยับเขยื้อนได้

ท่านอาจารย์กงแก้ว **ท่านอาจารย์สอ** ซึ่งยังเป็นพระหนุ่ม อายุ
พรรษายังน้อย สุดจะกลั่นความรู้สึกได้ถึงกับปล่อยีเสื่อออกมาอย่างแรง
รู้สึกสลดสังเวชในการสูญเสียครูอาจารย์ที่ท่านเคารพบูชาเป็นอย่างยิ่ง

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

วันนี้เป็นวัน ๓^๓ ๓ คำ ปีมะเมีย

คือ วันอังคาร แรม ๓ คำ เดือน ๓ ปีมะเมีย ตรงกับวันที่
๓ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๘๕

**สิริรวมอายุของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล หรือ พระครูวิเวกพุทธ
กิจ ได้ ๘๒ ปี อายุพรรษา ๖๒**

หมายเหตุ : แต่เดิม วันขึ้นปีใหม่ของไทยจะถือเอาเดือนเมษายน เป็นการเริ่มต้น ซึ่งถือตามระบบจันทรคติ

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้เปลี่ยนการเริ่มต้นปีให้เป็นไปตามอย่างสากลคือ เริ่มต้นวันที่ ๑ มกราคม ของทุกปี ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงมีเพียง ๔ เดือน คือ เมษายน-ธันวาคม พอถึง มกราคม ก็เปลี่ยนเป็น พ.ศ. ๒๔๘๕ และถือกันมาจนปัจจุบัน

๑๗๘.

ข่าวการมรณภาพ ของหลวงปู่ใหญ่

ข่าวการมรณภาพของ**พระครูวิเวกพุทธกิจ** หรือ**หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล** ได้แพร่สะพัดไปอย่างรวดเร็ว

บริเวณ**วัดอัมมตยาราม** แห่งนครจำปาศักดิ์คับคั่งไปด้วยข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน ได้หลั่งไหลมากราบคารวะศพของท่านอย่างไม่ขาดสาย

ท่านพระครูนาคนบุรี ศรีคณาภิบาล (ม้า) และ**เจ้าเมืองจำปาศักดิ์** ได้เป็นผู้นำในการจัดบำเพ็ญกุศล

ท่านอาจารย์กงแก้ว ได้ส่งโทรเลขไปยังเมืองอุบลฯ แจ้งข่าวให้ **หลวงปู่สิงห์ ขนตยาคโม** และญาติโยมได้ทราบข่าวการมรณภาพของ**หลวงปู่ใหญ่** และให้เตรียมไปรับศพท่านกลับเมืองไทยต่อไป

กล่าวถึงคณะของ **ท่านอาจารย์ทองรัตน์ กนตสีโล**, **ท่านอาจารย์บุญมาก จิตปณฺโณ** และ**ท่านอาจารย์กิ ธมฺมุตฺตโม** ที่รอหลวงปู่ใหญ่อยู่ที่**ภูจำปาศักดิ์** ได้ใช้เรือแจวลงมารับหลวงปู่ใหญ่ที่**เมืองมุลปาโมกข์** ในช่วงที่เรือแล่นสวนทางกัน คงจะเป็นจังหวะที่ต้องอ้อมเกาะคนละฟากกัน จึงทำให้คลาดกันไป ทางคณะจึงได้เดินทางไปถึง**เมืองมุลปาโมกข์** เมื่อทราบว่าหลวงปู่ใหญ่ลงเรือมา**นครจำปาศักดิ์**แล้ว จึงเร่งรีบตามมา

ในระหว่างทางกลับ ได้สวนทางกับเรือกลไฟที่กลับจากไปส่ง
คณะหลวงปู่ใหญ่ที่นครจำปาศักดิ์ เจ้าหน้าที่บนเรือตะโกนบอกให้ทราบว่
หลวงปู่ใหญ่ได้มรณภาพแล้วที่วัดอามตยาราม เมื่อเย็นวานนี้ ทาง
คณะพระอาจารย์ทองรัตน์ จึงได้รับเร่งเดินทางมาที่นครจำปาศักดิ์ เพื่อ
สักการะศพของหลวงปู่ใหญ่ และจัดการสร้างน้ำศพท่าน รอคณะจาก
ทางจังหวัดอุบลราชธานี เดินทางมารับศพไปบำเพ็ญกุศลต่อไป

๑๗๙.

บันทึกของ หลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท

ท่านผู้อ่านคงยังพอจำได้ว่า การเดินทางไปเมืองลาวเป็นคณะที่ ๓ นั้น มีหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท กับพระอาจารย์บุญเพ็ง นารโท หลานของหลวงปู่ใหญ่ ได้ไปพักรออยู่ที่บ้านห้วยสาหัว เขตนครจำปาศักดิ์ รออยู่ที่นั่นราว ๔ เดือน

เหตุการณ์การมรณภาพของ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล จากปากคำของหลวงปู่เจี๊ยะ จุนโท มีดังต่อไปนี้ :-

“ในกาลต่อมา พระครูเม้า วัดอำมาตย์ (น่าจะเขียน พระครูนาครบุรี ศรีคณาภิบาล (ม้าว)_ปฐม) ให้คนถือจดหมายมาบอกให้ทราบ ว่า หลวงปู่เสาร์ป่วยหนัก และท่านกำลังจะเดินทางโดยทางเรือ มาถึง นครจำปาศักดิ์ประมาณ ๕ โมงเย็น ให้เรากับพระเพ็งผู้เป็นหลานของ หลวงปู่เสาร์ มารอรับท่านหลวงปู่เสาร์จะมาถึงนครจำปาศักดิ์ประมาณ ๕ โมงเย็น

เมื่อเรือของหลวงปู่เสาร์มาถึง เราพร้อมกับพระเพ็งก็ลงไปรับท่าน ในเรือ พบว่าหลวงปู่เสาร์ท่านมีอาการหนักมาก จึงจัดเปลหามเข้าไปใน วัดอำมาตย์ พาท่านเข้าไปในอุโบสถที่ทำด้วยไม้ ท่านก็ทำกริยาให้ประคอง ท่านขึ้นกราบพระ เราทั้งสองก็ประคองท่านขึ้นเพื่อกราบพระ

เมื่อกราบลงครั้งที่สาม สังเกตเห็นท่านกราบนานผิดปกติ จึง
จับชีพจรดู จึงรู้ว่าชีพจรไม่ทำงาน

พระทั้งหลายที่อยู่ในพระอุโบสถก็ว่า “หลวงปู่เสาร์มรณภาพแล้วๆ”

เราจึงตะโกนพูดขึ้นว่า “**ปู่ยังไม่มรณภาพ ตอนนี้อยู่เข้าสมาธิอยู่
ใครไม่รู้เรื่องอย่าเข้ามายุ่ง**”

จึงพญของท่านจากอิริยาบถนั้น เป็นอิริยาบถนอน แต่ทำได้ยาก
เพราะมีอาการจะดับขั้นธอยู่แล้ว

ขณะที่พญของท่านให้ลงนอนนั้น สังเกตเห็นมีพระเถรหนึ่งร้องให้อยู่
หลายรูป เราจึงไล่พระเถรเหล่านั้นออกไป

**หลวงปู่เสาร์ เข้าสู่อิริยาบถนอน ท่านก็หายใจยาวๆ ๓ ครั้ง แล้ว
ท่านก็ถึงแก่กาลกิริยาโดยสงบ เมื่อเวลา ๑๗.๓๐ น. วันที่ ๓ กุมภาพันธ์
พ.ศ. ๒๔๘๔**

เราจึงได้จัดเรื่องงานศพทุกอย่างสุดความสามารถให้สมกับ
หน้าที่ที่ท่าน**พระอาจารย์มั่น**ไว้ใจ และมอบหมายจัดแจงทุกอย่างที่
เห็นว่าเป็นสิ่งสมควรทำ ส่งโทรเลขไปบอก**คุณวิชิต** (โกศลวิตร) จังหวัด
อุบลราชธานี

แล้วหาครกใหญ่ๆมารองตำถ่าน เราถอดอังสะเหน็บเตี้ย
หาไม้ใหญ่ๆมา ยกตำๆ ตัวนี้ตำหมด ตำถ่านใส่โถงท่าน เราตำเองทั้งหมด

ถ่านนี้ใส่รองพื้นโถง เพื่อดูตุน้ำเหลืองไม่ให้เหม็น วางถ่านรอง
พื้นโถงเสร็จแล้ว เอาผ้าขาวชุบน้ำอีกทีหนึ่ง

ถ่านต้องเลือก อย่าเอาที่แตกๆ เวลาปูลงที่พื้นโถงให้ถ่านสูง
ประมาณ ๑ คืบ ใช้ถ่านประมาณ ๒ กระสอบก็เพียงพอ

พระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

เมื่อทำถ่านเสร็จแล้วตัวดำหมดเลย เราลงโดดน้ำโขง ตูม! ตูม!
เราเป็นคนแข็งแรง ทำอะไรคนอื่นทำไม่ทัน

เมื่อเอาถ่านรอง ผ้าขาวปู ก็เอาศพท่านวางให้เรียบร้อย แล้ว
ขอขมา ตั้งศพไว้ระยะหนึ่งให้ชาวจำปาศักดิ์มาสักการบูชา

เมื่อเห็นสมควรจึงนำศพท่านลงเรือกลับอุบลฯ ข้ามฝั่งโขง
แล้ว ต่อมา **คุณวิชิต โกศลวิตร** ซึ่งเป็นลูกศิษย์ท่าน กับพระเถระมี
พระอาจารย์ทอง (อโสโก) เป็นต้น และญาติโยมชาวจังหวัดอุบลฯ จึง
ได้จัดขบวนรถยนต์ไปรับศพท่านกลับมาจังหวัดอุบลราชธานี

ส่วนเรา (หลวงปู่เจี๊ยะ) เมื่อนำศพหลวงปู่เสาร์ลงเรือกลับอุบลฯ
แล้ว เราจึงเดินชุดงค์จากประเทศลาวเข้าทางจังหวัดอุบลราชธานี
อำนาจเจริญ มาพักที่วัด**พระอาจารย์ทอง อโสโก** ศิษย์ผู้ใหญ่ของ
หลวงปู่เสาร์ เดินทางต่อมาทางนครพนม สกลนคร **เพื่อร่วมจำพรรษา**
กับท่านพระอาจารย์มั่น และกราบเรียนเรื่องการมรณภาพของ
หลวงปู่เสาร์ให้ท่านพระอาจารย์มั่นทราบ”

๑๘๐.

เดินทางไปรับศพ หลวงปู่ใหญ่

ข่าวการมรณภาพของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโลก็แผ่กระจายออกไปเรื่อยๆ จนทางบ้านเมือง ญาติโยม พระเถร ชวานครจำปาศักดิ์ ขอตั้งศพท่านไว้ทำบุญ และให้ประชาชนมาสักการะเป็นเวลา ๓ วัน ก่อนอัญเชิญศพกลับเมืองไทย

ทางด้านจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อทางหลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม และคณะได้ทราบข่าวการมรณภาพของหลวงปู่ใหญ่ จึงได้นำหีบศพที่หลวงปู่ใหญ่ได้เตรียมไว้ที่วัดบูรพารามคราวทำบุญอายุครบ ๘๐ ปี มุ่งหน้าเดินทางไปนครจำปาศักดิ์โดยด่วน

การเดินทางได้ใช้รถยนต์ของคุณหญิงต่วน โกศลวิตรกับแม่ชีมุข ซึ่งเคยให้บริการเมื่อครั้งคณะของหลวงปู่ใหญ่เดินทางเข้ามาทางฝั่งลาว ก่อนที่ท่านจะมรณภาพ

ขบวนรถนำหีบศพเล่นพื้นเขตอำเภอพิบูลมังสาหารเข้าไปทางช่องเม็ก มุ่งหน้าสู่เมืองเก่านครจำปาศักดิ์

เพียงเข้าเขตประเทศลาว รถวิ่งอยู่ดีๆ ก็เกิดยางระเบิด พอเปลี่ยนยางเสร็จวิ่งไปได้สักครู่ เครื่องยนต์ก็เกิดดับขึ้นเฉยๆ แก่ไขอย่างไร

เครื่องก็ไม่ยอมติด ตะวันก็จวนจะมีดค่าลงทุกขณะ บริเวณนั้นก็ เป็นป่าเปลี่ยวด้วย จนปัญญาที่สารธิดจะแก้ไขให้รถยนต์วิ่งต่อไปได้

หลวงปู่สิงห์ ขนดะยาโคโม จึงพูดขึ้นว่า “หรือว่าพวกเราจะขัด ความประสงค์ของท่านอาจารย์ เทวดาทั้งหลายจึงได้ขัดขวางการที่พวกเราจะไปเคลื่อนศพท่านกลับมาประเทศไทย”

หลวงปู่สิงห์ ให้คนจัดหาดอกไม้ธูปเทียนถวายท่าน แล้วท่านก็ลงคุกเข่าอยู่ตรงข้างๆรถ ผินหน้าไปทางนครจำปาศักดิ์ กล่าวคำขมาโทษครูบาอาจารย์ แล้วพูดตั้งๆไปประกาศให้เทวดาฟ้าดินทั้งหลายได้รับทราบทั่วกันว่า

“...ที่มานี้ก็มีความประสงค์อย่างแน่แน่ที่จะไปรับศพของพระอาจารย์กลับมาบำเพ็ญกุศลทางฝั่งไทย เพราะลูกศิษย์ลูกหาทางฝั่งนั้นมีมาก หากพวกเขาจะต้องเดินทางมาบำเพ็ญกุศลทางฝั่งนี้ จะเป็นการลำบากกว่า ไม่สะดวกโดยประการทั้งปวง

ฉะนั้น ข้าพเจ้า **พระอาจารย์สิงห์** จึงขอป่าประกาศให้เทวดาฟ้าดิน ตลอดจนทั้งรุกขเทวดา อากาศเทวดา ภูมเทวดาทั้งหลายได้โปรดทราบโดยถ้วนทั่ว และขอศพพระอาจารย์เพื่อไปบำเพ็ญกุศลทางฝั่งประเทศไทยเถิด”

พอ**หลวงปู่สิงห์**กล่าวจบลง ท่านก็สั่งให้คนขับติดเครื่องทันที เป็นเรื่องที่แปลกและอัศจรรย์มาก หลวงปู่สิงห์ยังไม่ลุกจากที่นั่ง สตาร์ทเครื่องเพียงครั้งเดียวเครื่องยนต์ก็ติด รถจึงได้ออกเล่นมุ่งตรงไปยังนครจำปาศักดิ์เพื่อไปรับศพ**หลวงปู่ใหญ่** ที่วัดอำมาตยารามต่อไป

๑๘๑.

อัญเชิญศพกลับ สู่เมืองอุบลฯ

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม พร้อมคณะ ได้ขอศพหลวงปู่ใหญ่ กลับไปบำเพ็ญกุศลที่เมืองอุบลฯ เจ้าเมืองนครจำปาศักดิ์ พร้อมด้วยข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนได้ตั้งศพบำเพ็ญกุศลถวายอย่างสมเกียรติ แก่พระบูรพาจารย์ฝ่ายวิปัสสนากรรมฐาน เป็นเวลาพอสมควรแล้ว และเห็นว่าระยะเวลาอยู่นั้นอยู่ในช่วงสงครามอินโดจีนของฝรั่งเศส หรือ สงครามบูรพาอากเณย์ยังร้อนระอุอยู่ จะจัดงานศพครูบาอาจารย์ทาง ผังลาวคงไม่สะดวกนัก จึงได้มอบศพหลวงปู่ใหญ่ ให้คณะของ หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ได้เคลื่อนย้ายจากวัดอำมาตยาราม นครจำปาศักดิ์ สู่จังหวัดอุบลราชธานีต่อไป

เมื่อศพหลวงปู่ใหญ่ เดินทางถึงจังหวัดอุบลราชธานีแล้ว ได้ตั้งบำเพ็ญกุศลที่วัดบูรพาอาราม เมื่อเป็นเวลาพอสมควรแล้ว หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จึงสั่งให้บรรจุกีบศพของท่านไว้ก่อน รอความพร้อมที่จะจาปนกิจในปีต่อไป

บันทึกถึงบรรยากาศและความรู้สึกของหลวงพ่อไซดี มีดังนี้ : -

“...ดวงประทีปอันเจิดจ้าได้พลันมาดับวูบลงจากดวงใจของ บรรดาศิษยานุศิษย์ พุทธบริษัท ในขณะที่โลกซึกนี้กำลังร้อนระอุด้วย

ภัยสงคราม ประชาชนได้รับทุกข์ทรมานโศกเศร้าอาลัยอาวรณ์ ทั้งทางโลก และทางธรรม สุม่ไหม้อยู่ในดวงใจเป็นล้นพ้น ผู้คนต้องหลบหลีกภัย ในหลุมพลาเซหาเกราะที่กำบัง กลางคืนเงียบเหงาเศร้าสร้อย แสงไฟ และเสียงพูดคุยกันแทบจะไม่มี ต่างมุดอยู่ในความมืดเพื่อหลบหลีกภัย จากสงคราม

ความว้าเหว่รันทดหู่ใจในการสูญเสียหลักใจในครั้งนั้น เป็นการสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดเป็นประวัติการของคณะกรรมฐาน เลยทีเดียว

ท่านพระอาจารย์เสาร์ ผู้เป็นหลักชัยไม่เท่าของหมู่คณะ เป็นศูนย์ รวมจิตใจของหมู่บรรพชิตและศฤหันธ์ผู้ใคร่ในการปฏิบัติธรรม นับแต่ ครุบาอาจารย์ ไปถึงสามเณรน้อย ที่เคยได้เห็น**ท่านพระอาจารย์**ทุกเมื่อ เชื้อวัน เคยได้อุปัฏฐากรับใช้ ปฏิบัติธุระซึ่งเรื่องขึ้นโคลยยามสร้งน้ำ เคยหวด เพ้นบีบจับเส้นเอ็นถวาย เคยได้ฟังเทศน์อบรมสั่งสอนจากท่าน

เมื่อ**ท่านพระอาจารย์**ยังมีชีวิตอยู่ ไม่ว่าท่านจะอยู่ที่ไหน ไปที่ใด ในถ้ำ ในแหว ป่าเปลี่ยว ป่าช้า ก็ช่างอบอุ้นใจเหลือเกิน

แต่มาบัดนี้**ท่านพระอาจารย์**ได้จากพวกเราไปแล้ว จากไปอย่างไม่ มีวันจะหวนกลับคืน มันช่างเป็นความเศร้าโศกอาดูรเสียนี้กระไร

สิ่งหนึ่งสิ่งใด มีความเกิดขึ้นเป็นธรรมดา สิ่งนั้นทั้งหมดย่อมมี ความดับไปเป็นธรรมดา สังขารดับสิ้นทั้งอินทรีย์ แต่ความดียังปรากฏ อยู่คู่โลกา

ท่านจากไปเพียงสังขารร่างกายเท่านั้น คุณความดีอันเป็นพระ คุณของท่านยังปรากฏอยู่จนกระทั่งบัดนี้ ให้กุลบุตร กุลธิดา ลูกศิษย์ลูก หารุ่นหลังได้ถือเป็นเนติแบบอย่างสืบไป”

ศิลปะและงานก่อสร้าง ได้เป็นแม่งานจัดเตรียมสถานที่สร้างเมรุ โดยกำหนดเอาลานว่างตรงหน้าศาลาใหญ่ของ**วัดบูรพา**เป็นที่จัดสร้างเมรุ การสร้างเมรุเป็นฝีมือของลูกศิษย์ฝ่ายอรัญวาสี โดยทำเป็นรูปภูเขาจำลอง ใช้ไม้ไผ่สานเป็นโครงสร้างปิดกระดาดหุ้มทับ แล้วทาสีให้เหมือนจริง ประดับตามซอกชั้นแซมด้วยต้นไม้ใบหญ้าดูสมจริง จนมีผู้ไปนั่งไปยืนพึงเกือบเสียวหายไปถึงมี

หลวงปู่สิงห์ ขนดยาคโม ศิษย์อาวุโสมากกว่าพระอาจารย์ดี จนฺโท เป็นแม่งานในการจัดเตรียมงานทั้งหมดแทน **หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต** ศิษย์ผู้มีอาวุโสมากที่สุด ที่กำลังเดินทางจาก**บ้านโคก จังหวัดสกลนคร** มาเป็นประมุข ประธานก่อนวันเผาราว ๓ วัน และอยู่ต่ออีก ๑ วัน หลังวันงาน จึงได้เดินทางกลับจังหวัดสกลนคร

ในหนังสือของ**อาจารย์พิศิษฐ์ ไสยสมบัติ** ได้บรรยายถึงบรรยากาศการเผาตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าที่อยู่ใกล้เคียงเหตุการณ์ว่า

“ระหว่าง ๑๐-๑๖ เมษายน ๒๔๘๖ เป็นช่วงงานเผาศพ ๔ พระอาจารย์ผู้อาวุโสแห่งเมืองอุบลฯ บนท้องฟ้าปรากฏประหนึ่งรูป ๔ พระอาจารย์ลอยอยู่เหนือเมืองอุบลฯ

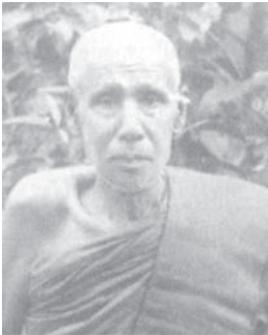
วันเผานั้น เผาตอนเที่ยงคืน ลับเหว่อทำการถอดกระดูก พระเถระลูกศิษย์ทั้งหลายช่วยกันขัดล้างกระดูกแล้วห่อด้วยผ้าขาว ใส่หีบศพ ประชุมเพลิงด้วยไม้จันทน์

รุ่งขึ้นท่าน**พระอาจารย์สิงห์**เป็นผู้จัดแบ่งอัฐิพระอาจารย์ไปยังวัดต่างๆ ที่เห็นสมควร ที่เหลือได้มอบให้**วัดบูรพาราม**เก็บรักษา

หลวงพ่อโชติ อากคโค ได้จับบันทึกของท่านด้วยบรรยากาศ
การจัดงานเผาศพของ**หลวงปู่ใหญ่** ดังนี้ :-

“ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ได้ทำพิธีฌาปนกิจศพท่าน โดยท่าน
เจ้าประคุณ**สมเด็จพระมหาธีรวงศ์** (ติสโส อ้วน) เป็นประธานในงาน
พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต พระอาจารย์สิงห์ ขนดะยาคโม และพระเถระนุ
เถระผู้ศิษย์ ร่วมกันจัดการฌาปนกิจศพท่านโดยพร้อมเพรียง ทั้งฝ่าย
อาณาจักรและศาสนจักร เป็นการเชิดชูเกียรติประวัติของพระป่าผู้เฝ
ธรรมปฏิบัติดุจดวงกรรมฐาน ตามแบบโบราณจารย์แต่ปางก่อนเคย
สอนสืบๆมา นับเนื่องเป็นพระบูรพาจารย์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบควรแก่
การยกย่องนับถือ เป็นปูชนียบุคคลโดยแท้ สาธุ!”

พระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล

ท่านเจ้าคุณพระศาสนดิลก
(เสนา ชิตเสโน)

พระมหาธวัช ฐฎปาโล

พระครูวิโรจน์รัตโนบล
(บุญรอด นนตโร)

๑๘๓.

คำเทศน์หลวงปู่มั่น ในงานเผาศพหลวงปู่ใหญ่

ต่อไปนี้เป็นคำบอกเล่าของหลวงพ่อพุทธ ฐานิโย อดีตสามเณร
อุปัฏฐากหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล

หลวงพ่อพุทธ เห็นคำเทศน์ของหลวงปู่มั่น ว่า “ลูกศิษย์
พระอาจารย์มั่น ต้องปฏิบัติอย่างพระอาจารย์มั่นปฏิบัติ”

รายละเอียดมีดังนี้

จำได้ว่างานศพหลวงปู่เสาร์ ตอนนั้นหลวงพ่อบวชเป็นพระได้
พรรษาหนึ่ง อยู่วัดสระปทุม (วัดปทุมวนาราม เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ)
ใครต่อใครเขาก็ไปกัน แต่พระอุปัชฌาย์ (เจ้าคุณพระปัญญาพิศาล
เถร-หนู จิตปญฺโญ) ให้หลวงพ่อเฝ้ากุฏิ เลยไม่ได้ไปกับเขา

พอพระอุปัชฌาย์ท่านไป กลับมาก็มาเทศน์ให้ฟัง

เจ้าคุณพระปัญญาพิศาลเถร กับหลวงปู่เสาร์ นี่ท่านให้คำมั่น
สัญญากัน ถ้าใครตายก่อนให้ไปทำศพ หลวงปู่เสาร์ตายก่อนจึงทำที่
วัดบูรพาฯ

และอีกอย่างหนึ่ง เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ท่านอาจารย์เสาร์ได้
มรณภาพลงแล้ว ก็ได้ทำฌาปนกิจ คือถวายพระเพลิงศพท่าน
อาจารย์เสาร์

ในงานนั้นท่านอาจารย์มั่นก็ไปร่วมงานด้วยในฐานะที่ท่านก็
เป็นอันตวาลิก(ศิษย์) ของท่านอาจารย์เสาร์ ซึ่งอยู่ในระดับผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง
ในขณะที่ท่านแสดงธรรมท่านอาจารย์มั่นแสดงธรรมว่า

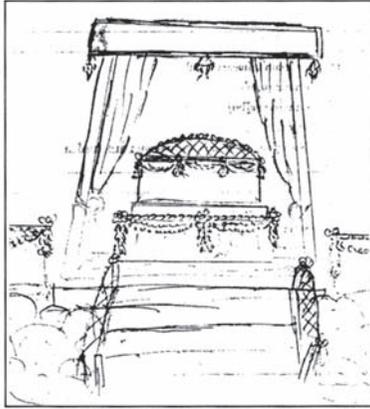
**“เมื่อสมัยท่านอาจารย์เสาร์ยังมีชีวิตอยู่ ท่านก็เป็นครูบาอาจารย์
สั่งสอนเรา บัดนี้ท่านอาจารย์เสาร์ได้มรณภาพไปแล้ว ก็ยังเหลือแต่เรา
พระอาจารย์มั่น จะเป็นอาจารย์อบรมสั่งสอนหมู่ในสายนี้ต่อไป**

ดังนั้น ท่านผู้ใดสมควรใจเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์มั่นต้อง
ปฏิบัติตามปฏิปทาของท่านอาจารย์มั่น ถ้าใครไม่สมควรใจหรือปฏิบัติตาม
ไม่ได้ อย่ามายุ่งกับท่านอาจารย์มั่นเป็นอันขาด

ทีนี้ถ้าเราคืออาจารย์มั่น ตายไปแล้ว ก็ยังเหลือแต่ท่านสิงห์
นั่นแหละ พอจะเป็นครูบาอาจารย์สั่งสอนหมู่ได้”

ท่านเทศน์ไว้อย่างนี้ จำไว้ละ ไม่ทราบว่าจะสรรสมิกซึ่งเป็นลูกศิษย์
ของท่านอาจารย์มั่นจะจำได้หรือเปล่า ถ้าหากจำได้ก็ขอภัยด้วย ถ้า
หากจำไม่ได้ ก็ลองเอาไปคิดเป็นการบ้านดูซิว่า **ปฏิปทาของอาจารย์มั่น
ท่านปฏิบัติอย่างไร แล้วเราควรจะดำเนินตามแนวทางของท่านอย่างไร
จึงจะได้ชื่อว่าเป็นลูกศิษย์ของท่านอาจารย์มั่น**

ท่านทั้งหลายลองคิดดูซิว่า สมัยที่ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์
เสาร์ยังอยู่ บางสิ่งบางอย่างที่เราอนุโลมตามความต้องการของชาวโลก
แทบจะไม่ปรากฏ

เมรุศพพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล

แม้แต่การทำบุญมหาชาติ การจัดงานวัดมีมหรสพต่างๆ เราไม่เคยมี

สมัยปัจจุบันนี้ ครูบาอาจารย์เป็นนักธุรกิจ ไปกันเสียไม่ได้หยุดจากเหนือไปได้ จากใต้ไปเหนือ ไปเที่ยวโปรดญาติโยม แต่ไม่แน่นักว่าให้ญาติโยมโปรดหรือไปโปรดญาติโยมกันแน่ก็ไม่ทราบ

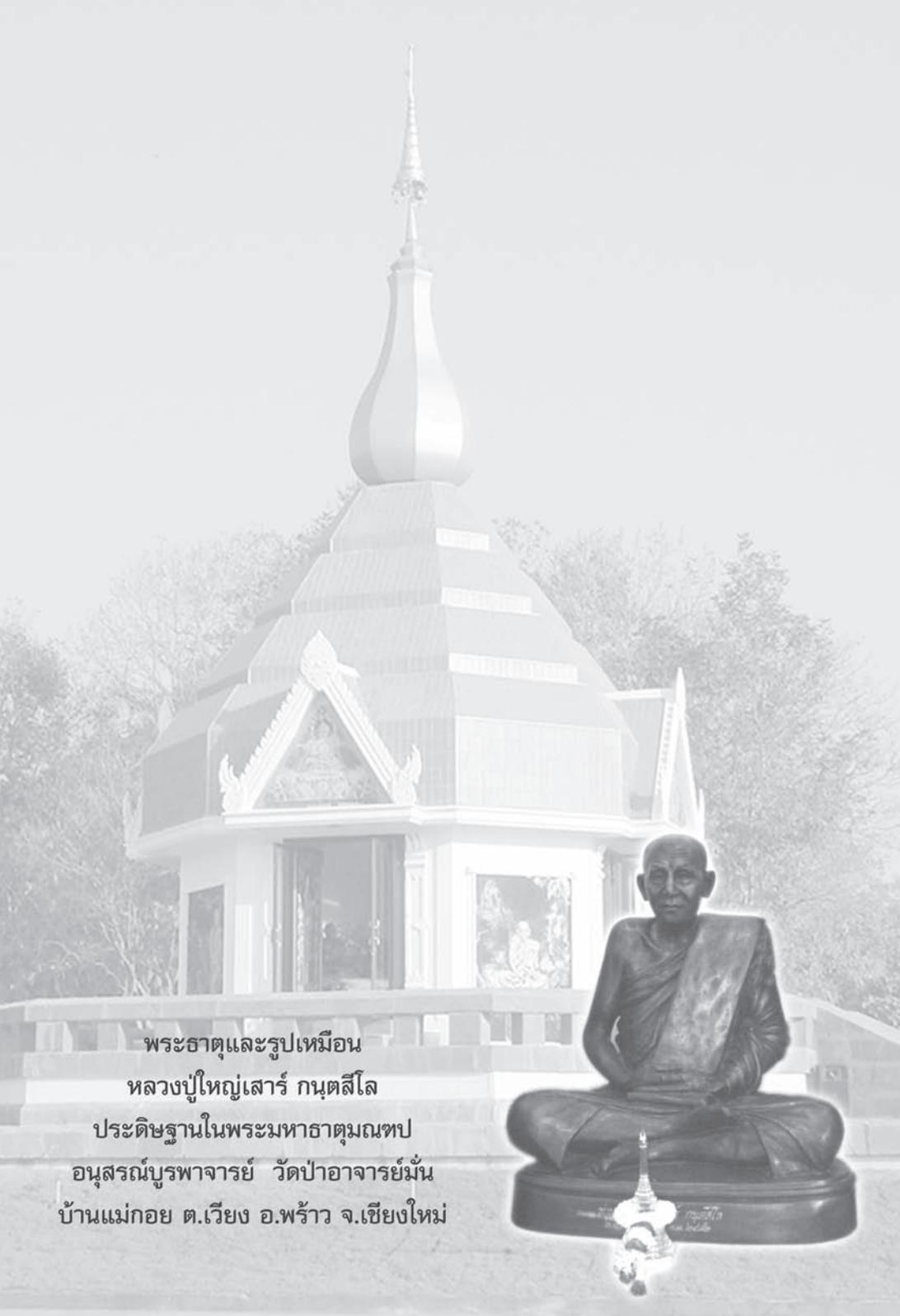
อันนี้คือของฝากให้ลูกศิษย์ครูบาอาจารย์ได้นำไปพิจารณาเป็นการบ้าน

ผมก็ขอจบเรื่องราวของหลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล ลงเพียงแค่นี้ หากมีสิ่งใดผิดพลาดไม่สมควร ไม่เหมาะสมด้วยประการใดๆ ผมขอกราบแทบเท้าขอขมาต่อองค์หลวงปู่ใหญ่ ครูบาอาจารย์ และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านด้วยครับ

กราบหลวงปู่ใหญ่ด้วยใจเคารพอย่างสูงสุด

รศ.ดร.ปฐุม นิคมานนท์

๒๑ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พระธาตุและรูปเหมือน
หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล
ประดิษฐานในพระมหาธาตุมณฑป
อนุสรณ์บูรพาจารย์ วัดป่าอาจารย์มั่น
บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

รายนามเจ้าภาพร่วมพิมพ์หนังสือ

โครงการหนังสือบูรพาจารย์ เล่ม ๕ หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล

นายปลื้ม - นางภัทรา นิคมานนท์ และครอบครัว	๑๐,๐๐๐ บาท
น.พ. ประยุทธ์ - คุณสุวรรณา ไชครุ่งรวานนท์	๑๐,๐๐๐ บาท
นายไธษิต บุญเรืองขาว	๕,๐๐๐ บาท
นายวิโรจน์ ตังเคชะหิรัญ	๓,๕๐๐ บาท
คุณวิกรม - นิตยา - บดินทร์ - ธเนศร์ วศิโนวงศ์วินิช	๓,๐๐๐ บาท
น.พ. สมฤทธิ์ - กุลฤดี วงศ์มนโณวิสุทธิ์	๓,๐๐๐ บาท
คุณวรรณพร ทองใบ	๒,๗๐๐ บาท
คุณหมอกำไลทอง สุทธิเชื้อนาค และเพื่อน	๒,๕๐๐ บาท
นายวศิณ ธนสารสมบัติ	๒,๕๐๐ บาท
นายชนวัฒน์ กำจรไพศาล	๒,๕๐๐ บาท
นายทรงศักดิ์ ก่อเกียรติตระกูล และคณะ	๒,๑๐๐ บาท

บริจาค ๒,๐๐๐ บาท

คุณทรรษา ศรีอิทธิยวิทย์	คุณธีระ-บุญลี ชาญฤทธิ์วรรณ
คุณพิมพ์พร - พณิช - ชีรวิทย์ - พิมพ์ภา	คุณอภิญา แจ้งจริยวงศ์
นายศรัณย์ เรืองขจร	คุณเอกชัย - การัทม์ ย้งวาณิช
นางนฤมล วนะภูติ	คุณหงษ์ลักษณ์ ปิติบัณฑิต

นางจุฑามาศ สุภาพล	๑,๘๐๐ บาท
น.ส.อำพันธ์ ฐานะสุนทรภักษ์	๑,๗๐๐ บาท
นายพรภัทร นิคมานนท์	๑,๕๐๐ บาท
นายกิจจา พ้าภิญโญ	๑,๒๕๐ บาท

บริจาค ๑,๐๐๐ บาท

พระสมหมาย ปริบุญโณ	
คุณชัชวาล แซ่เต๋	คุณวงศ์เดือน ทรัพย์ชาติอนันต์
คุณทรงพล - จงกล อารักษ์วิชานันท์	คุณสะอาด เปี่ยมพงศ์สานต์

คุณอรชุลี จิระกิจเจริญ
 ทันตแพทย์หญิง มัลลิกา ตันตกุลเวศม์
 คุณกัญชญา รุ่งโรจน์ประทีป และครอบครัว
 คุณวิฑูรย์ โรจน์กิตติคุณ
 รศ. พญ. วราภรณ์ เชื้ออินทร์
 ทันตแพทย์ ธนาวัฒน์ วรพฤษ์กิจ
 นางสุทิน สนั่นเสียง
 คุณแควี ชิงห์
 นายปิยมงคล โชติกเสถียร
 นายสนิท - นางใหม่ ฤทธิรงค์
 คุณพลศักดิ์ บัวศรี และครอบครัว
 นางซิมเอ็ง แซ่จิ่ง
 ผศ. นพ. วิฑูรย์ - คุณสุดารีย์ ประเสริฐเจริญสุข
 คุณประภัสสร ลิ้มจรรยา และครอบครัว ประธานสภาจังหวัดเชียงใหม่

คุณพจนนา - พรสิทธิ์ ขำรังสวัสดิ์
 คุณวีโรจน์ เจียมจิราวัฒน์
 นายอำเภอ - นางกาญจนา จิตต์วัฒน์
 คุณอนุสรณ์ โรจน์กิตติคุณ
 นายเกียรติชัย - นางอรุณ ประยูรมหิศร
 คุณพิชิต - วิชญญา ภัทรวิมลพร
 คุณวิเชียร สุขสถาวรพันธุ์
 คุณชนวีไล ไผ่รัชตพาณิชย์
 นางวรรณาสัตตบงกช
 นางประจง จัดแจง
 คุณวีโรจน์ เจียมจิราวัฒน์
 คุณสหภาพ ชัยวัฒน์

บริจาค ๕๐๐ บาท

นายธิตี พุทธรักษา

นายนิวัฒน์ เจริญนทฤกษ์

บริจาค ๘๐๐ บาท

คุณอนงค์ ดารารัตนศิลป์
 คุณโรสธริน จันทโรจวงศ์
 คุณสุวารี เลือ่งล่า

นายสุรศักดิ์ ทศกาญจน์
 คุณรชชา ลาภพิมพ์วรรณ
 พ.ญ. สุพร สร้อยวัฒนา

บริจาค ๗๕๐ บาท

คุณสร้อยทอง โกลาไซ

นายประธานสุข รังสิยานนท์

บริจาค ๗๐๐บาท

นายณรัตน์ มนต์วีชจร
 คุณไพบูลย์ - สร้อยทอง ทรงเจริญ
 คุณธำรงวิทย์ ชัยจรูญพร
 คุณจิราพัชร ศิริรัชต์

นายปรากฏ ชันติวรพงศ์
 นางวิชุดา ลักนทินวงศ์
 คุณจิตต์โสภี ทองเถา

บริจาค ๖๕๐ บาท

คุณศรีสังวร แสงโสมพันธ์ และคณะ

บริจาค ๖๐๐ บาท

นายสมเกียรติ พุทธธรรมวงศ์ นางสุภางค์ ทองมัน
คุณพรชัย - อนงค์ลักษณ์ เอี่ยมเศรษฐกุล และครอบครัว คุณอัมภิกา ลิมนิยกุล
นายพรชัย - นางสุกัญญา เลิศบัวรักษ์ และบุตร - ธิดา คุณศุภรัตน์ ศรีศิลป์

บริจาค ๕๕๐ บาท

คุณนิตยา วิษณุไพบุลย์ศรี

บริจาค ๕๐๐ บาท

พระณัฐชัย ลีตชัย	พระอาจารย์กอบชัย คุณจาร์
นายนิทัศน์ - นางนภาพรณัฏฐา ลาภชัยเจริญกิจ	คุณไพศาล - พรพิมล สมบูรณ์ยิ่ง
อาจารย์ สงวน สกุลพานิช	คุณพรจิตต์ พงศ์วิธามา
คุณสุลิตา ตั้งธรรมวงษ์ และครอบครัว	คุณเนนงุช ชาญพิทยวรรณ
นางบังดี แซ่บั้ง	นายเพิ่มศักดิ์ - นางมัลลย์ จิระจักรวัฒนา
คุณยี่สุ่น ดุริยบรรเลง	นายณัฐสมพล - นางนันทพรพรข อัครชากรู
คุณฐเกียรติ - พิมพ์พรรณ เตชหัวสิงห์	เรือตรี วิจัย แดงน้อย
นางเงิน บุญยงยศ และครอบครัว	นายไพบุลย์ - นางชุติมา พึ่งสุข
คุณสมเกียรติ - เพ็ญจันทร์ จันทศิลา และครอบครัว	คุณกมลยิวพันธ์ เมืองโคตร
คุณภาวดี ปรีชาวิทยากุล	น.พ. วัฒนะ ลีตะติลก
คุณสุมาลย์ เวชพันธ์	นายกฤษณ์ และ นางจากรุณี อินทฤทธิ์
คุณแม่ประทุม - คุณสุวิทย์ คชขื่น และคณะ	นายสุจินต์ เจนสาริกธน์
อาจารย์ ศรีวัฒนา พงศ์วิรินทร์	อาจารย์ สำราญ แสงเดช
อาจารย์ สุขกัญญา วรสันตะติพงษ์	คุณรุ่งวิไล ยงมหาการณ
คุณกัญญา ปลั่งศรีทรัพย์	อาจารย์ เพ็ญแข บุญโสดาการ
คุณไพศาล - พรพิมล สมบูรณ์ยิ่ง และเพื่อน	น.อ. คำรพ บุญโสดาการ
รศ. นรินทร์ บุญชู	คุณแม่ชู้ฮ่า แซ่จู่
นายถาวร - นางสุวิมล สมะลามา	คุณชานาญ อึ้งตระกูล
นางสมนึก คำอุไร	นายบรรพต อภัสสรนนท์

คุณนลินี เจียงวรรณะ	นางปราณี ไชยมะลิน
รศ. สุวดี ไชยิตบวรชัย	นายชาญชัย - นางปิยะนุช ศรีสร้างทอง
อาจารย์ จันทิมา พรหมโชติกุล	นายณัฐวัต พงษ์เนา
อาจารย์ปราณี อนุกุล, อาจารย์ ปรีชา อนุกุล, อาจารย์ อนุกุล, นายวรพล วงษ์แหวน	
คุณทองหล่อ ชัยพัฒน์	คุณคัลย์ศิริ ศิริมังคละ
คุณพงษ์เกียรติ สถิตย์ชัยนันท	น.ส. อำไพ ขานไช
คุณศรีวรรณ กันมิ่งเกิด	พ.ท.หญิง ศรีไพบูลย์ ศิริมังคละ
นางสุวรรี ลิ้มป็ชัยโรจน์ และ ต.ญ. สุพิชชา เทนวาริรัตน์	คุณประภาพรรณ เตียวสุรินทร์
นางเกาสี ล้อมสุวรรณ และเด็กชายจิรภัทร ล้อมสุวรรณ	นางเรณู วิงประวัติ
คุณลมพงษ์ - ต.ญ. จิตามา โนรี, คุณสุกัญญา ทิรณัฐนาถ	
นายบุญส่ง - นางสุนทรภรณ์ เพ็ญพะยม	คุณสุกัญญา ทิรณัฐนาถ
พัฒนาการพิมพ์ (วงเวียนใหญ่) และครอบครัว "ประสพรัตนชัย"	
ร.อ. ไพโรจน์ - คุณอรวรรณ ชำกฤษ, จ.ส.ท. นพรัตน์ - นายนเรศ	
นางประจิตต์ อภินัยนุรักษ์	อาจารย์ ชูศรี บุญญฤทธิ์
พล.อ.ท. จุรินทร์ - คุณประวีณ พัทธานนท์	ผศ. ทศนีย์ ตีมาพรพรมณ์
ผศ. สมศักดิ์ - รศ. จิตรพิ ชาลาวัลย์	คุณอรวรรณ แสงดารา
นายประหยัด - นางกาญจนา ทาลิตะพันธุ์	นายจิตติ วัฒนธรรมโชติ
อาจารย์ สมพงษ์ ธรรมวิริยรักษ์	น.ส. จำนง สวันตรัจจ์ - บุหงา ประภาพร
นายนริศ - นางรุ่งอรุณ - ต.ญ. ณัฐนรี ตรณโณภาส	นายไชย - นางนิภา ลำลีแก้ว
แม่ชีจันทร์ทิพย์ ดาบพล	พ.ญ. ภรณ์ วรานันตกุล
ดร. เจตน์ ตันปรียะชญา	คุณพูลศรี ประภาวิทย์
คุณสิริมา วรียงยง	คุณศิวกร วิชญาไพบูลย์ศิริ
คุณปนัดดา ลิ้มทวีล	คุณธนาภรณ์ สวัสดิ์ติกาษ์
คุณหม่อมเกียรติยศศักดิ์ อภิชัย	คุณบุญธรรม - จันทนรัตน์ วิมุติวงศ์
คุณทิพาพร วิมุกตาพันธ์	คุณกัณต์กานิชฐ์ จงยิ่งยศ
น.ส. สุพิพรรณ พัฒนาพาณิชย์	น.ส. วาสนา บุญยปรภณพันธ์
คุณมาลีวรรณ ปิ่นวัฒนา	น.พ. สมฤทธิ์ - กุลจติ วงศ์มโนวิสุทธิ
คุณแม่จรรยา อมรเลิศวิมาน	คุณวัลลภา ลาตสุวรรณ
คุณแม่ไข่อี แซ่ลี่ - อาจารย์ สุชีลา เตชามิวัฒน์พันธุ์	น.ส. ปราณี จำลองสอง
คุณสุมาลี ลาร์เซ่น	

บริจาค ๔๐๐ บาท

นางอารมณีน คำทอง

นายปริญทร์ - นางหทัยรัตน์ ทองแก่น

นางวิภาวี สมิทธิเศรฐ์

นายสุเทพ บุญเย็น

นายพงษ์ศักดิ์ นัมถือดี

บริจาค ๓๐๐ บาท

คุณบำรุงศักดิ์ - กมลลา กองสุข

คุณพรรัตน์ จันทระเสรีรักษ์

ด.ช. ศรัทธน์ - ด.ช. ภูธรนันท์ นราประเสริฐกุล

นางลัดดา จันทวังษ์

นางอังกาบ ไชยนันท์, นางสังข์ขอม ขุนแก้ว

คุณสมัคร ธรรมารมณีน

คุณกิตติ - พรทิพย์ คำสัตย์

น.ส. วลัยพันธ์ ปิยะประภัศรานันท์

พ.อ. อำนาจ เฉลยจรรยา

คุณเป้าทองทิพย์ เหล่าบุญมี

คุณจงกลณี ศฤงฆ์ใหญ่

นายเฉลิมชัย ชาตกุล และคณะ

คุณเลีรภา เสถียรตันติกุล

นายอนุวัตร มุทิกากร

ร.ต.ต. วรณชัย งามวงศ์วรรณ

คุณวันรักษ์ มิ่งมณีเภาคิน

อาจารย์ เพลินพิศ อันตรเสน

นายชูศักดิ์ - นางแสงอรุณ เข้มพลอย

คุณปรารถนา ปิยไกรวุฒิ

นายธนโชค ชัยศร

คุณภาวิดา - ธงชัย บุญจรรย์ และบุตร

นางบัวหอม ตูลาทิพย์ และครอบครัว

ร.ต.เสถียร - นางเสงี่ยม มูลสวัสดิ์ และลูกๆ และญาติธรรม

นายนิพนธ์ เจริญจำนงค์

นายประสงค์ ใจนันทะ

นายชนติ ตั้งใจประสพโชค

คุณพัชราวัลย์ ศรียุคคุุฑ์

นางเม้ง แซ่ตั้ง

พลตรี ฤทธิชัย เกาทอง

คุณสุจิตรา อนุโรจน์วาณิช

นายเทพพร ติลการัตน์วินิช

คุณแสง ลำศิริโชค

คุณนันทิกา ธนพัฒน์ใหญ่

น.ส. วิจิตรา วงศ์มาศ

นายไพโรจน์ อัมพันวงศ์

นายประเสริฐ เทศพันธ์

นางสุมล ยศสุข

น.ส. สุวรรณา ศรีนิภา

นายบริพัตร ไชยวัฒน์มาลากุล

น.ส. สุวรรณา ทวีรักษ์

ม.ล. แสงอรุณ เกษมสันต์ - อรพลอย เกษมสันต์ ณ อยู่ทยา

คุณยุคล - กัดเทา พิริยะกุล

คุณเหลือง - เสาวภา ฤทธิ์บุญ

นายอิทธิพล สุวรรณวิไลกุล

คุณเป็นจงกล ปิติพล

นางแจ่มจรัส ผาจันทร์

คุณเสมิตร หล่อวัฒน์ศิริกุล

นายพิสิษฐ์ ฉัตรเจริญสุข

ครอบครัว เอี่ยมไพจิตร

คุณสุนณา ไช้สรวนพันธ์

คุณลำอิ่ง บุญล้ำ และครอบครัว
รศ. ดร. นवलลอบ สุภาพล

คุณพัชชา วิจิตรพงศ์พันธ์
นายภัทรพล สิงห์วงศ์

บริจาค ๒๕๐ บาท

อาจารย์ สุณิภา ลิ้มกุล
คุณศิริน ทาญุททัษยวรรณ
นายจุมพล เมืองเก่า
คุณบัวขาว แหวนแพพร
อาจารย์ มณี ไขว้พันธ์
คุณนกนภาพร เกตุแก้ว + คุณอรจนา เรืองสุขสุด
คุณบุณยทริกา อาศัยพานิชย์
นายสมชาย นามศรีสุขสกุล
น.ส. เทียมใจ พิมพิวงค์

คุณโกสินทร์ ทาญุททัษยวรรณ
นายชเชอวบ จิระกิจ
นายพงศ์ภัทร นิคมนนทร์
นายมนตรี คุ่มเกตุ
นายพัฒนา พิชญเดชะ
น.ส. รัศมี วิจิตรโกมล และครอบครัว
คุณเจริญตา ชื่นชม
นายสุกฤษณ์ วังทองน้อย

บริจาค ๒๕๐ บาท

จ.ส.อ. สุพัฒน์ - นางจุฑามาศ - น.ส. สุภัตรา - ด.ช. สุภาณัฐ ศรีศิริ

บริจาค ๒๒๐ บาท

นางอรุณ สุทธิธรรม
คุณชนิภา โรจนวิภาต

นายสมัคร ขานไย
นายวรพจน์ วงศ์พันธ์

บริจาค ๒๐๐ บาท

หลวงพ่ोज้างลอง กิตติคุณ
นางปราณี ชูรักษาพันธ์
คุณธนัชพร เสนารักษ์ และ อจลญา นันทานนท์
น.ส. กัญญากร นันท์ธราทร
คุณศักดิ์ศิริ - จันทิมา - ด.ช. ณชนก จันทรังษี
นายวินัย ตีปัญญา
นางศรีน้อย มาศเกษม
คุณชลดา จุจิโรชาติ
อาจารย์ วัฒนวัต เกิดโชคงาม

คุณสว�티รี บุญภาค
คุณอรชума มาศรีจันทร์
คุณพิชัย ชินชัยพงษ์
คุณสมเกียรติ กังวานวานิชย์
คุณอารยา มลารักษาพันธ์
นายชินวงษ์ ทัตถมาตกร
คุณเมษุเรศ - ชฎารัตน์ - อานรรฆอร
คุณเบญจวรรณ บุญลดา

คุณแม่บุญจมาศ เตชะธนะชัย

นายพิชัย แก้วสุวรรณ

นายพิทยา สิทธิการทัย

คุณประสิทธิ์ เบ็ญทา

นายเรวัต จันทนง

น.ส. ลำใย รอดภัย

นายวิโรจน์ อภิรัฐประชา

นางสมคิด กลิ่นชื่น

นางอมรศรี ยุติมิตร

นายณัฐพนธ์ ศรีนภามหาศักดิ์

พล.ร.ต. ไพบุญย์ ว่องพยาบาล

คุณปรมยุดา กิจสมบัติ

คุณอมรา สมพงษ์

นายผ่อง - นางผัน ชูนาม และครอบครัว

นางสมาลี เป็ญน้อย - น.ส. วาสนี เป็ญน้อย

คุณศิรินทร์ - เจริญศรี อำนวยผล

คุณกนกวรรณ วรณะศักดิ์

นางอนงค์ อัมเอิบ

พ.ญ. เกษกานดา วิษิตน์ศิริยุทธ

คุณภาวิณี สุชนียุทธ, คุณภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์, คุณสถาพร ภัคดีวงศ์ และครอบครัว

นายน้อย ไพราม

คุณอรอนงค์ เทพแก้ว และครอบครัว

นายจิรศักดิ์ อมรรัตน์อนันต์

คุณพ่อเปี่ยม - คุณแม่สุวิมล - คุณแม่บุญจมา ชัยประสิทธิ์กุล คุณวรรณพร ทองใบ

นางจรัสศิริ จินตากุล

อาจารย์ สุซาดา ทิรัญชัย

คุณสาคร ภูสุวรรณ

คุณลรยา วุฒยภรณ์

นายธงชัย ไบบาง

คุณพรพิมล ประมวลทรัพย์

นางประพิศ แสงสุวรรณ

พ.อ. อติชาติ องคลิงท

คุณพงษ์นุช สบายจิตร์

คุณแม่ทมา ศิริวรรณ

ร.ต.อ. พิเชิต วิชัยชนพัฒน์

คุณย่ารำเพย นิคมานนท์

น. สรวิทย์ เคารขลุตถาวร

คุณสุรพงษ์ - รุ่งทิวา สุกนธจายา

นายไฉลิต ล้อศิริรัตน์

คุณพิเชษฐ์ และ สมจิตต์ มุจลินทังกูร

น.ส. บุผา ชังพุก

นางทวี สุขมาลัย

คุณศิริพันธุ์ พุทธิรังษี

คุณอัมพร ดวงเนตร

คุณประเทือง มูลสวัสดิ์

น.ส. ชมกาญจน์ แจ้จนิล

คุณพรศักดิ์ รุ่งเลิศเกรียงไกร

คุณดวงพร อภิรมย์

นายบรรจบ โตใหญ่

นางกาญจนา แสงเปี่ยม

คุณภาวิณี สุชนียุทธ, คุณภาณุวัฒน์ ภัคดีวงศ์, คุณสถาพร ภัคดีวงศ์ และครอบครัว

คุณจิราภรณ์ กลิ่นงกล

นายธนาคม ศรีเจริญ (๒๐๘ บาท)

น.ส. นงนิตย์ เต็งไตรสรณ์

นางอัมพร ยิ้มหวล

นายประเสริฐ ไบ้เอก

นายเฉลิมชัย จารุพัฒน์เดช

นางจำลอง จันผือก

นายณรงค์ วัฒนสมสวย

น.ส. ชวีญญา แสงสุวรรณ

น.ส. ใจภักดี พรหมณีนพันธ์

ครอบครัว “แดงนี่ม”	น.ส. ขวัญตา กังวานศิริชาติตา
นายแสวง ไกรพจน์	นายเขาวลิต ตนาพนธ์ชัย
นางอาภรณ์ ลักษณะลม้าย และครอบครัว	นางปราณี ปัญจมานนท์
นายสุพจน์ - นางวีไลวรรณ - น.ส. สุวิมล พงษ์ไทย	คุณปรามจิตต์ มงคลการ
น.ส. พวงทอง ฤกษ์ชุตตา	คุณน้ากิติ - คุณสุภาพรรณ กาลวันตวานิช
คุณภาวิดา ปัญจรัตน์	คุณกิตติพร จันทรวินธุ์
คุณณภัทน์ ปัญจรัตน์	คุณบงอร จงเลิศตระกูล
คุณสมจิต - อัมรินทร์ ศรีพัฒนพิชัย	นายทรงพล นันทกุล
คุณย่าเลื่อน อินทะแสน	นางสมเจตน์ บรรลือสินธุ์
คุณสิริวิชัย นันทกุล	คุณชมภู ไชว์คำ
คุณอังคณา อรรถพงศ์ธร และ นายสมชาย ปรำงค์นวัฒน์	นายสมยศ ชัยจรรยาพร
คุณพัชรมน โคภีรักษ์ และครอบครัว	นายพงษ์ศักดิ์ ชีระพิทยานนท์
คุณสมจิตร เจริญวงศาเวช	คุณสุชามา เดชชาติวงศ์
คุณกนกวรรณ ไชยพร	นายสุสุขุม ภาคย์ทองสุข
คุณปรามฤดี สถิตพานิช	คุณบุญมี สถิตพานิช
คุณศศพร แข็งธัญกรณ์	คุณรุ่งสุรีย์ บุญรักษ์
คุณเนพพร บุญแท้	คุณสนอง บุญบุญฤทธิ์
คุณณิชา เมืองอยู่	คุณรุ่งสุรีย์ บุญรักษ์
คุณฉัญญาศ รากวิไล	คุณพรสุรางค์ ราชภักดิ์
คุณอารี มกราพันธ์	นางประทุม ไทยอุส่าห์
ดร. จันทร์เพ็ญ โทมัส	นางอัจฉรา นพวิญญูวงศ์
นางกัญญาพร สรรพใส	

บริจาค ๑๕๐ บาท

พ.อ. ทหญิง สมฤดี กรรณวัลลี	นางเรไร สุวรรณกิตติ
คุณจันทร์ทิพย์ จุรณลักษณ์	พ.ท. ชนะ ผดุงพันธ์
คุณอรสา บุญบำรุง	นายธรรมดา วิริยะปิติ
นายสิทธิชัย พัฒนาลิทธิเสรี, นางพิมล ประสิทธิ์วิเศษ และครอบครัว	
อาจารย์ กมลชัย ตระวานิชนาม	อาจารย์ บุญเยี่ยม แสงศิริ
นายบุญสม วงษ์เนตร	น.ส. ปราธนา กองทอง
นายบรรเทง - นางอุทุมพร - นายศุภประภัศร์ มุลพรม นายสมวุฒิ วิสัยแสง	
น.ส. นพวรรณ แซ่โจ้ว + น.ส. ร่มบุญ อุดมลิน นายจรรยา - นางลลิตา ยี่งดำหุ่น	

บริจาค ๑๓๕ บาท

คุณผานิต ภูแก้ว

บริจาค ๑๒๐ บาท

นายคณึง ภัทรโกศล
น.ส. ศิริกุล เพ็ญจันทร์

คุณไข สีดำ
นางกรรณิการ์ แสงทอง

บริจาค ๑๐๐ บาท

คุณสุญาภา จันทร์วิรัช
คุณบุญช่วย ยิ้มประสิทธิ์
คุณเป็าวรรณา เมฆเวียงน
นายโอบาส นิษยวี
น.ส. ชนิษฐา ปุษะชนานิน
นางนิตยา ธรรมฤทธิ์
คุณเมธิชา ธรรมฤทธิ์
คุณสุเมธ - พรเพ็ญ วิจิตร
คุณนภาพร อ้อยทอง
คุณเมษานี รัชโช
นางวัลภา ศรีสุบรรณ
นพ. อนุชิต กิจสมบัติ
น.ส. ณิชนันท์ ทัดตะขอร
คุณกานดา ลีตะภาส
นางพูนสุข พิพรพงษ์ และลูกๆ พร้อมด้วยญาติสนิท
อุบาสิกา สุพรรณิ พราหมพริ่ง
คุณอัจฉริยา โนนุจิ และครอบครัว
คุณธมมา สำโรหสุวรรณ
นางง้วนคัง แซ่อือ
นางอรทิพย์ ตั้งตุลยางกูร
คุณแก้วมณี วงศ์เกษ
คุณประสงค์ สุขสมกลิ่น
นางเต็มดวง ใจจนหัสติน
น.ส. นภอนวัช เต้าประเสริฐ

คุณสุรินทร์ - อมรรศรี ไพบูรย์วงศ์วีระ
พ.อ. ลีพิชัย รามณรงค์
น.อ.หญิง พิชญ์ศิริ ลักษณะโกเศศ
นายปิยะวัฒน์ วัฒนาธรรม
น.ส. พรพิมล พงษ์สว่าง
นายชวลิต ธรรมฤทธิ์
พล.ต. ดำรง จินดาร์คมี
คุณสุรภี โพธิ์สมภรณ์
คุณอัญชลี - คุณเนาวิน สิงห์แก้ว
คุณนริศรต์ - จำปี - กุลภัทรา ภัทรพงศ์ธร
นางเสรี ดีเลิศมงคล
พญ. กนิษฐา กิจสมบัติ
คุณวีณา ผลาทถัญญ
อาจารย์ สายพิณ ม่วงหนา
นางสาวสุภัทสร ใจนวนิภาต
นางสารภี - น.ส. เพ็ญแข ยังเจริญ
คุณแสงเยี่ยม - สมประสงค์ สุพัฒน์
คุณกุหลาบ ดิยะรัตน์กุลโกวิท
นายคชธัญ จารุพันธ์
นางนิหรา อยู่เจริญ
คุณสมทรง ฉิมโฉม
นางงามตา วรินทร์นันท
ต.ญ. นพวรรณ พ่วงใจ และครอบครัว

นางนิภาภรณ์ ลักษณะสมยา และครอบครัว
 สำนักคุณภาพและความปลอดภัยอาหาร
 คุณอารมณี รุดติ ป้าแอ๊ด เมืองนนท์
 คุณจรินทร์ ยางจิต และครอบครัว
 คุณกมลพรรณ รัตนสุคนธ์เลิศ
 คุณสิริภัทร สุขประสงค์
 นางกนกกาญจน์ นุ่มหันต์
 คุณจันทนา กระจ่างเนตร
 นายอัมพร - น.ส. แจ่มนภา พลเยี่ยม
 นางประยูร อุตรพิมพ์
 ผศ. ดร. ไพบุญย์ เป่านิล
 คุณสรภัญ สดสี
 คุณนันทาทิ ไทวงษ์
 คุณจำลอง บุญชูเลิศ
 นายสอาด ดิษฐ์ดี
 นางศรียา คลออุษมิวัฒน์
 ผศ.นพ. ชาญชัย พานทองวิริยะกุล
 นพ. มณฑล เมฆอนันต์ธวัช
 รศ. บุญเกิด คงยิ่งยศ - รศ. แจ่มใส เพียรทอง - รศ. ทิพย์ เอกลักษณ์านันท์
 คุณยุทธิกา เอกพจน์

นายประพัฒน์ ลากเจริญกิจ
 กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์
 คุณยาเรียม ก้อนมณี นางปัทมา ดุลยวรรณ
 คุณป้าประยงค์ เทล่ลิ้นชัย
 คุณศิริวรรณ ศรีประกาศตร์
 น.ส. นิภา ศรีนา
 นางสมร บุญเพ็ง
 ผศ. ประชิต เขยแก้ว
 นายชิน ภัทรวิมล (๑๑๐ บาท)
 คุณลลิตาเดช จันทร์สุขศรี
 คุณสุรีย์ เดชศรี และครอบครัว
 คุณรุ่งรัตน์ ลิวเฉลิมวงศ์
 คุณพิสิษฐ์ ดุษฎีพาณิชย์
 นายกรีทา ศิริมลพิวัฒน์
 คุณสมิท เมตตาอนุวัตน์
 คุณจำลอง บุญชูเลิศ
 น.ส. มณฑิยา เปลี
 นางพิมพ์ร ม่วงดิษฐ์

บริจาค ๕๐ บาท

คุณสุรศักดิ์ - วรณีย์ - วรณิสา ห้วยหงษ์ทอง นางจันทกาญจน์ มั่งคะลี
 น.ส. กิตติมา โสณะมิตร คุณชวลิต สถิตพานิช
 คุณดุสิต ดุษฎีพาณิชย์ ด.ช. สุทธิ ดุษฎีพาณิชย์
 คุณบุญหลาย เพี้ยแก้ว

บริจาค ๔๐บาท

คุณวินัย - ทองใบ อภิรต์รุ่งเรือง น.ส. งารัญชา อันตรเสน

บริจาค ๓๐ บาท

นายเศรษฐ์พันธุ์ ปาณะดิษ น.ส. กรรณิกา จิตติยครา

บริจาค ๒๕ บาท

นางจุฑารัตน์ ภูแก้ว

บริจาค ๒๐ บาท

คุณบัวไข สูงสูงเนิน

คุณอลงการณ์ กองเพชร

คุณลำเนียง ประสงค์ทรัพย์

นางพัชรนี เพ็งทับ

บริจาค ๑๐ บาท

คุณเนตรฐิ ภูบาลชื่น และครอบครัว

นางกรรยา ทาหนัด

น.ส. เพ็ญพักตร์ เมื่องโคตร

ยอดเงินบริจาค ถึง ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ รวม ๒๔๐,๓๑๐ บาท
(สองแสนสี่หมื่นสามร้อยสิบบาท)

ผู้บริจาคหลังจากนี้ พิมพ์ชื่อไม่ทัน ขอภัยด้วย.

รายรับ - รายจ่าย

โครงการหนังสือบูรพาจารย์
วัดป่าอาชารัมภ์ (ภูริทตฺโต) บ้านแม่กอย
ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

จำนวนที่จัดพิมพ์

ในโครงการนี้ จะจัดทำหนังสือประวัติบูรพาจารย์ประมาณ ๑๒ องค์กร หนังสือแต่ละเล่ม มีจำนวนพิมพ์ ๕,๐๐๐ ถวายวัด ๓,๐๐๐ และเหลือไว้แจกจ่ายให้ผู้ร่วมบริจาค ๒,๐๐๐ เล่ม

ไม่ได้ทำเพื่อการค้าใดๆ ทั้งสิ้น เงินบริจาคที่ได้รับ จะนำมาเป็นค่าทะนุบำรุงพระมหาธาตุมณฑลปอนุสรณ์บูรพาจารย์ และเป็นทุนหมุนเวียนในการจัดทำหนังสือในโครงการ ต่อไป

ยอดรายรับ - รายจ่าย

เล่ม ๑ : หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

ค่าพิมพ์ + ค่าจัดส่ง	๒๑๙,๐๐๐ บาท
รายรับ ถึง ๔ พ.ย. ๔๖	๒๔๖,๗๒๐ บาท
คงมีเงินเหลือ	๒๗,๗๒๐ บาท

เล่ม ๒ : หลวงปู่ตื้อ อจลธมฺโม

ค่าพิมพ์ + ค่าจัดส่ง	๓๖๘,๐๐๐ บาท
รายรับ ถึง ๔ พ.ย. ๔๖	๒๓๙,๖๓๗ บาท
ยังขาดเงินอีก	๑๒๘,๓๖๓ บาท

เล่ม ๓ : หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ

ค่าพิมพ์ + ค่าจัดส่ง	๔๒๕,๐๐๐ บาท
รายรับ ถึง ๔ พ.ย. ๕๖	๒๘๓,๕๕๓ บาท
ยังขาดเงินอีก	๑๔๑,๔๔๗ บาท

เล่ม ๔ : หลวงปู่ขาว อนาลโย

ค่าพิมพ์ + ค่าจัดส่ง	๔๐๐,๐๐๐ บาท
รายรับ ถึง ๔ พ.ย. ๕๖	๑๓๓,๓๒๐ บาท
ยังขาดเงินอีก	๒๖๖,๖๘๐ บาท

รวม เล่ม ๑ - ๔

ค่าพิมพ์ + ค่าจัดส่ง	๑,๔๑๒,๐๐๐ บาท
รายรับ ถึง ๔ พ.ย. ๕๖	๙๖๓,๒๖๐ บาท
ยังขาดเงินอีก	๔๔๘,๗๔๐ บาท

เพื่อโปรดทราบ และขออนุโมทนาแก่ผู้ร่วมบริจาคทุกท่าน

ภัทรา นิคมานนท์
๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

ใบเชิญชวนทำบุญท้ายเล่ม

ท่านที่ต้องการร่วมบริจาคกองทุนเพื่อทะนุบำรุง **พระมหาธาตุ
มณฑปอนุสรณ์บูรพาจารย์** และต้องการรับหนังสือใน **โครงการหนังสือ
บูรพาจารย์ วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทัตโต)** ขอเชิญดังนี้ :-

ติดต่อด้วยตนเอง เชิญได้ที่ :-

๑. **พระอาจารย์จรัส จิรวโส** ภูภิกขุ มัชฌิมาน ๑๓ (ภูภิกขุอายุวัฒน์)
วัดพระศรีมหาธาตุบางเขน กรุงเทพมหานคร

โทรศัพท์ ๐๑- ๘๑๒ ๔๙๙๖

๒. **วัดป่าอาจารย์มั่น (ภูริทัตโต)** บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว
จ.เชียงใหม่ ๕๐๑๙๐

โทร. ๐๑ - ๓๒๔ ๐๓๖๑, หรือ ๐๑ - ๐๓๙ ๔๑๘๙

ติดต่อทางไปรษณีย์ เชิญได้ที่ :-

อาจารย์ปฐม นิคมานนท์ ๔/๔๔๙ ซอย ๑๙ หมู่บ้านสหกรณ์
ถนนเสรีไทย เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐.

โทรศัพท์ ๐๒ - ๓๗๙ ๗๑๓๙ หรือ ๐๑ - ๔๔๗ ๖๕๒๓

E-mail : ppn1@hotmail.com

(ธนาคารตั้งจ่าย ปท.บึงกุ่ม รหัส ๑๐๒๓๑)

ใบแสดงความจำนงร่วมทำบุญ และรับหนังสือ

ชื่อ-นามสกุล..... ที่อยู่.....

..... โทรศัพท์.....

๑. บริจาคกองทุนพระมหาธาตุมณฑลปฐุระจารย์บาท

๒. เล่ม ๑ - หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต : ประวัติ ข้อวัตรและปฏิปทา (ต้นทุนพิมพ์ ๕๐ บาท)
ขอร่วมบริจาค.....บาท ต้องการรับหนังสือ..... เล่ม

๓. เล่ม ๒ - หลวงปู่ตื้อ อจลธมโม : พระอรหันต์ผู้มีสิทธิ์ในยุคปัจจุบัน
(ต้นทุนพิมพ์ ๑๐๐ บาท)

ขอร่วมบริจาค.....บาท ต้องการรับหนังสือ..... เล่ม

๔. เล่ม ๓ - หลวงปู่แหวน สุจิณฺโณ (ต้นทุนพิมพ์ ๑๐๐ บาท)

ขอร่วมบริจาค.....บาท ต้องการรับหนังสือ..... เล่ม

๕. เล่ม ๔ - หลวงปู่ขาว อนาลโย (ต้นทุนพิมพ์ ๑๐๐ บาท)

ขอร่วมบริจาค.....บาท ต้องการรับหนังสือ..... เล่ม

๖. เล่ม ๕ - หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนฺตสีโล (ต้นทุนพิมพ์ ๑๐๐ บาท)

ขอร่วมบริจาค.....บาท ต้องการรับหนังสือ..... เล่ม

โปรดติดต่อที่ :-

- อาจารย์ปฐม นิคมานนท์ ๔/๔๔๙ ซอย ๑๙ หมู่บ้านสหกรณ์ ถนนเสรีไทย
เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๔๐.

โทรศัพท์ ๐๒-๓๗๙ ๗๑๓๙ หรือ ๐๑-๕๕๗ ๖๕๒๓

(ธนาคารดีสง่าจ่าย ปท.บึงกุ่ม รหัส ๑๐๒๓๑)

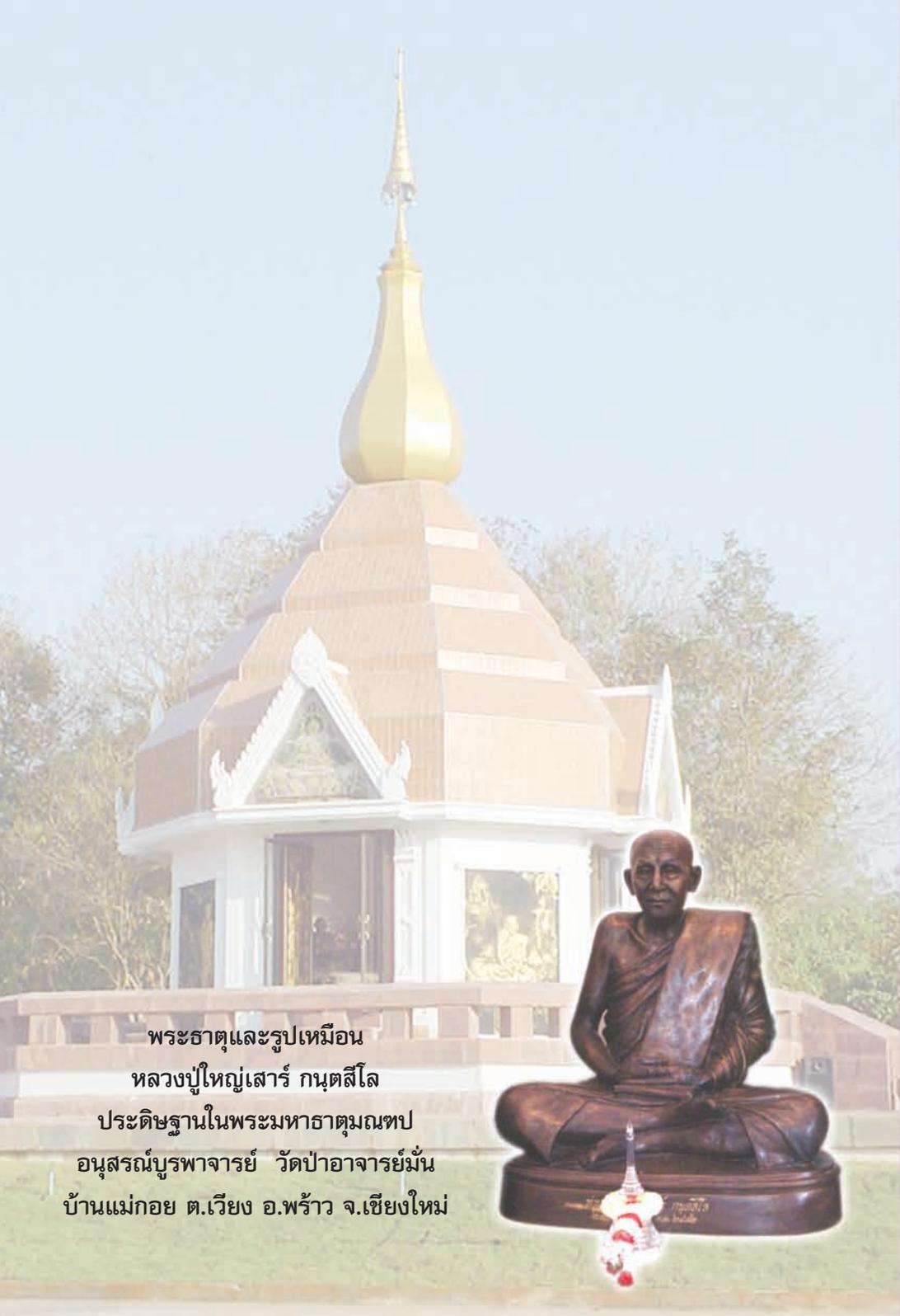
- โอนเข้าบัญชีสหสมทรัพย์ ธนาคารกรุงเทพ สาขารัชดา - ลาดพร้าว

เลขที่ ๑๗๗ ๐๑๖ ๕๗๕๕ ชื่อบัญชี นางภัทรา นิคมานนท์

(โอนเข้าบัญชีแล้ว โปรดแจ้งให้ทราบด้วย ทีโทร. ๐๒-๓๗๙ ๗๑๓๙

หรือ ๐๑-๕๕๗ ๖๕๒๓ หรือตามที่อยู่ข้างต้น)

พระธาตุและรูปเหมือน
หลวงปู่ใหญ่เสาร์ กนตสีโล
ประดิษฐานในพระมหาธาตุมณฑป
อนุสรณ์บูรพาจารย์ วัดป่าอาจารย์มั่น
บ้านแม่กอย ต.เวียง อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

